

Woordenboek van de Limburgse Dialecten

Deel III

Sectie 4: De wereld tegenover de mens

Aflevering 3

Flora

Dr. J. Kruijsen
m.m.v. dr. H. Brok

In deze derde aflevering van de Algemene Woordenschat van het Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD) worden de Limburgse benamingen van de wilde of ecologische flora gepresenteerd. Te samen met de in 2001 verschenen twee afleveringen over de wilde fauna is hiermee de beschrijving van de dialectwoordenschat van planten en dieren in de beide provincies Limburg compleet.

De ongeveer 10.000 trefwoorden uit het register vormen de Limburgse dialectbenamingen van wilde planten en van algemeenheden uit het plantaardig leven. Ze worden behandeld in 320 lemma's of artikelen, waarin de planten eerst kort worden beschreven naar uiterlijke kenmerken en biotoop. In het eigenlijke lemma worden dan alle dialectbenamingen uit de twee provincies Limburg opgenomen met vermelding van de plaats of de streek waar ze voorkomen. Ruim 260 foto's, alle van de hand van botanisch fotograaf Martijn Essers, illustreren de beschrijvingen en 184 taalkaarten visualiseren de verspreiding van de dialectwoorden.

De planten worden niet in alfabetische volgorde gepresenteerd, ook niet naar de wetenschappelijke classificatie van de botanie, maar naar hun voorkomen in de belevingswereld van de dialectspreker. Zo komen eerst de bomen en struiken ter sprake, dan de planten van bos en bosrand, de flora van akkers en wegkanten, vervolgens die van heide en schraal grasland, dan de moeras- en waterplanten en tenslotte de paddestoelen en zwammen. In het Ten Geleide is een uitgebreide bibliografie opgenomen.

Tegelijk met de wilde flora van Limburg verschijnen ook de flora-afleveringen van het Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD) en van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten (WVD).

 Van Gorcum

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen, voortgezet door prof. dr. R. van Hout en
prof. dr. L. Draye

III. ALGEMENE WOORDENSCHAT

sectie 4: De wereld tegenover de mens

Aflevering 3, Flora

DR. J. KRUIJSEN

m.m.v. dr. H. Brok

2002 KONINKLIJKE VAN GORCUM

© 2002, Koninklijke Van Gorcum BV, Postbus 43, 9400 AA Assen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j°, het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 90 232 3828 1

NUGI 525

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Nijmegen, de beide provincies Limburg en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage.

Foto omslag: © Martijn Essers
Grafische verzorging: Koninklijke Van Gorcum, Assen

Ten Geleide

bij aflevering III, 4.3, Flora

Na de twee afleveringen over de wilde fauna vormt de onderhavige aflevering over de wilde flora de derde publicatie van deel III, *Algemene Woordenschat* van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten*.

Deel III zelf is in de Inleiding, opgenomen in de aflevering over de Vogels, uitgebreid voorgesteld en toegelicht. In dit Ten Geleide komen enkele specifieke zaken over de wilde flora aan de orde.

Onder *wilde flora*, ook wel *ecologische flora* genoemd, worden hier verstaan de planten die in onze streken in het wild voorkomen of kunnen voorkomen in de directe omgeving van de dialectspreker. Zoals steeds in dit woordenboek geldt de leefwereld van de dialectsprekende informant als leidraad voor de beschrijvingen. De etnobiologische orde primeert boven de wetenschappelijke biologische classificaties. Wilde planten worden primair naar hun biotoop, naar hun plek van voorkomen beschreven en pas daarna gegroepeerd volgens de in de biologie gebruikelijke volgorde van soorten.

Gewassen die op grote schaal in de landbouw worden of werden verbouwd, zoals rogge, bieten en aardappelen, zijn reeds behandeld in de aflevering over de teelt en verzorging van de gewassen in de landbouwterminologie (WLD I, de afleveringen 4 en 5) en komen hier niet meer aan de orde. Ook vrucht- en fruitbomen en planten die in de moestuin worden gekweekt om als groente te dienen of om fruit van te plukken, zoals appels, frambozen, koolsoorten en sla, worden niet tot de wilde flora gerekend en vinden hun plaats in de nog te verschijnen aflevering over het boerenhuis en het erf, waarbij ook de boomgaard en de moestuin worden behandeld. Planten die als siergewas in de tuin worden aangeplant of als kamerplant worden gekweekt, zoals sanseveria, geranium, dahlia en flox, komen evenmin hier aan de orde; zij vinden hun "natuurlijke" plaats in de aflevering over de woning (WLD III, 2.1).

In de macrostructuur van het WLD doet zich het probleem voor dat enkele karakteristieke weide-onkruiden en een veertigtal akkeronkruiden al bij de landbouwterminologie van deel I zijn behandeld¹. Op een enkele uitzondering na waarvoor geen nieuwe materiaal was verzameld (hanenpoot, smele en vogelwikke) zijn al deze planten hier opnieuw opgenomen. Er was voor deze begrippen

1 Alfabetische lijst van in WLD I, afl. 3 en 5, behandelde onkruiden: akkerwinde, boerenwormkruid, bolderik, boterbloem, braam, braambessen, brandnetel, distel, doller kervel, dovenetel, duizendblad, echte koekoeksbloem, gele ganzebloem, gewone melkdistel, grote weegbree, haagwinde, hanenpoot, heermoes, herik, kaal knopkruid, kaasjeskruid, klapproos, klavervreter, korenbloem, kweek, madeliefje, melganzevoet, oot, wilde haver, paardebloem, paarse dovenetel, perzikkruid, pinksterbloem, smalle weegbree, smele, vogelmuur, vogelwikke, witte dovenetel, witte waterkers, zevenblad, zuring, zwaluwtong en zwarte nachtschade.

nieuw materiaal verzameld (met name in de “nieuwe” Nijmeegse lijsten 82 en 92) en sommige lemma's, als de klaproos en de pinksterbloem, mochten eenvoudigweg niet ontbreken in de rubriek over de wilde flora van de Algemene Woordenschat.

Wel lopen hier en daar de gezichtpunten van de beschrijving van de landbouwwoordenschat en die van de algemene wilde flora uiteen. Zo zijn onder de beschrijving van het BOERENWORMKRUID in deel I, afl. 5 (p. 140), ook de benamingen van het moederkruid opgenomen, omdat die twee kruiden immers in de waarneming van de boer en voor zijn belevingswereld zo sterk op elkaar lijken en dus (vaak) geïdentificeerd worden. Het standpunt van de waarnemer van de wilde flora is toch meer op identificatie gericht en op het juiste onderscheid van de planten.

Behalve de benamingen van de boom-, struiken- en plantensoorten zelf komen hier ook de benamingen voor enkele gemeenschappen van die bomen, struiken en planten aan de orde, zoals BLOEIEN en VERWELKEN, BLAD en SCHORS of BLOEMBOL. Van een aantal bomen en struiken zijn ook voor hun vruchten lemma's opgenomen, zoals BEUKENNOOTJE en ROZENBOTTEL.

De aflevering Flora is ingedeeld in vier hoofdstukken, te weten *Plantaardig leven in het algemeen*; *Bomen en struiken*; *Planten en bloemen* en *Zwammen en mossen*, die elk weer in paragrafen zijn onderverdeeld. Iedere paragraaf heeft een eigen inleiding waarin de groep behandelde planten kort wordt afgebakend en nader voorgesteld en waarbij de gezamenlijke eigenschappen van de begrippen die in die paragraaf werden samengebracht, voor het voetlicht worden gebracht.

Ook wordt in een dergelijke inleiding telkens een aantal begrippen bijeengezet waarvoor wel degelijk materiaal was verzameld in enquêtes of waarvoor anderszins materiaal was gevonden, maar steeds te weinig opgaven in aantal of te weinig gedifferentieerd (met te weinig heteronymie, derhalve), om er een volwaardig lemma van te maken. Een enkele treffende benaming uit de literatuur wordt dan wel gegeven.

Elk lemma heeft een toelichting. Voor de plantnamen kent die toelichting een vast aantal elementen. Eerst worden de officieel in de botanie vastgestelde benamingen gegeven: de officiële Nederlandse naam (zoals in het opschrift), gevolgd door de wetenschappelijk Latijnse naam; beide volgens de “Naamlijst van de flora van Nederland en België” zoals verschenen in *Gorteria* 13 (Van der Meijden en Vanhecke 1986)². Dan volgt informatie over de biotoop en over de grootte van de boom of plant, een beschrijving van het uiterlijk, zoals kleur van de bloeiwijze, vorm van de blaadjes en andere opvallende kenmerken, en tenslotte informatie over de relatie tot de mens, zoals het belang voor de volksgeneeskunde.

Zoals gebruikelijk staan de trefwoorden niet in alfabetische, maar in logische volgorde, zoals ook de lemma's zelf in logische volgorde staan. Het eigenlijke artikel vangt doorgaans aan met het standaardtaaltrefwoord, daarna staan de tref-

2 In een enkel geval is echter van de vastgestelde nomenclatuur in *Gorteria* afgeweken en wel waar aan een algemeen bekende plantnaam “gewoon” of “wild” is toegevoegd; zo is hier bijv. voor *Origanum vulgare marjolein* aangehouden waar *Gorteria wilde marjolein* voorstelt, of, voor *Euonymus europaeus* is hier *kardinaalsmuts* en niet *wilde kardinaalsmuts* aangehouden en ook, voor *Galantulus nivalis*, *sneeuwkllokje*, en niet *gewoon sneeuwkllokje*.

woorden doorgaans in volgorde van frequentie en vormsamenhang; in de legenda van de kaart staan de trefwoorden strikt op frequentie.

Vaak zijn achter in een lemma enkele benamingen bijeengeplaatst, die op het eerste gezicht op vergissingen, zelfs op foutieve opgaven lijken, zoals *sloffe* (een frequente Noord-Limburgse naam van de leeuwenbek) bij het lemma van de orchis. Bij dergelijke opgaven is doorgaans niet ingegrepen. Bij de benoeming van planten komen, net als bij de benoeming van dieren, immers veel zwerfwoorden voor, die op uiteenliggende plaatsen verschillende zaken kunnen benoemen (vgl. Brok 1991); bovendien is de etnobiologische taxonomie een andere dan de wetenschappelijke en de classificatie van de plantenwereld kan van streek tot streek verschillen. Zie ook De Caluwe en Devos (1993) en Swanenberg (2000).

De dialectwoorden in deze aflevering zijn, zoals gebruikelijk, voor het belangrijkste deel afkomstig uit schriftelijke enquêtes met vragenlijsten; daarbij zijn, naast de algemeenheden, voornamelijk soortnamen afgevraagd. Benamingen van het overkoepelend begrip, bijv. dovenetel in het algemeen naast de witte en de paarse dovenetel, komen vrijwel niet in de schriftelijke enquêtes voor. In oudere vragenlijsten (de enquêtes Willems en Schrijnen, Van Ginneken en Verbeeten) is wel gevraagd naar zulke algemene begrippen, maar dan gaat het vaak om woordvertalingen. De lemma's waarin de opgaven voor deze overkoepelende begrippen die breder zijn dan de biologische soort in strikte zin zijn ondergebracht, hebben de uitbreiding (alg.) bij de titel, bijv. DOVENETEL (ALG.).

Er is in deze afleveringen niet gewogen tussen mondeling en schriftelijk ingewonnen materiaal, tussen materiaal uit vragenlijsten of uit monografieën, oud of jong materiaal. Bij elk lemma is steeds de herkomst van alle opgenomen materiaal aangegeven; in de materiaalbasis zelfs bij elke opgave. Ook de datum van de verzameling is aangegeven. Daardoor worden de mogelijke problemen die door deze samensmelting zouden kunnen zijn ontstaan in elk geval aangegeven.

In de kaarten zijn, als grondregel, alleen trefwoorden opgenomen die in minstens vier plaatsen voorkomen. Bij uitzondering is van deze regel afgeweken, soms omdat er op de kaart voldoende ruimte was voor meer attestaties, soms ook vanwege het tegendeel: er waren dan zoveel verschillende symbolen onder te brengen dat de kaart zonder onleesbaar zou worden als het aantal voorkomens niet werd teruggebracht. De frequenties zijn steeds in de legenda opgenomen.

Op enkele kaarten zijn zeer weinig opgaven uit Belgisch Limburg te vinden; dat zijn de lemma's waarvoor materiaal is verzameld uit Nijmeegse lijsten in een tijdspanne waarin de verzameling in België stroef verliep, terwijl er juist geen Leuvens materiaal op de betreffende vraag, dat voor aanvulling had kunnen zorgen, voorhanden is.

Tot slot, een opvallende eigenschap van plantnamen, naast overigens vele andere interessante aspecten, is het voorkomen van meervoudsvormen. Met name doet zich dit verschijnsel voor als een plant vernoemd wordt naar een deel ervan, zoals dat in de standaardtaal ook vaak voorkomt, zoals *jeneverbes*, *duindoorn*, *meiklokje*, enz. In het onderhavige dialectmateriaal zien we dan vaak dat een meervoudsvorm wordt gebruikt voor het gewas: *duivelskrallen* voor de vogelkers; *hanenkullen* voor de wilde roos; *kaneeltjes* voor de sering, enz.

Veel dialectische plantnamen zijn samenstellingen met diernamen, zowel metaforen als *kattenstaart* en *lamsoor*, alsook subcategoriserende samenstellingen

zoals *kattekruid* en *vliegezwam*. In die laatste categorie is het tweede element een plantnaam of een botanische term; ook in de hier nieuw geconstrueerde trefwoorden, die dus nog niet in Van Dale of de Woordenlijst Nederlandse taal (het Groene Boekje) voorkomen, hebben we de nieuwe spelling gevolgd: *kattenstaart* naast *kattekruid*, al gaf dat wel eens aanleiding tot twijfel, omdat niet altijd met zekerheid is vast te stellen of dat tweede element nu een (dialectische) plantnaam is dan wel een metafoor; bijv. in een term als *hondenrib* dan wel *honderib* (in het tweede geval is *rib* opgevat als benaming voor de weegbree).

Bronnen

Zie voor de onderscheiden soorten bronnen ook de Inleiding op deel III, opgenomen in de aflevering over de Vogels. Ruim 50.000 opgaven zijn voor deze aflevering verwerkt; ze zijn afkomstig uit de volgende bronsoorten:

Vragenlijsten

Van buitengewoon belang voor de wilde of ecologische flora zijn de gegevens uit de Nijmeegse vragenlijsten N 82 uit 1981 (over het plantaardig leven in het algemeen en over bomen en struiken) en N 92 uit 1982 (over de planten- en kruidenamen), waarvan het Meertens instituut te Amsterdam een zelfde versie in 1985 voor het gehele Nederlandse gebied liet uitgaan (DC 60A). Het door het Meertens Instituut met deze lijst verzamelde materiaal en vele aanvullingen uit monografieën daarop, bekend als het digitale *Corpus Plantennamen*, is ons voor het Limburgse deel ter beschikking gesteld. Wij zijn het Meertens Instituut daarvoor zeer erkentelijk. Ook de Leuvense vragenlijst 15 en 34 als ook de verzameling Leuvense monografieën (*ZND m*) bevatten veel plantennamen. Zie de bijgevoegde **kaart** met herkomst van de invullers van deze vragenlijsten gebruikt voor de onderhavige aflevering.

Van de monografisch bronnen van *ZND* ("ZND m", zie de Inleiding bij deel III, in hoofdstuk 5, Bronnen) komen in deze flora-aflevering voor:

Coomans, M. (1937), *Het dialect van Diest*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.

Drieskens, J. (1924), *De klankleer van het dialect van Bocholt en dialectgeologisch onderzoek van Noord-Oostelijk Limburg*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.

Dupont, J. (zj.hs), materiaalverzameling in handschrift uit Bree (L 360).

Franssen (Q 012, Rekem).

GrGr: Grootaers, L. & J. Grauls (1930), *Klankleer van het Hasseltsch dialect*. Leuven.

Houben, J. (1905), *Het dialect der stad Maastricht*. Maastricht.

Janssen (L 422, Lanklaar).

Kreemers (L 313, Sint-Huibrechts-Lille).

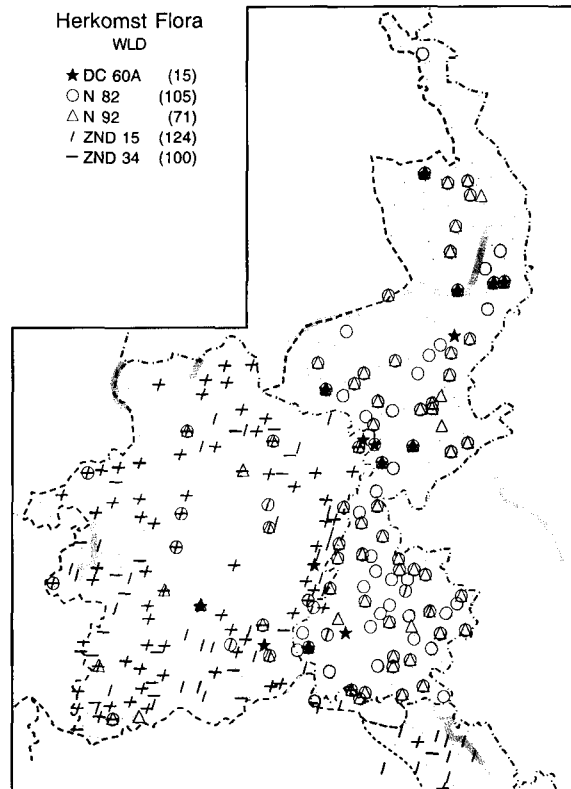
Langohr, J. (1936), *Het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas*. Leuven.

Leenen, J. (1913), *Limburgse en Brabantse dialecten, een proeve van synthetisering*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.

Marchal, J. (1952), *Toponymie van Hoepertingen, Berlingen en Zepperen*. Doctoraatsverhandeling KULeuven.

Matthys, R. (1946), *Toponymie van Loo, bewerkt naar oude en moderne bronnen*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.

Michiels (Q 078, Wellen).

Raymaekers, A. (1926), *Het dialect van Loksbergen*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.

Tervant (K 357, Paal).

Vanderbeeken (Q 156, Borgloon).

Verstegen (Q 009, Mechelen-aan-de-Maas).

Vos (Q 179, Zichen-Zussen-Bolder).

Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.

Canonieke woordenboeken

De lijst van streekwoordenboeken vermeld in de Inleiding van deel III is uitputtend geraadpleegd, voor alle begrippen uit de wilde, ecologische flora. Soms is het materiaal zelfs hoofdzakelijk uit de woordenboeken afkomstig. Dit heeft als consequentie dat in dergelijke gevallen de kaart een merkwaardig patroon laat zien, met concentraties van opgaven rond de streekwoordenboeken, dat wil zeggen rond Gennep, Venray, Meerlo-Wanssum, Weert en Bree en Kerkrade. De twee andere gebiedswoordenboeken, *Limburgs Id.* en *Haspengouws Id.*, elk met een groot verspreidingsgebied maar zonder precies te lokaliseren opgaven, zijn niet in de kaarten opgenomen.

Bij enkele canonieke woordenboeken ontbreekt het paginanummer in de bronvermeldingen; hier zijn de oude materiaalverzamelingen uit het NCDN-archief benut. Omdat het alfabetische woordenboeken betreft op dialecttermen die herleid kunnen worden uit de trefwoorden, gaat de opzoekbaarheid echter niet verloren.

Bovendien kan op grond van de materiaalbasis, waar immers bij elk trefwoord en elke variant de bron is opgegeven, de betrokken woordvorm worden nagezocht en gecontroleerd.

In deze beperkte canonieke lijst staat “Wb.” voor een gepubliceerde (“bibliografisch naspeurbare”) bron, en “Wl.” voor een niet gepubliceerde bron (doorgaans een licentiaatsverhandeling van de K.U.Leuven). De Kloeke-plaatscodes van de behandelde plaats of plaatsen worden tussen haakjes toegevoegd.

Hieronder wordt de lijst van deze plaatselijke woordenboeken met hun citeer-afkortingen nog eens hernomen³:

Beverlo Wb.	Vandermeeren, L. (1995), <i>Het Bjêvels</i> . Beverlo. (K 318)
Bree Wb.	Schoofs, R. (1988, 2e dr. 1996), <i>Woordenboek van het dialect van Bree en omgeving</i> . Bree. (L 317, L 358, L 360, L 363, L 364, L 366, L 367, L 368, L 415, L 416, L 417)
Echt Wb.	Geurts, R. (1988), <i>Seppig wiej ein smawtpaer</i> . Echt. (L 381)
Eupen Wb.	Tonnar, A. & W. Evers, (1899), <i>Wörterbuch der Eupener Sprache</i> . Eupen. (Q 284)
Genk Wb.	Geraerts, A. e.a. (z.j.), <i>Gènker Woerdeleest</i> . Genk. (Q 003)
Gennep Wb.	Dinter, W. van e.a. (1993), <i>Dialectwoordenboek van de gemeente Gennep. Een keuze uit de woordenschat van het dialect van Gennep, Heijen, Milsbeek, Ottersum en Ven-Zelderheide</i> . Gennep. (L 163, L 163a, L 163b, L 164, L 165)
Gronsveld Wb.	Jaspars, G. (1979), <i>Groéselder Diksjenér. Woordenboek van het Gronsvelds dialect</i> . Gronsveld. (Q 193)
Hamont Wl.	Bernaerts, J. (1963), <i>Idioticon van het dialect van Hamont</i> . Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (L 286)
Hamont-Achel Wb.	Bernaerts, J. (1991), <i>Hamonts-Achels dialectwoordenboek. Etymologische verkenningen in het dialect van Hamont en Achel</i> . Hamont. (L 282, L 286)
Haspengouws Id.	Rutten, A. (1890), <i>Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon</i> . Antwerpen. (—)
Hasselt Wb.	Staelens, X. (1982), <i>Dieksjenèèr van t (H)essels</i> . Hasselt. (Q 002)
Heerlen Wb.	Jongeneel, J. (1884), <i>Dorpsspraak van Heerle</i> . Heerlen. (Q 113)

³ Toe te voegen aan de lijst Canonieke Woordenboeken, maar nog niet verwerkt in deze aflevering:

Diepenbeek Wb. Castermans, J. e.a. (2000), *Diepenbeeks, eigenwoordig en eigenzinnig*. Diepenbeek.

- Kerkrade Wb.** Amkreutz, L. e.a. (1987, 2e dr. 1997), *Kirchröadsjer Dieksiejoneer*. Kerkrade. (Q 121, Q 121a, Q 121b, Q 121c, Q 121d, Q 121e)
- Limburgs Id.** Maassen, M. & J. Goossens (1975), *Limburgs Idioticon. Verzameling dialectwoorden (Woordenzangen), van 1885 tot 1902 verschenen in het tijdschrift "t Daghet in den Oosten"*. Tongeren. (—)
- Lommel Wl.** Jansen, J. (1966), *Idioticon van het dialect van Lommel*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (K 278)
- Maaseik Wb.** Donck, E. van der (z. j. [1980]), *Maaseik en zijn Maaslandse taal*. Beek. (L 372)
- Maastricht Wb.** Endepols, H.J. (1955, 4e dr. 1985), *Woordenboek of Diksjenaer van 't Mestreechs*. Maastricht. (Q 095)
- Meerlo-Wanssum Wb.** Voort, Th. van de (1973), *Het dialect van de gemeente Meerlo-Wanssum*. Amsterdam. (L 214, L 214a, L 215, L 217, L 245b, L 246a)
- Meeswijk Wl.** Janssen, J. (1964), *Idioticon van het dialect van Meeswijk*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (L 424)
- Meeuwen Wl.** Kelchtermans, J. (1964), *Idioticon van het dialect van Meeuwen*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (L 364)
- Meijel Wb.** Cromptvoets, H. (1991), *Mééls Woordeboe:k*. Meijel. (L 265)
- Niel-St.Truiden. Wl.** Smets, W. (1966), *Idioticon van het dialect van Niel- bij- St.Truiden*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (P 213)
- Roermond Wb.** Kats, J.C.P. (1985), *Remunjs Waordebook*. Roermond. (L 329)
- Sint-Truiden Wb.** 't Neigemènneke (1995), *Sintruïnse Diksjónèèr*. Sint-Truiden. (P 176)
- Sittard Wb.** Schelberg, P.J.G. (1979), *Woordenboek van het Sittards dialect met folkloristische aantekeningen*. Amsterdam. (Q 020)
- Stokkem Wb.** Venken, M. e.a. (1990), *'n Manjel Stokkemer wèurd*. As. (L 423)
- Tegelen Wb.** Houx, J. e.a. (1968), *Tegels Dialek. Uiteenzetting over de klankleer, spraakkunst en woordenschat van het dialect van Tegelen*. Maastricht. (L 270)
- Tongeren Wb.** Stevens, A. (1986), *Túngërsë Diksjënéer*. Tongeren. (Q 162)
- Tungelroy Wb.** Kooijman, G. (1985), *Thematisch Woordenboek van het Tungelroys*. Amsterdam. (L 318b)
- Uikhoven Wl.** Bollen, G. (1987), *Plat Ukevers. Woorden en wendingen uit het dialect van Uikhoven*. Uikhoven. (Q 013)

- Valkenburg Wb.** Dorren, Th. (1917, 2e dr. 1928), *Woordenlijst uit het Valkenburgsch Plat, met etymologische en andere aantekeningen*. Valkenburg. (Q 101)
- Venlo Wb.** Alsters, A. e.a. (1993), *Venloos Woordenboek*. Venlo. (L 271)
- Venray Wb.** Schols, W. & G. Linssen (1991), *Venrays woordenboek. Woordenschat, klankkarakter, systeem, structuur en gebruik van de Venrayse taal*. Venray. (L 209, L 210, L 211, L 212a, L 216, L 216a, L 244a, L 245a)
- Weertlands Wb.** Berg, J. van den e. a. (1983), *Weertlands Woordenboek*. Weert. (L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 289q, L318a, L 318d, L 318e)
- Weertlands Wb2.** Hermans, P. e.a. (1998), *De Weertlandse Dialecten*, Weert. (herwerking van het Weertlands Wb.; zie boven voor de plaatsen)
- Zonhoven Wl.** Remans, R. (1965), *Idioticon van het dialect van Zonhoven*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (Q 001)
- Zonhoven Wb.** Achten, E. & L. Achten, (1996), *Het Zonhovens Woordenboek*. Zonhoven. (Q 001)

Overige bronnen

In de flora-afl levering vindt men in de derde groep bronnen de gebruikelijke bibliografische verwijzingen naar de twee geëxcerpeerde tijdschriften Heem en Veldeke; wanneer van de laatste meer dan 10 vermeldingen voor een trefwoord zijn gevonden, staat in de woordenboektekst "Veldeke (passim)" vermeld; in de materiaalbasis (zie Inleiding bij deel III) vindt men alle bewijspplaatsen uitgeschreven. De bibliografische bronverwijzingen zijn:

- Abrahams, P. (1981), *Ei pötje mit perikke. Uitdrukkingen en gezegden uit het Leudalkwartier*. Maasbree.
- Achten, P. (1995³), *Djonkappërslatijn. Hôessëlsë Diksjênêer*. Hasselt.
- Alsters-van der Hor, J. (1987), Dialekschrieve: ein kwestie van onverschilligheid of toewieding? Ein pleidoei, in: *Veldeke* 62.2, 28-30.
- Bakkes, P.J.A. (zj.hs), *Woordverzameling in handschrift* (dialect van Montfort; aanwezig NCDN).
- Beenen, P.H.H. (1973), *Dialect en volkskunde van Herten*. Roermond.
- Beets, A. (1918), Woorden en uitdrukkingen uit Heerlen. Verzameld door wijlen W. A. Oudemans 1891- 1892, in: *Driemaandelijkse Bladen* 18, 24-43.
- Bertrand, J. (1946), *Vrung va Oze Leve Hier*. Haelen.
- Boer, F. de & Z. Zoons (1988), *Mestreechter gezègkdes en oetdrökkinge*. Maastricht.
- Bosch, J.H.W. (1974a), *Bijdrage tot de geschiedenis van Schinveld*. Sittard.
- Clout, C. (1990), Wie sjoen oos limburg(s) is ..., in: H. Beurskens & P. Derks (red.), *Rond de toren. Uit de geschiedenis van Heel, van Catualium*. Heel. 214-222.
- Coumans, J. & P. Geelen, J. Kuris (1993), *Rijstartele of veters? Mestreechs of Nederlands. Een leerboekje voor jeugdigen over het Maastrichts/Nederlands*. Maastricht.

- Cuypers, J. (1890), Iets over het dialect van Neeritter, in: *Onze Volkstaal* 3, 146-150.
- Daelen, J. van (1933-41), *Venloos Waordebook* (typoscript; aanwezig NCDN).
- Delsen, L. (1982), Oetdrökkinge, in: *Heemklank* 5.4, 37-41.
- Dolmans, H. (zj.hs), *Woordenlijst van het Rothems (Q 99a)* (aanwezig NCDN).
- Dols, W. (1953), *Sittardse diftongering. Een hoofdstuk uit de historische grammatica*. (Posthume uitgave verzorgd door J.C. van de Bergh). Sittard.
- Gooren, D. (1974) = brief van Dagobert Gooren van 26 april 1974 (aanwezig NCDN).
- Goossens, H. (1981), *Ubach over Worms, van Overworms kwartier tot gemeente Landgraaf*. Ubach over Worms.
- Goossens, P. (zj.hs), *Eigen materiaalverzameling van Pieter Goossens* (aanwezig NCDN).
- Heyden, L. van der (1927), *Zittesjen A.B.C.* Sittard.
- Heynen, P. (1960sq), *Verzameling dialectwoorden over de landbouw, godsdienst enz.* (dialect van Margraten; handschrift; aanwezig NCDN).
- Houben, J.H.H. (1905), *Het dialect der stad Maastricht*. Maastricht.
- Janssen, A. (1949), *Bijdrage tot de landbouwwoordenschat van de Voerstreek* (Licentiaatsverh. Universiteit Luik; aanwezig NCDN).
- Janssen, L. (1983), *Over daverdellekes, hanekeutels en onslieievrouwkeswas. Dialectische namen van planten en vruchten in Limburg*. Hoeselt. [Reeks Limburg natuurlijk, deel 4, Stichting Limburgs Landschap].
- Jaspar, E. (1921-28), *Bonte Blomme. Gedichte in Mastreechs Dialek*. Mastreech.
- Kats, J. (1939), *Het Phonologisch en morphologisch systeem van het Roermondsch dialect*. Roermond.
- Litjens, G. en A. van Soest (1990), *En haffel Arces/Lôms*. Horst.
- Maar, H. van der (zj.hs), *Materiaalverzameling van het Klimmens* (aanwezig NCDN).
- Mertens, A.M. (1885a/b), Het Limburgs dialect, in: *Onze Volkstaal* 2, 203-265.
- Oudemans, W. (1918), *Woorden en uitdrukkingen uit Heerlen*. z.p.
- Pauwels, J.L. (1933), *Enkele bloemnamen in de Zuidnederlandse dialecten*. Den Haag.
- Rademaekers, H. (1958), *Sancta Innocentia*. Roermond.
- Reumers, P. (1987), Posters dialect voor bomen, bloemen, planten en andere gewassen, in: *Roerstreek 87. Jaarboek HVR* 19, 86-91.
- Roebroek, J.L.H. (1886), *Dialect van Beek-Elsloo* (handschrift; aanwezig NCDN).
- Rutten, F. (1959), *Novellen (in Sittards dialect)*. Sittard.
- Switten, M. (1972-76), Zonhovense woorden, in: *Gemeentebld jrg. 1972-76*, 15 pag. in 11 afl.
- Theunissen, J. (1979), *Soeur Petiteke*. Eijsden. [Stichting Eijsdens Verleden].
- Urlings, R. (zj.hs), *Het dialect van Geleen* (handschrift; aanwezig NCDN).
- Verheggen, P. (zj.hs), *Woordenlijst van het Maasniels* (aanwezig NCDN).
- Vossen, A.F. (1966-68), Nederweertse woorden opgetekend van 1936 tot 1952, in: *Weekblad voor Nederweert en omstreken 1966-1968*, 89 afl. à ca. 20 ww.
- Vreuls, E. (zj.hs), *Materiaalverzameling uit Heerlen* (aanwezig NCDN).
- Vrijdag, E. (1950sq), Woordenlijst van oude en verouderde en ongewone woorden en woordvormen (verzameld en gekozen uit de volkstaal) van Mheer-Banholt naar uitspraak en woordenschat der geboren en voor 1870, I-XVI, in: *Veldeke* 25 (1950-1951), 43-44, 61-63; *Veldeke* 26 (1951-1952), 11, 23-24, 77,

- 90-91; *Veldeke* 27 (1952-1953), 10-11, 25, 57-58; *Veldeke* 28 (1953-1954), 14-15, 28-30, 81-82; *Veldeke* 29 (1954-1955), 12-15, 82-83; *Veldeke* 30-31 (1955-1956), 85-86 en *Veldeke* 32 (1957), 12-14.
- Vromen, W. (zj.hs), *Oet t awd boerelaeve* (dialect van Merkelbeek; aanwezig NCDN).
- Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.
- Welter, W. (1933), *Die niederfränkischen Mundarten im Nordosten der provinzen Lüttich*. Den Haag.
- Wijnhoven, br. F. (zj.hs), *Woordverzameling van het dialect van Wanssum* (aanwezig NCDN).
- Zits, E. (1989-90), Wae gebroek ze nog?, in: *Heemklank* 12.4, 43-44; 13.1, 332-34.

Speciale bibliografie

Er is een uitnemende bibliografie voorhanden van plantnaamstudies in het Nederlandse taalgebied van de hand van Har Brok in de reprint van H. Heukels' *Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten* (Amsterdam 1987: ix-lxxxix). Brok verzorgde bovendien sindsdien zeven aanvullingen op deze bibliografie in *Taal en Tongval* 40 (1988), 72-79; 41 (1989), 168-175; 42 (1990), 165-175; 44 (1992), 76-86; 45 (1993), 82-93; 46 (1994), 180-192 en 48 (1996), 86-92. Verder zijn van belang:

- Brok, H. (1991), *Enkele bloemnamen in de Nederlandse dialecten. Etnobotanische nomenclatuur in het Nederlandse taalgebied*. Amsterdam.
- De Caluwe, J. & M. Devos (1993), Universele tendenzen in de lexiconstructuur van de Nederlandse dialecten? in: *Handelingen van de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 47, 25-37.
- De Grote Thieme Dieren- en Plantengids* (1992). Baarn.
- Goossens, J. (1963), *Semantische vraagstukken uit de taal van het landbouwbedrijf in Belgisch Limburg*. Antwerpen.
- Goossens, J. (1979-81), Kempens als dialectologisch begrip, in: *Taxandria n.r.* 51-53, 157-174.
- Goossens, J. (1981—), *Sprachatlas des nördlichen Rheinlands und des südöstlichen Niederlands "Fränkischer Sprachatlas" (FSA)*. Marburg.
- Goossens, J. (1985), Die niederländischen Verwandten von ostniederdeutsch *Pede* 'Elytrigia repens', in: *Niederdeutsches Wort* 25, 123-136.
- Goossens, J. (1987), Een Zuidnederlandse, oostnederduitse, Noordwestmoezel-frankische en Waalse benaming voor de kweek, in: *HCTD* 60, 83-99.
- Grootaers, L. (1924), De namen van de roode aalbes 'ribes rubrum' in Zuid-Nederland, in: *Leuvense Bijdragen* 16, 65-92.
- Grootaers, L. (1950), Haas en hazelnoot, in: *Leuvense Bijdragen* 40, 64.
- Heukels, H. (1987), *Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten* (1907), opnieuw uitgegeven met een inleiding van Drs. H.J.T.M. Brok. Utrecht.
- Janssen, L. (1983), *Over daverdellekes, hankeutels en onslieevrouwkeswas. Dialectische namen van planten en vruchten in Limburg*. Hoeselt. [Reeks Limburg natuurlijk, deel 4, Stichting Limburgs Landschap].
- Kleijn, H. (1970), *Planten en hun naam. Botanisch lexicon voor de Lage Landen*. Amsterdam.

- Meijden, R. van der (1990), *Heukel's Flora van Nederland*. 21ste druk. Groningen.
- Meijden, R. van der & L. Vanhecke (1986), Naamlijst van de flora in Nederland en België, in: *Gorteria, Tijdschrift voor de floristiek*, 13, 87-170
- Pauwels, J.L. (1933), *Enkele bloemnamen in de Zuidnederlandse dialecten*. Den Haag.
- Pauwels, J. L. (1936), Polyonomie bij bloemnamen, in: *Leuvense Bijdragen* 28, 49-60.
- Schaars, L. (1989), *Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten: De mens en de wereld* – B. Doetinchem.
- Swanenberg, J. (2000), *Lexicale variatie cognitief-semantisch benaderd. Over het benoemen van vogels in Zuid-Nederlandse dialecten*. Diss. Nijmegen.
- WBD: Weijnen, A., J. van Bakel e.a. (1967—), *Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WLD: Weijnen, A., J. Goossens e.a. (1983—), *Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WVD: Devos, M., H. Ryckeboer e.a. (1979—), *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten (WVD)*. Gent-Tongeren, verschijnt in delen en afleveringen.

Kaarten en illustraties

De kaarten zijn getekend met behulp van de programmatuur die in samenwerking met de afdeling automatisering van het Meertens Instituut van de KNAW in Amsterdam is ontworpen. Daar zijn ook de programmaonderdelen gemaakt waarmee het skelet van de lemma's en de materiaalbasis uit de database worden afgeleid.

Alle illustraties van deze aflevering, ook die van het omslag, zijn van de hand van Martijn Essers, botanisch fotograaf te Molenhoek.

Financiële steun en begeleiding

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Nijmegen en van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage. De wetenschappelijke projectleiding was in handen van prof. dr. R. van Hout en prof. dr. L. Draye.

De auteur is bijzondere dank verschuldigd aan dr. H. Brok van het Meertens Instituut die hem zijn Corpus Plantennamen ter beschikking stelde en daarom ook op de titelpagina is vermeld, aan de naaste collega-redacteuren van het WLD, aan dr. Jos Swanenberg die tegelijkertijd hetzelfde flora-traject voor het WBD voorbereidde en aan de auteurs van de WVD-aflevering over de flora: T. De Pauw, en dr. J. Van Keymeulen, die ook in dezelfde tijd werd voorbereid.

Joep Kruijsen
juli 2001

WLD

Algemene Woordenschat

Sectie 4: De wereld tegenover de mens
Aflevering 3: Flora

INHOUDSOPGAVE

Ten Geleide	15	2 Bomen en struiken	51
Inhoudsopgave	17		
Lijst van kaarten	21	<i>2.1 Algemeen</i>	51
Lijst van afbeeldingen	23	Boom (alg.)	51
Lijst van wetenschappelijke benamingen van de behandelde planten	25	Struik (alg.) (kaart 15)	52
		Doornstruik	53
		Lange dunne boom	53
		Bladerloze boom (kaart 16)	54
		Stam van de boom (kaart 17)	55
		Stam uit een haag (kaart 18)	56
		Boveneinde van de stam (kaart 19)	57
		Ondereinde van de stam (kaart 20)	57
		Splitsing van de stam (kaart 21)	58
		Hoofdwortel (kaart 22)	59
		Zijwortel	60
		Korte dikke wortel	61
		Boomstronk (kaart 23)	61
		Stronk van een struik (kaart 24)	63
		Schors (alg.) (kaart 25)	64
		Gemalen schors	65
		Spint, zachte houtlaag onder de schors (kaart 26)	66
		Kernhout (kaart 27)	66
		Knoest (kaart 28)	67
		Takken krijgen	69
		Knop waaruit een twijg groeit (kaart 29)	69
		Loot uit slapend oog	70
		Waterloot (kaart 30)	71
		Loot, nieuw uitgelopen twijgje (kaart 31)	72
		Twijg, jonge tak (kaart 32)	73
		Tak (alg.) (kaart 33)	74
		Lange, dunne tak (kaart 34)	75
		Zijtak	76
		Dode tak (kaart 35)	77
		Takken (coll.) (kaart 36)	77
		Boomkruin (kaart 37)	79
1 Plantaardig leven in het algemeen	31		
<i>1.1 Algemeen</i>	31		
Groeien, wassen (kaart 1)	32		
Groei, wasdom (kaart 2)	33		
Welig groeiend (kaart 3)	33		
Niet gedijen	35		
Bloeien (kaart 4)	36		
Bloei (kaart 5)	37		
Kiemen (kaart 6)	37		
Kiem (kaart 7)	39		
Spruiten, uitbotten	40		
Vrucht zetten (kaart 8)	41		
Plantenstek (kaart 9)	42		
Sterven, gezegd van een plant (kaart 10)	43		
<i>1.2 Plantendelen</i>	44		
Wortel (alg.) (kaart 11)	44		
Wortelhals	45		
Steel, stengel	45		
Sap in planten	45		
Rank (kaart 12)	46		
Bloemknop (kaart 13)	47		
Bladknop	48		
Blad (alg.)	49		
Nerf van een blad	49		
Doorn, stekel (kaart 14)	49		

Loof (kaart 38)	80	Plataan (kaart 70)	127
Ruisen van bladeren (kaart 39)	80		
Afvallen van bladeren (kaart 40)	81	2.3 <i>Soorten struiken</i>	129
Hars (kaart 41)	82	Braamstruik (kaart 71)	129
Gom (kaart 42)	84	Braambes (kaart 72)	132
Oneetbare bes (kaart 43)	85	Wilde roos (hondsroos, egellantier) (kaart 73)	133
Kreupelhout (kaart 44)	86	Rozenbottel (kaart 74)	135
		Meidoorn (kaart 75)	137
2.2 <i>Soorten bomen</i>	88	Haagappel, vrucht van de meidoorn (kaart 76)	139
Den (kaart 45)	88	Sleedoorn (kaart 77)	141
Dennenaalden (kaart 46)	89	Sleepruim, vrucht van de sleedoorn (kaart 78)	143
Dennenappel (kaart 47)	91	Vogelkers	144
Dennentakje met een pluim	92	Vlier (kaart 79)	145
Dennentakje met een harsknopje	93	Vlierbes	147
Schors van naaldbomen (kaart 48)	93	Gelderse roos	148
Dennenwortel (kaart 49)	94	Lijsterbes (kaart 80)	149
Spar (kaart 50)	95	Jeneverbes (kaart 81)	151
Lork (kaart 51)	97	Taxus	154
Eik (kaart 52)	98	Vrucht van de taxus	154
Eikel (kaart 53)	99	Blauwe bosbes (kaart 82)	155
Galnoot (kaart 54)	100	Rode bosbes	158
Beuk (kaart 55)	101	Sering (kaart 83)	159
Beukennootje (kaart 56)	102	Boerenjasmijn	161
Berk	103	Hazelaar (kaart 84)	162
Groene berkentak (kaart 57)	104	Hazelnoot (kaart 85)	164
Els	105	Haagbeuk (kaart 86)	165
Wilg (alg.) (kaart 58)	105	Brem (kaart 87)	167
Wilgensoorten	107	Gaspeldoorn	168
Geknotte wilg (kaart 59)	108	Kattedoorn	169
Knotten van wilgen	110	Gagel	169
Stam van de knotwilg (kaart 60)	111	Kornoelje (alg.) (kaart 88)	170
Stronk van de knotwilg (kaart 61)	112	Zuurbes	172
Wilgenteen (kaart 62)	113	Sporkehout	173
Wilgenkatje (kaart 63)	114	Sneeuwbes (kaart 89)	173
Populier (alg.) (kaart 64)	115	Hulst (kaart 90)	175
Witte abeel (kaart 65)	117	Liguster	176
Zwarte populier	118	Palmboompje (kaart 91)	177
Canadapopulier (kaart 66)	119	Kardinaalsmuts	178
Ratelpopulier	120		
Es	121	3 Planten en bloemen die in het wild (kunnen) voorkomen	181
Esdoorn (kaart 67)	121		
Linde	121	3.1 <i>Algemeen</i>	181
Paardekastanje, kastanje (kaart 68)	124	Bloem (alg.) (kaart 92)	182
Iep (kaart 69)	125	Boeket (kaart 93)	183
Robinia	126	Bloembol (kaart 94)	184
		Verwelken (kaart 95)	185

Verwelkt (kaart 96)	186	Vogelmuur (kaart 115)	228
Verdord (kaart 97)	187	Bolderik (kaart 116)	229
3.2 <i>Planten van bos en bosrand</i>	189	Klaproos (kaart 117)	231
Varen (alg.) (kaart 98)	189	Slaapbol (kaart 118)	233
Adelaarsvaren	190	Korenbloem (kaart 119)	234
Eikvaren	191	Paardebloem (kaart 120)	236
Struisgras	191	Bladrozet van de paardebloem (kaart 121)	238
Salomonszegel	192	Gele morgenster	240
Lelietje-van-dalen (kaart 99)	193	Madeliefje (kaart 122)	240
Sneeuwkllokje (kaart 100)	194	Kamille (alg.) (kaart 123)	242
Druifhyacint	195	Moederkruid (kaart 124)	244
Bosrank	196	Kaal knopkruid	245
Klimop (kaart 101)	197	Boerenwormkruid (kaart 125)	246
Kamperfoelie	198	Duizendblad	247
Heggenrank	199	Donderkruid (kaart 126)	248
Maretak (kaart 102)	199	Akkerboterbloem (kaart 127)	249
Bosanemoon	201	Kruipende boterbloem (kaart 128)	251
Speenkruid	202	Scherpe boterbloem	252
Akelei (kaart 103)	203	Egelboterbloem	252
Monnikskap (kaart 104)	204	Dolle kervel (kaart 129)	252
Springzaad (kaart 105)	205	Alsem (kaart 130)	254
Agrimonie	206	Raket	255
Bitterzoet	207	Witte krodde	255
Wolfskers	207	Herik (kaart 131)	256
Vingerhoedskruid (kaart 106)	208	Judaspenning	258
Ereprijs	209	Herderstasje	258
Maagdenpalm (kaart 107)	210	Ooievaarsbek	259
Lievevrouwebedstro (kaart 108)	211	Zilverschoon	260
Kruiskruid	212	Vijfvingerkruid	260
Klein hoefblad	213	Guichelheil (kaart 132)	261
Zevenblad	213	Zwarte nachtschade (kaart 133)	262
Bosviooltje	214	Bilzekruid	264
Hondsviooltje	215	Bernagie	264
Driekleurig viooltje (kaart 109)	215	Stalkaars	265
Sleutelbloem (kaart 110)	216	Koningskaars	265
Marjolein	219	Hondsdrif (kaart 134)	266
Klaverzuring (kaart 111)	219	Dovenetel (alg.) (kaart 135)	267
3.3 <i>Planten van akkers en wegkanten</i>	221	Witte dovenetel	269
Zuring (alg.)	221	Paarse dovenetel	269
Paardezuring (kaart 112)	222	Hennepnetel (kaart 136)	270
Perzikkruid (kaart 113)	223	Brandnetel (kaart 137)	271
Zwaluwtong	224	Kleefkruid (kaart 138)	272
Vogelmelk	225	Ridderspoor	274
Grote weegbree (kaart 114)	226	Reseda (kaart 139)	274
Smalle weegbree	227	Kruisbladige wolfsmelk	275
Zeepkruid	227	Kaasjeskruid (kaart 140)	276
		Kaardenbol (kaart 141)	278
		Leeuwenbek (kaart 142)	279
		Herfsttijloos	281

Melde (kaart 143)	281	Stijve ogentroost	327
		Ratelaar (kaart 166)	328
<i>3.4 Planten van heide en van droog</i>		Watermunt (kaart 167)	329
<i>en schraal grasland</i>	283	Knoopkruid	331
Heermoes (kaart 144)	283	Kattenstaart (kaart 168)	331
Oot (kaart 145)	284	Moerasspirea (kaart 169)	332
Kweek (kaart 146)	286	Grote wederik	333
Zegge	288	Smeewortel	334
Pijpenstrootje	288	Vergeet-me-nietje (kaart 170)	335
Bevertjes	289	Klokjesgentiaan	336
Orchis	289	Valeriaan	336
Harlekijn	290	Veerdelig tandzaad	337
Melganzenvoet (kaart 147)	290	Wilde bertram	337
Haagwinde (kaart 148)	292	Zwanebloem	338
Akkerwinde (kaart 149)	294	Grote waterweegbree	339
Muurbloem (kaart 150)	295	Pijlkruid	339
Stinkende gouwe (kaart 151)	297	Slangewortel	340
Duivekervel	299	Lisdodde (kaart 171)	340
Huislook (kaart 152)	299	Aar van de lisdode (kaart 172)	342
Muurpeper (kaart 153)	301	Riet (kaart 173)	343
Hemelsleutel	302	Bies	344
Pimpernel	302	Schaafstro (kaart 174)	345
Struikhei (kaart 154)	303	Grote egelskop	346
Dophei	304	Wollegras (kaart 175)	346
Wilde tijm (kaart 155)	305	Engels gras	347
Bremraap	306	Lis (alg.) (kaart 176)	348
Klavervreter	306	Waterranonkel	350
Kattekruid	307	Dotterbloem	350
Brunel	307	Gele plomp (kaart 177)	351
Klokje (alg.) (kaart 156)	308	Witte waterlelie (kaart 178)	352
Rapunzelklokje	309	Waternavel	353
Klit (kaart 157)	310	Witte waterkers	354
Akkerdistel, distel (kaart 158)	311	Eendekroos (kaart 179)	354
Melkdistel (kaart 159)	313		
Moesdistel	314	4 Zwammen en mossen	357
Gele narcis (kaart 160)	315	<i>4.1 Algemeen</i>	357
Witte narcis (kaart 161)	316	Schimmel (kaart 180)	357
Bittere scheefbloem	317	Paddestoel (alg.) (kaart 181)	358
Wilde wingerd	317	Paddestoel met hoed	360
<i>3.5 Planten van beemden en moeras</i>		Eetbare paddestoel	360
<i>en in het water</i>	319	Giftige paddestoel	360
Zonnedauw	319	<i>4.2 Soorten paddestoelen</i>	361
Koekoeksbloem (kaart 162)	320	Champignon	361
Dagkoekoeksbloem	321	Eekhoortjesbrood	361
Pinksterbloem (kaart 163)	321	Dooierzam (kaart 182)	362
Margriet (kaart 164)	323	Elfenbankje (kaart 183)	363
Gele ganzebloem (kaart 165)	325	Vliegezwam	364
Fluitekruid	326	Stuifzwam (kaart 184)	364
Warkruid	326		
Muskusplantje	327		

Register op trefwoorden en lexicale varianten van de Flora

367

Lijst van kaarten, afl. Flora

1	Groeien, wassen	32	45	Den	88
2	Groei, wasdom	33	46	Dennennaalden	90
3	Welig groeiend	34	47	Dennenappel	91
4	Bloeien	36	48	Schors van naaldbomen	93
5	Bloei	37	49	Dennenwortel	94
6	Kiemen	38	50	Spar	96
7	Kiem	39	51	Lork	97
8	Vrucht zetten	41	52	Eik	98
9	Plantenstek	42	53	Eikel	99
10	Sterven, gezegd van een plant	43	54	Galnoot	100
11	Wortel (alg.)	44	55	Beuk	101
12	Rank	46	56	Beukenootje	103
13	Bloemknop	47	57	Groene berkentak	104
14	Doorn, stekel	50	58	Wilg (alg.)	106
15	Struik (alg.)	52	59	Geknotte wilg	109
16	Bladerloze boom	54	60	Stam van de knotwilg	111
17	Stam van de boom	55	61	Stronk van de knotwilg	112
18	Stam uit een haag	56	62	Wilgenteen	113
19	Boveneinde van de stam	57	63	Wilgenkatje	114
20	Ondereinde van de stam	58	64	Populier (alg.)	116
21	Splitsing van de stam	59	65	Witte abeel	118
22	Hoofdwortel	60	66	Canadapopulier	119
23	Boomstronk	62	67	Esdoorn	122
24	Stronk van een struik	63	68	Paardekastanje, kastanje	124
25	Schors (alg.)	65	69	Iep	126
26	Spint, zachte houtlaag onder de schors	66	70	Plataan	128
27	Kernhout	67	71	Braamstruik	130
28	Knoest	68	72	Braambes	132
29	Knop waaruit een twijg groeit	70	73	Wilde roos (hondsroos, egelantier)	133
30	Waterloot	71	74	Rozenbottel	136
31	Loot, nieuw uitgelopen twijgje	72	75	Meidoorn	137
32	Twijg, jonge tak	73	76	Haagappel, vrucht van de meidoorn	139
33	Tak (alg.)	75	77	Sleedoorn	142
34	Lange, dunne tak	76	78	Sleepruim, vrucht van de sleedoorn	143
35	Dode tak	77	79	Vlier	146
36	Takken (coll.)	78	80	Lijsterbes	149
37	Boomkruin	79	81	Jeneverbes	151
38	Loof	80	82	Blauwe bosbes	155
39	Ruisen van bladeren	81	83	Sering	159
40	Afvallen van bladeren	82	84	Hazelaar	162
41	Hars	83	85	Hazelnoot	164
42	Gom	84	86	Haagbeuk	166
43	Oneetbare bes	85			
44	Kreupelhout	86			

87	Brem	167	137 Brandnetel	272
88	Kornoelje (alg.)	171	138 Kleefkruid	273
89	Sneeuwbes	174	139 Reseda	275
90	Hulst	175	140 Kaasjeskruid	276
91	Palmboompje	177	141 Kaardenbol	278
92	Bloem (alg.)	182	142 Leeuwenbek	280
93	Boeket	183	143 Melde	282
94	Bloembol	185	144 Heermoes	283
95	Verwelken	186	145 Oot	285
96	Verwelkt	187	146 Kweek	286
97	Verdord	188	147 Melganzenvoet	291
98	Varen (alg.)	190	148 Haagwinde	292
99	Lelietje-van-dalen	193	149 Akkerwinde	294
100	Sneeuwkllokje	195	150 Muurbloem	296
101	Klimop	197	151 Stinkende gouwe	298
102	Maretak	200	152 Huislook	300
103	Akelei	203	153 Muurpeper	301
104	Monnikskap	204	154 Struikhei	303
105	Springzaad	205	155 Wilde tijm	305
106	Vingerhoedskruid	208	156 Klokje (alg.)	308
107	Maagdenpalm	210	157 Klit	310
108	Lievevrouwebedstro	211	158 Akkerdistel, distel	312
109	Driekleurig viooltje	215	159 Melkdistel	313
110	Sleutelbloem	217	160 Gele narcis	315
111	Klaverzuring	220	161 Witte narcis	316
112	Paardezuring	223	162 Koekoeksbloem	320
113	Perzikkruid	224	163 Pinksterbloem	322
114	Grote weegbree	226	164 Margriet	324
115	Vogelmuur	228	165 Gele ganzebloem	325
116	Bolderik	230	166 Ratelaar	328
117	Klaproos	231	167 Watermunt	330
118	Slaapbol	234	168 Kattenstaart	332
119	Korenbloem	235	169 Moerasspirea	333
120	Paardebloem	236	170 Vergeet-me-nietje	335
121	Bladrozet van de paardebloem	238	171 Lisdodde	341
122	Madeliefje	241	172 Aar van de lisdode	342
123	Kamille (alg.)	243	173 Riet	343
124	Moederkruid	245	174 Schaafstro	345
125	Boerenwormkruid	246	175 Wollegras	347
126	Donderkruid	249	176 Lis (alg.)	348
127	Akkerboterbloem	250	177 Gele plomp	351
128	Kruipende boterbloem	251	178 Witte waterlelie	352
129	Dolle kervel	253	179 Eendekroos	355
130	Alsem	254	180 Schimmel (plantje)	357
131	Herik	256	181 Paddestoel (alg.)	358
132	Guichelheil	261	182 Dooierzwam	362
133	Zwarte nachtschade	262	183 Elfenbankje	363
134	Hondsdrif	267	184 Stuifzwam	364
135	Dovenetel (alg.)	268		
136	Hennepnetel	270		

Lijst van afbeeldingen, afl. Flora*(foto's van Martijn Essers)*

Als er twee afbeeldingen bij een lemma zijn opgenomen, is dat hier aangegeven door (2).

Den	88	Kornoelje (2)	170
Spar	95	Zuurbes (2)	172
Lork (2)	97	Sporkehout	173
Eik	98	Sneeuwbes	175
Eikel	100	Hulst	176
Beuk	102	Liguster	176
Berk	103	Palmboompje	178
Els (2)	105	Kardinaalsmuts	178
Wilg	105	Varen	189
Wilgenkatje	115	Adelaarsvaren	190
Populier	116	Eikvaren	191
Witte abeel	117	Struisgras	192
Zwarte populier	118	Salomonszegel	192
Canadapopulier	120	Lelietje-van-dalen	194
Ratelpopulier	120	Sneeuwkllokje	194
Es	121	Druifhyacint	195
Esdoorn	121	Bosrank (2)	196
Linde (2)	123	Klimop	197
Paardekastanje (2)	125	Kamperfoelie	198
Iep (2)	125	Heggenrank	199
Robinia (2)	127	Maretak (2)	201
Plataan (2)	127	Bosanemoon	202
Braamstruik	129	Speenkruid	202
Wilde roos	134	Akelei	203
Meidoorn (2)	138	Monnikskap	204
Sleedoorn	143	Springzaad	206
Vogelkers	145	Agrimonie	206
Vlier	147	Bitterzoet (2)	207
Vlierbes	148	Wolfskers (2)	207
Gelderse roos (2)	148	Vingerhoedskruid	209
Lijsterbes	150	Ereprijs	209
Jeneverbes	152	Maagdenpalm	210
Taxus	154	Lieievrouwebedstro	212
Vrucht van de taxus	154	Kruiskruid	212
Blauwe bosbes	157	Klein hoefblad	213
Rode bosbes	158	Zevenblad	214
Sering	160	Bosviooltje	214
Boerenjasmijn	161	Hondsviooltje	215
Hazelnoot	165	Driekleurig viooltje	216
Haagbeuk	166	Sleutelbloem (2)	218
Brem	168	Marjolein	219
Gaspeldoorn	168	Klaverzuring	220
Kattedoorn (2)	169	Zuring (2)	222
Gagel (2)	170	Vogelmelk (2)	225

Grote weegbree	227	Oot	285
Smalle weegbree	227	Zegge	288
Zeepkruid	228	Pijpenstrootje (2)	288
Vogelmuur	229	Orchis	289
Bolderik	230	Harlekijn	290
Klaproos	232	Melganzenvoet	290
Slaapbol	233	Haagwinde	293
Korenbloem	235	Akkerwinde	295
Paardebloem (2)	237	Muurbloem	297
Gele morgenster (2)	240	Stinkende gouwe	297
Madeliefje	242	Duivekervel	299
Kamille	244	Huislook	300
Moederkruid	244	Muurpeper	301
Boerenwormkruid	247	Hemelsleutel	302
Duizendblad	248	Pimpernel	302
Donderkruid	248	Struikhei (2)	304
Akkerboterbloem	250	Dophei (2)	304
Kruipende boterbloem	251	Wilde tijm	306
Scherpe boterbloem	252	Bremraap	306
Dolle kervel	252	Klavervreter	307
Alsem	255	Brunel (2)	307
Witte krodde	256	Klokje (2)	309
Herik	257	Rapunzelklokje	309
Judaspenning (2)	258	Klit (2)	311
Herderstasje	259	Akkerdistel, distel	311
Ooievaarsbek (2)	259	Moesdistel	314
Zilverschoon	260	Gele narcis	315
Vijfvingerkruid	260	Witte narcis (2)	317
Guichelheil	261	Bittere scheefbloem	317
Zwarte nachtschade	263	Wilde wingerd	317
Bilzekruid	264	Zonnedauw	319
Bernagie	264	Koekoeksbloem	321
Stalkaars	265	Dagkoekoeksbloem	321
Koningskaars	266	Pinksterbloem	323
Hondsdrif	266	Margriet (2)	324
Dovenetel	268	Gele ganzebloem	325
Witte dovenetel	269	Fluitekruid	326
Paarse dovenetel	270	Warkruid	327
Hennepnetel	271	Muskusplantje	327
Brandnetel	271	Stijve ogentroost	328
Kleefkruid	273	Ratelaar (2)	329
Ridderspoor	274	Watermunt	330
Reseda	274	Knoopkruid	331
Kruisbladige wolfsmelk	276	Kattenstaart	331
Kaasjeskruid	277	Moerasspirea	332
Kaardenbol (2)	279	Grote wederik (2)	333
Leeuwenbek	279	Smeerwortel	334
Herfsttijloos	281	Vergeet-me-nietje (2)	336
Melde	281	Klokjesgentiaan	336
Heermoes	284	Valeriaan	337

Wilde bertram	338	Lis (2)	349
Zwanebloem (2)	338	Waterranonkel	350
Grote waterweegbree	339	Dotterbloem (2)	350
Pijlkruid	339	Gele plomp	352
Slangewortel	340	Witte waterlelie	353
Lisdodde	340	Waternavel	353
Riet (2)	343	Witte waterkers	354
Bies	344	Eendekroos	354
Schaafstro	345	Champignon	361
Grote egelskop	346	Elfenbankje	363
Wollegras (2)	346	Vliegezwam	364
Engels gras	347	Stuifzwam	365

Lijst van wetenschappelijke benamingen van de behandelde planten

Als de boom of plant niet als een lemma is behandeld, maar alleen is vermeld in de inleiding van de betrokken paragraaf, staat het paragraafnummer tussen haakjes.

<i>wetenschappelijke naam</i>	<i>Nederlandse naam</i>	<i>paragraaf</i>
<i>Acer pseudoplatanus</i>	esdoorn	2.2
<i>Achillea millefolium</i>	duizendblad	3.3
<i>Achillea ptarmica</i>	wilde bertram	3.5
<i>Aconitum napellus</i>	monnikskap	3.2
<i>Acorus calamus</i>	kalmoes	(3.5)
<i>Aegopodium podagraria</i>	zevenblad	3.2
<i>Aesculus hippocastanum</i>	paardekastanje, kastanje	2.2
<i>Agaricus campestris / arvensis</i>	champignon	4.2
<i>Agrimonia eupatoria</i>	agrimonie	3.2
<i>Agrostemma githago</i>	bolderik	3.3
<i>Agrostis capillaris</i>	struisgras	3.2
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	grote waterweegbree	3.5
<i>Alnus</i>	els	2.2
<i>Alopecurus pratensis</i>	vossenstaart	(3.4)
<i>Althaea officinalis</i>	heemst	(3.3)
<i>Amanita muscaria</i>	vliegezwam	4.2
<i>Anagallis</i>	guichelheil	3.3
<i>Anemone hepatica</i>	leverbloempje	(3.2)
<i>Anemone nemorosa</i>	bosanemoon	3.2
<i>Anthriscus sylvestris</i>	fluitekruid	3.5
<i>Antirrhinum / Linaria</i>	leeuwenbek	3.3
<i>Aquilegia vulgaris</i>	akelei	3.2
<i>Arbutus unedo</i>	specerijstruik	(2.3)
<i>Arctium</i>	klit	3.4
<i>Armeria maritima</i>	engels gras	3.5
<i>Artemisia</i>	alsem	3.3
<i>Atriplex</i>	melde	3.3
<i>Atropa bella-donna</i>	wolfskers	3.2

WLD III, 4.3

<i>Avena fatua</i>	oot	3.4
<i>Bellis perennis</i>	madeliefje	3.3
<i>Berberis vulgaris</i>	zuurbes	2.3
<i>Betula</i>	berk	2.2
<i>Bidens tripartita</i>	veerdelig tandzaad	3.5
<i>Boletus edulis</i>	eekhoortjesbrood	4.2
<i>Borago officinalis</i>	bernagie	3.3
<i>Briza media</i>	bevertjes	3.4
<i>Bromus arvensis</i>	dravik	(3.4)
<i>Bryonia cretica</i>	heggenrank	3.2
<i>Buddleja davidii</i>	vlinderstruik	(2.3)
<i>Butomus umbellatus</i>	zwanebloem	3.5
<i>Buxus sempervirens</i>	palmboompje	2.3
<i>Calla palustris</i>	slangewortel	3.5
<i>Calluna vulgaris</i>	struikhei	3.4
<i>Caltha palustris</i>	dotterbloem	3.5
<i>Calystegia sepium</i>	haagwinde	3.4
<i>Campanula</i>	klokje (alg.)	3.4
<i>Campanula rapunculus</i>	rapunzelklokje	3.4
<i>Cantharellus cibarius</i>	dooierzwam	4.2
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	herderstasje	3.3
<i>Cardamine pratensis</i>	pinksterbloem	3.5
<i>Carduus; Cirsium arvense</i>	akkerdistel, distel	3.4
<i>Carex</i>	zegge	3.4
<i>Carpinus betulus</i>	haagbeuk	2.3
<i>Castanea sativa</i>	tamme kastanje	(2.2)
<i>Centaurea cyanus</i>	korenbloem	3.3
<i>Centaurea jacea</i>	knoopkruid	3.5
<i>Cerastium arvense</i>	akkerhoornbloem	(3.3)
<i>Chaerophyllum temulum</i>	dolle kervel	3.3
<i>Chamerion angustifolium</i>	wilgenroosje	(3.5)
<i>Cheiranthus cheiri</i>	muurbloem	3.4
<i>Chelidonium majus</i>	stinkende gouwe	3.4
<i>Chenopodium album</i>	melganzenvoet	3.4
<i>Chrysanthemum segetum</i>	gele ganzebloem	3.5
<i>Cirsium oleraceum</i>	moesdistel	3.4
<i>Clematis vitalba</i>	bosrank	3.2
<i>Colchicum autumnale</i>	herfsttijloos	3.3
<i>Consolida / Delphinium regalis</i>	ridderspoor	3.3
<i>Convallaria majalis</i>	lelietje-van-dalen	3.2
<i>Convolvulus arvensis</i>	akkerwinde	3.4
<i>Cornus</i>	kornoelje (alg.)	2.3
<i>Corylus avellana</i>	hazelaar	2.3
<i>Corynephorus canescens</i>	buntgras	(3.4)
<i>Crataegus</i>	meidoorn	2.3
<i>Cuscuta europaea</i>	warkruid	3.5
<i>Cytisus / Sarothamnus scoparius</i>	brem	2.3
<i>Dactylorchiza majalis</i>	rietorchis	(3.5)
<i>Daphne</i>	peperboompje	(2.3)
<i>Datura stramonium</i>	doornappel	(3.2)

<i>Deschampsia flexuosa</i>	smele	(3.4)
<i>Digitalis purpurea</i>	vingerhoedskruid	3.2
<i>Dipsacus sylvestris</i>	kaardenbol	3.3
<i>Drosera rotundifolia</i>	zonnedaauw	3.5
<i>Elodea</i>	waterpest	(3.5)
<i>Elymus repens</i>	kweek	3.4
<i>Equisetum arvense</i>	heermoes	3.4
<i>Equisetum hyemale</i>	schaafstro	3.5
<i>Erica tetralix</i>	dophei	3.4
<i>Eriophorum</i>	wollegras	3.5
<i>Euonymus europaeus</i>	kardinaalsmuts	2.3
<i>Euphorbia lathyris</i>	kruisbladige wolfsmelk	3.3
<i>Euphrasia stricta</i>	stijve ogentroost	3.5
<i>Fagus sylvatica</i>	beuk	2.2
Filicinae	varen (alg.)	3.2
<i>Filipendula ulmaria</i>	moerasspirea	3.5
<i>Fragaria vesca</i>	bosaardbei	(3.2)
<i>Fraxinus excelsior</i>	es	2.2
<i>Fumaria officinalis</i>	duivekervel	3.4
<i>Galanthus nivalis</i>	sneeuwkllokje	3.2
<i>Galeopsis tetrahit</i>	hennepnetel	3.3
<i>Galinsoga parviflora</i>	kaal knopkruid	3.3
<i>Galium aparine</i>	kleefkruid	3.3
<i>Galium / Asperula odorata</i>	lievevrouwebedstro	3.2
<i>Genista anglica</i>	stekelbrem	(3.4)
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	klokjesgentiaan	3.5
<i>Geranium pusillum</i>	ooievaarsbek	3.3
<i>Geranium robertianum</i>	robertskruid	(3.2)
<i>Glechoma hederacea</i>	hondsdrif	3.3
<i>Glyceria maxima</i>	liesgras	(3.5)
<i>Hedera helix</i>	klimop	3.2
<i>Heracleum sphondylium</i>	berenklauw	(3.5)
<i>Hesperis matronalis</i>	damastbloem	(3.2)
<i>Hoya carnosa</i>	honingbloem	(3.4)
<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	waternavel	3.5
<i>Hyoscyamus niger</i>	bilzekruid	3.3
<i>Hypericum perforatum</i>	sint-Janskruid	(3.2)
<i>Iberis amara</i>	bittere scheefbloem	3.4
<i>Ilex aquifolium</i>	hulst	2.3
<i>Impatiens</i>	springzaad	3.2
<i>Inula conyza</i>	donderkruid	3.3
<i>Iris</i>	lis (alg.)	3.5
<i>Juniperus communis</i>	jeneverbes	2.3
<i>Lamium</i>	dovenetel (alg.)	3.3
<i>Lamium album</i>	witte dovenetel	3.3
<i>Lamium purpureum</i>	paarse dovenetel	3.3
<i>Larix decidua</i>	lorik	2.2
<i>Lemna minor</i>	eendekroos	3.5
<i>Leucanthemum vulgare</i>	margriet	3.5
<i>Ligustrum vulgare</i>	liguster	2.3

<i>Limonium vulgare</i>	lamsoor	(3.5)
<i>Lonicera periclymenum</i>	kamperfoelie	3.2
<i>Lunaria rediviva</i>	judaspenning	3.3
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	koekoeksbloem	3.5
Lycoperdaceae	stuifzwam	4.2
<i>Lysimachia vulgaris</i>	grote wederik	3.5
<i>Lythrum salicaria</i>	kattenstaart	3.5
<i>Malva sylvestris</i>	kaasjeskruid	3.3
Mandragora	alruinwortel	(3.2)
<i>Matricaria / Anthemis</i>	kamille (alg.)	3.3
<i>Mentha aquatica</i>	watermunt	3.5
<i>Mentha arvensis</i>	akkermunt	(3.3)
<i>Mentha crispa</i>	kruizemunt	(3.3)
<i>Menyanthes trifoliata</i>	waterdrieblad	(3.5)
<i>Mercurialis</i>	bingelkruid	(3.5)
<i>Mespilus germanica</i>	mispel	(2.3)
<i>Mimulus moschatus</i>	muskusplantje	3.5
<i>Molinia caerulea</i>	pijpenstrootje	3.4
<i>Morchella esculenta</i>	morielje	(4.2)
Muscari	druifhyacint	3.2
<i>Myosotis arvensis</i>	vergeet-mij-nietje	3.5
<i>Myrica gale</i>	gagel	2.3
<i>Narcissus poeticus</i>	witte narcis	3.4
<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	gele narcis	3.4
<i>Nasturtium officinale</i>	witte waterkers	3.5
<i>Nepeta cataria</i>	kattekruid	3.4
<i>Nuphar lutea</i>	gele plomp	3.5
<i>Nymphaea alba</i>	witte waterlelie	3.5
<i>Ononis spinosa</i>	kattedoorn	2.3
Orchis	orchis	3.4
<i>Orchis morio</i>	harlekijn	3.4
<i>Origanum vulgare</i>	marjolein	3.2
<i>Ornithogalum umbellatum</i>	vogelmelk	3.3
<i>Ornithopus perpusillus</i>	vogelpootje	(3.3)
Orobanche	bremraap	3.4
<i>Orobanche minor</i>	klavervreter	3.4
<i>Oxalis acetosella</i>	klaverzuring	3.2
Oxycoccus	veenbes	(2.3)
<i>Papaver rhoeas</i>	klaproos	3.3
<i>Papaver somniferum</i>	slaapbol	3.3
<i>Parthenocissus</i>	wilde wingerd	3.4
Phallus	stinkzwam	(4.2)
Philadelphus	boerenjasmijn	2.3
<i>Phragmites australis</i>	riet	3.5
<i>Physalis alkekengii</i>	lampionplant	(3.3)
<i>Picea</i>	spar	2.2
<i>Picris hieracioides</i>	bitterkruid	(3.4)
<i>Pinus</i>	den	2.2
<i>Plantago lanceolata</i>	smalle weegbree	3.3
<i>Plantago major</i>	grote weegbree	3.3

Platanus	plataan	2.2
Polygonatum multiflorum	salomonszegel	3.2
Polygonum	duizendknoop	(3.3)
Polygonum aviculare	varkensgras	(3.4)
Polygonum convolvulus	zwaluw tong	3.3
Polygonum persicaria	perzikkruid	3.3
Polypodium vulgare	eikvaren	3.2
Polyporus versicolor	elfenbankje	4.2
Populus	populier (alg.)	2.2
Populus alba	witte abeel	2.2
Populus canadensis	canadapopulier	2.2
Populus nigra	zwarte populier	2.2
Populus tremula	ratelpopulier	2.2
Potentilla anserina	zilverschoon	3.3
Potentilla reptans	vijfvingerkruid	3.3
Primula veris	sleutelbloem	3.2
Prunella vulgaris	brunel	3.4
Prunus spinosa	sleedoom	2.3
Pteridium aquilinum	adelaarsvaren	3.2
Punus padus	vogelkers	2.3
Quercus	eik	2.2
Ranunculus acris	scherpe boterbloem	3.3
Ranunculus aquatilis	waterranonkel	3.5
Ranunculus arvensis	akkerboterbloem	3.3
Ranunculus ficaria	speenkruid	3.2
Ranunculus flammula	egelboterbloem	3.3
Ranunculus repens	kruijpende boterbloem	3.3
Raphanus raphanistrum	kopherik	(3.3)
Reseda lutea	reseda	3.3
Rhamnus frangula	sporkehout	2.3
Rhinanthus minor	ratelaar	3.5
Rhododendron	rododendron	(2.3)
Rhus typhina	fluweelboom	(2.3)
Robinia psuedo-acacia	robinia	2.2
Rosa	wilde roos (hondsroos)	2.3
Rubus fruticosus	braamstruik	2.3
Rubus idaeus	wilde framboos	(3.2)
Rumex	zuring (alg.)	3.3
Rumex aquaticus	paardezuring	3.3
Sagittaria sagittifolia	pijlkruid	3.5
Salix	wilg (alg.)	2.2
Sambucus ebulus	kruidvlier	(2.3)
Sambucus nigra	vlier	2.3
Sanguisorba officinalis	pimpernel	3.4
Saponaria officinalis	zeepkruid	3.3
Scirpus	bies	3.5
Scrophularia umbrosa	helmkruid	(3.2)
Sedum acre	muurpeper	3.4
Sedum telephium	hemelsleutel	3.4
Sempervivum	huislook	3.4

Senecio	kruiskruid	3.2
Silene armeria	pekbloem	(3.2)
Silene dioica / Melandrium rubrum	dagkoekoeksbloem	3.5
Silene vulgaris	blaassilene	(3.5)
Sinapis arvensis	herik	3.3
Sisymbrium officinale	raket	3.3
Solanum dulcamara	bitterzoet	3.2
Solanum nigrum	zwarte nachtschade	3.3
Sonchus oleraceus	melkdistel	3.4
Sorbus aucuparia	lijsterbes	2.3
Sparganium erectum	grote egelskop	3.5
Sphagnum	veenmos	(3.5)
Stachys	andoorn	(3.3)
Stellaria media	vogelmuur	3.3
Symphoricarpos albus	sneeuwbes	2.3
Symphytum officinale	smeewortel	3.5
Syringa vulgaris	sering	2.3
Tanacetum parthenium	moederkruid	3.3
Tanacetum vulgare	boerenwormkruid	3.3
Taraxacum officinale	paardebloem	3.3
Taxus baccata	taxus	2.3
Thlaspi arvensis	witte krodde	3.3
Thymus serpyllum	wilde tijm	3.4
Tilia	linde	2.2
Tragopogon pratensis	gele morgenster	3.3
Tussilago farfara	klein hoefblad	3.2
Typha latifolia	lisdodde	3.5
Ulex europaeus	gaspeldoorn	2.3
Ulmus	iep	2.2
Urtica	brandnetel	3.3
Vaccinium myrtillus	blauwe bosbes	2.3
Vaccinium vitis-idaea	rode bosbes	2.3
Valeriana officinalis	valeriaan	3.5
Verbascum densiflorum	stalkaars	3.3
Verbascum thapsus	koningskaars	3.3
Veronica chamaedrys	ereprijs	3.2
Viburnum opulus	gelderse roos	2.3
Vicia cracca	vogelwikke	(3.4)
Vinca minor	maagdenpalm	3.2
Viola canina	hondsviooltje	3.4
Viola palustris	moerasviooltje	(3.5)
Viola riviniana	bosviooltje	3.2
Viola tricolor	driekleurig viooltje	3.2
Viscum album	maretak	3.2

---

1 Plantaardig leven in het algemeen

In dit hoofdstuk staan enkele zeer algemene begrippen uit de plantenwereld bijeen. Het gaat om zaken als groeien en bloeien, vrucht zetten en sterven (paragraaf 1.1), en over over plantendelen (paragraaf 1.2), die niet aan een bepaalde soort, laat staan aan een bepaalde boom of aan een kruid zijn gebonden.

1.1 Algemeen

Enkele begrippen die in deze paragraaf zouden kunnen worden ondergebracht zijn wel onderzocht, maar leverden geen variatie in dialectbenamingen op, zoals PLANT (ALG.) en KRUID (ALG.).

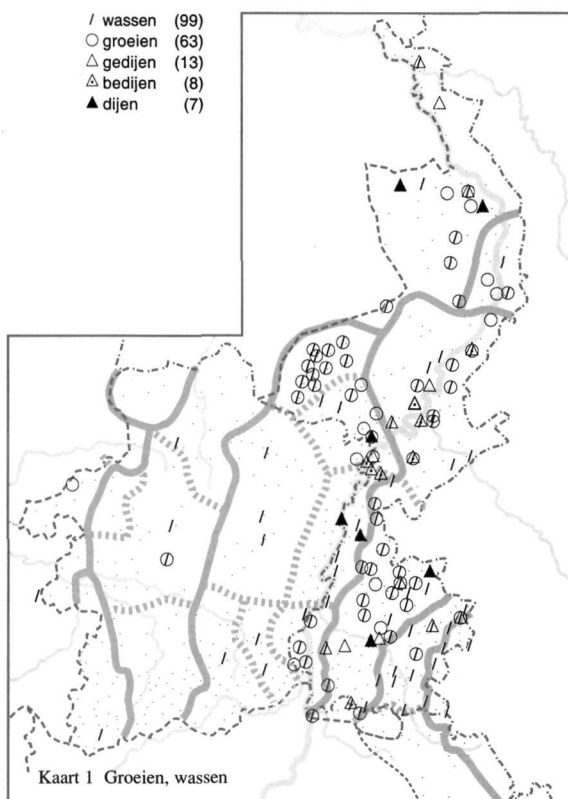
Andere begrippen leverden te weinig en vooral te weinig heteroniem materiaal op om er een lemma van te maken; ze waren nooit onderwerp van een enquête, maar zijn wel in enkele monografieën aangetroffen. Het zijn, in alfabetische volgorde: KLIMPLANT (**leiertje** in Tungelroy; **kledderplant** in Maastricht); KRUIPGEWAS (**kruipgroen** in Gennep Wb.); KWIJNEN VAN EEN PLANT (**kwelen** in Weertlands Wb.); MEISCHEUT; POL; VERPLANTEN, WATERPLANT (**moerplant** in Venray Wb.); WORTEL SCHIETEN (**wotselen** in Kerkrade Wb.) en ZAAILING. Zie de Materiaalbasis van de aflevering.

GROEIEN, WASSEN

/ wassen	(99)
○ groeien	(63)
△ gedijen	(13)
▲ bedijen	(8)
▲ dijen	(7)

N 82 (1981) (001, 004 add.), SGV
(1914) (002);
Weertlands Wb. (B1-04, B1-11).

In grootte toenemen, gezegd van bomen, planten of bloemen. In het algemeen is bedoeld “goed en voor-spoedig groeien, tot volle wasdom komen”.

Persoonsvormen als “het groeit” zijn ondergebracht onder de infinitief.

wassen: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

goed wassen: Neer, Herten (bij Roermond), Ospel en Meijel.

flink wassen: Thorn.

groeien (ook *groëen*): freq. in Nl. Lb.; ook in Zonhoven en Kwaadmechelen.

goed groeien: Meijel.

gedijen: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen en

Stevensweert.

bedijen: verspr. Noord.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Mheer.

benedijen: Heek.

dijen: Schinveld, Valkenburg, Thorn, Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven, Merselo en Swolgen.

geworden (ook *geworren*): Brunssum.

opgaan: Ospel.

opschieten: As.

bewegen: Munstergeleen.

trekken: As.

welig tieren: Thorn.

geluk aanbrengen: Lutterade.

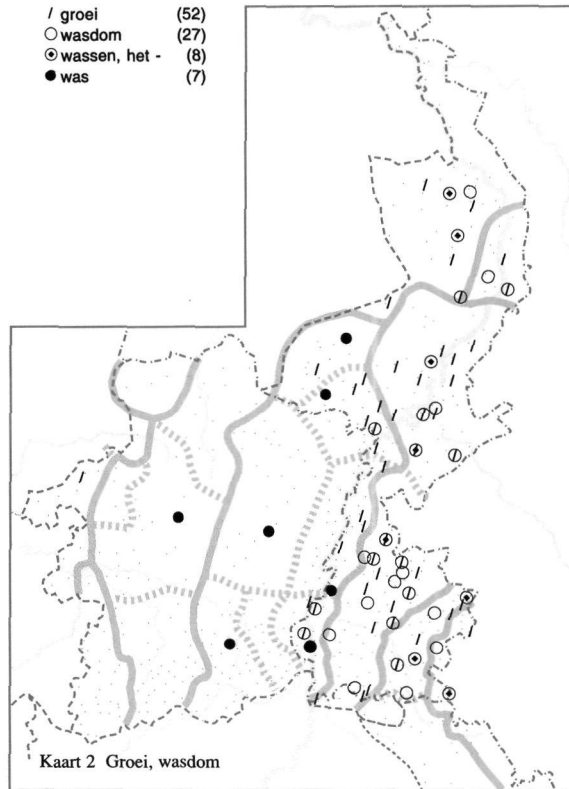
het geweldig doen: Oirlo.

het goed doen: Oirlo.

daar zit scheut in (omschr.): Wijlre.

GROEI, WASDOM

/ groei	(52)
○ wasdom	(27)
⊙ wassen, het -	(8)
● was	(7)

N 82 (1981) (001 add., 004);
Maastricht Wb. (493);
Kats, J. (1939).

Kaart 2 Groei, wasdom

Vergelijk het voorgaande lemma, hier het zelfstandig naamwoord.

groei (ook *groe*): freq. in Nl. Lb.; ook in Kwaadmechelen.

wasdom: freq. in zuidelijk Nl. Lb., verspr. in overig Nl. Lb.

was: Ospel, Tungalroy, As, Geulle, Maastricht, Hoeselt en Houthalen.

wassen, het -: verspr. Nl. Lb.

leven, het -: Venray en Ospel.

fleur: Sittard.

tier: Ophoven en Susteren.

scheut: As en Susteren.

schot: Schinnen.

krot: Jeuk.

krots: Stein.

fong: Eys.

WELIG GROEIEND

In dit lemma worden de termen samengenomen die betrekking hebben op een overvloed van plantengroei; het zijn voornamelijk bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden, maar er komen achter in het lemma ook omschrijvende werkwoordsvormen en zelfstandige naamwoorden voor.

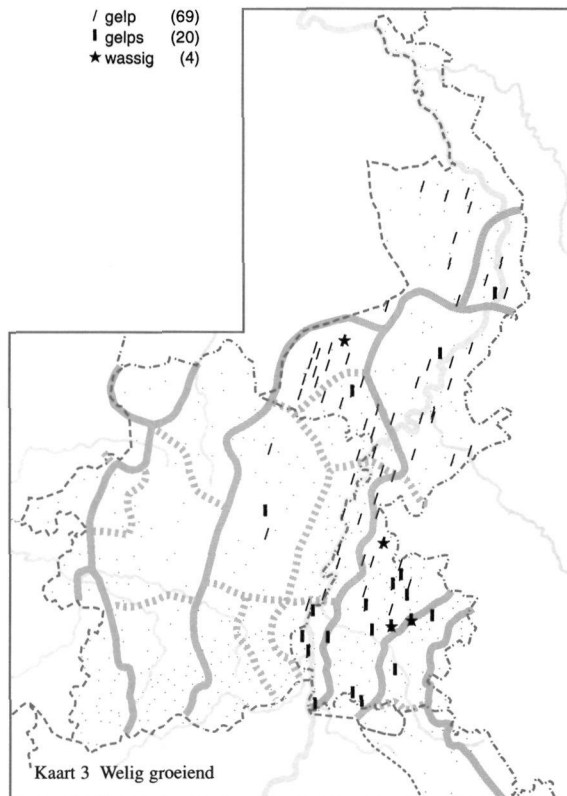
gelp: freq. Oostlb., Weertlds., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Zuidgeld.

Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, As, Maastricht en Neerharen.

gelps (ook *gels*): freq. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Voerendaal, Heerlen, Gulpen, Kesseleik, Ell, Oplabbeek en Blerick.

/ gelp (69)
 † gelps (20)
 ★ wassig (4)

N 82 (1981) (002, 003 add., 004 add.); Echt Wb. (048), Maaseik Wb. (019), Sittard Wb. (114), Uikhoven Wl. (048), Valkenburg Wb. (063), Venray Wb. (141), Weertlands Wb. (B1-04).

Kaart 3 Welig groeiend

gelk: Houthalen.
welig: Eksel, Vlodrop en Maastricht.
weelderig: Ospel en Guttecoven.
wassig: Voerendaal, Sittard, Klimmen en Ospel.
wasbaar: Swalmen.
wus: Schinnen en Nieuwenhagen.
vlot (groeien): Hoensbroek.
vlop (groeien): Maastricht.
mals: Gennep en Ospel.
vet: Venray en Oirlo.
vrak: Kwaadmechelen.
fors: Maastricht, Noorbeek en Eijsden.
sneurig: Meijel.
gevig: Opglabbeek.
fleurig: Meijel.
gestruikt: Opglabbeek.
gezapig: Eksel.
abondant (fr.): Klimmen.
haufig (du.): Wijlre.
geweldig (groeien): Heerlerbaan/Kaumer.
hul-over-trul (wassen): Gulpen.
rijkelijk (wassen): Gulpen.

De volgende opgaven zijn omschrijvingen met een werkwoordsvorm:
dat wast: Vaals en Houthalen.
dat wast wie onkruid: Kerkrade.
dat wast over alles heen: Ingber.
dat wast dat het verrekt: Kerkrade.
het verrekt van de ...: Gronsveld.
groeien: Vaals.
groeien wie onkruid: Maastricht.
groeien wie haar op een hond: As en Stein.
dijen: Venray Wb. en in Itteren.
gedijen: Maastricht en Itteren.
opschieten: Hoeselt.
woekeren: Merkelbeek.
slaan: Houthalen.
het heeft een scheur gekregen: Zonhoven.
 De volgende opgaven zijn omschrijvingen met een zelfstandig naamwoord:
wildernis: Jeuk.
wildgroe: Eys.
(in) volle bloei: Maastricht.
broesje: Noorbeek en Terlinden.

NIET GEDIJEN

N 82 (1981) (003), SGV (1914) (002 add.).

Niet goed groeien, niet groeien volgens verwachting, gezegd van planten. Omschrijvende bijvoeglijke naamwoorden staan achter in het lemma. Bij de opgave **het kruid zit er in** uit Eksel moet **kruid** opgevat worden met de betekenis van 'onkruid', vergelijk WLD.I, afl. 5, p. 106.

niet aarden (ook *niet aren*): freq.

Oostlb. en Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Ophoven, Thorn, Stevensweert, As, Guttecoven, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Venlo en Maasbree.

geen aard (hebben): Venray, Blerick, Ell, Boekend, Houthalen en Neerharen.

de aard niet hebben: Schimmert.

zijn aard niet hebben: Meerlo.

niet groeien: Kerkrade, Vaals, Schimmert, Thorn, Stevensweert, Echt/Gebroek, Maastricht, Tienray en Maasbree.

niet ontgroeien: Maastricht.

niet goed groeien: Maastricht en Hulsberg.

slecht groeien (ook - *groeën*, *slech -*, *slech groeën*): Nieuwenhagen, Reuver, Noorbeek, Thorn, Maastricht en Eijsden.

geen groei (hebben): Meijel en Venlo.

geen groei inzitten: Maastricht.

niet gedijen: Schinnen, Maastricht en Schaesberg.

niet goed gedijen: Maastricht.

slecht gedijen (*slech -*): Nieuwenhagen.

niet wassen: verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, Waubach, Ingber, Ittervoort, Stein, Hoeselt, Velden, Venlo en Venray.

niet goed wassen: Herten (bij Roermond).

slecht wassen (ook *slech -*): Nieuwenhagen, Gulpen, Pey,

Doenrade, Urmond en Meijel.

schraal wassen: Meijel.

geen wasdom (hebben): Schimmert.

niet doen: Beesel.

het niet doen: Geleen, Maastricht, Oirlo en Maasbree.

niet goed doen: Maastricht.

het niet goed doen: Neer.

het slecht doen: Ospel.

niet aangaan: Weert en Stein.

niet gaan: Haelen, Amstenrade en Vaals.

slecht gaan (*slech -*): Ingber.

niet willen: verspr. in Nl. Lb.

het niet houden: Jeuk.

blijven staan: Zonhoven.

staan: Ell.

treuren: Loksbergen en Vlijtingen.

kwijnen: Kwaadmechelen.

aarzelen (*azelen*): Sevenum.

achterblijven: Ospel.

verkreupelen (ook *verkreppelen*, *verkruppelen*): Eys, Schinnen, Hoensbroek, Lutterade, Itteren, Mheer en Born.

de kreupel inhebben: Klimmen.

verarmoeden (*verarmoeien*): Gronsveld.

armoedig uitzien: Roermond.

er miserabel uitzien: Roermond.

geen druif inhebben: Gronsveld.

geen zin hebben: Klimmen.

geen zegen brengen: Venlo.

de prat inzitten: Meijel.

De volgende opgave is een omschrijving:

het kruid zit er in: Eksel.

De volgende opgaven zijn omschrijvingen met een bijvoeglijk naamwoord:

niet tierig: Maastricht.

schraal: Oirlo.

mager: Gennep en Haler.

armetierig: Merkelbeek.

armzalig: Nieuwstadt en Lutterade.

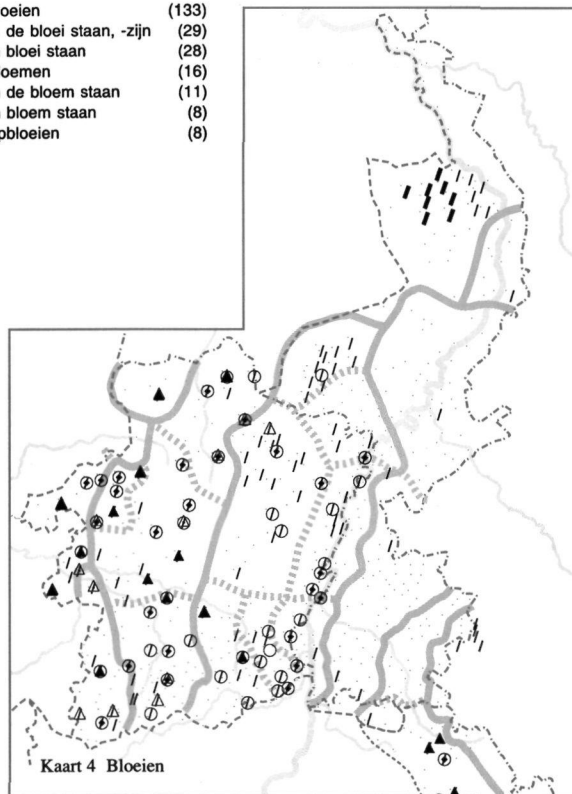
kreupel: Wijlre.

kwelend: Sittard.

BLOEIEN

/ bloeien	(133)
⊙ in de bloei staan, -zijn	(29)
○ in bloei staan	(28)
▲ bloemen	(16)
△ in de bloem staan	(11)
△ in bloem staan	(8)
∕ opbloeien	(8)

ZND 32 (1939) (076, 077);
 Echt Wb. (030), Genk Wb. (058),
 Gronsveld Wb. (063), Hamont Wl.
 (054), Hasselt Wb. (077), Kerkrade
 Wb. (062), Lommel Wl. (038),
 Maastricht Wb. (040), Meerlo-
 Wanssum Wb. (074), Roermond
 Wb. (037), Sint-Truiden Wb. (065),
 Stokkem Wb. (029), Venlo Wb.
 (102), Venray Wb. (329),
 Weertlands Wb. (B1-01),
 Zonhoven Wb. (052);
 Dols, W. (1953), Kats, J. (1939).

In bloei staan; bloesem of bloemen dragen.

bloeien (ook *bloëen*): freq. Belg. Lb., Ripuar. en Weertlds., verspr. overig Nl. Lb.

aan het bloeien zijn: Maaseik, Zepperen, Groot-Gelmen en Voort.

in bloei staan (ook - *bloe*): verspr. Maskemp., Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Weert, Maaseik, Rotem, Vucht, Lanaken, Vroenhoven, Achel, Hamont, Houthalen, Hasselt en Sint-Truiden.

in de bloei staan (ook - *bloe*): verspr. Westlb.; ook in Lontzen, Neeroeteren, Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Veldwezelt, Vroenhoven, Zichen-Zussen-Bolder, Sint-Truiden, Borlo, Kwaadmechelen, Meldert en Lommel.

in bloei zijn: Mheer, Reppel, Rijkel en Heers.

in de bloei zijn (ook - *bloe*): Membach, Ophoven, Bree, Opgrimbe, Zepperen en Oostham.

in bloeien staan: Sint-Lambrechts-Herk.

in de bloeien staan: Kaulille.

in volle bloei zijn: Sint-Huibrechts-Lille.

in volle bloei staan: Koersel en Riemst.

te bloeien staan: Moresnet.

opbloeien: Venray Wb.

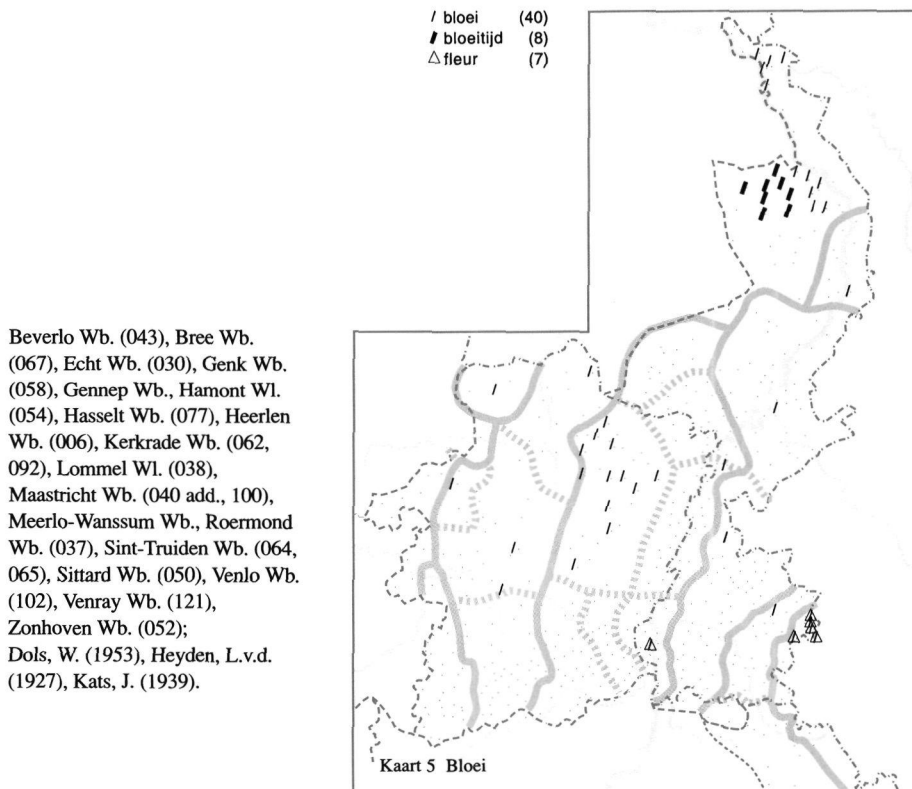
bloemen: verspr. Geullds., Westlb. en Brab.Lb.; ook in Diepenbeek, Rijkhoven, Sint-Truiden en Lommel.

in bloem staan: Bocholt, Diepenbeek, Achel, Kaulille, Gutshoven, Ginkelom, Mielen-boven-Aalst en Tessenderlo.

in de bloem staan: Achel, Peer, Houthalen, Paal, Borgloon, Herkde-Stad, Leopoldsburg, Tessenderlo, Linkhout, Loksbergen en Lommel.
in volle bloem staan: Niel-bij-As, Diepenbeek, Hasselt en Beringen.

vol bloem staan: Zonhoven.
op bloem staan: Tessenderlo.
in de bloesem staan: Leopoldsburg.
in volle fleur staan: Hasselt.
in volle was zijn: Kwaadmechelen.
erop staan: Kwaadmechelen.

BLOEI

Vergelijk het vorig lemma; hier het zelfstandig naamwoord.

bloei (ook *bloe*): verspr. in heel Lb.

bloeitijd: Venray Wb.

gebloeits: Sittard.

bloem: Hasselt.

fleur: Kerkrade Wb. en in Maastricht.

KIEMEN

Uitkomen en vervolgens uit de kiem opgroeien, gezegd van zaden en planten.

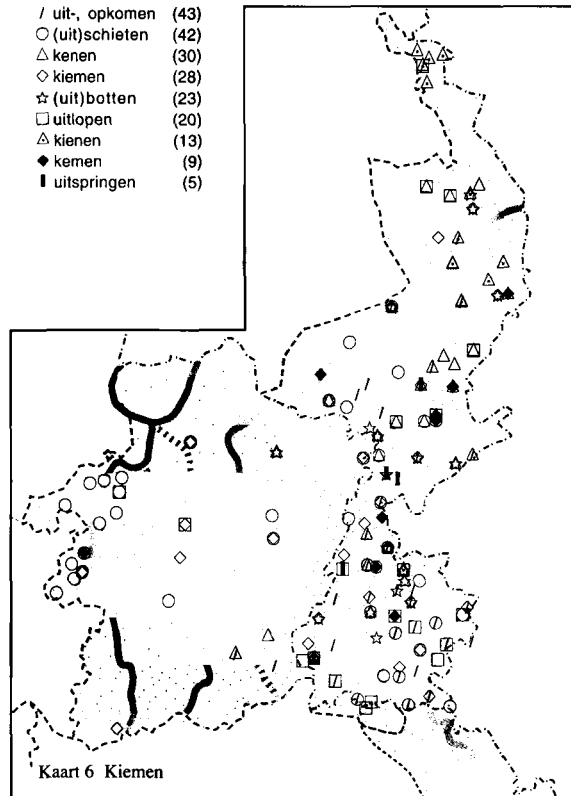
Er is opvallend veel synonymie op één plaats in dit lemma; alleen al

Maastricht zijn elf verschillende termen opgegeven voor dit begrip.

Bij **kenen** is aangetekend in Herten (bij Roermond): "de aardappelen moeten afgekeend worden".

/ uit-, opkomen	(43)
○ (uit)schieten	(42)
△ kenen	(30)
◇ kiemen	(28)
☆ (uit)botten	(23)
□ uitlopen	(20)
△ kienen	(13)
◆ kemen	(9)
■ uitspringen	(5)

Goossens 1b (1960), N 82 (1981)
(010a, 010b), SGV (1914) (017
add.);
Beverlo Wb. (267), Gennep Wb.,
Sint-Truiden Wb. (039), Tungalroy
Wb. (194);
Dols, W. (1953).

kiemen: verspr. in Nl. Lb., zeldz. in Belg. Lb.

kemen: verspr. Oostlb.; ook in Weert, Meldert en Venlo.

kesemen: Kesseleik.

kienen: verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Doenrade en Hoeselt.

kenen: freq. Noord.Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Tungalroy, Thorn, Stevensweert, Bree, Guttecoven, Maastricht, Eigenbilzen en Venlo

botten: Schinnen, Schimmert, Bree, Maastricht en Itteren.

uitbotten: verspr. Oostlb.; ook in Ittervoort, Thorn, Echt/Gebroek, Maastricht, Blerick, Meerlo, Tienray en Meijel.

bottelen: Amby.

uitbottelen: Venlo en Born.

schieten: verspr. Oost.Zuidlb. en Getelds.; zeldz in de rest van Lb.

geschoten zijn: Herten (bij Roermond).

uitschieten: zeldz. Oostlb.; ook in Heerlen, Ospel, Stevensweert en Hasselt.

opschieten: Venray.

doorschieten: Gennep Wb.

spruiten: Ingber.

wassen: Hoensbroek en Eys.

uitwassen: Hoensbroek.

uitkomen: freq. Oostlb. en Oost. Zuidlb., verspr. Kleverlds.; ook in Kerkrade, Weert, Ell, Kelpen, Grathem, Geulle, Maastricht, Vlijtingen en Hoeselt.

goed uitkomen: Maastricht.

lopen: Itteren.

uitlopen (ook oeslofen): verspr.

Oostlb.; ook in Simpelveld, Voerendaal, Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Houthalen, Beverlo, Gennep, Venray en Oirlo.

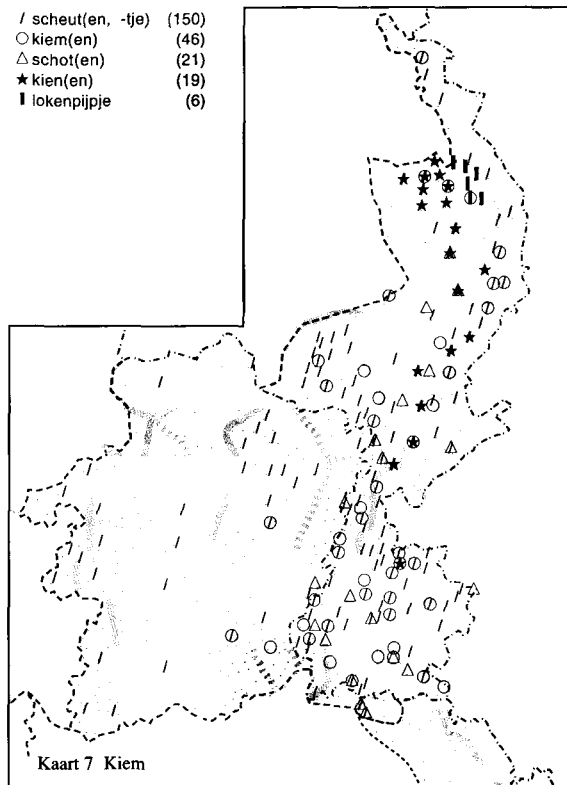

uitgroeien: Velden en Boekend.
uitslaan: Venray, Tungalroy,
 Nieuwenhagen en Gulpen.
uitstaan: Neerharen.
er opstaan: Opglabbeek en Geulle.
uitspringen: Haelen, Pey,
 Echt/Gebroek, Stein en Maastricht.
uitspruiten: Schaesberg, Noorbeek en
 Eijsden.

uitbuisten: Beverlo.
opgroeien: Boekend, Beesel en
 Roermond.
opkomen: Vijlen, Neer,
 Geverik/Kelmond, Hoensbroek,
 Guttecoven en Maastricht.
koppen: Ospel.
spenen: As.

KIEM

/ scheut(en, -tje)	(150)
○ kiem(en)	(46)
△ schot(en)	(21)
★ kien(en)	(19)
┆ lokenpijpje	(6)

N 82 (1981) (009, 010b add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (031), ZND 34 (1940) (029), ZND m (Coomans, Dupont, Franssen, Houben, Mathys, Vanderbeeken); Bree Wb. (252), Eupen Wb. (188), Hamont Wl. (411), Heerlen Wb. (054), Lommel Wl. (279), Maastricht Wb. (398, 407, 444, 487), Meerlo-Wanssum Wb. (187), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.283), Sint-Truiden Wb. (209), Venray Wb. (233), Weertlands Wb. (B1-09) Zonhoven Wb. (409); Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953), Janssen, A. (1949), Jaspard, E. (1921-28), Veldeke 05 (1930) (207), Veldeke 18 (1943) (008); Vossen, A. (zj.hs).

De in het rijpe zaad ingesloten aanleg tot een nieuwe plant.
 De veelvuldig in het materiaal voorkomende meervoudsvormen zijn in het lemma apart genoteerd; op de kaart zijn enkel- en meervoudsvormen evenwel samengenomen.
 Bij **lokenpijpje** is aangetekend: "gebruikt als kruid bij het eten".

kiem: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Centr.Lb., Noord.Oostlb., Oost.Zuidlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Vaals.
kiemen: Thorn.
kiempje (kiemke): Stein.
keen: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Venray Wb. en in Oirsbeek, Pey en Boekend.

scheut (ook *skeut*): freq. in Nl. Lb. en in westelijk Belg. Lb.; ook in Hamont, Ophoven en Eigenbilzen.
scheuten (ook *schiet (mv.)*): Sittard, Brunssum, Bree, Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt en Borgloon.
scheutje: Bree.Wb en in Klimmen.
scheutloot: Beverlo.
schot: verspr. Oostlb-Rip. overgg., ook in Panningen, Ulestraten, Heer en Limmel.
schoten (*schut (mv.)*): verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Gulpen, Stevensweert, Sevenum en Maasbree.
schoss (du.): Simpelveld en Kerkrade.

loot: Urmond en Sittard.
spruit: Maastricht, Kerkrade en Eupen.
uitwas: Maastricht.
uitbotsels: Maastricht.
afzetseltjes (*afzetselkes (mv.)*): Maastricht.
bolster: Vlodrop.
bouture (fr.): Maastricht.
keer: Heel en Klimmen.
keest: Bree.
lokenpijpje (*lokenpijpke*): Meerlo-Wanssum Wb.
spier: Maastricht.
stekel: Maastricht.
vrucht: Maastricht.
zaad: Eksel.

SPRUITEN, UITBOTTEN

Goossens 1b (1960), N 82 (1981) (011);
 Bree Wb. (269, 276), Maastricht Wb. (402),
 Meeswijk Wl. (553);
 Delahaye, H. (zj.hs), Veldeke 13 (1938) (009),
 Veldeke 14 (1939) (010), Veldeke 16 (1941) (023),
 Veldeke 18 (1943) (068), Veldeke 20 (1945) (079),
 Veldeke 28 (1953) (060).

Uitlopers krijgen, loten vormen, gezegd van planten en bomen.

spruiten (ook *spruisen*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Bree Wb. en in Kerkrade, Roermond, Swalmen, Montfort, Maastricht, Venlo en Horst.
uitspruiten: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Eijsden.
beginnen te spruiten: Gulpen.
botten: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in: Wijre, Tungelroy, Maastricht, Hoeselt, Jeuk en Maasbree.
uitbotten: verspr. Oostlb.; ook in Waubach, Tungelroy, Maastricht en Meerlo.
bottelen: Klimmen.
uitbottelen: Amby.
beginnen uit te lopen: Montfort.
uitlopen: freq. Oostlb., verspr. Trichterlds.; ook in Weert, Kelpen,

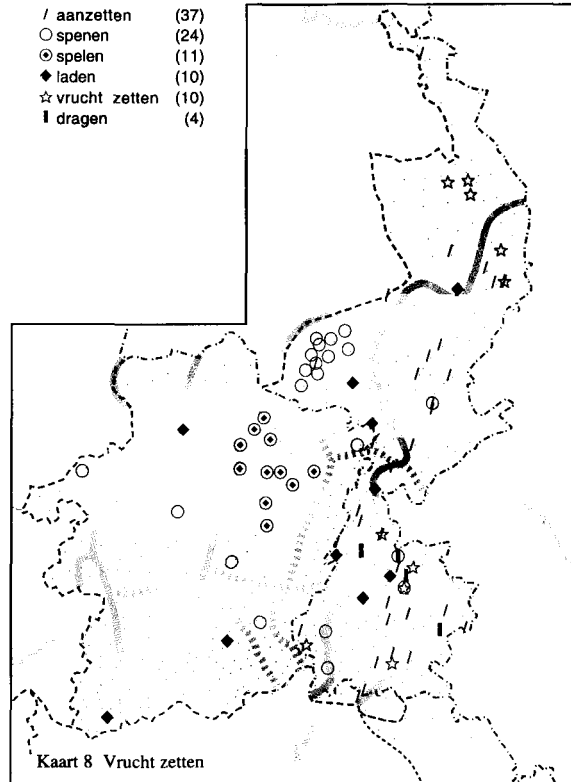
Grathem, Thorn, As, Stein, Eigenbilzen, Houthalen, Kwaadmechelen, Velden en Oirlo.
uitlopers (krijgen): Gennepe, Oirlo, Hoensbroek en Schimmert.
lopers (krijgen): Ittervoort.
loten (krijgen): verspr. Oostlb.; ook in Ophoven, Echt/Gebroek en Stein.
loten (gooien): Born.
scheuten (krijgen): verspr. in Nl. Lb.; ook in Loksbergen.
wilde scheuten (krijgen): Eksel.
waterscheuten (krijgen): Herten (bij Roermond).
scheuten (gooien): Blerick en Boekend.
scheuten (maken): Heel en Pey.
scheutmaken: Klimmen.
schieten: Eys, Haelen, Merkelbeek, Amstenrade, Ell, Opglabbeek, Guttecoven, Geulle, Maastricht, Vlijtingen en Loksbergen.
uitschieten: Venray, Maastricht en Gulpen.
springen: Roermond.
uitspringen: Ospel, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Venlo.
struiken: Bree Wb.
pijpen: Heppen.

ringen: Venray.
rend (krijgen): Meijel.
spint (krijgen): Lutterade.
ontloken (zijn): Maastricht.
uitbollen: Venlo.

uitkomen: freq. Brab.Lb.; ook in
 Beverlo, Paal en Beringen.
uitslaan: Nieuwenhagen.
afzetten: Vaals.

VRUCHT ZETTEN

/ aanzetten	(37)
○ spenen	(24)
⊙ spelen	(11)
◆ laden	(10)
☆ vrucht zetten	(10)
┆ dragen	(4)

N 82 (1981) (012);
 Bree Wb. (267), Genk Wb. (309),
 Venlo Wb. (159), Weertlands Wb.
 (B1-10).

vrucht zetten: Gulpen, Sittard,
 Merkelbeek, Hoensbroek,
 Maastricht, Velden, Venlo, Oirlo,
 Meerlo en Tienray.
vrucht maken: Noorbeek en Eijsden.
vruchten worden: Maastricht.
vruchten (krijgen): Vaals.
vruchten (vormen): Maastricht en
 Itteren.
laden: Susteren, Schinnen, Schimmert,
 Ell, Thorn, Stein, Hoeselt, Eksel,
 Jeuk en Maasbree.
botten: Ittervoort, Vlodrop en Mheer.

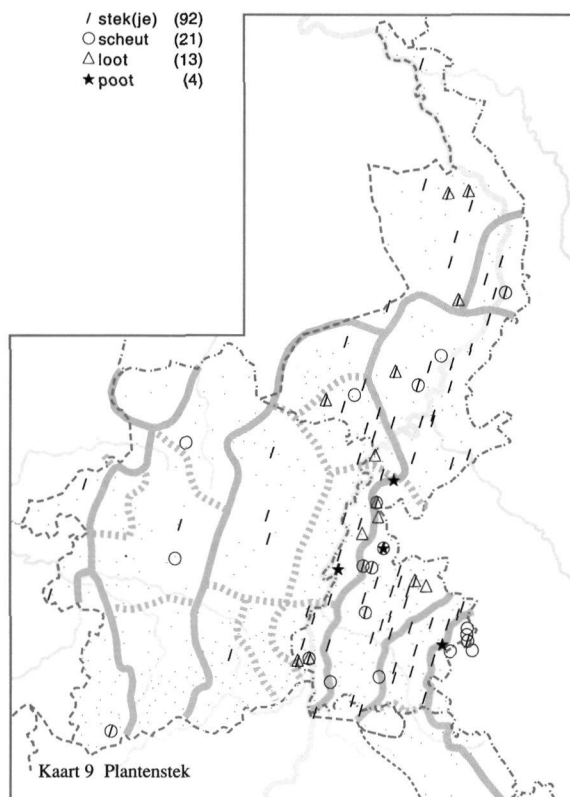
uitbotten: Posterholt.
uitlopen: Gulpen.
vollopen: Herten (bij Roermond).
dragen: Heerlerbaan/Kaumer, Lutte-
 rade, Doenrade en Amstenrade.
keren: Venlo.
kweken: Maastricht.
spelen: Bree Wb.
spenen: verspr. Oostlb.; ook in
 Weertlands Wb. en in Ophoven,
 Bree, As, Genk, Eigenbilzen,
 Houthalen en Kwaadmechelen.
zetten: Ospel, Swalmen en Maastricht.

zich zetten (de boom -): Venray.
aanzetten (ook *aazetten*): verspr. in
Nl. Lb.

schot in zitten: Maastricht.
zaad krijgen: Tienray.
poowen: Loksbergen.

PLANTENSTEK

N 82 (1981) (013);
Kerkrade Wb. (244), Meeswijk Wl.
(119), Sittard Wb. (305), Stokkem
Wb. (021).

Afgesneden loot die men in de
(pot)grond zet om er een nieuwe plant
of boom uit te laten groeien.
Voor de opgave **griffel** uit As vergelijk
Fr. *greffe* en Brab. *griffie* (WBD).

stek: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.
stekje (*stekske*): Schinnen, Oirsbeek,
Hoensbroek, Born, Stein,
Maastricht en Venlo.

stek poots: Eys.

stekkeling: Heerlerbaan/Kaumer en Eys.
stel: Stein.

loot: verspr. Oostlb.; ook in Tungalroy,
Stevensweert, Guttecoven, Wolder/
Oud-Vroenhoven, Maastricht,

Oirlo, Meerlo en Maasbree.

scheut: freq. Oostlb.; ook in Kerkrade
Wb. en in Ingber, Ell, Maastricht,
Eksel, Zonhoven, Jeuk en Venlo.

spruit: Epen.

ent: Maastricht, Noorbeek en Terlinden.

poot: Heerlerbaan/Kaumer, Pey,
Sittard en Stein.

pootsel: Weert.

afzetje: Vaals.

afzetsel: Stokkem en Itteren.

afzetseltje (*afzetselke*): Maastricht.

bouture (fr.): Meeswijk.

stamhout: As.

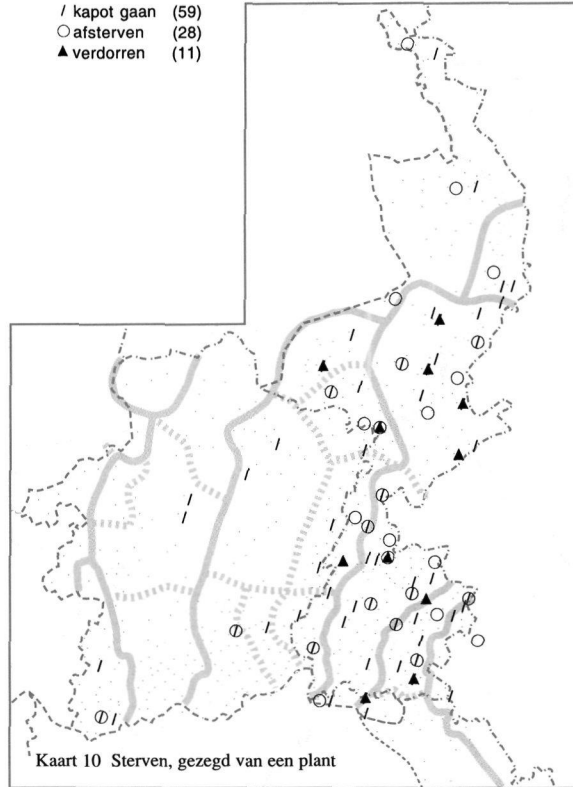
twijg: Nieuwenhagen.

griffel: As.

STERVEN, GEZEGD VAN EEN PLANT

/ kapot gaan (59)
 ○ afsterven (28)
 ▲ verdorren (11)

N 38 (1971) (017c).

sterven: Heerlerheide.
afsterven: verspr. in Nl. Lb.; ook in Bilzen en Borlo.
kapot gaan: freq. in heel Lb.
verdorren: Heerlerheide, Mechelen, Helden, Nunhem, Asenray, Posterholt, Munstergeleen, Noorbeek, Weert, Thorn en Stein.
verdrogen: Maastricht.

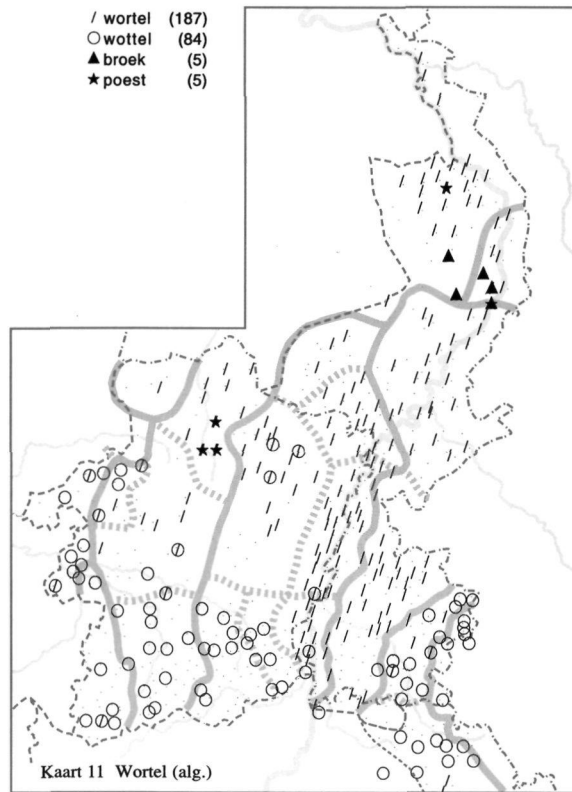
verslakken: Zonhoven.
verslakkeren: Maasbracht en Susteren.
versloeiëren: Maastricht.
verwelken: Boekend.
verrotten: Jeuk.
pissen: Leuken.
aftakelen: Baarlo.

1.2 Plantendelen

De volgende begrippen uit deze paragraaf leverden te weinig heterniemen op om er een lemma van te maken. Het zijn, in alfabetische volgorde: **BLADOKSEL**; **BLADVORM**; **STUIFMEEL** (**bloemsel** in Zonhoven) en **WORTELSTOK**. Voor het lemma **ZAAD** zie WLD, deel I, afl.4, p. 25.

WORTEL (ALG.)

Goossens 1b (1960), N 75 (1975) (087b), N 82 (1981) (005), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (045), ZND 08 (1925) (100a), ZND 15 (1930) (028);
 Beverlo Wb. (305), Gronsveld Wb. (562), Hamont Wl. (553), Heerlen Wb. (072), Kerkrade Wb. (313), Lommel Wl. (406), Maastricht Wb. (508), Meerlo-Wanssum Wb. (332), Meeswijk Wl. (624, 759), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.523), Roermond Wb. (327), Sint-Truiden Wb. (195, 399 add.), Tegelen Wb. (080, 096, 109), Tongeren Wb. (457), Tungalroy Wb. (184), Venlo Wb. (169, 289), Venray Wb. (548); Heyden, L.v.d. (1927).

Het gedeelte van een plant of boom dat in de grond zit en dat het voedselhoudende water opneemt. Sommige informanten hebben het gehele wortelstelsel of ook een soort wortel aangeduid (zijwortel, e.a.); voor het in Posterholt opgegeven **moren** (**peen**) moet wel worden aangenomen dat de groente is bedoeld. Vgl. ook het lemma **WORTEL** in WLD.I.4, p. 5. Op de kaart is ook de verspreiding van

de zuidelijke lexicaal variant *wottel* aangegeven.

wortel (ook *wottel*, *wotsel*): alg. in Lb.
wortelgestel: As.
zijwortel: Leopoldsburg en As.
zoekwortel: Leopoldsburg.
haarwortels: Lutterade.
broek: Tegelen, Blerick, Boekend, Sevenum en Maasbree.
boks: Oirlo, Ospel en Herten (bij Roermond).

boksboom: Sittard.
vot: Vucht, Stein en Itteren.
tronk: Merkelbeek.
stronk: Venlo en Nieuwstadt.
stronkel: Maastricht.
storkel: Meeswijk en Sittard.

poot: Hasselt en Tongeren.
stek: Opoeteren.
knoer: Tegelen en Venlo.
poest (ook *poes*): Tegelen, Kleine-Brogel, Wijchmaal, Peer en Oirlo.
zuiger: Dilsen.

WORTELHALS

N 82 (1981) (157).

De overgang tussen wortel en stengel.

wortelhals: Oirlo, Velden en Born.
hals (ook *haus*): verspr. in Nl. Lb.; ook in As, Vlijtingen en Jeuk.
wortelkraag: Montfort, Lutterade,

Ospel, Ophoven, Blerick, Boekend en Venray.

kraag: verspr. in Nl. Lb.; ook in Hoeselt en Bree.
nek: verspr. langs de Maas; ook in Kwaadmechelen en Meijel.
kop: Kapel-in-'t-Zand.
stronk: Vlodrop.
blaume: Sittard.

STEEL, STENGEL

Goossens 1b (1960);
 Gennep Wb., Gronsveld Wb. (471), Hamont Wl. (455), Lommel Wl. (319), Maaseik Wb. (045), Maastricht Wb. (040), Meeswijk Wl. (613), Sint-Truiden Wb. (217), Sittard Wb. (399), Tungelroy Wb. (184), Venlo Wb. (252).

Het deel van de plant dat bladeren draagt en boven de grond omhoog gaat.

steel: Sittard, Tungelroy, Maaseik, Meeswijk, Hamont, Hasselt, Tessenderlo en Meldert.
bloemsteel: Maastricht.
stengel: Beringen, Kwaadmechelen, Loksbergen, Lommel en Venlo.
stam: Heppen, Beverlo, Oostham, Linkhout en Halen.
smeel: Gennep Wb.

SAP IN PLANTEN

N 82 (1981) (007);
 Tegelen Wb. (096).

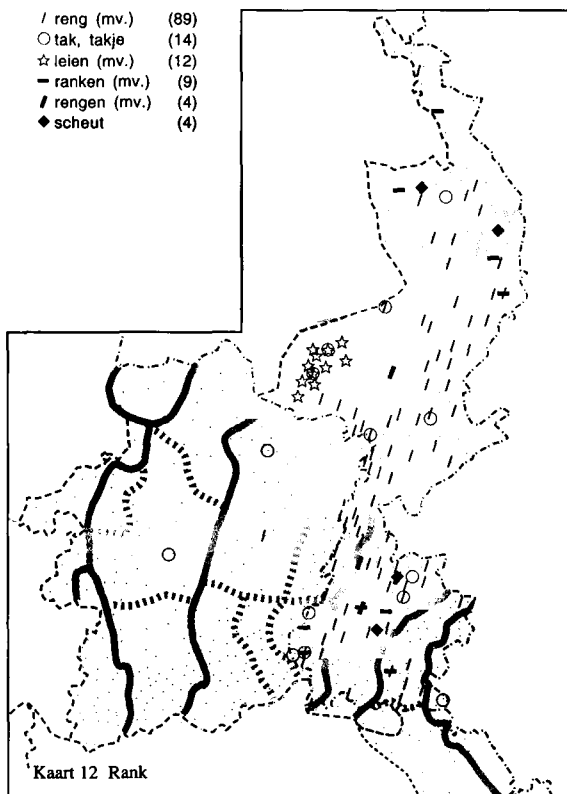
Het vocht dat voorkomt in stengels van bepaalde planten of in bomen en dat bij beschadiging of afbreken naar buiten komt.

sap (ook *saf*): alg. in heel Lb.
plantensap: Maastricht.
wortelensap: Boekend.
wortelsap: Itteren.
vocht (*voch*): Venlo.

nat: Ospel en Itteren.
broei: Vijlen.
looi: Meijel.
melk: Kapel-in-'t-Zand en Vaals.
koekoekszever: Tegelen.

RANK

/ reng (mv.)	(89)
○ tak, takje	(14)
☆ leien (mv.)	(12)
- ranken (mv.)	(9)
▨ rengen (mv.)	(4)
◆ scheut	(4)

N 82 (1981) (008), SGV (1914) (029);
 Heerlen Wb. (051), Kerkrade Wb. (234), Maastricht Wb. (343),
 Meerlo-Wanssum Wb., Tungalroy Wb. (184), Weertlands Wb. (B1-07).

Stengel die in zichzelf niet voldoende stevigheid bezit om overeind te staan en zich aan iets vasthecht, zoals van klimplanten.

In N 82 is naar het meervoud gevraagd. Op de kaart zijn alleen de meervouden van **rank** en de varianten van **tak** opgenomen.

Veel woorden hebben iets met 'draaien' te maken (*winde*, *wring*, enz.), of met iets duns als een streep, een lijn (*streng*, *renen*, *rijen*); Kerkraads **tsiemelen** is eigenlijk 'rafels'.

rank: alg. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

ranken (mv.): Gulpen, Schimmert, Wijnandsrade, Maastricht, Borgharen, Grubbenvorst, Venlo, Afferden en Merselo.

rankel (mv.): Eksel.

reng (mv.) (ook *rens*, *rend*): alg. Oostlb., de Nl. zijde van Horns en Centr.Maaslds. en in het zuiden van Oost.Zuidlb., verspr. Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Weert en As.

druivenreng (mv.): Schinveld.

wingerdenreng (mv.): Echt/Gebroek.

rengen (mv.): Heythuysen, Oirsbeek en Schimmert.

slappe reng (mv.): Lutterade.

tak: Kapel-in-'t-Zand, Merkelbeek, Hoensbroek, Bree, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Itteren, Zonhoven en Meijel.

tek (mv.): Oirlo en Vaals.

tek (mv.) **van de wingerd**:

Nederweert.

takjes (*takskes*): Weert en Thorn.

leien (mv.): Weertlands Wb.

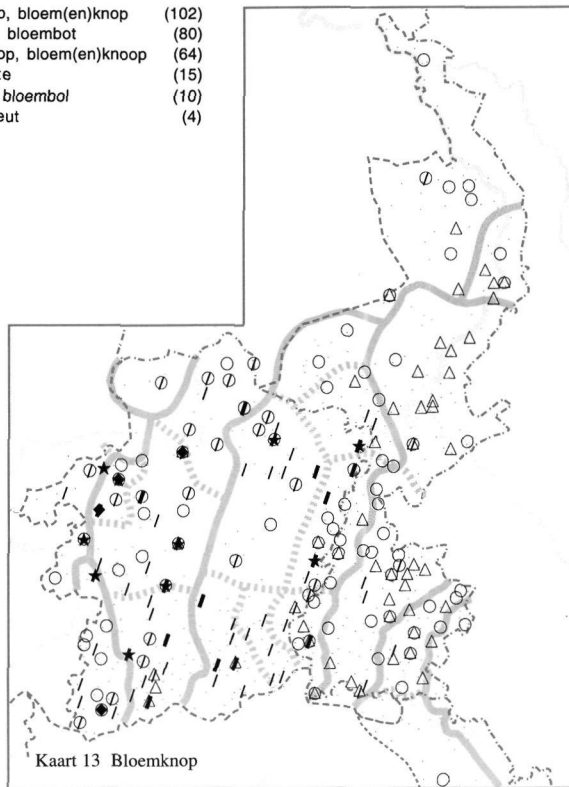

steel: Roermond.
steeltje (*steelke*): Thorn en Schimmert.
slappe stengel: Eys en Ingber.
slingen (mv.): Heerlerbaan/Kaumer.
slang: Reuver en Vijlen.
scheut: Oirsbeek, Heek, Lottum en Venray.
winde: Sittard.
wring: Maasbree.

strang: Sweikhuizen en Maastricht.
streng: Ubachsberg.
renen: Stein.
rijen (*rijes*): Loksbergen.
rel: Blerick.
iel: Nederweert.
tsiemelen (mv.): Kerkrade.
flets: Opglabbeek.
klijesper: Schinveld.
elendsklauw: Sittard.

BLOEMKNOP

○ knop, bloem(en)knop	(102)
/ bot, bloembot	(80)
△ knoop, bloem(en)knoop	(64)
∥ botte	(15)
★ bol, bloembol	(10)
◆ scheut	(4)

N 82 (1981) (158), ZND 34 (1940) (029), ZND m (Coomans, Dupont, Franssen, Houben, Welter); Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (330), Tongeren Wb. (083); Jaspar, E. (1921-28), Kats, J. (1939), Veldeke 01 (1926) (027), Veldeke 05 (1930) (223), Veldeke 13 (1938) (051, 059), Veldeke 14 (1939) (010, 052, 064), Veldeke 15 (1940) (019, 022, 024), Veldeke 20 (1945) (079), Veldeke 37 (1962) (035).

Kaart 13 Bloemknop

De knop waaruit een bloem groeit.

oog: Schinnen en 's-Herenelderen.
bloemknop: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Ubachsberg, Ospel, Rekem, Stein en Meldert
bloemenknop: Heerlerbaan/Kaumer, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht, Itteren, Eijsden,

Heusden en Nieuwerkerken.
knop: freq. Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Truierlds., versp. in overig Lb.
knopje (*knopke*): Venlo en Peer.
knoppen (mv.): Koersel en Maastricht.
knop (mv.): Pey, Opoeteren en Nieuwstadt.
bloemknoop: Eys, Gulpen, Montfort,

- Maastricht en Venlo.
- bloemenknoop:** verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Gulpen, Schinnen, Hoensbroek, Blerick en Boekend.
- knoop:** freq. Oostlb., verspr. Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Voerendaal, Ubachsberg, Vijlen, Ell, Stevensweert, 's-Herenelderen, Hechtel, Zonhoven, Voort, Gutshoven, Heers, Venlo, Horst en Maasbree.
- knoop** (mv.): Maastricht, Klimmen, Schaesberg, Gulpen en Roermond.
- knoopje** (*knoopke*): Maastricht, Hechtel, Venlo en Meijel.
- knopel:** Epen.
- knopenknopje** (*knopenknopke*): Maastricht.
- bloembot:** Maastricht, Stevoort, Sint-Lambrechts-Herk, Zepperen en Gorssem.
- bot:** freq. Maaskemp. en Haspengouw, verspr. overig Westlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Wijlre, Montfort, Ittervoort, Ophoven, Thorn, Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie, Rekem, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Lommel en Venray.
- botte:** Ophoven, Neeroeteren, Maas-eik, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Diepenbeek, Riksingen, 's-Herenelderen, Kaulille, Koersel, Hasselt, Paal, Heers en Wellen.
- bottel:** Guttecoven.
- boddel:** Roermond.
- bloembol:** Oostham en Zepperen.
- bol:** Ophoven, Bree, Mechelen-aan-de-Maas, Zonhoven, Hasselt, Beverlo, Herk-de-Stad en Meldert.
- bloemenkop:** Born.
- scheut** (ook *schiet*): Hechtel, Beverlo, Paal, Borlo, Grote-Brogel, Neeroeteren en Genk.
- schiel:** Grote-Brogel en Neeroeteren.
- beurs:** Sint-Truiden.
- bouture-tje** (fr. dim.): (*boetuurke*): Maastricht.
- kelk:** Hasselt.
- kelle:** Hasselt.
- krop:** Gulpen.

BLADKNOP

N 74 (1975) (048a, 048b), N 75 (1975) (090a, 090b), ZND 34 (1940) (029 add.).

De knop of het oog waaruit een blad groeit.

bladknop: Maastricht en Heusden.

knop: As.

oog: Maasniel, Munstergeleen, Rothem, Dilsen, Maastricht, Leopoldsburg, Lottum en Meijel.

slapend oog: Maasniel, Rothem, Dilsen, Maastricht, Leopoldsburg, Lottum en Meijel.

binnenooog: Munstergeleen, Dilsen, Maastricht, Leopoldsburg en Meijel.

buitenoog: Munstergeleen, Dilsen, Maastricht, Leopoldsburg, Lottum en Meijel.

eindoog: Maasniel en Maastricht.

kopoog: Lottum en Meijel.

ang: Dilsen.

bot: Leopoldsburg en Dilsen.

BLAD (ALG.)

Goossens 1b (1960), N 75 (1975) (091a), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (003); Beverlo Wb. (042), Bree Wb. (066), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (061), Haspengouws Id. (030), Hasselt Wb. (075), Heerlen Wb. (006), Kerkrade Wb. (060), Lommel Wl. (035), Maaseik Wb. (013), Maastricht Wb. (254), Meerlo-Wanssum Wb. (073), Roermond Wb. (034), Sint-Truiden Wb. (064, 204), Tungalroy Wb. (184), Uikhoven Wl. (016), Venlo Wb. (102), Weertlands Wb. (B1-01), Zonhoven Wb. (049); Boileau, A. (1971), Mertens, A.M. (1885b); Veldeke 38 (1963) (086).

Een blad is het doorgaans groen en schijfvormig orgaan dat groeit aan

stengels en takken.

Voor de opgave **meiblad** in Maastricht wordt aangetekend: "jong blad". In Hasselt is nog toegevoegd: **roesel**, een bladziekte.

blad: alg. in heel Lb.

blaar (mv.): Vijlen.

blader (mv.): 's-Gravenvoeren.

blaadje: Bree Wb.; ook in Maastricht en Zonhoven.

loofblad: Leopoldsburg.

meiblad: Maastricht.

NERF VAN EEN BLAD

N 82 (1981) (014).

De aders van een blad die als ribben zichtbaar zijn en uitgaan van de bladsteel.

De opgaven zijn meestal in het meervoud opgegeven.

nerf: alg. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

nerven: verspr. in Nl. Lb.

rib: Weert, Bree en As.

ribbe: Neer, Geleen, Maastricht en Zonhoven.

aderen: Swalmen en Kerkrade.

aders: Vlijtingen.

DOORN, STEKEL

Puntig uitsteeksel aan een gewas. In de kaart zijn het enkelvoud en de verschillende meervouden van **doorn** onderscheiden.

doorn (ook *doon*, *door*, *dorre*): freq. in heel Lb.

doorn (mv.) (ook *diën*, *dun*, *dur*): freq. in Nl. Lb. en in het zuiden an langs de Maas in Belg. Lb.

doornen (*donen*, *durre*): verspr. Zuid.Oostlb. en Maaskemp.; ook in Bocholtz, Vaals, Eupen, Baarlo, Maasniel, Tungalroy, Rotem, Stokkem, Lauw, Lummen, Schulen, Groot-Gelmen en Mook.

doorns (ook *dorres*, *durres*, *durs*): freq. Dommellds. en Beringerlds., verspr. Centr.Maaslds. en

Kleverlds.; ook in Heythuysen, Roermond, Bocholt, As, Maastricht, Blerick en Venlo.

doornt (mv.) (*durnt*): Niel-bij-St.-Truiden.

doorntheag: Limburgs Id.

doornkje (*diënke*, *doontje*, *doorke*): Nederweert, Zonhoven en Kelmis.

pik: Zonhoven.

pikken: Kermt en Zonhoven.

pitsers: America.

stekel: Tungalroy.

stekels: Valkenburg, Hunsel, Maasbracht en Maasbree.

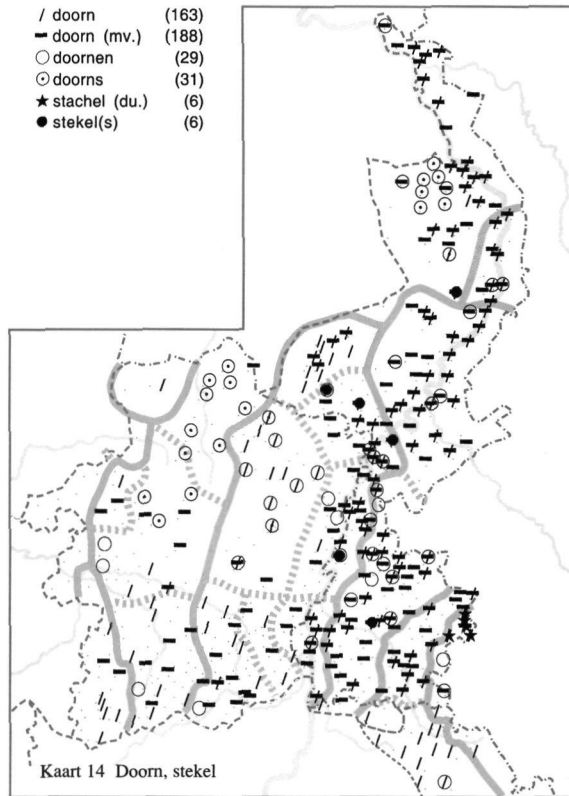
stekelen: Stein.

netel: Roermond.

bramen: Obbicht.

stachel (du.): Kerkrade Wb.

/ doorn	(163)
— doorn (mv.)	(188)
○ doornen	(29)
⊙ doorns	(31)
★ stachel (du.)	(6)
● stekel(s)	(6)

Kaart 14 Doorn, stekel

DC 23 (1953) (008), RND (078b),
SGV (1914) (007);

Beverlo Wb. (063), Bree Wb.
(078), Echt Wb. (036), Genk Wb.
(081, 082), Gennep Wb., Hasselt
Wb. (114), Kerkrade Wb. (073,
257), Limburgs Id. (065), Lommel
Wl. (067), Maastricht Wb. (073),
Meerlo-Wanssum Wb., Meeswijk
Wl. (171), Meeuwen Wl. (053),
Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.295),
Roermond Wb. (065), Sint-
Truiden Wb. (079), Sittard Wb.
(068), Tegelen Wb. (080),
Tongeren Wb. (119, 125),
Tungelroy Wb. (184, 194),
Valkenburg Wb. (040), Venlo Wb.
(110), Venray Wb. (148, 153),

Weertlands Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (095,
354);

Boileau, A. (1971), Goossens, J. (1959), Jongen, R.
(1972), Welter, W. (1929) (024); JG 1b (081).

---

2 Bomen en struiken

In dit hoofdstuk worden de benamingen van bomen en struiken in bos en veld behandeld, van de "houtachtige gewassen", zoals de natuurliefhebbers ze noemen.

De "houtige tuingewassen" vinden een plaats in de afleveringen over het boerenref (WLD.I, afl. 7), de paragrafen over de boomgaard en de moestuin, en in de aflevering over de woning en daarmee de tuin in sectie 2 van de Algemene woordenschat. (WLD.III.2, afl. 1).

2.1 Algemeen

Zoals gebruikelijk komen in deze eerste paragraaf van het hoofdstuk de algemeenheden ter sprake, die van toepassing (kunnen) zijn op alle bomen en struiken.

Voor de volgende begrippen uit deze paragraaf is wel materiaal verzameld, maar dit leverde onvoldoende differentiatie voor een lemma op; in alfabetische volgorde: AFGEKNAPTE TAK (**tamp** in Tungalroy); AFGESCHILDE SCHORS; ALLEENSTAANDE BOOM; BOMEN (COLL.); BOOMGROEP; BOOMMERG (**kaas** in Valkenburg); DOORNTAK; GESCHILDE TAK; JONGE BOOM; KROMME BOOM (**schankel** in Valkenburg); OKSEL TUSSEN STAM EN TAK (**schank** in Sittard en Tungalroy) en TAKKENBOS; (**fak** in Valkenburg; **schans** in Gronsveld, Heerlen, Valkenbrug en Maastricht.); zie verder de aflevering over de Woning bij het maken van vuur. Nadere gegevens zijn te vinden in de Materiaalbasis van deze aflevering.

BOOM (ALG.)

DC 35 (1963) (016), N 82 (1981) (001 add., 019 add.), N M (1965) (007), RND (048), SGV (1914) (004), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 04 (1924) (026), ZND 05 (1924) (041), ZND 08 (1925) (055), ZND 15 (1930) (015, 026), ZND 21 (1936) (015), ZND 27 (1938) (090), ZND 30 (1939) (039), ZND 32 (1939) (027, 076), ZND 34 (1940) (001, 029 add., 054a, 072, 073), ZND m (Coomans); Beverlo Wb. (046), Bree Wb. (075), Echt Wb. (033), Genk Wb. (049, 065), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (074), Hasselt Wb. (082, 359), Heerlen Wb. (008), Kerkrade Wb. (065), Maastricht Wb. (046), Meerlo-Wanssum Wb. (076), Meeswijk Wl. (113), Meeuwen Wl. (034), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.181), Sint-Truiden Wb. (066), Stokkem Wb. (025), Tegelen Wb. (079), Tungalroy Wb. (191), Uikhoven Wl. (019), Valkenburg Wb. (035), Venlo Wb. (106), Venray Wb. (123), Weertlands Wb. (B1-02), Zonhoven Wb. (057, 112);

Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (010, 012, 014, 026, 030, 036, 039, 066), Boileau, A. (1971), Daelen, J.v. (1933-41), Goossens, H. (1981), Heem 02.5 (1958) (011, 013), Heem 04.1 (1960) (023), Heem 05.5-6 (1961) (149-50), Heem 13-5.6 (1969) (016, 051), Heyden, L.v.d. (1927), Jaspar, E. (1921-28), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Rademaekers, H. (1958) (023), Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (019), Veldeke 01 (1926) - Veldeke 39 (1964) (passim), Vossen, A.F. (1966-68), Welter, W. (1929) (014, 044, 063, 122, 167).

De meest algemene benaming voor 'boom'.

Er zijn ook meervoudsvormen genoteerd, **buim** is algemeen voor Nl. Lb.; alleen in het uiterste westen van Belg. Lb. komt **bomen** regelmatig voor.

Opvallend is het relatief frequente voorkomen (26 opgaven) van het verkleinwoord **boompje**.

boom: alg. in heel Lb.
bome (enkelv.): Montzen, Membach

en Eupen.

boompje (*boomke*): verspr. in heel Lb.

boomknoest: Ulestraten.

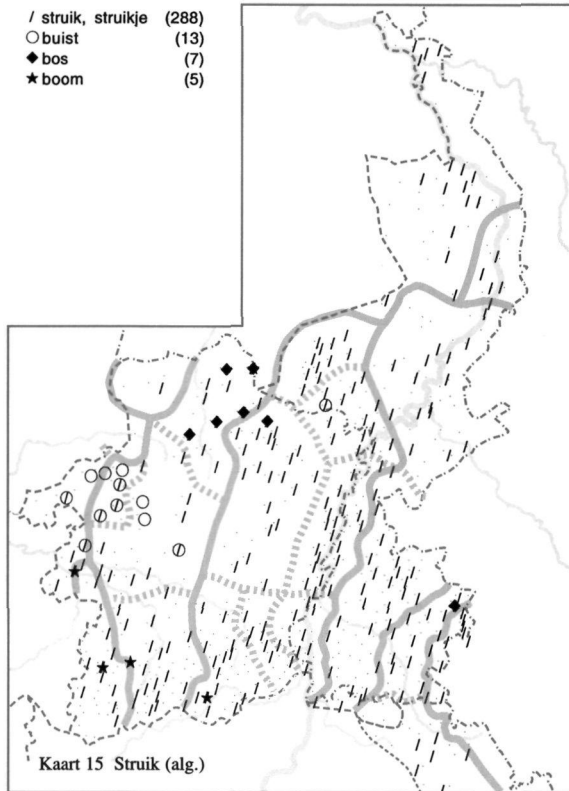
els: Zonhoven.

poot: Hasselt.

stemmerling: Waubach.

STRUIK (ALG.)

/ struik, struikje	(288)
○ buist	(13)
◆ bos	(7)
★ boom	(5)

N 82 (1981) (002 add., 096), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 07 (1924) (064), ZND 23 (1937) (027b), ZND 26 (1937) (035b), ZND 32 (1939) (089), ZND B2 (1940sq) (334b), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Langohr, Mathys, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (101), Bree Wb. (275, 276), Echt Wb. (116), Eupen Wb. (195), Genk Wb. (325), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (468), Kerkrade Wb. (265), Limburgs Id. (057, 248), Maastricht Wb. (049, 095, 136, 417, 418), Meerlo-Wanssum Wb. (280), Meeswijk Wl. (631), Roermond Wb. (101), Sint-Truiden Wb. (069, 220), Sittard Wb. (409), Tegelen Wb. (121), Tungalroy Wb. (194), Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B1-10), Zonhoven Wb. (067, 133, 462); Bertrand, J. (1946) (022), Boileau, A. (1971), Daelen, J.v. (1933-41), Grond, A. (1948) (031), Heem 11.4

(1967) (030), Heem 13.5-6 (1969) (051), Jaspar, E. (1921-28), Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Rutten, F. (1959) (040), Terpstra, T. (1960), Veldeke 01 (1926) - 41 (1966) (passim), Vreuls, E. (zj.hs), Vromen, W. (zj.hs), Welter, W. (1933).

Een plant met een bepaalde groeiwijze, waarbij de stengel zich reeds vanaf de grond in min of meer stevige veelal houtachtige takken verdeelt, zonder kale stam.

struik: freq. in heel Limb.
struikje (*struikske*): freq. Maaskemp.,

verspr. Centr.Maaslds. en Horns; ook in Ransdaal, Reuver, Roermond, Klimmen, Maastricht, Houthalen, Zonhoven, Hasselt en Venlo.

struikenhaag: Hasselt.

heggenstruik: Wijlre.

gestruikt: Opglabbeek.

heester: Grathem en Eijsden.

buist: freq. Zuiderkemp., Beringerlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Limburgs Id. en in Stramproy en Meldert.
arbuste: Maastricht.
braak: Lummen.
brommel: Maastricht.
fakke: Maastricht.
schronkel: Sittard.
stronk: Lutterade.

stomp: Kortessem.
gaspel: Zonhoven.
hout: Tessenderlo en Zonhoven.
koot: Beringen.
struweel: Valkenburg en Heerlen.
boom: Koninksem, Hamont, Zepperen, Sint-Truiden en Halen.
bos: freq. Dommellds.; ook in Nieuwenhagen en Bocholt.
boskei: Hasselt

DOORNSTRUİK

SGV (1914) (007);
 Kerkrade Wb. (073), Maastricht Wb. (073), Sittard Wb. (068), Zonhoven Wb. (061, 354).

De algemene benaming van een struik met doornen.

doornenstruik (*donenstruik, doonstruik, doorzenstruik, doostruik, dorenstruik, dovenstruik*): alg. in Nl. Lb.

pikkenstruik: Zonhoven.
heggenstruik: Urmond, Lutterade en Meerssen.
doornenstok (*dorenstok*): Grevenbicht/Papenhoven, Brunssum en Heerlen.
heggenstok: Schinnen.
doornen (*doon, doren*): verspr. Zuid.Oostlb.
bramenstruik: Nederweert en Beegden.
braam: Zonhoven.

LANGE DUNNE BOOM

N 82 (1981) (019);
 Meerlo-Wanssum Wb. (298).

lange dunne boom: Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.
dunne boom: Hoensbroek.
lange boom: Stein.
boom: Lutterade.
iele (boom): Tungelroy.
smalle (boom): Oirlo en Heerlerbaan/Kaumer.
gelpse (boom): Loksbergen.
lange gard (*lang geerd*): Heel.
gard (ook *geer, geerd*): Schinnen, As, Itteren, Eksel, Kwaadmechelen en Meijel.
dunne vits (- *wits*): Maasbree.
vits (ook *wits*): Hoensbroek, Posterholt, Blerick, Boekend en Susteren.
wis: Caberg.

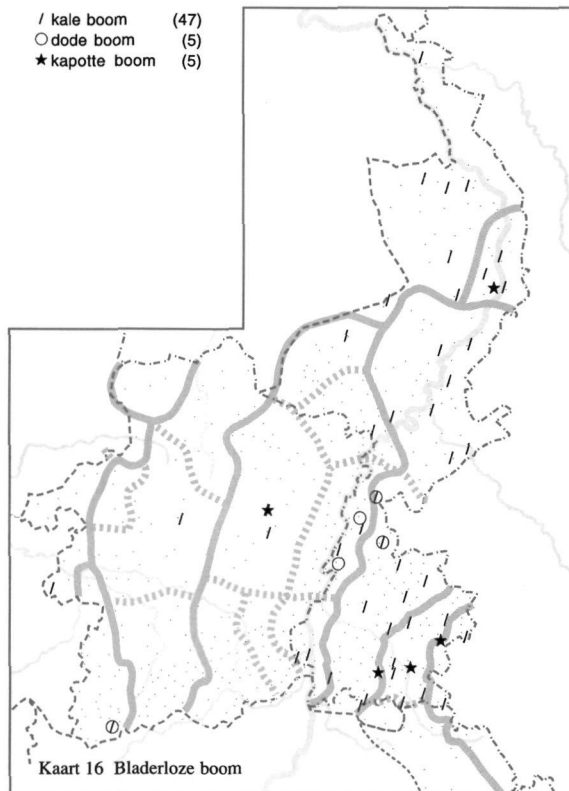
goets: verspr. in Nl. Zuid-Lb.
staak: Stevensweert, Oglabbeek en Jeuk.
stek: Voerendaal.
lange sliet: Gennep.
sliet: Venray en Sevenum.
sliert: Tienray en Sittard.
lang leentje: Maastricht.
lange piemel: Meijel.
piemel: Venlo.
piezel: Kerkrade, Noorbeek, Maastricht en Eijsden.
snade (*snaai*): Ospel.
smik: Montfort en Caberg.
zwik: As.
zwikkerd: As.
zwiep: Bree en Vlodrop.
zwieperd: Meerlo.
zwiebel: Swalmen en Montfort.
zwiemel: Susteren.
zwemel: Schimmert.

zemel: Born.
zwierts: Venray.
gieter: Meijel.
kruppel: Noorbeek en Eijsden.
schrankel: Eys en Ingber.

spaanse juffer: Gulpen.
spierekerd: Oirlo.
spriet: Kapel-in-'t-Zand.
uitdunsel: Meerlo-Wanssum Wb.
eiletzich: Klimmen.

BLADERLOZE BOOM

/ kale boom (47)
○ dode boom (5)
★ kapotte boom (5)

N 82 (1981) (020).

Gevraagd is naar de benaming van een “boom zonder bladeren”; **ijlboom** was de suggestie in de vragenlijst.

Op de kaart zijn **kale boom** en **kaal** samengenomen.

kale boom: freq. in Nl. Lb.; ook in Opglabbeek, Houthalen, Jeuk en Loksbergen.

kaal, een kale: Reuver, Guttecoven, Venlo Venray en Oirlo.

(boom) zonder blaren: Meijel en Hoensbroek.

ijlboom: Stein en Montfort.

naakse boom: Weert.

schraak: As.

schrankel: Itteren.

sturkel: Sittard.

zieke boom: Meijel.

kranke boom: Gulpen.

dode boom: Susteren, Sittard, Born, Stein en Jeuk.

dorre boom: Ell en Sittard.

dorse boom (duzze -): Kwaadmechelen

kapotte boom: Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Ingber, Opglabbeek en Blerick.

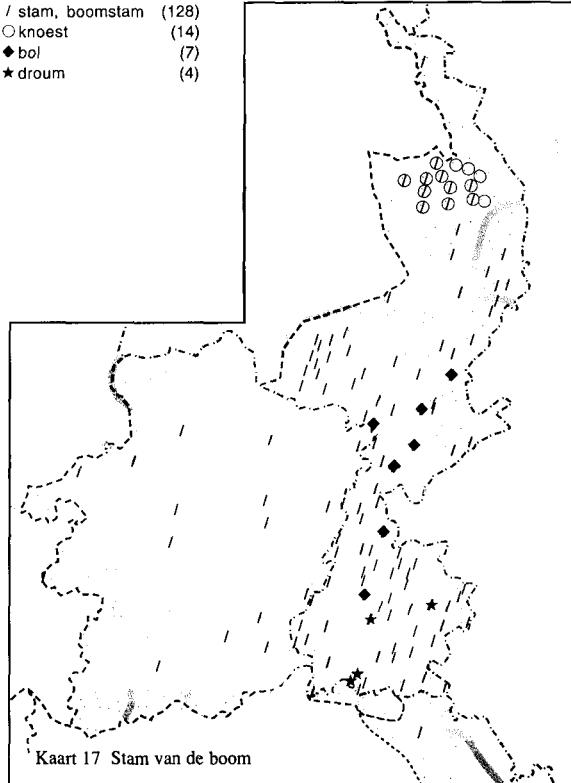

De volgende opgaven zijn omschrijvingen:
(heeft de) blaren verloren: Noorbeek

en Eijsden.
(is) zo kaal als een luis: As.

STAM VAN DE BOOM

/ stam, boomstam	(128)
○ knoest	(14)
◆ bol	(7)
★ droum	(4)

N 75 (1975) (086a), N 82 (1981) (021), ZND m (Houben, Langohr, Raym., Vanderbeeken); Genk Wb. (312), Gronsveld Wb. (453), Haspengouws Id. (204), Heerlen Wb., Limburgs Id. (094), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (167), Tungelroy Wb. (184, 191), Valkenburg Wb. (046, 166), Venlo Wb. (105), Venray Wb. (124, 246), Weertlands Wb. (B1-10), Zonhoven Wb. (446); Bertrand, J. (1946) (015), Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (040), Veldeke 03 (1928) (105, 261), Veldeke 05 (1930) (199), Veldeke 07 (1932) (347), Veldeke 13 (1938) (062, 067), Veldeke 15 (1940) (016), Veldeke 22 (1947) (049), Veldeke 25 (1950) (063), Veldeke 27 (1952) (073), Veldeke 36 (1961) (004).

Kaart 17 Stam van de boom

Het middelste gedeelte van een boom, van de wortels tot aan de takken.
Aantekening uit Valkenburgs Wb. bij **droum**: “*tromp, tronk, treef, droum* hebben dezelfde wortel (mndl. *tram* ‘balk’, ohgd. *taere, teere*, got. *triu, dro, tree*, hgd. *Tram*, gr. *dendro*”).
Bij **cel** is opgemerkt: “de stam wordt verkocht per cel (dus van de kruin tot wortel)”; bij **hagensoek**: “dikke stam in een heg”.

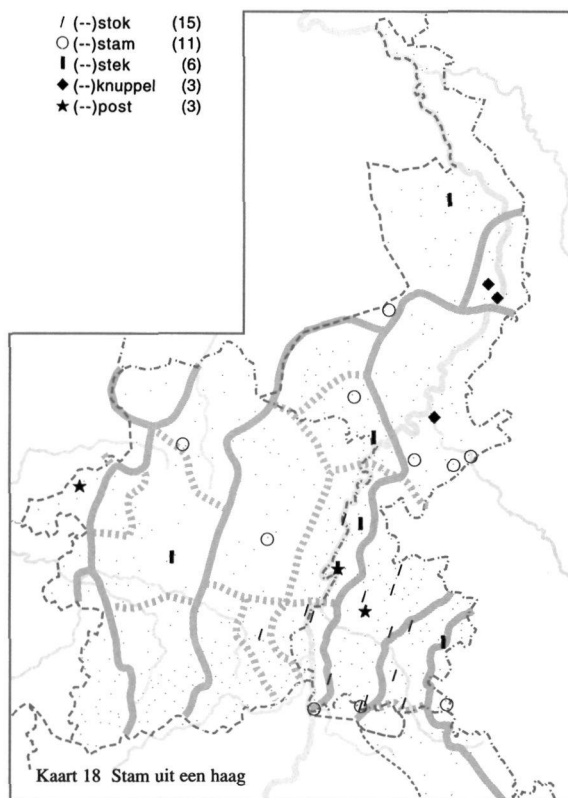
stam: freq. in heel Lb.
stamme: Maastricht.
stammetje (*stamke*): Tungelroy,

Echt/Gebroek en Zonhoven.
boomstam: Venray Wb. en in Sittard.
onderstam: Haelen.
stok: Valkenburg en Margraten.
droum: Heerlen, Valkenburg en Banholt.
doom: Mheer.
bol: verspr. Oostlb.; ook in Thorn.
cel: Haspengouws Id. en in Jeuk.
hagensoek: Limburgs Id.
boks: Venlo.
knoest: Meerlo-Wanssum Wb. en Venray Wb.
stob: Genk.
stronk: Ospel.

STAM UIT EEN HAAG

- / (--)stok (15)
- (--)stam (11)
- ┆ (--)stek (6)
- ◆ (--)knuppel (3)
- ★ (--)post (3)

N 82 (1981) (097).

Op de kaart alleen het determinatum, het bepaalde deel van de samenstellingen.

stam: Noorbeek, Ell, As, Eijsden en Meijel.

stammetje (*stamke*): Posterholt.

stam van de heg: Vaals.

stam van een heg: Meijel.

heggenstam: Eksel, Montfort en Vlodrop.

stok: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen.

stokje (*stokske*): Epen.

heggenstok: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Grevenbicht/Papenhoven, Itteren, Neerharen en Eigenbilzen.

doornenstok: Voerendaal.

stek: Heerlerbaan/Kaumer, Born, Stein, Zonhoven en Oirlo.

heggenstek: Thorn.

stronk: Weert.

heggenstruik: Hoensbroek.

heggenstorkel: Lutterade.

knuppel: Boekend en Roermond.

knuppel uit de heg: Blerick.

post: Kwaadmechelen, Stein en Schimmert.

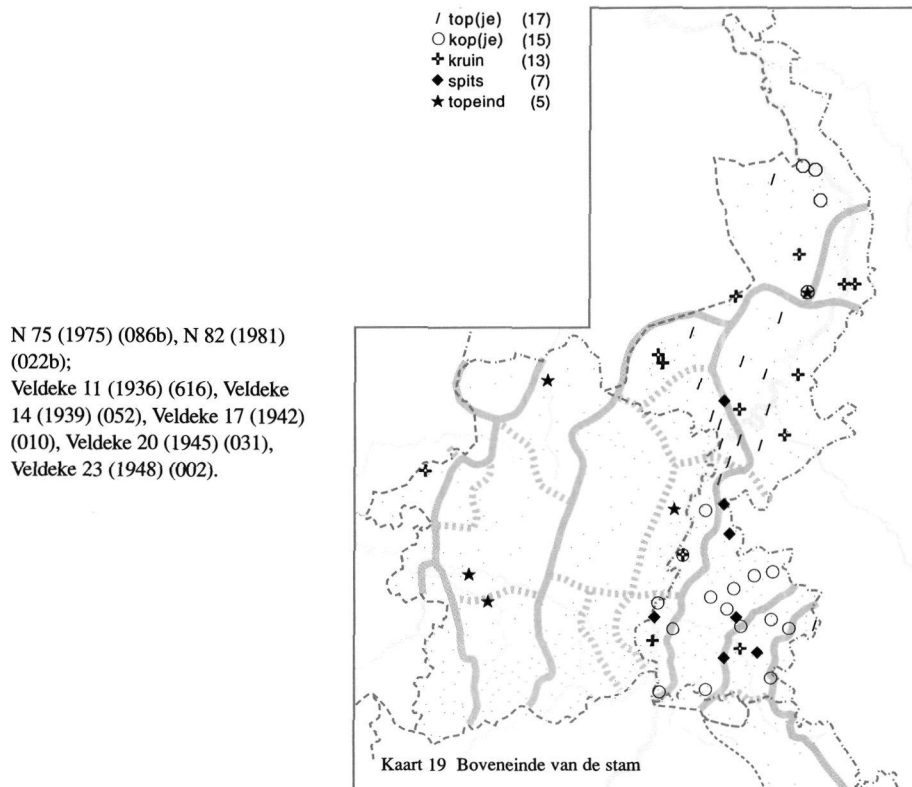
remmel: Maasbree.

stengel: Kerkrade.

tak: Urmond.

laak: Guttecoven.

BOVENEINDE VAN DE STAM

Het dunne uiteinde aan de bovenkant van de stam, het topeind.

topeind: Venray, Meijel en Hoensbroek.

top: freq. in heel Lb.

topje (*topke*): Kapel-in-'t-Zand, Stevensweert, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht, Gennep, Meijel en Maasbree.

sopje (*sopke*): Kwaadmechelen.

kop: verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Simpelveld, Kerkrade,

Opglabbeek, As, Urmond, Stein, Itteren, Eijsden en Eksel.

kopje (*kopke*): Venlo.

bovenste kop: Schimmert.

bovenstuk: Thorn.

kruin: verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Geulle.

spits: Susteren, Gulpen en Vaals.

wippel: Mheer.

wippeltje (*wippelke*): Mheer.

rop: Loksbergen.

slieping: Sittard.

kiets: Epen en Vijlen.

ONDEREINDE VAN DE STAM

Het dikke uiteinde aan de onderkant van de stam, de voet van de boom.

Bij **knaar:** *knaarhout* is eigenlijk: 'gezaagd hout'.

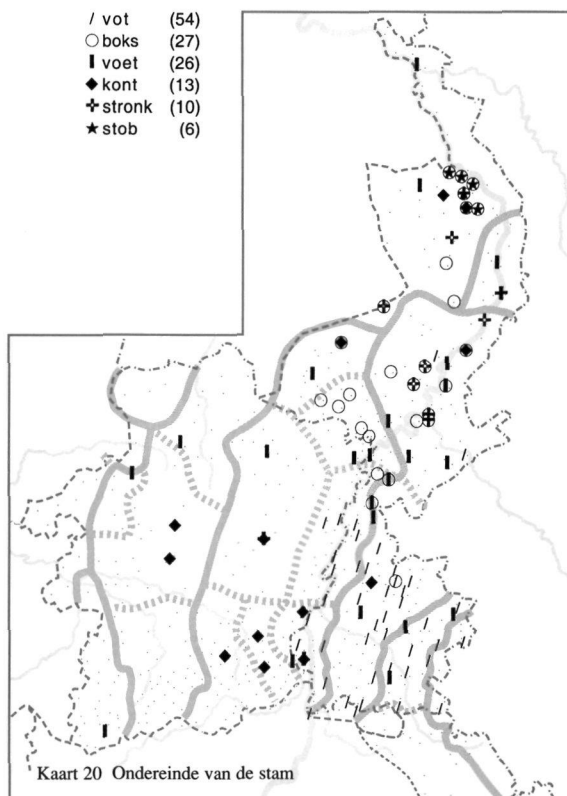
voet: verspr. in heel Lb.

onderstuk: Thorn.

vot: alg. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., freq. Centr.Maaslds., Trichterlds.

/ vot	(54)
○ boks	(27)
┆ voet	(26)
◆ kont	(13)
✦ stronk	(10)
★ stob	(6)

N 75 (1975) (086c), N 82 (1981)
(022a);
Meerlo-Wanssum Wb. (078, 277).

en Kleverlds.; ook in Simpelveld,
Kerkrade, Vaals, Kesseleik,
Roermond en Vlodrop.
boomvot: Lutterade.
kont: verspr. in Belg. Lb.; ook in
Reuver, Sweikhuizen, Ospel,
Maastricht, Neerharen, Oirlo en
Tienray.
aarsgat (aasgat): Loksbergen.
boks: verspr. Oostlb., Horns en
Kleverlds.; ook in Ospel en
Echt/Gebroek.
eind (eng): Vijlen.

stam: Montfort en Brunssum.
knaar: Neer.
kop: Hoensbroek.
poes: Blerick.
poet: Maastricht.
post (in de grond): Houthalen.
stob: Meerlo-Wanssum Wb.
knots: Kwaadmechelen.
tronk: Merkelbeek.
stronk: verspr. Noord.Oostlb.; ook in
As, Venlo, Meerlo, Horst en
Meijel.
wortelenstronk: Boekend.

SPLITSING VAN DE STAM

Het deel van de boom waar de stam
zich in twee of meer takken verdeelt,
de vork.

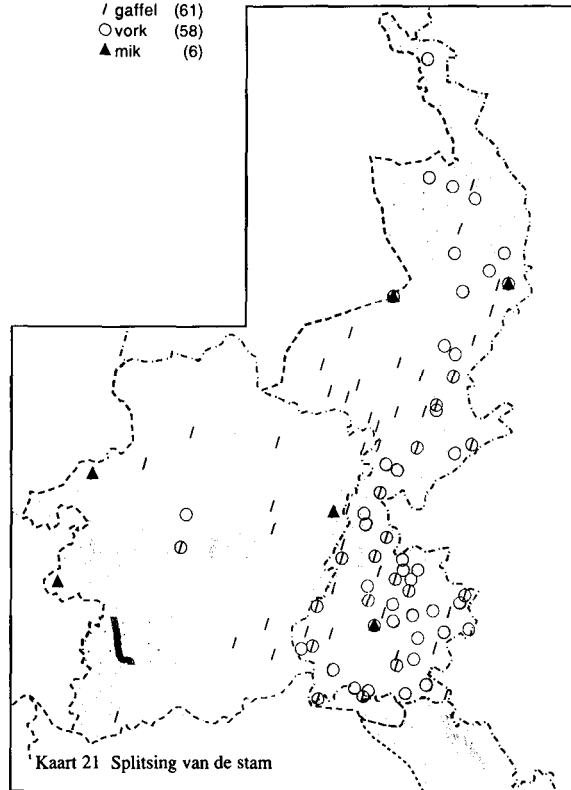
vork: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., de
Nl. plaatsen van Centr.Maaslds. en

Trichterlds., verspr. Kleverlds.; ook
in Kerkrade, Houthalen, Zonhoven,
Velden, Boekend en Venlo.

vorke: Sittard.
gaffel: freq. in heel Lb.
vergaffeling: Lutterade.

/ gaffel (61)
 ○ vork (58)
 ▲ mik (6)

N 75 (1975) (086d), N 82 (1981)
 (023);
 Tungelroy Wb. (191).

mik: Valkenburg, Dilsen,
 Kwaadmechelen, Loksbergen,
 Venlo en Meijel.

splitsing: Maastricht.
splitser: Maastricht.
kloof: Tungelroy.

HOOFDWORTEL

De hoofdwortel die zich diep de grond in boort, in het verlengde van de stam, penwortel.

Zie ook het lemma DENNENWORTEL in paragraaf 2.2.

pen: verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, As, Caberg, Jeuk, Venlo en Maasbree.

penwortel: verspr. Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Schaesberg, Thorn, Stevensweert, Bree, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Leopoldsburg, Velden, Blerick, Boekend, Gennep, Oirlo en Meijel.

penworten: Meijel.

pechwortel: Dilsen.

peen: Itteren.

pin: Simpelveld, Voerendaal, Gulpen, Kesseleik, Kapel-in-'t-Zand, Vlodrop, Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Haler, Ophoven, Maastricht, Hoeselt, Kwaadmechelen, Venray, Tienray en Meijel.

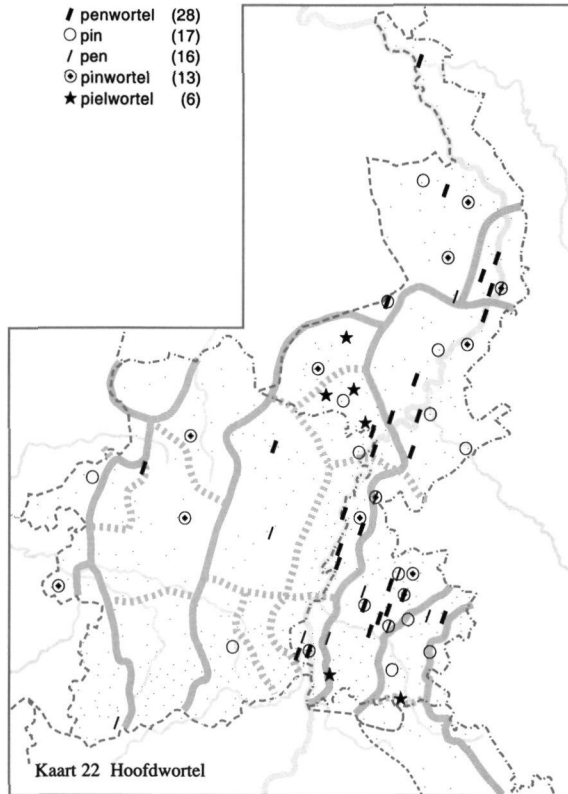
pinne: Kapel-in-'t-Zand, Swalmen en Posterholt.

pinwortel (ook *pinwottel*, *pinwotsel*): Reuver, Susteren, Merkelbeek, Hoensbroek, Weert, Born, Maastricht, Vaals, Eksel, Houthalen, Loksbergen, Venlo, Tienray en Sevenum.

wortelenpin: Venray.

- // penwortel (28)
- pin (17)
- / pen (16)
- ⊙ pinwortel (13)
- ★ pielwortel (6)

N 75 (1975) (087a), N 82 (1981) (024).

piel: Montfort en Schinnen.
pielwortel (ook *pielwottel*): Epen, Gronsveld, Ospel, Tungalroy, Ell en Ittervoort.
spil: Opglabbeek.
spilwortel: Houthalen.
grondwortel: Maastricht.
hoofdwortel (*hoofwortel, hoofwotsel*): Maastricht en Vijlen.

stamwortel: Gulpen.
spitswortel: As.
zuigwortel: Sittard.
dikke wortel: Doenrade en Mheer.
wortel: Venray, Sittard en Maastricht.
koning: Wijlre.
schel: As.
stronkel: Geulle.
boomvot: Lutterade.

ZIJWORTEL

N 27 (1965) (009a).

De opgaven zijn in het meervoud gegeven, op een enkele uitzondering na achterin het lemma.

zijwortels (ook *zijwottels*): zeldz. in heel Lb.
zijwortelen (ook *zijwotselen*): verspr. Oostlb.; ook in Bocholtz, Ospel,

Ottersum en Milsbeek.
zijdelingse wortels: Maasniel.
dwarswortels (ook *tergeswottelen*): Bree en Vliermaal.
dwarse wortel (*dwasse wottel*): Halen.
warse wortels: Melick.
warswortelen (*warswottelen*): Mechelen.
kweerwortelen: Swalmen.
dikke wortels (ook *dikke wottels*):

Geistingen, Zolder, Velm en Sint-Truiden.
grote wortels: Tessenderlo.
trekwortels (*trekwottels*): Zepperen en Diepenbeek.
trekwortelen: Ulestraten.
zuigwortels (*zuigwottels*): Opheers.
bijwortels (*bijwottels*): Gingelom.
boomwortel (*boomwottel*): Kermt.
bovenwortels (*bovenwottels*): Beverst.
kleinwortelen: Rekem.
kroonwortelen: Ell.
vlakwortel: Einighausen.
leiwortels: Hechtel.
loopwortelen: Klimmen.

wortels (ook *wottels*): freq. Getelds., verspr. in overig heel Lb.
wortelen (ook *wottel, wottelen*): verspr. in heel Lb.
wortelemens: Bree.
zijbreuk: Boekend.
zijstronken: Puth.
stronken: Hoensbroek.
zijtakken: Swalmen en Boukoul.
poten: Beringen.
boks: Maaseik.
stek: Maaseik.
struik: Geistingen.
vot: Limmel.

KORTE DIKKE WORTEL

N 82 (1981) (006).

wortel: Ell, Montfort en Itteren.
dikke wortel (ook *dikke wotsel, dikke wottel*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Montfort, Stevensweert, Urmond, Maastricht, Vijlen, Eijsden, Hoeselt, Blerick en Meijel.
grove wortel: Thorn en Schimmert.
zware wortel: Oirlo.
vlezige wortel: Maastricht.
mollenstaart: Kesseleik, Posterholt, Sittard, Schinnen, Schimmert, Ittervoort en Maastricht.
stomp: Swalmen, Born en Klimmen.
stompwortel: Meijel, Eys en Ingber.

penwortel: Venlo en Geverik/Kelmond.
dikke broek: Maasbree.
klot: As.
knol: Mheer.
knolvoet: Kwaadmechelen.
knoest: Eksel en Maastricht.
schronkel: Vaals.
storkel: Ubachsberg.
stronk: Reuver, Vlodrop en Lutterade.
stronkel: Stein en Geulle.
vot: Stein.
 De volgende opgave is een omschrijving:
het wast over de grond: As.

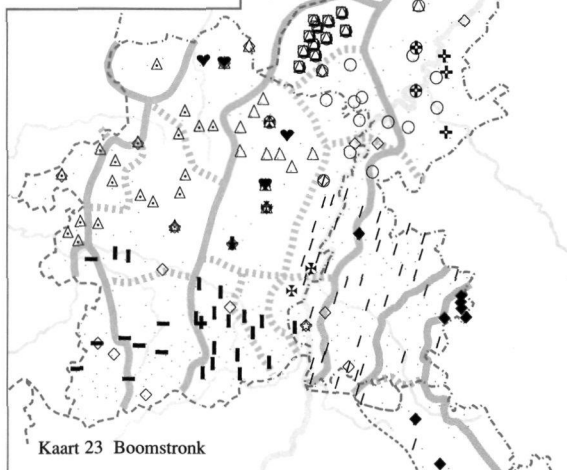
BOOMSTRONK

Het deel van een boom met het wortelgestel dat overblijft als de boom is omgekapt of omgezaagd. Er kan een afgestorven, dode stronk onder worden verstaan, maar ook een stronk waaruit nieuwe takken ontspruiten die telkens na een aantal jaren worden gekapt. Zie ook WLD.I, afl. 8, Landerijen: paragraaf ontginning.

boomstronk: As, Genk, Bilzen, Sint-

Huibrechts-Lille, Sint-Truiden en Tessenderlo.
stronk: Kerkrade Wb. en in Montzen, Reuver, Mheer, Tungalroy, As, Aldeneik, Rotem, Maastricht, Hamont, Zonhoven, Hasselt, Opheers, Brustem, Leopoldsburg, Tessenderlo en Boekend.
stronkje (*stronkske*): Zonhoven.
stronkel: Echt/Gebroek en Amby.
strobbe: Weertlands Wb.

/ vot, boomvot	(50)
○ boks, boomboks	(48)
△ poest, boompoest	(44)
◇ stronk, boomstronk	(32)
▬ kont, boomkont	(19)
△ post, boompost	(19)
□ strobbel	(12)
☆ stob	(11)
— gateind	(9)
◆ storkel	(9)
★ stomp	(7)
✦ knor	(5)
✱ stok, boomstok	(5)
♥ soets	(4)

Goossens 1b (1960), N 27 (1965) (008a), N 75 (1975) (087c), ZND 07 (1924) (059);

Bree Wb. (232), Echt Wb. (116), Gennep Wb., Hamont Wl. (363), Hasselt Wb. (442), Kerkrade Wb. (263, 265), Limburgs Id. (242), Maastricht Wb. (411, 416), Meerlo-Wanssum Wb. (226), Sittard Wb. (472), Stokkem Wb. (025), Tungelroy Wb. (184, 193), Valkenburg Wb. (193), Venray Wb. (439), Weertlands Wb. (B1-02, B1-08, B1-10), Zonhoven Wb. (367, 422, 445, 460);
Welter, W. (1929) (013).

stronkpost: Tessenderlo.

boompoest: Hamont.

poest (ook *poes*): Weertlands Wb., Bree Wb., Gennep Wb., Meerlo-Wanssum Wb. en in Panningen, Egchel, Tungelroy, Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Blerick en Boekend.

boompost: Lommel.

post: freq. Demerkemp. en aansluitend Dommellds., Beringerlds. en Brab.Lb.

boomboks: Weertlands Wb. en in Tungelroy en Molenbeersel.

boks: freq. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Gennep Wb., Meerlo-Wanssum Wb. en in Susteren, Ospel, Weert, Bree, Maaseik, Rotem, Hout-Blerick en Venlo.

boomvot: Mechelen, Welkenraedt, 's-Gravenvoeren en Stokkem.

vot: freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en

aansluitend Trichterlds.; ook in Bleijerheide en Bocholtz.

vot van de boom: Sittard.

vot van een boom: Brunssum en Hoensbroek.

stukvot: Dilsen.

boomkont: Spalbeek, Kermt en Genk.

kont: freq. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Wolder/Oud-Vroenhoven.

boomstaart (*boomstaat*): Kiewit.

staart (*staat*): Kermt.

boomgat: Herk-de-Stad.

gat: Kermt.

gatblok: Gingelom en Gelinden.

gateind (*gating, gatink*): freq.

Lonerlds.; ook in Vliermaal, Herk-de-Stad, Velm en Sint-Truiden.

aarsgat (*aasgat, jasgat*): Halen, Donk (bij Herk-de-Stad) en Herk-de-Stad.

gaarblok: Mielen-boven-Aalst.

boomstam: Zonhoven.

boomstok: Opglabbeek.

boomwortel (*boomwottel*): Montzen.

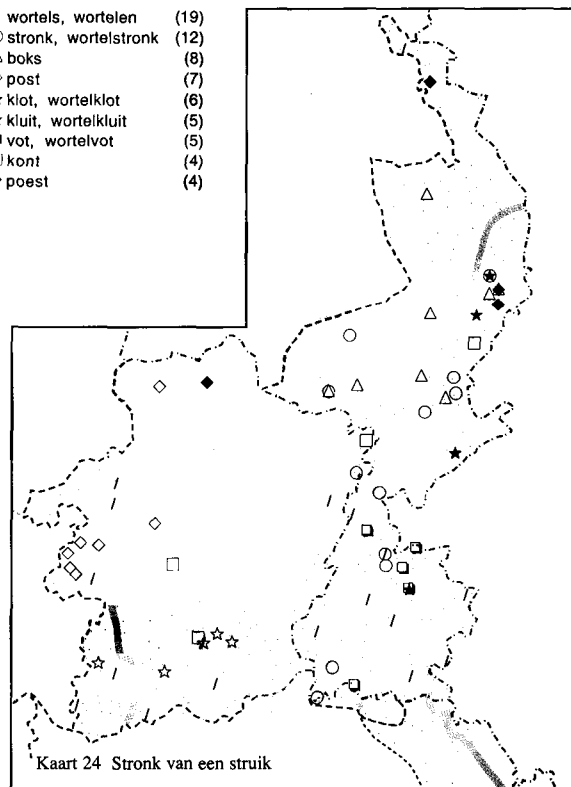

sonk: Lummen en Zonhoven.
wissensonk: Zonhoven.
tsonk: Velm en Sint-Truiden.
tronk: Neerpelt, As en Halen.
stomp (ook *stoop*): Gennep Wb. en in Mook en Genk.
klos: Ottersum en Milsbeek.
knor: verspr. Noord.Oostlb.
soets: Opitter, Opglabbeek, Neerpelt

en Sint-Huibrechts-Lille.
stob: Limburgs Id. en Venray Wb. en in As, Maastricht en Zonhoven.
stok: Bree, As, Rekem en Lanaken.
stek: Bree.
storkel: Kerkrade Wb. en in Montzen, Eupen en Lutterade.
stramp: Tungalroy.
wortelen van bomen: Schimmert.

STRONK VAN EEN STRUIK

/ wortels, wortelen	(19)
○ stronk, wortelstronk	(12)
△ boks	(8)
◇ post	(7)
☆ klot, wortelklot	(6)
★ kluit, wortelkluit	(5)
□ vot, wortelvot	(5)
□ kont	(4)
◆ poest	(4)

N 27 (1965) (009c).

struikwortel (*struikwottel*): Mechelen.
struik: Mal.
wortelstronk: Herten (bij Roermond) en Maaseik.
wortelkluit: Hoensbroek.
wortelenbos: Weert en Bree.
wortelklot (*wottelklot*): Hoeselt en Borgloon.
klot: Romershoven, Vliermaal, Borgloon en Sint-Truiden.

wortelpruik (*wottelpruik*): Wolder/Oud-Vroenhoven.
pruik: Neeritter en Mechelen-aan-de-Maas.
wortelvotje: Einighausen.
vot: verspr. Zuid.Oostlb.
wortels: Rotem, Beverlo, Beringen, Opheers en Middelaar.
wortelen (ook *wotselen, wottel*): Bocholtz, Waubach, Mechelen,

Munstergeleen, Schimmert, Klimmen, Rotem, Obbicht, Limmel, Vliermaal, Tongeren, Herk-de-Stad, Gingelom en Brustem.
stronk: verspr. Oostlb.; ook in Ospel, Tungelroy, Eijsden en Boekend.
aardstronk: Weert.
stronkel: Eisden.
stroebel: Swalmen.
tronk: Grote-Spouwen.
tjonk: Gingelom.
tros: Halen.
gateind (*gating*): Spalbeek en Diepenbeek.
gateindje (*gatingske*): Velm.
aarsgat (*aasgat*): Spalbeek.
boks: Panningen, Haelen, Maasniel, Tungelroy, Ell, Blerick, Hout-Blerick en Leunen.
kont: Reuver, Geistingen, Wintershoven en Kiewit.
staart (*staat*): Kiewit.

knor: Maasniel, Montfort en Ulestraten.
knorvel: Einighausen.
poest (ook *poes*): Tegelen, Neerpelt, Blerick en Heijen.
poest van een struik: Neerpelt.
post: Zolder, Lummen, Donk (bij Herk-de-Stad), Zelem, Meldert, Halen en Lommel.
kluit: Baarlo, Posterholt, Hoensbroek en Boekend.
klomp: Vliermaal.
klos: Ottersum en Milsbeek.
knoestwortel (*knoeswottel*): Riksingen.
net: Rijckholt.
stok: Aldeneik en Rekem.
toer: Nunhem.
tui: Geistingen.
brots wortels: Tessengerlo.
knab: Kermt en Zepperen.
handvat: Hoensbroek.

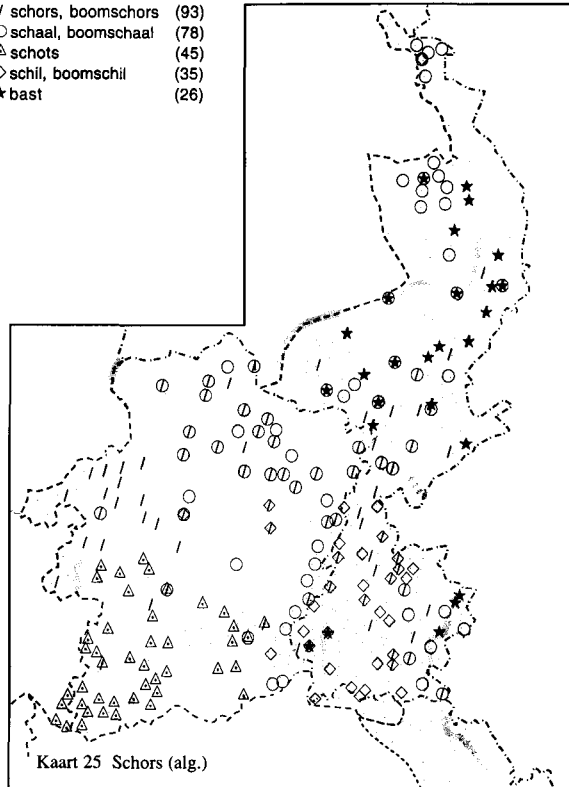
SCHORS (ALG.)

De buitenste, soms ruwe (zoals bij naaldbomen, zie paragraaf 2.2.), soms ook gladde (zoals bij een beuk) bekleding van een boom.

schors (ook *schos*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds., Demerkemp. en Beringerlds., verspr. Horns en Trichterlds.; ook in Vaals, Ospel, Weert, Eigenbilzen, Sint-Lambrechts-Herk, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Oostham, Tessengerlo, Meldert, Loksbergen, Lommel, Blerick, Venlo en Meijel.
schots: alg. Lonerlds. en Truierlds., freq. Tongerlds. en verspr. Bilzerlds.
boomschors: Herten (bij Roermond), Born, Boekend en Meijel.
bast (ook *bas*): verspr. Noord.Oostlb.,

Horns en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Waubach, Heerlerbaan/Kaumer, Amby, Ospel, Maastricht, Velden, Blerick en Venlo.
blast: Schinnen.
schaal: freq. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds. en Kleverlds.; ook in Pey, Hoensbroek, Paal, Lommel en Venlo.
boomschaal: Venray Wb. en in Hoensbroek.
schil (ook *schel*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Opglabbeek, As, Vlijtingen, Houthalen en Gennep.
boomschil: Lutterade en Wijlre.

- / schors, boomschors (93)
- schaal, boomschaal (78)
- △ schots (45)
- ◇ schil, boomschil (35)
- ★ bast (26)

DC 45 (1970) (032), N 18 (1962) (add.), N 82 (1981) (025a), ZND 34 (1940) (054a, 054b); Beverlo Wb. (233), Bree Wb. (257), Gennep Wb., Hamont Wl. (417), Hasselt Wb. (396), Lommel Wl. (284), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.295), Sittard Wb. (368), Tungalroy Wb. (193), Venray Wb. (124); Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (014), Daclen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Oudemans, W. (1918), Veldeke 05 (1930) (206), Veldeke 06 (1931) (261), Veldeke 33 (1958) (004).

eikenschaal: Echt/Gebroek.
looi: Tegelen.

scheut (schie): Stein.
leut: Heerlen.

GEMALLEN SCHORS

N 82 (1981) (028).

Fijngemalen schors, met name van eiken, wordt gebruikt in de ambachtelijke leerlooierij.

Schouden is eigenlijk: met warm water begieten (WNT s.v.); de gemalen schors wordt geweekt om het looizuur, de werkzame stof voor het looien van huiden, te activeren.

looi (ook *loo*, *loow*): verspr. in heel Lb.

looit (loot): Sittard.

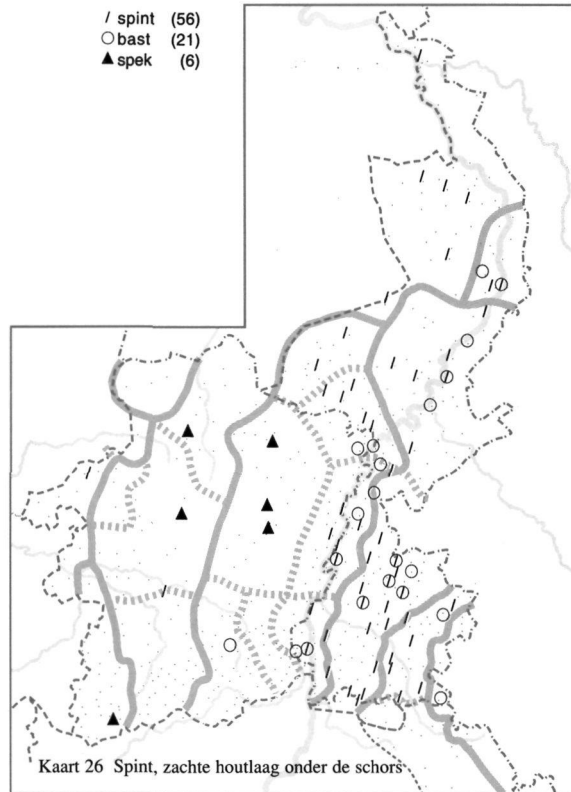
looisel: Kwaadmechelen en Klimmen.

loog: Swalmen.

pulp: Meijel.
zaagmeel: Zonhoven.
zaagsel (ook *zeegsel*): Vlodrop, Lutterade en Maastricht.
schoudeling: Jeuk.

SPINT, ZACHTE HOUTLAAG ONDER DE SCHORS

/ spint (56)
○ bast (21)
▲ spek (6)

N 82 (1981) (026), ZND m (GrGr);
Meeswijk Wl. (601), Sittard Wb.
(390).

Het jongste buitenste hout aan een boom, vlak onder de schors.

spint (ook *spin*, *spink*): freq.
Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Ospel, Weert, As, Maastricht, Itteren, Hasselt, Kwaadmechelen, Blerick en Venlo.
spinhout: Maasbree en Velden.

bast (ook *bas*): verspr. Oostlb.; ook in Vaals, Schaesberg, Ophoven, Stevensweert, Echt/Gebroek, Born, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Hoeselt, Boekend en Venlo.

schil: Maastricht.

spek: Bree, Opglabbeek, As, Eksel, Houthalen en Jeuk.

jong hout (*jonk hout*): Vlodrop.

leven, het-: Maastricht.

KERNHOUT

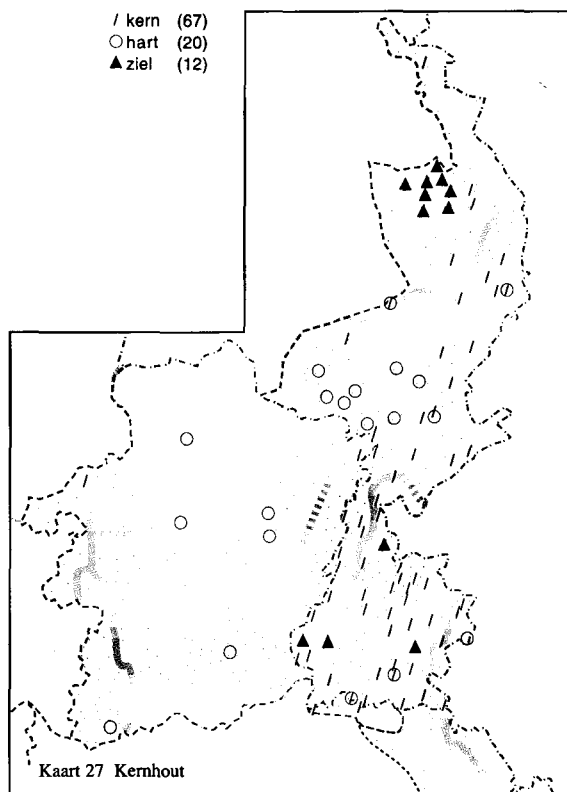
Het binnenste verharde deel van een boom, zonder levend weefsel en donkerder dan het spint.

kern (ook *keen*, *keer*): freq.
Oost.Zuidlb., Oostlb. en

Zuidgeld.Lb., verspr. Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Vaals, Ospel en Kwaadmechelen.

kernhout (ook *keerhout*, *kernholt*):
Pey, Geleen en Hoensbroek.

/ kern (67)
 ○ hart (20)
 ▲ ziel (12)

N 82 (1981) (027);
 Venray Wb. (559).

hout: Reuver.

hart (ook *hat, hats*): verspr. Oostlb. en
 Horns, zeldz. in overig Lb.

ziel: Venray Wb. en in Ubachsberg,

Sittard, Amby en Caberg.

pit: Stein.

kits: Oirsbeek.

weer: Loksbergen.

KNOEST

Er zijn twee begrippen in dit lemma ondergebracht die door de aard van het materiaal niet goed te scheiden zijn.

Het zijn *knoest* in de zin van "weer in het hout" en *knoest* met de betekenis "uitwas op de stam van een boom". De trefwoorden **kwast** en **weer** betreffen zeker het eerstgenoemde begrip, **aas** kan beide begrippen aanduiden, de andere trefwoorden verwijzen waarschijnlijk wel naar de uitwas.

knoest (ook *knoes*): freq.

Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns,
 Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb.,

verspr. Trichterlds. en Kleverlds.;
 ook in Ospel, Bree, Hamont en
 Lommel.

knoespel: Eys.

knoebel: Horst en Vijlen.

knoel: Ingber.

knoert: Meijel.

knoer: Heel.

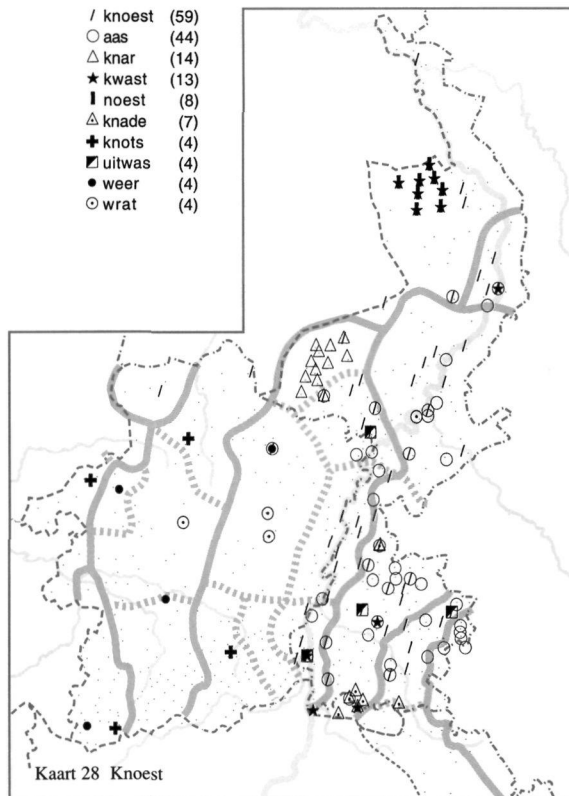
knorvel: Sittard.

knar: Weertlands Wb. en in Sittard en
 Tungelroy.

knade: freq. in het zuiden van
 Zuid.Oostlb. en in Epen.

knots: Hoeselt, Eksel, Jeuk en
 Kwaadmechelen.

/ knoest	(59)
○ aas	(44)
△ knar	(14)
★ kwast	(13)
┆ noest	(8)
△ knade	(7)
✦ knots	(4)
■ uitwas	(4)
● weer	(4)
○ wrat	(4)

N 82 (1981) (039), ZND m (Dupont);

Beverlo Wb. (131), Gronsveld Wb. (024, 229), Hamont Wl. (226), Kerkrade Wb (207), Lommel Wl. (155), Maastricht Wb. (014), Meeswijk Wl. (329), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.504), Roermond Wb. (014, 138), Sint-Truiden Wb. (244), Sittard Wb. (024, 186), Tegelen Wb. (075, 095), Tungalroy Wb. (193), Uikhoven Wl. (006), Valkenburg Wb. (013), Venlo Wb. (091), Venray Wb. (263, 314), Weertlands Wb. (B1-06);

Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Janssen, A. (1949), Kats, J. (1939), Mertens, A.M.

(1885b), Veldeke 27 (1952) (011), Veldeke 29 (1954) (zj.hs), Vossen, A.F. (1966-68); Vreuls, E. (zj.hs). (082), Veldeke 31 (1956) (073), Verheggen, P.

knook: Weert, Houthalen en Opglabbeek.

knoop: Sevenum en Heythuysen.

kankerknoop: Swalmen.

knop: Maastricht.

knies: Venlo.

bobbel: Meijel.

wrat: Herten (bij Roermond), Opglabbeek, As en Houthalen.

wrattel: Heerlerbaan/Kaumer.

uitwas: Nieuwenhagen, Schimmert, Thorn en Maastricht.

aanwas: Pey.

aas (ook *aast*, *haast*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb. en Horns; ook in Kerkrade Wb. en in Simpelveld, Bree, Echt/Gebroek, Uikhoven,

Maastricht, Itteren, Venlo en Maasbree.

kwast (*kwast*): Venray Wb. en in Hulsberg, Noorbeek, Maastricht, Eijsden en Venlo.

weer: Bree, Hasselt, Beverlo en Niel-bij-St.-Truiden.

noest: Venray Wb.

knaak: Tegelen.

stop: Tungalroy.

keer: Merkelbeek.

schorkel: Susteren.

steurkel: Eijsden.

stronk: Stein.

tamp: Mheer en Banholt.

TAKKEN KRIJGEN

N 82 (1981) (029).

takken krijgen: Schimmert, Maastricht, Hoeselt en Venlo.
takker (mv.) krijgen: Eksel.
tak (mv.) krijgen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Ittervoort, Thorn, Wolder/-Oud-Vroenhoven, Maastricht en Eijsden.
takken: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Stein, Maastricht en Jeuk.
vertakken: Sittard, Amstenrade, Ospel, Urmond, Iteren, Velden, Blerick, Horst, Meijel en Sevenum.
zich vertakken: Ell.
takkelen: Tungalroy.
twijgen: Geulle.
scheut (mv.) krijgen: Gulpen, Geverik/Kelmond, Noorbeek, Terlinden en Opglabbeek.
nieuwe scheut (krijgen): Wijlre.
scheut (mv.) maken: Klimmen.

scheut (mv.) gooien: Boekend.
schieten: Eys, Ingber, Sittard, Geleen en Gronsveld.
uitschieten: Vaals, Merkelbeek, Stevensweert, Kwaadmechelen, Venray en Meijel.
uitlopers (krijgen): Born en Lutterade.
uitlopen (ook *ui-lopen*): verspr. Oostlb.; ook in Ubachsberg, Schaesberg, As, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht en Houthalen.
kroon (krijgen): Oirsbeek.
loten (krijgen): Guttecoven.
oog (mv.) (krijgen): Gulpen.
spruiten: Epen.
uitspruiten: Hoensbroek en Eys.
uitspringen: 'Kapel-in-'t-Zand, Swalmen, Sittard, Stein, Maastricht en Venlo.
uitslaan: Venray, Maasbree en Kerkrade.

KNOP WAARUIT EEN TWIJG GROEIT

Ronde en meestal spits toelopende uitwas aan bomen en struiken waaruit nieuwe twijgen en bladeren ontstaan.

oog (ook *ow*): freq. Oostlb., verspr. in overig Lb.

binnenoog: Nederweert.

buitenoog: Nederweert.

slapend oog: Nederweert, Herten (bij Roermond) en Lanaken.

knop (ook *nop*): freq. Oostlb.; ook in Kerkrade, Heerlen, Waubach, Ospel, Thorn, Bree, Opglabbeek, Stein, Geulle, Maastricht, Zonhoven, Kwaadmechelen, Venlo, Venray, Tienray en Meijel.

eindknop: Nederweert en Herten (bij Roermond).

gemengde knop: Herten (bij Roermond).

knoppel: Epen.

knoop: freq. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Stevensweert, Maastricht, Iteren en Blerick.

bot: Voerendaal, Wijlre, As, Lanaken en Kwaadmechelen.

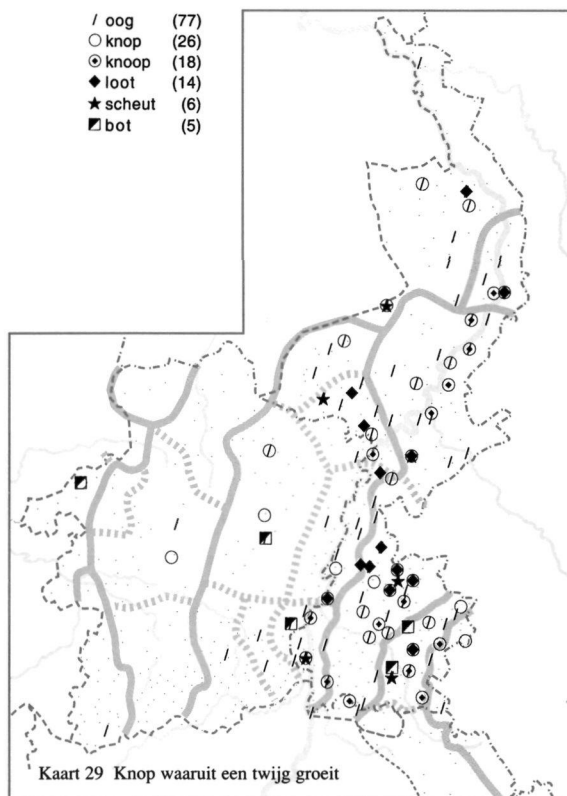
bottel: Stein.

loot: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Ubachsberg, Montfort, Ell, Ittervoort, Echt/Gebroek, Geulle, Venlo en Meerlo.

scheut: Gulpen, Montfort, Oirsbeek, Tungalroy, Maastricht en Meijel.

spruitje: Maastricht.

N 72 (1975) (093a, 093b), N 82 (1981) (030).

LOOT UIT SLAPEND OOG

N 82 (1981) (032).

Een loot ontstaan uit een “slapend oog”, dat wil zeggen een knop die onder normale omstandigheden niet tot ontwikkeling komt.

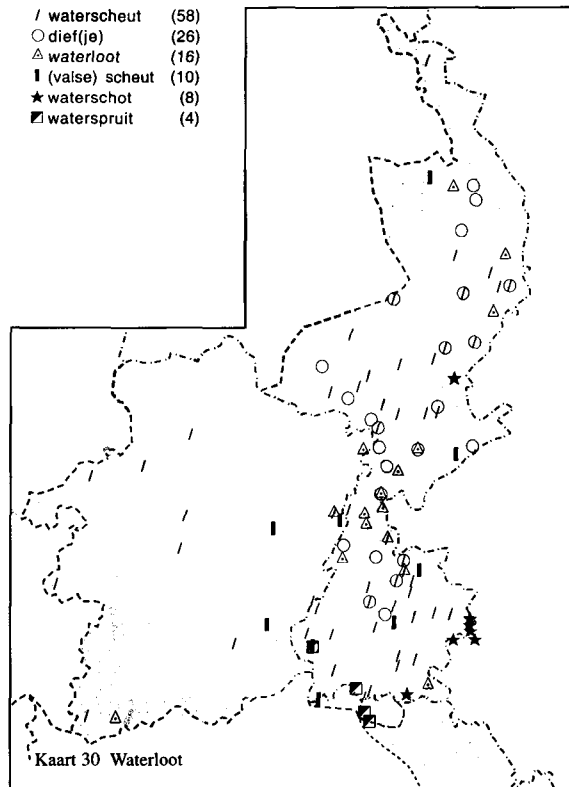
slaper: Sevenum.
valse loot: Vlodrop.
waterloot: Oirlo.
loot: Maastricht en Wijlre.
slapende knop: Boekend.
knop: Noorbeek en Eijsden.
rondknop: Swalmen.
slapend oog: Meijel.
vuil oog: Eys.
oog: Maastricht.
vals oogt: Born.
wilde scheut: Venray en Jeuk.
valse scheut: Venlo, Urmond en

Itteren.
zijscheut: Meijel.
waterscheut: Geverik/Kelmond, Geleen, Schinnen, As en Grevenbicht/Papenhoven.
scheut: Haelen, Klimmen, Maastricht, Velden en Meijel.
uitschieter: Swalmen.
schrinkel: Heerlerbaan/Kaumer.
spik: Hoeselt.
spruit: Gennep, Kesseleik en Guttecoven.
uitloper: Meijel.

WATERLOOT

/ waterscheut	(58)
○ dief(je)	(26)
△ waterloot	(16)
! (valse) scheut	(10)
★ waterschot	(8)
■ waterspruit	(4)

N 75 (1975) (088f, 088g, 088h), N
82 (1981) (033);
Kerkrade Wb. (305), Niel-bij-
St.Truiden Wl. (II.502), Sittard Wb.
(481), Stokkem Wb. (097),
Valkenburg Wb. (019);
Janssen, A. (1949).

Een wilde scheut die ontstaat rechtstreeks op de stam van (oudere) bomen of uit een "slapend oog".

waterloot: verspr. Oostlb. en

Centr.Maaslds.; ook in Vijlen, Ophoven, Jeuk, Velden en Oirlo.

waterscheut: freq. Oost.Zuidlb. en Oostlb., verspr. Horns, Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ospel, As, Dilsen, Grevenbicht/-Papenhoven, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Niel-bij-St.-Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Loksbergen.

wilde scheut: Venray, Posterholt en Eijsden.

valse scheut: Maastricht en Klimmen.

scheut: Merkelbeek, As, Stokkem en Eigenbilzen.

waterschot: Kerkrade Wb. en in Epen en Swalmen.

waterspruit: Sint-Martens-Voeren, Sint-Pieters-Voeren, Mheer en Maastricht.

valse spruit: Eys.

spruit: Swalmen.

valse uitloper: Ingber.

valse, een -: Maastricht.

wilde tak: Vlijtingen.

wis: Eigenbilzen.

wortelopslag: Leopoldsburg.

bastaard: Valkenburg en Klimmen.

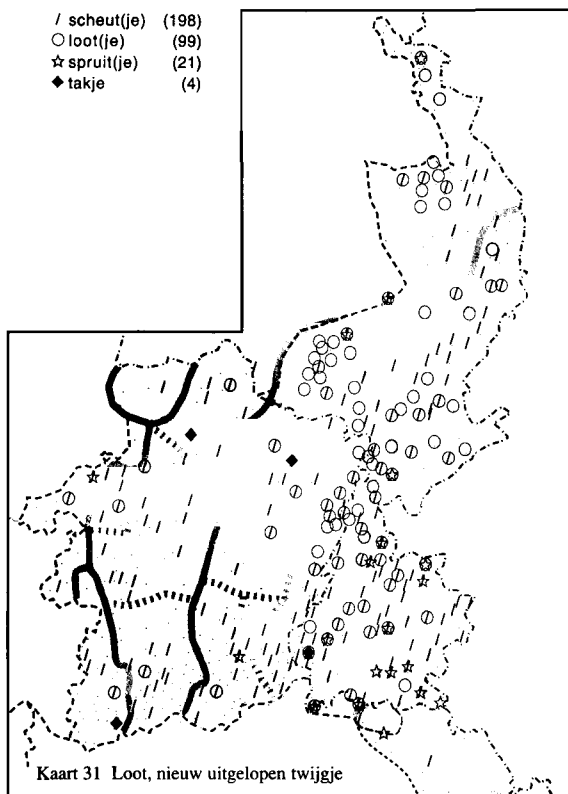
dief: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Weert, Haler, Ittervoort, Thorn, Echt/Gebroek, Urmond en Maastricht.

diefje (diefke): Roermond, Geleen, Stevensweert en Venlo.

LOOT, NIEUW UITGELOPEN TWIJGJE

/ scheut(je)	(198)
○ loot(je)	(99)
☆ spruit(je)	(21)
◆ takje	(4)

N 74 (1975) (047a, 047b), N 75 (1975) (088a, 088d), N 82 (1981) (031), SGV (1914) (022), ZND 01 (1922) (a-m); Heerlen Wb. (061), Maastricht Wb. (368, 402), Stokkem Wb. (069), Tungelroy Wb. (184, 194), Venlo Wb. (185), Venray Wb. (276), Weertlands Wb. (B1-07).

loot: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds, en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Trichterlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Heerlen, Mechelen, Tongeren, Sint-Huibrechts-Lille, Beringen, Hoepertingen, Aalst-bij-St.-Truiden, Leopoldsburg en Tessenderlo.

lootje: Gennep.

jonge loot (*jonk loot*): Maasniel.

nieuwe loot: Maastricht.

meiloot: Dilsen.

waterloot: Stokrooie.

scheut (ook *skeut*): freq. in heel Lb.

scheutje: Kerkrade, Beesel, Swalmen, Geleen, Schinnen, Opoeteren, Opglabbeek, Stein, Caberg, Itteren, Venray en Sevenum.

jonge scheut: Maastricht.

uitgelopen (scheut): Opglabbeek.

eenjarige scheut: Meijel en Munstergeleen.

waterscheut: Tungelroy, Opglabbeek en Geverik/Kelmond.

schot: Meijel en Vaals.

spruit: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Remersdaal, Ospel, Maastricht, Eijsden, Rijkhoven, Kwaadmechelen, Gennep en Meijel.

spruitje: Sittard en Schinveld.

twijg: Rimborg.

vruchttwijg: Dilsen.

vruchthout: Maasniel.

takje (ook *takske*): Opitter, Maastricht, Eksel en Jeuk.

tak (mv.): Lottum.

uitloper: Beringen, Ospel en Neer.

afzetsel: Valkenburg.

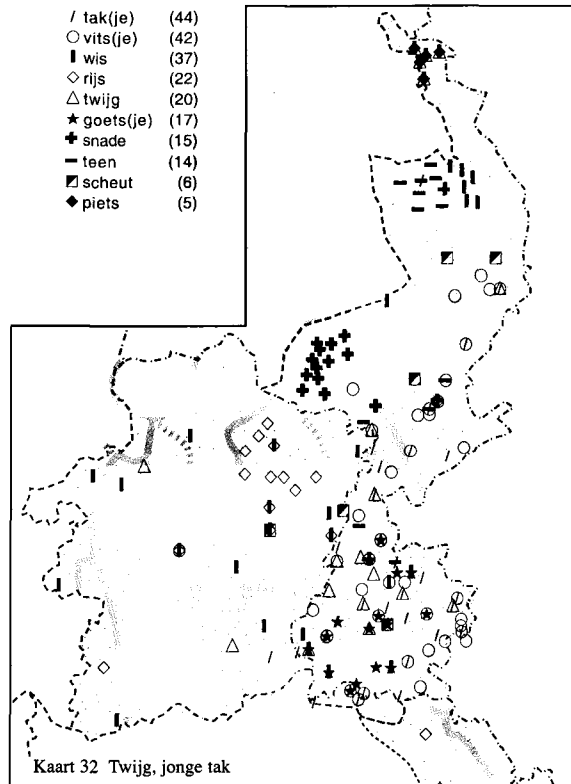
stek: Sevenum en Lottum.

bot: Sint-Truiden, Kuttekoven en Genk.
floot: Wellen.
oog: Gulpen.

poot: Wellen.
stuit: Herk-de-Stad.
worteltje: Lanaken.

TWIJG, JONGE TAK

/ tak(je)	(44)
○ vits(je)	(42)
■ wis	(37)
◇ rijs	(22)
△ twijg	(20)
★ goets(je)	(17)
✦ snade	(15)
— teen	(14)
▣ scheut	(6)
◆ piets	(5)

N 74 (1975) (047c), N 75 (1975) (088b), N 82 (1981) (034), ZND m (Mathys, Welter);

Beverlo Wb. (256), Bree Wb. (239), Eupen Wb. (048), Genk Wb. (384), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (158, 374, 387, 560, 578), Heerlen Wb. (022), Kerkrade Wb. (295), Maastricht Wb. (437), Meerlo-Wanssum Wb., Meeswijk Wl. (235, 526, 756), Meeuwen Wl. (086), Tungalroy Wb. (191), Valkenburg Wb., Venray Wb. (453), Weertlands Wb. (B1-10), Zonhoven Wb. (388, 527, 566);

Bakkes, P. (zj.hs), Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Goossens, H. (1981), Heyden, L.v.d. (1927), Jongen, R. (1972), Kats, J. (1939),

Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 10 (1935) (519), Veldeke 18 (1943) (003), Veldeke 26 (1951) (023), Verheggen, P.

(zj.hs), Vossen, A.F. (1966-68), Welter, W. (1929) (025, 036).

twijg: verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Eupen, Thorn, Stein, Geulle, Maastricht, Hoeselt, Leopoldsburg en Venlo.

takje (takske): verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Nieuwenhagen, Epen, Reuver, Roermond, Ospel, Stevensweert, As, Urmond, Maastricht, Vlijtingen en Zonhoven.

jonge tak: Posterholt, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

tak: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Montfort, Tungalroy, Echt/Gebroek, Eijsden, Venlo, Venray, Tienray en Meijel.

tak (mv.): Maasniel en Dilsen.

tweejarige (tak): Munstergeleen.

overjarige tak: Maastricht.

overjarig hout: Maastricht.

jong hout: Stein en Wijlre.

scheut: Haelen, Klimmen, As, Grevenbicht/Papenhoven, Velden en Sevenum.

spruit: Vaals.

loot: Haelen en Nieuwstadt.

vits (ook *wits*): freq. Ripuar. en Oostlb.; ook in Heerlen, Waubach, Eys, Ell, Thorn, Born, Stein, Iteren, Zonhoven, Blerick, Boekend en Maasbree.

vitsje (*vitske, witske*): Venlo en Vijlen.

vitsel (*witsel*): Valkenburg.

rispel: Gronsveld.

wis: verspr. Zuid.Oostlb. en Maaskemp.; ook in Gennep Wb. en Meerlo Wanssum Wb. en in Gulpen, Nederweert, Weert, Tungalroy, Ophoven, Dilsen, Meeswijk, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Beverlo, Jeuk, Kwaadmechelen en Loksbergen.

goets (ook *goes*): freq. Zuid.Oostlb.;

ook in Heerlen, Gulpen, Ingber en Maastricht.

goetsje (*goetske*): Geleen.

rijs: Bree Wb., Gennep Wb. en in Moresnet, Eupen, Maasniel, Meeswijk, Zonhoven en Sint-Truiden.

teen: Venray Wb. en in Roermond, Swalmen, Geleen, Doenrade, Ittervoort en Guttecoven.

rank: Maastricht en Gronsveld.

gard (*geerd*): Sittard en Eupen.

snade (*snaai, snaalje* (mv.)): Weertlands Wb. en in Maasniel, Tungalroy en Grathem.

roede (*roei*): Beverlo.

gors: Meeuwen en Meeswijk.

nies: Haelen.

peits: Gennep Wb.

verlengenis: Sittard.

zwake: Montfort.

zwiem: Gronsveld.

TAK (ALG.)

tak: freq. in heel Lb.

tak (mv.): Kwaadmechelen en Dilsen.

takje (ook *taksje, takske*): verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, Waubach, Wijlre, Grathem, Maastricht, Eijsden, Venlo, Siebengewald en Meijel.

overjarige tak: Sittard.

overjarige vits (- *wits*): Boekend.

overjarig hout (- *holt*): Blerick.

tweejarig hout: Velden.

boomtak: Tungalroy.

bladertak (mv.) (*blaiertak*): Maastricht.

berkentak (mv.): Kerkrade.

jarige scheut: Amstenrade.

scheut: Heer.

vits (*wits*): Ell en Lutterade.

twijg: Montzen, Hoensbroek, Stein en Meijel.

zwiem: Gronsveld.

stek: Gennep Wb. en in Beverlo.

saptrekker: Oirlo.

trekker: Oirlo.

ast (du.) (ook *as*): Kerkrade, Vaals, Raeren, Montzen en Eupen.

douw: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Bocholtz en Eys.

goets: Ulestraten en Klimmen.

mei: Beverlo en Echt/Gebroek.

kas: Montzen.

kluppel: Echt/Gebroek.

knoest (ook *knoes*): Blerick, Hunsel en Linne.

strobbe: Tungalroy.

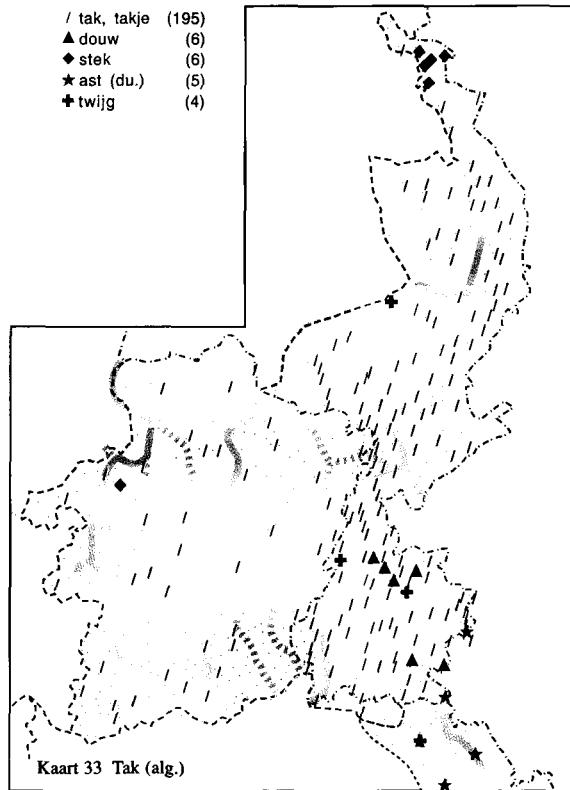
sprenkel: Limburgs Id.

remmel: Klimmen.

spil: Meijel en Bree.

tomme: Holtum.

/ tak, takje	(195)
▲ douw	(6)
◆ stek	(6)
★ ast (du.)	(5)
✦ twijg	(4)

DC 14a (1946) (012), DC 25 (1954) (012), DC 41 (1966) (002), N 75 (1975) (088c), N 82 (1981) (035), SGV (1914) (037), ZND 06 (1924) (051b);

Beverlo Wb. (255), Echt Wb. (067, 080), Genk Wb. (329), Gennep Wb., Hamont Wl. (475), Hasselt Wb. (448), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (270), Limburgs Id. (241), Lommel Wl. (333), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (636), Meeuwen Wl. (210), Roermond Wb. (287), Tungalroy Wb. (191), Zonhoven Wl.;

Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (014, 063), Daelen, J.v. (1933-41), Heem 02.6 (1958) (009), Heyden, L.v.d. (1927), Jansen, M. (1911), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Oudemans, W. (1918), Rademaekers, H. (1958) (023, 046), Roebroek, J. (1886), Rutten, F.

(1959) (069), Veldeke 02 (1927) - 37 (1962) (passim), Welter, W. (1929) (028).

LANGE DUNNE TAK

lange dunne tak: Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

dunne tak: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Bleijerheide, Vaals en Maastricht.

lange tak: Jeuk.

tak: Geleen en Puth.

takje (takske): Schinnen en Maastricht.

lange gard (lange geerd): Meijel.

bonengard (bonengeerd): Maastricht.

gard (ook *geed, geeds, gjaad*): verspr. in Nl. Lb. en zeldz. in Belg. Lb.

gecht: Schaesberg.

geier: Kwaadmechelen en Tessenderlo.

vits (ook *viest, wits*): verspr. Oost.-Zuidlb. en Oostlb.; ook in Thorn, Venlo en Horst.

lange vits (lange wits): Maasbree.

wis: Vlijtingen.

wisje: Nieuwenhagen.

waterscheut: Haelen.

bonenstaak: Tungalroy.

goets (ook *goes*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Ingber en Itteren.

roede (roei): Meijel.

slien: Boekend.

sliet: Maasbree.

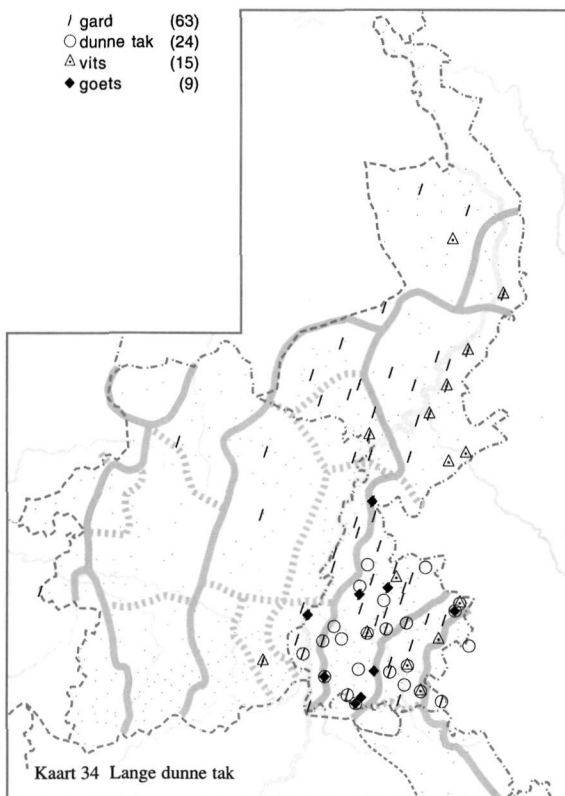
spruit (spruits): Kerkrade.

stengel: Roermond.

WLD III, 4.3

/ gard (63)
○ dunne tak (24)
△ vits (15)
◆ goets (9)

DC 35 (1963) (003), N 82 (1981)
(036);
Valkenburg Wb. (191).

teen: Ubachsberg.
zweep: Sevenum.
zwieper: Hoensbroek.

zwieps: Oirlo.
zwierts: Venray.

ZIJTAK

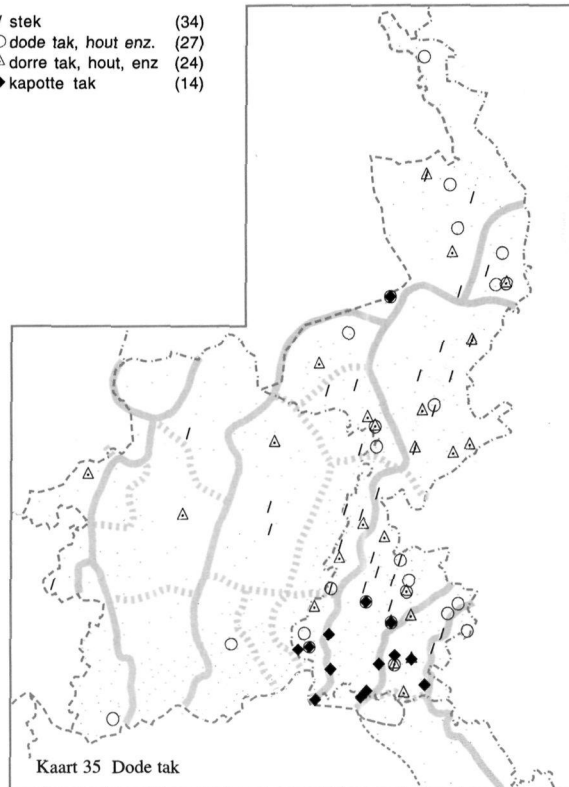
N 82 (1981) (038).

zijtak: freq. in heel Lb.
zijtakje (*zijtakske*): Maastricht.
uittak: Ittervoort.
zijscheut: verspr. Horns; ook in
Wijlre, Hoensbroek, Caberg,
Velden en Meijel.
waterscheut: Sittard.
scheut: Venlo en Maastricht.
kwispel (*kweepsel*): Jeuk.
loot: Vlodrop.

DODE TAK

/ stek	(34)
○ dode tak, hout enz.	(27)
△ dorre tak, hout, enz.	(24)
◆ kapotte tak	(14)

N 82 (1981) (040).

dode tak: verspr. in Nl. Lb.; ook in Hoeselt en Jeuk.

dood hout: Blerick en Maastricht.

dode stek: Schimmert.

afgestorven tak: Lutterade.

kapotte tak: verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Meijel.

dorre tak: verspr. in Nl. Lb.; ook in Houthalen en Kwaadmechelen.

dor hout: Venray en Herten (bij Roermond).

verdorpe tak: Hoensbroek.

dorre stek: Ittervoort.

stek: verspr. in Nl. Lb.; ook in Opglabbeek, As, Eksel en Loksbergen.

dove tak: Herten (bij Roermond).

kuil: Vaals.

rotte tak: Meijel en Ospel.

schansenremmel: Maasbree.

TAKKEN (COLL.)

Dit lemma bevat de verzamelnamen voor alle takken van een boom, of ze nu zijn afgekapd of niet. Zie ook lemma BOOMKRUIN.

takken: Heer, Kuringen, Montnaken, Tessenderlo en Meldert.

heleboel (takken): Hoelbeek.

takker: Bocholt.

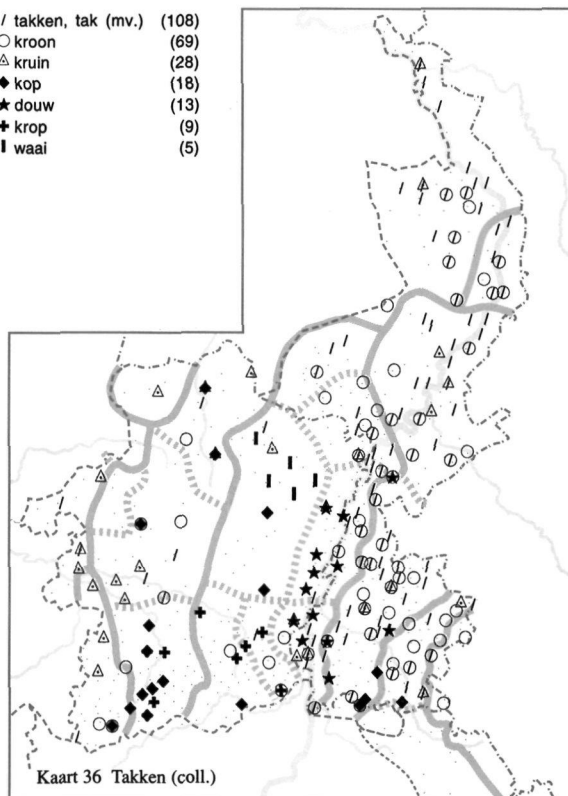
tak (mv.): freq. Nl. Lb.; ook in Neroeteren, Overpelt, Peer, Zonhoven en Hasselt.

takhout: Helchteren.

takgestel: Maastricht.

/ takken, tak (mv.)	(108)
○ kroon	(69)
△ kruin	(28)
◆ kop	(18)
★ douw	(13)
✦ krop	(9)
┆ waai	(5)

N 82 (1981) (041), SGV (1914)
(037), ZND 35 (1941) (072);
Veldeke 31 (1956) (112).

gestel: Hoepertingen.

geraamte: Lommel.

gewaai: Bree en Pey.

waai: freq. Maaskemp.

mei: Montfort.

kroon: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., verspr. Horns, Centr. Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Veldwezelt, Maastricht, Eijsden, Vlijtingen, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, Eksel, Heusden, Houthalen, Hasselt, Zeperen en Jeuk.

kroongewas: Borlo.

kruin: dun verspr. over heel Lb.: Waubach, Vijlen, Kesseleik, Roermond, Swalmen, Schinnen, Schimmert, Ophoven, Bree, Rotem, Lanaken, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Hamont, Neerpelt, Peer, Spalbeek, Stokrooie, Stevoort, Herk-de-Stad,

Nieuwerkerken, Sint-Truiden, Oostham, Meldert, Linkhout, Lommel, Gennep en Venray.

douw (ook *dooi*): freq. langs de Maas; ook in Klimmen.

kop: freq. Lonerlds.; ook in Ingber, Epen, Noorbeek, Terlinden, Opglabbeek, Zutendaal, Mal, Neerpelt, Peer, Heusden en Jeuk.

top: Hamont en Bocholt.

tophout: Helchteren.

bussel: Oirsbeek.

struik: Swalmen.

groen, het -: Sint-Lambrechts-Herk.

kapruin: Kwaadmechelen en Beverlo.

krop: verspr. Bilzerlds. en Lonerlds.; ook in Diepenbeek en Rijkhoven.

loof: Kuringen.

schans: Meijel en Stein.

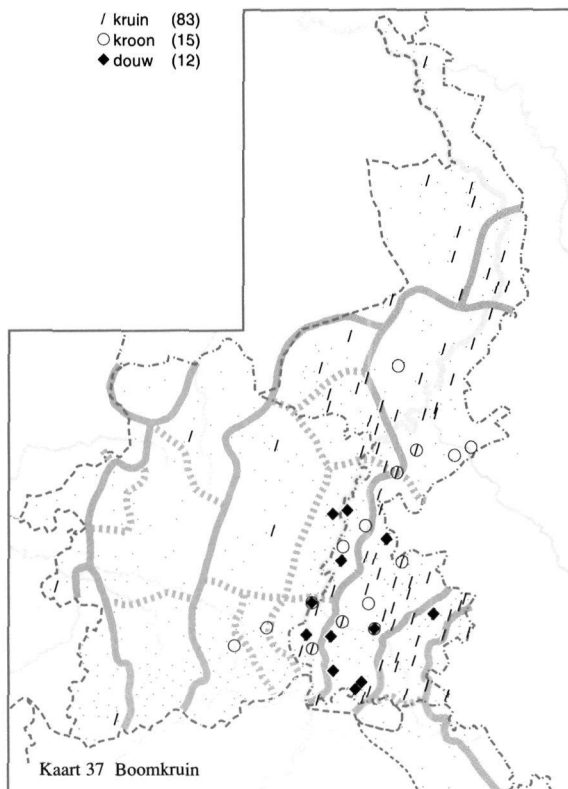
sop: Grathem, Peer en Helchteren.

naakse boom: As.

BOOMKRUIN

/ kruin (83)
 ○ kroon (15)
 ◆ douw (12)

N 75 (1975) (093), N 82 (1981) (042);
 Echt Wb. (073), Gronsveld Wb. (106), Heerlen Wb. (011), Sittard Wb. (076), Valkenburg Wb.;
 Bakkes, P. (zj.hs), Dols, W. (1953), Heyden, L.v.d. (1927), Heynen, P. (1960sq), Jaspar, E. (1921-28), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 06 (1931) - 40 (1965) (passim).

Alle takken met hun bladeren van een boom te samen genomen.

kruin: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

kruintje (kruinke): Venlo.

kruinrand: Margraten.

boomkruin: Maastricht.

kroon: freq. Oostlb.; ook in Guttecoven, Urmond, Maastricht, Neerharen, Eigenbilzen en Hoeselt.

bladerkroon (blaaierkroon): Maastricht.

bladerkrans (blaaierkrans): Echt/Gebroek.

blader (blaaier): Swalmen.

douw (ook dooi): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Dilsen, Grevenbicht/Papenhoven, Stein, Caberg en Neerharen.

kapruin: Kwaadmechelen en Leopoldsburg.

top: Venray en Grathem.

buist: Houthalen.

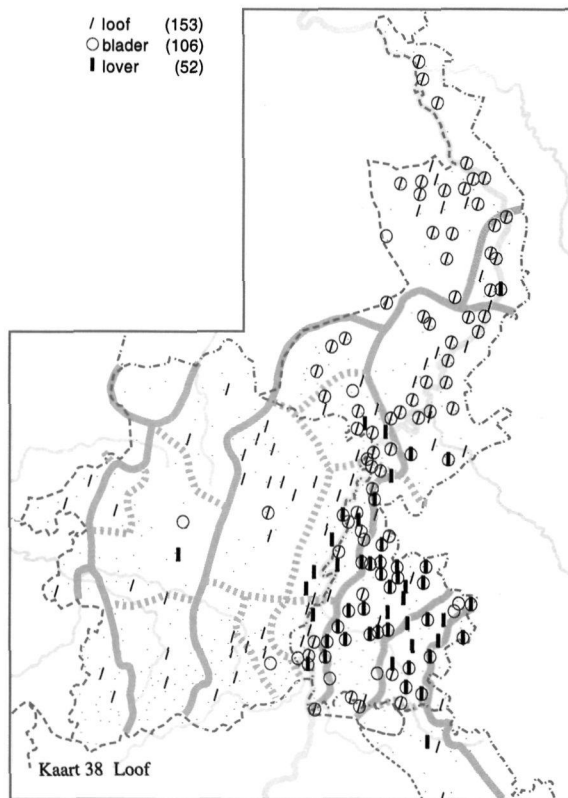
krop: Eigenbilzen.

loof: Merkelbeek.

tak (mv.): Haelen.

LOOF

/ loof (153)
 ○ blader (106)
 I lover (52)

N 82 (1981) (043), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (003, 022), ZND 01 (1922) (a-m), ZND m (Leenen, Verstegen); Bree Wb. (182), Eupen Wb. (109), Heerlen Wb. (006), Maastricht Wb. (107), Meeswijk Wl. (391), Sint-Truiden Wb. (063), Sittard Wb. (224), Tegelen Wb. (101), Tungelroy Wb. (184), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (132), Venray Wb. (275), Zonhoven Wb. (252, 276); Bertrand, J. (1946) (055), Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Heem 05.5.6 (1961) (016, 049-50), Heyden, L.v.d. (1927), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 04 (1929) (177), Veldeke 13 (1938) (034), Veldeke 15 (1940) (003), Veldeke 16 (1941) (006), Veldeke 24 (1949) (024), Veldeke 33 (1958)

(035), Vromen, W. (zj.hs).

Dit lemma bevat de verzamelnamen voor alle bladeren aan een boom te samen.

loof: freq. in heel Lb.

lover: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Moresnet, Montfort, Posterholt, Ittervoort, Wesse, Itteren, Sint-Pieter, Zonhoven en Venlo.

bladeren (blaaieren): Reuver, Montfort en Obbicht.

blader (blaar, blaaier): freq. in Nl.

Lb.; ook in Opglabbeek, Vlijtingen en Houthalen.

blaren: Sint-Odiliënberg, Hasselt en Rimburch.

gebladerte (geblaaier): Venlo en Maastricht.

geblader (geblaar): Sittard.

groen: Gennep en Maastricht.

kruid: Hoepertingen, Voort en Zonhoven.

puimen: Sittard.

roof: Jeuk.

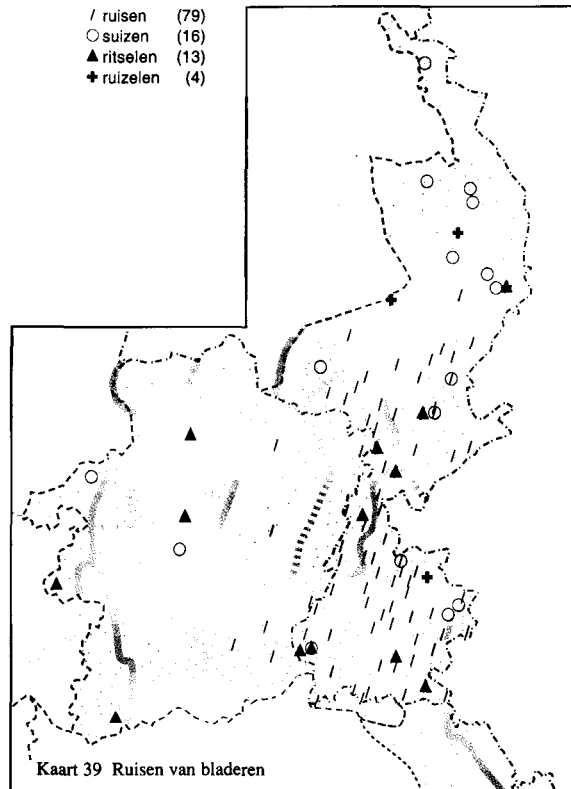
RUISEN VAN BLADEREN

ruisen: freq. in centraal en zuidelijk Nl. Lb. en in het oosten van Belg. Lb.

ruizelen: Brunssum, Venlo, Horst en Meijel.

/ ruisen (79)
 ○ suizen (16)
 ▲ ritselen (13)
 ✦ ruizelen (4)

N 82 (1981) (049);
 Veldeke 11 (1936) (667).

rijzelen: Nieuwenhagen.
ritselen: Wijre, Vijlen, Herten (bij Roermond), Pey, Stevensweert, Born, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eksel, Houthalen, Jeuk, Loksbergen en Venlo.

suizen: verspr. in heel Lb.
suizelen: Hoensbroek.
blazen: As.
jouwen: As.
kallen: Meijel.
snurken: Opglabbeek.

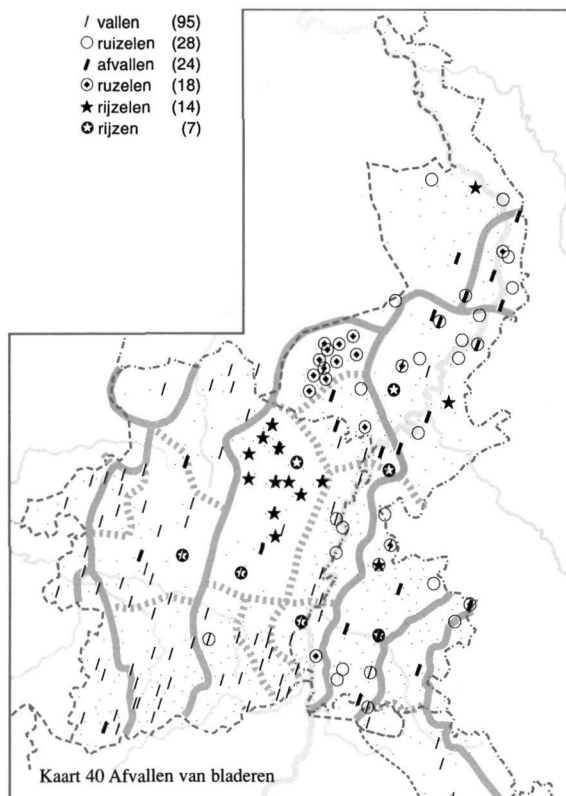
AFVALLEN VAN BLADEREN

vallen: freq. in Belg. Lb., verspr. in Nl. Lb.
beginnen te vallen: Grubbenvorst.
afvallen: verspr. in heel Lb.
uitvallen: Venray en Eys.
ruizelen: verspr. Oostlb.; ook in Weertlands Wb. en in Waubach, Schaesberg, Ell, Neeritter, Dilsen, Stokkem, Leut, Maastricht, Vliermaalroot, Grubbenvorst, Velden, Venlo, Venray, Broekhuizenvorst, Meijel en Maasbree.

uitruizelen: Mheer.
rijzelen: Bree Wb. en in Maasniel, Geleen en Meerlo.
rijzen: Baexem, Valkenburg, Opitter, Zonhoven, Genk, Echt/Gebroek en Lanaken.
verliezen: Sevenum.
afgaan: Achel.
afjagen: Echt/Gebroek.
kaal worden: Horst.
kalen: Gulpen.

/ vallen	(95)
○ ruizelen	(28)
/ afvallen	(24)
⊙ ruzelen	(18)
★ rijzelen	(14)
⊗ rijzen	(7)

DC 048 (1973) (014), Goossens 1b (1960) (014), ZND 32 (1939) (021);
Bree Wb. (239), Echt Wb. (017), Maastricht Wb., Valkenburg Wb. (147), Weertlands Wb. (B1-09), Zonhoven Wb. (388);
Cuypers, J. (1890a), Goossens, H. (1981), Heyden, L.v.d. (1927), Verheggen, P. (zj.hs).

Kaart 40 Afvallen van bladeren

HARS

De stroperige vloeistof die met name uit de schors van naaldbomen vloeit, hard wordt aan de lucht en licht brandbaar is.

hars (ook *ars*, *ast*, *harst*, *harts*, *has*, *hast*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Lonerlds., Truierlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Martenslinde, Hoeselt, Houthalen, Kermt, Zonhoven, Beringen, Leopoldsburg, Loksbergen en Halen.

terpentijn (ook *terbetijn*, *terpetijn*, *terpertijn*): freq. Maaskemp., Dommelds. en Demerkemp., verspr. in overig Westlb.; ook in Nieuwenhagen, Molenbeersel, Rotem, Lanaken, Maastricht, Sint-

Truiden, Leopoldsburg, Tessenderlo, Loksbergen, Lommel, Venlo en Gennep.

termentijn (*termetijn*): verspr. Westlb.; ook in Opoeteren, Widooie, Kwaadmechelen, Oostham, Tessenderlo, Meldert en Halen.

permentijn (ook *permetijn*): Eksel, Beverlo, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Oostham.

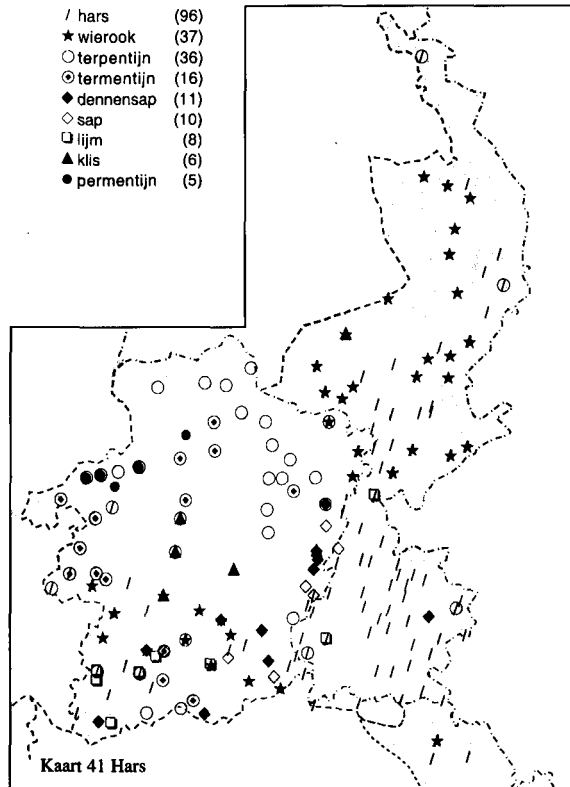
perpentijn (*perpetijn*): Tessenderlo en Koersel.

wierook: freq. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds., verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Kelmis, Pey, Ospel, Weert, Maaseik, Hasselt, Wijer, Ulbeek, Kortessem, Herkde-Stad en Nieuwerkerken.

boomsap: 's-Herenelderen.

sap (ook *saf*): verspr. Centr.Maaslds.;

/ hars	(96)
★ wierook	(37)
○ terpentijn	(36)
⊙ termentijn	(16)
◆ dennensap	(11)
◇ sap	(10)
□ iijm	(8)
▲ klis	(6)
● permentijn	(5)

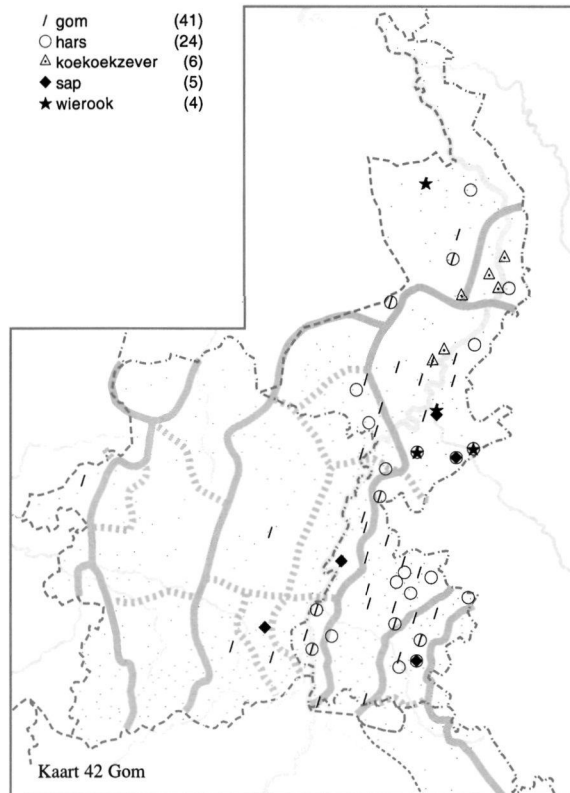
N 50 (1972) (009a), N 82 (1981) (044), ZND 01 (1922) (a-m); Heerlen Wb. (035), Tungalroy Wb. (195), Valkenburg Wb., Zonhoven Wb. (224); Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 31 (1956) (073).

ook in Heerlen, Eigenbilzen, Riemst, Alt-Hoeselt en Wellen.
boomlijm: Herten.
lijm: Susteren, Amby, Sint-Huibrechts-Hern, Herten, Hoepertingen, Sint-Truiden, Bevingen en Jeuk.
dennensap (ook *dennenzaf*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Eigenbilzen, Vlijtingen, Beverst, Rutten, Ulbeek en Borlo.
dennenolie: Nieuwenhagen.
dennenklieder: Waltwilder.
dennenbloed: Sweikhuizen.
bloed: Tungalroy.
koekoekszever: Neer, Velden, Blerick en Maasbree.
koekoeksspij: Venlo en Ittervoort.
koekoeksspijs: Schinnen.
koekoekenspijs: Lanklaar.
koekezenspijs: Lanaken.
koekoeksstront: Heerlen, Wijlre, Gulpen en Schinnen.

koekoekenstront: Valkenburg, Gronsveld en Mheer.
koekoefenstront: Montzen.
koekenslijm: Sittard.
koekeloerenspijs: Maaseik.
klokkenspijs: Neeroeteren.
kakenspijs: Elen.
uilenschijt: Noorbeek en Terlinden.
moemettenseik: Rosmeer.
kollefonter: Maastricht.
kojefooi: Sittard.
klibber: Bilzen.
klis: Ospel, Genk, Eisden, Houthalen, Zonhoven en Hasselt.
klit: Tungalroy.
bruine zeep: Born.
gom: Neer, Maastricht, Caberg en Riksingem.
plaksel: Sint-Truiden.
was: Tienray.

GOM

/ gom	(41)
○ hars	(24)
△ koekoekzever	(6)
◆ sap	(5)
★ wierook	(4)

N 82 (1981) (072);
 Echt Wb. (068), Gronsveld Wb.
 (231), Heerlen Wb. (022), Sittard
 Wb. (189, 192), Valkenburg Wb.
 (103);
 Daelen, J.v. (1933-41).

De kleverige doorschijnende vloeistof die uit spleten of insnijdingen in sommige bomen vloeit en in de lucht hard wordt; deze stof is in tegenstelling tot hars niet oplosbaar in ether of alcohol.

gom: verspr. in Nl. Lb.; ook in As, Vlijtingen, Hoeselt en Kwaadmechelen.

gummi: Gulpen en Vaals.

caoutchouc (fr.): Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

cachefooi: Sittard.

kojefooi: Sittard.

sap: Eys, Kapel-in-'t-Zand, Posterholt, Stein en Eigenbilzen.

boomsap (*boomsaf*): Heerlen.

bloed: Meijel en Sweikhuizen.

de boom bloedt (omschrijving): Venray.

hars: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; Ell, Ittervoort, Echt/Gebroek, Maastricht, Itteren en Venlo.

koekoeksslijm: Echt/Gebroek.

koekoeksspijs: Schinnen.

koekoekszever: Neer, Kesseleik, Velden, Blerick, Boekend en Maasbree.

koekoekenstront: Valkenburg, Gronsveld en Mheer.

koekenstront: Epen.

koekoek: Swalmen en Grevenbicht/Papenhoven.

koekenslijm: Sittard.

kokkenslijm: Sittard.

poppenstront: Ingber.

poppenhout: Gulpen.

roetroebespijs: Lutterade.

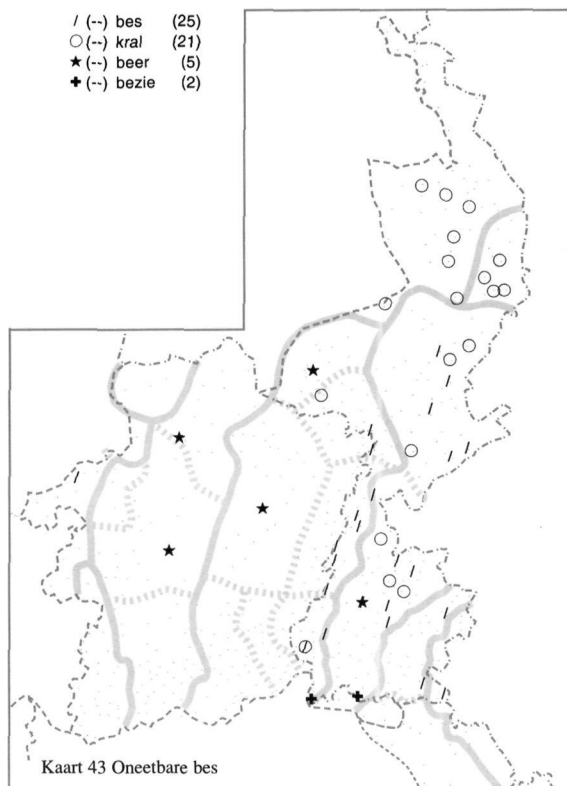
lijm: Oirlo, Jeuk en Amby.

permentijn: Eksel.
plak: Weert en Susteren.
schuellak: Venlo.
was: Stevensweert.

wierook: Roermond, Montfort,
 Vlodrop en Venray.
klis: Ospel en Houthalen.

ONEETBARE BES

/ (-) bes (25)
 ○ (-) kral (21)
 ★ (-) beer (5)
 † (-) bezie (2)

N 82 (1981) (099);
 Echt Wb. (040).

Kaart 43 Oneetbare bes

Niet eetbare vrucht van een struik, in het algemeen; vergelijk ook de benamingen van de eetbare vruchten van struiken, in de aflevering over de moestuin.

Op de kaart zijn alleen de hoofdelementen van de samenstellingen en woordgroepen (determinata) behandeld.

giftige bes: Vaals, Schaesberg, Kesseleik, Roermond, Vlodrop en Susteren.

vergiftige bes: Vijlen, Swalmen, Schimmert, Amby, Klimmen, Born, Guttecoven, Stein, Maastricht en

Kwaadmechelen.

vergiftige bes: Posterholt, Thorn, Stevensweert en Urmond.

vergiftige beer: Doenrade en Merkelbeek.

wilde bes: Geulle en Maastricht.

bes: Wijnandsrade.

vergiftige beer: Schimmert.

vergiftige beer: Opglabbeek en Zonhoven.

wilde beer: Eksel.

slechte beer: Weert.

slechte wimber: Brunssum.

vergiftige bezie: Noorbeek en Eijsden.

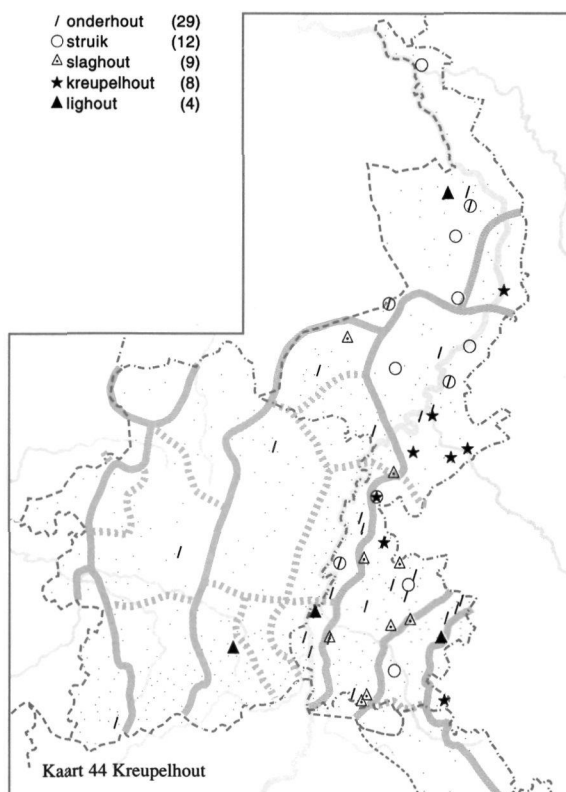
kral: verspr. Zuidgeld.Lb. en

Kleverlds.; ook in Reuver, Beesel,
Montfort, Sittard, Schinnen,
Tungelroy en Maastricht.
duivelskral: Maasbree, Blerick en
Venlo.
vergiftige kral: Horst en Hoensbroek.

duivelskers: Echt/Gebroek en
Klimmen.
nes: Jeuk.
schrikkriekel: Ubachsberg.
vrucht: Hoensbroek.
afval: Jeuk.

KREUPELHOUT

N 82 (1981) (048).

kreupelhout (ook *kreupelholt*, *kreupelholts*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Vaals, Susteren en Venlo.
kreuperhout: Sittard.
onderhout (ook *onderholt*, *ongerhout*): freq. Oostlb. en Centr.Maaslds.; verspr. Oost.Zuidlb., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Weert, Thorn, Bree, Zonhoven en Jeuk.
onderbos: Noorbeek en Eijsden.
ondergroei: Tungelroy.

struikhout (ook *struikholt*): Venray, Sevenum en Boekend.
struikgewas: Tienray, Velden en Vlijtingen.
gestruiks: Eys en Ingber.
struik: verspr. Kleverlds.; ook in Gulpen, Heythuysen, Reuver, Swalmen, Susteren, Amstenrade en Stein.
lighthouse (ook *ligholt*): Heerlerbaan/Kaumer, Itteren, Hoeselt en Oirlo.

scharhout: Kwaadmechelen en As.
akkermaalshout: Montfort.
hakhout: Neer.
slaghout: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Voerendaal en Ospel.
slag: Neer.
boskruid: As.
boshout: Klimmen.
bos: Urmond en Gulpen.
bosjes (*boskes*): Maastricht.

poesthout (*poestholt*): Venray.
uitslagers: Eksel.
uitspringsel: Caberg.
rijsde: Opglabbeek.
roeding: Ell.
strabeke: Sevenum.
stravel: Houthalen.
wildernis: Kwaadmechelen.
wild bos: Vijlen.
houtje: Velden en Venlo.

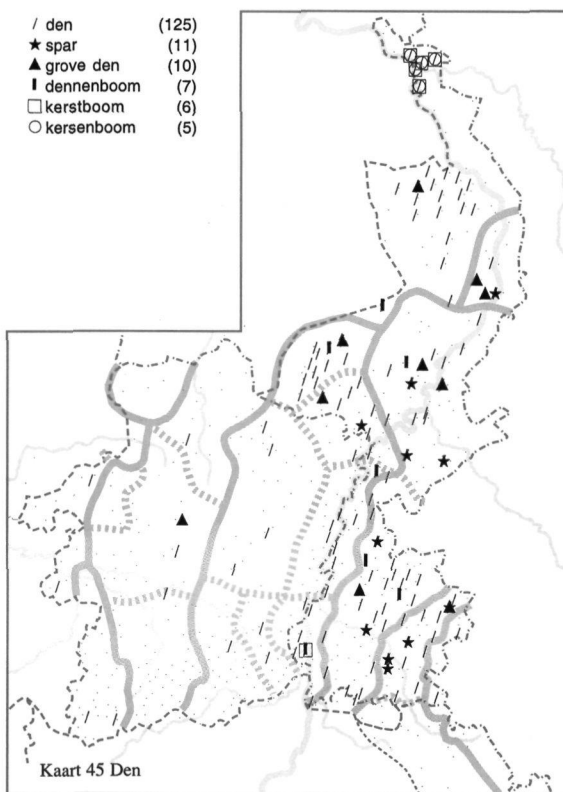
2.2 Soorten bomen

In deze paragraaf komen de afzonderlijke bomen en de daarmee samenhangende begrippen, voor zover ze bij de wilde flora thuishoren, aan de orde.

Van de volgende wel verzamelde begrippen uit deze paragraaf is onvoldoende heteroniem materiaal gevonden om er een zelfstandig lemma aan te wijden: BERKENBLAD; BEUKENHAAG; BLAD VAN DE RATELPOPULIER (**vrouwentongen** in Venray, Montfort en Maastricht); DENNENBOS; DENNENHARS (**wierook** in Echt en Tungalroy); EIKENBOSJE; EIKENSCHORS; EIKENTAK; ELZENKATJE; ELZENPROP; ESDOORNVRUCHT (**snuit** in Sint-Truiden en Hasselt); JONGE DEN; KASTANJEBLAD; KASTANJEDOP; LINDEBLAD; LINDEBLOESEM; LOOFBOMEN (ALG.); NAALDBOMEN; RUISEN VAN DENNENBOMEN (**kallen** in Meijel); STRONK VAN DE EIKENBOOM; TAMME KASTANJE (*Castanea sativa*) (**kerstonzeleboom** in Hoeselt); UITVALLEN VAN DENNEN-NAALDEN en WILGENVELD; zie voor details de Materiaalbasis van deze aflevering.

DEN

/ den	(125)
★ spar	(11)
▲ grove den	(10)
■ dennenboom	(7)
□ kerstboom	(6)
○ kersenboom	(5)

N 82 (1981) (050), ZND m (Drieskens, Dupont, GrGr, Langohr, Raym.);
 Echt Wb. (037, 111), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (092), Hasselt Wb. (105), Heerlen Wb. (011), Maastricht Wb. (063), Meerlo-Wanssum Wb. (090), Meeswijk Wl. (158), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.262), Roermond Wb. (060), Sittard Wb. (070), Tungalroy Wb. (195), Valkenburg Wb. (200), Venray Wb. (141), Weertlands Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (085);
 Achten, P. (1995) (inl.), Boileau, A. (1971), Daelen, J.v. (1933-41), Goossens, J. (1959), Heem 06.1 (1962) (002), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Veldeke 06 (1931) (261), Veldeke 12 (1937) (072), Veldeke 15 (1940) (025), Veldeke 17 (1942) (011), Veldeke 22 (1947)

(009), Veldeke 23 (1948) (002), Veldeke 32 (1957) (034), Veldeke 33 (1958) (012), Vossen, A.F. (1966-68).

De den (Pinus) is een kegeldragende naaldboom met een onregelmatige schermvormige kroon en een stevige penwortel. De stam is onderaan met dikke kurkachtige schors omgeven, bovenaan en op de takken is de afschilferende schors roodachtig. Het hout is harsrijk. De lange blauwgroene naalden groeien paarsgewijs.

Aan het einde van het lemma staan enkele benamingen voor bepaalde soorten bijeen; bekende soorten zijn de grove den (Pinus sylvestris), de zeeden (Pinus pinaster) en de weymouth-den (Pinus strobus), vgl. Valkenburgs **wiemot**; ook bij **green** en **grenenden** is opgegeven dat het om een bepaald soort den gaat.

Bij **spangenboom**: *spang* is dennennaald (zie dat lemma).

Kersenboom is een herinterpretatie van *kersboom* uit *kerstboom*.

den: freq. in heel Lb.

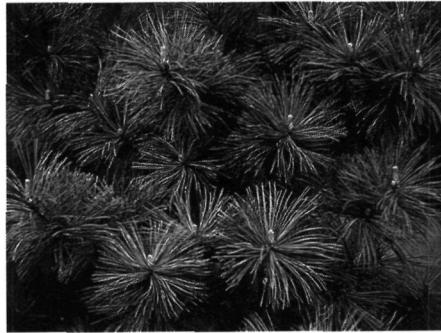
dennetje (*denke*): Velden.

dennenboom: Roggel, Geleen, Hoensbroek, Nederweert, Echt/Gebroek, Maastricht en Meijel.

dennenboompje (*dennenboomke*): Echt/Gebroek.

tanne (du.): Montzen en Eupen.

tannenboom: Kelmis.

spangenboom: Echt/Gebroek.

kerstboom (*kersboom*): Gennep Wb. en in Maastricht.

kerstden (*kersden*): Zonhoven.

kersenboom: Gennep Wb.

spar: verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Ittervoort en Venlo.

sparrenboom: Meijel.

grove den (ook *groofden*): Nieuwenhagen, Neer, Swalmen, Geverik/Kelmond, Ospel, Tungalroy, Houthalen, Blerick, Boekend en Venray.

dikke den: Vlodrop.

kruisden (ook *kruitsden*): Venlo en Zonhoven.

green: Tungalroy.

greentje (*greenke*): Nederweert.

grenenden: Bree.

spaans groen: Venray.

wiemot: Valkenburg.

DENNENNAALDEN

De naaldvormige bladeren van dennen of sparren.

Op de kaart zijn samenstellingen onder de determinata samengenomen.

De slot -d van **speld** wordt doorgaans beschouwd als ontstaan naar analogie van **naald** (WNT). In Lb. zijn de d-loze vormen bij beide woorden verreweg in de meerderheid, ze zijn als lexicale varianten onderscheiden.

Spang en **spangel** zijn afgeleid van *spannen*.

De oorspronkelijke betekenis van

echel is 'stekel'.

Strooisel enz. zijn collectiva, cf. afl. I.1 en I.5 de lemma's: STROOISEL IN DE POSTSTAL en MEST.

dennennaalden (ook *dennennalen*): verspr. in heel Lb.

dennennaaldjes: Lanaken.

dennaalden (*dennalen*): Alken.

dendenaalden: Zichen-Zussen-Bolder.

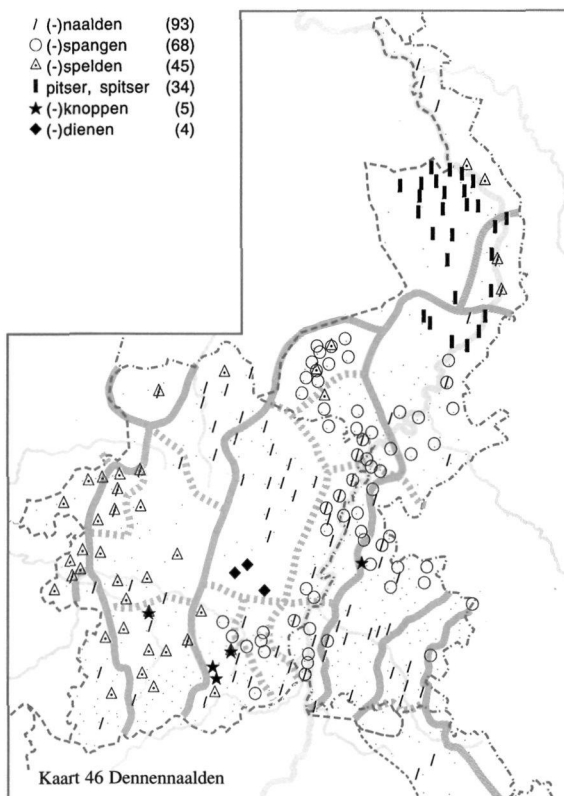
tannennaalden: Welkenraedt.

naalden van tannen: Lontzen.

naalden (ook *nalen*): As, Elen, Dilsen,

/ (-)naalden	(93)
○ (-)spangen	(68)
△ (-)spelden	(45)
▮ pitser, spitser	(34)
★ (-)knoppen	(5)
◆ (-)dienen	(4)

Goossens 1b (1960), N 75 (1975) (091b), SGV (1914) (006), ZND 01 (1922) (a-m);
 Beverlo Wb. (058), Echt Wb. (111), Genk Wb. (077), Meerlo-Wanssum Wb. (222, 270), Tungelroy Wb. (195), Venray Wb. (357), Weertlands Wb. (B1-10), Zonhoven Wb. (085, 439);
 Veldeke 11 (1936) (671), Veldeke 24 (1949) (024).

Hees, Sint-Huibrechts-Lille, Kleine-Brogel, Beverlo en Leopoldsburg.

dennenspelden (ook *dennenspellen*): freq. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Nederweert, Weert, Tungelroy, Diepenbeek, Hoeselt, Tongeren, Achel, Beverlo, Nieuwerkerken, Aalst-bij-St.-Truiden, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Linkhout, Lommel, Velden, Venlo, Well en Wellerlooi.

spelden (*spel, spellen*): freq. aan de westrand van Westlb. en aansluitend Brab. Lb.

speldjes (*spellekes*): Zonhoven.

dennenspangen: freq. Bilzerlds. en langs de Maas ten zuiden van Roermond; ook in Simpelveld, Rimburg, Montfort, Beverst en Millen.

spangen: alg. Weertlds., verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Lanaken.

spangel: Buggenum en Horn.

pitser: freq. Kleverlds.; ook in Panningen.

spitser: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Meerlo-Wanssum Wb. en in Arcen.

dennenechelen: Puth.

echel: Lutterade en Heerlen.

dennenknoppen: verspr. Tongerlds.; ook in Sint-Lambrechts-Herk.

dennentoppen: Gutshoven.

bloem van de dennen: Rosmeer.

dennendoornen (*dennendien*): Genk.

doornen (*dienen*): Genk, Gelieren/Bret en Zutendaal.

dennennuzelen: Stokkem.

dulien: Borgloon.

kammen: Vliermaal.

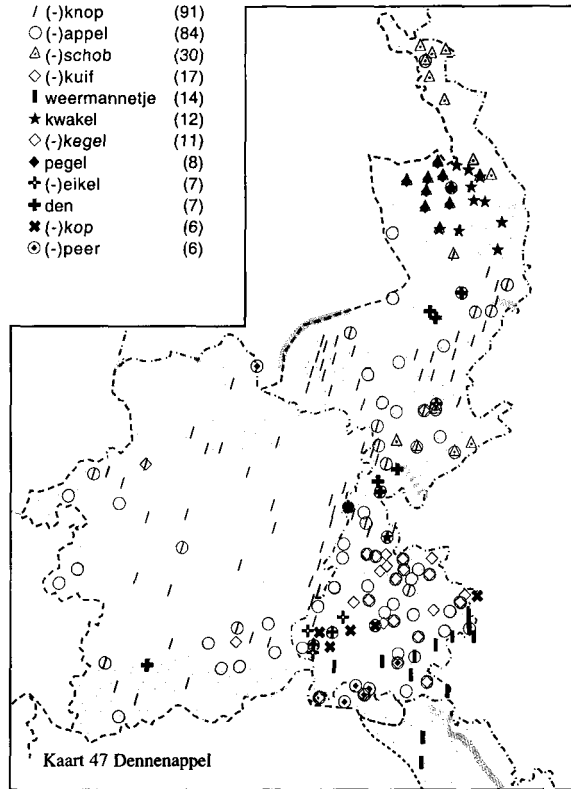
strouwel/strooisel: Sint-Huibrechts-Lille, Lanaken en Heerlen.

strouw/strooi: Opoeteren en Niel-bij-As.

streutsel: Neerglabbeek en Mechelen-aan-de-Maas.

DENNENAPPEL

/ (-)knop	(91)
○ (-)appel	(84)
△ (-)schob	(30)
◇ (-)kuij	(17)
■ weermannetje	(14)
★ kwakel	(12)
◇ (-)kegel	(11)
◆ pegel	(8)
⊕ (-)eikel	(7)
⊕ den	(7)
✱ (-)kop	(6)
⊙ (-)peer	(6)

N 75 (1975) (091a, 092a), N 82 (1981) (053), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (006), ZND 01 (1922) (a-m); Beverlo Wb. (058), Echt Wb. (037), Genk Wb. (076), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (557), Heerlen Wb. (012), Maastricht Wb. (064, 088), Meerlo-Wanssum Wb. (180), Meeuwen Wl. (047), Roermond Wb. (072), Sittard Wb. (070), Tegelen Wb. (081), Tungalroy Wb. (195), Venlo Wb. (111, 161), Venray Wb. (403), Weertlands Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (085); Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Van Gerwen (z.j.) 9 (004).

De vrucht van de den, een ronde kegel die is opgebouwd uit spiraalvormig geplaatste schubben en die na de rijping van de zaden houtig wordt. Op de kaart zijn ook hier de samenstellingen onder de determinata samengenomen.

Kat wijst wel op de bloeiwijze, cf. het lemma WILGENKATJE.

Schob is een nevenvorm van *schub*. Voor wie de benaming **eikel** hier onwaarschijnlijk lijkt, zie de toevoeging uit Roermond: "eikels wore vreuger gebroek om t fernuus aan te make". Bij **pegel** (Venray Wb.) staat aangetekend dat dit de sparappel is.

dennenappel: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns, verspr. Centr.Maaslds., Trichterlds. en Tongerlds.; ook in Kerkrade,

Eigenbilzen, Zonhoven, Sint-Truiden, Oirlo, Meijel en Maasbree.

denappel: Roermond, Montfort, Thorn, Echt/Gebroek, Born, Bilzen, Vlijtingen, Zonhoven, Beringen, Kwaadmechelen, Tessengerlo, Loksbergen, Halen, Gennep en Meijel.

mastappel: Griendtsveen.

appel: Heythuysen, Doenrade, Ospel, Geulle, Jeuk en Venlo.

dennenpeer: Gulpen, Mheer, Noorbeek en Terlinden.

denspeer: Hamont.

dendepeer: 's-Gravenvoeren.

denneneikel:

Grevenbicht/Papenhoven en Meerssen.

eikel: Roermond, Amby, Maastricht, Sint-Pieter.

eikeltje (*eikelke*): Caberg.
dennenraap: Maasbree en Echt/Gebroek.
denaar: Meijel.
dennenkegel: Gulpen, Vijlen, Noorbeek, Grevenbicht/Papenhoven, Eijsden en Leopoldsburg.
denkegel: Herten (bij Roermond).
kegel: Ubachsberg, Oirsbeek, Hoeselt en Leopoldsburg.
pegel: Venray Wb.
dennenschob: Posterholt, Maasbracht, Afferden en Venray.
dennenschobje (ook *dennenschobke*): Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Vlodrop, Maastricht, Heijen, Merselo en Leunen.
schobappel: Sint-Odiliënberg.
schob: Sevenum.
schobje (*schobke*): freq. Kleverlds.
dennenknoop: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Trichterlds., Bilzerlds. en Westlb.; ook in Sint-Truiden, Aalst-bij-St.-Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Oostham, Blerick, Boekend, Venlo, Meerlo, Horst en Sevenum.
knop: Neer, Haelen, Buggenum,

Tungelroy en Ophoven.
dop: Meijel.
dennenkop: Rimborg, Valkenburg, Berg-en-Terblijt, Heer, Grevenbicht/Papenhoven en Limmel.
dennenprop: Genk.
dennenkluppeltje (*dennenkluppelke*): Neeritter.
kluppeltje (*kluppelke*): Ittervoort.
dennenkuif: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen en Waubach.
dennenkat: Horn en Beegden.
kat: Buggenum.
kattel: Buchten.
dennenkwakel: Meterik.
kwakel: Meerlo-Wanssum Wb. en in Sittard, Lottum en Grubbenvorst.
den: zeldz. Oostlb.; ook in Maasbree.
dennetje: Hoepertingen.
bots: Montzen.
keizer: Venlo.
tannenseer: Welkenraedt.
traal: Arcen en Velden.
weermannetje (*weermanneke, weermannetje, weermantje*): Kerkrade Wb. en in Simpelveld, Vaals, Eys, Ingber, Mechelen, Montzen en Welkenraedt.
weerrader: Gronsveld.

DENNENTAKJE MET EEN PLUIM

N 82 (1981) (037, 054 add.).

dennentakje (*dennentakske*): Maastricht.
lootje: Sittard.
scheutje: Sittard.
pluim: Gulpen, Montfort, Vlodrop, Doenrade, Amby, Klimmen, Venlo, Oirlo, Meijel en Sevenum.
pluimpje (*pluimke*): Born.
pluis: verspr. Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Maastricht, Itteren, Eijsden en Kwaadmechelen.

dennenpoes: Kapel-in-'t-Zand.
kaarsjespoes (*kaarskespoes*): Eksel.
poes: Heythuysen, Neer, Weert, Ell en Haler.
vlos (*floes*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Kesseleik, Lutterade, Sittard, Schinnen, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

DENNENTAKJE MET EEN HARSKNOPJE

N 82 (1981) (037 add., 054);
Genk Wb. (112).

terpentijnstekje (*terpetijnstekje*): As.
permentijnstokje (*permetijnstokske*):
Kwaadmechelen.

permentijnkopje (*permetijnkopke*):
Eksel.

wierooktakje (*-takske*): Vlodrop en
Merkelbeek.

wierookknop: Sevenum.

wierooksknop: Boekend en Pey.

wierookbolletje (*wierookbolke*): Weert.

wierookknobbel: Tungalroy.

wierook: Neer, Montfort, Tungalroy,
Venray, Horst en Meijel.

harsbolletje (*harsbolke*): Hoensbroek.

bolletje (*bolke, bollemke*): Venlo en

Stein.

lijmballetje (*lijmballeke*): Jeuk.

sapstekje (*sapstekje*): As.

oliestekje (*oliestekje*): Blerick.

olieknop: Meijel.

oliekop: Montfort.

olielampje (ook *olielampke*): Vaals,
Schimmert, Thorn en Vlijtingen.

lampje (*lampke*): Swalmen.

dennenappeltje (*denneappelke*):
Meijel.

inktappel (*inkappel*): Kesseleik.

dennenknop: Born.

gaspel: Genk.

klis: Ospel.

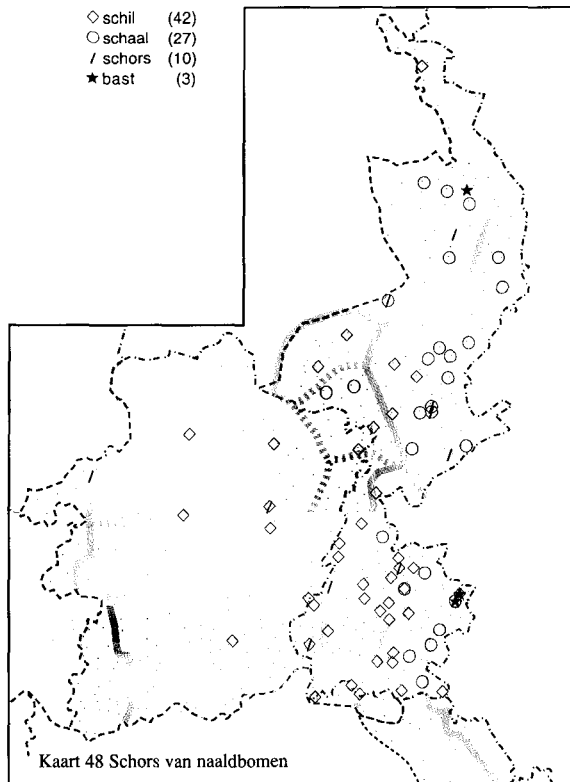
klisknots: Houthalen.

knopje (*knopke*): Meijel.

top: Pey.

SCHORS VAN NAALDBOMEN

◇ schil (42)
○ schaal (27)
/ schors (10)
★ bast (3)

N 82 (1981) (025b).

Symbolen op de kaart als in de kaart
SCHORS (alg.).

schors (ook *schos*): Roermond, Kapel-
in-'t-Zand, Posterholt, Oirsbeek,
Opglabbeek, Geulle, Maastricht,
Kwaadmechelen, Horst en Meijel.

schots: Jeuk.

boomschors: Boekend.

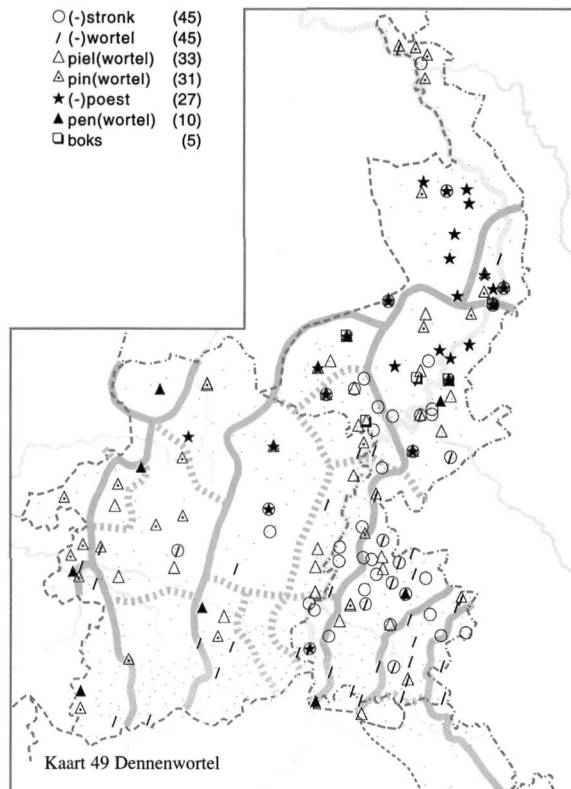
bast (ook *bas*): Meerlo,
Nieuwenhagen en Waubach.

schaal: freq. Noord.Oostlb., verspr.
Oost.Zuidlb. en Kleverlds.; ook in
Simpelveld, Sittard, Brunssum, Hoens-
broek, Tungalroy, Ell, Velden en
Venlo.

schil (ook *schel*): freq. Zuid.Oostlb.,
verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb.,
Maaskemp., Centr.Maaslds. en
Trichterlds.; ook in Vaals, Ospel,
Weert, Ophoven, Thorn, Hoeselt,
Eksel, Houthalen en Gennepe.

DENNENWORTEL

N 18 (1962) (039 add.), N 27
(1965) (009b), N 82 (1981) (055);
Echt Wb. (068).

De hoofdwortel van de den is penvor-
mig en moeilijk te rooien.
Zie ook de lemma's HOOFDWORTEL,
STRONK en ONDEREINDE VAN DE STAM.

dennenwortel (ook *dennenwottel*):
Lummen en Sittard.

wortel (ook *wotsel, wottel*): freq.
Oost.Zuidlb., verspr. Oostlb. en

Trichterlds.; ook in Vaals, Ophoven,
Stevensweert, Rotem, Geulle, Hoe-
selt, Riksinghen, Wintershoven, Zon-
hoven, Opheers, Herk-de-Stad, Jeuk,
Linkhout, Velden en Middelaar.

grote wortel (*grose wotsel*): Bocholtz.
dennenstronk: Heerlen en Gulpen.

stronk: freq. Oostlb., verspr. Horns en
Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade,

Heerlerbaan/Kaumer, Opglabbeek, As, Maastricht, Itteren, Neerharen, Zonhoven, Venlo, Gennep, Oirlo en Meijel.

stronkel: Maastricht en Itteren.

dennenpoest (ook *dennenpoes*): Tienray en Boekend.

poest (ook *poes*): verspr.

Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Ospel, Weert, Tungalroy, Bree, Opglabbeek, Maastricht, Eksel, Blerick en Venlo.

pinpoest (*pinpoes*): Blerick.

pin van de post: Tessenderlo.

post: Kwaadmechelen en Beringen.

pinwortel (ook *pinwottel*): Waubach, Egchel, Einighausen, Susteren, Geistingen, Romershoven, Neerpelt, Zolder, Hechtel, Lummen, Beverlo, Zeperen, Donk (bij Herk-de-Stad), Gingelom, Meldert, Boekend, Venlo, Leunen en Meijel.

pin: verspr. Kleverlds.; ook in Tegelen, Baarlo, Ulestraten, Houthalen, Lummen, Zelem en Hout-Blerick.

penwortel (ook *penwottel*): Maasniel, Hoensbroek, Eijsden, Diepenbeek, Velm, Leopoldsburg, Halen en Lommel.

penworteltje (*penwottelke*): Velm.

pennenwortel: Halen.

pielwortel (ook *pielwottel*): verspr. Weertlds. en Horns; ook in Mechelen, Sint-Martens-Voeren, Panningen, Nunhem, Melick, Rothem, Klimmen, Maaseik, Neerpelt en Beringen.

pielworteltje (*pielwottelke*): Neerpelt.

piel: verspr. Oostlb.; ook in Bree, Eijsden, Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Beverst, Spalbeek en Kiewit.

piepwortel: Haelen.

spilwortel: Geistingen en Neerharen.

spil: Bree.

hartwortel: Genk.

hoofd(wortel): Schimmert.

dennenvot: Vijlen.

vot: Vlodrop, Geleen en Vijlen.

boks: Tegelen, Haelen, Swalmen, Ospel en Ittervoort.

hakken: Beringen.

handaar: Hoensbroek.

klot: Mechelen-aan-de-Maas.

knaar: Neer, Echt/Gebroek en Pey.

stob: Pey en As.

stoek: Born.

stol: Sittard.

SPAR

De spar (*Picea*) is een als een smalle kegel groeiende naaldboom met een rechte stam die zeer hoog kan worden. De naaldvormige bladeren zijn alleenstaand en veel korter dan die van dennen. De vruchten of kegels zijn langwerpig en aanmerkelijk groter dan dennenappels.

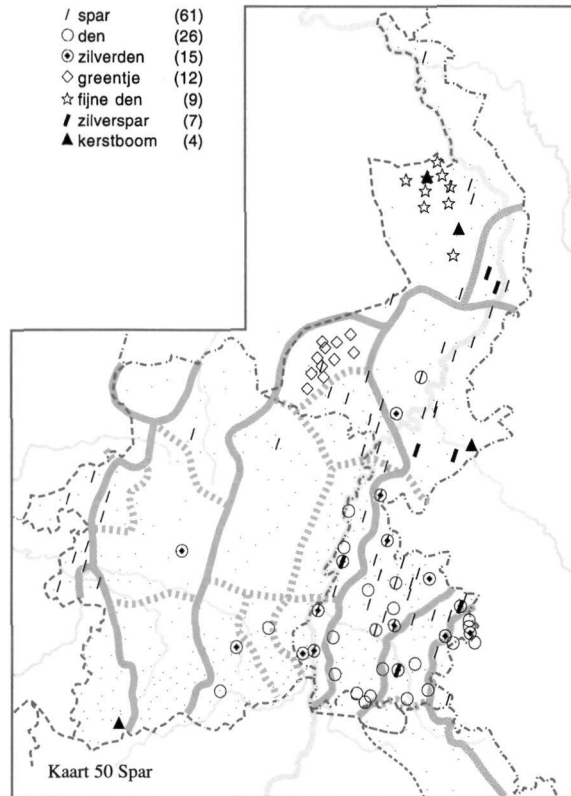
Aan het einde van het lemma staan de benamingen van opgegeven verschillende soorten sparren bijeen, zoals de zilverspar (*Abies alba*), die naalden heeft die van onder witachtig zijn, en de fijnspar (*Picea abies*). De benaming **fijnspar** hoeft echter niet perse de *Picea* aan te duiden; **fijn-** kan hier,

zoals in **fijnden** en **fijne den**, ook op de kleinere naalden van de spar in het algemeen betrekking hebben.

In Zonhoven wordt de spar **denninnetje** genoemd; de den heet er **den**.

/ spar	(61)
○ den	(26)
⊙ zilverden	(15)
◇ greentje	(12)
☆ fijne den	(9)
▲ zilver spar	(7)
▲ kerstboom	(4)

N 82 (1981) (051), ZND m (Coomans); Kerkrade Wb. (072), Tongeren Wb. (103), Tungalroy Wb. (196), Venray Wb. (161), Weertlands Wb. (B1-04), Zonhoven Wb. (085, 438).

spar: verspr. in Nl. Lb. en in het westen van Belg. Lb.

sparrenboom: Meijel.

kruisden (*kruitsden*): Reuver en Swalmen.

kerstden: Velden en Houthalen.

kerstboom: Vlodrop, Jeuk, Venray en Horst.

kaarsden: Geverik/Kelmond.

den: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Haelen, Grevenbicht/Papenhoven, Urmond, Maastricht, Eigenbilzen, Tongeren en Zonhoven.

dennenboom: Maastricht en Tongeren.

zilver spar: Nieuwenhagen, Gulpen, Montfort, Posterholt, Stein, Blerick en Boekend.

zilverden: verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in

Kerkrade, Heel, Stein, Hoeselt en Zonhoven.

zilver: Maastricht.

fijnspar: Swalmen.

fijnden: Maasbree, Venlo en Ospel.

fijne den: Venray Wb. en in Sevenum.

denninnetje (*denninneke*): Zonhoven.

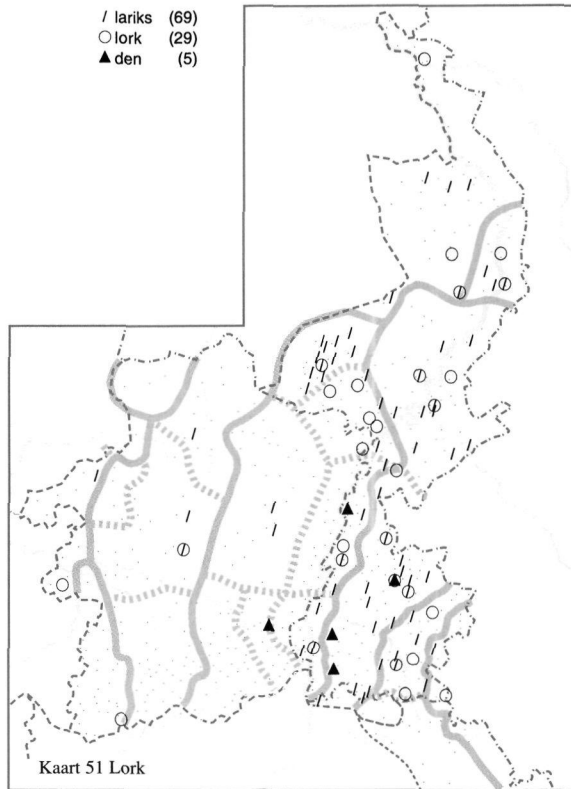
grenen den: As.

green: Tungalroy, Ell en Pey.

greentje (*greenke*): Weertlands. Wb.

LORK

/ lariks (69)
 ○ lork (29)
 ▲ den (5)

N 82 (1981) (052);
 Maastricht Wb. (242), Sittard Wb.
 (223), Weertlands Wb. (B1-07),
 Zonhoven Wb. (265).

De lork (*Larix decidua*) of lariks is een kegelvormig groeiende naaldboom, waarvan de naalden in rozetachtige bundeltjes groeien. In de herfst verkleuren de lichtgroene naalden okergeel en vallen vervolgens af; de lariks is dus in de winter kaal. De kegels zijn eivormig.

lork (ook *lark*): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Horns; ook in Vaals, Haelen, Roermond,

Swalmen, Weert, Urmond, Stein, Maastricht, Zonhoven, Jeuk, Loksbergen, Velden, Venlo, Gennep, Sevenum en Maasbree.

lariks (ook *larik*, *laris*, *larks*): freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

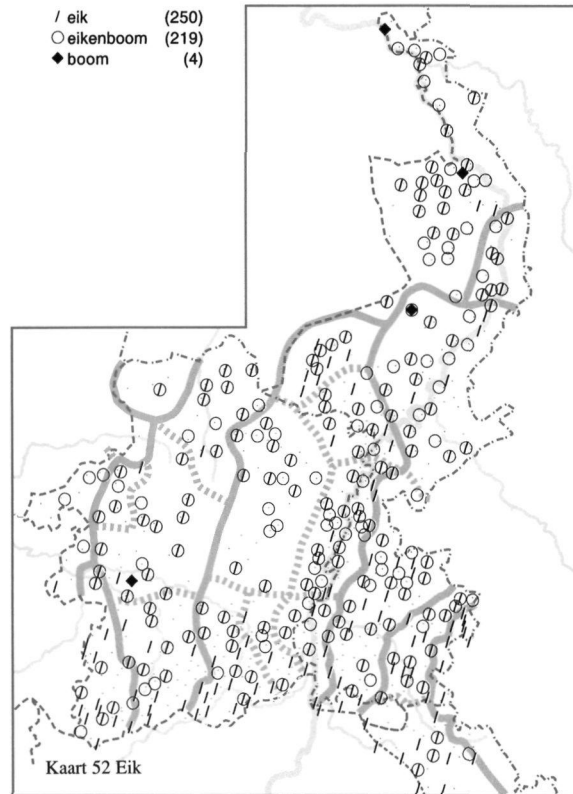
den: Schinnen, Amby, Gronsveld, Grevenbicht/Papenhoven en Eigenbilzen.

dennenboom: Maastricht.

EIK

/ eik	(250)
○ eikenboom	(219)
◆ boom	(4)

DC 04 (1936) (007b), DC 39 (1965) (008a), N 92 (1982) (add.), RND (120a), SGV (1914) (add.), ZND 20 (1936) (007b), ZND 34 (1940) (073), ZND m;
 Beverlo Wb. (069), Genk Wb. (024, 089), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (120), Hamont Wl. (110), Hasselt Wb. (126), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (081), Lommel Wl. (076), Maastricht Wb. (088), Meeswijk Wl. (192), Meeuwen Wl. (064), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.324), Roermond Wb. (072), Sint-Truiden Wb. (092), Sittard Wb. (087), Tongeren Wb. (128), Tungalroy Wb. (195), Uikhoven Wl. (038), Valkenburg Wb. (086), Venlo Wb. (120), Venray Wb. (071, 072), Weertlands Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (111);
 Achten, P. (1995) (inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (011, 013, 015), Boileau, A. (1971), Goossens, P. (eigen verz.), Heyden, L.v.d. (1927), Houben, J.H.H. (1905) (089), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (zj.hs), Reumers, P. (1987) (091), Roebroek, J.

(1886), Veldeke 05 (1930) (206), Veldeke 13 (1938) (066, 067), Veldeke 16 (1941) (058), Veldeke 24 (1949) (005), Veldeke 27 (1952) (065), Veldeke 28 (1953) (043), Veldeke 29 (1954) (076), Veldeke 33 (1958) (004, 021, 049), Veldeke 37 (1962) (078), Vossen, A.F. (1966-68).

De eik (*Quercus*) is een algemeen bekende, grote loofboom met karakteristiek gelobde bladeren en gesteelde vruchtjes in een napje: de eikels. Het loof verkleurt in de herfst en valt vervolgens af, bij de zomereik nog in de herfst en bij de wintereik pas laat, soms pas na de winter.

Deze twee zijn meteen de bekendste soorten, de zomereik (*Quercus robur*) met een gedrongen voorkomen en kromme takken, die zeer oud kan worden, en de wintereik (*Quercus petraea*), die slank en hoog is met regelmatig gevormde takken. Benamingen

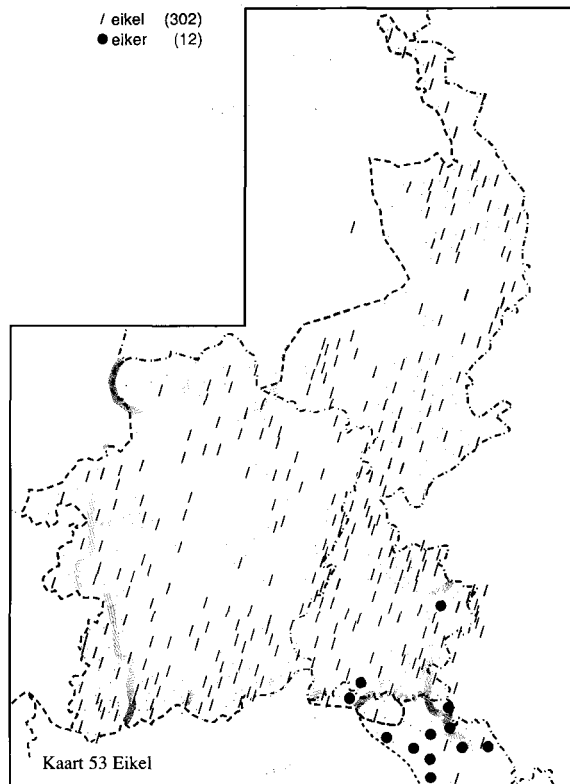
voor de soorten staan achter in het lemma bijeen.

eik (ook *eech*, *neik*): alg. in heel Lb.
eikenboom (ook *eechenboom*, *ieboom*, *neikenboom*): alg. in heel Lb.
eikenboompje (*eikenboomke*):
 Echt/Gebroek.
boom: Beringe, Kermt, Mook, Wanssum.
eikelboom (ook *jikkelboom*): Schulen en Lommel

eikelenboom: Rekem en Hoeselt.
eikenstruik: Grathem.
gatenplant: Sevenum.
elseik: Valkenburg.
leseik: Valkenburg.
kerneik: Sittard en Klimmen.
kopeik: Diepenbeek.
sonkeik: Wellen.
zomereik: Laar.
filodendron: Sevenum.

EIKEL

DC 04 (1936) (007c), RND (120b), ZND 20 (1936) (007c), ZND 34 (1940) (074);
 Beverlo Wb. (070), Genk Wb. (089), Gronsveld Wb. (120), Hamont Wl. (110), Hasselt Wb. (126), Heerlen Wb. (015), Kerkrade Wb. (081), Limburgs Id. (116), Lommel Wl. (076), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (192), Meeuwen Wl. (064), Sint-Truiden Wb. (092, 123), Sittard Wb. (087), Tongeren Wb. (128), Tungalroy Wb. (195), Venray Wb. (072), Weertlands Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (111);
 Bakkes, P. (zj.hs), Kats, J. (1939), Veldeke 09 (1934) (462).

Vrucht van de eik, een ovale noot die aan de bovenzijde in een gesteeld en geschubd napje hangt.

eikel (ook *eechel*, *jikkel*, *jokkel*, *neikel*): alg. in heel Lb. behalve in Geullds.
eikeltje (ook *eikelke*): Sint-Truiden en

Rukkelingen-Loon.
eikenoot: Hasselt.
eikenootje: Maastricht.
eikelnootje: Sittard.
eikappel: Lummen, Schulen en Nieuwerkerken.
eikelappel: Klimmen.
eiker: freq. Geullds.; ook in

Gemmenich, Kelmis, Raeren,
Heerlen, Mheer en 's-Graven-
voeren.

eikeker: Terwinselen en Bocholtz.

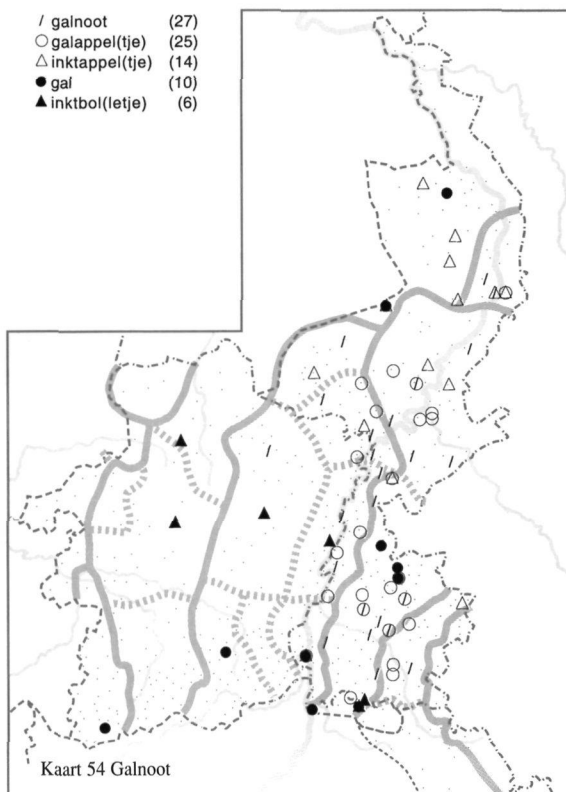
klie: Vaals.

pijpje (pijke): Sint-Truiden en Mielen-
boven-Aalst.

varkensnootje: Maastricht.

GALNOOT

/ galnoot	(27)
○ galappel(tje)	(25)
△ inktappel(tje)	(14)
● gal	(10)
▲ inktbol(letje)	(6)

N 82 (1981) (059), SGV (1914)
(add.);
Meeswijk Wl. (276);
Mertens, A.M. (1885b).

Galnoten ontwikkelen zich aan de onderzijde van eikenbladeren; het is een woekering van bladweefsel dat ontstaat nadat de galwesp er haar eitjes heeft gelegd. In de bolvormige uitwas, de gal, ontwikkelt zich de larve van de galwesp.

Vroeger werd het aftreksel van galnoten gebruikt om inkt te maken.

galnoot: verspr. Oostlb.; ook in Eys, Ingber, Ospel, Tungalroy, Thorn,

Stevensweert, Bree, Echt/Gebroek, Grevenbicht/Papenhoven, Stein, Maastricht, Blerick, Boekend en Meijel.

galgenoot: Vlodrop.

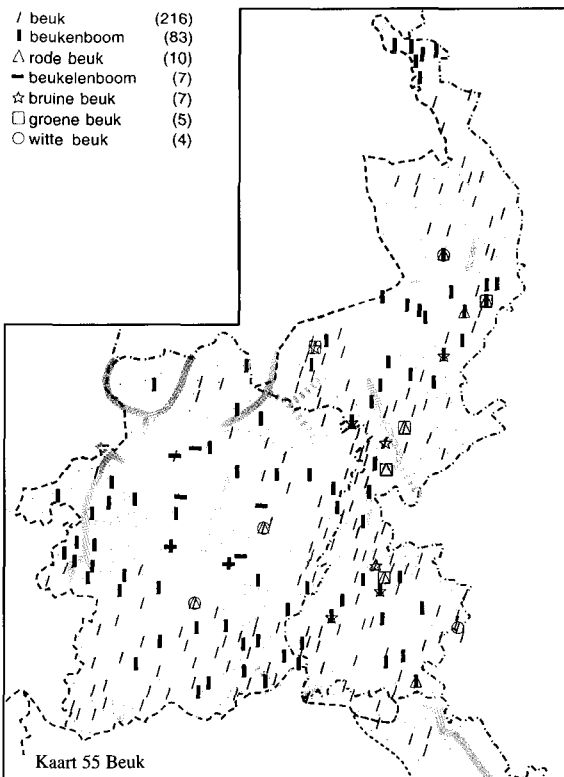
galappel: freq. Oostlb.; ook in Voerendaal, Wijlre, Gulpen, Kelpen, Grathem, Ophoven, Guttecoven, Urmond, Geulle, Maastricht en Venlo.

galappeltje (galappelke): verspr.

Zuid.Oostlb.; ook in Kapel-in-
't-Zand en Maastricht.
galbult: Wolder/Oud-Vroenhoven en
Maastricht.
galbolletje (*galbolke*): Stein.
galblaas: Born.
blaas: Kerkrade.
gal: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Maastricht, Eijsden, Hoeselt, Jeuk,
Oirlo en Meijel.
eikengal: Vijlen.
eikappel: Grathem en As.
eikenappeltje (*eikenappelke*): Ell.
appel: Sevenum.
kraaiappel: Nieuwenhagen.
wijnappel: Swalmen.
poepappel: Velden en Venlo.
zeikappel: Gennep, Blitterswijk en

Tienray.
gastappel: Merkelbeek.
inktappel (ook *inkappel*): verspr.
Kleverlds.; ook in Waubach, Neer,
Swalmen, Weert, Ittervoort,
Maastricht, Blerick en Venlo.
inktappeltje (*inkappelke*): Venray en
Pey.
inktbol: Houthalen.
inktbolletje (*inkbolke, inkbolleke,*
inkbolke): Noorbeek, Terlinden,
Opglabbeek, Meeswijk en Eksel.
inktnoot: Venlo.
smoutbal: Schinnen.
smoutbol: Kwaadmechelen en Itteren.
eikel: Opglabbeek en Maastricht.
varkensnootje: Maastricht.

BEUK

DC 39 (1965) (008b), Goossens 1b
(1960) (095), N 50 (1972) (002i-1,
002i-2), N 74 (1975) (045 add.), SGV
(1914) (002), ZND 21 (1936) (015),
ZND m (Coomans, Tervant);
Genk Wb. (055), Gennep Wb.,
Gronsveld Wb. (052), Hamont Wl.
(043), Hasselt Wb. (068), Kerkrade Wb.
(068), Maastricht Wb. (031), Meeswijk
Wl. (086), Niel-bij-St.Truiden Wl.
(I.142), Roermond Wb. (029), Sint-
Truiden Wb. (077), Tongeren Wb.
(095), Tungalroy Wb. (195),
Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B1-
02), Zonhoven Wb. (042, 055);
Achten, P. (1995) (inl.), Bertrand, J.
(1946) (059), Boileau, A. (1971), Dols,
W. (1953) (017-ii), Heem 06.5-6 (1962)
(020), Heyden, L.v.d. (1927), Maar, H.v.d. (zj.hs),
Mertens, A.M. (1885b), Roebroek, J. (1886), Veldeke
03 (1928) (136), Veldeke 16 (1941) (040), Veldeke 27
(1952) (017), Veldeke 31 (1956) (050), Veldeke 33

(1958) (049), Veldeke 40 (1965)
(016), Vossen, A.F. (1966-68), Vreuls, E. (zj.hs),
Vromen, W. (zj.hs).

De beuk (*Fagus sylvatica*) is een grote loofboom met een koepelvormige kroon, een zilvergrijze gladde schors en eironde van boven glanzend groene bladeren die de beuk in de winter verliest. Aan het einde van het lemma staan de benamingen voor enkele soorten, zoals de gewone (groene) en voor de rode (roodbruine) beuk bijeen. **Harrenkop** is elders een lokale naam voor de haagbeuk, vergelijk dat lemma in paragraaf 2.3. Bij de opgaven **beukenheg** en **beukelenhaag** is zeker ook aan de haagbeuk gedacht.

beuk (ook *buuk*): freq. in heel Lb.
beuken (ook *bikkem*): Kleine-Brogel, Peer en Schimmert.
beukenboom (ook *bikkemboom*, *bukenboom*): verspr. in heel Lb.
beukennotenboom: Meldert.
beukelenboom: Opglabbeek, Genk, Gelieren/Bret, Wijchmaal, Hechtel, Helchteren en Zonhoven.
boom: Riksingem.
fiktus: Sevenum.
schip: Berg-en-Terblijt.
groene beuk (ook *groen beuk*): zeldz. Oostlb.; ook in Laar.

rode beuk (*roë beuk*, *rood beuk*, *rooi beuk*, *rooi buuk*, *rooie beuk*): zeldz. Oostlb.; ook in Vijlen, As, Diepenbeek en Sevenum.
rode beuken (*rood beuken*): Kerkrade.
bloedbeuk: Arcen.
bruine beuk (ook *bruin beuk*): zeldz. Oostlb.; ook in Laar, Neeritter en Maasbracht.
zwarte beuk (*zwart beuk*): Schimmert.
witte beuk (ook - *buuk*, *wies beuken*, *wit beuk*): Kerkrade, As, Diepenbeek en Sevenum.
harrenkop: Sittard en Valkenburg.
beukenheg (*bukenheg*): Meijel.
beukelenhaag: Zonhoven.

BEUKENNOOTJE

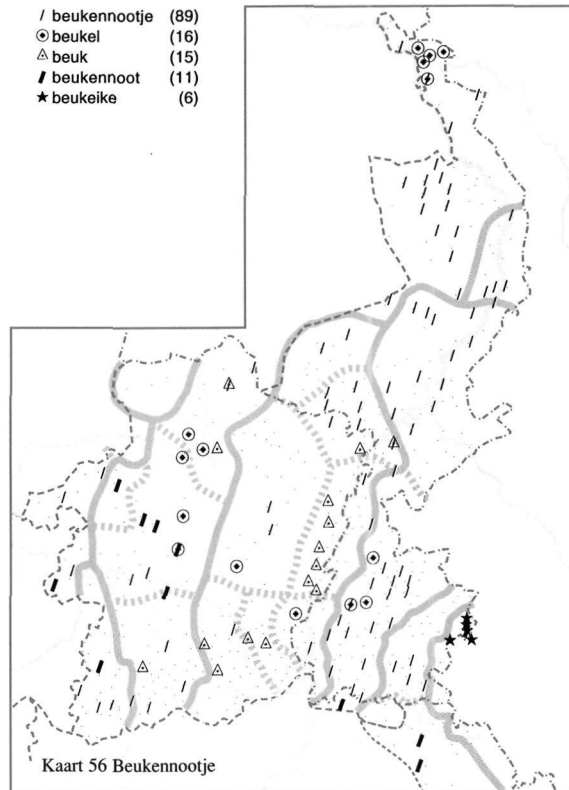
Een beukenootje is een klein, glanzend driekantig nootje dat met enkele andere nootjes in een stekelig omhulsel zit. Dat omhulsel is de vrucht van de beuk; als het op de grond valt, springt het open en vallen de nootjes er uit. Ze zijn eetbaar en worden door kinderen gezocht. Bij **beukeike** uit Kerkrade Wb. is de afwezigheid van de slot -l of -r (cf. du. *Ecker* 'eikel') opvallend.

beukenootje (ook *beukennooke*): freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.
beukenoot: zeldz. in het westen van Belg. Lb.; ook in Kerkrade, Montzen, Welkenraedt en 's-Gravenvoeren.
beukelnootje: Vijlen.

beukel (ook *boggel*): Limburgs Id. en Venray Wb.; ook in Geleen, Ulestraten, Schimmert, Genk, Lanaken, Eksel, Wijchmaal, Hechtel, Houthalen en Zonhoven.
beukje (*beuke*): Haelen, Grathem en Tongeren.
beuk: verspr. langs de Maas en in Haspengouw; ook in Sint-Huibrechts-Lille en Peer.
beukeneikel: Heerlen en Eupen.
beukeiker: Heerlen en Schaesberg.
beukeike: Kerkrade Wb.
varkensnootje: Maastricht.
eikenootje (*eikennostje*): Ulestraten.
bruinnoot (*brenoot*): Tessenderlo.
hazelnoot: Wahlwiller.
hasselnootje: Boekend.

/ beukenootje	(89)
⊙ beukel	(16)
△ beuk	(15)
▮ beukenoot	(11)
★ beukeike	(6)

DC 39 (1965) (008b add., 008c),
ZND 01u (1924) (012);
Beverlo Wb. (037), Genk Wb.
(055), Gennep Wb., Heerlen Wb.
(005), Kerkrade Wb. (068),
Limburgs Id. (057), Roermond Wb.
(039), Sint-Truiden Wb. (063),
Tongeren Wb. (095), Tungalroy
Wb. (195), Venray Wb. (133),
Zonhoven Wb. (055);
Daelen, J.v. (1933-41), Mertens,
A.M. (1885b).

Kaart 56 Beukenootje

BERK

N 92 (1982) (add.), ZND m (Dupont, GrGr, Raym.,
Welter);
Genk Wb. (053), Gennep Wb., Heerlen Wb. (006),
Lommel Wl. (028), Maastricht Wb. (028), Niel-bij-
St.Truiden Wl. (I.131), Roermond Wb. (027),
Tungalroy Wb. (195), Valkenburg Wb. (028), Venray
Wb. (102), Zonhoven Wb. (040);
Achten, P. (1995) (inl.), Mertens, A.M. (1885b),
Veldeke 33 (1958) (049), Vossen, A.F. (1966-68).

De berk (*Betula*) is een loofverliezen-
de boom met een grijswitte, papierach-
tige en schilferende gladde schors. De
ruitvormige bladeren zijn gezaagd, de
takken hangen en oudere twijgen ster-
ven en vallen af.

Berken groeien bijna overal, niet
alleen in bossen, parken en tuinen,
maar ook op de heide, in moerasgebie-
den en in open veld.

Bekende soorten zijn de ruwe berk

(*Betula pendula*) en de zachte berk
(*Betula pubescens*).

De metathesisvorm **brek** is opgegeven
in Nederweert.

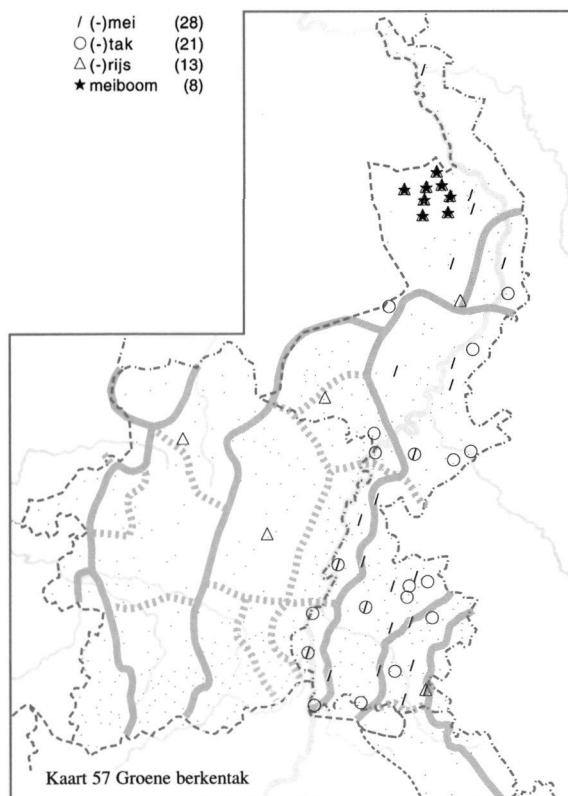
berk (ook *brek*): freq. in heel Lb.

berkenboom: Venray Wb. en in
Posterholt.

fee: Gennep Wb.

GROENE BERKENTAK

/ (-)mei	(28)
○ (-)tak	(21)
△ (-)rijs	(13)
★ meiboom	(8)

N 82 (1981) (060);
Gronsveld Wb. (285), Tungelroy
Wb. (191, 195), Valkenburg Wb.
(038), Venray Wb. (102, 291).

Bij de opgave **bronkmei**: wordt aangetekend: “berkentwijn, bij gelegenheid der bronkprocessie laansgewijs langs de straten geplant, eertijds zelfs in de kerk”. De bronkprocessie is de sacramentsprocessie, zie de aflevering over de godsdienst.

berkentak: verspr. in Nl. Lb.

tak: Maastricht.

takje (*takske*): Stein.

groene berkentak: Meijel.

berkenmei (ook *brekkenmei*): verspr. Oostlb.; ook in Voerendaal, Epen, Vijlen, Born en Stein.

meiboom: Venray Wb.

mei: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Eys, Ingber, Maastricht en Velden.

bronkmei: Valkenburg, Klimmen en Vijlen.

berkenrijs: Venray Wb. en in Vijlen, Tungelroy en Eksel.

rijs: Maasbree en As.

rijshout: Noorbeek en Terlinden.

berkenvits: Venlo.

berkenwis (ook *brekkenwis*):

Kwaadmechelen en Urmond.

wis: Meijel en Swalmen.

berkensnade (*—snaai*): Ell.

berken: Maastricht.

heksenbezem: Meijel.

kwispel: Ittervoort.

ELS

N 92 (1982) (add.), ZND m (Coomans, Dupont); Bree Wb. (090), Echt Wb. (020), Heerlen Wb. (015), Kerkrade Wb. (081), Meerlo-Wanssum Wb. (104), Meeswijk Wl. (194), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.431), Sittard Wb. (013), Tongeren Wb. (230), Tungalroy Wb. (195); Achten, P. (1995) (inl.), Boileau, A. (1971), Cuypers, J. (1890a), Heyden, L.v.d. (1927), Roebroek, J. (1886).

De zwarte els (*Alnus glutinosa*) is een loofboom van vochtige gronden die tot 25 hoog wordt. De mannelijke bloeiwijze bestaat uit langwerpige katjes die al voor het uitbotten van de bladeren hun stuifmeel verliezen; de vrouwelijk bloeiwijze bestaat uit een eirond propje, dat zwart en houtig wordt en het hele jaar aan de boom blijft hangen. Zie voor de vruchtbenamingen het lemma WILGENKATJE.

els (ook *elts*, *jels*): verspr. in heel Lb.
elzenboom: Tongeren.
elzenstruik: Tongeren.
zuul: Neeritter en Beek.

WILG (ALG.)

Dit lemma bevat de algemene benamingen voor de wilg (*Salix*). Wilgen zijn kleine bomen of struiken met opgerichte takken en meestal smalle elliptische grijsachtige blaadjes. Ze bloeien met opvallende katjes, zie het lemma WILGENKATJE. De schors is donkergrijs.

Het lichte sterke hout wordt voor vele doeleinden gebruikt. De plantbenamingen die verwijzen naar dit gebruik zijn achter in het lemma bijeengezet.

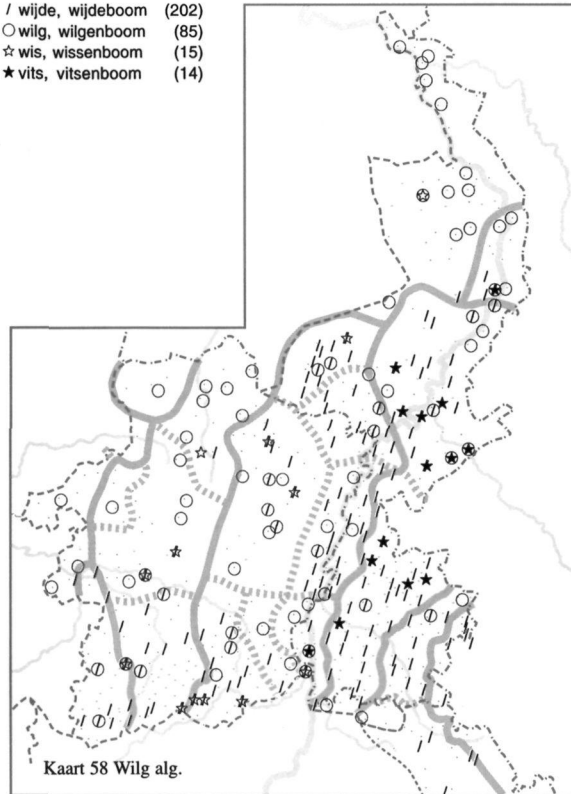
De benamingen voor de verschillende wilgensoorten zijn in een apart lemma verzameld: WILGENSOORTEN.

Als trefwoord voor de typisch zuidelijk-Limburgse **wij**-benaming is de WNT-spelling **wijde** aangehouden,

ook al is deze vorm in Limburg zeer zeldzaam; cf. ook **wijme**.

/ wijde, wijdeboom (202)
 ○ wilg, wilgenboom (85)
 ☆ wis, wissenboom (15)
 ★ vits, vitsenboom (14)

DC 28 (1956) (011a, 011b),
 Goossens 1b (1960), Lk 6 (1953)
 (011a, 011a (add.), 011b), N 38
 (1971) (006), N 74 (1975) (045
 add.), N 92 (1982) (add.), ZND 14
 (1926) (004);
 Echt Wb. (132), Eupen Wb. (229),
 Gronsveld Wb. (563), Hamont Wl.
 (548), Haspengouws Id. (277),
 Hasselt Wb. (030 add., XXX),
 Kerkrade Wb. (309), Lommel Wl.
 (402), Maastricht Wb. (497, 505,
 507), Meeswijk Wl. (750), Niel-bij-
 St.Truiden Wl. (IL514), Tongeren
 Wb. (667), Tongelroy Wb. (196),
 Valkenburg Wb. (199), Weertlands
 Wb. (B1-11), Zonhoven Wb. (561);
 Achten, P. (1995) (inl.), Bakkes, P.
 (zj.hs), Clout, C. (1990) (222), Cuypers, J. (1890a),
 Heyden, L.v.d. (1927), Heynen, P. (1960sq), Jongen,
 R. (1972), Kats, J. (1939) (140a), Mertens, A.M.

(1885b), Veldeke 14 (1939) (072), Veldeke 32
 (1957) (013), Vreuls, E. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950-
 57), Welter, W. (1929) (042).

wilg: verspr. in heel Lb., zeldz. in het zuiden.

wilgboom: Niel-bij-As, Eksel, Hoepertingen, Sint-Truiden en Tessenderlo.

wilgenboom: Baexem, Gruitrode, Maastricht, Overpelt, Kaulille, Eksel, Helchteren, Houthalen, Linkhout, Loksbergen, Gennep en Leunen.

gewone wilg: Weert en Leuken.

wilgje (*wilgske*): Maastricht.

teenwilg: Meterik en Meerssen.

miesjeswilg (*mieskeswilg*): Tienray.

wijde (*wij, wijje*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Trichterlds.,

Bilzerlds. en Truierlds.; ook in Bree, Gruitrode, Kuringen, Zonhoven, Hasselt, Blerick, Hout-Blerick, Boekend en Maasbree.

wijdenboom (*wijboom, wijebroom, wijenboom*): verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Maaskemp.; ook in Vaals, Raeren, Heerlerheide, Eupen, Hoensbroek, Amby, Rotem, Leut, Rekem, Maastricht, Kanne, Bilzen, Peer, Schulen, Schakkebroek, Zonhoven, Donk (bij Herkede-Stad), Sint-Truiden en Borlo.

opgaande wijde (*opgaande wij*):

Voerendaal, Schinnen, Klimmen en Holtum.

wilwijde (*wilwij*): Berg en Ketsingen.

wijdetje (*wijke*): Niel-bij-St.-Truiden.

wijer: Maastricht.

wijme: Zonhoven.
willing: Haspengouws Id. en Halen.
sonk: Kermt, Wijer en Sint-Truiden.
wijdensonk (*wijsonk*): Stevoort.
wilgenpoest: Wellerlooi.
wijdensoets (*wijensoets, wijsoets*):
 Ophoven en Rotem.
wijdenstok (*wijestok*): Eys, Mechelen
 en Vaals.
wijdenstruik (*wijestruik*): Putbroek.
boom: Gulpen.
grote, een -: Vlodrop.

De volgende namen wijzen op het gebruik van de wilg en de wilgentenen voor de wanden van het huis, het manden vlechten, de klompenmakerij, enz.; de samenstellingen met **-hout** in het tweede lid en zijn te beschouwen als collectiva:

bindwijde (*bindwij*): Nuth/Aalbeek en Voerendaal.
witte bindwijde (*witte bingwij*):
 Ulestraten.
korfwijde (*korfwij*): Vaals.
mandelwijde (*mandelwij*):
 Voerendaal.

mandstenen: Lottum.
vitsenboom (*witsenboom*): Vlodrop,
 Geleen, Brunssum, Amstenrade en Maastricht.
vits (*wits*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Sittard en Meerssen.
vitsen (*witsen*): Blerick.
wissenboom: Kanne, Widooie,
 Koninksem, Kuringen en Zonhoven.
wisboom: Opoeteren, Koninksem en Mal.
wissen: Ospel, Gerdingen, Wijchmaal,
 Zepperen, Vechmaal en Leunen.
wilgenklompen: Maastricht.
klompenhout: Wijchmaal.
vitsenhout (*witsenhout*): Putbroek.
wervenhout: Leopoldsburg.
wijdenhout (*wijehout, wijehouts, wijenhout*): Kerkrade, Ubachsberg,
 Putbroek, Geleen, Weert,
 Hushoven, Thorn, Opglabbeek,
 Schakkebroek en Blerick.
wilgenhout: Lommel en Neerpelt.
wissenhout: Leunen.
winhout: Opglabbeek.

WILGENSOORTEN

DC 13 (1945) (009b), DC 28 (1956) (011a, 011b), Lk 6 (1953) (011a, 011b), N 38 (1971) (006), N 82 (1981) (019 add.), ZND 14 (1926) (004), ZND m; Heerlen Wb. (005, 064), Kerkrade Wb. (274), Limburgs Id. (291), Meeswijk Wl. (128), Tegelen Wb. (111), Tongeren Wb. (119, 590, 667), Valkenburg Wb. (024, 203), Zonhoven Wb. (563, 570); Achten, P. (1995) (inl.), Veldeke 13 (1938) (009), Veldeke 32 (1957) (013), Vrijdag, E. (1950-57).

De volgende namen duiden wilgensoorten aan, vaak benoemd naar de plek waar ze voorkomen, naar de kleur van bast of bladeren, enz.

Hier en daar wordt door de invuller zelf verwezen naar een apart genoemde soort, zoals:

- *treurwilg* (eigenlijk de hangvariëteit van de *schietwilg*, zie hieron-

der): samenstellingen met **treur-**, de benamingen met **droevig-** en met **hang-**;

- *schietwilg* of *witte wilg* (*Salix alba*; wordt ook als “knotwilg” gekweekt, door de boom te knotten, zie dat lemma): **fluitenhout** en **katjeswilg**; naast **wit**, ook **geel-** en **groen-** benamingen
- *boswilg* of *waterwilg* (*Salix caprea*): **broekwijde** en **zaalwijde** of **zaalwilg**; ook **waterwijde** en andere samenstellingen met **water-** horen hier zeker toe; voor *zaal* ‘wilg’, zie WNT, s.v. *zaal* (iv).
- *bittere wilg* (*Salix purpurea*): **roodwilg** en **roodwijde**;
- *kruipwilg* (*Salix repens*): **snoetse**; bij **carliner** is aangetekend: “blauw,

wit of zwart" en bij **daans**: Italiaanse wilg; vergelijk ook **canadas** en **canadawijde**.

treurwilg: Baarlo, Belfeld, Brunssum, Weert, Leuken, Leveroy, Thorn, Bree, Meeuwen, Nattenhoven, Maastricht, Hoeselt, Tongeren, Neerpelt, Kuringen, Hasselt, Wijer, Sint-Truiden, Lottum, Arcen en Horst.

treurwijde (*treurwij*): freq. Ripuar. en Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Eys, Vijlen, Kessenich, Wessem, Holtum, Stein, Vliermaalroot en Vechmaal.

droefwijde (*droefwij*): Tongeren.

droeve wijde (*droef wij*): Tongeren.

droevige wijde (*droevige wij*): Vechmaal.

hangwijde (*hangwij*, *heunkwij*):

Mechelen-Bovelingen en Vaesrade.

treurs: Elsloo.

schietwilg: Maasbracht en Holtum.

schietwijde (*schietwij*): Blerick en Maasbracht.

witwijde (*witwij*): Kelpen en Grathem.

gele wijde (*geel wij*): Puth.

groene wijde (*groen wij*): Puth.

fluitenhout: Arcen.

katjeswilg: Arcen.

broekwijde (*broekwij*): Meeswijk en Beegden.

zaalwilg: Geleen.

zaalwijde (*zaalwij*): verspr.

Zuid.Oostlb.; ook in Vaals,

Voerendaal, Wijlre en Born.

waterwilg: Neerpelt, Dilsen en Geleen.

waterwijde (*waterwij*): Kerkrade,

Vijlen, Brunssum, Berg-en-Terblijt,

Maasbracht en Vliermaalroot.

watervits (*waterwits*): Wessem.

rode wilg: Geleen.

roodwilg: Lottum, Arcen, Venray, Meterik, Wanssum en Sevenum.

rode wijde (*rode wij*, *rode wij*):

Wijlre, Heel, Nuth/Aalbeek,

Klimmen, Wessem en

Echt/Gebroek.

roodwijde (*roodwij*): verspr.

Noord.Oostlb. en Horns; ook in

Blerick.

kruipwilg: Weert, Leuken en Geulle.

kruipwijde (*kruipwij*): Beek.

snoetse: Beegden.

canadas: Nuth/Aalbeek en Ubachsberg.

canadawijde (*canadawij*): Kessel en Boorse.

peppel: Vaals.

carliner: Nuth/Aalbeek.

daans: Nuth/Aalbeek.

haagwijde (*haagwij*): Vijlen.

pootwijde (*pootwij*): Wijlre.

tamme wijde (*tamme wij*): Berg en Ketsingen.

vuilwijde (*vuilwij*): Putbroek.

vuilboom: Nuth/Aalbeek.

belwijde (*belwij*): Valkenburg en Heerlen.

belboom: Nuth/Aalbeek.

stamwijde (*stamwij*): Beek.

sprokwijde (*sprokwij*): Nieuwstadt.

klaterwijde (*klaterwij*): Helden/Everlo.

judasboom: Maastricht.

meiboom: Elen.

tenen: Lottum, Arcen, Blerick, Sevenum.

worvenstruik: Zonhoven.

worf: Limburgs Id. en Zonhoven.

smik: Geleen.

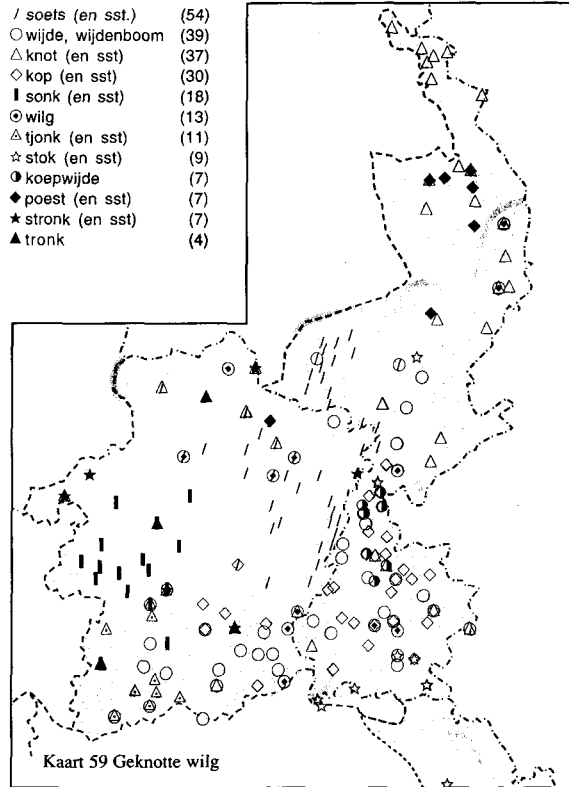
GEKNOTTE WILG

Een wilg waarvan telkens de takken ("tenen") afgekap worden en waarop vervolgens weer dunne twijgen uitschieten. Knotwilgen staan vooral langs sloten.

Koep in koepwijde is afgeleid van fr. *couper*.

knotwilg: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Geleen, Puth, Grathem,

/ soets (en sst.)	(54)
○ wijde, wijdenboom	(39)
△ knot (en sst)	(37)
◇ kop (en sst)	(30)
┆ sonk (en sst)	(18)
⊙ wilg	(13)
△ tjonk (en sst)	(11)
☆ stok (en sst)	(9)
● koepwijde	(7)
◆ poest (en sst)	(7)
★ stronk (en sst)	(7)
▲ tronk	(4)

DC 13 (1945) (009a), DC 28 (1956) (011a, 011b), Goossens 1b (1960), Lk 6 (1953) (011a, 011b), N 38 (1971) (006), ZND 14 (1926) (004), ZND 36 (1941) (087);
 Beverlo Wb. (132), Bree Wb. (277), Echt Wb. (070), Genk Wb. (174), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (240), Hasselt Wb. (236), Heerlen Wb. (036), Meeswijk Wl. (593), Sittard Wb. (193), Stokkem Wb. (098), Tongeren Wb. (308), Tungalroy Wb. (193), Uikhoven Wl. (082), Valkenburg Wb. (105), Weertlands Wb. (B1-10), Zonhoven Wb. (566);
 Bakkes, P. (1988) (106), Cuypers, J. (1890a), Heem 6.1 (1962) (012), Maar, H.v.d. (zj.hs), Veldeke 27 (1952) (077), Vossen, H. (zj.hs), Zits E. (1989-90) (030).

Kaart 59 Geknotte wilg

Bree, Lanaken, Maastricht, Bilzen, Hamont, Kaulille, Hasselt, Sint-Truiden, Tessenderlo en Lommel.
knotwijde (*knotwij*): Kerkrade en Tongeren.
kopwilg: Houthem.
kopwijde (*kopwij*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Ripuar., Centr.Maaslds. en Tongerlds.
kop-eik: Genk.
kop-es: Eigenbilzen.
kop: Susteren en Munstergeleen.
koepwijde (*koepwij*): verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Buchten en Born.
kropwijde (*kropwij*): Tongeren.
krop-es: Zichen-Zussen-Bolder.
wilg: Ransdaal, Pey, Valkenburg, Opitter, Gruitrode, Lanaken, Veldwezelt, Zichen-Zussen-Bolder, Achel, Hechtel, Hasselt, Lottum en Blerick.

wijde (*wij, wije*): verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Blzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Kerkrade, Heerlen, Wijlre, Gulpen, Heythuysen, Beegden, Hushoven, Maasbracht, Borgharen en Jeuk.
wijdenboom (*wijebloom*): Heerlerheide, Haelen, Amby, Klimmen en Molenbeersel.
wijdenstok (*wijenstok, wijestok*): Roggel, Wijlre en Vijlen.
wijdenstruik (*wijestruik*): Haelen.
wilgenpoest: verspr. Kleverlds.
wijdenpoest (*wijepoest*): Panningen.
wilgensoets: Bocholt.
wijdenssoets (*wijesoets*): Weert, Stramproy en Tungalroy.
soetsje (*soetske*): Heythuysen.
soetswijde (*soetswij*): Meeswijk.
soetsenboom: Stevensweert.
berkensoets: Ospel.

soets: freq. Weertlds., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Hamont, Kaulille, Wijchmaal, Hechtel en Lommel.
snoetsboom: Herten (bij Roermond).
snoets: Beegden en Heel.
stokwijde (*stokwij*): Eys, Dieteren, Mheer en Eijsden.
stok: Moelingen en Eupen.
stronkbol (ook *strinkbol*): Kwaadmehelen, Beverlo, Paal en Beringen.
stronk: Maaseik, Bilzen, Hamont, Hasselt, Kwaadmehelen en Tessenderlo.
sonkwijde (*sonkwij*): Wellen.
wissensonk (*wissensink*): Zonhoven.
sonk (ook *sink*): freq. Demerkemp.; ook in Beringen, Sint-Lambrechts-Herk, Herk-de-Stad, Sint-Truiden en Linkhout.
sonkbol (*sinkbol*): Beringen en Lummen.
stinkbol: Paal.
stobvits (*stopwitse*): Herkenbosch.
stoet: Maasbracht.
stomp: Kerniel.

tronk: Bilzen, Overpelt, Zolder en Sint-Truiden.
tjonkboom: Gutshoven en Horpmaal.
tjonk: freq. Lonerlds.; ook in Nieuwerkerken, Sint-Truiden en Jeuk.
waterwilg: Roermond.
waterscheuten: Tessenderlo.
roodwilg: Oostrum en Lottum.
roodwijde (*roodwije*): Steyl en Sint-Odiliënberg.
judasboom: Maastricht.
vitsenboom: Doenrade en Amby.
wissenboom: Mettekoven en Heugem.
boom: Lanaken.
eind (*eink*): Zonhoven.
uileind (*ulen*): Venlo.
kalle: Bilzen.
knoest: Gennep en Bocholt.
knoot: Gennep Wb. en in Geysteren.
knots: Sint-Truiden.
kok: Echt/Gebroek en Pey.
mei: Montenaken.
poest: Bocholt.
scheut: Zichen-Zussen-Bolder.
schoets: Vucht.
stam: Maaseik.

KNOTTEN VAN WILGEN

DC 13 (1945) (009c, 009d);
 Veldeke 25 (1950) (074).

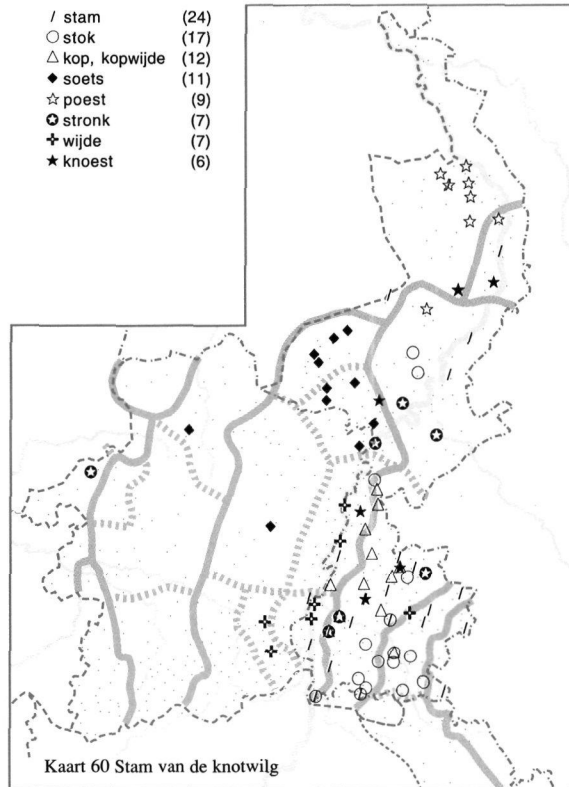
knotten: Pey.
afknotten: Lottum en Weert.
knot scheren: Helden/Everlo.
scheren: Roggel.
snoeien (ook *snoëen*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.; ook in Herten (bij Roermond), Ospel, Stevensweert, Mook, Geysteren en Veulen (bij Venray).
insnijden: Kerkrade.
wijden snijden (*wijen -*): Einighausen.
wilgentakken snijden: Blerick.
inkorten: Oostrum en Haelen.
kort houwen: Lottum.
afhouwen: Venray, Wanssum en Meerlo.

poest afhouden: Wanssum.
afkappen: Amby.
opkappen: Lottum.
kappen: Nederweert, Stein en Borgharen.
koppen: Sint-Odiliënberg, Geleen, Brunssum, Nuth/Aalbeek en Eijsden.
toppen: Maasbree, Beegden en Stevensweert.
korten: Geulle.
opvegen: Meerssen en Eijsden.
soetsen: Stramproy en Tungalroy.
stokken: Vijlen.
vegen: Amstenrade.
slaan: Stramproy.

STAM VAN DE KNOTWILG

/ stam	(24)
○ stok	(17)
△ kop, kopwijde	(12)
◆ soets	(11)
☆ poest	(9)
⊙ stronk	(7)
+ wijde	(7)
★ knoest	(6)

DC 13 (1945) (009b), N 82 (1981)
(056);

stam: verspr. in Nl. Lb.
wijdenstam (*wijestam*): Heerlen.
stok: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Roggel, Haelen en Eijsden.
wijdenstok (*wijestok*): Vijlen.
kop: verspr. Zuid.Oostlb.
wijdenkop (*wijekop*): Wijlre.
kopwijde (*kopwij*, *kopwije*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Geulle.
kopboom: Oirsbeek.
wijdenboom (*wijeboom*): Maastricht.
wilgenboom: Heerlerbaan/Kaumer.
vitsenboom (*witseboom*): Vlodrop en Nieuwstadt.
soets: verspr. Weertlds. en Horns; ook in As en Eksel.
stoets: Maasbracht en Stevensweert.
snoets (ook *snoes*): Stramproy, Haelen en Heel.
knoest (ook *knoes*): Oirsbeek,

Schimmert, Grathem, Born, Blerick en Maasbree.

knoot: Gennep, Geysteren en Helden/Everlo.
knoot: Helden/Everlo.
kale knoot: Geysteren.
knots: Montfort en Maastricht.
knotwilg: Venlo.
knotwijde (*knotwij*): Stein.
koepwijde (*koepwij*): Buchten.
tronk: Loksbergen.
tjonk: Jeuk.
stronk: Beegden, Sint-Odiliënberg, Brunssum, Meerssen, Amby, Stevensweert en Kwaadmechelen.
stob: Born.
poest: verspr. Kleverlds.; ook in Panningen en Lottum.
sonk (*sink*): Houthalen.
aardeind (*aarding*): Herten (bij Roermond).

boks: Ospel.

kok: Pey.

uileind (*ulen*): Venlo.

wijde (*wij*): Voerendaal, Grevenbicht/-
Papenhoven, Urmond, Borgharen,

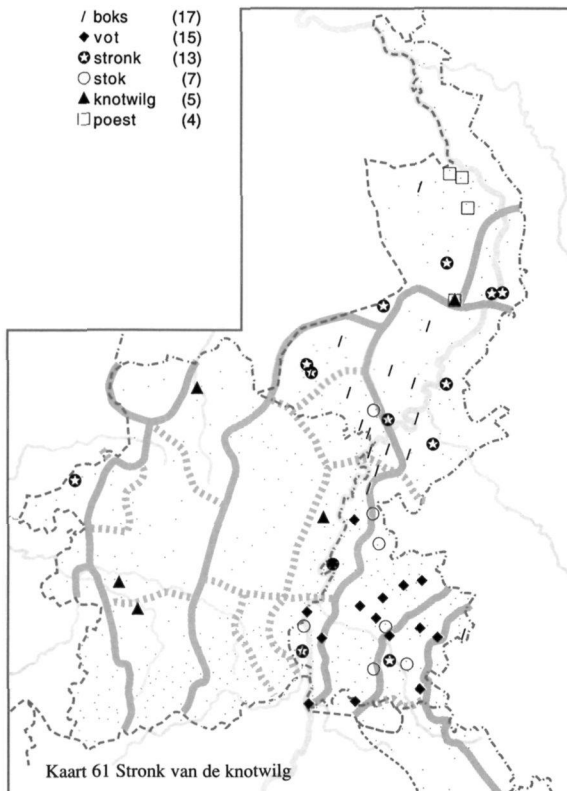
Itteren, Eigenbilzen en Vlijtingen.
wijden (*wij, wijje*): Itteren en
Valkenburg.

wilgenkok: Pey.

wijdenhout (*wijehout*): Heythuysen.

STRONK VAN DE KNOTWILG

/ boks	(17)
◆ vot	(15)
⊕ stronk	(13)
○ stok	(7)
▲ knotwilg	(5)
□ poest	(4)

DC 13 (1945) (009c), Lk 6 (1953)
(011a add., 011b), N 82 (1981) (057);
Maaseik Wb. (044);
Mertens, A.M. (1885b).

boks: freq. Noord.Oostlb. en Horns;
ook in Kerkrade, Dieteren, Ospel,
Weert, Echt/Gebroek, Maastricht
en Venray.

vot: freq. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Born, Stein,
Itteren en Eijsden.

wijdenvot (*wijevot*): Heerlen en Eys.

wilgenkont: Hoeselt.

stronk: Wijlre, Heel, Swalmen, Sint-
Odiliënberg, Weert, Hushoven,
Stein, Maastricht, Kwaadmechelen,
Blerick, Venlo, Meijel en Sevenum.

wilgenstronk: Bree en Vlodrop.

storkel: Geulle, Geleen, Meerssen en
Nuth/Aalbeek.

stonkel: Schinnen.

tronk: Weert en Ophoven.

tjonk: Jeuk.

tjonkwijde (*tjunkwij*): Zepperen.

tjonkwilg: Zepperen.

stok: Eys, Ingber, Nieuwstadt, Sittard,
Klimmen, Grathem en Borgharen.

stokwijde (*stokwij*): Schinnen.

wijdenstok (*wijestok*): Geulle en
Schinnen.

vitsenstok (*witsenstok*): Buchten.

poest: verspr. Kleverlds.

knoest (ook *knoes*): Helden/Everlo,
Kesseleik en Swalmen.

wilgenknoest (*wilgenknoes*): Blerick.

knor: Roermond.

knot: Loksbergen, Gennep en Itteren.

knots: Venlo.

knotwilg: Dilsen, Neerpelt, Kermt,
Sint-Lambrechts-Herk en Maasbree.

kopwijde (*kopwije*): Berg en Ketsingen.

wijde (*wij*): Urmond.

vitsen (*witsen*): Venlo.

vitsenboom (*witsenboom*): Maastricht.

vitsenstruik (*witsenstruik*): Geulle.

wilgenstruik: Gulpen.

tenenstruik: Panningen.

struik: Oostrum en Nuth/Aalbeek.

sonk (*sink*): Houthalen.

sonkwijde (*sinkwijde*): Vechmaal.

soets: Nederweert en Maaseik.

stoets: Stevensweert.

stomp: As en Jeuk.

strabbe: Stramproy.

strabbik: Lottum.

stroebel: Kapel-in-'t-Zand.

stam: Waubach.

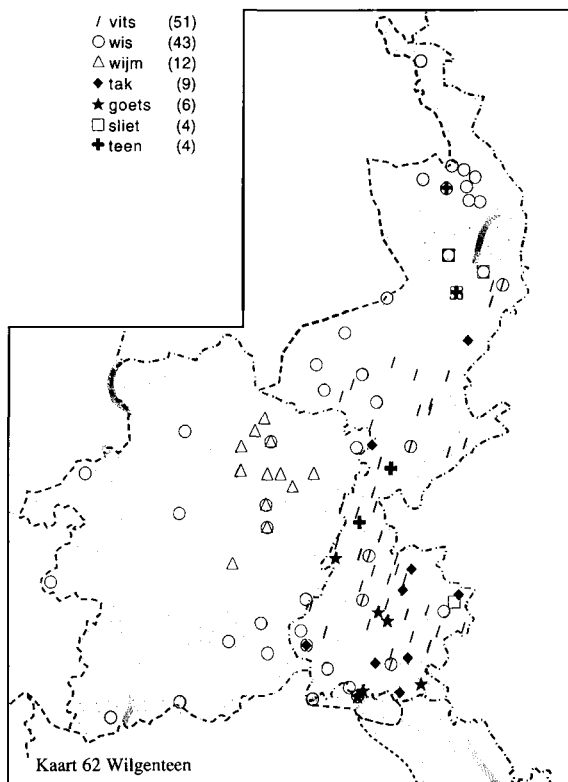
meunes: Raeren.

poot: Wijlre en Vijlen.

harrenkop: Hoensbroek.

WILGENTEEN

/ vits	(51)
○ wis	(43)
△ wijm	(12)
◆ tak	(9)
★ goets	(6)
□ sliet	(4)
⊕ teen	(4)

DC 28 (1956) (011b add.), Goossens
1b (1960) (058), Lk 6 (1953) (011b),
N 82 (1981) (058, 058 add.);
Bree Wb. (318), Echt Wb. (050,
133), Genk Wb. (383), Haspengouws
Id., Meerlo-Wanssum Wb., Meeswijk
Wl., Sittard Wb. (492), Tegelen Wb.
(131), Tungalroy Wb. (191),
Valkenburg Wb. (202).

De dunne, taaie en buigzame twijg van
de wilg, die voor allerhand doeleinden
wordt gebruikt. Vergelijk voor de slot-t
van **wilgt** ook de vorm **hazelaart** in
het lemma WILGENKATJE.

teen: Pey, Guttecoven, Oirlo en
Maasbree.

bindteen: Lottum.

wis: verspr. Zuid.Oostlb., Horns,
Trichterlds. en Kleverlds.; ook in

Haspengouws Id. en in Schaesberg, Gulpen, Montfort, Ospel, Weert, Bree, Opglabbeek, As, Eigenbilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Vechmaal, Jeuk, Kwaadmechelen, Loksbergen, Boekend en Venlo.

wishout: Meeswijk.

wijdenwis (*wijewis*): Vlijtingen.

vits (ook *wits*): freq. Oost.Zuidlb.,

Oostlb. en oostelijk Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Ell, Haler, Thorn, Itteren, Blerick, Venlo en Maasbree.

tak: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Reuver, Merkelbeek, Hoensbroek, Stevensweert en Maastricht.

wilgentak: Maastricht.

twijg: Geulle en Vaals.

scheut: Ittervoort.

rijs: Velden.

sliet: Nieuwenhagen, Boekend, Sevenum en Maasbree.

wilgt: Genk.

wijm: Bree Wb. en Genk Wb.

stek: Gulpen.

wijdenstek (*wijestek*): Gulpen.

goers: Echt/Gebroek.

goets: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Vijlen en Stein.

wilgenhouten goets: Maastricht.

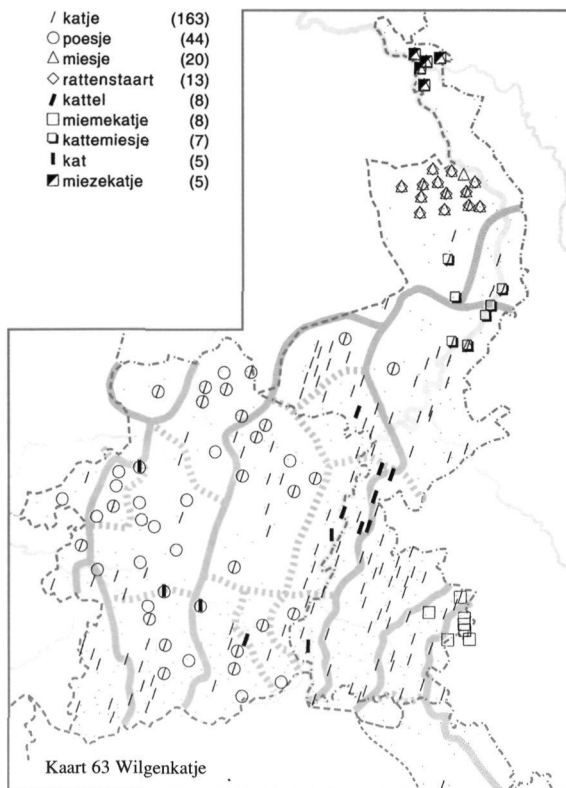
gard (*geerd*): Stein.

snade: Ell.

poot: Sittard.

WILGENKATJE

/ katje	(163)
○ poesje	(44)
△ miesje	(20)
◇ rattenstaart	(13)
▩ kattel	(8)
□ miemekatje	(8)
▣ kattermiesje	(7)
▩ kat	(5)
▣ miezekatje	(5)

DC 68 (1993) (024), N 82 (1981) (070), N 92 (1982) (017 add.), ZND 34 (1940) (023); Bree Wb. (150), Echt Wb. (064), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (213, 567), Hamont Wl. (201), Hasselt Wb. (356, 526), Kerkrade Wb. (192), Meerlo-Wanssum Wb. (196, 235), Meeswijk Wl. (300), Roermond Wb. (126), Tegelen Wb. (092), Tongeren Wb. (261), Venlo Wb. (161, 163), Venray Wb. (297, 374), Weertlands Wb. (B1-05), Zonhoven Wb. (362); Veldeke 22 (1947) (005), Zits E. (1989-90) (038).

Het katje is de aarachtige bloeiwijze van wilgen, door de kleine haartjes aan de buitenkant voelen ze zacht en donzig aan. Ook andere boom- en struiksoorten als de els en de hazelaar kennen deze bloeiwijze. In dit lemma worden ook de andere katjes dan die van de wilg meegenomen, ze staan achteraan.

De **rattenstaart** is de katjesachtige bloeiwijze van de notenboom.

katje (ook *katke, katsje, katske, katteke*): freq. in heel Lb.

kat: Meeswijk, Maastricht, Diepenbeek, Hasselt en Leopoldsburg.

kattel (ook *kaddel*): Pey, Susteren, Limbricht, Hunsel, Echt/Gebroek, Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven en Martenslinde.

wilgenkatje: Lommel en Sint-Truiden.

wijdenkatje (*wijekatsje*): Uikhoven.

kattekoes: Ulbeek, Velm en Muizen.

katje-knoop (*katsje-knoop*): Gulpen.

katje-miempje (*katsje-miemke*): Gulpen.

kattemiesje (*kattemieske*): verspr. in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Venlo, Sevenum en Maasbree.

miemekatje (ook *miemekatsje, miemekatske*): Kerkrade Wb. en in Heerlen en Waubach.

miempje (*miemke*): Waubach en Gulpen.

mienekatje (*mienekatske, mienekatteke*): Houthalen en Simpelveld.

poezemienetje: Beringen.

mientje (*mieneke, mienke*): Loksbergen en Eksel.

miezekatje: Gennep Wb.

miesje (*mieske*): freq. Kleverlds.; ook in Reuver.

muisje: Venlo.

pluisje: Bocholt.

poes: Hasselt.

poesje (ook *pieske (ontrond), poeske*): freq. in Belg. Lb.; ook in Heythuysen en Ospel.

poezeltje: Kaulille en Hechtel.

pungel: Sint-Truiden.

zaalwijde (*zaa-wij*): Gronsveld.

piezeltje: Opoeteren.

kwispeltje (*kwispelke*): Eigenbilzen.

aren: Heythuysen.

bloei: Maastricht en Itteren.

els: Sint-Truiden.

elzenkatje: Sint-Huibrechts-Lille.

hazelaart: Sint-Truiden.

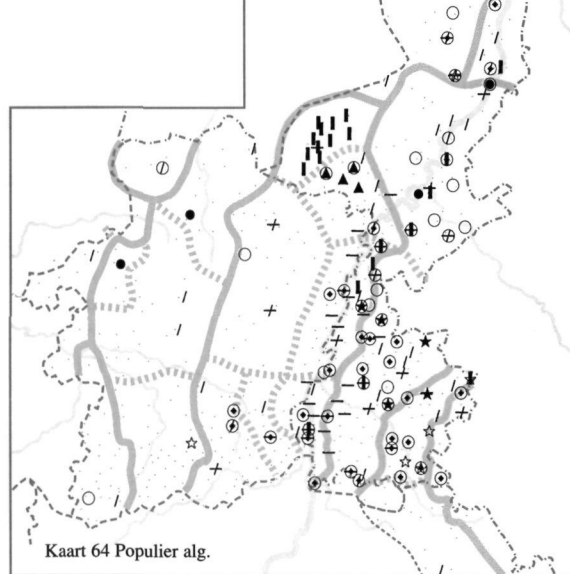
rattenstaart: Venray Wb. en Meerlo-Wanssum Wb.

POPULIER (ALG.)

De populier (*Populus*) is een algemeen voorkomende boom die tot 30 meter hoog wordt en tot de wilgenfamilie behoort. Zoals de wilg houdt ook de populier van natte gronden. Enkele algemeen bekende populiersoorten worden na dit lemma behandeld. Opmerkelijk is het grote aantal opga-

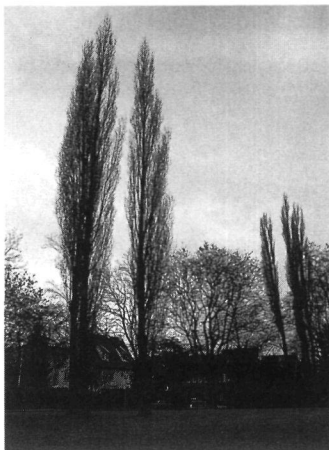
ven dat aan Canada refereert. Deze benamingen horen in eerste instantie bij de canadapopulier thuis, die eigenlijk in onze streken niet inheems is, maar die economisch van zo groot belang is geworden, dat de betreffende benamingen zijn overgegaan op de populier in het algemeen.

/ populier	(56)
— popelaar	(42)
⊙ canadas	(38)
! peppel	(31)
○ canada	(20)
☆ wijde	(7)
/ peppelenboom	(6)
★ papeliwilde	(5)
▲ beel	(4)
● canadaboorn	(4)

DC 69 (1994) (042), N 50 (1972) (002t), N 82 (1981) (062, 066), SGV (1914) (028), ZND m (Raym.); Beverlo Wb. (208), Echt Wb. (090), Eupen Wb. (145), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (361), Hamont Wl. (367), Lommel Wl. (245), Meeswijk Wl. (498), Meeuwen Wl. (116), Nielbij-St.Truiden Wl. (I.214), Roermond Wb. (228), Sittard Wb. (166, 310), Tegelen Wb. (117), Tongeren Wb. (457, 468, 660), Tungalroy Wb. (195), Uikhoven Wl. (131), Weertlands Wb. (B1-08); Achten, P. (1995) (inl.), Dolmans, H. (zj.hs), Veldeke 24 (1949) (122).

De benaming **canada** heeft enkele opvallende (volketymologische) varianten opgeleverd: *kannendaal* in Susteren en in het Echter en Sittards Woordenboek en *kannendaar* in het Meeuwens Woordenboek. Bij **roodwij** (eigenlijk 'roodwilg'.

verg. het lemma **WILGENSOORTEN**), evenals bij **italiaanse populier** en **italiaander**, wordt aangetekend dat het om de "italiaanse populier" gaat; ze staan achter in dit lemma.

populier (ook *poppelier*): verspr. in heel Lb.

populierenboom: Maastricht.

poppel: Maastricht en Waubach.

poppelwijde (*poppelwij*): Schinnen en Brunssum.

papeliwilde (*papelwij*): Heerlen, Sittard, Schinveld, Klimmen en Guttecoven.

popelaar (ook *papelaar*, *poppelaar*): freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. elders in Oost en Centr. Lb.

peppel: freq. Weertlds. en Kleverlds., verspr. Oostlb.; ook in Rimborg, Echt/Gebroek, Buchten, Maastricht en Venlo.

peppelaar: Herten (bij Roermond) en Uikhoven.

peppelboom: Merselo.

peppelenboom: Gennep Wb. en in Blitterswijk.

peupel: Maasbracht, Laak en Genooi/Ohé.

popster: Loksbergen.

canada (ook *kannendaal*, *kannendaar*): verspr. Oostlb.; ook in Meeuwen, Echt/Gebroek, Uikhoven, Maastricht, Niel-bij-St.-Truiden, Lommel, Venray, Horst en Maasbree.

canadas (ook *kannendas*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., en Trichterlds.; ook in Eygelshoven, Vaals, Bilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Lottum, Blerick, Venray en Sevenum.

canadaboom: Tegelen, Herten (bij Roermond), Eksel en Beverlo.

canadapopulier: Kessel.

canadassenboom (ook *kannendaalse boom*): Merselo, Baarlo en Beesel.

vreemde canadas: Tongeren.

beel: verspr. Horns.

belenboom: Nederweert, Ospel en Ittervoort.

belboom: Lutterade.

belwijde (*belwij*): Heerlen.

witboom: Eijsden.

ratelaar: Maastricht.

els: Neer.

es: Neer.

spitswijde (ook *spitswij*): Tegelen, Baarlo en Belfeld.

wijde (ook *wij*): freq. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Gors-Opleeuw en Maasbree.

wilg: Echt/Gebroek.

piramide (*permie*): Sittard.

roodwijde: Tegelen.

italiaander (ook *tiljender*): Puth, Rothem en Heek.

italiaanse populier: Oirlo en Meijel.

WITTE ABEEL

De witte abeel (*Populus alba*) is een populier met lichtgrijze, gladde schors en veranderlijk blad (van gelobd tot rond), dat in het voorjaar wit en wollig behaard is.

abeel: Epen, Montfort, Susteren, Schinnen, Born en Maastricht.

beel: Pey, Tungalroy, Hunsel en Echt/Gebroek.

belenboom: Weertlds. Wb. en in Heythuysen, Susteren, Tungalroy en Ittervoort.

belboom: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen en Maastricht.

witabeel: Swalmen.

witbeel: Haler en Meeswijk.

klaterbeel: Ell.

witte canada (ook *wisse -*): Vaals, Waubach, Pey, Sittard, Schimmert, Stevensweert, Bree, Echt/Gebroek en Jeuk.

witte canadas: Hoensbroek, Geulle, Maastricht, Itteren en Hoeselt.

witte canadaalder: Stein.

witte canadese boom: Meijel.

witboom: Haspengouws Id. en in Tongeren.

witte boom: Swalmen en Stein.

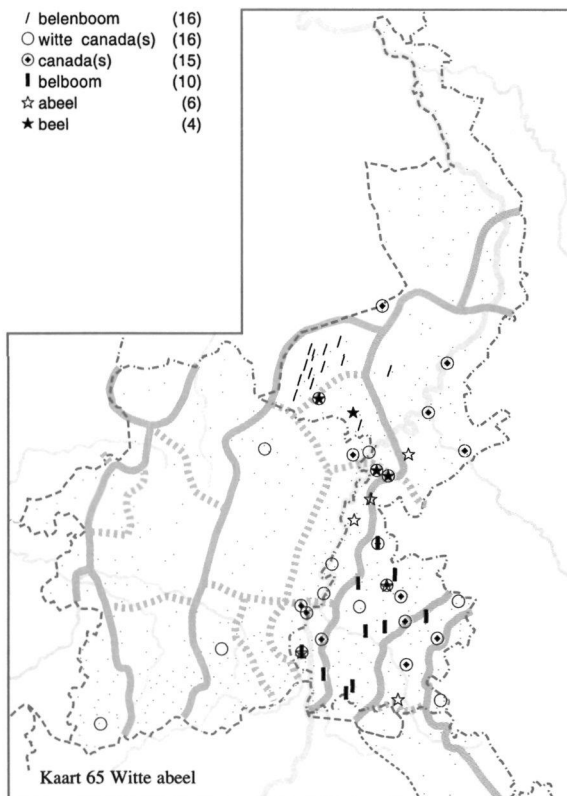
boom: Meijel.

zilverpopulier: Kwaadmechelen.

canada: Beesel, Vlodrop, Sittard,

/ belenboom	(16)
○ witte canada(s)	(16)
⊙ canada(s)	(15)
! belboom	(10)
☆ abeel	(6)
★ beel	(4)

DC 69 (1994) (042), N 50 (1972) (002t-1), N 82 (1981) (063, 064), SGV (1914) (028);
 Echt Wb. (024), Gronsveld Wb. (044), Haspengouws Id. (066, 280), Heerlen Wb. (103), Maastricht Wb. (027), Meeswijk Wl. (757), Tongeren Wb. (679), Tungelroy Wb. (195), Valkenburg Wb. (024), Weertlands Wb. (B1-01);
 Dols, W. (1953), Heyden, L.v.d. (1927), Roebroek, J. (1886), Veldeke 25 (1950) (044).

Tungelroy, Ophoven en Neerharen.
canadas: Voerendaal,
 Heerlerbaan/Kaumer, Eys,
 Schinnen, Hoensbroek, Amby,
 Itteren en Meijel.
canadassenboom: Roermond.

popelaar: Urmond.
fledderaar: Haspengouws Id.
italiaanse populier: Sevenum.
kersenboom: Hoensbroek.
vuilboom: Guttecoven, Diepenbeek en Mheer.

ZWARTE POPULIER

N 82 (1981) (064, 066).

De zware populier (*Populus nigra*) heeft een korte stam en een koepelvormige kroon, een bruine, gekloofde bast en heldergroene, ronde tot driehoekige blaadjes.

zwarte canadasse (- kandaalse):
 Swalmen.
zwarte canadaalder: Stein.
blauwe canada: Montfort.

zure canada: Jeuk.
groene canada: Vlodrop.
donkere populier: Itteren.
blauwe populier: Sittard,
 Hoensbroek, Schimmert en Born.
canadasse populier (kannendaalse -):
 Neer.
populier: Maastricht, Eksel en Meijel.
popelaar: Montfort, Gronsveld en Urmond.
canada (kannendaal): Pey.

canadas: Voerendaal, Epen, Vijlen, Swalmen, Schinnen, Amby, Geulle en Meijel.

peppel: Gulpen, Montfort, Susteren, Stein, Maastricht en Venlo.

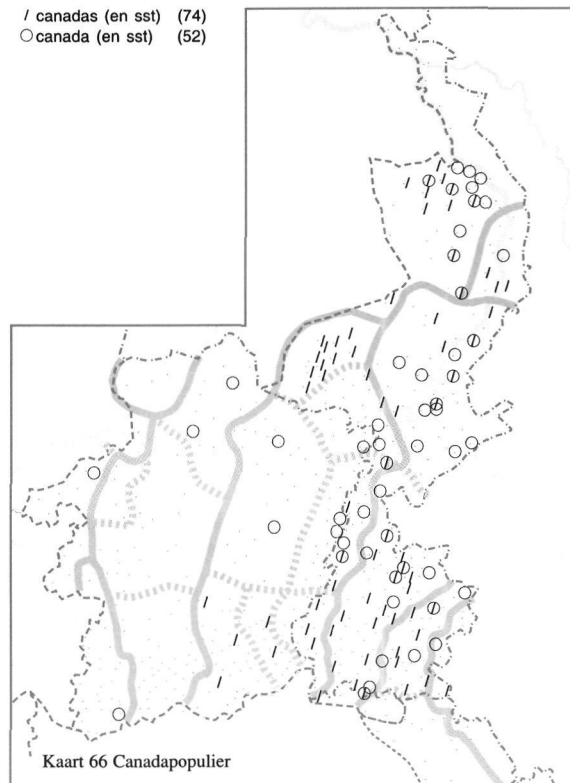
poppel: Waubach.

belboom: Maastricht.

CANADAPOPULIER

/ canadas (en sst) (74)
○ canada (en sst) (52)

DC 69 (1994) (042), N 50 (1972) (002s), N 82 (1981) (066), SGV (1914) (028 add.), ZND m (Kreemers); Gronsveld Wb. (199), Meerlo-Wanssum Wb. (150), Meeswijk Wl. (137), Tegelen Wb. (132), Tongeren Wb. (243), Venray Wb. (226), Weertlands Wb. (B1-05); Achten, P. (1995) (inl.), Bertrand, J. (1946) (039), Heynen, P. (1960sq), Oudemans, W. (1918), Rademaekers, H. (1958) (020), Rutten, F. (1959) (092), Veldeke 09 (1934) (476), Veldeke 17 (1942) (054), Veldeke 20 (1945) (053, 077), Veldeke 27 (1952) (066), Veldeke 42 (1967) (048), Vossen, A.F. (1966-68).

De canadapopulier (*Populus canadensis* of *Populus monilifera*) lijkt op de zwarte populier en wordt veel aangeplant omdat het hout gebruikt wordt voor klompen, lucifers en triplex.

canada (ook *kannadaal*, *kannendaal*): freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Ophoven, Thorn, Stevensweert, Bree, As, Sint-

Huibrechts-Lille, Eksel, Jeuk en Kwaadmechelen.

canadaalder (*kannendaalder*): Oirsbeek.

canadaboom: Velden.

canadapopulier: Sevenum.

canadasse populier (*kandaalse -*): Sevenum.

canadas: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Weertlds. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Tongerlds.; ook in Vaals, Kelpen, Grathem, Eigenbilzen, Vlijtingen, Blerick en Venlo.

canadasboom: Echt/Gebroek.

canadassenboom (ook *kandaalse -*, *kannendaalse -*): verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Oirlo en Sevenum.

canadashout: Boekend.

beel: Ell.

belenboom: Nederweert.

klaterbeel: Tungelroy.

klaterboom: Hoensbroek.

gauwgroot: Montfort.

belwij (*belwij*): Heerlen.

witwijde (*witwij*): Tegelen.

wangwijde (*wangwij*): Tegelen.

wijde (*wij*): Geleen.

beuk: Nederweert.

RATELPOPULIER

N 82 (1981) (065a, 065b), ZND m (Mathys); Tungelroy Wb. (195), Weertlands Wb. (B1-09), Zonhoven Wb. (120); Vossen, A.F. (1966-68), Zits E. (1989-90) (039).

De ratelpopulier (*Populus tremula*) of esp heeft een brede losse kroon en kromme takken. Al bij het geringste zuchtje wind ritselen de bijna ronde, grof getande bladeren aan hun lange stelen.

De benamingen voor bladeren van de ratelpopulier zijn wel onderzocht maar leverden onvoldoende materiaal voor een lemma op. Naast **espenbladeren**, **lange bladeren** is **vrouwentongen** opgegeven in Venray, Montfort en Maastricht.

ratelpopulier: Montfort, Susteren, Maastricht, Itteren, Jeuk, Boekend, Oirlo en Meijel.

ratelpeppel: Meijel.

ratelaar: Montfort, Hoensbroek, Born en Maastricht.

ratelboom: Blerick en Vlodrop.

esp: Sint-Truiden.

espenboom: Nederweert.

ritselboom: Schimmert.

trilboom: Maastricht.
rijerbeel: Weertlands Wb.
klater-es: Guttecoven en Susteren.
klaterbeel: Tungelroy en Ell.
klateraar: Hoensbroek.
klaterhout: Meijel.
fladderaar: Kwaadmechelen.
fladderhout: Zonhoven.
klompenhout: Vijlen.
vuilbeel: Montfort.

vuilboom: Voerendaal, Epen, Vijlen, Susteren, Oirsbeek, Maastricht en Boekend.
vuilwijde (*vuilwij*): Swalmen.
canadas: Swalmen, Schinnen, Amby, Mheer en Geulle.
popelaar: Urmond, Hoensbroek en Gronsveld.
kaakvitsen (*kaakvisten*): Sevenum.

ES

ZND m;
 Echt Wb. (042), Gronsveld Wb. (126), Heerlen Wb. (016, 064), Kerkrade Wb. (086), Meeswijk Wl. (196), Sittard Wb. (089), Tongeren Wb. (143), Zonhoven Wb. (114);
 Veldeke 42 (1967) (048).

De gewone es (*Fraxinus excelsior*) is een hoge bosboom met een rechtopgaande stam en een opvallend open, gewelfde kroon. De schors is glad en lichgrijs gekleurd, op ouder hout verschijnen diepe groeven. De laat uitkomende bladeren zijn veervormig samengesteld; de vruchten zijn gevleugelde nootjes (vergelijk de esdoorn), die in trossen groeien. Het enigszins elastische hout is zeer gezocht voor stelen en handvaten van gereedschap, voor ladders en meubels, enz.

es: verspr. in heel Lb.
essenboom: Kerkrade Wb.
essentak: Zonhoven.
kop-es: Diepenbeek.
treur-es: Heerlen.

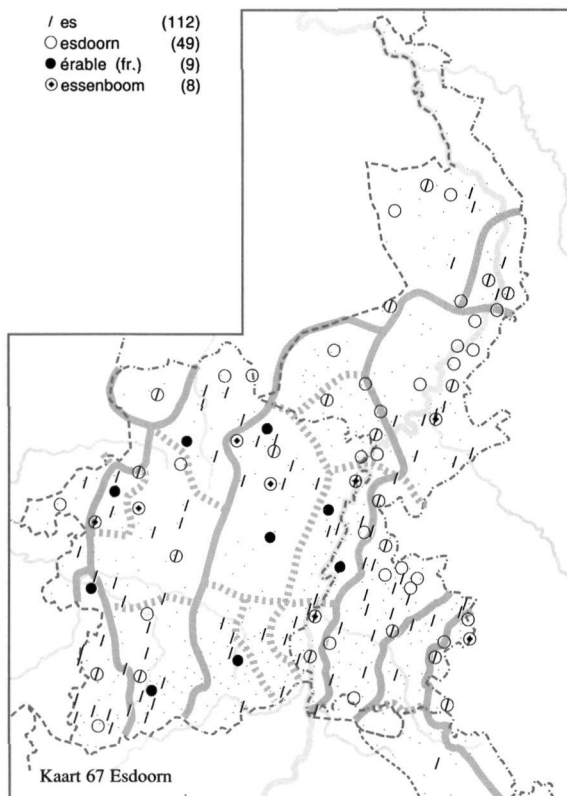
ESDOORN

De gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*) is een forse boom met een opvallend handvormig ingesneden blad dat in de herfst oranje of geel kleurt voordat het afvalt. De kroon is vaak even breed als hoog. De esdoorn heeft overigens geen doornen. De vrucht van de esdoorn bestaat uit een klein nootje met twee horizontaal afstaande vleugels, waardoor het, op de wind gedragen, als een propellertje naar beneden zweeft; deze vliegertjes vormen een rijke motievenbron voor

de boomnamen.
 Hoewel het om verschillende boom-

/ es	(112)
○ esdoorn	(49)
● érable (fr.)	(9)
⊙ essenboom	(8)

DC 69 (1994) (047), N 50 (1972) (002f-1, 002f-2), N 74 (1975) (045, 045 add.), N 82 (1981) (061), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (001); Achten, P. (1995) (inl.), Goossens, P. (eigen opname), Heynen, P. (1960sq), Theunissen, J. (1979) (018).

soorten gaat, is de esdoorn ook bij de opvragingen vaak met de es (*Fraxinus excelsior*) samen genomen. De esdoorn wordt vaak kortweg **es** genoemd, en waar afzonderlijk naar de es werd gevraagd is ook steeds onveranderlijk het antwoord **es** gegeven. Gevraagd naar onderscheid in benaming tussen de mannelijke en vrouwelijke variant werd opgegeven: **mannetjes-es** (*mannekeses*) in Sevenum en As; **vrouwtjes-es** (*vrouwkes-es*) in As en **wijfjes-es** (*wijfkes-es*) in Sevenum.

es (ook *hes*): freq. in heel Lb.

esdoorn (ook *esdoon*, *esdoor*, *esdore*): verspr. in heel Lb.

esboom: Peer.

essenboom: Kerkrade, Kapel-in-'t-Zand, Grote-Brogel, Gruitrode, Maaseik, Itteren, Koersel en Paal.

essenstruik: Neeroeteren.

estenboom: Houthalen.

érable (fr.) (ook *arabel*, *roubel*): verspr. in Belg. Lb. en in Stein.

doorn-es (ook *djoones*): Ulbeek en Eys.

doornboom: Stokrooie.

doornen (*door*): Borlo.

zilver-es: Ophoven.

klater-es: Pey en Stein.

haver-es: Rothem.

vliegers-es: As.

vliegertjesboom (*vliegerkesboom*): Posterholt en Heers.

vliegmachienenboom: Gennep.

vliegmachientjes: Eijsden.

vliegmachientjesboom (*vliegmachienekesboom*): Noorbeek en Eijsden.

vliegertjes (*vliegerkes*): Diepenbeek.

vlindertjesboom (*vlinderkesboom*): Hamont.

pepeltjes (*piepelkes*): Bilzen.

fliertjesboom (*flierekkesboom*): Kwaadmechelen.

brillenboom: Mechelen-aan-de-Maas.

lepelboom: Vlijtingen en Epen.
lepelenhout (*lepelenhouts*): Vijlen.
lepelhout: Vlijtingen.
molentjesboom (*meulekesboom*):
 Lommel.
neuzenplakkers: Venray.
piepneuzenboom: Schinnen.
pietjes (*pietekes*): Hechtel.
scheepjesboom (*scheepkesboom*):
 Eksel.
harinkjesboom (*haringskesboom*):
 Neeroeteren.
ahorn: Ophoven en Hoensbroek.

acacia: Echt/Gebroek, Opoeteren en
 Eijsden.
harenteer: Stein.
lindeboom: Maastricht.
plataan: Wellen en Rijkhoven.
plantaan: Mechelen-aan-de-Maas.
sleendoorn (*sleendoor*): Maaseik.
aker: Baarlo.
els: Roermond.
gele regen: Venlo.
gouden regen (*go-regen*): Hechtel.
geppelhout: Vlijtingen.
tjonk: Jeuk.

LINDE

N 74 (1975) (045 add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (022 add.), ZND m (Drieskens, Dupont, Langohr, Mathys, Raym., Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (150), Bree Wb. (180), Genk Wb. (192), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (182, 265), Heerlen Wb. (041), Kerkrade Wb. (179), Lommel Wl. (180), Maastricht Wb. (237), Meeswijk Wl. (385), Meeuwen Wl. (141), Roermond Wb. (165), Sint-Truiden Wb. (163), Sittard Wb. (220), Stokkem Wb. (068), Tongeren Wb. (332), Tungalroy Wb. (196), Valkenburg Wb. (115), Venray Wb. (273), Weertlands Wb. (B1-07), Zonhoven Wb. (274); Achten, P. (1995) (inl.), Boileau, A. (1971), Daelen, J.v. (1933-41), Maar, H.v.d. (zj.hs), Veldeke 01 (1926) - 37 (1962) (passim), Vossen, A.F. (1966-68).

De linde (*Tilia*) is een loofverliezende boom met hartvormige verspreide bladeren en lichtgroene bloesem die zoet geurt en waarvan thee wordt gemaakt. De linde kan heel oud worden en dan wel tot 45 m hoog.

Hotsboom: eigennaam, opgegeven in Gronsveld, voor "een bijzonder dikke lindeboom op de gemeentegrens van Cadier en Keer en Gronsveld".

Er is ook navraag gedaan naar de benamingen van het lindeblad en van de lindebloesem, maar dit leverde geen materiaal voor een lemma op. Ook de variatie in de benamingen van lindeboom zelf is trouwens uitermate gering.

linde (ook *lin*, *lindj*, *ling*, *linj*): freq. in heel Lb., behalve in noordelijk

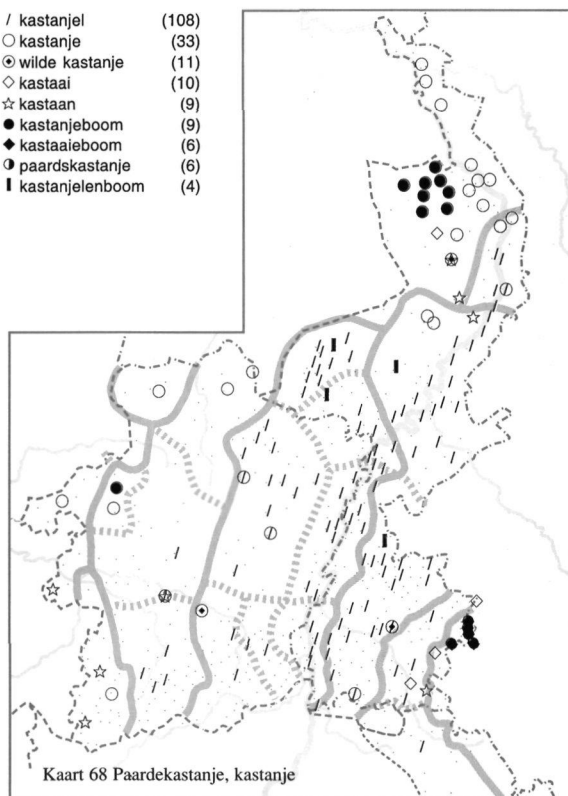

Belg. Lb., waar lindeboom frequenter is.

lindeboom (ook *lindjeboom*, *lineboom*, *lingeboom*, *linjeboom*, *linneboom*): freq. in het noorden van Belg. Lb., verspr. in overig Lb.

PAARDEKASTANJE, KASTANJE

/ kastanjel	(108)
○ kastanje	(33)
⊙ wilde kastanje	(11)
◇ kastaal	(10)
☆ kastaan	(9)
● kastanjeboom	(9)
◆ kastaabeboom	(6)
◐ paardskastanje	(6)
┃ kastanjelenboom	(4)

Kaart 68 Paardekastanje, kastanje

N 50 (1972) (002n-1), N 74 (1975) (045 add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (017), ZND 01 (1922) (a-m); Beverlo Wb. (120), Bree Wb. (149), Genk Wb. (156), Gronsveld Wb. (212), Hamont Wl. (201), Haspengouws Id. (107), Hasselt Wb. (211), Heerlen Wb. (031), Kerkrade Wb. (145, 222), Lommel Wl. (141), Maaseik Wb. (026), Meeswijk Wl. (300), Meeuwen Wl. (117), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1543), Roermond Wb. (125), Sint-Truiden Wb. (137), Sittard Wb. (175), Stokkem Wb. (056), Tegelen Wb. (093), Tungalroy Wb. (195), Venlo Wb. (163), Venray Wb. (232, 544), Weertlands Wb. (B1-05);

Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 05 (1930) (210), Veldeke 08 (1933) (369, 389), Veldeke 09 (1934) (446), Veldeke 20 (1945) (062), Veldeke 30

(1955) (023), Veldeke 31 (1956) (050), Veldeke 42 (1967) (048), Verheggen, P. (z.j.hs), Vossen, A.F. (1966-68).

Kastanje is de algemene naam van een aantal vruchtdragende soorten waarvan de bekendste en meest voorkomende wel de witte paardekastanje (*Aesculus hippocastanum*) of wilde kastanje is. Het is een boom met brede kroon, waarvan de bladeren handvormig samengesteld zijn uit 5 tot 7 blaadjes. De prachtige bloesem bestaat uit talrijke in rechtopstaande trossen ("kaar-sen") bijeengeplaatste witte bloempjes; bij de rode paardekastanje (*Aesculus x carnea*) zijn de bloempjes roze tot lichtrood. De vrucht is een glanzend bruine, grote noot met een stekelig omhulsel, de bolster. De noot is niet eetbaar, in tegenstelling tot de vrucht van de tamme kastanje (*Castanea sati-*

va), die in een omhulsel van haarachtige stekels zit.

Uit veel bronnen is niet eenduidig op te maken of de opgave de boom dan wel de vrucht betreft. Het l-suffix in **kastanjel** wijst waarschijnlijk wel op de vrucht (vgl. vruchtbenamingen als **appel**, **eikel**, e.d.), maar dan nog is naamsoverdracht van vrucht naar boom wel mogelijk.

kastanje (ook *gestanje*, *karstanje*):
freq. Kleverlds.; ook in Panningen, Helden/Everlo, Mheer, Meeuwen, As, Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Hasselt, Beverlo, Beringen, Aalst-bij-St.-Truiden, Tessenderlo, Lommel, Lottum, Arcen en Venlo.

- kastanjeboom:** Venray Wb. en in Beverlo.
- kastaai** (*karstaai, kastaai*): freq. Ripuar.; ook in Rimborg, Mechelen en Meterik.
- kastaaieboom** (*karstaaieboom*): Kerkrade Wb.
- kastaan** (*karstaaïn, karstaan, karstang, kastaan, kastang*): Haspengouws Id. en in Vijlen, Baarlo, Hasselt, Sint-Truiden, Nielbij-St.-Truiden, Loksbergen, Sevenum en Maasbree.
- kastanjel** (ook *kanstanjel, karstanel, karstangel, karstanjel, karstavel, kastaaiel, kastaainel, kastandel, kastanel, kastangel, krastanjel*):

- freq. in heel Lb. behalve in het uiterste noorden en uiterste westen.
- kastanjelboom** (*karstanjelboom*): Hoensbroek.
- kastanjelenboom** (ook *kanstaljeleboom, karstanjeleboom*): Heythuysen, Sittard, Nederweert en Tungalroy.
- kastanjelt** (ook *kanstaljelt, karstanjelt*): Einighausen, Susteren en Urmond.
- kastaling:** Kermt.
- paardskastaai:** Kerkrade Wb.
- paardskastanjel** (*paarskastangel*): Posterholt.
- wilde kastanje:** Venray Wb. en in Sevenum, Klimmen en Diepenbeek.
- wilde kastanjel** (ook *wilde karstanjel*): Hoeselt en Valkenburg.

IEP

De iep (*Ulmus*) of olm is een boom van natte gronden, waarvan het breed

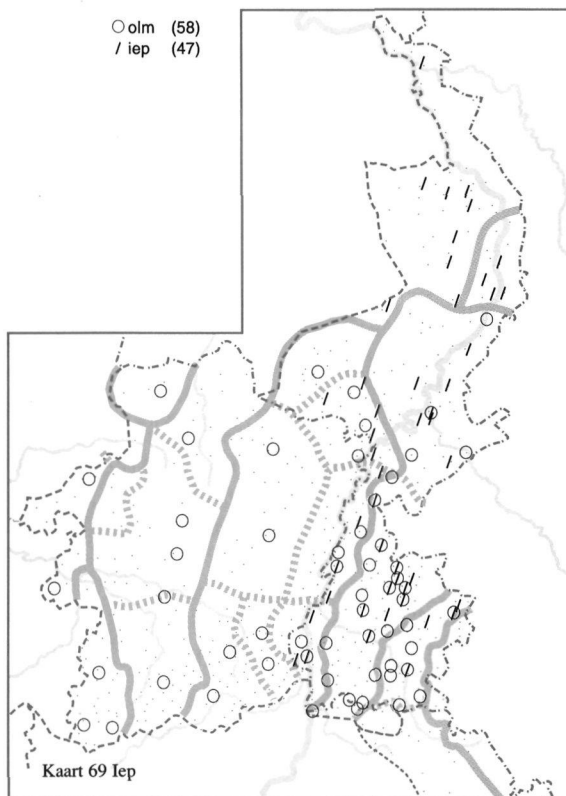

elliptisch blad gemakkelijk herkenbaar is aan de verschillende hoogten waarop

○ olm (58)
/ iep (47)

N 82 (1981) (067), ZND m (GrGr, Houben, Mathys, Raym., Vanderbeeken); Lommel Wl. (212), Maastricht Wb. (153, 286), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.069), Roermond Wb. (200), Sittard Wb. (276), Tongeren Wb. (308, 388), Tungalroy Wb. (195), Zonhoven Wb. (319); Achten, P. (1995) (inl.).

de bladhelften aan de steel zitten. De vrucht van de iep is een klein rondom gevleugeld nootje dat ver op de wind kan zweven. Deze vrucht is al aanwezig in het voorjaar, voordat de bladeren uitlopen. De bekendste soort in onze streken is de ruwe iep (*Ulmus glabra*). Iepen zijn kwetsbaar vanwege de gevreesde iepenziekte, een schimmelinfectie.

iep: alg. Kleverlds. en Zuidgeld.Lb., freq. in overig Nl. Lb.

iepenboom: Neer.

olm: alg. in Belg. Lb., verspr. in het zuidelijk deel van Nl. Lb.

olmenboom: Stokkem.

kropolm: Tongeren.

essenboom: Ospel.

canadas: Schinnen.

ROBINIA

N 50 (1972) (002q), N 82 (1981) (068), N 92 (1982) (add.); Meeswijk Wl. (013), Tongeren Wb. (006), Valkenburg Wb. (046).

De robinia (*Robinia pseudo-acacia*), die doorgaans nog met de oude naam *acacia* wordt aangeduid, is een brede koepelvormige boom met een grof

geschubde bast en laat verschijnende karakteristieke blaadjes, veervormig samengesteld, tot wel 20 aan een lange steel. De vruchten zijn tot 10 cm lange peulen.

De nieuwe naam *robinia* wordt (nog) niet door de Limburgse dialectsprekers opgegeven; de vroeger officiële Nederlandse naam *acacia* van deze

“pseudo-acacia” is echter verwarrend. De in onze streken voorkomende robinia lijkt maar enigszins op de van origine Australische “echte” acacia, die ook veervormige blaadjes heeft maar mimosa-achtige gele bloemetjes. Plantkundig zijn robinia en acacia verschillende boomsoorten.

acacia (ook *kazia*): alg. in heel Lb.
driedoorn: Valkenburg.
driedorentjeshout: Vlijtingen.
zilveren regen: Gennep.

gouden regen (*golje* -): Kapel-in-'t-Zand.
canadas: Schinnen.
els: Neer.
es: Neer en Schinnen.
esdoorn: Waubach, Eys, Hoensbroek, Stein en Boekend.
sneeuwbes (*sneebes*): Jeuk.

PLATAAN

De plataan (*Platanus*) is een typische laanboom en gemakkelijk herkenbaar aan de schors, die glad is en afbladdert, waardoor de stam vlekkerig en

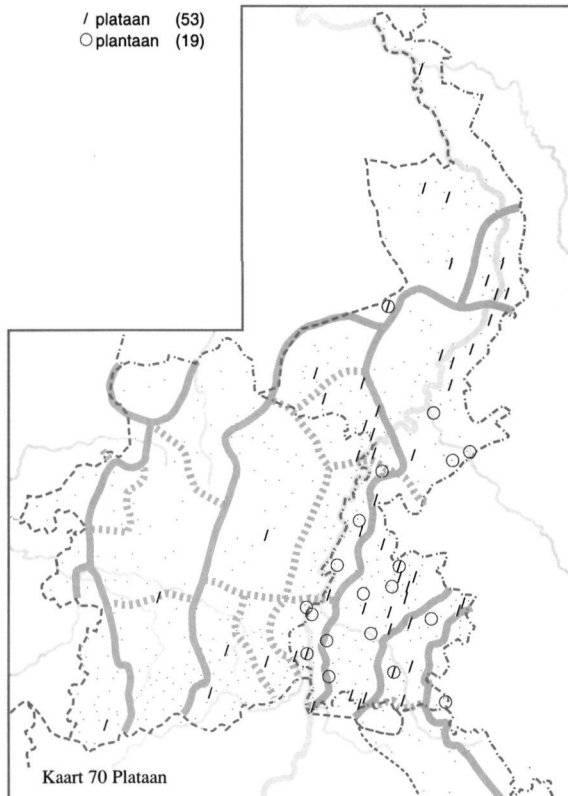

grijsbruin lijkt. De glanzende bladeren zijn hartvormig ingesnedden; de bloempjes zijn verzameld in bolvormige hoofdjes en hangen aan een 2 tot 6 cm lange steel.

/ plataan (53)
○plantaan (19)

N 50 (1972) (002r), N 74 (1975) (045
add.), N 82 (1981) (069);
Hasselt Wb. (194), Tongeren Wb.
(447);
Veldeke 14 (1939) (007).

plataan: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
verspr. Horns, Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds.; ook in Weert, As,
Guttecoven, Geulle, Wolder/Oud-
Vroenhoven, Maastricht, Eijsden,
Vlijtingen, Hoeselt, Tongeren,
Hasselt en Jeuk.

plantaan: verspr. Oostlb.; ook in

Vaals, Heerlen, Gulpen,
Echt/Gebroek, Born, Stein,
Maastricht, Ifteren, Neerharen en
Meijel.

plataanboom: Vaals.

belboom: Rothem.

plen: Stein.

hazelnoot: Hoensbroek.

2.3 Soorten struiken

In deze paragraaf worden de struiken uit de wilde flora en hun (doorgaans niet of nauwelijks gegeten) bessen behandeld.

De volgende begrippen, waarvoor wel materiaal was verzameld, leverden onvoldoende variatie op voor een lemma: BRAAMDOORN (**wedeman** in Limburgs Id.); BRUIN WORDEN VAN HAZELNOTEN (**bussen** in Valkenburg); FLUWEELBOOM (*Rhus typhina*) (**azijnboom** in As); KORNOELJESOORTEN; KRUIDVLIER (*Sambucus ebulus*); MISPELAAR (*Mespilus germanica*) (overal **mispel**); PEPPERBOOMPJE (*Daphne*) (**kelderhandje** in Valkenburg; **miserieboompje** in Tongeren); RODODENDRON (*Rhododendron*); SLEEDOORNDOORN (**worstenpin** in Meerlo-Wanssum Wb.); SLEEDOORNHAAG; SPECERIJSTRUIK (*Arbutus unedo*); SPORKEHOUTDOORN (**klompenpin** in Gennep Wb.); VEENBES (*Oxycoccus*); VLIERMERG (**fluitenkaas** en **heulenteerkaas** in Kerkrade Wb.); VLINDERSTRUIK (*Buddleja davidii*) (**piepelstruik** in Zonhoven) en WILDE FRAMBOOS (*Rubus idaeus*) (**brochmiemel** in Kerkrade Wb.; **hinnebeer** in Bree Wb.).

In gevallen waar de gehele plant naar de vrucht of een ander plantendeel is vernoemd, zoals de benamingen samengesteld met -bes, -roos, -kriek, -doorn, als in lijsterbes, jeneverbes of hondstroos, is het vaak lastig onderscheid tussen de benamingen van de plant en van de vrucht te maken. In eerste instantie zijn hier de benamingen voor de vrucht en de plant samengenomen en daarna alleen de lexicale evidente plantnamen (op -struik, -boom enz.) afgezonderd onder het hoofdje plantnaam. Wat overblijft is beschouwd als benamingen die zowel de plant alsook de vrucht aanduiden.

BRAAMSTRUIK

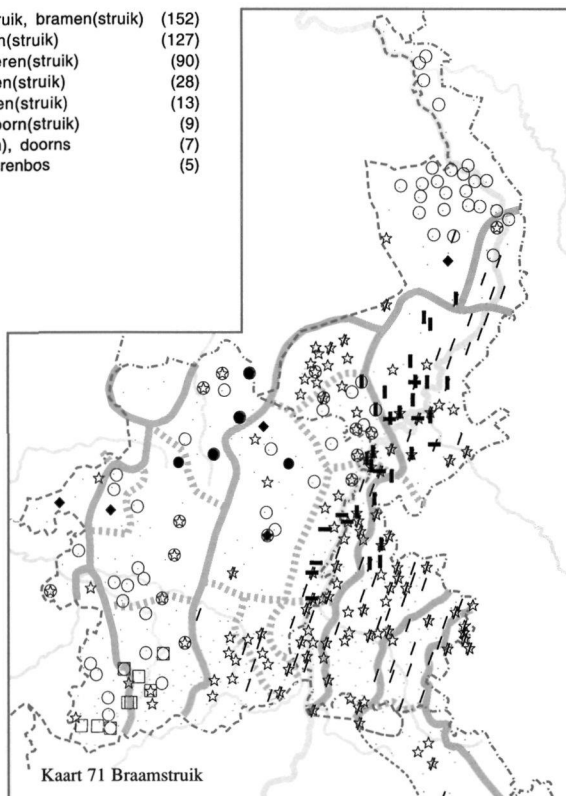
De braam (*Rubus fruticosus*) is het bekende en moeilijk te verwijderen doornige gewas in wegbermen en aan bosranden met tot 3 meter lange taaie takken die vaak boogvormig overhangen en met zwarte (onrijp: rode) samengestelde smakelijke vruchtjes. De gewone braam bloeit van mei tot in juli met witte tot roze bloempjes. De braam is gerangschikt onder de wilde flora omdat hij niet wordt gekweekt voor consumptie van de bessen. De braamstruik kwam ook ter sprake in WLD deel I, afl. 5 (p. 130-33), als lastig onkruid voor de landbouwer en als vlechtmateriaal voor het maken van korven. Op de kaart zijn samenstellingen met -struik samengenomen met de grond-

woorden voor de vrucht. Vaak wordt het meervoud van de vruchtbenaming als struiknaam gebruikt.

☆ braamstruik, bramen(struik)	(152)
/ bramen(struik)	(127)
○ braamberen(struik)	(90)
┆ bramelten(struik)	(28)
— brameren(struik)	(13)
□ braamdoorn(struik)	(9)
◆ doorn(en), doorns	(7)
● braamberenbos	(5)

DC 13 (1945) (005b), Goossens 1b (1960) (001 add.), N 82 (1981) (101, 101 add.), N 92 (1982) (add.), Roukens 03 (1937) (011), SGV (1914) (04), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 32 (1939) (089); Beverlo Wb. (048), Genk Wb. (069), Gronsveld Wb. (079), Heerlen Wb. (009), Kerkrade Wb. (066, 067), Limburgs Id. (053, 065), Maaseik Wb. (014), Maastricht Wb. (049), Meerlo-Wanssum Wb. (085), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.204), Sint-Truiden Wb. (074), Sittard Wb. (059), Stokkem Wb. (031), Tungalroy Wb. (190, 194), Uikhoven Wl. (021), Valkenburg Wb., Valkenburg Wb. (036), Valkenburg Wb. (036), Venray Wb. (132, 133), Weertlands Wb. (B1-02), Zonhoven Wb. (063); Bertrand, J. (1946) (022), Boer, F. de & Z. Zoons (1988) (039), Dols, W. (1953) (219), Heem 02.5 (1958) (014), Heyden, L.v.d. (1927), Maar, H.v.d.

(zj.hs), Veldeke 04 (1929) (165), Veldeke 07 (1932) (349), Veldeke 08 (1933) (412), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 18 (1943) (004), Veldeke 33 (1958) (005, 012), Vossen, A.F. (1966-68).

Vergelijk ook WLD.I, afl. 5, p. 12 en 40.

braamstruik: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Sittard, Mheer, Tungalroy, As, Vroenhoven, Waltwilder, Neerpelt, Kaulille, Houthalen, Zonhoven, Hasselt, Rijkkel, Voort, Gingelom, Oostham en Griendtsveen.

bramenstruik: verspr. Oostlb. en Horns.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Moresnet, Weert, Gruitrode, Obbicht, Guttecoven, Rekem, Borgharen, Limmel, Eijsden, Bilzen, Rosmeer, 's-Heren-elden, Rijkhoven en Meijel.

bramen: freq. Ripuar., Zuid.Oostlb.,

Horns en Centr.Maaslds., verspr. Oost.Zuidlb., Noord,Oostlb., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Limburgs Id., Weertlands Wb. en in Sint-Martens-Voeren, Montzen, Lontzen, Reppel, Genk, Hoeselt, Riksingen, Tongeren, Achel, Hamont, Zonhoven, Hasselt, Gutshoven, Kortessem, Herk-de-Stad, Loksbergen en Lottum.

braambuist: Kwaadmechelen, Leopoldsburg en Tessenderlo.

bramenblader: Valkenburg.

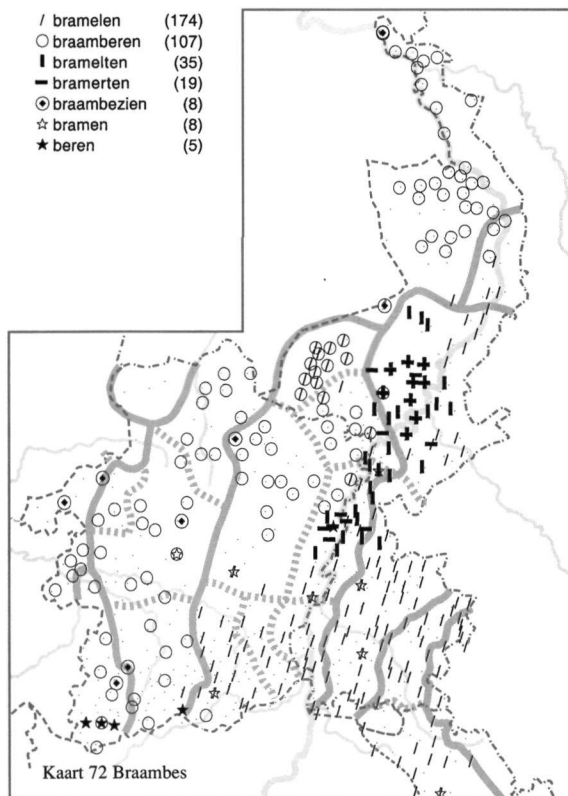
braambeerstruik: Hamont, Aalst-bij-St.-Truiden, Gennep en Oirlo.

braamberenstruik (ook *braanberenstruik*): freq. Kleverlds., verspr. Horns en Lonerlds.; ook in

- Neeroeteren, Opglabbeek, Niel-bij-As, Maaseik, Achel, Neerpelt, Peer, Koersel, Hasselt, Heppen, Sint-Truiden, Meldert, Lottum, Grubbenvorst en Arcen.
- braamberenbuist:** Beverlo, Paal en Linkhout.
- braamberenheg:** Sint-Huibrechts-Lille.
- braamberenbos:** Opitter, Hamont, Kaulille, Peer en Hechtel.
- braamberen:** verspr. Horns, Westlb. Truierlds. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Opglabbeek, As en Loksbergen.
- braamsberen** (*braansberen*): Sint-Truiden.
- braamsberenstruik** (ook *braansberenstruik*): vderspr. Demerkemp.; ook in Zepperen en Gorssem.
- braambesjes:** Meijel.
- braambeien:** Meijel.
- braambeziën:** Mook.
- braambezenbuist:** Tessenderlo.
- braambos:** Tessenderlo.
- braambut:** Lommel.
- braambuttenstruik:** Lommel.
- braambuttenbos:** Lommel.
- bramelstruik:** Lontzen, Steyl, Beegden, Roermond, Amstenrade en Zichen-Zussen-Bolder.
- bramelenstruik:** freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Sint-MartensVoeren, Eupen, Nederweert, Maasbracht, Stevensweert, Martenslinde, Grote-Spouwen, Val-Meer, Diepenbeek, Tongeren, Genoelselderden, Meijel en Maasbree.
- bramelenhegstruik:** Genk.
- bramelen:** freq. Oost.Zuidlb. en Oostlb., verspr. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Ospel, Tungalroy, Eigenbilzen, Mopertingen, Venlo en Horst.
- brameler:** Zichen-Zussen-Bolder.
- brommel:** Maastricht.
- brameltenstruik:** verspr. Oostlb.; ook in Grathem, Stevensweert, Laak, Genooi/Ohé en Buchten.
- bramelten:** Buggenum, Baexem, Swalmen, Pey, Kelpen, Grathem, Stevensweert en Maasbree.
- bramertenstruik:** verspr. Centr.Maaslds.; ook in Haelen.
- bramerten:** verspr. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.
- bramerstenstruik:** Wessem.
- bramers:** Sevenum.
- bramerenstruik:** Bilzen.
- braampelen:** Sevenum.
- braamdoorn** (*braamdjoon, braandjoon, braandoorn*): verspr. Lonerlds.; ook in Niel-bij-St.-Truiden.
- bramendoorn:** Neer.
- braamdoornstruik** (*braandoornstruik*): Borlo en Jeuk.
- doornkersenbuist:** Kwaadmechelen.
- doornenstruik:** Thorn, Helchteren en Opoeteren.
- doornenbuist:** Kwaadmechelen en Beverlo.
- doornenbos:** Eksel.
- doornenbraak:** Limburgs Id. en Beringen.
- doorn:** Beringen, Kaulille en As.
- doornen:** Beringen en Bocholt.
- doorns:** Tessenderlo en Sevenum.
- reefdoorn:** Herk-de-Stad.
- reveldoorn:** Schulen.
- rijzendoorn:** Hasselt.
- pikkenstruik:** Zonhoven.
- steenstruik:** Wellen.
- struik:** Bree.
- aardbellenstruik:** Lutterade.
- bekelaar:** Hechtel.
- beziënbos:** Lommel.
- broodjesplant:** Blerick.
- heulenteer:** Jeuk.
- kjuller:** Mal.
- messenbraam:** Sint-Odiliëberg.

BRAAMBES

/	bramelen	(174)
○	braamberen	(107)
┆	bramelten	(35)
—	brameren	(19)
⊙	braambeziën	(8)
★	bramen	(8)
★	beren	(5)

Baader 02 (zj) (050), DC 13 (1945) (005b), N 92 (1982) (add.), RND (020d), Roukens 03 (1937) (013), SGV (1914) (04), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (u), ZND m; Bree Wb. (074), Echt Wb. (034), Genk Wb. (071), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (081), Hamont Wl. (067), Hamont-Achel Wb. (025), Hasselt Wb. (087), Heerlen Wb. (009), Kerkrade Wb. (067), Lommel Wl. (046), Maaseik Wb. (014), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (085), Meeswijk Wl. (129), Meeuwen Wl. (037), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.116), Roermond Wb. (044), Sint-Truiden Wb. (074), Sittard Wb. (059), Stokkem Wb. (031), Tegelen Wb. (079), Tongeren Wb. (088, 092, 093), Tungalroy Wb. (190, 194), Valkenburg Wb., Valkenburg Wb. (039), Valkenburg Wb. (039), Venlo Wb. (106), Weertlands Wb. (B1-02), Zonhoven Wb. (065), Zonhoven Wl.; Abrahams, P. (1981) (131), Bakkes, P. (zj.hs), Beenen, P. (1973) (104), Bosch, J.H.W. (1974a) (330), Clout, C. (1990) (218), Coumans, J. e.a. (1993) (063), Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Gooren, D. (1974), Goossens, J. (1959), Heyden, L.v.d. (1927), Houben, J.H.H. (1905) (084),

Hs. Venlo, Hs. Weert, Meertens, A.H. (1992) (032), Mertens, A.M. (1885b), Reumers, P. (1987) (091), Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (084), Veldeke 06 (1931) (248), Veldeke 07 (1932) (301), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 24 (1949) (095), Veldeke 25 (1950) (062), Veldeke 36 (1961) (123), Vossen, A.F. (1966-68), Vrijdag, E. (1950-57), Welter, W. (1933) (070, 090, 107, 133), Wijnhoven, F. (zj.hs), Zits E. (1989-90) (022).

De vrucht van de braamstruik; cf. ook WLD.I, afl. 5 p. 131.

bramen (ook *braamp*): Eupen, Beek, Sibbe/IJzeren, Genk, Echt/Gebroek, Rekem, Tongeren, Borgloon en Zonhoven.

bramer: Sint-Odiliënberg.

braambes: Mook.

braambeziën (ook *braansberen*): Grote-Brogel, Houthalen, Zeperen, Brustem, Oostham,

Tessengerlo, Mook en Meijel.

braambeziën: Arcen.

braambezingen (mv.): Venlo.

braambezem: Siebengewald.

braambezen (mv.): Meijel.

braamberen (ook *baamberen*, *braamberen*, *braanberen*): frq. Weertlds., Horns, Maaskemp., Westlb., Truierlds., Getelds. en Kleverlds.; ook Baexem, Maaseik, Elen, Rotem, Rutten, Lottum, Grubbenvorst en Arcen.

braambeerten: Achel, Sint-Lambrechts-Herk en Hoepertingen.

braamsberen (*braansberen*): Schulen, Kuringen en Stevoort.

bramenberen: Kermt.

bramelen (ook *braampelen*): alg.

Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. Centr. Maaslds, Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Genk, Zutendaal, Bommershoven, Velden, Blerick, Venlo en Maasbree.

bramelten: freq. Noord.Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Grathem en Maasbracht.

brameltje (*bramelke*): Sittard.

braampelen: Lottum en Sevenum.

bramerten: verspr. Noord.Oostlb. en

Centr.Maaslds.; ook in Limbricht en Wessem.

bramelenbloemen: Tongeren.

broenkberen: Alken.

aardbellen (ook *eerbellen*): Susteren en Lutterade.

aardberen (*eeberen, jazeberen*): Rukkelingen-Loon en Vrenen.

zwarte aardberen: Lauw.

beren: Stokkem, Vechmaal, Niel-bij-St.-Truiden, Borlo en Jeuk.

raren: Eupen.

blauwbramel: Welten.

bosberen: Muizen en Buvingen.

braamdoorn (*braamdoon*): Tongeren.

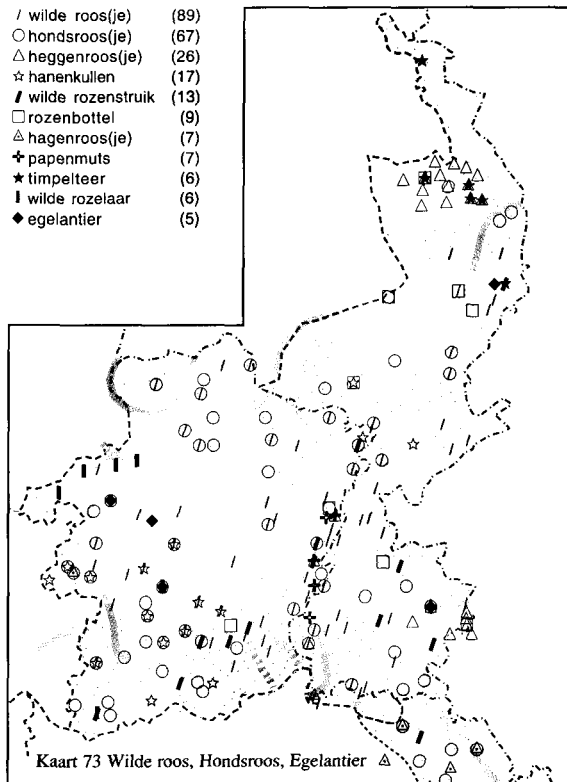
kraaibekken: Voort, Gutshoven en Heers.

kriekelen: Welkenraedt.

moerbellen: Welkenraedt.

moezebeien: Hoepertingen.

WILDE ROOS (HONDSROOS, EGELANTIER)

DC 60a (1985) (018), DC 69 (1994) (046), N 92 (1982) (018), SGV (1914) (008, 030), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 15 (1930) (004); Hasselt Wb. (186), Kerkrade Wb. (102), Maastricht Wb. (087, 130), Meerlo-Wanssum Wb. (134), Sint-Truiden Wb. (183), Tongeren Wb. (220), Venray Wb. (196), Zonhoven Wb. (174, 191, 563).

In dit lemma zijn de benamingen samengenomen voor de wilde rozenstruik (*Rosa*) in het algemeen en voor verschillende soorten wilde rozen, zoals de hondsroos (*Rosa canina*), de duinroos (*Rosa pimpinellifolia*) en de egelantier (*Rosa rubiginosa*). Wilde rozen zijn tot 3 m hoge struiken; de takken zijn overhangend met grote, gekromde stekels. De langwerpige gezaagde blaadjes zijn 5- tot 7-talig. De bloemen, die aan bramenbloesem doen denken, groeien afzonderlijk of met enkele exemplaren bijeen, ze hebben lange stengels en zijn roze of wit. De vruchten, rozenbottels, zijn langwerpige lichtrode harde bessen en zijn eetbaar; ze worden gezocht om er jam van te maken. Wilde rozen groeien langs bosranden en wegkanten en in heggen.

Ook hier is het onderscheid tussen de struiknaam en de vruchtnaam lastig; vaak wordt het meervoud van de vruchtnaam gebruikt voor de plant, duidelijk is dat met het verspreid voorkomende **hanenkullen**; voor het overige zijn enkel- en meervouden hier onder de enkelvoudsvorm samengenomen.

fletjes, eig. 'violier', 'anjelier'; vergelijk de betrokken lemma's.

wilde roos: freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb., Maaskemp., Trichterlds., Tongerlds., Dommellds., Demerkemp. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Eygelshoven, Gulpen, Molenbeersel, Ophoven, Eigenbilzen, Martenslinde, Vlijtingen, Kortessem, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Oostham, Lommel, Velden en Venlo.

wild roosje (ook *wild rooske*): Bergen-Terblijt, Klimmen, Mheer, Thorn, Bree, Stokkem, Maastricht, Rosmeer, Vlijtingen, Eksel,

Heusden, Houthalen, Wijer en Leopoldsburg.

wilde rozelaar: Hasselt, Heppen, Borlo, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

wilde rozenstek: Hauset en Welkenraedt.

wilde rozenstok: Hergenrath en Raeren.

wilde rozenstruik: Simpelveld, Montzen, Oirsbeek, Heek, Ophoven, Eisden, Mechelen-aan-de-Maas, Waltwilder, Hoeselt, Vliermaal, Bommershoven, Borlo en Venlo.

wilde pikroos: Zonhoven.

hondsroos (ook *ondsroos*): freq. Dommellds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Oostlb-Rip. overgg., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Raeren, Heythuysen, Beesel, Swalmen, Schimmert, Mheer, Paal, Beringen, Halen, Lommel, Lottum, Arcen, Oirlo en Meijel.

hondsroosje (*hondsrooske*): Hoensbroek.

hondsrozenstek: Kelmis, Hergenrath en Hauset.

hondsrozenstok: Welkenraedt.

haagroos: Eijsden, Hombourg en Raeren.

hagenroos: Herbesthal, Membach en Kettenis.

hagenroosje: Donk (bij Herk-de-Stad).

heggeroos: Venray Wb. en Meerlo-

Wanssum Wb. en in Kerkrade, Kunrade en Maastricht.
heggenroosje (ook *egerooske*, *heggenrooske*): Kerkrade Wb. en in Heerlen, Stokkem en Mechelen-aan-de-Maas.
wilde bottelroos: Echt/Gebroek.
bramenroos: Heer.
bramenroosje (*bramenrooske*): Rosmeer.
egelantier: Heerlen, Zolder, Hasselt, Beringen en Blerick.
meiroos: Leopoldsburg.
meiroosje: Wijer.
maandroos: Amby.
klaproos: Stein.
botanische roos: Swalmen.
roos: Ysselsteyn en Kessel.
rozenstam: Grubbenvorst.
rozenstruik: Nederweert, Brunssum en Meerssen.
rozenbottel: Kerkrade, Baarlo, Puth, Ell, Dilsen, Bilzen, Venray, Meijel en Maasbree.
bottelbraam: Schinveld.
bramen: Mechelen-aan-de-Maas en Eijsden.
hanenkullenstruik: Loksbergen en Veulen.
hanenkullen: Montfort, Ell,

Geistingen, Diepenbeek, Beverst, Tongeren, Kuringen, Zonhoven, Hasselt, Alken, Kortessem, Wellen, Herk-de-Stad, Sint-Truiden en Halen.
hanenkeutel: Helchteren, Wijer en Zonhoven.
roos van de hanenkeutels: Gelinden.
papenkullenstruik: Opglabbeek.
papenkullenbos: Peer.
papenkul: Weert.
papenkeutel: Opoeteren.
papenkeuteltje: Eksel.
papkeutel: Overpelt.
papenmutsenstruik (ook *papermutsenstruik*): Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas en Rekem.
papenmuts (ook *papermutsen*): Heerlen, Stokkem, Rekem en Borgharen.
timpelteer (ook *tepelteer*, *tiepelteer*): verspr. Kleverlds.; ook in Venlo.
timpelterenstruik (*tiepeterenstruik*): Belfeld.
hekelbloem: Tungalroy.
fletjes: Doenrade.
jeukbelletjes (ook *jeukbelleke*): Zonhoven.
moekelenstruik: Martenslinde.

ROZENBOTTEL

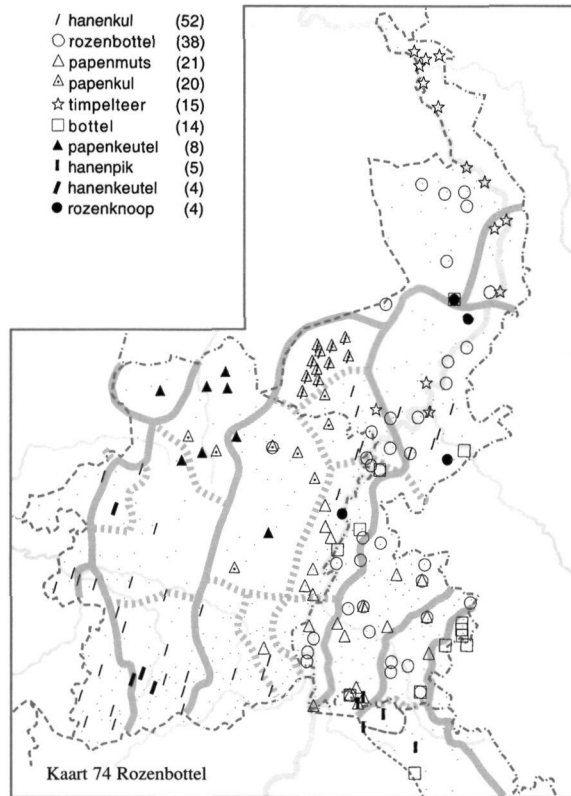
De vrucht van de wilde roos.

rozenbottel: freq. Oost.Zuidlb. en Oostlb., verspr. Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Thorn, Maasbracht, Bree, Maastricht, Limmel, Sint-Pieter en Blerick.
bottel (ook *botsel*): Kerkrade Wb. en in Vijlen, Welkenraedt, Vlodrop, Mheer, Echt/Gebroek, Guttecoven, Urmond en Maasbree.
rozenbot: Heer.
rozenbol: Swalmen.
rozenknoop: Baarlo, Posterholt, Grevenbicht/Papenhoven en Maasbree.

rozenknop: Sevenum en Amby.
rozenknopje (*rozenknopke*): Meijel en Kunrade.
rozenpopje: 's-Gravenvoeren.
rozenappeltje (*rozenappelke*): Maastricht en Amby.
rozenbraam: Schinnen.
rozenkuif: Puth.
hagenbottel: Vijlen.
hanenkul (ook *anenkuil*, *kanekul*): freq. Lonerlds. en Truierlds., verspr. Oostlb. en Horns; ook in Haspengouws Id., Weertlands Wb. en in Elen, Vlijtingen, Herderen, Val-Meer, Diepenbeek, 's-Heren-elderen, Zolder, Kermt, Hasselt,

/ hanenkul	(52)
○ rozenbottel	(38)
△ papenmuts	(21)
▲ papenkul	(20)
☆ timpelteer	(15)
□ bottel	(14)
▲ papenkeutel	(8)
┆ hanenpik	(5)
/ hanenkeutel	(4)
● rozenknoop	(4)

DC 60a (1985) (019), N 92 (1982) (019), SGV (1914) (030), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 02 (1923) (010); Echt Wb. (033), Genk Wb. (253), Gennep Wb., Haspengouws Id. (305), Heerlen Wb. (048), Kerkrade Wb. (065), Maaseik Wb. (021), Meeswijk Wl. (472), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.452), Sint-Truiden Wb. (177), Sittard Wb. (024), Stokkem Wb. (061), Tungelroy Wb. (190), Venlo Wb. (346), Weertlands Wb. (B1-04, B1-08); Goossens, P. (eigen opname), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b), Oudemans, W. (1918), Veldeke 10 (1935) (590), Veldeke 20 (1945) (021), Veldeke 28 (1953) (028), Vossen, A.F. (1966-68), Vrijdag, E. (1950-57).

Leopoldsburg, Oostham, Loksbergen en Halen.
hanenkulletje (ook *hanenkulke*, *hanenkulleke*): Tessenderlo, Paal en Hasselt.
hanenpik: Teuven, Sint-Pieters-Voeren, Montzen, Noorbeek en Terlinden.
pikkenhaan: Sint-Martens-Voeren.
hanenpikkel: Epen, Sippenaken en Montzen.
haanspikkel: Montzen.
hanenpink: Montzen.
hanenkeutel: Beringen, Hoepertingen, Rijkel en Voort.
hanenkienen: Maaseik.
hanebezie (*kanebezie*): Oostham.
papenkul: verspr. Maaskemp.; ook in Weertlands Wb. en in Tungelroy, Molenbeersel, Eksel en Peer.
papenkulletje (*papenkulleke*): Kleine-Brogel.
papenkeutel (ook *papenkeuter*): freq. Dommellids.; ook in Grote-Brogel,

As, Hechtel en Lommel.
papenkeuteltje (*papenkeutelke*): Eksel.
papenmuts (ook *papermuts*): freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Heerlen, Borgharen, Eijsden en Rosmeer.
papenmutsje (*papermutsje*): Heerlen.
papentuitje: Thorn en Schimmert.
patersknop: Eisden.
timpelteer (ook *tepelteer*, *tepeltees*, *tintelteer*, *tippelteer*): verspr. Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Buggenum, Roermond en Grathem.
timpelteertje (*tippelteertje*): Venlo.
iepeteer: Beesel.
niepeteer: Kessel
miepeteer: Swalmen.
moepel: Bilzen, Eigenbilzen en Martenslinde.
appelenteer: Swolgen.
appelenpinkje (*appelenpinkske*): Sittard.
bes: Riksingen.

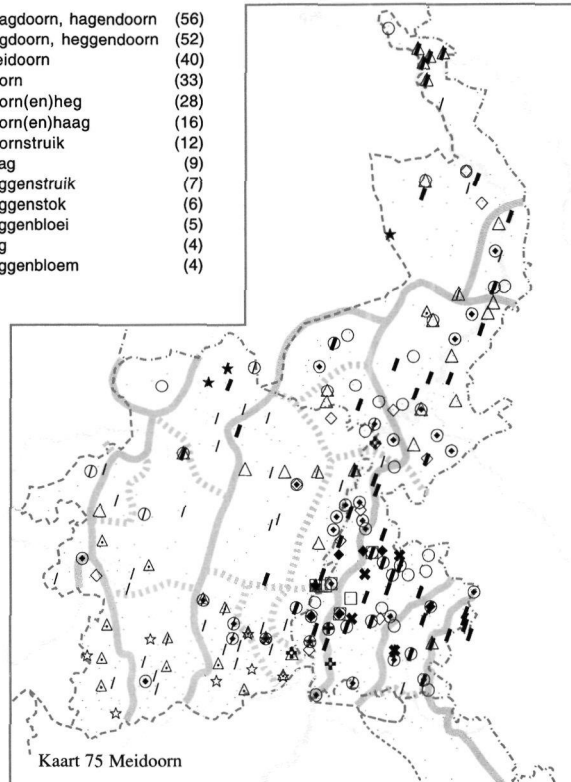
bosbes: Oostham.
botskuil (ook *botsuul*): Welkenraedt
 en Baelen.
bramel: Genk.
eiker: Montzen.
klokken: Tungalroy.

konkernol (ook *kokkernol*): Stokkem
 en Vlijtingen.
luisbezie: Heusden.
prik: Dieteren.
haasgebeks: Geulle.

MEIDOORN

/	haagdoorn, hagendoorn	(56)
⚡	hedoorn, heggendoorn	(52)
○	meidoorn	(40)
⊙	doorn	(33)
△	doorn(en)heg	(28)
▲	doorn(en)haag	(16)
◇	doornstruik	(12)
☆	haag	(9)
◆	heggenstruik	(7)
□	heggenstok	(6)
✦	heggenbloei	(5)
★	heg	(4)
✳	heggenbloem	(4)

DC 13 (1945) (008), DC 69 (1994) (045), Goossens 1b (1960) (008), N 38 (1971) (008), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 24 (1937) (039a, 039b); Genk Wb. (342), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (115, 169), Heerlen Wb. (025), Kerkrade Wb. (102), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (171), Sint-Truiden Wb. (216), Tongeren Wb. (221), Tungalroy Wb. (194, 196), Uikhoven Wl. (054); Achten, P. (1995) (inl.), Veldeke 07 (1932) (303), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 17 (1942) (053), Veldeke 29 (1954) (076).

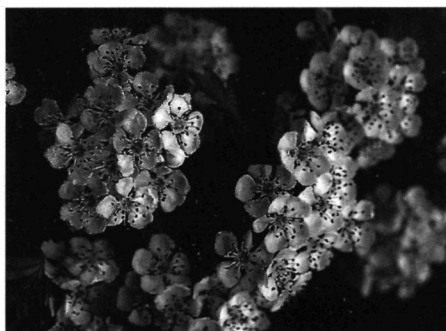
De meidoorn (*Crataegus monogyna*, eigenlijk: eenstijlige meidoorn) of haagdoorn is een flinke struik uit de rozenfamilie, die meer dan 5 m hoog kan worden. Hij bloeit in schermvormige pluimen van witte, geurende bloemen die ongeveer twee weken na de diep ingesneden lobbige blaadjes verschijnen; er bestaan ook kweekvorm en met rode bloesem. De meidoorn heeft lichtgekleurde doornen en wordt vaak als heg aangeplant, vandaar de overvloedige haag- (of hetero-

niemen als heg-, tuin-, enz.) benamingen.

Alleen indien in de toelichting bij het antwoord aangegeven, is het materiaal van de meidoorn en van de vrucht ervan, de haagappel, herschikt.

In de ZND-enquête is gevraagd naar de naam van de witte en de rode meidoorn; de van de algemene naam afwijkende benamingen van deze soorten zijn achter in het lemma geplaatst.

meidoorn (ook *meidoon*): freq.

Zuid.Oostlb., verspr. Ripuar., Noord.Oostlb., Horns, Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Nederweert, Ospel, Hamont, Heusden, Hechtel, Kwaadmechelen, Lommel, Blerick en Venlo.

meidoorntje (*meidoorke*): Kessenich.
meidoornstruik (*meidoonstruik*): Holset.

haagdoorn (ook *haagdjoon*, *haagdoon*, *haagdwoon*): verspr. Maaskemp., Tongerlds., Dommelllds., Demerkemp. en Kleverlds., ook in Gulpen, Epen, Mheer, Thorn, Echt/Gebroek, Elen, Maastricht, Vlijtingen, Beringen, Kwaadmechelen, Loksbergen en Velden.

hagendoorn (ook *hagendjoon*, *hagendoon*, *hagendwoon*): verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Doenrade, Thorn, As, Lanaken en Aalst-bij-St.-Truiden.

hagelappelenboom: Reuver.

hagelappelenstruik: Gennep, Oostrum en Lanklaar.

hagelappeltjesstruik (*hagelappelkesstruik*): Venlo.

haagdoornuin: Kleine-Brogel.

haagboom: Jeuk.

hagenbloem: Hasselt, Sint-Huibrechts-Hern en Genoelsederen.

hagenbloempjes (*hagenbloemkes*): Hoeselt.

hagelbloem: Mielen-boven-Aalst.

hegdoorn (ook *hegdoon*): verspr. Kleverlds.; ook in Horn, Dieteren, Hunsel, Grote-Brogel, Sint-Huibrechts-Lille en Blerick.

hegdoorntje (*hegdoorke*): Nederweert.

heggendoorn (ook *heggendoon*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Noord.-Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Zutendaal, Lanaken, Limmel en Arcen.

heggenstruik: Heerlen, Lutterade, Munstergeleen, Meerssen, Rekem, Stein en Borgharen.

heggenroosje: Kerkrade.

heggenstek: Mechelen-aan-de-Maas.

heggenstok: Geleen, Ulestraten, Meerssen, Rekem, Uikhoven en Geulle.

heggenbloem: Wijlre, Beek, Doenrade en Houthem.

hegbloei: Mechelen-aan-de-Maas.

heggenbloei: Amby, Gronsveld, Stevensweert, Rekem en Vroenhoven.

haag: Maastricht, Martenslinde, Rosmeer, Zichen-Zussen-Bolder, Tongeren, Genoelsederen, Ulbeek, Wilderen en Jeuk.

heg: Rekem, Achel, Neerpelt en Griendtsveen.

doornboom: Meerlo.

doornboom (dorre-): Venray.

doornhaag: Sint-Truiden en Zichen-Zussen-Bolder.

doornenhaag: Panningen, Martenslinde, Rosmeer, Diepenbeek, Riksingen, Mal, Lummen, Kuringen, Wellen, Borgloon, Nieuwerkerken en Kerkom.

doornheg (ook *joonheg*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Simpelveld, Rekem, Stramproy, Tungelroy,

Neerglabbeek, Neeroeteren,
Maaseik, Eisden, Vroenhoven,
Hechtel, Lottum en Maasbree.
doornheg (of **dorre heg**): Venray.
doornenheg: Gennep Wb. en in Paal
en Lottum.
doornsheg: Meeuwen.
doornstruik: Heel, Putbroek, Heek,
Molenbeersel, Stevensweert, Opoe-
teren, Born, Urmond, Sint-Pieter,
Herk-de-Stad, Wanssum en Swolgen.
doornstruik (dorre-): Merselo,
Venray en Lottum.
doornenstruik: Roermond, Heer en
Mechelen.
doornstok: Heek.
doornenstok: Gronsveld.
doornroosjes (*doorrooske*): Weert en
Hushoven.
doorn tuin: Sint-Huibrechts-Lille en
Opoeteren.
tuin: Achel en Peer.
doorn (ook *djoon, doon, door, dorre,*
dwoon): verspr. Oostlb. en Centr.-
Maaslds.; ook in Rimburg, Gulpen,
Vijlen, Weert, Thorn, Maasbracht,
Opoeteren, Maastricht, Borgharen,
Eijsden, Bilzen, Rosmeer, Diepen-
beek, Hoeselt, Mettekoven, Link-
hout, Grubbenvorst en Geysteren.
acadiadoorn: Loksbergen.
spikken: Hasselt.
pikkenhaag: Kuringen.
pikkerstuin: Achel.
steekbloemen: Hechtel.
meiroos: Velden.
meibloem: Meerssen en Vlijtingen.
meelbeertjesstruik (*meelbeerkes-*
struik): Neeritter.

varkensbeer: Genk en Gelieren/Bret.
varkenskers: Beegden en Posterholt.
geitebloem: Brunssum.
timpelteer: Well.
keulderenteulder: Nuth/Aalbeek.
prijsberenhout: As.
snijkriekelaar: Rekem.
hamelen: Pey.
mispelen: Pey.
egellantier: Klimmen.
sleedoorn: Lottum en Heel.
sleekriek: Amby.
pinksterbloem: Putbroek.
kruidnagel: Dieteren.

rode haagdoorn: Neeroeteren,
Diepenbeek, Achel en Peer.
rode hagendoorn: Mopertingen.
rode hagenbloem: Riksingen.
rode hegenbloei: Mechelen-aan-de-
Maas.
rode doornenhaag: Beverst.
rode doorn tuin: Sint-Huibrechts-Lille.
rode haag: Rosmeer.
rode, een -: Lanaken, Veldwezelt,
Martenslinde, Sint-Huibrechts-
Hern, Heusden, Sint-Truiden en
Oostham.
rode kersendoorn: Maaseik.
rode pikken: Kuringen.
witte haagdoorn: Oostham,
Neeroeteren en Diepenbeek.
witte hagendoorn: Veldwezelt.
witte heggendoorn: Hechtel.
witte doornenhaag: Beverst.
witte pikken: Kuringen.
witte kersendoorn: Maaseik.
witte spikstruik: Sint-Truiden.

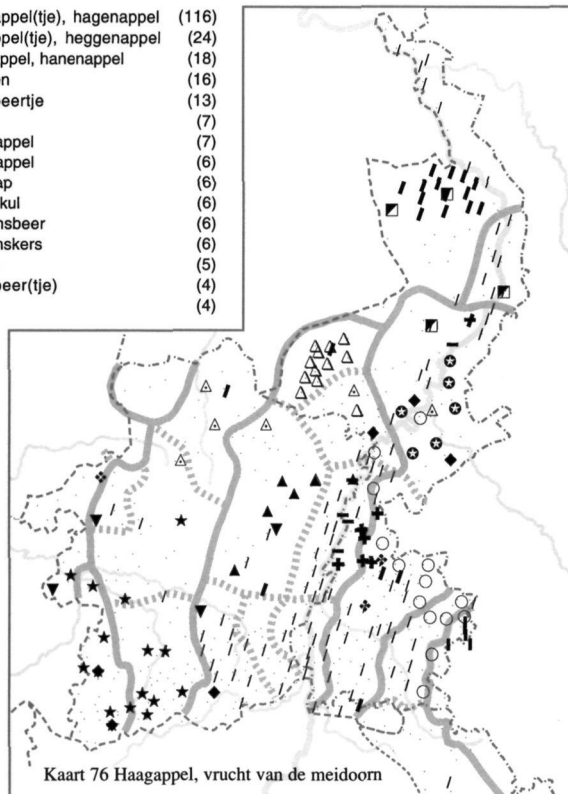
HAAGAPPEL, VRUCHT VAN DE MEIDOORN

De haagappel is de vrucht van de mei-
doorn, een langwerpige rode bes met
één, twee of drie kleine steenpitten.

haagappel (ook *aagappel*): freq.
Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds.,
Bilzerlds., Tongerlds, Zuidgeld.Lb.

en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb.
en Horns; ook in Kettenis, As,
Heusden, Beringen en Wellen.
haagappeltje: Voerendaal, Gelieren/
Bret, Lanaken, Eijsden, Bilzen, Has-
selt, Blerick, Boekend en Maasbree.
hagenappel (ook *agenappel*): Rim-

/ haagappel(tje), hagenappel	(116)
/ hegappel(tje), heggenappel	(24)
○ haanappel, hanenappel	(18)
★ spikken	(16)
△ meelbeertje	(13)
△ beer	(7)
— hagelappel	(7)
! haamappel	(6)
✦ hagelap	(6)
◆ hanenkul	(6)
▲ varkensbeer	(6)
⊙ varkenskers	(6)
◇ kersje	(5)
▼ haagbeer(tje)	(4)
▣ kral	(4)

Kaart 76 Haagappel, vrucht van de meidoorn

DC 13 (1945) (008, 008 add.), DC 69 (1994) (045), Goossens 1b (1960) (008, 008 add.), N 38 (1971) (008), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (u 079), ZND 24 (1937) (039a, 039c);
 Echt Wb. (052), Genk Wb. (124), Gronsveld Wb. (165), Hasselt Wb. (167), Heerlen Wb. (024), Kerkrade Wb. (094), Limburgs Id. (241), Meerlo-Wanssum Wb. (134), Meeswijk Wl. (244), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.336), Sittard Wb. (007), Stokkem Wb. (101), Tongeren Wb. (217, 220), Venlo Wb. (141), Venray Wb. (196), Weertlands Wb. (B1-11), Zonhoven Wb. (155, 168, 296);

Daelen, J.v. (1933-41), Goossens, P. (eigen opname), Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 09 (1934) (462).

burg, Munstergeleen, Schinnen, Klimmen, Laak en Genooi/Ohé.
hagenappeltje: Hoensbroek en Hoeselt.
hagelappel (ook *agelappel*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Baarlo en Kessel.
hagelappeltje: Venlo.
hegappel: freq. Kleverlds.; ook in Baarlo, Noorbeek, Nederweert en Sint-Huibrechts-Lille.
hegappeltje: Meerlo en Baarlo.
heggenappel (ook *eggenappel*): Puth en Oirsbeek.
heggenappeltje: Baarlo en Zutendaal.
doornappel: Hoepertingen en Voort.
haamappel: Kerkade Wb.
haanappel (ook *aanappel*): verspr. Oostlb.; ook in Simpelveld en Stevensweert.

haanappeltje (ook *aanappelke*): Sittard, Doenrade en Heerlerheide.
haneappel (ook *anenappel*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Schinveld en Brunssum.
haneappeltje: Waubach en Eygelshoven.
haarappel: Heer.
haasappeltje: Blerick.
meelappeltje: Zonhoven.
welappel: Hamont.
hagelap (ook *agelap*): Einighausen, Nieuwstadt, Geleen, Guttecoven, Stein en Lutterade.
appel: Welkenraedt.
appeltje (*appelke*): Waubach.
haagbeer: Niel-bij-As, Loksbergen en Diepenbeek.
haagbeertje: Paal.
hagenbeer: Kermt en Wellen.

- hagendoornsbeer:** Wijchmaal en Peer.
- heggenbeertje** (*heggenbeerke*): Neeritter.
- meelbeer:** Weert, Stramproy en Tungalroy.
- meelbeertje:** Weertlands Wb. en in Hunsel.
- rode beer:** Peer en Linkhout.
- rood beertje:** Peer, Zonhoven en Uikhoven.
- klotsbeer:** Houthalen.
- bikbeer:** Zonhoven.
- snukbeer:** Eksel.
- spikkelenbeer:** Helchteren.
- varkensbeer:** verspr. Maaskemp.; ook in Maaseik.
- beer:** Roermond, Eil, Bochoolt, Neeroeteren, Neerpelt, Kleine-Brogel en Hechtel.
- beertje:** Hamont, Weert en Diepenbeek.
- meidoornbes:** Swalmen.
- rode bes:** Kerkrade.
- bes:** Meijel.
- bezie:** Neerpelt.
- doornkral (dorre-):** Venray.
- kral:** Helden/Everlo, Venlo, Oirlo en Ysselsteyn.
- kralletje:** Baarlo.
- haagkersje:** Mopertingen.
- hegkers:** Sevenum.
- rode kersjes** (*roo kerskes*): Limbricht.
- kermiskersje:** Lommel.
- varkenskers:** verspr. Noord.Oostlb.
- varkenskersje** (*varkenskerske*): Herten (bij Roermond) en Posterholt.
- kersje:** Posterholt, Munstergeleen, Schimmert, Guttecoven en Oostham.
- snijkriek:** Opglabbeek.
- kriek:** Oostham en Meeuwen.
- hagenbol:** Dilsen.
- bolletje** (*bolleke*): Achel.
- rood bolletje** (*rooi bolleke*): Kwaadmechelen.
- avondbrood:** Stokkem.
- bikkenbrood:** Zonhoven.
- tekenbrood:** Zonhoven.
- mikkenbrood:** Zonhoven.
- ekstervoer:** Beek.
- pikker:** Achel.
- spikken:** freq. Lonerlds en Truierlds.; ook in Limburgs Id. en in Houthalen, Stevoort en Halen.
- haagpikken:** Kuringen.
- hagenpinkel:** Lontzen.
- hagenprinkel:** Montzen.
- hagenkul:** Tongeren.
- hanenkul:** Horn, Posterholt, Thorn, Tongeren, Sint-Truiden en Jeuk.
- hanenpik:** Eys en Welkenraedt.
- hanenpikkel:** Epen en Vijlen.
- hanenpink:** Eupen.
- papenkul:** Gruitrode.
- papenmuts:** Rekem.
- hennenbik:** Zonhoven.
- knakker:** Lanaken.
- spoekel:** Niel-bij-St.-Truiden.
- miemert:** Heythuysen.
- snotsbel:** Maastricht en Mesch.
- snotterbel:** Thorn.
- wormpje:** Meijel.
- kern:** Heusden.
- doornbotte:** Mechelen.
- klijsterbeer:** Meeuwen.
- lijsterbes:** Venlo.
- lijsterkaarsje:** Asenray/Maalbroek.
- sleen:** Beesel en Stokkem.
- heggenroosje:** Kerkrade.
- kornoelje:** Heythuysen en Borgloon.
- koekenwelle:** Lanaken.

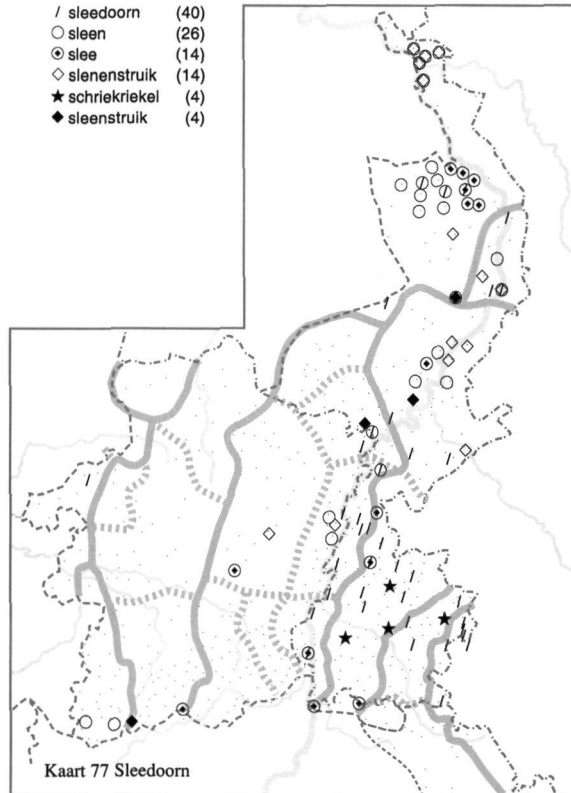

SLEEDOORN

De sleedoorn (*Prunus spinosa*) is een struik met zwarte twijgen en veel spitse donkere doornen. Hij wordt tot 4 m

hoog en bloeit uitbundig in april nog voor het blad verschijnt met spierwitte bloemetjes; de blaadjes zijn langwer-

/ sleedoorn	(40)
○ sleen	(26)
⊙ slee	(14)
◇ slenenstruik	(14)
★ schriekriekel	(4)
◆ sleenstruik	(4)

DC 56 (1981) (015a), Goossens 1b (1960) (579), N 82 (1981) (104), N 92 (1982) (add.);
 Echt Wb. (109), Genk Wb. (106, 297), Gennep Wb., Hasselt Wb. (406), Kerkrade Wb. (248), Meerlo-Wanssum Wb. (262), Meeswijk Wl. (579), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.311), Sittard Wb. (375), Tongeren Wb. (219, 304), Uikhoven Wl. (151), Venlo Wb. (242), Venray Wb. (413), Zonhoven Wb. (426).

pig. De vrucht is een blauw beschtig pruimpje, de sleepruim, zie dat lemma. Het is een vanouds bekende struik in hagen en afscheidingen.

sleedoorn: freq. Ripaur., Noord.-Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Geistingen, Thorn, Maastricht, Itteren, Kwaadmechelen, Arcen, Blerick en Venlo.

sleendoorn: Pey.

sleentdoorn: Montfort.

sleentdoornstruik: Montfort.

sleestruik: Neer.

sleenstruik: Horn, Ittervoort, Mechelen-Bovelingen en Maasbree.

slenenstruik: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverds.; ook in As, Stokkem, Boekend en Venlo.

slee: Meerlo-Wanssum Wb. en in Neer, Nieuwstadt, Geleen, Noorbeek, Genk, Maastricht, Eijsden en Vechmaal.

sleen: freq. Kleverlds.; ook in Kesseleik, Haelen, Swalmen, Thorn, Echt/Gebroek, Dilsen, Meeswijk, Niel-bij-St.-Truiden, Jeuk, Velden en Venlo.

slenen: Maasbracht.

sleekriekel: Oirsbeek, Klimmen en Gulpen.

sleekriekenstruik: Gulpen en Ingber.

sleekriekelenstruik: Klimmen, Noorbeek en Terlinden.

kriek: Zonhoven en Waubach.

kriekenboom: Vlijtingen.

kriekenhaag: Tongeren.

kriekenstruik: Mheer.

hondskriek: Tongeren.

kriekel: Epen.

kriekelpruim: Maastricht.

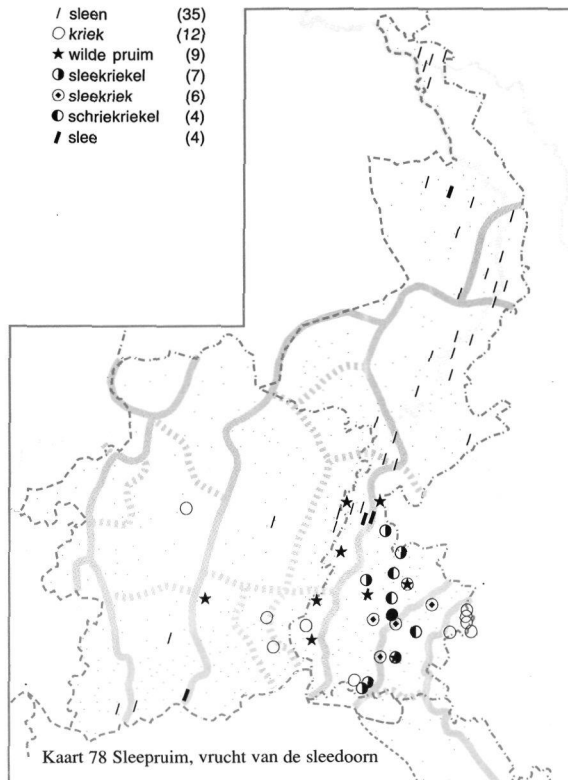
kriekelpruimpje: Maastricht.
kriekelenstruik: Eys en Vijlen.
schriekriek: Amby.
schriekriekel: Schaesberg, Schinnen,
 Berg-en-Terblijt en Klimmen.
schriekriekel: Sempelveld.
schriekriekelstruik: Wijnandsrade.
schriekriekelenstruik: Klimmen.
sneeuwdoorn (*sneedoorn*): Uikhoven.
sneeuwcriek (*sneekriek*): Uikhoven.
sneeuwcriekel (*sneekriekel*): Urmond
 en Schinnen.
sleenbeer (*sleembeer*): Meterik.
steen: As.
wilde pruim: Herten (bij Roermond)
 en Ifteren.
wild pruimpje: Hasselt.
wilde kriek: Eksel.
pruimpjeshout: Bree.
doornstruik (dorre-): Venray.

duivelskers: Echt/Gebroek.
himbeer: Waubach.
kweestruik: Roermond.
struik: Tegelen.
meidoorn: Bree.
zwarte doorn: Roermond.
biels: Stein.

SLEEPRUIM, VRUCHT VAN DE SLEEDOORN

/ sleen	(35)
○ kriek	(12)
★ wilde pruim	(9)
⊙ sleekriekel	(7)
⊙ sleekriek	(6)
● schriekriekel	(4)
! slee	(4)

DC 56 (1981) (015b), Goossens 1b
 (1960) (579), N 82 (1981) (105),
 ZND m (Michiels);
 Echt Wb. (109), Gennep Wb.,
 Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (168),
 Maastricht Wb. (387), Sittard Wb.
 (393), Tegelen Wb. (114),
 Valkenburg Wb. (157), Zonhoven
 Wb. (145);
 Oudemans, W. (1918), Veldeke 09
 (1934) (462), Vreuls, E. (zj.hs).

De sleepruim is vrucht van de sleedoorn. Het is een rond blauwzwart pruimpje dat er witachtig berijpt uitziet en een steenpit heeft. Het is eetbaar maar smaakt zo wrang dat de tanden er stroef van gaan aanvoelen. Het wordt gebruikt om brandewijn op smaak te brengen.

sleevrucht: Vaals.

sleedoornbes: Venray.

sleebes: Merkelbeek.

sleebeer: Venlo.

slee: Limbricht, Guttecoven, Vechmaal en Oirlo.

sleen: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds., verspr.

Centr.Maaslds.; ook in Pey, Schimmert, Thorn, Maasbracht, As, Mechelen-Bovelingen, Wellen en Jeuk.

sleenpruimpje: Meijel.

sleentpruim: Montfort.

wilde pruim: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Gulpen, Maastricht, Iteren en Diepenbeek.

pruimpje: Meterik.

wild pruimpje: Bree, Geistingen en Hasselt.

prunelle (fr.): Maastricht.

prom: Maastricht.

sleekriek: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Hoensbroek en Valkenburg.

sleekriekel: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen.

sneeuwriekel (*sneekriekel*):

Urmond, Doenrade en Berg-en-Terblijt.

kriek: Kerkrade Wb. en in Heerlen, Mheer, Caberg, Eigenbilzen, Vlijtingen en Houthalen.

wilde kriek: Eksel.

schriekriek: Amby.

kriekel: Eys, Epen en Vijlen.

schriekriekel: Ubachsberg, Schinnen, Wijnandsrade en Klimmen.

schriekiel: Simpelveld, Schaesberg en Heerlerbaan/Kaumer.

schriekel: Sittard.

duivelskers: Echt/Gebroek en Geleen.

duivelskral: Tegelen.

gezichtentrekker: Zonhoven.

blauw bolletje: Bree.

kwee: Roermond.

mispel: Ell.

niepeteer: Swalmen.

sleesmaak: Neer.

sliepeltje: Genk.

stekbeer: Maasbree.

VOGELKERS

N 82 (1981) (111);

Gennep Wb., Heerlen Wb. (015), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.516), Tongeren Wb. (263, 623), Tungalroy Wb. (196), Zonhoven Wb. (173, 448).

De vogelkers (*Prunus padus*) komt voor als struik, maar soms ook in een boomvorm en kan dan wel 15 m hoog worden. De bast is sterk riekend en laat in repen los; ook de in hangende trossen bloeiende witte bloemen geuren zwaar. De kleine zwarte vruchtjes hebben een steenpit.

De vogelkers groeit in vochtige bossen en aan oevers; de bij ons ingevoerde en

verwilderd voorkomende Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) lijkt veel op de inheemse vogelkers.

vogelkers (ook *vogelkees*):

verspr.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Waubach, Stevensweert, Maastricht, Houthalen, Blerick en Boekend.

hondskers (ook *hondskees*): verspr.

Oostlb.; ook in Ospel, Weert, Born, Iteren, Zonhoven en Meijel.

hondskerselaar (*hondskezelaar*):

Loksbergen.

hondkers (ook *hondkees*): Echt/

Gebroek en Sittard.
hondsbeer: Bree.
hondshout: Ell.
amerikaanse kers: As.
wilde kers (*wille kees*): Niel-bij-St.-
 Truiden, Hoeselt en Tongeren.
varkenskers (*varkenskees*): Tongeren.
duivelskers (ook *duivelskees*):
 Swalmen, Heerlen en
 Nieuwenhagen.
duivelskrallen: Maasbree.
poepappel: Velden.
haagappel: Gulpen.
hagendoorn: Maastricht.
bospest: Sevenum.
pest: Venray.
prunus: Venray.
primus: Gennep Wb.
padua: Stein.
steenberen: Zonhoven.
heulenteer (ook *hjeleer*): Loksbergen,
 Maastricht en Vlijtingen.

remieskeshout: Eksel.
spork: Houthalen.
vuilbes: Haelen.
vuilboom: Gulpen, Haelen, Sittard,
 Noorbeek, Terlinden, Stein en
 Maastricht.
waterwijde (*waterwij*): Tungelroy.
wurg: Kwaadmechelen.
vlier: Posterholt en Maastricht.

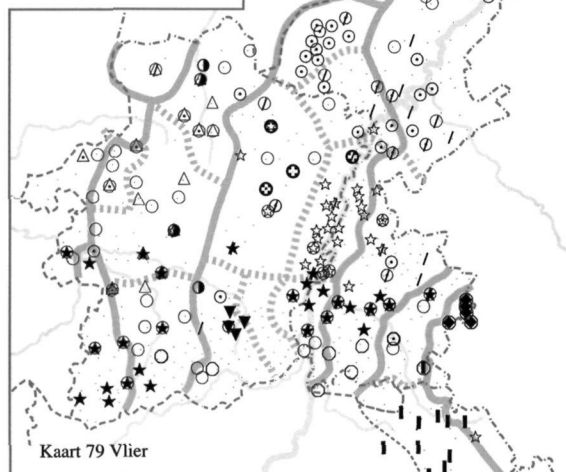
VLIER

De gewone vlier (*Sambucus nigra*) is een algemeen voorkomende struik die tot 6 m hoog kan worden. De bladeren zijn geveerd met 5-7 blaadjes. De vlier heeft een vlakke schermvormige bloeiwijze met geelwitte bloemen waarvan men thee kan trekken en zwartrode trossen bessen. De bast is grijsbruin en kurkachtig; het hout is gemakkelijk te breken en bevat veel merg, zodat men een tak kan uithollen om er een fluitje of een propenschiet van te maken, hetgeen resp. de benamingen **fluitjes-hout** en **klapbushout** met hun varianten verklaart.

vlier: freq. Kleverlds., verspr. over de rest van Lb.
vlierboom: freq. Maaskemp. en Lonerlds., verspr. over de rest van Lb.
vlierenboom: verspr. in heel Lb. behalve het zuidoosten.

vlierstruik: verspr. Oostlb.; ook in Wylre, Weert, Stramproy, Ophoven, Opglabbeek, Niel-bij-As, Beverst, Kaulille, Scholen, Zonhoven, Sint-Truiden, Venlo, Mook en Venray.
vlierenstruik: freq. Weertlds. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Pey, Grathem, Maasbracht, Echt/Gebroek, Hoeselt, Zonhoven, Lottum en Venlo.
vlierhout: Zonhoven en Diepenbeek.
vlierenhout: Venray Wb. en in Tegelen, Neerpelt, Overpelt en Venlo.
heulenteer (ook *eulenteer, euleteer, heuleteer, heutetèr*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Trichterlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Kerkrade Wb. en in Heerlen, Wylre, Vijlen, Genk, Rekem, Tongeren, Kuringen, Hasselt en Halen.

○ vlier(en)boom	(84)
⊙ vlier(en)struik	(55)
/ vlier	(50)
☆ heulenteul(enstruik)	(35)
★ heulenteer(struik)	(28)
⊖ vlier(en)hout	(14)
! holunder (du.)	(11)
△ klots(en)hout	(11)
◆ kershout	(6)
△ klots(en)boom	(6)
⊕ bussenhout	(5)
⊗ knab(ben)hout	(5)
▼ toetelaar	(4)

DC 13 (1945) (007a), DC 23 (1953) (005), N 74 (1975) (045 add.), N 82 (1981) (096 add.), N 91 (1982) (240 add.), N 92 (1982) (add.), ZND 15 (1930) (026), ZND m (Dupont, Franssen, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (289), Echt Wb. (053), Genk Wb. (097, 135, 138), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (185), Hasselt Wb. (501), Heerlen Wb. (027, 068), Kerkrade Wb. (114, 149), Lommel Wl. (153, 378), Maaseik Wb. (018, 022, 048), Maastricht Wb. (141), Meeswijk Wl. (259), Meeuwen Wl. (104), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.472), Sint-Truiden Wb. (102, 187), Sittard Wb. (090), Stokkem Wb. (040, 043), Tegelen Wb. (083), Tongeren Wb. (228), Tungalroy Wb. (195), Uikhoven Wl. (060), Valkenburg Wb. (082), Venlo Wb. (128), Venray Wb. (163, 503), Weertlands Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (180, 228, 530); Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (029), Daelen,

J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Heynen, P. (1960sq), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 01 (1926) - 26 (1951) (passim).

heulenteerstruik (ook *heuleteers-truik*): Kerkrade Wb. en in Vijlen en Mheer.

heulenterenboom: Herk-de-Stad en Amby.

heulenterenhout: Wellen.

heulenteul (ook *eulenteul*, *heulerteul*, *heuleteul*): freq. Centr.Maaslds. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Raeren, Stevensweert, Bree, Meeuwen, As, Neerharen, Zonhoven, Wijer en Herk-de-Stad.

heulenteulder (*heuleteulder*): Geleen.

heulensteulder: Oirsbeek.

heulenteulenboom: Mechelen-aan-de-Maas.

heulenteulenstruik (*eulenteulen-*

struik): Rotem en Lanklaar.

heulenteun (*eulenteun*): Sittard.

heulenteut: Dieteren.

heulenteutenboom: Ophoven.

heulenteutenstruik: Echt/Gebroek.

heuleneer: Maastricht.

heuler (*jeuler*): Zichen-Zussen-Bolder.

heulerenboom (*jeulerenboom*): Zichen-Zussen-Bolder.

heulerenstruik: Koninksem.

heuleulder: Geleen.

heulderenteulder: Amstenrade.

heuldersteulder: Doenrade.

heulendenteulder: Nuth/Aalbeek.

heutelenteut: Echt/Gebroek.

holunder (du.) (ook *heulender*): freq.

Geulds.; ook in Kelmis,
Hergenrath, Hauset en Vijlen.

holunderstruik: Eys.

holunderhout: Heerlen.

klotsboom: Kwaadmechelen,
Leopoldsburg en Wijer.

klotsenboom: Beringen, Eksel en
Wijchmaal.

klotshout: Heusden, Kuringen,
Hasselt en Sint-Lambrechts-Herk.

klotsenhout (ook *krotsenhout*):
Overpelt, Kleine-Brogel, Peer,
Helchteren, Zonhoven en Lommel.

klotshoutenboom: Hasselt.

klotsenstruik: Zonhoven.

klotsenbos: Lommel.

koltsbuizenhout: Schulen.

klotsberenstruik: Zonhoven.

knabhout: Bree.

knabbenhout: Bree, Maaseik en
Opglabbeek.

knabbenhoutenstruik: Opoeteren.

knabbussenhout: Melderslo.

knabspuitenhout: As en Niel-bij-As.

knabtoetenstruik: Rotem.

toetelaar: Bilzen, Martenslinde,
Hoeselt en Rijkhoven.

toetelarenhout: Beverst en
Waltwilder.

toetelarenstruik: Schalkhoven.

toetenhoutenboom: Lottum.

klapbushout (*klabbeshout*): Achel.

klatspijperhout: Bocholt.

schietpijperhout: Overpelt.

spuitenhout: Kaulille.

bussenhout: Gennep Wb.

fluitjeshout: Blerick en Venlo.

kershout: Kerkrade Wb.

hennekersen: Grote-Spouwen.

berenhout: Zonhoven.

hondsberen: Dilsen.

bezenboom: Tongerlo.

boutelaar: Kortessem.

bramel: Venlo.

brommel: Lanaken.

konkernullenstruik: Geleen.

konkernullenspenderik: Geleen.

kjuller: Val-Meer.

VLIERBES

DC 13 (1945) (007b), Goossens 1b (1960) (007b);
Bree Wb. (098), Hamont Wl. (518), Hasselt Wb.
(029 add., XXIX), Meerlo-Wanssum Wb. (313),
Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.474), Stokkem Wb. (039),
Tungelroy Wb. (190), Venray Wb. (163, 503).

De vlierbes is de vrucht van de vlier,
een eerst groene en uiteindelijk zwarte
bes met rood sap, die kan worden
gegeten. De bessentros heeft de vorm
van de schermbloemige bloeiwijze
bewaard.

vlierenthee in Venlo, Oirsbeek en
Houthem, is wel het aftreksel van de
vlierbes.

vlierbes: Heerlen, Helden/Everlo,
Heythuysen, Roermond, Pey,
Klimmen, Klimmen, Maasbracht,
Echt/Gebroek, Maastricht, Lottum,
Velden en Wanssum.

zwarte vlierbes: Geulle.

vlierenbes: Sint-Odiliënberg.

vlierbeer: Haelen, Beegden, Heel,

Weert, Stramproy, Tungalroy,
Hamont en Hasselt.

vlierenbeer: Heel.

vlierenbeertje (ook *vlierenbeerke*):

Ospel en Weert.

vlierenbei: Gennep.

vlierbloem: Gingelom, Geulle,
Meerssen en Heugem.

vlierenbloem: Tongeren, Venlo en
Helden/Everlo.

vlierkers: Nuth/Aalbeek en Welten.

vlierenkers: Roggel.

vlierenkersje: Wijlre.

vlierkral: freq. Kleverlds.

vlierenkral: verspr. Kleverlds.; ook in
Panningen, Steyl en Lottum.

vlierenkralletje (*vlierenkralke*):
Lottum.

vliermiemert: Herten (bij Roermond).

vlierbolletje (*vlierbolleke*):

Nieuwstadt, Niel-bij-St.-Truiden en
Sibbe/IJzeren.

vlier: Bree Wb. en in Wijlre, Amby,
Grathem en Venray.

vlieder: Vijlen.

bes: Dieteren.

beer: Weert en Hushoven.

klotsbeer: Hasselt.

bolletje (*bolleke*): Einighausen.

heulenteulenbolletje (*—bolleke*):
Geulle.

kers: Born en Geleen.

zwarte kers: Amstenrade.

duivelskers: Putbroek.

kral: Mook en Blerick.

kravel: Putbroek.

holunder (du.): Vijlen.

inkbol (*inkbol*): Stokkem.

knakker: Maastricht.

wiemeltjes van de heulenteul: Mheer.

zwarte miemert: Stevensweert.

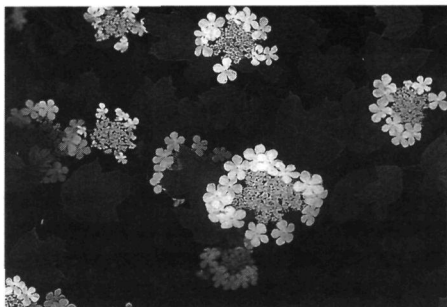
vlierenthee: Venlo, Oirsbeek en
Houthem.

GELDERSE ROOS

DC 60a (1985) (026), N 92 (1982) (026);
Genk Wb. (303), Haspengouws Id. (019), Meerlo-
Wanssum Wb. (265), Tungalroy Wb. (185, 194,
196), Weertlands Wb. (B1-01), Zonhoven Wb. (030,
138);

Achten, P. (1995) (inl.).

De gelderse roos (*Viburnum opulus*)
of sneeuwbal (dat eigenlijk de naam
van het genus is) is een struik die tot 4
m hoog kan worden met slappe, hand-
vormige bladeren met 3-5 lobben en
een schermvormige bloeiwijze, waar-

van de buitenste witte stervormige bloemen veel groter zijn dan de binnenste geelwitte bloemetjes. De ronde bessen zijn rood en giftig. De gelderse roos groeit in vochtig bos en bloeit van juni tot augustus.

balroos: Haspengouws Id., Weertlands Wb. en in Montfort, Vlodrop, Schimmert, Tungalroy, Ophoven, Thorn, Bree, Zonhoven, Meijel en Sevenum.

gelderse roos: Echt/Gebroek en Vijlen.

wilde roos: Stevensweert.

varkensroos: Maasbree.

sneeuwbal (ook *sneebal*): verspr.

Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Schimmert, Weert, Tungalroy, Ophoven, Genk, Guttecoven, Stein en Vlijtingen.

wilde sneeuwbal: Diepenbeek.

sneeuwbel (*sneebel*): Hoeselt.

sneeuwbol (*sneebol*): Jeuk, Mheer en Eys.

wilde vlier: Oirlo, Sittard en Wijlre.

vlier: Maasbree en Reuver.

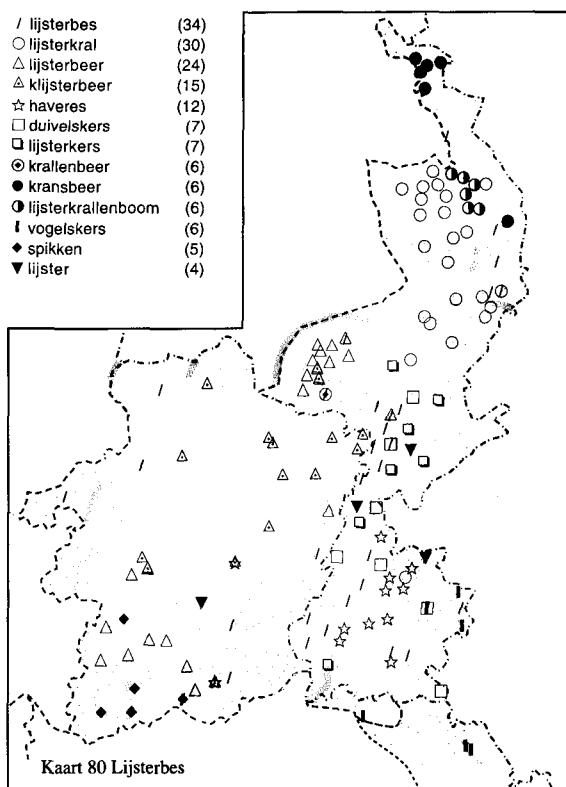
hoefblad: Kerkrade.

klijsterbeer: Tungalroy.

platbeer: Zonhoven.

LIJSTERBES

/ lijsterbes	(34)
○ lijsterkral	(30)
△ lijsterbeer	(24)
△ klijsterbeer	(15)
☆ haveres	(12)
□ duivelskers	(7)
□ lijsterkers	(7)
⊙ krallenbeer	(6)
● kransbeer	(6)
⊙ lijsterkrallenboom	(6)
! vogelskers	(6)
◆ spikken	(5)
▼ lijster	(4)

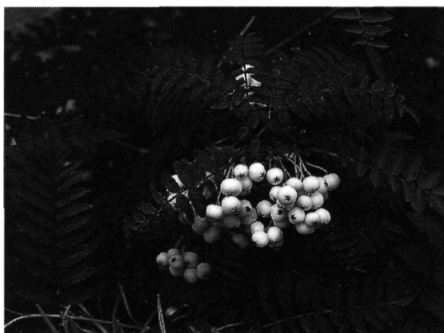
Kaart 80 Lijsterbes

DC 26 (1954) (013), Lk 04 (1953) (013), N 74 (1975) (045 add.), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (049 add.);

Eupen Wb. (047), Genk Wb. (134, 163), Gennep Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (186), Sittard Wb. (128), Tegelen Wb. (100), Tongeren Wb. (224, 320), Tungalroy Wb. (196), Valkenburg Wb. (078), Venlo Wb. (184), Venray Wb. (273), Weertlands Wb. (B1-07), Zonhoven Wb. (228); Daelen, J.v. (1933-41), Mertens, A.M. (1885a), Mertens, A.M. (1885b), Oudemans, W. (1918), Veldeke 15 (1940) (024), Veldeke 23 (1948) (057), Vromen, W. (zj.hs), Wijnhoven, F. (zj.hs).

De wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) komt algemeen voor in vochtig bos, zowel als struik en als boom. De lijsterbes bloeit in mei met roomwitte,

dichte schermvormige pluimen. De vlezige oranje-rode bessen zijn giftig, maar geliefd bij vogels. Het blad van de lijsterbes is geveerd met langwer-

pige fijngetande blaadjes en lijkt veel op het blad van de es, vandaar het tweede deel van de benaming **haveres**.

Veel benamingen in dit lemma kunnen, zoals de Standaardnederlandse naam, zowel de struik als de vrucht benoemen; vergelijk de opmerking aan het begin van deze paragraaf. De benamingen die uitdrukkelijk alleen de struik aanduiden staan achter in het lemma bijeen.

Geulkeswortel, de lexicale variant van **gulikse wortel** (*Ulestraten*) wordt in het WNT genoemd als een Lb. naam van het wrattenkruid (stinkende gouwe, zie dat lemma); vergelijk ook **gulikse wortel** in het lemma HEGGENRANK.

lijsterbes: freq. Horns en verspr. in de rest van heel Lb.

lijsterbezie: Weert.

lijsterbeer: freq. Lonerlds.; ook in Weertlands Wb. en in Heel, Dilsen, Tongeren, Widooie, Kermt, Kuringen, Nieuwerkerken en Sint-Truiden.

lijsterkral: freq. Kleverlds. en aansluitend Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Amstenrade.

lijsterkers: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Pey, Gronsveld en Guttecoven.

lijster: Montfort, Schinveld, Buchten en Diepenbeek.

klijsterbeer (ook *klijnsterbeer*): freq. Maaskemp. en Horns; ook in Weert, Keent, Neerpelt, Hechtel, Stokrooie en Kuringen.

klijsterbezie: Weert.

kluisterbeer: Bocholt en Zonhoven.

haver-es: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Genk en Tongeren.

havereskers: Sittard.

haverkers: Brunssum.

vogelskers: Kerkrade, Eynatten, Raeren, Heerlen, Waubach en Sint-Pieters-Voeren.

vogelbraambes: Afferden.

duivelskral: Bergen en Blerick.

duivelskers (ook *duivelskes*): Vaals, Heerlen, Horn, Nieuwstadt, Puth, Maasbracht en Stein.

duivelskersennoot (*duivelskessen-noot*): Gellik.

duivelsknop: Meerssen.

krammeskers: Einighausen.

boskers: Schimmert.

wilde kers: Geleen.

papenmuts (*papermuts*): Voerendaal.

papenmutsje (*papermutsje*): Ten-Esschen/Weustenrade.

kral: Grathem.

krallenbeer: Gennep Wb. en in Tungalroy.

kransbeer: Gennep Wb. en in Arcen.

spikken: verspr. Lonerlds.; ook in Borlo.

hondsbeer: Opglabbeek.

hondsbes: Rotem.

koeg: Blerick.

flotsraap: Vliermaal.

vlierknop: Lommel.

haagappel: Zichen-Zussen-Bolder.

haneappel: Kerkrade.

heulenteer: Engelmanshoven, Valkenburg en Sibbe/IJzeren.

honderoos: Rosmeer.

sleen: Hoepertingen.

vlier: Gulpen.

De benamingen voor de struik:

berenstruik: Wijchmaal.

duivelskrallenboom: Baarlo.

fluitenhout: Stramproy, Tungalroy en Hechtel.

heulenteerstruik: Kerkrade.

hondehout: Hunsel.

klijsterberembos (*klijnsterberembos*): Overpelt.

krallenhout: Tungalroy.

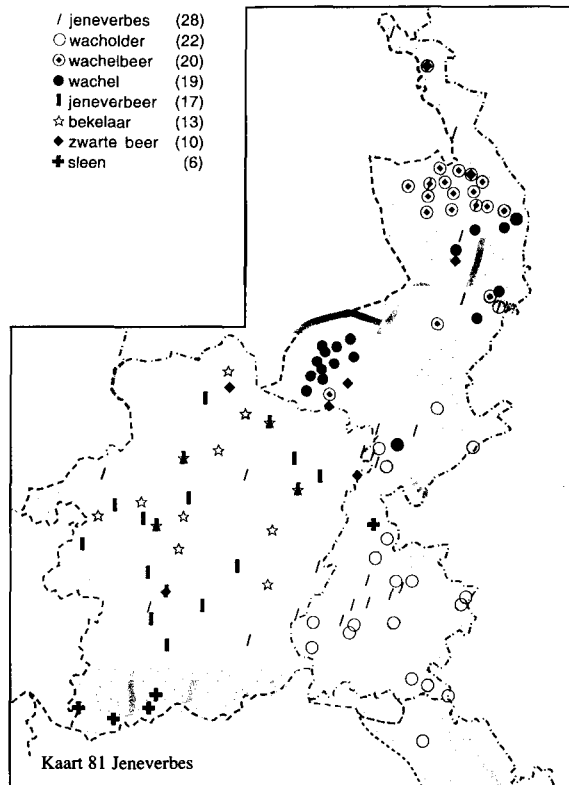

lijsterberenboom: Vliermaalroot.
lijsterberenstruik: Diepenbeek.
lijsterbessenstruik: Sint-Lambrechts-
 Herk.
lijsterboom: Wijer en Kanne.
lijsterkrallenboom: Meerlo-Wanssum
 Wb.

lijsterstruik: Elen en Bocholtz.
misereboompje: Hasselt.
vogelbraamhout: Afferden.
vuilboom: Nederweert, As en Eupen.
gulikse wortel (geulkeswortel):
 Ulestraten.

JENEVERBES

/ jeneverbes	(28)
○ wacholder	(22)
⊙ wachelbeer	(20)
● wachel	(19)
┆ jeneverbeer	(17)
☆ bekelaar	(13)
◆ zwarte beer	(10)
+ sleen	(6)

DC 30 (1958) (001a, 001b), N 92
 (1982) (add.), Roukens 03 (1937)
 (012), ZND 34 (1940) (068), ZND
 49 (1958) (001a, 001b), ZND m
 (Langohr);
 Echt Wb. (130), Genk Wb. (096),
 Heerlen Wb. (070), Limburgs Id.
 (076), Maastricht Wb. (490),
 Meerlo-Wanssum Wb. (321),
 Roermond Wb. (318), Sittard Wb.
 (482), Tungalroy Wb. (190, 195),
 Valkenburg Wb. (193), Venlo Wb.
 (156), Venray Wb. (515),
 Weertlands Wb. (B1-11),
 Zonhoven Wb. (190);
 Daelen, J.v. (1933-41).

De jeneverbes (*Juniperus communis*) is een dicht zuilvormig groeiende struik met scherpe naaldvormige bladeren in kransen van 3, die in de winter niet afvallen en hun blauwgroene kleur behouden. Hij groeit in heidevelden, vennen en dennenbossen. De vrucht van de jeneverbes is een klein blauw of zwart bolletje. Het is geen echte bes, maar een klein dennenkegeltje met vergroeide, vlezig geworden schubjes. Jeneverbessen

worden als kruid gebruikt bij het bereiden van onder meer zuurkool en ze worden aan brandewijn toegevoegd om er jenever van te maken. Zoals bij de lijsterbes kunnen veel benamingen in dit lemma zowel de struik als de vrucht benoemen; vergelijk de opmerking aan het begin van deze paragraaf. De benamingen die uitdrukkelijk alleen de struik aanduiden staan achter in het lemma bijeen.

jeneverbes (ook *jenerbes*, *jenevelbes*): verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Ophoven, Thorn, Meeuwen, Laak, Genooi/Ohé, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Martenslinde, Diepenbeek, Hechtel, Sint-Lambrechts-Herk, Oostham en Blerick.

jeneverbezie: Lommel.

jeneverbezie (*jeneverbezie*): Leopoldsburg.

jeneverbeer: verspr. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Diepenbeek, Overpelt, Beringen, Alken, Wellen en Meldert.

jeneverbeertje (*jenevelbeerke*, *jeneverbeerke*): Meeuwen en Houthalen.

jeneverbezing: Lommel.

jeneverkral: Venlo.

jeneverbol: Sint-Truiden.

jenever (*jenevel*): Lanaken.

wachelbeer: freq. Kleverlds.; ook in Helden/Everlo, Tungalroy, Arcen en Hout-Blerick.

wachelenbeer: Horst en Leuken.

wachelterbeer: Thorn.

wacholderbeer (ook *wachelderbeer*): Baexem, Grathem en Vaals.

wachelenkral: Venray en Sevenum.

wacholderbes: Tegelen.

wacholderkoren (*wachelderkoren*): Oirsbeek, Amstenrade en Kerkrade.

wacholderkorentje (*wachelderkorentje*): Oirsbeek.

wacholdermiemel (*wacheldermiemel*): Mechelen.

bekelaar (ook *vekelaar*): verspr.

Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Paal.

bekelarenbeer: Opoeteren.

beekbeer: Stevoort.

brandewijsbeer: Sint-Lambrechts-Herk.

zwarte beer: Nederweert, Weert, Stramproy, Zwartbroek, Maaseik, Sint-Huibrechts-Lille, Hasselt, Gennep, Wanssum en Sevenum.

zwarte (beer): Meeuwen en Neeroeteren.

zwarte bezie: Kwaadmechelen.

zwarte kroezel: verspr. Lonerlds.

zwarte miemer: Blerick, Venlo en Maasniel.

zwarte sint-jansbeer: Zepperen.

wild kersje (*wild kerske*): Paal.

wilde mamer: Broeksittard.

beer: Zolder en Zonhoven.

bes: Muizen.

bezie van de flikkenteer: Genk.

miemer: Grubbenvorst.

miemert: Herten (bij Roermond).

kriek: Rутten.

kriekel: Remersdaal.

kriekje (*kriekske*): Heusden.

hagenteerbeer: Overpelt.

hansbortel: Dieteren en Born.

hansbort (ook *harsbort*): Nieuwstadt en Susteren.

aardbeer: Rijkhoven.

braam: Eigenbilzen.

braambeer: Overpelt, Ophoven en Hasselt.

bramel: Eigenbilzen.

bramerte: Stokkem.

brampel: Sevenum.

doorns (*duirs*): Sevenum.

takshaag: Bilzen.

bosbeer: Velm.

duivelskers: Neer, Beesel, Schinnen en Berg-aan-de-Maas.

duivelskral: Maasbree.

hennebeer: Kuringen.

holunder: Eys.

hondslot: Hasselt.

hondsbeer: Neeroeteren, Roosteren en Hasselt.

inktheer (*inkbeer*): Hechtel.

lijsterbeer: Eisden, Spalbeek, Zeperen en Nieuwerkerken.
lijsterbes: Bocholt, Veldwezelt, Alken en Hoepertingen.
lijsterbesje (*lijsterbeske*): Gelinden.
klijsterbeer (ook *klijnsterbeer*): Bocholt, Bree, Hamont en Overpelt.
knoppershoutbeer: Zonhoven.
kokkelkoren: Amstenrade.
konkernoel: Maasbracht.
mampert: Beegden.
marbelt: Buggenum.
mispel: Remersdaal.
moerbeer: Overpelt en Zonhoven.
moerbezie: Neerpelt.
molbeer: Maastricht.
moosbeer: Overpelt.
olcutterenbes: Sint-Truiden.
robbesbeer: Hamont.
schriekiekel: Voerendaal, Puth, Brunssum en Hoensbroek.
sint-janbeer: Ulbeek.
sint-jansbeer: Hasselt.
tjansbeer: Sint-Truiden.
sleebeer: Velden.
sleedoorn: Voerendaal.
sleendoorn: Heythuysen en Maasbracht.
sleekriek: Stein.
sleen: Limbricht, Maasbracht, Gutshoven, Heers, Gingelom en Jeuk.
sleenkers: Neer.
sneeuwbeer (*sneebeer*): Neeroeteren.
sneeuwbeerstruik (*sneebeerstruik*): Neeroeteren.
sneeuwkriek (*sjneekriek*): As, Boorseem en Valkenburg.
sneeuwkriekiel (*sjneekriekiel*): Geleen.
stachel: Maasbree.
temiejeke: Lommel.
vlierbes: Panningen en Helden/Everlo.
vlierkral: Panningen en Helden/Everlo.
vrakelder: Valkenburg en Klimmen.

De benamingen voor de struik:
wacholder (ook *wachelder*, *wachole*, *wachozer*, *wanolder*): freq.

Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb. en Horns, ook in Vaals, Montzen, Echt/Gebroek, Maastricht, Borgharen en Hout-Blerick.
wachel: freq. Weertlds.; ook in Baarlo, Maasbracht, Lottum, Arcen, Blerick, Melderslo en Hegelsom.
wachelteer: Mechelen-aan-de-Maas en Maastricht.
flickenteer: Limburgs Id. en Genk.
hagenteer: Overpelt.
beertjesstruik (*beerkesstruik*): Grote-Brogel.
braamberenstruik: Overpelt.
bramertenstruik: Stokkem.
holunderstruik: Eys.
inktberembos (*inkberembos*): Hechtel.
jeneverbessenstruik: Neeroeteren en Vaesrade.
jeneverbesstruik: Maasbree.
jeneverboompje: Kuringen, Diepenbeek en Wellen.
jeneverstruik: Gruitrode, Diepenbeek, Hamont en Helchteren.
lijsterboom: Bilzen.
miserieboompje: Heks.
moerberenstruik: Overpelt.
moerbeziënbos: Neerpelt.
molbeerstruik: Maastricht.
moosberenstruik: Overpelt.
slenenboon: Montenaken.
sleenstruik: Neer.
slenenstruik: Gingelom.
sneeuwkriekenboom (*sneekriekenboom*): Boorseem.
sneeuwkriekenstruik (*sneekriekenstruik*): As.
wachelberenstruik: Gennep.
wachelenstruik: freq. Kleverlds.; ook in Tungalroy.
wachelderhout: Roggel.
wacholderhout (*wachelderhout*): Heythuysen en Hunsel.
wacholderstruik (*wachelderstruik*): Heerlen.

TAXUS

N 82 (1981) (107a);
Heerlen Wb.

De taxus (*Taxus baccata*) is een struik met harde, afgeplatte en glanzend groene naalden die niet afvallen in de winter. In het wild komt deze struik weinig voor, maar hij wordt veel aangeplant voor hagen en in parken. De taxus is erg giftig.

taxus: verspr. in heel Lb.

taks: Venlo, Noorbeek en Eijsden.

venijnboom: Montfort, Stein en Geulle.

venijn: Maastricht.

gifboom: Born.

kerkhofboom: Swalmen.

zeverboom: Vlodrop.

barstboom (*bosboom*): Heerlen.

frans groen: Houthalen.

ijf: Schimmert en Vlijtingen.

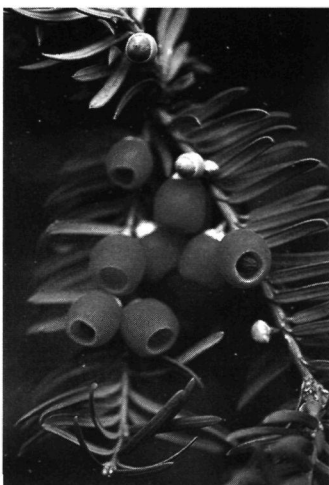
jeneverbes: Boekend.

VRUCHT VAN DE TAXUS

N 82 (1981) (107a, 107b);
Sint-Truiden Wb. (214).

De vrucht van de taxus is eerst een vrijliggende witte pit, die later door een vlezig, helderrood omhulsel omgroeid wordt. Het resultaat ziet eruit als een besje.

taxusbes: Kwaadmechelen.

snotbeer: Venlo.

snotbes: Kesseleik.

snotbel (ook *snoebel*): Montfort, Schimmert, Opglabbeek, Eksel, Jeuk en Meijel.

snotsbel: Maastricht.

snotterbel: Meijel, Born en Stein.

snotsneusje: Hasselt.

zaad van de taks: Stein.

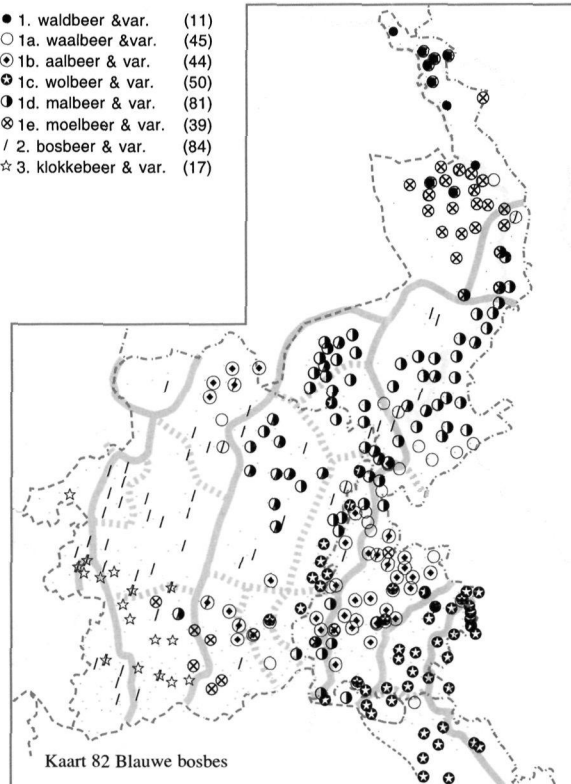
gifappeltje (*gifappelke*): Vlodrop.

honingpotje: Maastricht.

bes: Velden.

BLAUWE BOSBES

- 1. waldbes & var. (11)
- 1a. waalbes & var. (45)
- ⊙ 1b. aalbes & var. (44)
- ⊗ 1c. wolbes & var. (50)
- ⊕ 1d. malbes & var. (81)
- ⊗ 1e. moelbes & var. (39)
- / 2. bosbes & var. (84)
- ☆ 3. klokkesbes & var. (17)

DC 13 (1945) (006), N 82 (1981) (106 add.), N 92 (1982) (add.), Roukens 03 (1937) (023), SGV (1914) (004), ZND 01 (1922) (a-m), ZND m; Beverlo Wb. (047), Bree Wb. (194), Echt Wb. (079), Eupen Wb. (025, 230), Genk Wb. (066), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (326), Hamont-Achel Wb. (032); Hamont Wl. (111), Heerlen Wb. (072), Kerkrade Wb. (312), Limburgs Id. (282), Maaseik Wb. (053), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (199), Meeswijk Wl. (426), Sint-Truiden Wb. (155), Sittard Wb. (290), Stokkem Wb. (071), Tegelen Wb. (102), Tongeren Wb. (359, 361), Tungeleroy Wb. (190), Uikhoven Wl. (189), Valkenburg Wb. (013, 124), Venlo Wb. (188), Venray Wb. (301), Weertlands Wb. (B1-07, B1-11); Achten, P. (1995) (inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Boer, F. de & Z. Zoons (1988) (038), Daelen, J.v. (1933-41),

Dolmans, H. (zj.hs), Goossens, P. (eigen opname), Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 04 (1929) (165), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 24 (1949) (017), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A.F. (1966-68), Welter, W. (1933) (189), Zits E. (1989-90) (034).

De blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus*) is een klein struikje uit de heidefamilie. Het is een bodembedekker in bossen op zure grond met fijngetande, lichtgroene blaadjes, met bleekpaarse bolvormige bloempjes en smakelijke blauw bestoven besjes met een kenmerkend blauwrood sap.

Zoals bij de lijsterbes en de jeneverbes kunnen veel benamingen in dit lemma zowel de struik als de vrucht benoemen; vergelijk de opmerking aan het begin van deze paragraaf. De benamingen die uitdrukkelijk alleen de struik aanduiden staan achter in het lemma bijeen.

Kernwoord in de Limburgse dialecten is **waldbes** (cf. WNT sub *waldbes*). Daarbij doen zich talloze reductievormen en varianten voor die in dit lemma op het niveau van het trefwoord zijn weergegeven:

- (a) waalbes, walbes, waalber, walber (met metathesis: warbel, weer uitgebreid tot warbelt, warbert) en uitbreidingen waalsbes, walbert, walbes, enz.;
- (b) aalbes (is dus niet de 'aalbes'), aalber, olber (ook weer met metathesis: orbel, arbel, aarbel), olsbes, orbelte, enz.;
- (c) wolbes, met uitbreiding, reductie

- en metathesis: wollebeer, wolber, wolbel, worbel; en: woelbeer, woerbel, enz.;
- (d) (w- wordt m-): malbeer, ook weer gereduceerd en met metathesis: malber, malbert, malsber, marbel, marmel, marmer, molbeer, morbel, enz.;
- (e) en tenslotte varianten als moelbeer, moelber; olmer, aambeer, enz..
- Het abstractieniveau van de trefwoorden (zie het Ten Geleide) is zodoende in dit lemma laag gehouden; in de kaart daarentegen zijn ten behoeve van het overzicht alleen de bovenstaande groepen (abstracties) weergegeven.
- waldbeer:** verspr. Kleverlds.; ook in Heerlen.
- waldsbeer** (ook *walsbeer*): Gennep Wb. en in Mook en Afferden.
- waldsbei:** Gennep.
- waalbeer:** Limburgs Id. en in Elen en Kleine-Brogel.
- waalber:** Uikhoven en Sippenaken.
- walbeer:** Venray Wb. en in Heel, Hunsel, Grathem en Peer.
- walber:** Vlodrop, Herderen, Arcen, Venray en Oostrum.
- walbert:** Heythuysen en Roggel.
- warbel:** verspr. in het centrum van Oostlb.; ook in Echt/Gebroek, Born en Guttecoven.
- warbelt:** Pey.
- warbert:** Susteren.
- waalsbeer:** Weertlands Wb. en in Ottersum.
- walbes:** Geysteren.
- wasbeer:** Gennep Wb. en in Mook.
- aalbeer:** Meerssen, Rothem, Borgharen, Neerpelt en Overpelt.
- aalsbeer:** Achel en Hamont.
- aalber:** freq. Zuid.Oostlb.; ook in Borgharen, Limmel, Bilzen en Hoeselt.
- olbeer:** Nuth/Aalbeek en Ulestraten.
- olsbeer:** Sint-Huibrechts-Lille.
- olber:** verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Zutendaal.
- aarbel:** verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Obbicht en Geulle.
- arbel:** Brunssum.
- zwarte arbel:** Nuth/Aalbeek.
- bosarbel:** Hoensbroek.
- orbel:** verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Echt/Gebroek en Urmond.
- orbelte:** Urmond.
- zwarte orbel:** Amstenrade.
- bosorbel:** Geleen en Brunssum.
- wolbeer:** Wijlre, Vijlen, Nuth/Aalbeek en Maaseik.
- wollebeer:** Bocholtz.
- wolsbeer:** Stramproy.
- wolber:** freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Opgrimbie, Boorse, Rekem, Lanaken en Eigenbilzen.
- wolbermei** (bedoeld is hier een takje van de bosbes): Kerkrade Wb.
- worbel** (ook *wobel*): verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Eygelshoven en Raeren.
- worbelt:** Eisdien.
- worber:** Opgrimbie.
- wolbel:** Epen.
- woelbeer:** Heerlen.
- woerbel:** Heerlen.
- malbeer:** Bree Wb. en in Tegelen, Blerick, Venlo en Maasbree.
- malsbeer** (ook *masbeer*): verspr. Horns.
- malber:** verspr. Oostlb.; ook in Maastricht en Venlo.
- malbert** (ook *mabert*): Roggel, Stokkem en Meeswijk.
- marbel:** freq. in het zuiden van Noord.Oostlb.; ook in Heerlerheide en Buchten.
- marbelt:** Roggel, Swalmen en Lanklaar.
- marber:** Kessel.
- marmel:** freq. in het centrum van Noord.Oostlb.; ook in Dieteren, Maasbracht, Roosteren, Echt/Gebroek en Buchten.
- marmelt:** Roggel, Maasbracht, Laak en Genooi/Ohé.

malmart: Baarlo en Baexem.
bosmarmelt: Haelen.
bosmarbelt: Buggenum.
bosmarbartel: Haelen.
marmar: Beegden en Sint-Odiliënberg.
amertje (amerke): Rosmeer.
molbeer: Molenbeersel, Bree, Maastricht, Vroenhoven, Grubbenvorst, Velden en Venlo.
molsbeer: Weertlands Wb. en in Stramproy, Tungelroy en Zwartbroek.
molber: Valkenburg, Maaseik, Maastricht, Heugem, Eijsden, Wimmertingen, Velden en Venlo.
molleber: Bunde.
morbelt: Kerkrade, Heythuysen, Baarlo, Nieuwstadt, 's-Gravenvoeren en Maasbracht.
molmer: Venlo.
mormel: Baarlo en Nieuwstadt.
moelbeer: freq. Kleverlds.; ook in Lottum en Blerick.
moelber: verspr. in het zuiden van het Kleverlds.; ook in Amby, Maastricht en Grubbenvorst.
moelver: Vliermaal, Tongeren, Koninksem, Kortessem, en Jesseren.
moerbel: Maasbree en Blerick.
moervel: Sint-Lambrechts-Herk.
moelbes: Melderslo.
moelbesje (moelbeske): Maasbree.
olmer: Martenslinde.

wummer: Munstergeleen.
aambeer: Amby.
blauwe bosbes: Stein.
bosbes: Heerlen, Panningen, Helden/Everlo, Sittard, Geleen, Puth, Maastricht, Heppen, Beverlo, Lommel, Blerick, Venray en Geysteren.
bosbesje (bosbeske): Reuver.
bosbeer: freq. Belg. Lb. behalve het zuidoosten, verspr. in het zuiden van Noord.Oostlb. en aansluitend Horns, Nederweert, Weert, Arcen en Meerlo.
bosber: Beegden, Grevenbicht/ Papenhoven en Bilzen.
bosbezie: Grote-Brogel, Bree, Wimmertingen, Oostham en Lommel.
myrtille (fr.): Tongeren, Sluizen en Moelingen.
krokkebaas: Linkhout, Halen en Herk-de-Stad.
krokkebeer: Stevoort, Rijkel en Voort.
krokkebezie: Ulbeek.
krokkebes: verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Hasselt.
krekkebeer: Wellen, Broekom en Bommershoven.
krekkebezie: Herk-de-Stad en Berbroek.
krakkebins: Linkhout.
krekkebaas: Herk-de-Stad.
klokkebaas: Tessenderlo.
bosappel: Eupen.
elevroen: Diepenbeek.
elsbeer: Achel, Hamont en Neerpelt.
galbeer: Bocholt.
wilde aardbeer (wil jazebeer): Hoepertingen.
wild aardbeitje (wil jazebieke): Voort.
zwarte bes: Roermond.
bezie: 's-Herenelderen.
sint-jansbeer: Vechmaal.
sleekiekel: Heerlen.
sleen: Thorn en Borgloon.
braam: Stevensweert.
braambeer (ook braanbeer): Well en Halmaal.

bramel: Susteren, Stevensweert,
Maastricht en Kanne.

bramelt: Stevensweert.

blauwe bramel: Borgharen.

bosbramelt (*bosmramelt*): Buggenum.

vrucht der dolle kers: Velm.

De volgende benamingen betreffen de
struik of de plant:

orbelenplant: Ransdaal.

bosappelscheer: Eupen.

moelberembos: Horst.

RODE BOSBES

N 82 (1981) (106);

Bree Wb. (130), Weertlands Wb. (B1-04), Zonhoven
Wb. (281).

De rode bosbes (*Vaccinium vitis-idaea*) of vossebes komt alleen voor op zure leemgrond, bij voorkeur in naaldbossen en hoogvenen. Het is een ook 's winters groen blijvend klein struikje met rode, eetbare bessen.

Nauw verwant aan de rode bosbes is de veenbes (*Oxycoccus palustris* of *Vaccinium oxycoccus*), met lange kruipende stengels. De veenbes groeit in open hoogveengebied en de bessen zijn pas eetbaar na een keer bevroren te zijn geweest. De veenbes leverde te weinig materiaal voor een eigen lemma op; zie de inleiding bij deze paragraaf.

De rode bosbes wordt lang niet zo goed gekend als de blauwe en de benamingen voor de eerste worden vaak aan de laatste ontleend. Vergelijk het lemma BLAUWE BOSBES.

vossebes: Venlo.

hondsbeer: Bree Wb.

veenbeer: Gennep.

maagdenbeer: Zonhoven.

bosbes: Oirsbeek, Merkelbeek,
Hoensbroek, Stevensweert, Born,
Stein, Caberg, Itteren, Velden en
Meijel.

bosbeer: Thorn, Houthalen en
Schimmert.

roodbes: Vaals.

rode, de -: Hoensbroek.

rode bosbes: Kelpen, Grathem en
Hoensbroek.

rode bosbeer: Eksel.

rode bes: Jeuk en Maastricht.

rode bleek: Stein.

rode mommer: Hoeselt.

rode worbel: Nieuwenhagen.

walbeer: Neerharen.

warbel: Montfort, Vlodrop,
Posterholt, Lutterade en Sittard.

woerbel: Ubachsberg.

wolber: Simpelveld, Kerkrade, Eys,
Gulpen, Noorbeek en Terlinden.

wolbert: Geleen.

worbelt: Maastricht en Schaesberg.

orbel: Urmond en Sittard.

bosarbel: Brunssum.

marbel: Beesel.

marmelt: Swalmen.

marmol: Reuver.

malmer: Venlo.

miemer: Susteren.

wiemel: Maastricht.

moelbeer: Blerick, Oirlo, Tienray en
Sevenum.

moelber: Maastricht en Caberg.

moelbert: Maasbree.

molsbeer: Tungalroy.

molber: Maastricht, Caberg en
Klimmen.

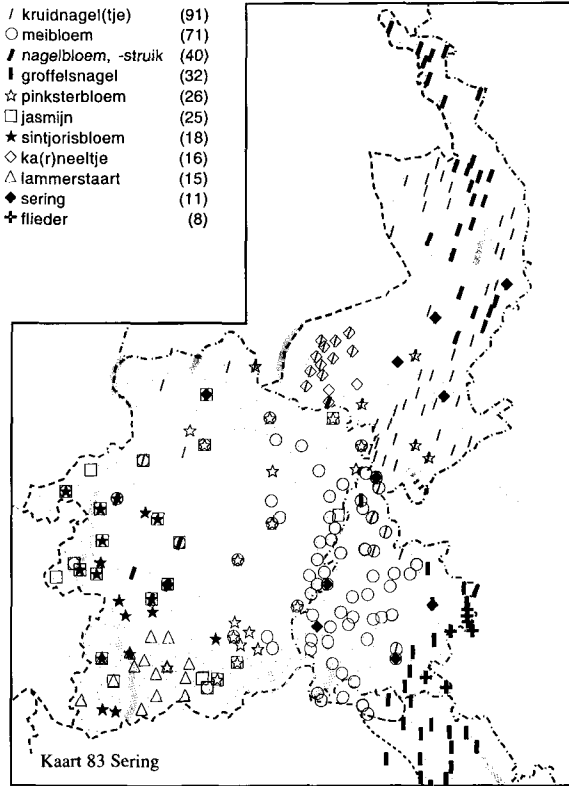

morbel: Voerendaal.
mormel: Roermond.
moermeet: Maasbree.
hennebeer: Weertlands Wb.

krakkebes: Loksbergen.
bramel: Heerlerbaan/Kaumer,
 Roermond en Iitteren.
bramert: Guttecoven.

SERING

/ kruidnagel(tje)	(91)
○ meibloem	(71)
∟ nagelbloem, -struik	(40)
■ groffelsnagel	(32)
☆ pinksterbloem	(26)
□ jasmijn	(25)
★ sintjorisbloem	(18)
◇ ka(r)neeltje	(16)
△ lammerstaart	(15)
◆ sering	(11)
✦ flieder	(8)

DC 17 (1949) (008, add.), DC 60a (1985) (add.), N 82 (1981) (111 add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (032, add.);
 Echt Wb. (072), Genk Wb. (084, 198, 243), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (283), Hamont Wl. (248, 354), Hamont-Achel Wb. (067), Haspengouws Id. (102, 128), Hasselt Wb. (311, 402, XIX), Kerkrade Wb. (090, 138, 224), Limburgs Id. (119, 175), Maastricht Wb. (378), Meerlo-Wanssum Wb. (203), Meeswijk Wl. (407), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.641), Roermond Wb. (260), Sint-Truiden Wb. (089), Sittard Wb. (200, 236, 357), Tegelen Wb. (098, 104, 140), Tongeren Wb. (433, 711), Tungelroy Wb. (186, 195), Valkenburg Wb. (120), Venlo Wb. (176), Venray Wb. (259), Weertlands Wb. (B1-05, B1-07), Zonhoven Wb. (211, 421);
 Achten, P. (1995) (inl.), Alsters-van der Hor, J. (1987) (012), Beenen, P. (1973) (165), Boer, F. de &

Z. Zoons (1988) (032), Delsen, L. (1982) (030), Goossens, H. (1981) (013), Houben, J.H.H. (1905) (108), Litjens, G. en A. van Soest (1990) (049), Pauwels J.L. (1933) (181, 182, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 193, 197, 199, 199-201, 201, 206, 208, 210, 213, 214), Reumers, P. (1987) (091).

De gewone sering (*Syringa vulgaris*) is een algemeen bekende struik uit de tuin, maar komt ook in het wild voor. Met z'n ruwe bast, gladde takken waaraan eironde tot hartvormige bladeren, is de struik toch vooral bekend om z'n prachtige en welriekende rechtopstaande bloempluimen. De

vruchten gelijken op kruidnagels. In het zuiden wordt de *Syringa* algemeen met de benaming *jasmijn* aangeduid, hetgeen de identificatie van de plant in de zuidelijke plaatselijke woordenboeken enigszins gecompliceerd maakt. Zie voor een overzicht van deze problematiek: Brok 1991:

239, en vergelijk ook het lemma
BOERENJASMIJN.

sering: Heerlen, Gulpen,
Helden/Everlo, Heythuysen,
Maasniel, Dieteren, Uikhoven,
Limmel, Overpelt, Hasselt en
Venlo.

kruidnagel (ook *kruinagel*): freq. in
de noordelijke helft van Nl. Lb.;
ook in Wijlre, Sittard, Doenrade,
Echt/Gebroek, Achel, Hamont,
Overpelt, Hechtel, Hasselt,
Leopoldsburg en Lommel.

kruidnageltje (*kruidnagelke*): freq. in
de noordelijke helft van Nl. Lb.;
ook in Pey, Susteren, Limbricht,
Laak, Genooi/Ohé en Echt/
Gebroek.

kruidnagelbloem: Oirlo.

kruidnagelboom: Geleen.

kruidnagelboompje (*-boomke*):
Echt/Gebroek.

groffelsnagel (ook *groffelsnaal*, *groffelsnarel*, *jroffelsnaal*): alg. Ripuar.,
freq. Oostlb-Rip. overgg.; ook in
Brunssum.

groffelsnagelbloem: Herbesthal.

grofnagel: Buchten.

nageltjes (ook *nagelker*, *nagelkes*):
Limburgs Id. en in Rimborg,

Kessel, Stramproy, Kermt,
Zonhoven, Hasselt, Beringen en
Sint-Lambrechts-Herk.

nagelbloem: freq. Kleverlds., verspr.
Noord.Oostlb.

nagelboom: Tegelen.

nagelstruik: Meerlo-Wanssum Wb.
karneeltje (*kerneelke*): alg. Weertlds.;
ook in Tungalroy en Ell.

karneeltjesboom (*kerneelkesboom*):
Tungalroy.

kaneeltje (*kaneelkes*): Limburgs Id.
en Stramproy.

kruiden: Heel.

kruisbloem (ook *kruitsbloem*): Meijel
en Putbroek.

kruisbloemenstruik (*kruitsbloemen-
struik*): Schinveld.

meibloem: alg. Zuid.Oostlb. en aan-
sluitend Centr.Maaslds., verspr.
Maaskemp. en Trichterlds.; ook in
Wijlre, Gulpen, Sint-Martens-
Voeren, Sint-Pieters-Voeren,
Ophoven, Rosmeer, Vlijtingen,
Hoeselt, Koninksem, Wijchmaal,
Zonhoven, Beringen,
Leopoldsburg, Tessenderlo en
Halen.

meiboom: Maastricht.

kermisbloem: Neeritter en Ophoven.

kerkbloem: Mielen-boven-Aalst,
Zonhoven en Genk.

jasmijn (ook *jemijn*): verspr. in Belg.
Lb., vooral in het westen, en in
Haspengouws Id.

jozemijn: Haspengouws Id. en in
Sint-Truiden, Hasselt en
Tongeren.

rozemien: Oostham, Kleine-Brogel en
Peer.

poezemien: Wijchmaal.

pinksterbloem (ook *pinkserbloem*):
Roggel, Putbroek, Montfort,
Molenbeersel, Hunsel, Ophoven,
Bocholt, Gruitrode, As, Genk,
Maaseik, Lanaken, Bilzen,
Martenslinde, Grote-Spouwen,
Hoeselt, 's-Herenelderen,
Rijkhoven, Hamont, Eksel,

Wijchmaal, Hasselt, Paal,
Borgloon.
pinksbloem: Tongeren.
pinksen: Hoeselt.
sint-jansbloem: Kermt en Sittard.
sint-jorisbloem: verspr. Demerkemp.,
Lonerlds. en Truierlds.; ook in
Schalkhoven, Paal, Beringen en
Tessengerlo.
sint-leversbloem: Puth.
sint-levesbloem: verspr. Zuid.Oostlb.
levesbloem: Broeksittard, Sittard en
Oirsbeek.
leversbloem: Puth.
leverbloem: Nieuwstadt, Broeksittard
en Sittard.
levertenbloem: Guttecoven en
Einighausen.
lammerstaart (ook *lammerstaat*):
freq. Lonerlds. en aansluitend
Truierlds.; ook in Haspengouws Id.
lammertenstaart: Dilsen.

pieterlammerstaart: Velm.
lilas (fr.): Neeroeteren, 's-Heren-
elderen, Kleine-Brogel, Heppen
en Vechmaal.
lilasbloem: Hombourg en Montzen.
lilak: Welkenraedt.
leliën: Riksingen.
theebloem: Sint-Huibrechts-Lille.
balsemien: Lanaken, Neerpelt, Donk
(bij Herk-de-Stad) en
Kwaadmechelen.
beschuitenbloem: Waubach.
blauwmei: Grevenbicht/Papenhoven
en Buchten.
flieder: Kerkrade Wb. en in Vijlen.
kelkbloemetje: Blerick.
onzelieievrouwbloemetjes:
Tongerlo.
paasbloem: Vucht, Vliermaal, Kleine-
Brogel, Hasselt en Tessengerlo.

BOERENJASMIJN

N 82 (1981) (113);
Zonhoven Wb. (399).

De boerenjasmijn (*Philadelphus coronarius*, eigenlijk: welriekende jasmijn) is een vaak voorkomende heester in

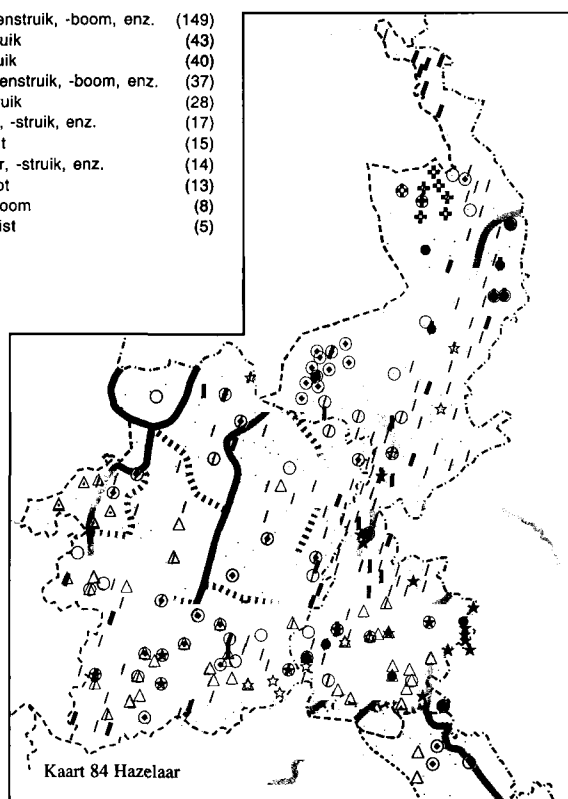

heggen en tuinen met tegenovergestelde puntige blaadjes en aangenaam geurende witte bloemen. Die laatste worden wel gebruikt als strooisel bij de sacramentsprocessie, vandaar de benaming sacramentsbloemen (naar L. Janssen 1984: 18).

jasmijn: alg. in Nl. Lb.; ook in Bree en Vlijtingen.
jozemijn: Hoeselt, Jeuk,
Kwaadmechelen en Loksbergen.
boerenjasmijn: Velden en Eksel.
fleur de roche (fr.): Amby.
sacramentsbloemen: Zonhoven.
sint-jorisbloem: Jeuk.
heester: Meijel.

HAZELAAR

/ hazenotenstruik, -boom, enz.	(149)
△ notenstruik	(43)
⊙ hazelstruik	(40)
○ hazelnotenstruik, -boom, enz.	(37)
// hazenstruik	(28)
☆ hazelaar, -struik, enz.	(17)
! hazelnoot	(15)
★ hazelteer, -struik, enz.	(14)
● hazelnoot	(13)
✦ kronkelboom	(8)
△ notenbuis	(5)

DC 17 (1949) (014a, 014b, 014b add.), DC 39 (1965) (008b add.), N 74 (1975) (045 add.), SGV (1914) (012), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 26 (1937) (025b), ZND m (Janssen); Beverlo Wb. (100), Echt Wb. (099), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (167, 385), Hamont Wl. (162), Heerlen Wb. (024), Kerkrade Wb. (101), Lommel Wl. (112), Maastricht Wb. (134), Tongeren Wb. (224, 377), Tungelroy Wb. (195, 196), Valkenburg Wb., Venray Wb. (258), Weertlands Wb. (B1-04); Achten, P. (1995) (inl.), Veldeke 40 (1965) (017).

De hazelaar (*Corylus avellana*) is een forse struik met een rondachtig gezaagd blad dat in de winter afvalt. De bloeiwijze bestaat uit afhanginge katjes die reeds vroeg in het jaar rijp zijn. De hazelaar wordt als hakhout gehouden en ook vaak gekweekt in hoven voor de noten; zie het lemma HAZELNOOT.

Bij hazelaar/hazelnoot waren geen materiaalverschuivingen tussen planten vruchtnaam noodzakelijk; de vraagstelling was helder.

Onder **kronkelboom** (Venray Wb.) en **kromhout** (Tungelroy) wordt wel de kurkentrekkerhazelaar, een cultuurvariant, verstaan.

Voor de volksetymologische samenstelling **hazelnoot**, zie L. Grootaers in *Leuvense Bijdragen* 40 (1950), 64.

hazelde (Doenrade) bevat het suffix

dat op een groepje struiken wijst. **roomse noten(struik)** is ofwel een grote soort hazelnoot (vgl. du. *römische nuss*), ofwel vernoemd naar het plaatsje Riemst zoals in Gronsveld werd opgegeven.

hazelaar (ook *azelaar*): verspr. Trichterlds.; ook in Kessel, Maasniel, Meerssen, Valkenburg, Maasbracht, Riemst, Zichen-Zussen-Bolder, Hamont, Wellen, Borgloon en Sint-Truiden.

hazelaarstruik: Maastricht.

hazelarenstruik: Genoelselderren.

hazelaarhout: Berg-en-Terblijt.

hazelenstruik: Mopertingen, Kerkrade en Ruten.

hazelde (*esselde*): Doenrade.

hazelteer (*assenteer, hesselder*): Heerlen, Einighausen, Klimmen,

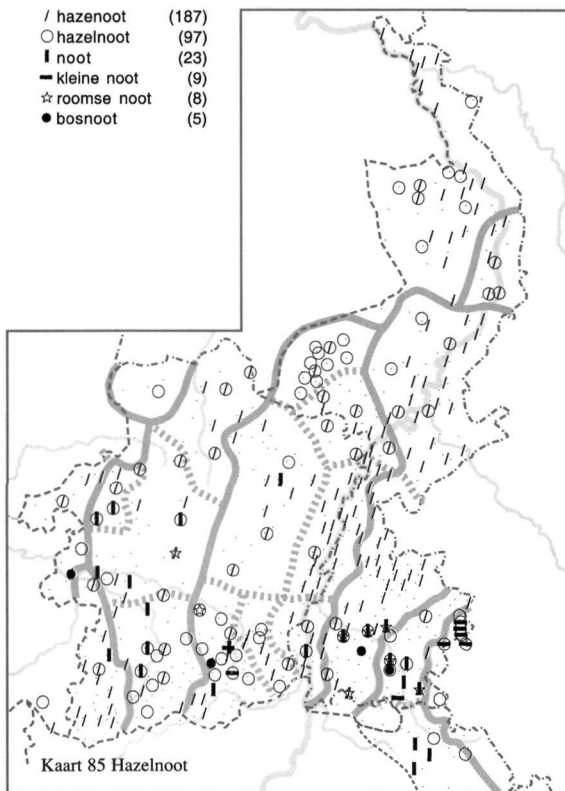
- Echt/Gebroek en Guttecoven.
hazelteerstruik (ook *hasselteerstruik*): Kerkrade Wb. en in Rimborg.
hazelterenstruik (*hasselterenstruik*): Merkelbeek en Vijlen.
hazeboom (ook *hazemboom*): Lommel en Koninksem.
hazenbroek (*essenbroek*): Maasbracht.
hazelstruik (ook *hasselstruik*): verspr. Lonerlds.; ook in Weertlands Wb. en in Vaals, Kelmis, Lontzen, Limbricht, Meerssen, Ophoven, As, Genk, Eisden, Vroenhoven, Diepenbeek, Beverst, Werm, Sint-Huibrechts-Lille, Kaulille, Hasselt, Beverlo, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Blerick, Venlo, Leunen en Wanssum.
hazestruik (ook *assenstruik, azenstruik, essestruik, hassenstruik*): verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Broeksittard, Meerssen, Nederweert, Weert, Grote-Brogel, Bilzen, Sint-Huibrechts-Lille, Wijer, Gingelom, Sint-Truiden, Jeuk en Halen.
hazelstok (*hasselstok*): Heerlen.
hazelenotenstruik (ook *azelenotenstruik*): zeldz. over heel Lb. behalve uiterste zuidoosten.
hazelenotenbos: Peer.
hazelenotenbuist: Meldert.
hazelenotenboom: Heerlen, Wahlwiller, Tungalroy, Arcen en Tienray.
haasnotenstruik: Zonhoven.
hazelenootstruik: Vaals, Eynatten, Beegden en Maastricht.
hazelenoot: verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Eygelshoven, Vaals, Gulpen, Helden/Everlo, Limbricht, Amby, Weert, Maastricht en America.
hazelenotenstruik (ook *assennotenstruik, azennotenstruik, essennotenstruik, hassennotenstruik*): freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Trichterlds., Bilzerlds., Demerkemp. en Truierlds.; ook in Heerlen, Weert, Hoeselt, Widoonie, Neerpelt, Kleine-Brogel, Kaulille, Zepperen, Hoepertingen en Vechmaal.
hazelenotenbos: Bocholt, Kaulille, Peer en Hechtel.
hazelenotenbuist (ook *azelenotenbuist*): Koersel, Beverlo, Leopoldsburg en Oostham.
buist van hazelenoten: Heppen.
hazelenotenstok (*assennotenstok*): Brunssum.
hazelenotenboom (ook *assennotenboom, hassennotenboom*): Roggel, Baarlo, Geleen, Valkenburg, Wessum, Roosteren, Buchten, Rosmeer, Tongeren, Hamont, Zepperen, Sint-Truiden, Venlo, Melderslo en Maasbree.
hazelenotenhout: Zonhoven.
hazelenootstruik: Steyl, Tungalroy en Borlo.
hazelenootboom (*assennotenboom*): Stevensweert.
hazelenootjesstruik: Hout-Blerick.
hazelenootjesboom (*hassennotenboom*): Boekend.
hazelenotelaar: Zichen-Zussen-Bolder.
hazelenoot (ook *assennoten, essennoten, hassennoten*): verspr. Oostlb.; ook in Stramproy, Echt/Gebroek, Born, Hoeselt, Neerpelt, Velden, Blerick en Venlo.
hazelenoten (*azelenoten*): Bevingen.
hazelenoter (mv.): Sint-Lambrechts-Herk.
haarsnotenstruik: Kessel.
notenstruik: verspr. Oostlb.-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Simpelveld, Montzen, Welkenraedt, Neerglabbeek, Lanaken, Maastricht, Paal, Herkde-Stad, Bevingen, Mielen-boven-Aalst, Tessenderlo en Halen.
notenbos: Hechtel.
notenbuist: Paal, Beringen, Kwaadmechelen, Oostham en Tessenderlo.

notelbuist: Paal.
notenboom: Halen, Sibbe/IJzeren en Tongeren.
notenhout: Tessenderlo en Beringen.
nootstruik: Eys.
grijze notenstruik: Eijsden.
roomse notenstruik: Vijlen.
roomse noot: Echt/Gebroek,

Valkenburg en Gronsveld.
peulenstruik: Houthalen.
kromhout: Tungalroy.
kronkelboom: Venray Wb.
roenselbuist: Beringen.
es: Roermond.
struik: Sint-Truiden.

HAZELNOOT

/ hazelnoot	(187)
○ hazelnoot	(97)
┆ noot	(23)
— kleine noot	(9)
☆ roomse noot	(8)
● bosnoot	(5)

DC 17 (1949) (014a, 014b), DC 39 (1965) (008b add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (012), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 26 (1937) (025a, 025b), ZND m (Franssen, Houben, Mathys, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (100), Genk Wb. (134), Gennepe Wb., Gronsveld Wb. (167), Hamont Wl. (162), Haspengouws Id. (300), Hasselt Wb. (176), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (100, 205), Lommel Wl. (112), Maastricht Wb. (134), Meeswijk Wl. (250), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.457), Roermond Wb. (015, 099), Sint-Truiden Wb. (179), Stokkem Wb. (024), Tongeren Wb. (224), Tungalroy Wb. (195), Valkenburg Wb. (147), Weertlands Wb. (B1-04), Zonhoven Wb. (163); Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Heyden,

L.v.d. (1927), Veldeke 09 (1934) (462), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A.F. (1966-68).

De hazelnoot is de vrucht van de hazelaar. Het is een blanke ronde noot in een hard houten omhulsel, dat weer is omgeven door een groen komvormig omwindsel. Hazelnoten bevatten veel olie en zijn een veel gebruikt voedingsmiddel.

Voor **roomse noot**, zie aantekening bij het lemma HAZELAAR.

hazelnoot (ook *azelnoot*, *hasselnoot*): verspr. in heel Lb., behalve in centraal Nl. Lb.

hazelnootje (ook *assenootje*, *haze-*

nooike): Lommel, Roermond en Maastricht.

hazelenoot: Halen.

hazennoot (ook *assenoot*, *azenoot*, *essenoot*, *hassenoot*, *hessenoot*): freq. in heel Lb., behalve in het uiterste zuidoosten.

hazennootje: Hout-Blerick en Helden/Everlo.

haasnoot: Heythuysen en Zonhoven.

haarsennoot: Kessel.

bosnoot: Haspengouws Id. en in Gulpen, Sibbe/IJzeren, Sint-Huibrechts-Hern en Halen.

bikkenoot: Sint-Truiden.

bonknoot: Maastricht.

kobbel: Rothem.

noot: verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Neerglabbeek, Maastricht, Hoeselt, Tongeren, Paal, Beringen en Melveren.

nootje: Tessengerlo.

kleine noot (ook *kleng* —): Kerkrade Wb. en in Epen, Hoeselt en 's-Herenelderen.

dikke noot: Beverst.

grijze noot: Eijsden.

roomse noot: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Wijlre, Vijlen, Diepenbeek en Zonhoven.

struiknoot: Melveren en Nuth/Aalbeek.

roensennoot: Beringen.

HAAGBEUK

De haagbeuk (*Carpinus betulus*) komt als struik en als boom voor, maar wordt toch vooral aangetroffen als heggenaanplant. Het blad lijkt op dat van de beuk —vandaar de naam— het is ook glanzend groen en eirond, maar het heeft een uitgetrokken top en een scherp gezaagde rand. De katjes verschijnen tegelijk met het blad en groeien uit tot lange hangende kluwens van zaadjes met groene omhulsels. Het hout is taai en duurzaam.

haagbeuk: verspr. Truierlds., in het zuiden van het Westlb. en aansluitend Brab.Lb.; ook in Simpelveld, Voerendaal, Eys, Tegelen, Baarlo, Limbricht, Hoensbroek, Klimmen, Stevensweert, Maaseik, Martenslinde, Diepenbeek, Mal, Lommel en Venlo.

hagenbeuk: Hoepertingen en Urmond.

haagstruik: Grote-Brogel.

haambeuk: Kerkrade Wb.

hegbeuk: Pey, Bree, Achel, Neerpelt, Overpelt, Hechtel, Arcen, Oirlo en Tienray.

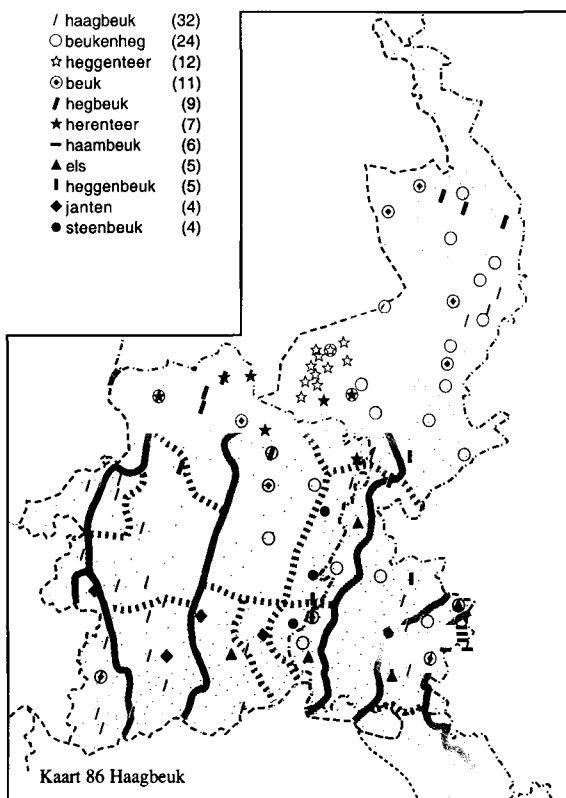
heggenbeuk: Gulpen, Montfort, Merkelbeek, Rekem en Itteren.

heggenstruik: Zonhoven.

steenbeuk: Klimmen, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas en Lanaken.

zwarte beuk: Epen en Vijlen.

/ haagbeuk	(32)
○ beukenheg	(24)
☆ heggenteer	(12)
⊙ beuk	(11)
/ hegbeuk	(9)
★ herenteer	(7)
- haambeuk	(6)
▲ els	(5)
! heggenbeuk	(5)
◆ janten	(4)
● steenbeuk	(4)

DC 39 (1965) (008b), DC 69 (1994) (044), N 82 (1981) (110), N 92 (1982) (add.), ZND 35 (1941) (110);
 Hamont Wl. (169), Hamont-Achel Wb. (046), Haspengouws Id. (092, 305), Kerkrade Wb. (094), Sittard Wb. (132), Tongeren Wb. (213, 228), Tungelroy Wb. (195), Weertlands Wb. (B1-04), Zonhoven Wb. (170, 567).

beuk: Simpelveld, Beesel, Ell, Gruitrode, Itteren, Kaulille, Sint-Truiden, Lommel, Venray, Ysselsteyn en Maasbree.

beukheg: Kerkrade.

beukenheg: verspr.Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Eygelshoven, Heerlen, Waubach, Puth, Nederweert, Kelpen, Grathem, Bree, Neeroeteren, As, Stein, Caberg, Velden en Boekend.

beukenhaag: Roermond en Bilzen.

beukentuin: Maaseik.

beukenstruik: Venray.

eikenheg: Hechtel.

elzenheg: Kesseleik.

elzenstruik: Wijlre.

els: Waubach, Gulpen, Born, Maastricht en Hoeselt.

meikevertenhaag: Neeroeteren.

kievererhaag: Diepenbeek.

spikkenhaag: Borgloon.

doornenhaag: Jeuk en Borgloon.

doornenstruik: Voort.

doorn: Voort.

haagkoot: Paal.

haagappeltjes: Klimmen.

heg: Zichen-Zussen-Bolder.

herent: Haspengouws Id.

herenteer: Tungelroy, Ell, Ophoven, Bocholt, Achel, Hamont en Lommel.

heggenteer: Weertlands Wb.

esselteer: Montfort en Stein.

heulenteer: Maastricht.

heulenteul: Zonhoven.

teer: Maastricht en Schimmert.

hienteteer: Tongeren.

hertele: Tungelroy.

harrenkop: Sittard, Schinnen en Klimmen.

harrenkoppenhout: Sittard.

heintjesstruik (heinkesstruik): Houthalen.

heintjeshout (ook heinkeshout): Houthalen, Zutendaal, Eksel en

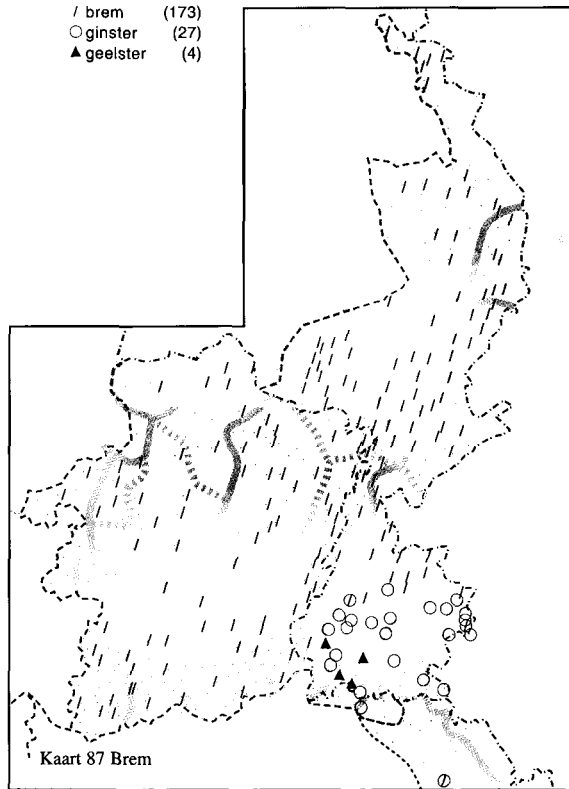

Helchteren.
heinte: Haspengouws Id.
harinkjeshout (*heringskeshout*):
 Neeroeteren en Opoeteren.
jan: Heers.
jantjes: Beverlo.
janten: Eigenbilzen, Diepenbeek,
 Wellen en Herk-de-Stad.
jantenhaag: Herk-de-Stad,

Diepenbeek en Eigenbilzen.
jantenhout: Ulbeek en Eigenbilzen.
jantenplant: Diepenbeek.
wiantenhout: Zonhoven.
katjes: Sittard.
ligusterstruik: Venlo.
maagdenpalm: Duras.
vleugelhout: Diepenbeek.
bikker: Peer.

BREM

/ brem (173)
 ○ ginster (27)
 ▲ geelster (4)

DC 47 (1972) (006), N 92 (1982)
 (add.), Roukens 03 (1937) (010),
 SGV (1914) (add.), ZND 32 (1939)
 (090);
 Beverlo Wb. (048), Bree Wb. (074),
 Echt Wb. (035), Genk Wb. (070),
 Gennep Wb., Gronsveld Wb. (145),
 Hamont Wl. (064), Hasselt Wb.
 (088), Heerlen Wb., Kerkrade Wb.
 (132), Limburgs Id. (053), Lommel
 Wl. (046), Maastricht Wb. (051),
 Meeswijk Wl. (124), Meeuwen Wl.
 (036), Sittard Wb. (061), Tegelen
 Wb. (080), Tongeren Wb. (088),
 Tungalroy Wb. (194), Valkenburg
 Wb. (068), Venlo Wb. (108),
 Weertlands Wb. (B1-02);
 Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H.
 (zj.hs), Goossens, H. (1981),
 Goossens, J. (1959), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke

17 (1942) (021), Veldeke 33 (1958) (012), Vossen,
 A.F. (1966-68).

De brem (*Sarthamnus scoparius*, ook *Cytisus scoparius*) is een algemeen voorkomende sterk vertakte struik uit de familie van de vlinderbloemigen, die veel op zandgronden, en met name op de heide, voorkomt. De vijfkantige stengels hebben maar weinig blad,

zodat de struiken enigszins kaal ogen. De brem bloeit rijkelijk met ongeveer 2 cm grote felgele bloemen; de zaden zitten in lange poelen. Aangetekend bij **hennetjes**: "als de brem bloeit wordt deze vaak zo genoemd vooral door kinderen", vgl.

ook de benamingen **haantjes** en **eendjes**-; **bremmen** wordt ook als adjectief opgegeven: 'van brem gemaakt'.

brem (ook *brem*): alg. in heel Lb., behalve het Zuidoosten.

bremstruik: Venray, Achel en Helchteren.

bremmenstruik: Neeroeteren.

brembos: Peer.

bremmenbos: Opitter.

brembuist: Oostham.

bremmenkruid: Bree.

ginster (ook *jinster*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en het zuiden van Zuid.Oostlb.

geelster: Heer, Margraten, Sint-Geertruid en Mheer.

gele eendjes: Stein.

haantjes: Klimmen.

hennetjes: Berg-en-Terblijt.

eendstruik (*eestruik*): Waltwilder.

bezemenkruid (*bessemenkruid*):

Maastricht, Lanaken en Meerssen.

bezemhout (*bessemhout*): Voort.

bremmenbezem (*bremmenbessem*): Maasbracht.

huttentut: Oirsbeek.

morelboeren: Moresnet.

struik pinksterbloemen: Beesel.

weikruid: Borgloon.

wildeling: Riksingen.

hei: Tessenderlo en Sint-Truiden.

GASPELDOORN

DC 60a (1985) (090), N 92 (1982) (090);
Zonhoven Wb. (208).

De gaspeldoorn (*Ulex europaeus*) lijkt op de brem, maar heeft kleinere, licht behaarde, bruingele bloemen en naaldvormige blaadjes die in groepjes van

drie uit de stengel steken en die later tot doorns verharden. De vruchtpeulen zijn dik en kort van vorm en wollig behaard.

gaspeldoorn (ook *gaspeldoorn*): Berg-en-Terblijt, Echt/Gebroek, Blerick, Venlo en Maasbree.

judoorn: Stein en Schimmert.

kattedoorn: Zonhoven.

heidoorn: As en Jeuk.

vuurdoorn: Oirlo.

prikhei: Montfort.

steenhei: Tungalroy.

hei: Montfort.

heksenkruid: Schimmert.

heksenhout: Beesel en Thorn.

sleen: Vlodrop.

bruinheilige: Sittard.

KATTEDOORN

DC 60a (1985) (091), N 92 (1982) (091);
Haspengouws Id., Meeswijk Wl. (704).

De kattedoorn (*Ononis spinosa*) heeft opgerichte, ten dele houtige, stevig gedoornde stengels, die één- of tweezijdig behaard zijn. Deze vlinderbloemige plant heeft enigszins behaarde blaadjes en roze bloemen in de bladoksels, waaruit later zaadpeultjes groeien.

kattedoorn: Echt/Gebroek en Bergen-Terblijt.

kattestekel: Vlodrop.

heidoorn: Jeuk.

heerdoorn: Haspengouws Id.

judoorn: Jeuk.

schaapsdoorn: Echt/Gebroek.

duivelsdoorn: Jeuk.

berenoor: Beesel, Montfort en Schimmert.

ossenbreker: Thorn en Schimmert.

veuzen: Meeswijk.

vilthaart: Stein.

GAGEL

DC 60a (1985) (009), N 92 (1982) (009, add.);
Echt Wb. (100), Genk Wb. (212), Sittard Wb. (469),
Tungelroy Wb. (195), Weertlands Wb. (B1-04),
Zonhoven Wb. (305, 530);
Reumers, P. (1987) (090).

De wilde gagel (*Myrica gale*) is een enigszins op een kruipwilg gelijkende struik met opgerichte rode twijgen. De smalle blaadjes zijn blauwgroen; de bruine katjes staan rechtop en de vruchten zijn gevleugeld. De plant scheidt een zoetgeurende hars uit. Gagel bloeit op natte heide en bij venen. Vroeger werd gagel tussen het stro in de bedstee gestopt om ongedierte weg te houden en werd het ook wel gebruikt om hop de vervangen bij de bereiding van bier.

Ruit, dial. (ook Lb.) *roet* is een plantengeslacht (*Ruta*) met sterkruikende bladdelen en vandaar in verband gebracht met gagel. (WNT sv. ruit en roet.)

gagel (ook *hagel*): Heythuysen, Montfort, Oirsbeek, Bergen-Terblijt, Tungelroy, Ophoven, Echt/Gebroek, Mechelen-aan-de-Maas, Eksel, Jeuk, Venray en Oirlo.

gaalhout: Weertlands Wb. en in Tungelroy en Ell.

luiskruid: Schimmert, Thorn, Echt/Gebroek en Stein.

luizekruid: Beesel.

vlokruid: Zonhoven en Sittard.

vlooiikruid: Zonhoven.
vlooiekruid: Echt/Gebroek en Zonhoven.
mottekruid: Geistingen, Genk, Eigenbilzen en Zonhoven.
vliegekruid: As.
ruitkruid: Posterholt.
ruitenkruid: Posterholt.

ruit: Echt/Gebroek en Posterholt.
gruit: Swalmen.
vuilhout: As.
mirte: Stein.
hanenbul: Eksel.
ijzerknoop: Vlodrop.
katjes: Schimmert en Eys.

KORNOELJE (ALG.)

Er zijn verschillende soorten kornoelje (Cornaceae) in onze streken te vinden en er is dan ook ruim navraag naar gedaan.

De gele kornoelje (*Cornus mas*) bloeit vroeg in het voorjaar met gegroepede gele bloempjes; in het najaar is het rood verkleurend blad zeer opvallend; de geelbruine schors schilfert in kleine schubben af. De eetbare vruchten zijn langwerpige oranje-rode bessen met

een steenkern.

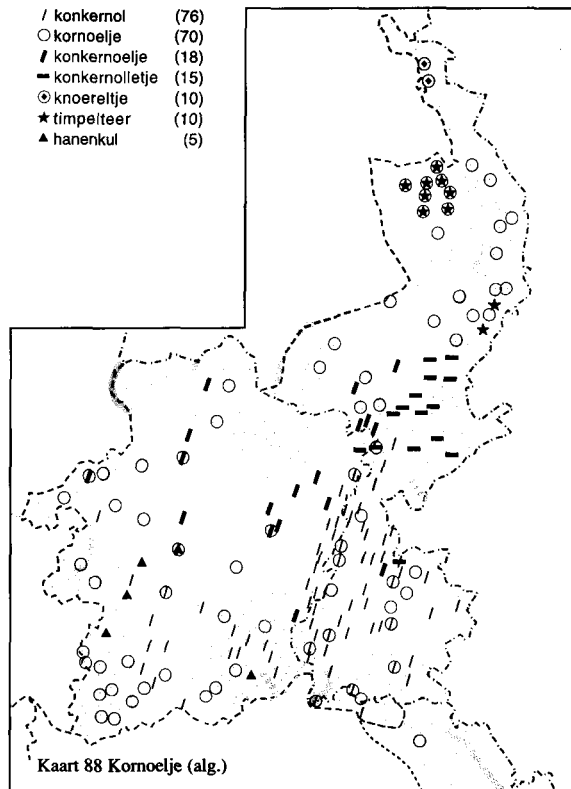
De rode kornoelje (*Cornus sanguinea*) is naar zijn rode twijgen genoemd; bij bloeit licht groenachtig geel; de vruchten zijn rond en blauw-zwart.

De witte kornoelje (*Cornus alba*) is geïmporteerd als sierheester en heeft witte bloemen en witte bessen.

In dit lemma worden de algemeen gebruikte namen voor de soort opgegeven; de benamingen van de afzon-

/ konkernol	(76)
○ kornoelje	(70)
/ konkernoelje	(18)
— konkernolletje	(15)
⊙ knoereltje	(10)
★ timpelteer	(10)
▲ hanenkul	(5)

N 82 (1981) (108a, 108b, 108c), N 91 (1982) (240 add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (019), ZND 01 (1922) (a-m);
 Echt Wb. (070), Gronsveld Wb. (237), Hasselt Wb. (245), Heerlen Wb. (036), Maastricht Wb. (182, 203, 206), Meeswijk Wl. (338), Sint-Truiden Wb. (129), Sittard Wb. (191), Tegelen Wb. (123), Tongeren Wb. (258), Uikhoven Wl. (087), Valkenburg Wb. (104), Venray Wb. (247, 453), Zonhoven Wb. (242);
 Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 33 (1958) (004).

derlijke soorten leverden weinig op; doorgaans niet meer dan de algemene naam met de toevoeging van de kleur. Opmerkenswaard zijn de opgaven uit Maastricht, waar **morille** voor de gele variant is opgegeven en **bramel** voor de rode; in Vlodrop is **sneeuwappeltje** ingevuld voor de witte kornoelje. Zie de opmerking in de inleiding van deze paragraaf.

kornoelje (ook *kenjoel, kenoelje, kerjoelje, kernoel, knoelie, krenoelje, kroelje*): freq. Truierlds., verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Tongerlds., Demerkemp., Lonerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Montzen, Nederweert, Weert, As, Genk, Maastricht, Eijsden, Eigenbilzen, Sint-Huibrechts-Lille, Kleine-Brogel, Beringen, Leopoldsburg, Kwaadmechelen,

Oostham, Tessenderlo en Linkhout.
kornoeltje (dim.) (*kernoelke, kernoeljetje*): Hamont en Panningen.
kornoeljestruijk (*kernoelstruijk*): Tongeren.
knoerel: Afferden.
knoereltje (ook *knoeretje*): Venray Wb. en in Gennep en Heijen.
knoel: Millen.
konkernoelje (ook *koekernoelie, kokkernoelie, kompernoelie, konkerboelje, konkernoelie, konsternoelie*): verspr. Horns en Maaskemp.; ook in Heythuysen, Puth, Rotem, Lanaken, Neerpelt, Eksel, Hechtel, Houthalen en Kwaadmechelen.
konkernol (ook *kankernol, koekenoel, koekernoel, kokkernoel, kompernoel*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Sint-Martens-Voeren, Maasbracht,

Neeroeteren, Kermt, Zonhoven,
Hasselt en Paal.

konkernolletje (*koekernoelseske, koekernoelke, koekernolke, konkernolke*): freq. Noord.Oostlb.; ook in Doenrade, Ophoven en Stevensweert.

konkernollenstruik: Echt/Gebroek, Schinveld en Klimmen.

konketroel: Riksingén.

kronkelnol: Sittard.

kalernoel: Zolder.

koekenoen: Rosmeer.

pompernoel: Kuttehoven en Borgloon.

kampernoelie: Beverlo, Hasselt en Rijkhoven.

kampernoelenhaag: Hasselt.

kampernaal (*kapernaal*): Sint-Truiden.

haagkampernaal: Bevingen.

kornoets: Beringen.

kornoetsje (*kernoetske*): Bilzen.

kernoffel: Borgloon.

kernolf: Borgloon.

timpelteer (*tiepelteer*): Venray Wb. en in Tegelen en Belfeld.

hagenpikkel: Remersdaal.

mispel: Mheer.

hanenkul (ook *kanenkul*): Genoels-elderen, Stokrooie, Stevoort, Zonhoven en Nieuwerkerken.

hanenpik: Remersdaal.

papenkeutel: Hechtel.

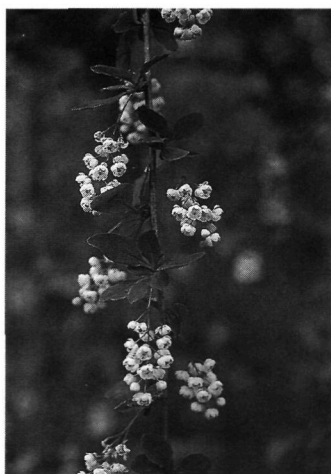
vrouwenkers: Remersdaal.

ZUURBES

N 82 (1981) (112).

De zuurbes (*Berberis vulgaris*) is een gedoornde struik van 1 tot 2 m hoog met geelgrauwe takken. De zuurbes heeft gele kegelvormige bloempjes in tot 4 cm lange trossen en scharlakenrode, langwerpige, 3-12 mm lange bessen, die ook 's winters nog aan de struik hangen.

zuurbes: Hoensbroek, Kelpen, Grat-

hem, Stevensweert, Jeuken Meijel.
berberis: verspr.Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Montfort, Thorn, Bree, Stein, Geulle, Maastricht, Gennep, Oirlo en Meijel.

berber: Gulpen.

berbes: Schimmert.

kroezel: Maastricht.

kroezelbeer: Eksel.

kwee: Swalmen.

kweedoorn: Heel, Sittard, Born, Maastricht, Kwaadmechelen en Venlo.

sleedoorn: Ubachsberg.

sleendoorn (*sliendoor*): Montfort.

sleen: Vlodrop.

vogellijm: Iteren.

SPORKEHOUT

N 74 (1975) (045, 045 add.), N 92 (1982) (add.); Beverlo Wb. (246), Echt Wb. (112), Genk Wb. (060, 137), Gennep Wb., Hamont Wl. (174), Hamont-Achel Wb. (047), Limburgs Id. (055), Maaseik Wb. (022), Maastricht Wb. (487), Meerlo-Wanssum Wb. (101, 219), Meeswijk Wl. (263, 604), Meeuwen Wl. (105), Sittard Wb. (470), Tungelroy Wb. (173, 195), Valkenburg Wb. (192), Venray Wb. (155, 348), Weertlands Wb. (B1-05), Zonhoven Wb. (173, 228, 442, 542).

Het sporkehout (*Rhamnus frangula*) of vuilboom (dat eigenlijk het genus aanduidt; Van Dale geeft ook *sporkeboom* en zelfs *zwarte els* als synoniemen) is een bladverliezende struik met eironde blaadjes, die in de lente heldergroen zijn en in de herfst rood en geel verkleuren. De kleine bloempjes vallen amper op en worden later tot gele en vervolgens zwarte besjes. De schors bevat een stof die als laxermiddel

werd gebruikt. Het sporkehout groeit vooral in natte bossen.

Het hout werd vroeger voor de bevestiging van (schoen)zolen gebruikt, hetgeen de naam **peggenhout** (een peg is een houten spie) of **klompenpinnenhout** verklaart.

spork: Maasniel, Echt/Gebroek en Zonhoven.

sporkehout: Meeswijk en Zonhoven.

vuilboom: Sittard en Valkenburg.

vuilbomenhout: Zonhoven en Maastricht.

hondshout (ook *hongshout*, *honjshout*): Weertlands Wb. en in Tungelroy, Meeuwen, As, Maaseik, Achel en Hamont.

hondsbeer: Meeswijk en Genk.

hoornskral: Meijel.

broedelaar: Limburgs Id.

bloedspikkehout: Genk.

klompenpinnenhout: Gennep Wb.
peggenhout (*peggenholt*): Meerlo-Wanssum Wb. en Venray Wb.

duivelsbeer: Gennep Wb.

duivelskral: Meerlo-Wanssum Wb. en Venray Wb.

duivelskers: Maasniel.

fluitenstikker: Posterholt.

klotsbeer: Zonhoven.

klotsberenboom: Beverlo.

SNEEUWBES

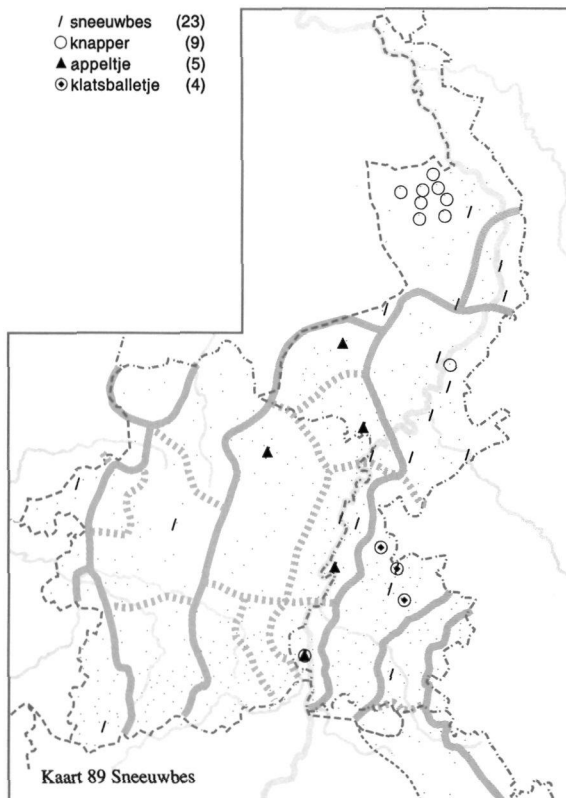
De sneeuwbes (*Symphoricarpos albus*) is een struik met kleine rozerode bloempjes die oorspronkelijk als sierheester is geïmporteerd. De ronde blaadjes zijn van onderen bouwgroen. De witte balvormige bessen maken een knappend geluid als ze stukgaan. Zoals boven bij de jeneverbes en bij andere struikbenamingen waarin de

vrucht (*bes*) voorkomt, is kunnen ook de sneeuwbesbenamingen zowel de struik als de vrucht aanduiden. De benamingen die uitdrukkelijk alleen de struik aanduiden staan achter in het lemma bijeen.

sneeuwbes (ook *sneeibes*, *sniefbes*): verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Gulpen,

/ sneeuwbes (23)
 ○ knapper (9)
 ▲ appeltje (5)
 ⊙ klatsballetje (4)

DC 56 (1981) (014), N 82 (1981)
 (114a, 114b).
 Hasselt Wb. (XXIV), Venlo Wb.
 (165), Venray Wb. (243).

Ittervoort, Stevensweert, Bree,
 Maastricht, Houthalen, Jeuk,
 Kwaadmechelen, Velden en Venlo.
witte sneeuwbes: Vechmaal.
sneeuwbeer (*sneebeer*): Tungalroy.
sneeuwbel (*sneebeel*): Maasbree, As en
 Hoeselt.
sneeuwbelletje (*sneebeelke*): Maastricht.
sneeuwbolletje (*sneeboleke*): Hoeselt.
sneeuwkers (*sneekers*): Amby.
sneeuwappeltje (*sneeappelke*):
 Maasbracht.
witappeltje (*witappelke*): Vlodrop en
 Maastricht.
appeltje (ook *appelke*): Ospel,
 Ittervoort, Bree, Stein en Maastricht.
wit bolletje (*wit bolleke*): Maastricht.
knapbes: Meijel.
knapper: Venray Wb. en in Beesel.
knappertje: Thorn.
knakbolletje (*knakbolleke*):
 Maastricht.
knakker: Maastricht en Caberg.

knakkertje: Maastricht.
knakkerd: Echt/Gebroek.
klatsbal: Kesseleik.
klatsballetje: Sittard, Doenrade,
 Hoensbroek en Maastricht.
klatsbol: Venlo.
knetser: Swalmen en Jeuk.
knetsertje: Loksbergen, Schinnen en
 Schimmert.
knetserd: Gulpen.
klotsbes: Kwaadmechelen.
klotsbezie: Kwaadmechelen.
knipper: Meterik.
knippertje (*knepkerke*): Beesel.
knitsappeltje (*knitsappelke*):
 Hoensbroek.
knipje (*kneepke*): Roermond.
knikkertje: Itteren en Gulpen.
kraakbes: Montfort.
kraker: Hasselt.
ketserd: Steyl.
pitsertje: Genk.
paffertje: Lommel.

pofferd: Born en Wijlre.
poffertje (*pofferke*): Bree.
radijs: Roermond.
bes: Maastricht.
bosbeer: Eksel.
duivelskers (*duivelskees*):
 Echt/Gebroek.
snotterkoek: Stokkem.
zeepkruid: Mheer.

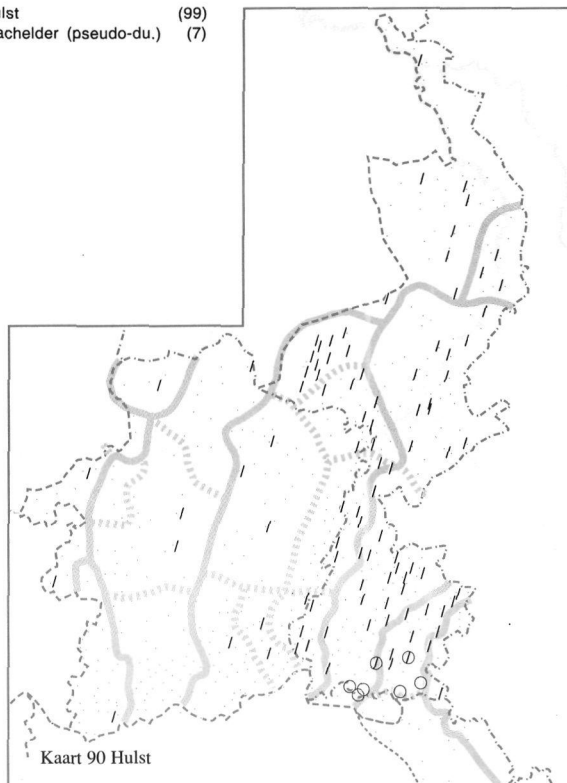
De volgende opgaven duiden de struik
aan:

sneeuwboom (*sneeboom*): Maastricht.
belletjesboom (*belkesboom*):
 Noorbeek en Eijsden.
belletjesstruik (*belkesstruik*):
 Noorbeek en Eijsden.
witte bolletjesstruik (*witte bollekes-
 struik*): Geistingen en Mechelen-

Bovelingen.
witte sierheester: Geleen.
knakbolletjesstruik (*knakbollekes-
 struik*): Maastricht.
knakkerstruik: Caberg.
heester: Oirsbeek.
struik: Meijel.

HULST

/ hulst (99)
 ○ stachelder (pseudo-du.) (7)

N 82 (1981) (115);
 Genk Wb. (219), Gronsveld Wb.
 (179), Hamont Wl. (180), Lommel
 Wl. (124), Maastricht Wb.,
 Meeuwen Wl. (108), Niel-bij-
 St.Truiden Wl. (I.523), Sittard Wb.
 (144), Tungalroy Wb. (186),
 Weertlands Wb. (B1-05),
 Zonhoven Wb. (180);
 Veldeke 29 (1954) (034).

De hulst (*Ilex aquifolium*) is een wintergroene struik met donkergroene, glimmende en stijve bladeren met een gegolfde en stekelige rand. De bloempjes zijn wit. In de herfst verschijnen rode bessen. Hulst groeit

meestal in donkere beuken- en eikenbossen.

hulst (ook *huls*): alg.in heel Lb.

hulster (*ulster*): Geleen en Vaals.

hulzenhout: Zonhoven.

beshulst: Meijel.

jezusjes-kruid (*juzekeskruid*): Niel-bij-St.-Truiden.

groene heester: Meijel.

pikkelblaren: Zonhoven.

prikkels: Meijel.

schadoorn: Eksel.

stachelder (pseudo-du.): freq.

Oost.Zuidlb.en aansluitend Zuid.

Oostlb.

noenoeëstruik: Genk.

LIGUSTER

N 82 (1981) (116);

Beverlo Wb. (149), Meeswijk Wl. (395), Venlo Wb. (144), Zonhoven Wb. (152, 273).

De liguster (*Ligustrum vulgare*) komt uit Midden-Europa en wordt in onze streken veel als tuinheg aangeplant. In verwilderde staat schiet hij slordig op uit meerdere stammen. De brede lancetvormige, glanzend groene blaadjes blijven tot diep in de winter aan de plant. De bloemen staan in dichte pluimen aan de uiteinden van de twijgen en ruiken sterk, als seringen. De vrucht is een glanzend zwarte, niet eetbare bes.

liguster: alg.in Nl. Lb.; ook in Bree, As en Kwaadmechelen.

ligustrum (ook *legistrum*):

Schimmert, Gronsveld, Maastricht, Vlijtingen en Beverlo.

ligusterheg: Wijlre, Venlo, Oirlo en Meijel.

gele haag: Jeuk.

groene haag: Zonhoven.

groene heg: Geleen.

heg: Reuver, Eksel en Maastricht.

heggensering: Stein.

spaans groen: Kwaadmechelen.

merelpalm: Montfort.

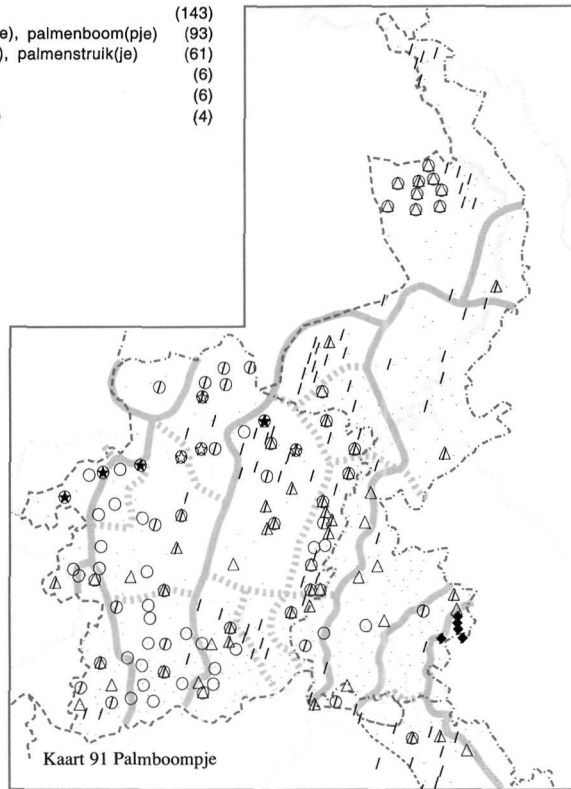
potenhaag: Zonhoven.

maagdenpalm: Meeswijk en Susteren.

PALMBOOMPJE

/ palm(pje)	(143)
○ palmboom(pje), palmenboom(pje)	(93)
△ palmstruik(je), palmenstruik(je)	(61)
◆ bosboom	(6)
☆ palmbos(je)	(6)
★ palmbuist(je)	(4)

DC 69 (1994) (043), N 92 (1982) (add.), ZND 15 (1930) (015), ZND m (Drieskens); Beverlo Wb. (198), Bree Wb. (213), Echt Wb. (091), Eupen Wb. (145), Gennepe Wb., Gronsveld Wb. (340), Hamont Wl. (342), Haspengouws Id. (168), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (065, 220), Maastricht Wb. (309), Meerlo-Wanssum Wb. (217), Meeswijk Wl. (471), Meeuwen Wl. (168), Niel-bij-St.Truiden Wl. (IL.148), Roermond Wb. (214), Stokkem Wb. (084), Tongeren Wb. (427), Tungleroy Wb. (195, 196), Valkenburg Wb. (135), Venlo Wb. (209), Venray Wb. (342), Weertlands Wb. (B1-08); Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Janssen, A. (1949), Jaspar, E. (1921-28).

Het palmboompje (*Buxus sempervirens*) of buxus is een groenblijvende struik die veel als heg wordt aangeplant. De kleine elliptisch of eironde blaadjes zijn glanzend groen. De bloemetjes zijn zeer klein, de houtige vrucht heeft drie horentjes en springt open zodat de glanzend zwarte zaden wegvliegen. De takken van de buxus, al voor-christelijk een onheilafwerende plant, vervangen bij ons de (mediterrane) palmtakken die in een kerkelijke rituelen werden gebruikt, zoals op Palmzondag, bij de wijding van de (rogge)akker, waarbij op elk van die vier hoeken van het veld een buxustak in de grond werd gezet om vruchtbaarheid af te smeken, en op het graf van ongetrouwden en kinderen. Zie verder de aflevering over de godsdienst.

palmboom: verspr. Westlb.; ook in Tungleroy, Maaseik, Herk-de-Stad, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Lommel.

palmboompje (*paamboomke, palmboomke, pamenboomke, paumbloomke*): freq. Westlb., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Tongerlds., Truierlds., Brab.Lb. en Kleverlds.; ook in Montzen, Molenbeersel, Ophoven, Lanaken, Maastricht, Bilzen en Lommel.

palmenboom (ook *pamenboom, pamenboom*): Heerlen, Valkenburg, 's-Gravenvoeren, Rotem, Eisdén, Rekem, Bilzen, Tongeren en Tessenderlo.

palmenboompje (*palmenboomke, pamenboomke, paumenboomke*):

Amby, Bos, Bree, Uikhoven en Rijkhoven.

- palmstruik** (ook *paamstruik*, *paumstruik*): verspr. Truierlds. en Kleverlds.; ook in Hergenrath, Raeren, Waubach, Montzen, Beek, Moelingen, Tungelroy, Bree, Maaseik, Rekem, Lanaken, Houthalen, Zonhoven en Venlo.
- palmstruikje** (*palmstruikske*): Genk, Kermt, Hasselt, Sint-Truiden en Loksbergen.
- palmenstruik** (ook *pamenstruik*, *pau-menstruik*): verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Eyselshoven, Posterholt, Nederweert, Molenbeersel, Ophoven, Itteren, Bilzen, Hoeselt, Piringen, Koninksem en Borgloon.
- palmenstruikje** (*pamenstruikske*, *pau-*

menstruikske): Stokkem, Mechelen-aan-de-Maas, Schalkhoven en Koninksem.

- palmbos**: Hechtel en Wijchmaal.
- palmbosje** (*palmboske*): Overpelt, Wijchmaal en Tongerlo.
- palmenbos** (*paumenbos*): Bocholt.
- palmbuist**: Oostham, Leopoldsburg en Tessenderlo.
- palmbuistje** (*palmbuistke*): Bocholt.
- palm** (ook *paam*, *paum*): freq. in heel Lb. behalve in uiterste westen.
- palmpje** (*paamke*, *palmke*): verspr. Maaskemp. en Bilzerlds.; ook in Posterholt, Ell, Maastricht, Eijsden, Diepenbeek, Hoeselt en Zolder.
- gewijde palm**: Hoensbroek.
- palma**: Haspengouws Id.
- palmelaar** (*pameleer*): Maastricht.
- palmelaartje** (*pamelerke*): Val-Meer.
- palmenhaag**: Beverlo.
- palmenheg** (*paumenheg*): As.
- palmstok** (ook *paamstok*): Zonhoven en Raeren.
- palmtakje** (*palmtakske*, *pamentakske*): Kerkrade, Posterholt, Bilzen en Venlo.
- wijpalm**: Overpelt.
- palmhout** (*palmholt*): Tegelen.
- palmhoutje** (*plamholtje*): Venlo.
- palmenbezem** (*palmenbessem*): Roermond.
- boom**: Itteren.
- bosboom**: Kerkrade Wb.
- buks**: Beesel.
- buxus**: Venlo, Kessel en Echt/Gebroek.
- buksboom**: Donk (bij Herk-de-Stad).

KARDINAALSMUTS

DC 60a (1985) (015), N 92 (1982) (015); Meeswijk Wl. (486).

De wilde kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*) is een kleine loofverliezende struik, die slordig opschiet en waarvan de takken vierkant zijn. De kleine bloempjes zijn groenig wit. De struik

dankt zijn naam aan de vierlobbige vruchten die aan een kardinaalsmuts doen denken. De vruchten zijn opvallend lilaroze en tonen na het omklappen van de zaadmantels, feloranje zaden. De kardinaalsmuts groeit vooral in gemengd bos.

kardinaalsmuts: Wijlre, Vijlen,
Beesel, Schimmert, Berg-en-

Terblijt, Echt/Gebroek en Venray.
kardinaalshoed: Brunssum.
kruidhout: Thorn en Schimmert.
kruisjeshout (*kruiskeshout*): Jeuk.
kruisbezelaar: Jeuk.
papenmuts: Ell.
papenmutsje: Diepenbeek.
papelmuts: Eys.
papenhoed: Sittard.
pastoorsboom: Jeuk.
patershoed: Montfort.
pinhout: Meeswijk.
pinnetjeshout (*pinnekeshout*): Jeuk.
heggenroos: Vlodrop.

3 Planten en bloemen

In dit hoofdstuk komen de planten en hun bloemen ter sprake die in onze streken in het wild (kunnen) voorkomen.

De kamerplanten en gekweekte tuin- en sierplanten, zoals sanseveria, geranium, dahlia en flox, worden ondergebracht in de aflevering over de woning (III.2.1) en/of de (boeren)tuin (afl. I.7); de gekweekte groenten, voor zover ze niet als akkergroenten in aflevering I.5 zijn behandeld, zoals de peen en de koolsoorten, komen ter sprake in de paragraaf over de moestuin (ook voorzien voor afl. I.7) en de namen van gerechten in de aflevering over eten en drinken (III.2.3).

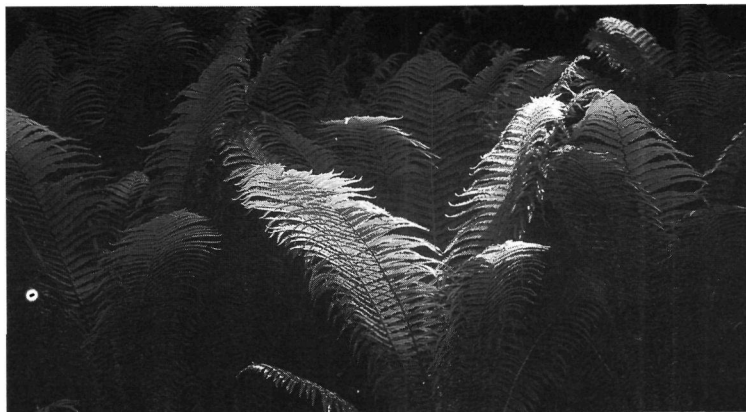
De akkeronkruiden zijn al eerder behandeld in de landbouwwoordenschat, en wel in aflevering I.3 (zuring en distel en de “oude grassoorten”) en een veertigtal in paragraaf 5 van aflevering I.5: “Akkeronkruid en bestrijding”.

De meeste van deze onkruidnamen zelf worden in dit hoofdstuk nog eens her-nomen, enerzijds omdat er nieuw, typisch “algemene woordenschat-materiaal” ter beschikking is gekomen (zoals lijst N 92), anderzijds ook omdat in een hoofdstuk over de wilde flora de korenbloem of de klaproos niet mochten ontbreken. Zie verder ook het Ten Geleide bij deze aflevering.

3.1 Algemeen

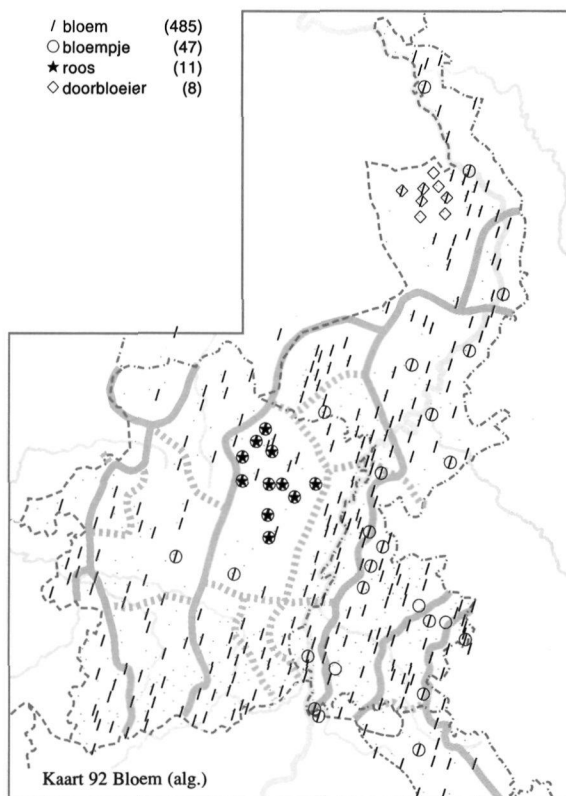
In deze paragraaf komen de algemeenheden van de kruidachtige gewassen en hun bloemen aan de orde.

Van de volgende begrippen uit deze paragraaf is wel materiaal verzameld, maar dit leverde geen lemma op; in alfabetische volgorde: EENJARIGE PLANT; KRUIDWIS (**donderwis** in Tongeren); MEELDRAAD; VASTE PLANT; VELDBLOEM en WIEGEN VAN BLOEMEN (**pompelen** in Kerkrade).

BLOEM (ALG.)

/ bloem	(485)
○ bloempje	(47)
★ roos	(11)
◇ doorbloeier	(8)

N 92 (1982) (add.), RND (002),
SGV (1914) (004), ZND 01 (1922)
(a-m);
Beverlo Wb. (043), Bree Wb. (066,
067, 243), Genk Wb. (059, 060),
Gennep Wb., Gronsveld Wb. (064),
Hamont Wl. (054), Haspengouws Id.
(014, 032), Hasselt Wb. (077),
Heerlen Wb. (007), Kerkrade Wb.
(062), Lommel Wl. (038), Maastricht
Wb. (040, 191, 321), Meerlo-
Wanssum Wb. (074), Meeswijk Wl.
(304), Meeuwen Wl. (032),
Roermond Wb. (037), Sint-Truiden
Wb. (065), Sittard Wb. (049),
Tegelen Wb. (078), Tongeren Wb.
(299), Tungalroy Wb. (184),
Uikhoven Wl. (017), Venlo Wb.
(104), Venray Wb. (152), Weertlands
Wb. (B1-01), Zonhoven Wb. (052);
Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand J 1946 (056), Daelen,
J.v. (1933-41), Dols, W. (1953), Heem 02.5 (1958)
(011), Heem 06.2-3 (1962) (014), Heem 08.5-6
(1964) (031), Heyden, L.v.d. (1927), Heynen, P.

(1960sq), Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M.
(1885b), Rademaekers, H. (1958) (059), Rutten, F.
(1959) (021), Terpstra, T. (1960), Veldeke 01 (1926)
- 41 (1966) (passim), Welter, W. (1929) (121),
Welter, W. (1933).

De benaming voor een bloem in het algemeen.

Aantekeningen uit de vragenlijsten en de andere bronnen:

Haspengouws Id. geeft bij **appel**:
“bloempje met een witte kroon” en bij
bloemage: “bloemen, collectief”;
Maastrichts Wb. geeft bij **klok**: “klok-
vormig bloempje”;
Venray Wb. bij **doorbloeier**: “door-
bloeiende bloem”;
pioen en vooral **roos** zijn veralgeme-
neringen van een soortnaam.

bloem: alg. in heel Lb.

bloempje (*bleemke, bleumke, bloeme-
ke, bloemerke, bluumke*): versp.
Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in
Weertlands Wb. en in Kerkrade,
Montzen, Stramproy,
Echt/Gebroek, Maastricht, Eijsden,
Zonhoven, Venlo, Heijen en Well.

bloemage: Haspengouws Id.

doorbloeier: Venray Wb.

appel: Haspengouws Id.

kelk: Meeswijk.

klok: Maastricht.

kerkwass: Grathem.

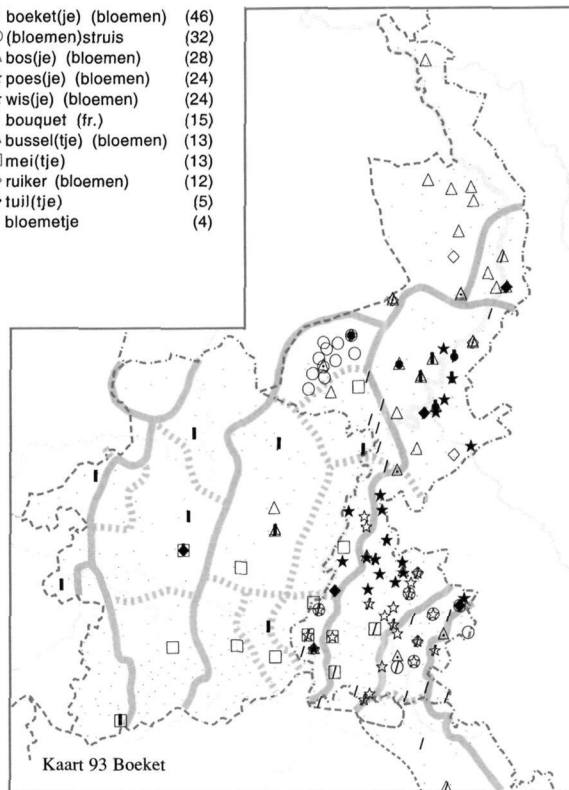
pioen: Maastricht.

roos: Bree Wb.

BOEKET

/ boeket(je) (bloemen)	(46)
○ (bloemen)struis	(32)
△ bos(je) (bloemen)	(28)
★ poes(je) (bloemen)	(24)
☆ wis(je) (bloemen)	(24)
! bouquet (fr.)	(15)
▲ busse(t)je (bloemen)	(13)
□ mei(t)je	(13)
◇ ruiker (bloemen)	(12)
◆ tuil(t)je	(5)
● bloemetje	(4)

N 82 (1981) (018), ZND m (Langohr, Michiels, Welter); Genk Wb. (198), Gronsveld Wb. (285), Heerlen Wb., Maastricht Wb. (049, 358, 451), Tungalroy Wb. (191), Valkenburg Wb. (120), Venlo Wb. (098, 105, 106, 176), Weertlands Wb. (B1-01, B1-10), Zonhoven Wb. (053, 291, 396); Daelen, J.v. (1933-41), Goossens, H. (1981), Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 11 (1936) (624), Veldeke 15 (1940) (001, 005), Veldeke 39 (1964) (098), Verheggen, P. (z.j.hs), Vossen, A.F. (1966-68), Welter, W. (1929) (064).

Een bloementuil, een bosje bloemen dat in en vaas staat of om in een vaas-je te zetten.

Aantekeningen uit vragenlijsten e.d.: **struis** is, volgens het WNT sv struisII, een ontlening aan du. Strauss; de spellingen **boeket** en **bouquet** zijn hier onderscheiden naar het hoorbaar uitspreken van de slot-t; **erfel** is eigenlijk 'armvol', **haffel** zo 'handvol', zie WLD, deel I, afl. 3 en 4 onder de trefwoorden **armvol** en **handvol**.

Voor **knokkert** zijn geen aanknopingen gevonden; de slot-t is hier waarschijnlijk een collectief-suffix.

boeket: verspr. in Nl. Lb.

boeketje: verspr. Horns; ook in Beesel, Gronsveld, Bree en Maastricht.

boeket bloemen: Sittard en Gulpen.

veldboeket: Maastricht.

bouquet (fr.): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Ophoven, Bree, As, Eigenbilzen, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Kwadmechelen en Loksbergen.

bouquet (fr. dim.) (*boekeeke*): Eksel.

ruiker: Ubachsberg, Nieuwenhagen, Reuver, Posterholt, Merkelbeek, Ospel, Maastricht, Zonhoven, Venlo, Meijel en Sevenum.

ruiker bloemen: Meijel.

tuil: Herten (bij Roermond) en Zonhoven.

tuiltje (*tuilke*): Venlo, Geulle en Nieuwenhagen.

bos: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Eupen, Tungalroy, Oplabbeek, As, Maastricht, Velden en Venlo.

bosje (*boske*): verspr. Kleverlds.; ook

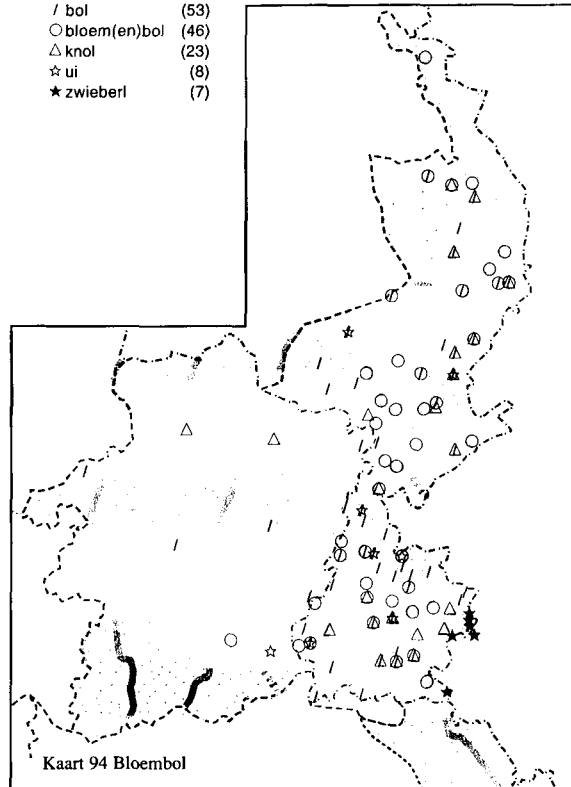
- in Reuver.
- bos bloemen:** Montfort, Maastricht, Boekend, Venray en Oirlo.
- bosje bloemen** (*boske -*): Meijel, Blerick en Heythuysen.
- bussel:** Wijlre, Reuver, Haelen, Oirsbeek, Meijel en Maasbree.
- busseltje** (*busselke*): Heerlerbaan/Kaumer, Pey, Lutterade, Weert, As en Maasbree.
- busseltje bloemen** (*busselke -*): Reuver.
- struis:** Weertlands Wb. en in Heerlen, Nieuwenhagen en Hoensbroek.
- struis bloemen:** Gulpen.
- bloemenstruis:** Weertlands Wb.
- struik:** Itteren, Nieuwenhagen en Kerkrade.
- struik bloemen:** Eys.
- bloemenstruik:** Vijlen.
- kuif:** Brunssum en Klimmen.
- kuif bloemen:** Gulpen.
- poes:** verspr. Zuid. Oostlb.; ook in Waubach, Kesseleik, Swalmen, Vlodrop, Grevenbicht/Papenhoven, Stein en Maastricht.
- poesje** (*poeske*): Kapel-in-'t-Zand en Stein.
- poes bloemen:** verspr. Zuid. Oostlb.; ook in Maasniel en Stein.
- wis:** freq. Zuid.Oostlb. en Zuid. Oostlb.; ook in Simpelveld, Guttecoven en Itteren.
- wisje** (ook *wiske*): Born en Caberg.
- wis bloemen:** Geverik/Kelmond.
- kruidwis:** Venlo.
- pak:** Gronsveld.
- pakje bloemen:** Vaals.
- mei:** Valkenburg, Amby, Ell, Genk, Urmond, Caberg, Neerharen, Hoeselt, Wellen en Jeuk.
- meitje** (*meike*): Zonhoven, Vlijtingen en Gronsveld.
- tros:** Reuver, Montfort en Houthalen.
- trisje** (*triske*): As.
- erfel:** Neer.
- haffel** (*hampel*): Ospel.
- bloemetje** (*bleumke, bloemke*): Heythuysen, Beesel, Roermond en Ospel.
- knokkert:** Waubach.
- gerbe** (fr.): Zonhoven.

BLOEMBOL

Het verdikte, vlezig, met dikke bladen bolvormig bekleed stengeldeel, dat zich onder de aarde bevindt en waaruit een bloem kan groeien (er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bollen en knollen, zoals dat wel gebeurt in de botanie).

- bloembol:** verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Voerendaal, Eys, Urmond, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Itteren, Hoeselt, Velden en Venlo.
- bloemenbol:** verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, Gulpen, Vijlen, Kelpen, Grathem, Thorn, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht, Blerick, Boekend en Maasbree.
- bloemelbol:** Schimmert.
- bloemenzwiebel:** Vaals.
- zwiebel:** Kerkrade Wb.
- bol:** freq. Zuid.Oostlb., verspr. in de rest van Lb.
- knol:** verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Ittervoort, Bree, Eksel, Venlo, Oirlo, Tienray en Sevenum.
- knolletje** (*knolke*): Schaesberg.
- kliester:** Meijel en Ospel.
- ui** (ook *un, undj*): Swalmen, Geleen, Doenrade, Klimmen, Ospel, Born, Maastricht en Vlijtingen.
- juin** (ook *djaan, jun*): Jeuk, Meijel en Houthalen.
- knoep:** Hulsberg.

/ bol	(53)
○ bloem(en)bol	(46)
△ knol	(23)
☆ ui	(8)
★ zwieberl	(7)

N 82 (1981) (159);
Kerkrade Wb. (280).

VERWELKEN

Slap worden en geur en kleur verliezen, gezegd van bloemen.

Slapen is eigenlijk 'verwelkt zijn' (Weertlands Wb.).

verwelken: Vaals, Ubachsberg, Heerlerbaan/Kaumer, Oirsbeek, Thorn, Bochoft, Maastricht, Blerick, Venlo en Meijel.

welken: Montzen.

verslakken (ook *vertslakken*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Montfort, Tungalroy, Bree, As, Vlijtingen, Houthalen, Zonhoven, Velden en Venlo.

verslakkeren: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Kleverlds.; ook in Pey, Susteren,

Echt/Gebroek, Maastricht, Eksel, Beverlo, Kwaadmechelen, Loksbergen, Blerick, Boekend en Venlo.

versladderen: Venray Wb.

versleukeren: Gennep Wb.

versloeiëren: freq. in het zuiden van Zuid.Oostlb.; ook in Ingber, Maastricht en Eijsden.

versloeren: Jeuk en Hasselt.

verslensen: Ophoven, Hoeselt en Eigenbilzen.

verplakken: Nieuwenhagen en Vijlen.

verflensen: Venlo, Reuver en Klimmen.

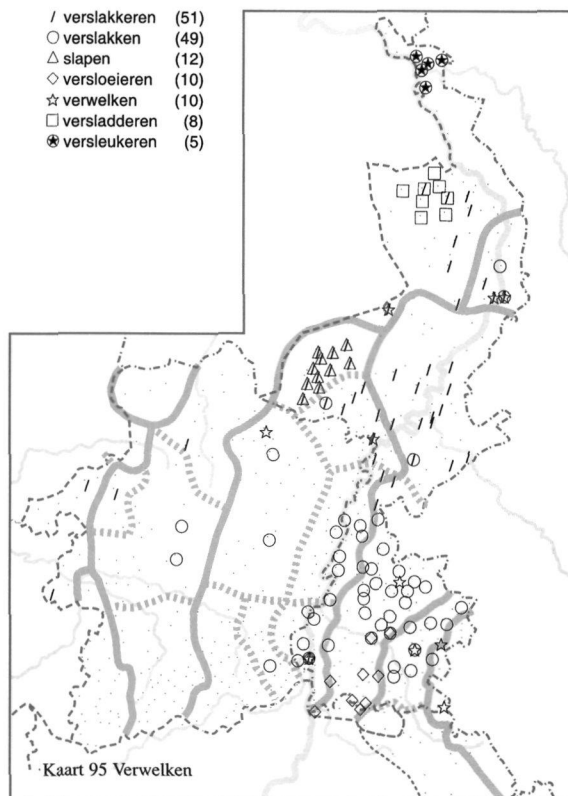
verleppen: Venlo, Itteren en Nieuwenhagen.

verlepsen: Kesseleik.

verduiven: Venray.

slapen: Weertlands Wb.

/ verslakkern	(51)
○ verslakken	(49)
△ slapen	(12)
◇ versloeiern	(10)
☆ verwelken	(10)
□ versladdern	(8)
⊗ versleukeren	(5)

N 82 (1981) (015, 016), ZND m (Drieskens, Houben, Langohr); Beverlo Wb. (286), Gennep Wb., Heerlen Wb. (067), Maastricht Wb. (463), Sint-Truiden Wb. (236), Stokkem Wb. (117), Tungalroy Wb. (184), Valkenburg Wb. (188), Venray Wb. (495), Weertlands Wb. (B1-09, B1-11), Zonhoven Wb. (520); Daelen, J.v. (1933-41), Delahaye, H. (zj.hs), Heynen, P. (1960sq), Mertens, A.M. (1885b), Roebroek, J. (1886), Urlings, R. (zj.hs), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A.F. (1966-68).

VERWELKT

Slap geworden, kleur en geur verloren hebbend, gezegd van bloemen.

verwelkt (ook *verwelk*): Vaals, Susteren, Oirsbeek, Thorn, Born, Guttecoven, Maastricht, Boekend, Venlo, Venray en Meijel.

verslakt (ook *verslak*): freq. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb., verspr. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Kesseleik, Montfort, Opglabbeek, Houthalen en Zonhoven.

verslakkert (ook *verslakker*): freq. Noord.Oostlb. en Horns, verspr. Kleverlds.; ook in Pey, Susteren, Hoensbroek, Ospel, Weert, Echt/Gebroek, Maastricht, Kwaadmechelen, Loksbergen en Venlo.

slak: Meerlo-Wanssum Wb.

versloeiert: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Ingber, Maastricht, Itteren en Eijsden.

besloeiert: Mheer en Epen.

versloeperd: Mheer.

verslenst (ook *verslens*): Opglabbeek, Eigenbilzen, Vlijtingen, Hoeselt en Eksel.

versluid: Jeuk.

verplakt: Kerkrade Wb. en in Nieuwenhagen, Vijlen en Montzen.

verflensd (ook *verflens*): Reuver en Thorn.

verflakt: Eys.

verlept: Montfort en Nieuwenhagen.

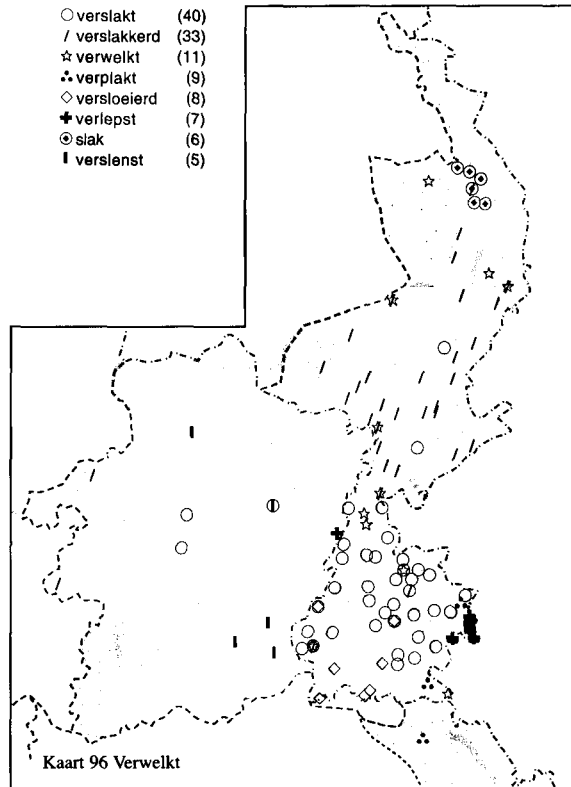
verlepst: Meeswijk.

leps (*lepsj*): Meeswijk.

uitgebloeid: Gennep en Swalmen.

verdroogd (ook *verdroog*): Meijel en Maastricht.

○ verslakt	(40)
/ verslakterd	(33)
☆ verwelkt	(11)
✱ verplakt	(9)
◇ versloeiend	(8)
✦ verlepst	(7)
⊙ slak	(6)
┆ versienst	(5)

N 82 (1981) (015, 016), ZND m (Langohr);
 Echt Wb. (126), Kerkrade Wb. (291), Meerlo-Wanssum Wb. (261), Meeswijk Wl. (376, 694), Tegelen Wb. (126), Tungalroy Wb. (184);
 Bertrand, J. (1946) (049), Rutten, F. (1959) (093), Vrijdag, E. (1950-57).

uitgedroogd: Meijel.
droog: Sittard.
verdord: Tienray.
verduft: Venray.
doof: Tungalroy.

gelps: Montzen.
kapot: Zonhoven.
rot: Heerlerbaan/Kaumer.
slap: Oirlo en Velden.
weg (ook eweg): Oirlo en Ospel.

VERDORD

Uitgedroogd, dor, dood, gezegd van planten en plantendelen.

verdord: verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Reuver, Swalmen, Montfort, Ospel, Haler, Urmond, Maastricht, Itteren, Neerharen, Eigenbilzen, Velden en Venlo.

dor: verspr. in heel Lb., behalve in het uiterste noorden en westen.

dos: Lommel en Kwaadmechelen.

verdrost: Vaals.

dood: Noorbeek, Ospel, Maastricht, Eijsden en Venlo.

afgestorven: Meijel en Brunssum.

kapot: verspr. Oostlb., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Waubach, Vijlen, As en Venlo.

droog: Stein en Geulle.

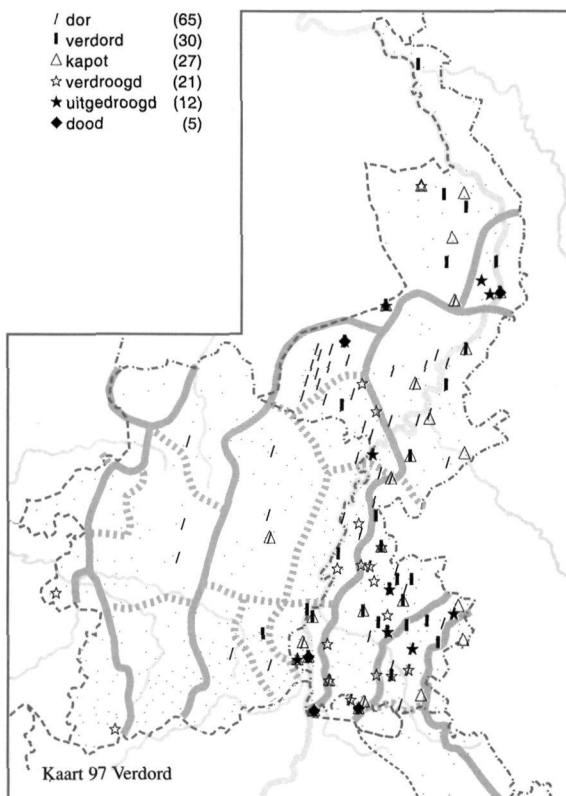
gedroogd (gedroog):

Geverik/Kelmond.

verdroogd (ook verdroog): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Eys, Gulpen, Ingber, Ospel, Kelpen, Grathem, Born, Stein, Maastricht, Jeuk,

/ dor	(65)
┃ verdord	(30)
△ kapot	(27)
☆ verdroogd	(21)
★ uitgedroogd	(12)
◆ dood	(5)

N 82 (1981) (017);
Lommel Wl. (067), Weertlands
Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (098).

Loksbergen en Venray.
uitgedroogd (ook *uitgedroog*):
Ubachsberg, Nieuwenhagen,
Schinnen, Klimmen, Noorbeek,
Stevensweert, Wolder/Oud-
Vroenhoven, Maastricht, Eijsden,
Blerick, Boekend en Meijel.
verdoofd: Venray.

uitgebloeid: Roermond en
Opglabbeek.
vergaan: Opglabbeek.
vergangen: Opglabbeek.
verpieterd: Tienray en Montfort.
verkroepeld: Iteren.
verslakt (*verslak*): Iteren.
verwelkt (*verwekkeld*): Klimmen.

3.2 Planten van bos en bosrand

In deze paragraaf komen de benamingen van de plantensoorten die vooral in bos en boszoom voorkomen, aan de orde.

De belangrijkste bron voor het materiaal voor de lemma's van deze en volgende paragrafen van dit hoofdstuk is de Nijmeegse lijst nr. 92 uit 1982. De respons uit België op deze lijst was zeer klein in omvang. Dat is met name duidelijk te zien op kaarten waar aanvullend materiaal uit de ZND ontbreekt. De geringe verspreiding in Belgisch Limburg is evenwel niet altijd reden geweest om van een kaart af te zien.

Van de volgende begrippen uit deze paragraaf is wel materiaal verzameld, maar dit leverde onvoldoende variatie voor een lemma op; in alfabetische volgorde:

ALRUINWORTEL (Mandragora); BOSAARDBEI (Fragaria vesca) (**elber** in Gronsveld en **wilde erbel** in Posterholt); DAMASTBLOEM (Hesperis matronalis); DOORNAPPEL (Datura stramonium) (**moerpekruid** in Genk); HELMKRUID (Scrophularia umbrosa) (**heilgras** in Sittard en Merkelbeek); LEVERBLOEMPJE (Anemone hepatica) (**zoon-van-de-vader** in Tongeren); PEKBLOEM (Silene armeria); ROBERTSKRUID (Geranium robertianum) (**steekneus** in Gennep Wb.) en SINT-JANSKRUID (Hypericum perforatum) (**duivelskruid** en **heksenkruid** in Waubach; **slaapmutsje** in Herten bij Roermond).

VAREN (ALG.)

Algemene term voor de varens (Filicinophyta of Filicinae), groene planten die niet bloeien en geen zaad maken, maar zich voortplanten door middel van sporen, miniscule bruine bolletjes onder aan de bladeren. De jonge bladeren zijn sterk opgerold. Ze zijn weer onderverdeeld in kleinere blaadjes. Varens groeien meestal op donkere, vochtige plaatsen, zoals op de bodem van loofbossen.

varen: freq. Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Horns en Maaskemp.; ook in

Lanaken, Maastricht, Kleine-Brogel, Jeuk, Tessenderlo, Blerick en Venlo.

varing: Heerlen en Borgloon.

vaan: verspr. Zuid.Oostlb. en aansluitend Oostlb-Rip. overgg. en Demerkemp.; ook in Limburgs Id., Weertlands Wb. en in Tegelen, Genk, Diepenbeek, Linkhout, Tienray en Maasbree.

vaar: Achel, Geistingen en Waubach.

vaam: Ophoven, Genk, Eigenbilzen, Neerrepen, Zonhoven en Gors-Opleeuw.

vaneven: Peer.

vaverte: Kaulille en Bree.

reinvaren: Heythuysen en Roermond.

reinvaar: Tungalroy.

reinvaart: Tungalroy.

paddevaan: Eksel.

hanenkam (ook *hanenkamp*): Sittard en Rijkhoven.

kammetjes (*kammekes*): Jeuk.

kant: Weertlands Wb.

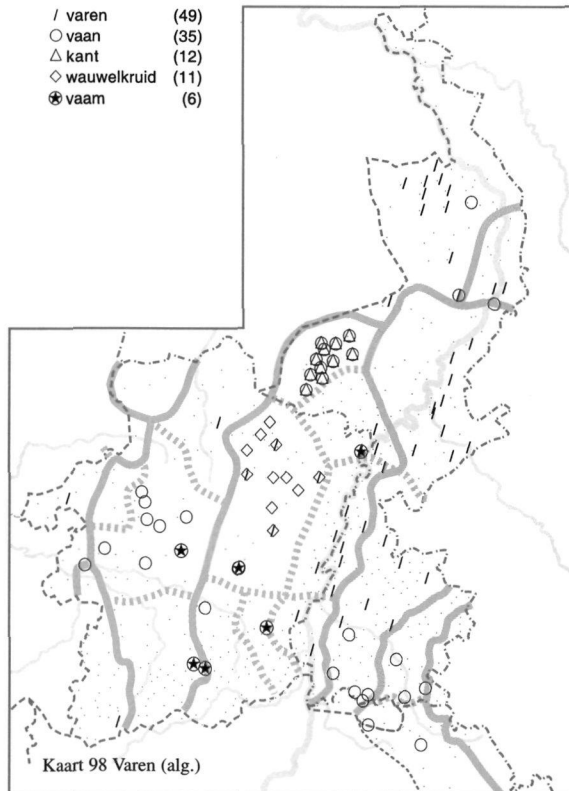
fougère (fr.): Maastricht.

struifsel: Kerkrade.

bitterzoet: Tongeren.

wauwelkruid: Bree Wb.

/ varen	(49)
○ vaan	(35)
△ kant	(12)
◇ wauwelkruid	(11)
⊗ vaam	(6)

DC 60a (1985) (001, 003), N 73 (1975) (037y), N 92 (1982) (001), ZND m (Vanderbeeken, Welter); Bree Wb. (313), Genk Wb. (132), Gronsveld Wb. (507), Limburgs Id. (264), Meeswijk Wl. (679), Roermond Wb. (300), Sittard Wb. (443), Tegelen Wb. (125), Tongeren Wb. (065), Tungelroy Wb. (187), Venray Wb. (484), Weertlands Wb. (B1-05, B1-10), Zonhoven Wb. (503, 506); Janssen, L. (1983) (096); Hs. Weert.

ADELAARSVAREN

DC 60a (1985) (002), N 73 (1975) (033b-12), N 92 (1982) (002); Venray Wb. (480); Janssen, L. (1983) (096).

De adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*) is een grote varen met een dikke, zwarte, diep in de grond kruipende wortelstok, waaruit op gezette afstanden dubbel geveerde bladeren groeien, die op gunstige groeiplaatsen wel meer dan 2 m hoog kunnen worden. De omtrek van het gehele blad is driehoekig. Het is een van de algemeenst voorkomende varens in bosachtige streken.

adelaarsvaren: Tungelroy en Echt/Gebroek.
adelaarsvaan: Maasbree en Vijlen.

koningsvaren: Venlo, Swalmen en Rothem.

veenvaren: Meijel.

bosvaren: Tungelroy en Montfort.

bedvaren: Beesel, Montfort, Vlodrop, Schimmert, Ophoven, Thorn en Stein.

pijlvaren: Sevenum.

sint-jansvaan: Diepenbeek.
grote reinvaart: Tungelroy.
reinvaaren: Heythuysen en Ell.
reinvaan: Diepenbeek.
reinvaart: Tungelroy.
grote varen: Echt/Gebroek.
varen: verspr. Oostlb.; ook in
 Mechelen-aan-de-Maas, Urmond,
 Maastricht, Venray en Meijel.
varing: Heerlen.

vaan: Venray Wb. en in Epen en
 Berg-en-Terblijt.
vaar: Waubach.
kamvaren: Schimmert.
hanenkam (*hanenkamp*): Achel.
kam (*kamp*): Roermond.
kammetje (*kammeke*): Jeuk.
paddenvaal: Meijel.
waleven: Eksel.

EIKVAREN

DC 60a (1985) (003), N 92 (1982) (003);
 Hamont Wl., Hamont-Achel Wb., Zonhoven Wb.
 (200).

De eikvaren (*Polypodium vulgare*) heeft diep ingesneden, geveerde bladeren van 15 tot 45 cm lang, in twee rijen op een dicht beschubde wortelstok geplaatst. De sporen zitten in grote, ronde hoopjes in twee rijen op de achterkant van de bladslippen. De eikvaren komt algemeen voor op de bosbodem, maar groeit ook op boomstronken en stenen.

eikvaren: Vijlen, Montfort,
 Schimmert, Thorn, Echt/Gebroek,
 Stein, Oirlo en Meijel.
eikenvaren: Tungelroy.
eikelvaren: Maasbree.
kammetjesvaam (*kamkesvaam*):
 Zonhoven.
kammetjes (*kammekes*): Jeuk.

reinvaaren: Heythuysen.
varen: verspr. Oostlb.; ook in Thorn,
 Urmond en Sevenum.
vaan: Epen.
paddengevaar: Hamont en Achel.
veelvoet: Beesel.

STRUISGRAS

DC 60a (1985) (005), N 73 (1975) (030c), N 92
 (1982) (005).

Gewoon struisgras (*Agrostis capillaris*) is een 10 tot 70 cm grote, zodevormige plant van de grassenfamilie. De bladeren zijn smal en heldergroen en hebben een kort tongetje; de aartjes bevinden zich in losse bloeipluimen, die violet-

bruin zijn van kleur en geen naalden hebben. Struisgras is te vinden op vochtige plaatsen in bossen en weiden. Vergelijk het lemma OUDE GRASSOORTEN in WLD.I, 3, p. 2-3.

struisgras: Meijel, Echt/Gebroek en
 Rothem.
struikgras: Roermond, Montfort,

Brunssum, Schimmert, Tungalroy,
Thorn, Dilsen en Jeuk.

stratengras: Montfort.

tuingras: Maasbree.

wild gras: Grevenbicht/Papenhoven.

lusgras: Sittard.

pluimgras: Venlo.

pollengras: Schimmert.

smelengras: Sevenum.

smelen: Montfort, Vlodrop en
Heerlen.

bezemgras (*bessemgras*): Swalmen.

zaargras: Ell.

grijs gras: Schimmert.

gras: Eksel, Urmond en Epen.

razelaar: Berg-en-Terblijt.

winde: Maasbree en Montfort.

wilde winde: Herten (bij Roermond).

wilde wingerd: Blerick en Beesel.

binder: Oirlo.

boender: Oirlo en Stein.

beemd: Tungalroy.

berwinde: Wijlre.

hondenbos: Schimmert.

SALOMONSZEGEL

DC 60a (1985) (006), N 92 (1982) (006);
Zonhoven Wb. (181).

De gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*) is een 20 tot 50 cm grote plant met een dikke, witte wortelstok. De bladeren zijn verspreid en langwerpig ovaal; de bloemen groeien in trosjes bij elkaar, gesteeld en smal klokvormig; de kleur is wit met groene toppen. De plant komt vrij algemeen voor in droog bos. De scheuten sterven in de winter af en laten een litteken, de 'zegel', achter op de wortelstok. De bessen van deze plant zijn zwart en giftig.

salomonszegel: Wijlre, Vijlen, Swalmen, Montfort, Melick, Berg-en-Terblijt, Mheer, Tungalroy, Thorn, Echt/Gebroek, Guttecoven, Urmond, Maastricht, Venlo, Oirlo, Tienray en Meijel.

neteldoek: Montfort.

neteldoekje (*neteldoekske*): Thorn en Schimmert.

jakobs ladder: Montfort en Brunssum.

jakobsleier: Beesel.

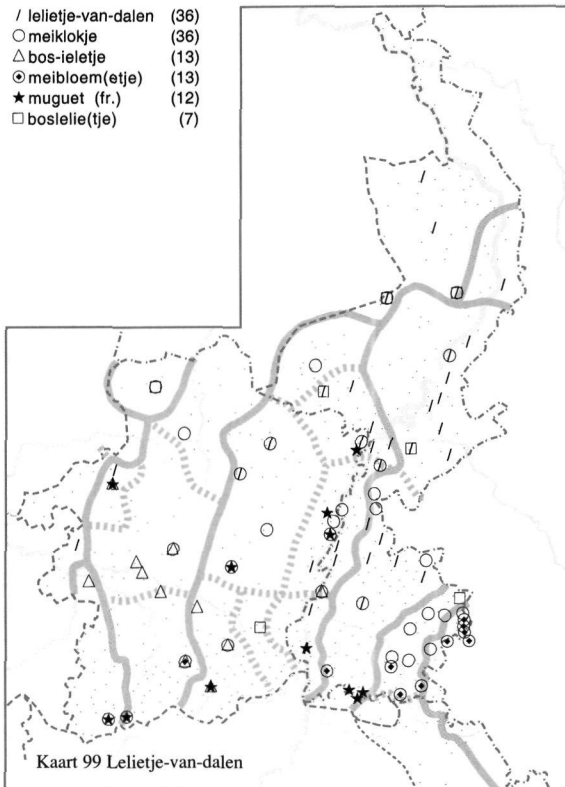
meibloem: Waubach, Vlodrop, Sittard, Schimmert en Jeuk.

meibloempje (*meibloemke*): Maasbree en Bree.

wild bosieletje (*wild bos-ieleke*): Diepenbeek.

wild ieletje (*wild ieleke*): Zonhoven.

LELIETJE-VAN-DALEN

DC 57 (1982) (005), DC 60a (1985) (007), N 92 (1982) (007), ZND 34 (1940) (036); Genk Wb. (199), Gronsveld Wb. (283), Hasselt Wb. (269), Kerkrade Wb. (185), Limburgs Id. (113), Maastricht Wb. (229), Meeswijk Wl. (408, 432), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.025), Sint-Truiden Wb. (339), Tongeren Wb. (083, 231, 369), Uikhoven Wl. (107), Zonhoven Wb. (181, 291); Achten, P. (1995) (inl.), Boer, F. de & Z. Zoons (1988) (032), Bosch, J.H.W. (1974a) (334), Delsen, L. (1982) (030), Goossens, P. (eigen opnamen).

Het lelietje-van-dalen (*Convallaria majalis*) is een 10 tot 25 cm grote plant met kruipende wortelstok, waardoor ze zich snel vermeerderd. De plant heeft meestal twee elliptische bladeren en de bloeistengel heeft geen blaadjes; de bloemen bevinden zich in eenzijdige trossen, zijn klokvormig met zes tandjes, wit gekleurd en geurend; de bessen zijn rood en giftig. Het lelietje-van-dalen is vrij algemeen in bos en bosrand.

De gedroogde bloemetjes waren vroeger een niesopwekkend bestanddeel van snuiftabak; dat verklaart het woordtype **snuifbloempje** in Oirlo. Bij **bosieletje** wordt aangetekend dat dit de oude benaming is.

lelietje-van-dalen (ook *lelieke-van-dalen*): freq. Oostlb., verspr. Horns,

Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, Maastricht, Itteren, Meldert en Venlo.

lelie-van-dalen: Tungalroy, Sittard en Geleen.

lelietje-der-dalen: Heppen en Swalmen.

lelietje: Roermond, Vlodrop en Guttecoven.

boslelie (ook *boslietje*): Waubach, Waubach, Tungalroy, Eigenbilzen en Lommel.

boslelietje: Meijel, Maasbree en Montfort.

bos-iel: Tongeren.

bosieletje (ook *bos-illeke*, *bosieleke*, *bosielke*, *bosielkje*): Uikhoven, Diepenbeek, Tongeren, Stokrooie, Kuringen, Hasselt, Beverlo, Gors-Opleeuw en Herk-de-Stad.

dallelie: Spalbeek.

ieletje (*ieleke, ielke*): Limburgs Id. en in Hoeselt, Tongeren en Zonhoven.

lepeltje (*lepelke*): Mechelen-aan-de-Maas.

lepeltjeskruid (*lepelkeskruid*): Mechelen-aan-de-Maas.

meiklokje (ook *meiklokske*): alg. Ripuar., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Beesel, Weert, Geistingen, Hoeselt, Eksel, Zonhoven, Mechelen-Bovelingen, Lommel, Meijel en Maasbree.

klokje (*klokske*): Tegelen en Geistingen.

meibloem: Kerkrade Wb. en in Epen en Vijlen.

meibloemetje (ook *meibloemeke, meibloemke*): Gulpen, Vijlen, Gronsveld, Gors-Opleeuw en Jeuk.

meitje (*mejeke*): Niel-bij-St.-Truiden.

meijoodje: Noorbeek en Terlinden.

meizoetje: Berg-en-Terblijt en Klimmen.

kemperbloemetje (*kemperbloemke*): Montfort.

kempertjesbloemetje (*kemperkesbloemke*): Montfort.

bosbloem: Thorn.

muguet (fr.): Mheer, Noorbeek, Terlinden, Ophoven, Meeswijk, Maastricht, Tongeren, Beverlo en Mechelen-Bovelingen.

muguetje (*muguet-ke*): Dilsen, Jeuk en Genk.

paasklokje (*paasklokske*): Vechmaal.

snuifbloempje (*snuifbloemke*): Oirlo.

aardklokje (*jasklokske*): Leopoldsburg.

sneeuwlokje (*sneeklokske*): Blerick, Venlo en Baexem.

SNEEUWKLOKJE

Het sneeuwlokje (*Galanthus nivalis*) is een bolplantje van minder dan 25 cm hoog, dat vooral bekend is als tuinplantje, maar ook veel verwilderd voorkomt. Het bloeit al in januari en

februari. De overhangende witte bloem staat alleen op een stengel die boven de beide grijsgroene, bandvormige bladeren uitsteekt. De buitenste bloemdekblaadjes zijn eivormig; de binnenste hartvormig met een diepe bocht, aan de buitenzijde met een halve maanvormige, groene vlek.

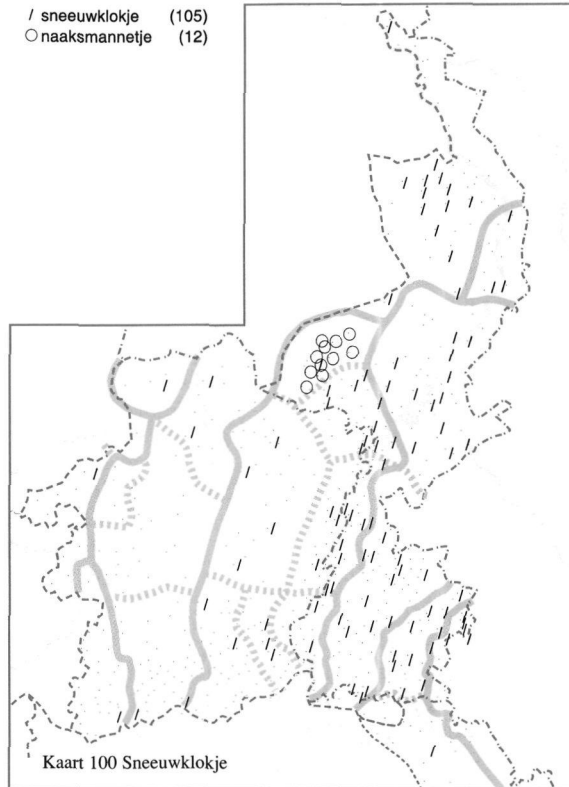
sneeuwlokje (ook *sneefklokske, sneeklokske, sneeuwklokske*): alg. in heel Lb.

sneeuwlok (*sneeklok*): Sittard.

sneeuwknokje (*sneeknokske*): Maastricht.

sneeuwbolletjes (*sneebollekes*): Hasselt.

/ sneeuwkllokje (105)
○ naaksmannetje (12)

DC 56 (1981) (011), DC 60a (1985) (008, add.), N 73 (1975) (034h), N 92 (1982) (008), ZND 34 (1940) (060);
Kerkrade Wb. (251), Sittard Wb. (381), Tungelroy Wb. (186, 187), Venray Wb. (420), Weertlands Wb. (B1-08);
Achten, P. (1995) (inl.); Hs. Weert.

sneeuwwitje: Echt/Gebroek.
naaksmannetje (*naaksmanke*):
Weertlands Wb.

vastenavondzoetje: Echt/Gebroek.
anemoon: Nieuwstadt.
kerksleutelje (*kerksleutelke*):

Tungelroy.
klokken (*klokkes*): Meijel.
krokus: Waubach.
meiklokje (*meuklokske*): Montfort.
morgenster: Swalmen.
muguetje (*uguetje*): Neerpelt.

DRUIFHYACINT

DC 60a (1985) (115), N 73 (1975) (034i), N 92 (1982) (115).

Druifhyacint (*Muscari*) is het genus waarvan de bekendste soort wel het blauwe druifje (*Muscari botryoides*) is; het is vooral bekend als tuinplantje maar groeit ook verwilderd algemeen in bossen en weilanden. De plant bloeit in april met urnvormige blauwe, witgerande bloempjes dicht opeen in een tros, de onderste knikkend, de bovenste recht opstaand, deze laatste

meestal zonder stamper of meeldraden. De blaadjes zijn smal en bandvormig.

blauw druifje (ook *blauw druifke(s)*): verspr. in Nl. Lb.; ook in Bree.
blauwe druif (*blauw druif*): Montfort.
klein druifje (*klein druifke(s)*): Sevenum en Berg-en-Terblijt.

druifhyacint: Jeuk.
druifjeshyacint (*druifkeshyacint*): Urmond.
druifjes (*druifkes*): Lutterade, Berg-en-Terblijt, Ophoven en Maasbree.
paasbloemetje: Jeuk.
paaskaarsje (*paaskaarske(s)*): Diepenbeek.

BOSRANK

DC 60a (1985) (010), N 92 (1982) (010); Gronsveld Wb. (269, 379).

De bosrank (*Clematis vitalba*) is een klimplant met ten dele houtige stengels, waarbij de bladstelen als ranken dienst doen; de bladeren zijn oneven geveerd en tegenoverstaand. De geurende bloemen groeien in losse, schermvormige pluimen; de kelkbladeren (4-5) zijn aan beide kanten viltig, wit en aan de buitenkant groenachtig. De vruchten hebben vruchtpluis en zien er daardoor witwollig uit. De giftige bosrank kan meer dan 5 m lang worden en is te vinden in heggen, bosranden en struikgewas. De kweekvorm, clematis, is een geliefde sierplant.

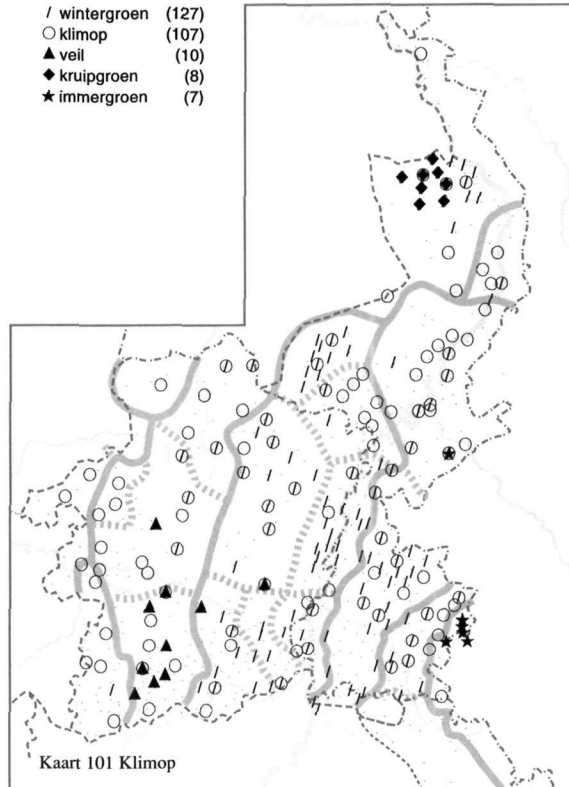
bosrank: Wijlre, Vlodrop, Berg-en-Terblijt, Echt/Gebroek, Guttecoven en Meijel.
leirank: Mheer.

rijgrank: Noorbeek, Terlinden en Epen.
duivelsrank: Thorn en Schimmert.
heggenrank: Maasbree en Montfort.
slingerkruid: Echt/Gebroek.
clematis (ook *clemantis*): Kunrade, Urmond, Maastricht en Jeuk.
clementine: Beesel, Montfort en Stein.
duivelskruid: Brunssum.
duivelsmeirank: Schimmert.
duivelsnaaigaren: Blerick en Tungalroy.
winde: Swalmen.
liaan: Vijlen.
klimop: Schimmert.
leerlauw: Gronsveld.
riet: Gronsveld.
wingerd: Geistingen.

KLIMOP

/	wintergroen	(127)
○	klimop	(107)
▲	veil	(10)
◆	kruipgroen	(8)
★	immergroen	(7)

Baader 10 (zj) (580), DC 60a (1985) (add.), DC 68 (1993) (022), N 82 (1981) (109), N 92 (1982) (add.), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 36 (1941) (040); Genk Wb. (336), Gronsveld Wb. (552), Hamont Wl. (218), Hasselt Wb. (226), Kerkrade Wb. (282), Lommel Wl. (151), Maastricht Wb. (506), Meerlo-Wansum Wb. (330), Meeswijk Wl. (755), Meeuwen Wl. (123), Roermond Wb. (135), Sittard Wb. (487), Tongeren Wb. (270, 673), Tungalroy Wb. (187), Venlo Wb. (289), Venray Wb. (258, 543), Weertlands Wb. (B1-11), Zonhoven Wb. (223, 566); Beenen, P. (1973) (274), Beets, A. (1918), Boer, F. de & Z. Zoons (1988) (032), Bosch, J.H.W. (1974a) (339), Hs. Venlo, Krekelberg, G. (1935) (190),

Reumers, P. (1987) (091), Veldeke 37 (1962) (039), Zits, E. (1989-90) (035);

De klimop (*Hedera helix*) is een klimplant die zijn glanzend groene, drie- tot vijflobbige bladeren ook in de win-

ter houdt. De plant hecht zich aan bomen en muren door middel van hechtworteltjes. De houtige stengels kunnen meer dan 10 m lang worden. De klimop bloeit laat in de herfst en de geelgroene bloemetjes, die in schermen staan, trekken veel bijen en wespen aan. Aan bloeitakken is het blad niet gelobd, maar ruitvormig. De vruchten zijn giftige blauwzwarte besen.

klimop: alg. in Westlb., freq. in overig Lb. behalve in het uiterste noorden.

veil: verspr. Lonerlds.; ook in Zutendaal, Diepenbeek, Zolder en Hasselt.

veilblaren: Horpmaal.

veilt: Sint-Lambrechts-Herk.

aardsveilt: Heers.
vliën: Gutshoven.
veefel: Stevoort.
efeu (du.): Vaals.
eiloof: Stein.
wintergroen (ook *wintsergroen*): freq.
in heel Lb. behalve in het uiterste
westen.
immergroen: Kerkrade Wb. en in
Posterholt.

kruipgroen: Venray Wb.
tuingroen: Genk.
klever: Piringen.
läufer (du.): Herstappe.
pijpjes (*pijpkjes*): Neerglabbeek.
pikkelbladeren: Kortessem.
pikkenstruik: Kortessem.
bruwind: Maastricht.

KAMPERFOELIE

DC 60a (1985) (167, 168), N 92 (1982) (167, 168,
add.);
Genk Wb. (146), Tungelroy Wb. (187, 195).

De wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) is een loofverliezende klimplant met houtige stengels die meer dan 3 m lang kunnen worden. De eironde bladeren zijn tegenoverstaand en meestal gaafrandig; de vooral 's nachts sterk geurende prachtige bloemen staan in kransen, zijn geelachtig wit van kleur met een rode gloed en hebben een lange kroonbuis, die eindigt in twee gekromde slippen. De rode bessen zijn giftig. De wilde kamperfoelie groeit in bossen en heggen.

In parken en tuinen groeit de tuinkamperfoelie (*Lonicera caprifolium*) met talrijke gele bloemen, die zich in vier of vijf kransen dicht bijeen bevinden. Kinderen zuigen spelenderwijs de nectar uit de bloemen. Vandaar de vele benamingen die met zuigen samenhangen.

kamperfoelie (ook *kamferfoelie*): verspr. Horns en Centr.Maaslds.; ook in Wijlre, Swalmen, Montfort, Berg-en-Terblijt, Mheer, Maastricht, Venlo, Venray, Tienray en Meijel.

wilde kamperfoelie: Oirlo en Blerick.
slingerkruid: Echt/Gebroek.

boswinde (ook *boswin*, *boswing*):
Montfort, Vlodrop, Schimmert en Thorn.

foelie: Swalmen.

geiteblad: Klimmen, Mechelen-aan-de-Maas, Vlijtingen en Jeuk.

wilde geiteklee: Beesel.

honingzuikers: Diepenbeek.

melkzuikers: Maasbree en Eksel.

zuikertjes (*zuikerke*): Tungelroy.

zuikertjeshout (*zuikerkeshout*):
Sevenum.

zuikmet: Genk.

zuiktieten: Diepenbeek.

memmenzuikertjes: Tungelroy.

memzuigers: Maasbree.

zuikersmemmetjes (*zuikermemkes*):
As.

sokkermemmen: Tungelroy.

koedemen: Diepenbeek.

pijpe (*piepke*): Eys.

houwtieten: Diepenbeek.

kaardenbol: Blerick.

lieievrouwehennetje: Swalmen.

HEGGENRANK

Baader 10 (zj) (580), DC 43 (1968) (010 add.), DC 60a (1985) (078 add.), N 92 (1982) (078 add.); Gronsveld Wb. (287), Heerlen Wb. (023), Meeswijk Wl. (228), Valkenburg Wb. (147); Goossens, H. (1981) (013).

De heggenrank (*Bryonia cretica*) is een giftige klimplant van 150 tot 350 cm groot, die voorkomt in heggen en bossen. De plant is tweehuizig; de geelachtig witte bloemen staan in trossen. De vruchten zijn rode bessen. De heggenrank heeft een dikke, knolvormige wortelstok. De plant klimt door middel van spiraalvormige ranken; de behaarde bladeren zijn ongeveer hartvormig vijflobbig.

De plant speelt en rol in de volksgeneeskunst, met name als paardenmedicijn; in Mechelen-aan-de-Maas worden de bessen **duivelskersen** genoemd; elders (zie onder) is het de naam van de gehele plant.

heggenrank: Wijlre, Montfort, Schimmert, Tungelroy en Guttecoven.

hagenrank: Vijlen.

heggenwinde (*heggenwing*): Vlodrop.

hegwinde (*hegwin*): Swalmen.

berwinde: Gulpen.

rierank: Schimmert, Valkenburg en Berg-en-Terblijt.

gulikse wortel (*grulkeswottel, gulkerswortel, gulkeswortel*): Meeswijk, Heerlen en Waubach.

mannetjeswortel (*mansjeswortel*): Gronsveld.

vuurwortel: Mechelen-aan-de-Maas.
vetwortel (ook *vetwottel*): Noorbeek, Jeuk en Terlinden.

eiraap: Jeuk en Stein.

koorddanser: Beesel.

wilde hop: Geistingen.

wilde wingerd: Echt/Gebroek.

witte wijngaard: Jeuk.

duivelskers (*duivelskees*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Sittard en Schinnen.

pispotjes: Echt/Gebroek en Heerlen.

MARETAK

De maretak (*Viscum album*) is een op bomen woekerende plant waarvan de stengel gaffelvormig vertakt is met lepelvormige, leerachtige, altijd groene bladeren. De bloemtjes zijn klein en geel; de vrucht is een witte, soms gele bes met kleverige inhoud. De verspreiding van deze halfparasiet vindt plaats doordat vogels hun snavel reinigen van de kleverige bes door tegen de

boomtakken te wrijven.

Ook het woordenboekmateriaal van 'heksenbezem' is hier toegevoegd.

Eesternest in Margraten betekent eigenlijk 'ekstersnest'.

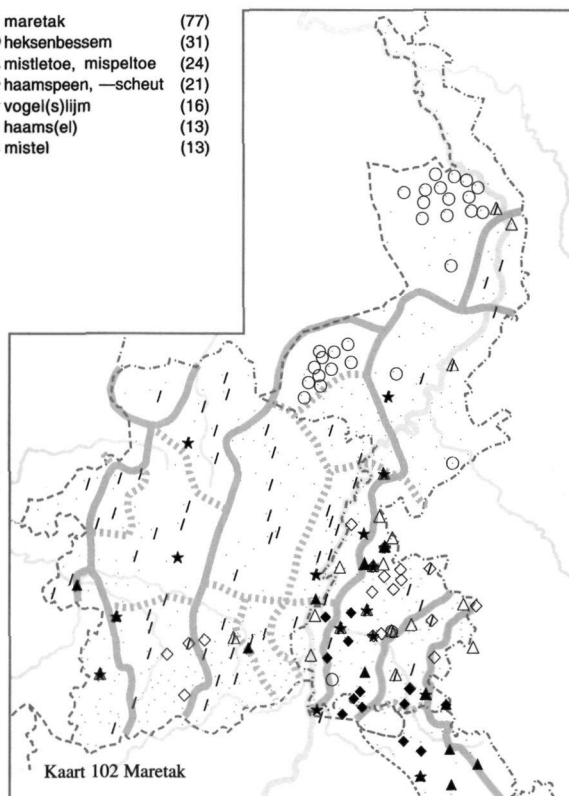
maretak: freq. in Belg. Lb., verspr. in Nl. Lb.

maretakje (*maretakske*): Lommel.

maartak: Halen.

/ maretak	(77)
○ heksenbessem	(31)
△ mistletoe, mispeltoe	(24)
◇ haamspeen, —scheut	(21)
★ vogel(s)lijm	(16)
◆ haams(el)	(13)
▲ mistel	(13)

DC 46 (1971) (006), DC 60a (1985) (add.), N 37 (1971) (016c), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (023, 041 add.), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 15 (1930) (011); Heerlen Wb. (024), Maastricht Wb. (476), Sittard Wb. (471), Valkenburg Wb. (074); Veldeke 26 (1951) (024).

mariëntak: Wijer.

marnetak: Vechmaal.

mistletoe (ook *misseltoe*): freq.

Zuid.Oostlb.; ook in Bleijerheide, Waubach, Gulpen, Beesel, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht, Itteren, Bilzen, Sint-Truiden, Arcen en Broekhuizenvorst.

mistelentoe: Klimmen.

mistelstruik: Montzen.

misteltak: Baarlo en Tungalroy.

mistel: Vaals, Hergenrath, Raeren, Vijlen, Welkenraedt, Kettens, Lutterade, Sittard, Margraten, Rekem, Martenslinde, Wijer en Donk (bij Herk-de-Stad).

mispeltoe: Voerendaal, Vijlen, Geleen en Echt/Gebroek.

mispel: Schinnen en Valkenburg.

mispelaar: Amby.

haamspeen: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Obbicht, Vliermaalroot,

Kortesse en Bommershoven.

haamspeen: Wellen.

haamscheut: Simpelveld, Heerlen, Rimborg, Mechelen, Valkenburg, Heek en Klimmen.

haams: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Bunde.

haamsel: Vaals, Mechelen, Epen, Hombourg en Montzen.

heksenbezem (*heksenbessem*): Weertlands Wb., Venray Wb. en Meerlo-Wanssum Wb. en in Heythuysen, Posterholt, Klimmen, Gronsveld en Sevenum.

heksennest: Tungalroy en Neeritter.

heksenkruid: Margraten.

heksenbalsem: Thorn.

heksentak: Weert.

druidenloof: Linne.

duivelsnest (*duivelsnes*): Valkenburg.

duivelsgaren: Meerlo en Hoensbroek.

duivelskersen: Klimmen.

wolftak: Sint-Truiden.
weerwas: Wittem/Partei.
weegtrede: Ottersum.
vogellijm: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Baexem, Echt/Gebroek, Guttecoven, Eijsden, Eksel, Zonhoven, Wijer en Sint-Truiden.
vogelenlijm: Mechelen-aan-de-Maas.
vogelslijm: Vijlen en Welkenraedt.
vogelwikke: Maastricht.
eesternest (*eesternes*): Margraten.
erwtener: Leopoldsburg.

hulst (ook *huls*): Helden/Everlo, Meeuwen en Montfort.
kerstgroen: Zonhoven.
mos: Hamont.
korstmosbloem: Sint-Truiden.
mirre: Lanaken.
nest: Brunssum.
nestelplant: Horn.
kruidwis: Maastricht.
leier: Heusden.
rampel: Welkenraedt.
scheut: Sevenum.
stekelblaren: Bocholt.
veilblaren: Hasselt.
waterscheut: Beringen.
wilde scheut: Lummen.

BOSANEMOON

DC 60a (1985) (011), N 73 (1975) (034e), N 92 (1982) (011), ZND 34 (1940) (002); Sittard Wb. (022), Tongeren Wb. (010).

De bosanemoon (*Anemone nemorosa*) is een 5 tot 25 cm hoge plant met lange kruipende wortelstok. De gewone bladeren zijn handvormig gedeeld en langgesteeld; aan de stengel groeien omwindselbladeren in een krans. De bloemen groeien afzonderlijk, met kroonbladachtige kelk, wit, soms van buiten roodachtig, van maart tot mei. De bosanemoon is algemeen in humusrijke bossen. De gele anemoon (*Anemone ranuncu-*

loides) lijkt veel op de bosanemoon, maar heeft gele bloemen en is veel zeldzamer. Beide anemonen zijn giftig. Het verse sap trekt blaren op de huid.

bosanemoon: Kerkrade, Wijlre, Epen, Vijlen, Posterholt, Berg-en-Terblijt, Geistingen, Thorn, Stevensweert, Echt/Gebroek, Geulle, Maastricht en Jeuk.
anemoon: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Melick, Vlodrop, Tungalroy, Urmond, Geulle, Maastricht, Tongeren en Meijel.
anemoontje: Maasbree.
witte bosbloem: Diepenbeek.

witte sterretjes: Diepenbeek.
witte boterbloem: Echt/Gebroek.

boterbloem: Waubach, Eys, Montfort, Tungelroy, Bree, Blerick en Oirlo.
bosviooltje (*bosvioolke*): Brunssum.
mariabloempje: Kerkrade.
windbloem: Beesel, Sittard en Schimmert.
hondsbloem: Guttecoven.
keesbloem: Swalmen.
kraaienpoot: Stokkem.
hanenvoetje: Echt/Gebroek.
duivelsklauw: Roermond, Montfort, Schimmert, Ell, en Maasbree.
vuurkruid: Stein.
wilde kruipende: Meijel.

SPEENKRUID

DC 60a (1985) (012), N 92 (1982) (012, add.); Reumers, P. (1987) (090), Theunissen, J. (1979) (018).

Het speenkruid (*Ranunculus ficaria*, ook wel *Ficaria verna*) uit de ranonkel-familie wordt 5 tot 25 cm hoog en bloeit van februari tot mei. De stervormige bloemen zijn talrijk, met vrij smalle kroonbladeren, en zijn goudgeel van kleur. De stengels zijn liggend of opstijgend; de bladeren zijn hart- of niervormig, ze zijn glanzend en lang gesteld, met knolletjes in de onderste bladoksels. De wortels hebben een bundel speervormige knolletjes. Speenkruid is zeer algemeen in Nederland en België op vochtige, schaduwrijke plaatsen. In de volksge-neeskunde wordt het gebruikt om speen, aambeien, te genezen.

speenkruid (ook *speekruid*): verspr. in heel Lb.

kleine gouwe: Montfort en Stein.

wrattenkruid: Thorn.

boterbloem: Posterholt en Urmond.

boterbloempje (*boterbloemke*):

Melick en Posterholt.

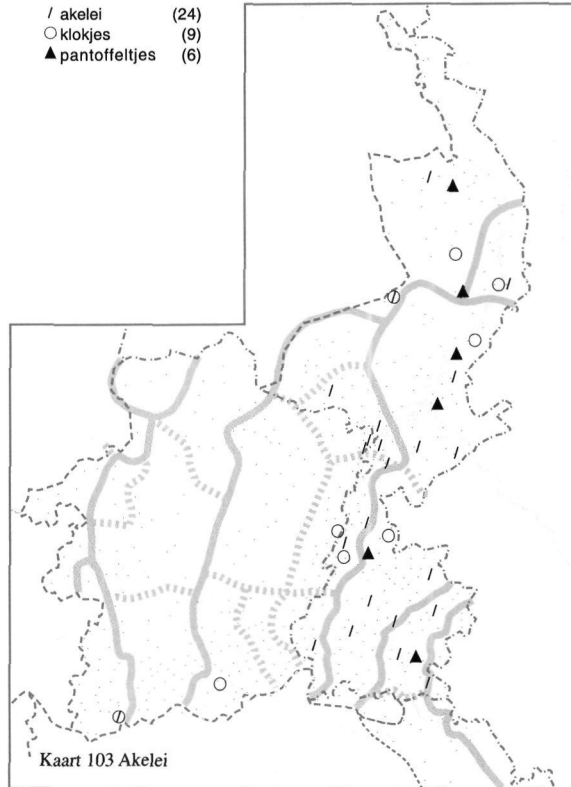
eersteling: Meijel.

hanenklootjes: Beesel en Echt/Gebroek.
haantjes: Eys.

AKELEI

/ akelei (24)
 ○ klokjes (9)
 ▲ pantoffeltjes (6)

DC 60a (1985) (013), N 92 (1982) (013);
 Meeswijk Wl. (322), Tongeren Wb. (274).

De akelei (*Aquilegia vulgaris*) wordt 30 tot 80 cm hoog. De stengels groeien rechtop en zijn bovenaan vertakt. De bladeren zijn meestal 3-talig met brede, diep gekartelde blaadjes. De bloemen zijn groot en hangend, blauw of donkerviolet van kleur (soms roze of wit); de kroonbladeren zijn trechtervormig, met aan de top een naar binnen gebogen spoor. Akelei bloeit van

mei tot juni en groeit vrij zeldzaam in lichte bossen, aan oevers en in weiden.

akelei (ook *akkelei*): verspr. in Nl. Lb.
moeras-akelei: Meijel.

klokjes (*klokkes*, *klokskes*): Reuver, Sittard, Meeswijk, Stein, Tongeren, Jeuk, Blerick, Meijel en Sevenum.

pantoffeltjes (*pantoffelkes*): Eys, Beesel, Roermond, Lutterade, Oirlo en Maasbree.

pantoffelbloem: Thorn.

onsliefvrouwbloem: Montfort.

anemoon: Mheer.

belletjes (*bellekes*): Diepenbeek.

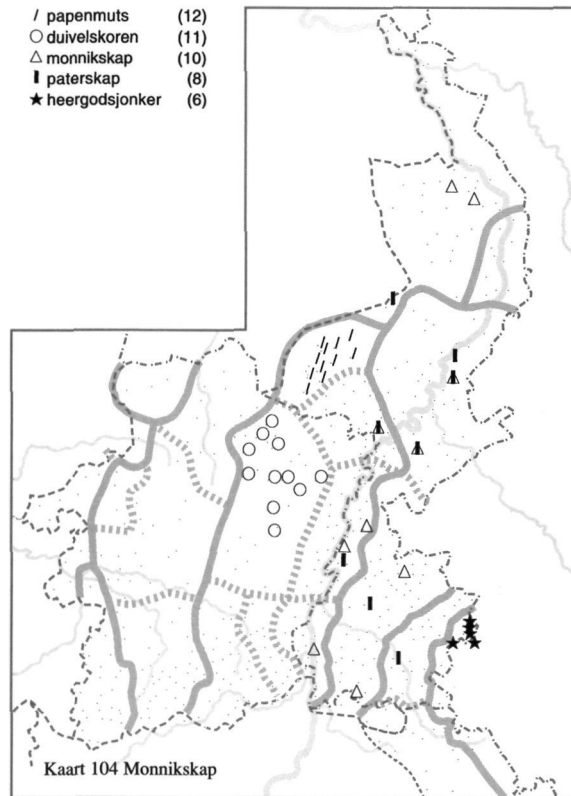
beschaamde meisjes (- *metskes*): Diepenbeek.

pispotjes: Schimmert.

riet: Roermond.

MONNIKSKAP

/ papenmuts	(12)
○ duivelskoren	(11)
△ monnikskap	(10)
┆ paterskap	(8)
★ heergodsjonker	(6)

DC 60a (1985) (133), N 92 (1982) (133);
 Bree Wb. (082), Kerkrade Wb. (104), Weertlands Wb. (B1-08),
 Zonhoven Wb. (437);
 Delsen, L. (1982) (030).

De monnikskap (*Aconitum napellus*) is zeer giftig en werd vroeger als vergif tegen wolven en vossen gebruikt. De bloemen zijn licht- of donkerblauw, soms ook wit of blauw met wit, en groeien in dichte trossen. De wortel bestaat uit twee aaneen gegroeide bietvormige delen. De monnikskap is zeer zeldzaam in vochtig gemengd loofbos, maar is ook als tuinplant bekend. Voor Mechelen-aan-de-Maas is door de invuller bij de opgave **apen** aangekend: "meervoud van aap, het dier"; wellicht een vervorming van **akonie**.

monnikskap: Swalmen, Montfort, Oirsbeek, Mheer, Thorn, Guttecoven, Urmond, Maastricht, Oirlo en Tienray.

blauwe monnikskap: Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.

papenmuts: Weertlands Wb.

paapmuts: Schimmert.

paterskap: Vlodrop.

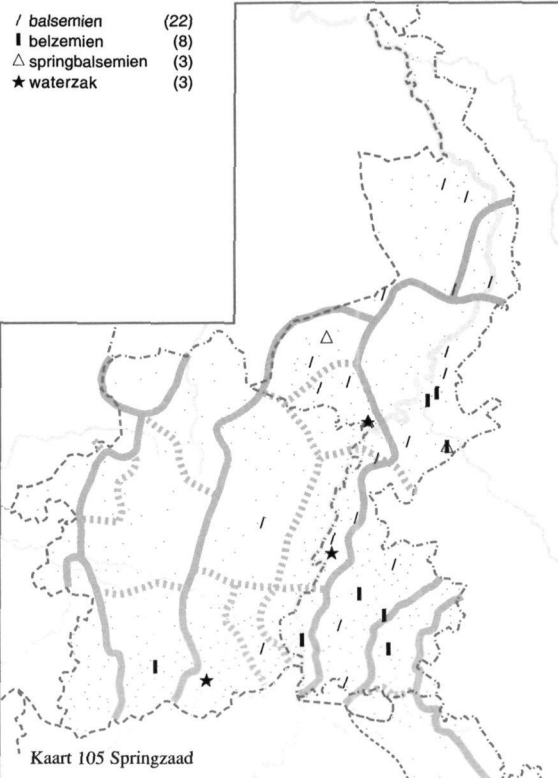
paterskap: Wijlre, Beesel, Swalmen,

Montfort, Schimmert, Thorn, Stein
en Meijel.
soldatenmuts: Zonhoven.
heergodsjonker: Kerkrade Wb.
akonie: Oirlo.

apen: Mechelen-aan-de-Maas.
dikke spinnenkoppen: Jeuk.
duivelskoren: Bree Wb.
paardjes: Susteren.
vergiftige bloem: Vlijtingen.

SPRINGZAAD

DC 60a (1985) (147), DC 68 (1993) (025), N 92 (1982) (147, add.), ZND m (Vanderbeeken); Hasselt Wb. (056), Maastricht Wb. (019), Meeswijk Wl. (060, 076), Tongeren Wb. (682); Jaspar, E. (1921-28).

Het groot springzaad of balsemien (*Impatiens noli-tangere*, ook wel *Impatiens balsemina*) is door de opmerkelijke bloemen en zaden gemakkelijk te herkennen. De doorschijnende stengel groeit rechtopstaand, meestal weinig vertakt en tot ongeveer een halve meter hoog. De bovenste bladeren staan niet in kransen om de stengel. De gespoorde bloemen zijn geel met rode spikkels, alleenstaand of in groepjes in de bladoksels. De zaden bevinden zich in een smal peervormig vruchtje, dat open-

springt bij aanraking zodat de zwarte zaadjes ver weg worden geslingerd. De reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*), die hoger wordt en grotere roze of paarse bloemen draagt, en het klein springzaad (*Impatiens parviflora*), die lager blijft en kleinere witte bloemen draagt, zijn hier als tuinplant ingevoerd en inmiddels sterk verwilderd. Springzaad groeit het liefst in vochtige bossen.

Belzemien is onderscheiden van **balsemien** vanwege de volksetymologische herinterpretatie tot *Belze*

('Belgische') *mie* ('vrouw'); ook **balesiem**, **benjamin** en zelfs **bedelaartje** zijn dergelijke volksetymologisch gekleurde vormen.

springzaad: Maasbree.

springkruid: Opglabbeek en Hasselt.

springplant: Meijel.

springbalsemien: Nederweert, Thorn en Posterholt.

balsemien: verspr. Oostlb.,

Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Beesel, Montfort, Weert, Tungelroy, As, Vlijtingen en Blerick.

balsemientje: Echt/Gebroek.

balesiem: Schimmert.

benjamin: Meeswijk.

belzemen (*belze mie*, *belze mien*):

Wijlre, Roermond, Maasniel, Posterholt, Schimmert, Klimmen, Maastricht en Borgloon.

bedelaartje (*bedelaarke*): Meeswijk.

impatience-tjes (*impatienskes*):

Hasselt.

kappertjes: Jeuk.

vlijtig liesje: Melick.

waterzak: Thorn, Stein en Tongeren.

wilde els: Meijel.

zuiktieten: Hasselt.

hommelbloem: Roermond.

kindje-roer-me-niet (*kindjeroermichnie*): Bilzen.

AGRIMONIE

DC 60a (1985) (017), N 92 (1982) (017, add.).

Agrimonie (*Agrimonia eupatoria*) is een overblijvende, 30 tot 100 cm grote plant. De bladeren zijn langwerpig en geveerd. Aan de onderkant zijn ze grijs behaard. De bloemen bevinden zich in een lange aar en zijn geel; de kelk is met de vrucht vergroeid, is kegelvormig en gegroefd en heeft een krans van haarvormige borstels rond de top, die in de vacht van dieren blijven hangen. De bloeitijd is van juni tot september. Agrimonie groeit in bosranden, heggen en mager grasland.

agrimonie (ook *agermonie*, *avermonie*): Wijlre, Klimmen en Urmond.

gewone agrimonie: Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.

havermonie: Stein.

bosklis: Diepenbeek.

bosthee: Beesel, Montfort, Sittard, Schimmert en Thorn.

kleefkruidje: Vijlen.

leverkruid: Klimmen.

hazegerf: Vijlen.

hondsroos: Bree.

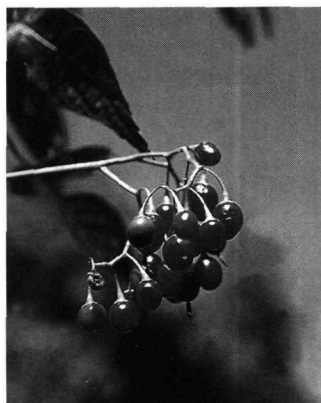

BITTERZOET

DC 60a (1985) (020), N 92 (1982) (020);
Venlo Wb. (118), Zonhoven Wb. (049, 310).

Het bitterzoet (*Solanum dulcamara*) is een 30 tot 200 cm grote, giftige heesterplant uit de nachtschadefamilie, met onderaan houtachtige stengels en windende takken. De bladeren zijn eivormig en toegespitst. De bloemen groeien in losse trossen en zijn violet van kleur, met witgerande vlekjes om de gele meeldraden; de bessen zijn eerst groen, later rood. Bitterzoet groeit in vochtige bossen, hekken en moerassen.

bitterzoet: Echt/Gebroek.
zoethout: Meijel en Echt/Gebroek.
stinkhout: Montfort, Schimmert,
Thorn, Stein en Oirlo.
stinkend hout: Jeuk.
troetelhout: Beesel.
wild kalishout: Jeuk.
zoet en bitter: Jeuk.
nachtschade (nachtschaai): Zonhoven.
nachtschaal: Tungelroy.
duivelskrallen: Venlo.
hennebes: Zonhoven.
kalfkruid: Echt/Gebroek.

kalfskruid: Echt/Gebroek.
wilde tomaat: Vijlen.
bombaulus: Vlodrop.

WOLFSKERS

DC 60a (1985) (021), N 92 (1982) (021).

De wolfskers (*Atropa bella-donna*) is een zeer giftige, als artseniengewas

gekweekte en verwilderde plant uit bosrijke bergstreken van de nachtschadefamilie. De bladeren zijn eirond met één tot drie, meestal enig-

zins overhangende, klokvormige, paarsbruine bloemen in de oksels. De bessen zijn glanzend zwart.

wolfskers (ook *wolfskes*): Vijlen, Vlodrop, Schimmert, Tungalroy, Thorn, Echt/Gebroek, Guttecoven en Jeuk.

dolle kers: Montfort en Maastricht.

belladonna (ook *belladon*): Echt/Gebroek, Stein en Brunssum.

schoonvrouw: Beesel.

slaapbes: Montfort, Schimmert, Thorn en Meijel.

slaapbeer: Tungalroy.

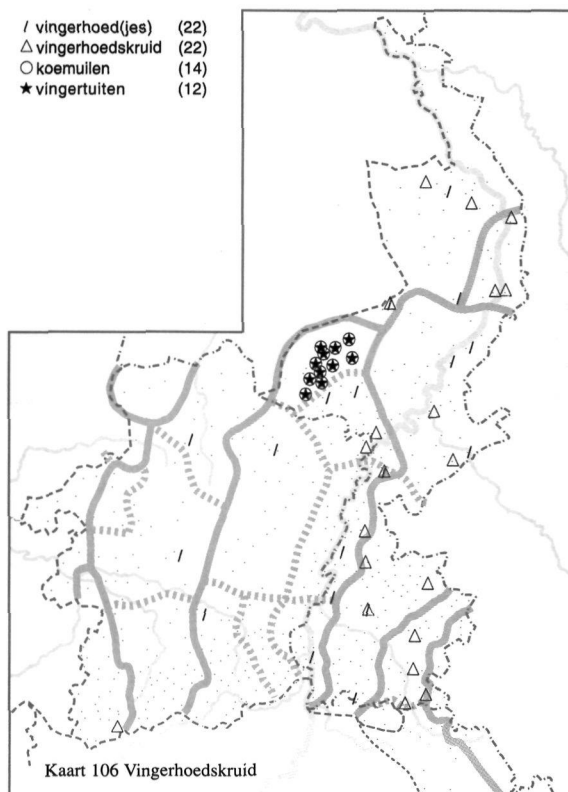
duivelskrallen: Meerssen.

nachtegaal: Swalmen.

VINGERHOEDSKRUID

/ vingerhoed(jes)	(22)
△ vingerhoedskruid	(22)
○ koemullen	(14)
★ vingertuiten	(12)

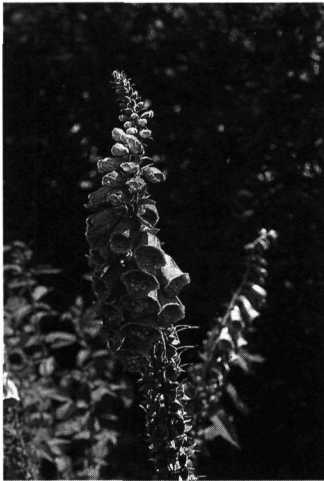
DC 57 (1982) (005), DC 60a (1985) (022), N 92 (1982) (022); Haspengouws Id. (175), Weertlands Wb. (B1-06, B1-11), Zonhoven Wb. (526); Hs. Weert.

Het zeer giftige vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*) wordt 40 tot 150 cm groot. De stengels en bloemstelen zijn viltig behaard; de bladeren zijn ei- tot lancetvormig, de bladrand is gekarteld. De bloemen staan in lange trossen, zijn groot en buisvormig, hangend, en purperroze van kleur (zelden wit), binnenin met witgerande, donkerrode vlekken en behaard. De bloeitijd

is van juni tot september. Vingerhoedskruid groeit in bosranden en op open plekken in het bos.

vingerhoedskruid (ook *vvingerhoedskruid*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Roermond, Posterholt, Lutterade, Brunssum, Schimmert, Geistingen, Thorn, Echt/Gebroek, Guttecoven, Jeuk, Arcen, Blerick, Venlo,

Venray, Tienray en Meijel.
vingerhoedjes (ook *vingerhoedjens*,
vingerhoekes): Beesel, Ell, Bree,

Echt/Gebroek, Urmond,
 Maastricht, Diepenbeek, Eksel en
 Maasbree.

vingerhoed: Reuver, Vlodrop,
 Schimmert, Mheer, Tungelroy,
 Echt/Gebroek, Geulle, Zonhoven,
 Oirlo en Meijel.

vingerhoedsbloem: Geistingen,
 Kerkrade en Wijlre.

vingerhoedsplant: Blerick.

vingerhoedsvoet: Melick.

onslievevrouwvingerhoed: Tungel-
 roy.

nieuw hoedje: Swalmen.

pijpenkop: Stein.

poffertjes (*pofferkens*): Ophoven.

toortsen: Montfort.

vingertuiten: Weertlands Wb.

koemuilen: Weertlands Wb.

pispot: Haspengouws Id.

EREPRIJS

DC 60a (1985) (023), N 92 (1982) (023);
 Theunissen, J. (1979) (018).

Ereprijs (*Veronica*) is een plantje tot
 25 cm groot, met kruipende en opstij-
 gende stengels. De eironde bladeren
 zijn getand. De bloemen staan in tros-
 sen, hebben vier kroonblaadjes en zijn
 bleekblauw tot blauwviolet, op zeer
 korte steeltjes gezeten.

Bekende soorten zijn mannetjesere-
 prijs (*Veronica officinalis*) met onbe-
 haarde stengel en gewone ereprijs
 (*Veronica chamaedrys*), waarvan de
 stengel twee rijen van haren heeft. Ze
 groeien in bossen en heggen.

De opgave **henneske** was een van de
 suggesties uit de vragenlijst.

ereprijs: Wijlre, Vijlen, Swalmen,
 Vlodrop, Lutterade, Tungelroy,
 Thorn, Echt/Gebroek, Guttecoven,
 Jeuk, Venray, Meijel en Maasbree.

veronica: Maastricht en Eijsden.

wilde thee: Beesel, Roermond,

Montfort, Sittard, Schimmert en
 Thorn.

thee-engel: Stein.

grondheil: Echt/Gebroek.

lievevrouwebloempje (*-blomke*):
 Mheer.

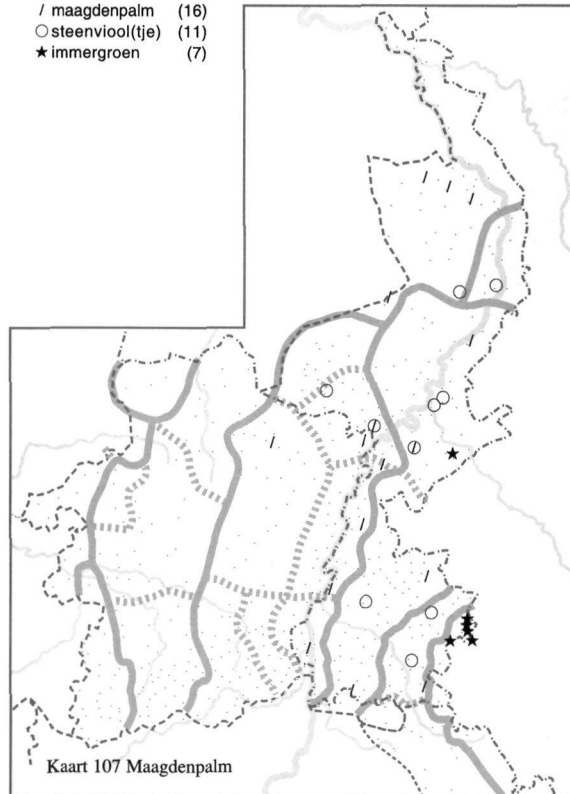
sigaar: Eigenbilzen.

henneske: Schimmert.

MAAGDENPALM

/ maagdenpalm (16)
○ steenviool(tje) (11)
★ immergroen (7)

DC 60a (1985) (024), N 92 (1982)
(024);
Kerkrade Wb. (282).

De maagdenpalm (*Vinca minor*) is een kruipende bodembedekker in bossen met lancetvormige leerachtige groenblijvende bladeren. De plant bloeit van maart tot mei. De bloem is paarsblauw en alleenstaand. Bij ons is maagdenpalm in het wild vrij zeldzaam, maar als populaire tuinplant verwildert hij vaak.

wilde viool: Wijlre.
palm: Stein.
palmij: Jeuk.
pispotje: Vlodrop.
immergroen: Kerkrade Wb. en in Posterholt.

maagdenpalm: verspr. Kleverlds.; ook in Vijlen, Reuver, Montfort, Brunssum, Mheer, Geistingen, Thorn, Bree, Guttecoven, Geulle en Maastricht.

kleine maagdenpalm: Echt/Gebroek.

moerviool: Beesel en Kunrade.

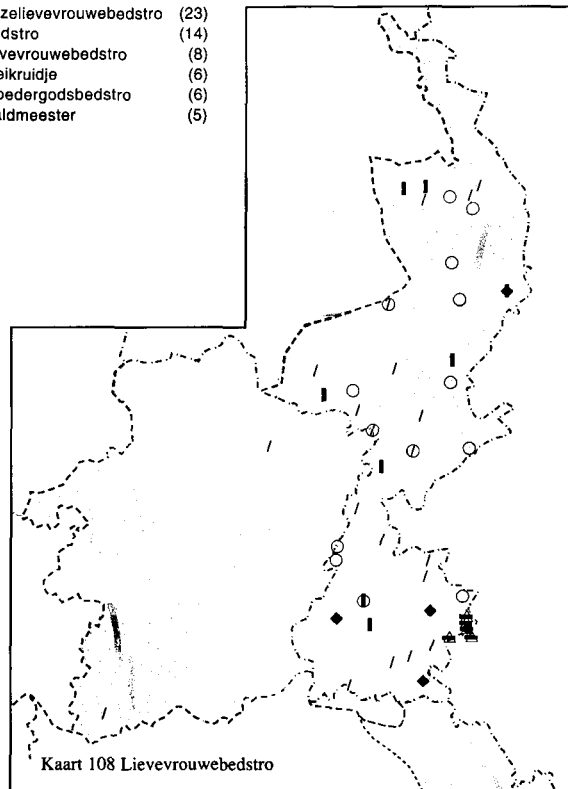
steenviool: Maasniel, Montfort, Schimmert en Tungalroy.

steenviooltje: Heerlen, Eys, Roermond, Schimmert, Thorn, Blerick en Maasbree.

LIEVEVROUWEBEDSTRO

/ onzelievevrouwebedstro	(23)
○ bedstro	(14)
■ lievevrouwebedstro	(8)
△ melkruidje	(6)
— moedergodsbedstro	(6)
◆ waldmeester	(5)

DC 60a (1985) (025), N 92 (1982) (025), SGV (1914) (027); Genk Wb. (188), Kerkrade Wb. (185, 195), Limburgs Id. (181), Valkenburg Wb. (114, 150).

Het lievevrouwebedstro (*Asperula odorata*, ook wel *Galium odoratum*) is een bodembedekker in bossen van 10 tot 30 cm groot. De stengels zijn glad en vierkant. De bladeren staan in kransen van zes tot acht lancet- tot spatelvormige bladeren; ze zijn vrij breed en puntig en de bladrand is meestal wat ruw. De kleine, zoet ruikende bloemetjes staan in lang gesteelde, platte trossen en zijn wit. Als ze verwelken geuren de planten sterk en daarom bewaarde men vroeger gedroogd lievevrouwebedstro in de linnenkast.

Bij de opgave **heitijmoes** uit Weert is aan te tekenen dat Heukels 254 onder **tymmoes** naar Kiliaen verwijst.

Vergelijk ook voor de grote variatie in het eerste lid van de samenstellingen het lemma LIEVEHEERSBEESTJE in de aflevering over de wilde fauna (WLD.III.4.2).

lievevrouwebedstro (ook *lievevrouwebedstro*): Beesel, Schimmert, Valkenburg, Tungalroy, Echt/Gebroek, Venlo, Merselo en Venray.

onzelievevrouwebedstro (ook *onslievevrouwebedstro*, *onslievevrouwebedstro*, *onzelievevrouwebedstro*): verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in het Limburgs Id. en in Simpelveld, Eys, Gulpen, Heythuysen, Herten (bij Roermond), Montfort, Weert, Tungalroy, Hunsel, Thorn, Bree, Buchten en Jeuk.

moedergodsbedstro: Kerkrade Wb.
vrouwebedstro: Maasbree.

bedstro: verspr. Kleverlds.; ook in Waubach, Swalmen, Montfort, Vlodrop, Schimmert, Eil, Thorn, Urmond en Stein.

beddenstro: Wijlre.
onzelieievrouwegras: Baarlo.
lieievrouwebloem: Montfort.

lieievrouwehennetjes: Guttecoven.
onslieievrouwehennetjes: Ulestraten.
lieveherehennetjes: Puth.
lieievrouwen: Genk.
vrouwenteentjes: Meerssen.
meikruid: Echt/Gebroek.
meikruidje: Kerkrade Wb.
waldmeester: Kerkrade, Heerlen,
 Vijlen, Meerssen, Venlo.
waldstro: Steyl.
heitijmoes: Weert.
knapperd: Meijel.
reindersknoppen: Oirlo.
rosboes: Valkenburg.
klit: Borgharen.

KRUISKRUID

DC 28 (1956) (010a add.), DC 60a (1985) (027), N
 92 (1982) (027);
 Sittard Wb. (202).

Kruiskruid (*Senecio*) maakt deel uit van de compositietenfamilie en is een lastig onkruid. Een bekende soort is het klein kruiskruid (*Senecio vulgaris*), dat 5-30 cm hoog wordt. De bochtige, geveerde bladeren zijn kaal of licht spinnewebachtig behaard; de bloemen staan in kleine, langwerpige hoofdjes, straalbloemen en schijfbloemen ontbreken meestal. De omwindselblaadjes hebben een zwarte top. Klein kruiskruid bloeit het hele jaar en groeit op droge, stenige plaatsen.

Een andere bekende soort is het giftige jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*), dat tot een meter hoog wordt en van juli tot september met felgele bloemetjes (15-25 mm) bloeit in bosranden, grazige taluds en weilanden. Vergelijk de opgaven (**sint-**) **jakobskruid** hieronder.

Bij **oude grijs** in Sittard is aangetekend: 'ook wel: "auwe gries" genoemd naar de witte pluisjes'; bij Heukels vindt men de benaming **grijskruid**.

kruiskruid (ook *kruitskruid*): Vaals, Vijlen, Montfort, Brunssum, Tungelroy, Echt/Gebroek en Jeuk.
kruiskruidje (*kruitskruidje*): Sittard.
kruisjeskruid (*kruisjeskruid*, *kruisjeskruid*): Maasbracht en Diepenbeek.
kruiswortel: Meijel.
kruisblad (*kruitsblad*): Echt/Gebroek.
hoekjeskruid (*hoekjeskruid*): Sint-Truiden.
janskruid: Reuver.
sint-janskruid: Ophoven, Urmond en Schimmert.
sint-jansbloem: Beesel, Schimmert, Tungelroy, Thorn, Bree, Oirlo en Sevenum.
sint-jansbloemetje (*sintjansbloemke*): Maasbree.

jakobskruid: Swalmen en Montfort.

sint-jakobskruid: Roermond en Montfort.

soldatenkruid: Thorn.

duivelskruid: Waubach.

heksenkruid: Waubach.

schietkruid: Meerssen.

vogelkruid: Diepenbeek.

kanariekruid: Echt/Gebroek.

duivenkrop: Klimmen.

kerkensleutel: Stein.

zuurmelk: Wijlre.

dikkop: Echt/Gebroek.

oude grijs: Sittard.

KLEIN HOEFBLAD

DC 60a (1985) (028), N 92 (1982) (028, add.), ZND m (Welter);
Maastricht Wb. (142), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.516), Valkenburg Wb. (084).

Het klein hoefblad (*Tussilago farfara*) wordt 10 tot 25 cm groot. De stengels hebben lancetvormige, behaarde, roodbruine schubben. De bladeren verschijnen na de bloei en zijn breed hartvormig; de bladrand is hoekig getand en aan de onderkant zijn de bladeren wit behaard. De bloemhoofdjes staan afzonderlijk aan het eind van de stengel, zijn vrij groot en na de bloei knikkend; de straalbloempjes zijn zeer smal en evenals de schijfbloempjes goudgeel. De plant breidt zich door de kruipende wortelstok snel uit. De bloeitijd is van februari tot april. Klein hoefblad wordt als middel tegen de hoest gebruikt.

klein hoefblad (ook *klei* —): Vijlen, Tungalroy, Echt/Gebroek, Guttecoven en Jeuk.

hoefblad (ook *hoefblaa*): Montfort, Tungalroy, Ell, Geistingen, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Venray, Sevenum en Maasbree.

hoefkruid: Beesel, Sittard, Schimmert, Tungalroy, Stein, Oirlo en Meijel.

hoevensblader: Eupen.

hoedjesblader: Valkenburg.

wilde rabarber: Niel-bij-St.-Truiden en Klimmen.

vraag: Ophoven.

paardshoef: Echt/Gebroek.

paardsbloem: Vlodrop en Wijlre.

wolfskruid: Thorn en Schimmert.

wolfsblaren: Schimmert.

ZEVENBLAD

DC 17 (1949) (011), DC 60a (1985) (add.), N 82 (1981) (157 add.), N 92 (1982) (add.); Gronsveld Wb. (243), Tongeren Wb. (228); Vromen (1948-77) (094).

Het zevenblad (*Aegopodium podagraria*) is een zeer algemeen lid van de

schermbloemenfamilie, dat groeit in vochtige bossen, parken en heggen. Door de wortelstokken, witachtige ondergrondse uitlopers, is het ook een lastig onkruid in tuinen. In juni en juli bloeit het zevenblad met mooie witte

schermen. De stengel is kaal en hol en de bladeren zijn tweemaal in drieën gedeeld en bestaan zo uit 9 gezaagde blaadjes.

Zie ook WLD.I. afl. 5, 129.

zevenblad: Heythuysen, Valkenburg, Gronsveld, Weert, Tungalroy, Echt/en Tienray.

kraaienpoot: Gronsveld en Mheer.

kraaipoot: verspr. Zuid.Oostlb.

hanenpoot: Mook, Melderslo en Roggel.

hanentree: Arcen.

geitentroep: Vijlen.

drieblad: Maasbree.

bruinheilige: Heel, Maasbracht en Stevensweert.

gerardskruid: Echt/Gebroek.

wilde geer: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Wijlre.

kruidje-door-de-tuin: Amby.

kruidnagel: Helden/Everlo.

schijtkruid: Wijlre.

schijtmelde: Helden/Everlo.

stinkende munt: Venlo.

wilde huilteter: Tongeren.

vlier: Blerick.

knapwortel: Venlo.

nachtschaal: Putbroek.

reuts: Weert.

wilde moren: Weert en Hushoven.

doofnetel: Lottum.

drek: Kessel.

BOSVIOOLTJE

DC 60a (1985) (141), N 92 (1982) (141).

Het bosviooltje (*Viola sylvestris*) is een wild viooltje van lichte bossen met blauwe reukloze bloemtjes en met grote bladeren (2 cm), waarvan er enkele aan de bloemstengel zitten. De bloemen hebben vijf onregelmatige kroonbladeren, waarvan het onderste naar achteren in een spoor verlengd is; de kroonbladeren hebben een honingmerk van donkere strepen.

Er zijn variëteiten met een wit (*Viola riviniana*) en met een blauw (*Viola reichenbachiana*) spoor.

blauwsporig bosviooltje: Venlo.

blauwsporig viooltje: Echt/Gebroek.

bosviooltje (ook *bosvioolke*): verspr. Nl. Lb.; ook in Ophoven.

bosviool: Wijlre, Epen, Schimmert, Tungalroy, Thorn en Maastricht.

bosviolet: Montfort.

bosfletje: Diepenbeek.

flettertje (*fletterke*): Jeuk.

akkerviooltje: Meijel.

maartviooltje (*maartvioolke*): Eys.

paardsviooltje (*paardsvioolke*): Schimmert.

wilde viool: Urmond.

viooltje (ook *vioolke*): Kunrade, Bergen-Terblijt, Noorbeek, Terlinden, Maastricht, Venray en Tienray.

HONDSVIOOLTJE

DC 60a (1985) (142), N 92 (1982) (142);
Kerkrade Wb. (112), Valkenburg Wb. (084).

Het hondsviooltje (*Viola canina*) is een wild viooltje met blauwe reukloze bloemtjes, dat groeit op heiden en in bossen.

hondsviooltje (ook *hondsvioolke*):

Kerkrade Wb. en in Vlodrop,
Schimmert, Echt/Gebroek,
Mechelen-aan-de-Maas en Stein.

hondsviool: verspr. Oost.Zuidlb.; ook
in Valkenburg en Mheer.

viooltje (ook *vioolke*): Berg-en-
Terblijt, Noorbeek, Terlinden,

Tienray en Meijel.

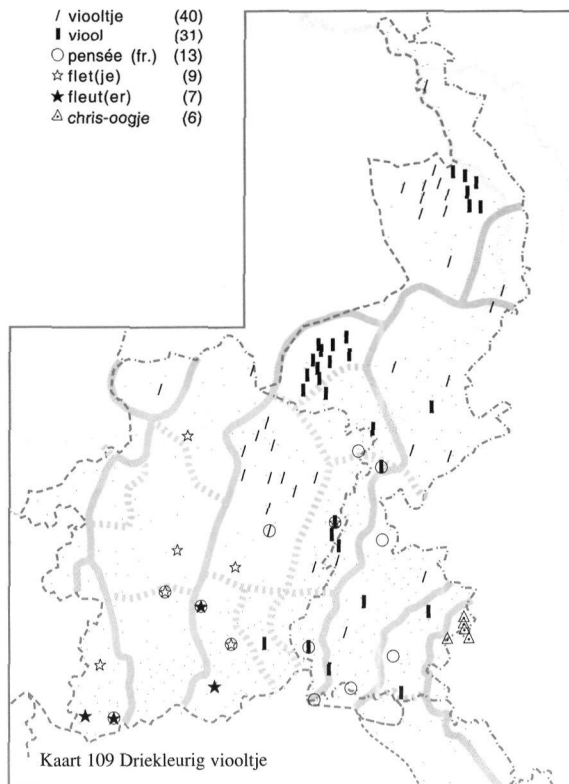
hondsfletje: Diepenbeek.

flettertje (*fletterke*): Jeuk.

hondsblein: Ophoven en Montfort.

DRIEKLEURIG VIOOLTJE

/ viooltje	(40)
■ viool	(31)
○ pensée (fr.)	(13)
☆ flet(je)	(9)
★ fleut(er)	(7)
△ chris-oogje	(6)

DC 60a (1985) (140), N 82 (1981)
(add.), N 92 (1982) (140, add.), ZND
34 (1940) (066b);

Beverlo Wb. (288), Bree Wb. (303),
Echt Wb. (043, 127), Genk Wb.
(097), Gronsveld Wb. (131), Hamont
Wl. (515), Haspengouws Id. (067,
302), Hasselt Wb. (498), Heerlen
Wb. (067), Kerkrade Wb. (168),
Lommel Wl. (376), Maastricht Wb.
(471, 502), Meerlo-Wanssum Wb.
(312), Meeswijk Wl. (264, 707),
Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.350),
Roermond Wb. (307), Sint-Truiden
Wb. (102), Sittard Wb. (234, 304),
Stokkem Wb. (043, 116), Tegelen
Wb. (083), Tongeren Wb. (155),
Tungelroy Wb. (187), Venlo Wb.
(125), Venray Wb. (160), Weertlands
Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (121);

Achten, P. (1995) (inl.), Boer, F. de & Z. Zoons
(1988) (032), Veldeke 41 (1966) (072).

Het driekleurig viooltje (*Viola tricolor*) is een algemene wilde violensoort van heide, akkers en bermen. De drie kleuren van de geurloze bloemen zijn van boven naar beneden violet, wit en geel. De bladeren variëren sterk van vorm, van hart- tot lancetvormig. De hier gegeven benamingen kunnen ook gelden voor de verschillende gekweekte tuinvioltjes, die vaak andere kleuren en grotere bloemen hebben.

driekleurig viooltje (ook — *vioolke*):

Echt/Gebroek, Vlodrop en Vijlen.

driekleur : Montfort.

viooltje (ook *vioolke*): freq. Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Bree Wb. en en Brunssum, Schimmert, Berg-en-Terblijt, Weert, Tungelroy, Thorn, Mechelen-aan-de-Maas, Stein, Maastricht, Rosmeer, Hamont, Lommel en Venlo.

violetje (*violetteke*): Beverlo.

akkerviooltje (*akkervioolke*): Melick.

veldviooltje (*veldvioolke*): Maasbree.

bosviooltje (*bosvioolke*): Posterholt.

maarts viooltje (— *vioolke*): Sittard.

wilde violtjes (— *vioolkes*): Oirlo en Posterholt.

veredelde violtjes (— *vioolkes*): Meijel.

viool: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Weertlands Wb., Meerlo-Wanssum Wb. en in Heerlen, Epen, Roermond, Schimmert, Gronsveld, Tungelroy, Thorn, Maastricht en Rosmeer.

grote viool: Mheer.

hondsviool (*onsviool*): Meeswijk.

fletje (ook *fletteke*): Genk,

Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Zonhoven en Sint-Truiden.

fletter: Haspengouws Id.

flet: Stokkem en Hasselt.

fleut: Tongeren.

fleutje: Diepenbeek.

fleuter: Niel-bij-St.-Truiden en Jeuk.

spaanse fleuter: Niel-bij-St.-Truiden.

fleutertje (*fleuterke*): Jeuk.

riekend fleutertje (— *fleuterke*): Niel-bij-St.-Truiden.

pensée (fr.): Wijlre, Sittard, Mheer, Ophoven, As, Echt/Gebroek, Maastricht, Eijsden en Jeuk.

pensée (fr. dim.) (*penseeke*): Stokkem, Diepenbeek, Hoeselt en Hasselt.

doodskop: Beesel en Schimmert.

gezichten: Kunrade.

chris-oogje: Kerkrade Wb.

stiefmoedertje: Lontzen.

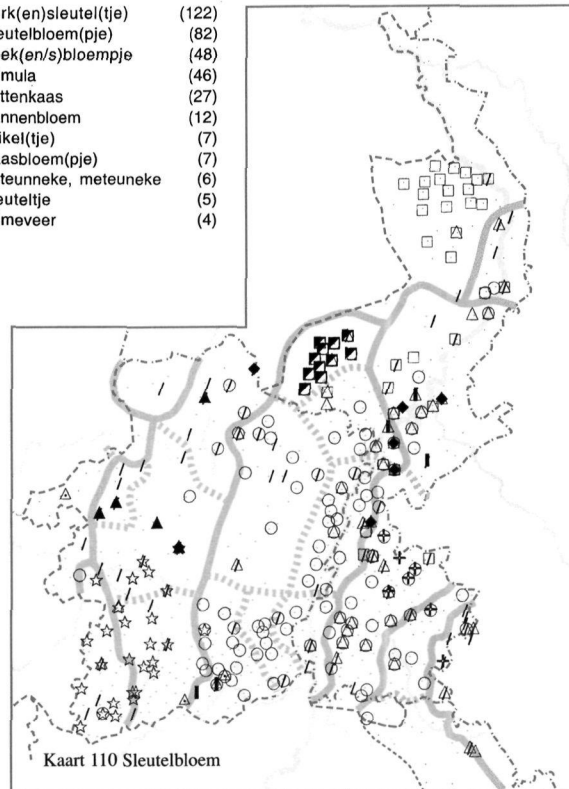
wie langer wie lievertje (— *lieverke*): Maastricht.

SLEUTELBLOEM

Sleutelbloemen of primula's bloeien vroeg in het voorjaar (maart-mei) met gele buisvormige bloemen. De in rozetten staande bladeren met gekartelde rand zijn van boven rimpelig, van onderen donzig behaard. Sleutelbloemen groeien in bossen, op grazige oevers en in houtwallen.

De bekendste soorten zijn de gulden of echte sleutelbloem (*Primula veris*) met een overhangend scherm van smalle, dooiergele bloemen op een lange staande stengel, de slanke sleutelbloem (*Primula elatior*) met lichtgele bloemen en de stengelloze sleutelbloem (*Primula vulgaris*) met minder smalle,

○ kerk(en)sleutel(tje)	(122)
/ sleutelbloem(pje)	(82)
□ koek(en/s)bloempje	(48)
△ primula	(46)
☆ kattenkaas	(27)
■ pannenbloem	(12)
+ arikel(tje)	(7)
◆ paasbloem(pje)	(7)
▲ peteunneke, meteuneke	(6)
┆ sleuteltje	(5)
△ primeveer	(4)

DC 24 (1953) (001a, 001b), Lk 03 (1953) (001a, 001b), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (059); Echt Wb. (065, 069), Gronsveld Wb. (211), Haspengouws Id. (122), Hasselt Wb. (364), Heerlen Wb. (033), Kerkrade Wb. (249), Limburgs Id. (189), Maaseik Wb. (027), Maastricht Wb. (182), Meerlo-Wanssum Wb. (168), Meeswijk Wl. (306), Sint-Truiden Wb. (132), Sittard Wb. (010, 178, 342), Stokkem Wb. (058), Tongeren Wb. (257), Tungalroy Wb. (186), Valkenburg Wb. (095), Venray Wb. (248), Weertlands Wb. (B1-05, B1-06, B1-08), Zonhoven Wb. (208, 294); Achten, P. (1995) (inl.), Delsen, L. (1982) (030), Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 12 (1937) (069), Zits E. (1989-90) (039).

alleenstaande bloemen aan minder lange stengels.

Er zijn gekweekte variëteiten met bloemen in allerlei kleuren.

sleutelbloem (ook *sleutebloom*, *sleuterbloem*): freq. Ripuar., verspr. Oostlb. Maaskemp., Centr.Maaslds, Westlb. en Truierlds.; ook in Voerendaal, Ospel, Gellik, Maastricht, Kanne, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Tongeren, Leopoldsburg, Meldert, Lommel, Lottum, Grubbenvorst, Venlo, Wellerlooi en Maasbree.

sleutelbloempje (*sleutelbloemke*): Gruitrode, Neerpelt, Eksel, Hasselt en Maasbree.

tamme sleutelbloem: Arcen.

wilde sleutelbloem: Arcen.

hemelsleutel: Mook en Grote-Brogel.

hemelsleuteltje (*hemelsleutelke*): Achel.

kerksleutel (ook *kerksleuter*): freq. Bilzerlds. en Tongerlds., verspr. Maaskemp. en Trichterlds.; ook in Sint-Pieters-Voeren, Gronsveld, Kinrooi, Dilsen, Sint-Huibrechts-Lille, Borlo en Blerick.

kerksleuteltje (ook *kerksleutelke*, *kerksleuterke*): freq. Maaskemp. en Tongerlds.; ook in Weertlands Wb. en in Gellik, Vlijtingen, Kaulille, Peer, Helchteren, Overrepen, Donk (bij Herk-de-Stad) en Hout-Blerick.

kerkensleutel (ook *kerkensleuter*, *kerkensneutel*): alg. Centr.Maaslds., freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Tongerlds., verspr. Bilzerlds.; ook in Kerkrade, Montfort, Maasbracht, Lanaken en Maastricht.

kerkensleuteltje (*kerkensleutelke*):

verspr. Noord.Oostlb. en Horns;
ook in Echt/Gebroek.
meisleutel: Nuth/Aalbeek.
pompensleutel: Raeren.
sleuteltje (*sleutelke, sleuterke*): Horn,
Putbroek, Wessem, Tongeren en
Widooie.
kerkennetel: Martenslinde.
kerkfluiten: Widooie.
primula (ook *priemel*): freq. Ripuar.,
Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb.,
Horns en Centr.Maaslds.; ook in
Voerendaal, Gulpen, Ospel, Leuken,
Grote-Brogel, Genk, Maastricht,
Wijer, Sint-Truiden, Lottum, Venlo
en Horst.
primulaar: Buchten.
primeveer: Henis, Tongeren,
Vechmaal en Tessenderlo.
arikel (ook *riekel*): Heerlen en
Bocholtz.
arikelkje (ook *arikelke, rielke*): freq.
in het centrum van Zuid.Oostlb.
turikel: Vijlen.
koekenbloem: Meerlo-Wanssum Wb.
en in Heythuysen, Roggel, Pey,
Geleen, Weert, Tungelroy, Hout-
Blerick en Wellerlooi.
koekenbloempje (*koekenbloemke*):
freq. in het zuidwesten van het
Kleverlds., verspr. in Noord.Oostlb.;
ook in Weertlands Wb. en in
Schinveld, Echt/Gebroek en Venlo.

koekbloempje: Tungelroy.
koekensbloem: Heel, Einighausen en
Lutterade.
koekensbloempje (*koekensbloemke*):
Venlo.
koekenschotelkje (*koekenschotelke*):
Horn.
koekoeksbloem: Blerick en Hamont.
pannenbloem: Limburgs Id. en in
Weertlands. Wb.
pansbloempje (*pansbloemke*):
Posterholt.
kattenkaas (ook *kattekouts*): alg.
Lonerlds., Truierlds. en het zuiden
van het Demerkemp.; ook in
Vliermaalroot.
gekattete kaas: Herk-de-Stad.
kaas: Hasselt.
kaasje (*kaaske*): Haspengouws Id.
kattenklont: Jesseren.
klattenklaas: Groot-Loon.
klitteklat: Gutshoven, Heers en
Mechelen-Bovelingen.
klosseklat: Kuttekoven en Borgloon.
klotteklot: Voort.
paasbloem: Maasniel, Pey, Hamont en
Zonhoven.
paasbloempje (*paasbloemke*):
Beegden, Maasbracht en
Limbricht.
boterbloem: Sint-Lambrechts-Herk en
Gulpen.
vingerhoed: Schulen.
vingerhoedje: Heusden.
vingerhoedkruid: Kwaadmechelen.
lievrouwehandjes: Maasbracht,
Limbricht en Uithoven.
petunie: Paal.

petunietje (*peteuneke*): Overpelt.
metunietje (*meteuneke*): Zolder,
 Zonhoven, Paal en Beringen.
berenoren: Weert.
bloem: Maastricht.
klokje: Blerick en Vucht.
lis: Lommel.
meihutje: Zepperen.

pispotje: Herten.
poesjes: Stokrooie.
slofjes: Stokrooie.
haring: Genk.
theebloesem: Duras.
tijloos: Sint-Truiden en Borlo.
vuurpijl: Meldert.

MARJOLEIN

DC 60a (1985) (164), N 92 (1982) (164, add.);
 Hasselt Wb. (111);
 Houben, J.H.H. (1905) (103).

Marjolein of majoraan (*Origanum vulgare* of *Origanum majorana*) is een rechtopstaande, sterk vertakte plant van de lipbloemenfamilie met eironde blaadjes en kluwenvormige opeengepakte kransen van roze bloemetjes aan de stengel. Bij kneuzing ruikt de plant sterk naar thijm en het wordt dan ook gebruikt in reukwerk en in de keuken (*oregano*). Marjolein groeit in bossen, bosranden, heggen en droog grasland.

marjolein: Montfort, Schimmert,
 Tungelroy, Thorn, Bree,
 Echt/Gebroek, Vlijtingen, Jeuk,
 Blerick, Venlo en Meijel.

madelein: Beesel.
palingkruid: Jeuk, Stein en
 Schimmert.
palingskruid: Jeuk.
hommelskruid: Waubach.
lieievrouwebedstro: Berg-en-Terblijt.
donderkruid: Hasselt.
kruidwis: Maastricht.

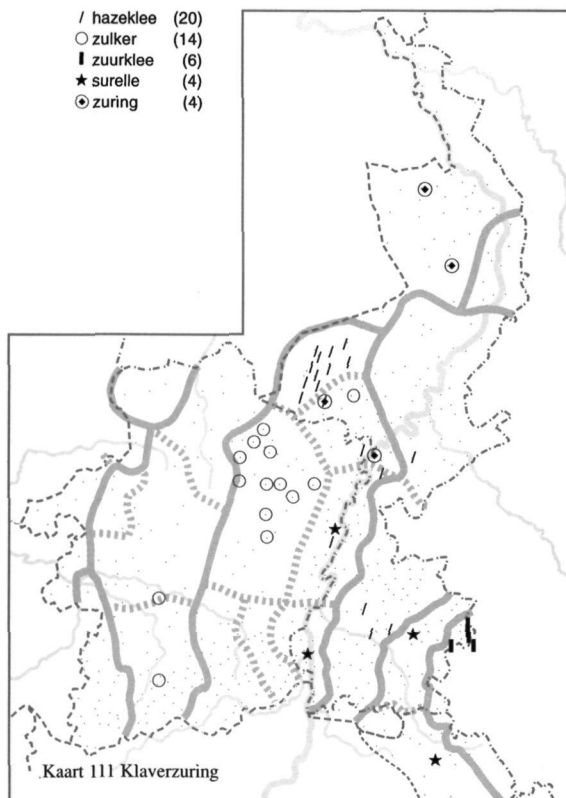
KLAVERZURING

De klaverzuring (*Oxalis*) heeft een dunne, geschubde wortelstok. De bladeren zijn wortelstandig, drietallig en omgekeerd hartvormig en lijken op klaverblaadjes; de bloemen zijn echter totaal anders (ze staan afzonderlijk op een lange steel en hebben vijf kroonblaadjes). De witte klaverzuring (*Oxalis acetosella*) heeft witte of iets roze bloemen met rode aderen; in onze streken komt ook de stijve klaverzuring (*Oxalis fontana*, voorheen *Oxalis stricta*) voor, die gele bloemen heeft. De plant wordt 5 tot 10 cm groot. De

bloeitijd is in april en mei. Klaverzuring groeit op vochtige, schaduwrijke plaatsen en is niet verwant aan en lijkt uiterlijk ook niet op zuring (de enige overeenkomst zit in de zure smaak van het blad).
 cf. WLD.I. afl. 3, 12 (onder *Oxalis*).

klaverzuring: Wijlre.
witte klaverzuring: Echt/Gebroek.
surelle (fr.): Kunrade, Lontzen,
 Stokkem en Maastricht.
witte surelle: Maastricht.
wilde surelle: Maastricht.

- / hazeklee (20)
- zulker (14)
- zuurklee (6)
- ★ surelle (4)
- ⊙ zuring (4)

DC 60a (1985) (014, add.), N 92 (1982) (014, 014 add.), ZND 34 (1940) (057), ZND m (GrGr, Houben, Marchal, Vanderbeeken); Bree Wb. (246), Haspengouws Id. (235), Kerkrade Wb. (318), Meeswijk Wl. (251, 318), Tungalroy Wb. (186), Valkenburg Wb. (078), Weertlands Wb. (B1-04); Hs. Weert, Welter, W. (1929) (006).

zuring: Tungalroy, Stevensweert, Venray en Sevenum.

zulker: Bree Wb. en in Ell, Hasselt en Borgloon.

zurkel: Gutshoven.

zuurklee: Kerkrade Wb.

hazeklee: Weertlands Wb. en in Montfort, Schimmert, Valkenburg, Klimmen, Tungalroy, Geistingen, Echt/Gebroek en Meeswijk.

koekoeksklee: Thorn en Schimmert.

koekoeksklaver: Brunssum.

rolklaver: Meijel.

wilde klee: Vlodrop en Urmond.

witte klee: Swalmen, Montfort en Maastricht.

witte klaver: Tienray, Jeuk en Sittard.

klee: Reuver, Ophoven en Thorn.

kleetje (kleeke): Meeswijk.

klaver: Stein.

paardssuiker: Beesel.

hazenbroodje: Epen.

hazenmuisje (hazenmuske): Vijlen.

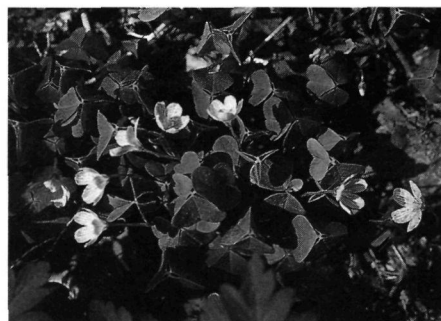
kikkelmuisje (kikkelmuske): Mheer.

hagenwikke: Eupen.

giftig zuurmoes: Kerkrade.

muisje: Mheer.

traineau: Haspengouws Id.

3.3 Planten van akkers en wegkanten

In deze paragraaf komen de benamingen van de plantensoorten aan de orde, die vooral kunnen worden aangetroffen op akkers en wegkanten. Het zijn op de eerste plaats de "echte" akkeronkruiden die, als landbouwwoordenschat, al ter sprake kwamen in deel I; zie het Ten Geleide en de inleiding tot dit hoofdstuk. In de betrokken gevallen wordt naar de behandeling in deel I verwezen. Daarnaast zijn het, in algemenere zin, de planten die houden van geschonden terrein, zoals braakliggend bouwland, bermen, stortplaatsen en ruderaal gronden, dat zijn gronden bij gebouwen waar veel stikstof in de grond zit.

Voor de volgende begrippen uit deze paragraaf is wel materiaal bijeengezocht, maar dit leverde geen lemma op; in alfabetische volgorde: AKKERHOORNBLOEM (*Cerastium arvense*) (**pispotje** in Postelholz); AKKERMUNT (*Mentha arvensis*) (**knapperd** in Tungelroy); ANDOORN (*Stachys*) (**bruinheilige** in Echt, Heerlen, Geleen en Merkelbeek); DUIZENDKNOOP (*Polygonum*) (**bamboe** in Meeswijk, **reuts** in Tungelroy, **varkensgras** in Sint-Truiden en Zonhoven, **waterbladen** en **wijerwortel** ook in Zonhoven en **vossenstaart** in Tongeren); HEEMST (*Althaea officinalis*) (**igel** in Vliermaalroot); KNOPHERIK (*Raphanus raphanistrum*) (**wering** in Zichen-Zussen-Bolder en **zemps** (*zimps*) in Tongeren); KRUIZEMUNT (*Mentha crispa*) (**vlooiëkruid** in Venray Wb.); LAMPIONPLANT (*Physalis alkekengi*); PLUISBOL VAN DE PAARDEBLOEM en VOGELFOOTJE (*Ornithopus perpusillus*) (**kraai-voet** in Loksbergen en **lammestaart** in Halen).

ZURING (ALG.)

N 82 (1981) (add.), N 92 (1982) (add.); Beverlo Wb. (313), Echt Wb. (136), Genk Wb. (098, 149), Gronsveld Wb. (402), Hamont Wl. (572), Heerlen Wb. (062), Kerkrade Wb. (048, 276, 318, 319), Lommel Wl. (425), Maastricht Wb. (378), Meerlo-Wanssum Wb., Sint-Truiden Wb. (222), Stokkem Wb. (095), Tongeren Wb. (437, 498, 700), Tungelroy Wb. (177, 187), Valkenburg Wb. (174), Weertlands Wb. (B1-09, B1-11), Zonhoven Wb. (200, 588).

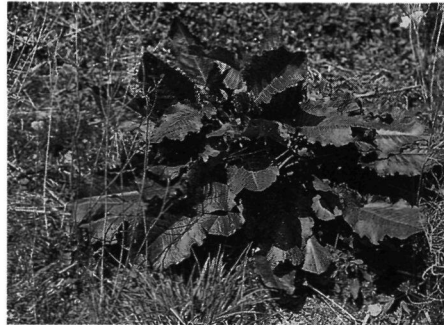
Zuring (*Rumex*) is een geslacht van planten uit de duizendknoopfamilie waarvan de meeste soorten lastige onkruiden zijn. Kenmerkend zijn de verdikte roodachtige stengelknopen, omgeven door een droogvlizige schede. De kleine bloemetjes staan in aren op een stengel en kunnen verschillende kleuren hebben.

De zuring heeft zuur smakend blad, dat werd geplukt als wormafdrijvend en bloedzuiverend middel. Ze groeien

in de weide en langs sloten en kunnen een lastig onkruid op akkers zijn.

Bekende soorten zijn de paardezuring (*Rumex aquaticus*), die hierna in een afzonderlijk lemma wordt behandeld, de krulzuring (*Rumex crispus*) met grote lancetvormige bladeren en groene bloempjes, de ridderzuring (*Rumex obtusifolia*) met groene bloempjes en grof rimpelig blad, de schapezuring (*Rumex acetosella*) met kleine spiesvormige tweelobbige blaadjes en rode bloempjes, en de veldzuring (*Rumex acetosa*) met dezelfde blaadjes, maar met rode stengels en met meer groenachtige bloempjes.

cf. WLD.I. afl. 3, 11 en Veldeke 64 (1989), 70-75, waarin ook materiaal uit vragenlijsten over de landbouwwoordenschat (N 14 en ZND 34) is verwerkt.

zuring: Meerlo-Wanssum Wb.
zurkel: Genk, Hamont, Zonhoven en Beverlo.
zulker: Lommel, Tungelroy en Hasselt.
surelle (fr.) (ook *zoerelle*): Kerkrade Wb., Weertlands Wb. en in Heerlen, Valkenburg, Klimmen, Gronsveld, Stokkem, Maastricht, Eijsden en Tongeren.

paardssurelle: Klimmen.
amper: Kerkrade Wb.
zuurampel: Kerkrade Wb.
zuurloof: Weertlands Wb.
zuurmoes: Echt/Gebroek.
kalverblad: Genk.
kalverblaren: Zonhoven.
paddeblader: Tungelroy.
jodenoor: Klimmen.
patience: Tongeren.

PAARDEZURING

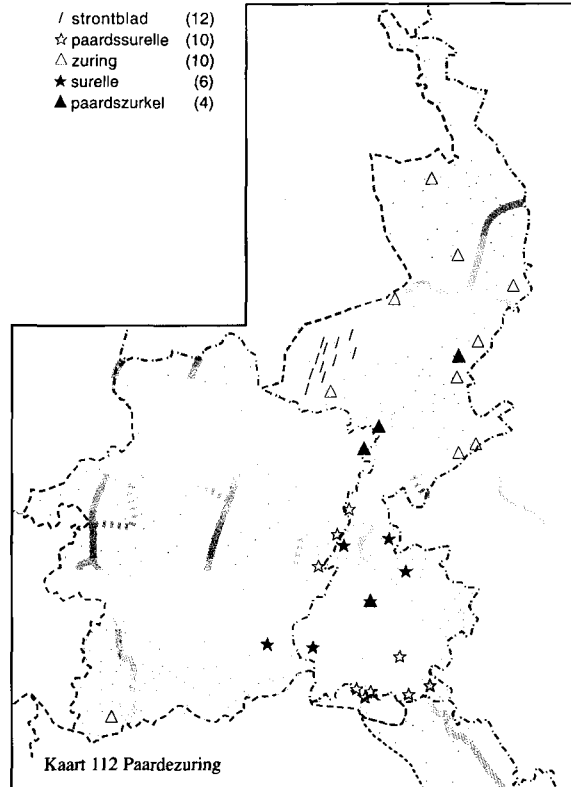
De paardezuring (*Rumex aquaticus*) is een zeer grote zuringsoort; zij wordt tot 2 m hoog. De onderste bladeren zijn aan hun voet, bij de bladsteel, diep ingesneden (hartvormig) en hebben een gegroefde steel. Paardezuring is te vinden langs de oevers van rivieren.
cf. WLD.I. afl. 3, 11.

paardezuring: Echt/Gebroek.
paardszuring: Maasbree en Montfort.
paardszurkel: Beesel, Schimmert, Ophoven en Thorn.
paardszuur: Stevensweert.
paardezuursel: Stein.
paardszuurmoes: Guttecoven.
paardssurelle: Wijlre, Epen, Vijlen, Mheer, Noorbeek, Terlinden, Meeswijk, Grevenbicht/Papenhoven, Mechelen-aan-de-Maas, Valkenburg en Maastricht.

paardsblader: Heythuysen en Tungelroy.
paardeblader: Ell.
paardebloem: Blerick.
schapezuring: Meijel.
hondssurelle: Vlijtingen.
zuring: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Tungelroy, Jeuk en Venlo.
zurkel: Bree en As.
zulker: Heythuysen en As.
surelle (fr.): Sittard, Oirsbeek, Schimmert, Urmond, Maastricht en Rosmeer.
wilde surelle: Sittard en Vlijtingen.
spel: Thorn.
stroeve: Blerick.
paard: Echt/Gebroek.
kalfstong: Diepenbeek.
kalverblader: As.
patersblader: As.
strontblad: Weertlands Wb.

/ strontblad	(12)
☆ paardssurelle	(10)
△ zuring	(10)
★ surelle	(6)
▲ paardszurkel	(4)

DC 60a (1985) (038), N 92 (1982)
(038, 038 add.);
Echt Wb. (093), Meeswijk Wl.
(468), Sittard Wb. (354),
Valkenburg Wb. (136), Weertlands
Wb. (B1-10).

PERZIKKRUID

Perzikkruud (*Polygonum persicaria*) is een duizensknoopsoort die 20 tot 90 cm hoog wordt. De bladeren zijn lancetvormig en hebben meestal een karakteristieke zwarte vlek. De bloemen groeien in dichte trossen en zijn rozerood; de bloeitijd is van juni tot september. Perzikkruud is te vinden langs wegkanten en in bouwland. Voor **reuts** en **reutsel** zie ook het WNT sub rits (iii) en retse. cf. WLD.I. afl. 5, 118.

perzikkruud: Berg-en-Terblijt,
Echt/Gebroek, Oirlo en Maasbree.
perche-kruud: Beesel, Thorn en
Schimmert.
abelskruud: Gennep Wb.
jezusgras: Oirlo.
lieveherekruud: Aalst-bij-St.-Truiden.

reuts (ook *reutse*): freq. Oostlb.,
Centr.Maaslds. en Truierlds., ver-
spr. Kleverlds. en Horns; ook in
Weertlands Wb. en in Kerkrade,
Wijlre, Lanaken, Neerharen,
Loksbergen, Halen en Lommel.

reutsel: alg. in Belg. Lb. vanaf de
noordrand van Haspengouw; ook
in Montfort, Schimmert en Jeuk.

veldreutsel: Beek (bij Bree).

reugel: Weertlands Wb.

wilde wilgen: Jeuk.

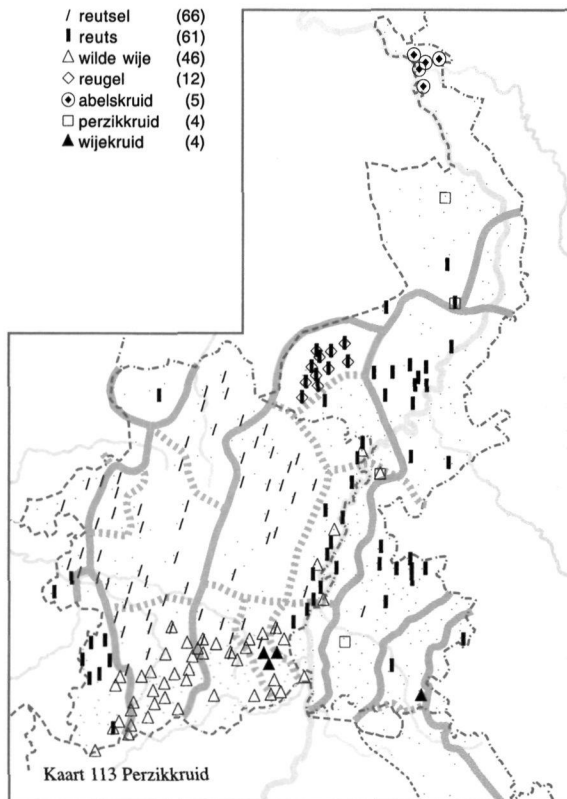
wilde wijde (ook *wilde wijde*, *wil
waai*): alg. in het midden en zuiden
van Haspengouw en verspr. langs
de Maas; ook in Geistingen.

wijdenkruud (*wijenkruud*): Vijlen,
Hees, Rosmeer en Vlijtingen.

wilde appel: Wilderen.

wilde boekweit: Wijchmaal.

/ reutsel	(66)
! reuts	(61)
△ wilde wijde	(46)
◇ reugel	(12)
⊙ abelskruid	(5)
□ perzikkruid	(4)
▲ wijekruid	(4)

DC 28 (1956) (010a), DC 60a (1985) (056), Goossens 1b (1960), N 92 (1982) (056, add.); Gennep Wb., Meeswijk Wl. (539), Sittard Wb. (337), Tongeren Wb. (667), Weertlands Wb. (B1-09), Zonhoven Wb. (385); Reumers, P. (1987) (090), Vromen, W. (1948-51) (094).

aargras: Brustem.
platgras: Wijshagen.
smert: Jeuk.
krukken: Heusden.
pardelle: Bilzen.
knoepgras/knoop-: Maastricht.
dikkoppen: Hamont.

geitenbaard: Guigoven.
paddekruid: Lanklaar.
vogelvoet: As.
vogelenvoet: Stevensvennen.
weerwortelen: Godschei.
omloop: Zutendaal.

ZWALUWTONG

DC 17 (1949) (006b add), DC 60a (1985) (055), N 92 (1982) (055); Reumers, P. (1987) (090).

De zwaluwtong (*Polygonum convolvulus*) is ook een duizendknoopsoort, het is een tot meer dan 1 m lange klimplant. De stengels zijn windend, dun en ruw. De bladeren zijn pijlvormig en driehoekig. De bloemen groeien in trosjes in de bladoksels en de vruchtjes zijn dof zwart. Zwaluwtong

lijkt op het cultuurgewas boekweit (*Fagopyrum esculentum*), dat ook tot de duizendknoopfamilie wordt gerekend.
 cf. WLD.I. afl. 5, 129.

zwaluwtong: Echt/Gebroek en Bergen-Terblijt.
zwalventong: Tungalroy.
zwalbentong: Vijlen.
zwalbertong: Vijlen.
wilde boontjes: Stein.

wilde bonen: Beesel en Jeuk.
wilde bonenranken: Jeuk.
wilde boekweit (ook — *boekent*, — *boget*): verspr. Oostlb. en Horns; ook in Bree, Genk, Oirlo en Meijel.
boekweit (*boekent*): Swalmen.
boekweitwinde (*bogeswin*): Meijel,

Helden/Everlo en Heythuysen.
zaadwinde (*zaadwin*): Diepenbeek.
winde (*win*): Maaseik en Montfort.
hagenrank: Vijlen.
draai: Sevenum.
wikke: Vlodrop.

VOGELMELK

DC 60a (1985) (054), N 92 (1982) (054, add.);
 Zonhoven Wb. (193);
 Reumers, P. (1987) (090).

De gewone vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*) is een lelieachtig gewas van 10 tot 30 cm hoog. De lange smalle bladeren zijn wortelstandig en wit gestreept zoals bij krokussen. De ster-vormige bloemen bevinden zich in een schermvormige tros met afstaande steeltjes; de zes kroonblaadjes zijn van binnen wit en van buiten groen met een witte rand. De bloemen zijn gevoelig voor warmte en licht en staan vooral 's morgens open. De bloeitijd van vogelmelk valt in mei en juni. Dit vrij zeldzame plantje is te vinden op grazige en vochtige plaatsen, in weilanden, langs wegkanten, in bossen en struikgewas.

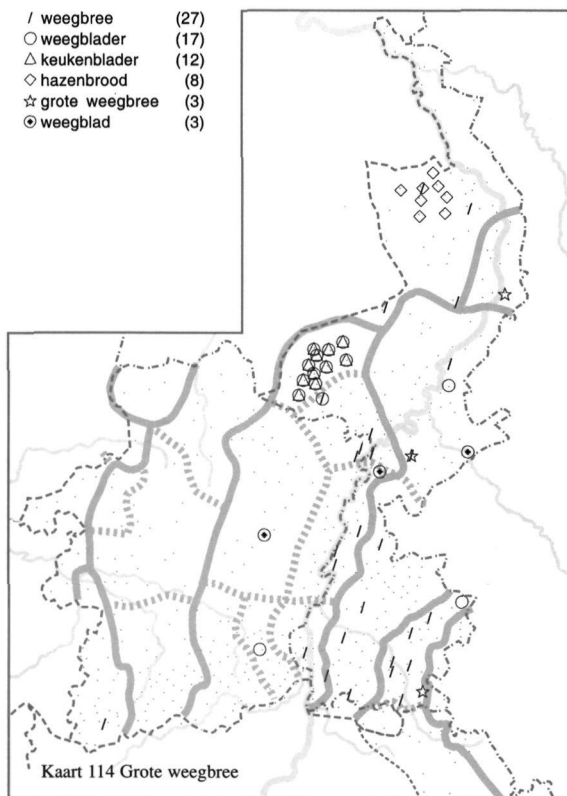
vogelmelk: Wijlre, Lutterade, Schimmert, Tungalroy, Geistingen, Thorn, Urmond, Jeuk en Oirlo.
gewone vogelmelk: Echt/Gebroek.
wolfsmelk: Maasbree.
kraaielook: Maasbree.
kraailook: Montfort.
lookbloem: Jeuk.
veldlook: Jeuk en Schimmert.
wilde look: Jeuk.
juinkers: Zonhoven.
morgenster: Reuver, Melick, Posterholt, Jeuk en Meijel.
noenster: Diepenbeek.
middagbloempjes (*middagbloemkes*): Bree.

achtuurbloem: Jeuk.
ster van Bethlehem: Beesel en Stein.
sterretjes van Bethlehem: Meijel en Jeuk.
sterretjes (*sterrekes*): Ophoven.
sterrenbloem: Echt/Gebroek.
sneeuwster: Meijel.
pispotjes: Sevenum en Guttecoven.
vogelnestje: Sittard.

GROTE WEEGBREE

/ weegbree	(27)
○ weegblader	(17)
△ keukenblader	(12)
◇ hazenbrood	(8)
☆ grote weegbree	(3)
⊙ weegblad	(3)

DC 60a (1985) (077), N 92 (1982) (077, add.); Gronsveld Wb. (550), Hasselt Wb. (030 add., 519, XXX), Meeswijk Wl. (476, 586), Sint-Truiden Wb. (236, 243, 244), Sittard Wb. (482), Stokkem Wb. (070), Tongeren Wb. (473, 671), Venray Wb. (195), Weertlands Wb. (B1-06, B1-11), Zonhoven Wb. (380, 552).

Grote weegbree (*Plantago major*) wordt 10 tot 50 cm groot. Alle bladeren staan in een wortelrozet en zijn bijna eirond, parallelnervig en langgesteeld. Van mei tot oktober verschijnen de bloemen die zich in lange cilindrische aren op lange rechte stelen bevinden; de bloemkroon is vliezig en bruinachtig van kleur. Weegbree is goed bestand tegen tred en groeit in gazons, langs wegen en op braakliggend terrein.

Vroeger wel gebruikt als verpakking van etenswaar, vandaar **keukenbladeren**. Het blad is ook gebruikt voor de genezing van zweren.

Voor **ganzentong**, vergelijk het lemma PAARDEBLOEM; *galstong* is een herinterpretatie van *gaustong*, uit *ganstong*. cf. WLD.I. afl. 5, 139.

grote weegbree: Venlo, Montfort en Vijlen.

weegbree (ook *weebree*): freq. Oost.Zuidlb., verspr. Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Guttecoven, Urmond, Stein, Maastricht en Jeuk.

weegbreed: Swalmen.

weegblad: Echt/Gebroek, Vlodrop en As.

weegblader: Weertlands Wb. en in Waubach, Swalmen, Tungalroy, Echt/Gebroek en Rosmeer.

weegterblad: Venlo.

weegbreeblad: Sittard.

wegenbree: Hasselt.

wegenblad: Diepenbeek en Tongeren.

wegenblader: Hasselt en Eigenbilzen.

weegzaadje: Weert.

weegtraan: Sevenum en Maasbree.

bree: Jeuk.
zwerenblad: Hasselt.
ganztong: Zonhoven.
ganstong (*galstong*): Posterholt.
konijneblader: Echt/Gebroek.

hazenbrood: Venray Wb.
hondsribbe: Eksel en Bree.
rib: Montfort.
rattenstaart (ook *rattenstaat*):
 Zonhoven en Tongeren.
varkensblader: Oirlo en Meijel.
varkensgras: Hasselt.
vogelzaadje: Reuver.
aardsjallen: Meijel.
patersblad: Thorn.
petten: Meeswijk en Mechelen-aan-
 de-Maas.
keukenblader (*kokenblaar*):
 Weertlands Wb.
lotsoor: Stokkem.
smele: Meeswijk.
zuurmoes: Waubach.

SMALLE WEEGBREE

DC 60a (1985) (add.), N 92 (1982) (add.);
 Echt Wb. (101), Hamont Wl. (175), Hamont-Achel
 Wb. (048), Meeswijk Wl. (523), Sittard Wb. (110),
 Tongeren Wb. (219), Valkenburg Wb. (061),
 Weertlands Wb. (B1-09), Zonhoven Wb. (174, 552);
 Abrahams, P. (1981) (130), Reumers, P. (1987)
 (090).

De smalle weegbree (*Plantago lanceolata*) is een plant met een rozet van liggende of opstijgende lancetvormige bladeren, die parallelnervig zijn. Het is een plant van weiden, wegkanten, parken en akkers. De bloeiaar met bruinwitte bloemetjes is veel korter dan die van de grote weegbree.
 cf. WLD.I, afl. 5, 138, waar nog andere typische boerennamen voor de weegbree staan.

hondsrib: As, Tongeren, Achel,

Hamont, Zonhoven en Beringen.
rib: freq. in het centrum van
 Noord.Oostlb.; ook in Weertlands
 Wb. en in Echt/Gebroek en
 Meeswijk.
ganztong: Echt/Gebroek, Sittard en
 Valkenburg.
ganstong (*galstong*): Posterholt.

ZEEPKRUID

DC 60a (1985) (057), N 92 (1982) (057).

Het zeepkruid (*Saponaria officinalis*) wordt 40 tot 80 cm hoog. Deze overblijvende plant uit de anjerfamilie

heeft een kruipende wortelstok en vele ondergrondse uitlopers. De stengels groeien rechtop en zijn wat ruw. De bladeren zijn elliptisch en groeien kruisgewijs. De bloemen groeien in

bundels aan de stengeltoppen; ze zijn roze of wit van kleur en vooral 's avonds geurend. Zeepkruid bloeit van juli tot september en is te vinden op

zandige plaatsen, langs weggangen en in bossen. Het schraapsel van de wortel kan vuil opnemen en werd vroeger als vervangingsmiddel van zeep gebruikt, maar ook als slijmoplossend middel bij hoest en huidaandoeningen.

zeepkruid: Vijlen, Swalmen, Schimmert, Thorn, Echt/Gebroek, Jeuk en Venlo.

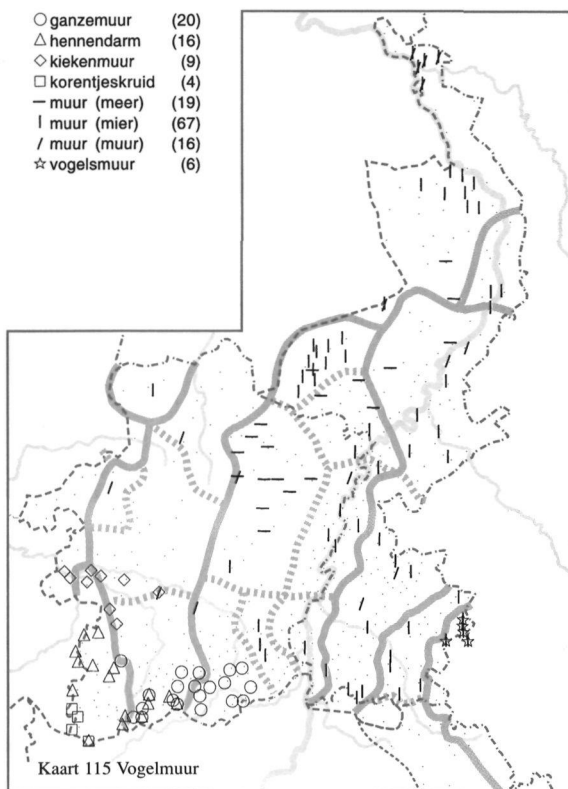
waskruid: Beesel, Montfort, Sittard, Tungelroy en Stein.

kruisbloem (kruitsbloem): Guttecoven.

wilde fletten: Echt/Gebroek.

VOGELMUUR

○ ganzemuur	(20)
△ hennendarm	(16)
◇ kiekenmuur	(9)
□ korentjeskruid	(4)
— muur (meer)	(19)
muur (mier)	(67)
/ muur (muur)	(16)
☆ vogelsmuur	(6)

DC 60a (1985) (059), Goossens 1b (1960), N 92 (1982) (059, add.); Beverlo Wb. (168), Bree Wb. (187), Genk Wb. (205), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (293), Hasselt Wb. (309, XVIII), Kerkrade Wb. (192, 297), Lommel Wl. (194), Meerlo-Wanssum Wb. (196), Meeswijk Wl. (417), Sint-Truiden Wb. (171), Sittard Wb. (241), Tegelen Wb. (102), Tongeren Wb. (165), Tungelroy Wb. (187), Valkenburg Wb. (122), Venlo Wb. (193), Weertlands Wb. (B1-07, B1-11), Zonhoven Wb. (307); Beenen, P. (1973) (181), Goossens, H. (1981) (023, 025), Goossens, J. (1959), Reumers, P. (1987) (090), Vromen, W. (1948-51) (094).

De vogelmuur (*Stellaria media*) is een klein onkruidje, dat bijna het gehele jaar bloeit, op alle mogelijke plaatsen voor-

komt en zeer algemeen is in onze streken. De sterk vertakte stengels zijn liggend of opstijgend en rond, met één rij

haren. De bladeren zijn eivormig en de onderste zijn gesteeeld. De bloempjes zijn klein en wit van kleur; de kroonbladeren zijn even lang als of korter dan de kelk. Vogelmuur is een geliefd vogelvoer; in het Hasselts Wb. staat opgetekend dat men dacht dat de kanariepietjes er beter van gingen zingen. Vogelmuur behoort tot het geslacht sterrenmuur met vele soorten, waaronder ook de Akkerhoornbloem (zie de inleiding van deze paragraaf), toe behoort. De opgave **amezeik** 'mier', afkomstig uit Eijsden, is ofwel een gewone vergissing (de vraag is dan verstaan als slaande op het insect), ofwel een zeldzame naamsoverdracht (referentenwisseling), te vergelijken met de opgave **spang** 'naalden' in het lemma SPELT (*Triticum spelta*) in WLD.I, afl. 4, 15, waarbij *spelt* met *speld* afwisselde. In de bijgaande kaart is de verspreiding van de lexicaal varianten van **muur** opgenomen. cf. WLD.I. afl. 5, 117.

muur (ook *meer*, *mier*): alg. in heel Lb. behalve in het zuidwesten; zie de

kaart voor de verspreiding van de lexicaal varianten: *meer* is Maaskempens-Horns met uitlopers in Noord.Oostlb.; het stand.Nl. *muur* komt verspr. in het gehele gebied voor en *mier* is verder alg. Lb.

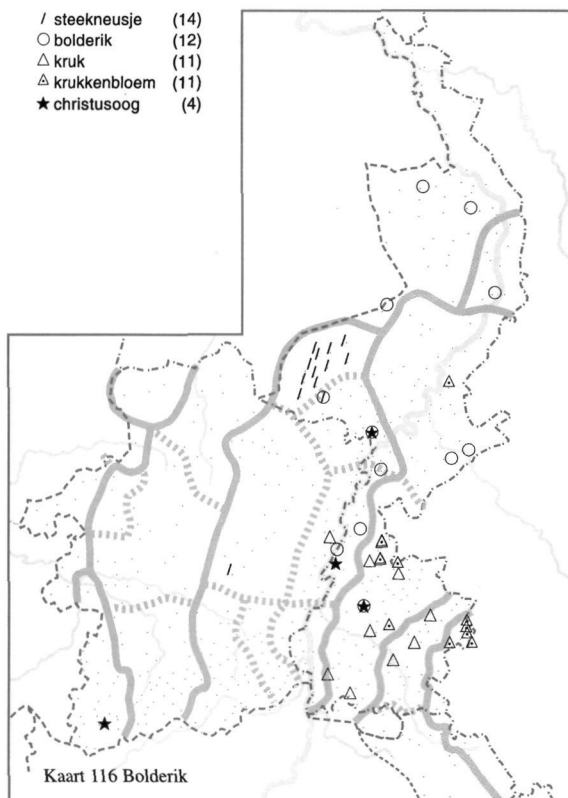
muurtje (*muurke*): Zonhoven.
muurt: Stein.
muurbloem: Maastricht en Schimmert.
muurbloempje (*muurbloemke*): Thorn.
muurviool: Waubach.
murenkruid: Muizen, Buvingen en Borlo.
murenwinde: Horpmaal.
vogelmuur (*vogelmier*): Venlo.
vogelsmuur (*vogelsmier*): Kerkrade Wb.
vogeltjesmuur (*vogelkesmier*): Echt/Gebroek.
vogelkruid: Tungelroy.
vogelsgras: Zutendaal.
kiekenmuur: freq. in een smalle strook pal ten westen van Hasselt.
ganzemuur (ook *gazemier*): freq. Tongerlds. en Lonerlds.
hennekruidje: Gelinden en Jeuk.
hennendarm: freq. Lonerlds. en Truierlds.
hoenderdarm: Vijlen.
hofmuur: Helchteren.
korentjeskruid: freq. in het uiterste zuidwesten van het Truierlds.
kruisjeskruid: Herk-de-Stad.
merwinde: Melveren.
naaldenkruidje: Lauw.
slijtgras: Mielen-boven-Aalst.
wije: Val-Meer.
kweek: Waubach.
wier: Vlodrop.
amezeik: Eijsden.

BOLDERIK

De bolderik (*Agrostemma githago*) behoort tot de anjerfamilie en wordt 20 tot 90 cm hoog. De stengels zijn dicht behaard; de bladeren zijn lancetvormig, spits en ongesteeld en tevens dicht behaard. De bloemen zijn lang

gesteeld en staan afzonderlijk; de kleur is roodviolet met donkere lengtestrepen. De bloemkelk heeft lange slippen die buiten de kroonbladeren uitsteken en is ruw behaard. De bloeitijd loopt van juni tot augustus.

/ steekneusje	(14)
○ bolderik	(12)
△ kruk	(11)
△ krukkenbloem	(11)
★ christusoo	(4)

DC 60a (1985) (059), Goossens 1b (1960), N 92 (1982) (059, add.); Beverlo Wb. (168), Bree Wb. (187), Genk Wb. (205), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (293), Hasselt Wb. (309, XVIII), Kerkrade Wb. (192, 297), Lommel Wl. (194), Meerlo-Wanssum Wb. (196), Meeswijk Wl. (417), Sint-Truiden Wb. (171), Sittard Wb. (241), Tegelen Wb. (102), Tongeren Wb. (165), Tungalroy Wb. (187), Valkenburg Wb. (122), Venlo Wb. (193), Weertlands Wb. (B1-07, B1-11), Zonhoven Wb. (307); Beenen, P. (1973) (181), Goossens, H. (1981) (023, 025), Goossens, J. (1959), Reumers, P. (1987) (090), Vromen, W. (1948-51) (094).

Bolderik is een giftig akkeronkruid, waarvan de zaadjes het meel verontreinigen; door de verbeterde reiniging van zaaigoed is dat verleden tijd, maar de plant is daardoor in Nederland en België zeer zeldzaam geworden. Bij **muisoren** (Vlijtingen) is aangetekend: vroeger gingen we die in het koren zoeken, als konijnenvoer. cf. WLD.I. afl. 5, 126.

bolderik: Vlodrop, Posterholt, Schimmert, Tungalroy, Thorn, Echt/Gebroek, Guttecoven, Urmond, Blerick, Venray, Tienray en Meijel.

bolderd: Oirlo.

krukkenbloem: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade Wb. en in Swalmen.

krukbloem: Mheer.

krukkelbloem: Mechelen-aan-de-Maas en Klimmen.

kruk: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Ubachsberg, Heerlen, Wijlre en Meeswijk.

krukken: Echt/Gebroek en Doenrade.
christusoo: Schimmert, Thorn, Stein en Jeuk.

sint-pietersbloem: Jeuk.

broodjesbloem: Posterholt.

broodjeskruid:

Grevenbicht/Papenhoven.

broodbloem: Melick.

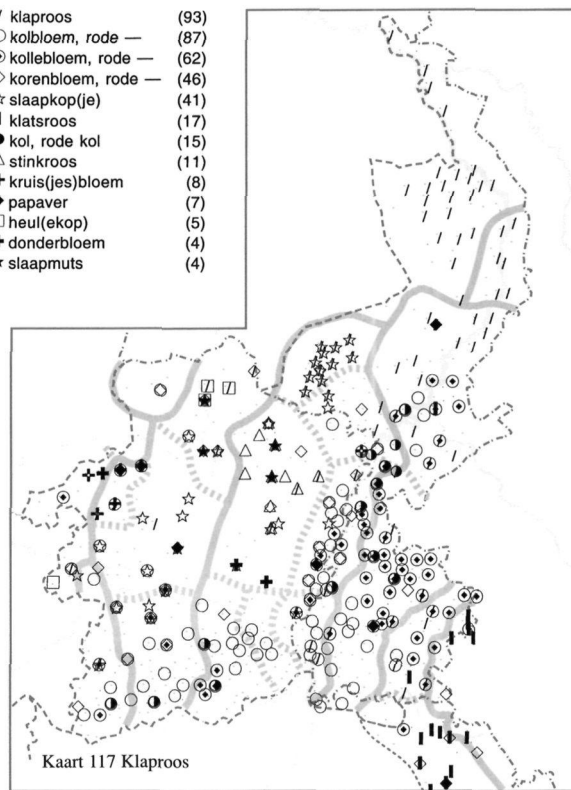

muizenoren: Beesel.
muisoren: Vlijtingen.
zwijnsoren: Jeuk.
koeienogen: Jeuk.
schoonogen: Jeuk.
ezelsbloem: Jeuk.
igelbloem: Rosmeer.
igel: Jeuk, Diepenbeek en Tongeren.
nigel: Jeuk en Tongeren.

muggebloem: Jeuk.
dikke spinnenkop: Tongeren.
valse korenbloem: Maasbree.
korenvlam: Montfort.
steekneus: Jeuk.
steekneusje: Weertlands Wb. en in
 Tungelroy en Genk.
vrijs: Haspengouws Id.

KLAPROOS

/ klaproos	(93)
○ kolbloem, rode —	(87)
⊙ kollebloem, rode —	(62)
◇ korenbloem, rode —	(46)
☆ slaapkop(je)	(41)
┆ klatsroos	(17)
● kol, rode kol	(15)
△ stinkroos	(11)
+ kruis(jes)bloem	(8)
◆ papaver	(7)
□ heul(ekop)	(5)
✦ donderbloem	(4)
★ slaapmuts	(4)

Baader 10 (zj) (580), DC 13 (1945) (013), DC 48 (1973) (012, 016), DC 60a (1985) (add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (add.), ZND 01 (1922) (a-m);
 Bree Wb. (273), Echt Wb. (067, 069), Genk Wb. (023, 084), Gronsveld Wb. (235), Hamont Wl. (214), Hasselt Wb. (223), Heerlen Wb. (036), Kerkrade Wb. (152), Maastricht Wb. (200), Meeswijk Wl. (335), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.602), Roermond Wb. (133), Sint-Truiden Wb. (147), Sittard Wb. (190, 305), Tongeren Wb. (284), Tungelroy Wb. (186), Uikhoven Wl. (084, 172), Valkenburg Wb. (104), Venray Wb. (237), Weertlands Wb. (B1-05, B1-10), Zonhoven Wb. (424);

Achten, P. (1995) (inl.), Bosch, J.H.W. (1974a) (332), Goossens, H. (1981) (020), Hamers, H. (1973) (057), Houben, J.H.H. (1905) (102), Meertens, A.H. (1992) (014), Pauwels J.L. (1933) (078, 079, 082, 083, 085,

087, 090, 091, 094, 096, 097, 098, 102, 104, 105, 106, 113, 116, 117, 121, 122, 123, 124), Reumers, P. (1987) (090), Theunissen, J. (1979) (018, 027, 030), Zits, E. (1989-90) (031).

De klaproos (*Papaver rhoeas*) wordt tot 60 cm hoog. De stengel is behaard en de bladeren zijn diep gedeeld. De uit 4 gemakkelijk loslatende kroonbladen bestaande bloem is scharlakenrood

en aan de voet vaak zwart, soms roze of wit gevlekt; de doorsnede van de bloem is ongeveer 8 cm. De zaaddoos is kaal en bijna eivormig, met 8 tot 10 donkere nerfstralen in een radvormige

figuur en heeft kleine poriën waardoor de zwarte zaadjes naar buiten kunnen komen. De klapproos komt voor in korenvelden, langs wegen en op ruigten en bloeit van mei tot juli. Andere soorten klapprozen zoals de ruige klapproos (*Papaver argemone*) en de kleine klapproos (*Papaver dubium*) lijken sterk op de gewone klapproos, maar worden minder hoog.

Zie ook WLD.I. afl. 5, 122.

klapproos: alg. Zuidgeld.Lb. en

Kleverlds., freq. Weertlds. en in het noorden van Noord.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. overig Centr.Lb. en Dommelds.; ook in Welkenraedt, Zolder, Zonhoven, Hasselt, Paal, Beringen, Sint-Truiden en Halen.

klap: Leunen.

rode klapproos: Hasselt.

kolbloem: alg. Bilzerlds., freq. Centr.-Maaslds., Trichterlds. en het westen van Zuid. Oostlb., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Noord.Oostlb. Horns en Truierlds.; ook in Wijlre, Eys, Gulpen, Eksel, Lummen, Kuringen, Hasselt, Halen en Lommel.

rode kolbloem: Piringen, Mettekoven, Wellen en Heks.

kol: verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Beegden, Maasbracht en Tongeren.

rode kol: Vliermaal, Tongeren, Veulen en Mielen-boven-Aalst.

kollebloem: freq. Oost.Zuidlb. en in het oosten van Oostlb., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Lanaken, Neerharen, Riksingén, Tongeren, Hasselt, Heppen, Beringen, Alken, Sint-Truiden, Leopoldsburg en Tessengerlo.

rode kollebloem: Hombourg, Piringen, Koninksem, Wellen en Borlo.

kolle: Maasbracht en Echt/Gebroek.

kolsbloem: Swalmen en Tongeren.

krellekol: Sint-Truiden.

mellekol: Sint-Truiden.

bollebloem: Leopoldsburg.

kotbloem: Ulbeek en Sint-Truiden.

kottebloem: Alken.

korenbloem: verspr. in het noorden van Centr.Maaslds., Dommelds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Hergenrath, Welkenraedt, Eupen, Hunsel, Stevensweert, Tongerlo, Opglabbeek, Beverst, Gingelom, Halen en Lommel.

korenbloempje (*korenbloemke*):
Hoensbroek.

rode korenbloem: verspr. Maaskemp. en Dommelds.; ook in Vaals, Hergenrath, Raeren, Weert, Stevensweert, Neerharen, Hasselt, Alken en Wellen.

korenroos: Niel-bij-As, Hombourg en Welkenraedt.

slaapkop: freq. Maaskemp. en Demerkemp., verspr. Dommelds. en Lonerlds.; ook in Weert, Hushoven, Stramproy, Tungelroy, Lanklaar, Lanaken en Donk (bij Herk-de-Stad).

slaapkopje (*slaapkopke*): Weertlands Wb.

slaapkopbloem: Sint-Truiden.

slaapkoppenbloem: Sint-Truiden.

slaapbol: Overpelt en Opglabbeek.

slaapmuts: Bree, Gruitrode, Overpelt en Wijchmaal.

papaver: Eupen, Helden/Everlo, Valkenburg, Mechelen-aan-de-Maas, Zonhoven, Heppen en Leopoldsburg.

papaveris: Sittard.

olieknop: Venray en Swolgen.
oliebus: Panningen en Helden/Everlo.
oliezuiker: Neeritter.
uierenzuikel: Uikhoven.
heul (ook *eul*): Neerpelt, Overpelt en Loksbergen.
heulenkop (*eulekop*): Sint-Huibrechts-Lille en Overpelt.
inktblaem (*inkblaem*): Echt/Gebroek.
kruisblaem: Kwaadmechelen en Ophoven.
kruisjesblaem (*kruisjesblaem*): Mechelen-aan-de-Maas, Heppen, Paal, Beringen, Leopoldsburg en Kwaadmechelen.
assekruis: Wijer.
assekruisjes (*assekruisjes*): Wijer.
klatsroos: alg. Ripuar. en Geulds.; ook in Mechelen en Roermond.
klatsmohn (du.) (ook *klatsmohnd*): Walhorn.
kratsch-roos: Herbesthal.

mohn-blaem: Welkenraedt.
mohn: Raeren.
rode mohn: Eupen.
koekoekblaem: Beringen.
koekoeksblaem: Beringen.
koekoek: Lanaken.
koekesje (*koekesje*): Eupen.
stinkroos: Bree Wb.
stokroos: Hoepertingen en Voort.
balroos: Tessenderlo.
donderblaem: Genk, Zutendaal, Leopoldsburg en Oostham.
kankerblaem: Leopoldsburg.
kroonblaem: Beverst.
olifantsblaem: Maasbree.
paperwten: Opoeteren.
parapluutje (*parapluutjes*): Bree.
pessepletjes (*pessepletjes*): Bree.
wieken: Wijchmaal.
kelk: Hamont.

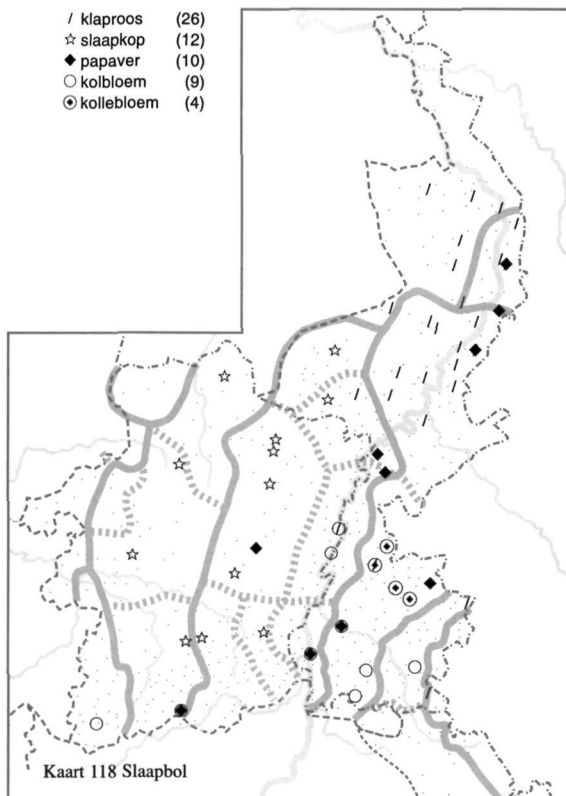
SLAAPBOL

De slaapbol (*Papaver somniferum*) lijkt op een grote klapproos; hij wordt 60 tot 120 cm hoog. De blaem is evenwel anders van kleur, te weten wit met een lila vlek aan de voet of blauwachtig purper met een zwarte vlek aan de voet en ook de bladeren zijn anders van kleur, namelijk blauwgroen in plaats van heldergroen. De slaapbol kwam vroeger voornamelijk als cultuurgewas voor, want het sap dat uit de zaaddozen gewonnen kan worden (opium) werd vroeger gebruikt als slaapmiddel en pijnstillert. Een deel van de benamingen duidt hier ook op en is metonymisch: de naam duidt in eerste instantie de zaaddoos aan en vervolgens de plant in zijn geheel (bijv. **slaapbol**, **maankop** en **oliebus**). Nu is de slaapbol bij ons nog te vinden als sierplant in tuinen en als verwilderde plant, vooral langs wegen en op braakliggend terrein.

slaapbol: Maasbree, Helden/Everlo en Meerssen.
slaapkop: freq. in Belg. Lb.; ook in Nederweert en Tungelroy.
maankop: Bree, Geleen en Valkenburg.
rode maan: Eupen.
papaver: Tegelen, Reuver, Brunssum, Meerssen, Berkelaar, Oud-Waterschei, Echt/Gebroek, Maastricht, Vechmaal en Velden.
klapproos: freq. in het noorden van NL. Lb.; ook in Waubach, Vijlen, Geleen en Stokkem.

- / klaproos (26)
- ☆ slaapkop (12)
- ◆ papaver (10)
- kolbloem (9)
- ⊙ kollebloem (4)

DC 48 (1973) (012), ZND m (Dupont); Hamont-Achel Wb. (106); Dols, W. (1953), Heyden, L.v.d. (1927), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 03 (1928) (105), Veldeke 07 (1932) (282), Veldeke 15 (1940) (026), Veldeke 16 (1941) (041), Veldeke 32 (1957) (045), Vossen, A.F. (1966-68).

grote klaproos: Neeritter en Gulpen.

blauwe klaproos: Neeritter.

witte klaproos: Maasbree.

klatsroos: Vaals.

kolbloem: Eys, Meerssen, Margraten, Mheer, Stokkem, Leut, Maastricht, Vechmaal en Borlo.

dobbele kolbloem: Mechelen-Bovelingen.

rode kolbloem (rekolbloem): Wijlre.

kollebloem: Sittard, Geleen, Schinnen en Hoensbroek.

grote kolle: Maasbracht.

kol: Linne, Maasbracht en Echt/Gebroek.

moffelkruid: Geistingen.

kruisjesbloemen: Heppen.

blauw maanzaad: Boekend, Helden/Everlo en Berkelaar.

blauwbloem: Dilsen.

korenbloem: Dilsen.

olie: Kwaadmechelen.

oliebus: Helden/Everlo.

oliezuiger: Roggel.

olifantsbloem: Maasbree.

zaaddoos: Bree.

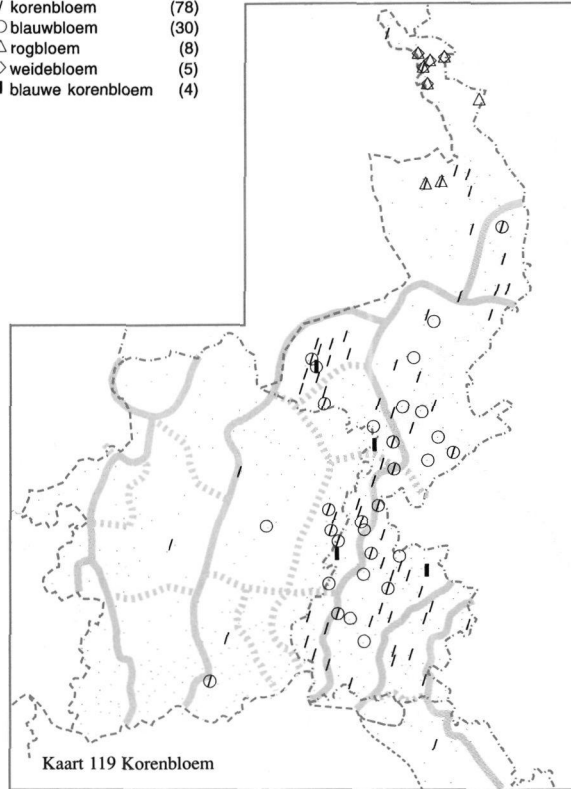
KORENBLOEM

De korenbloem (*Centaurea cyanus*) is een vroeger zeer algemeen en tegenwoordig zeldzaam akkeronkruid van korenvelden. De plant wordt 30-60 cm hoog en heeft heel smalle, lange blaadjes. De korenbloem is een composiet

die opvallende felblauwe bloemen heeft en bloeit van juni tot oktober. cf. WLD.I. afl. 5, 124.

korenbloem (ook koonbloem): freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

/ korenbloem	(78)
○ blauwbloem	(30)
△ rogbloem	(8)
◇ weidebloem	(5)
■ blauwe korenbloem	(4)

DC 13 (1945) (014), DC 48 (1973) (012), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (031);
 Echt Wb. (062), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (233, 251), Haspengouws Id. (019), Heerlen Wb. (028), Limburgs Id. (113), Maastricht Wb. (206), Meeswijk Wl. (100, 342, 357, 679), Meeuwen Wl. (128), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.162), Sittard Wb. (167), Tongeren Wb. (072), Tungalroy Wb. (187), Weertlands Wb. (B1-06), Zonhoven Wb. (050, 242);
 Achten, P. (1995) ((inl.)), Goossens, H. (1981) (015), Goossens, P. (eigen opname), Reumers, P. (1987) (090).

blauwe korenbloem: Brunssum, Weert, Stevensweert en Stein.

rogbloem: Gennep Wb. en in Siebengewald, Venray en Oostrum.

blauwbloem: verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Weert, Hushoven, Stramproy, Thorn, Maasbracht, As, Tongeren en Lottum.

blauwbloemetje (blauwbloemke): Tongeren.

blauwe kolbloem: Niel-bij-St.-Truiden.

blauwe kol: Hasselt.

kol: Genk.

blauw: Zonhoven.

kruisbloem: Meeswijk en Gronsveld.

krukbloem: Heugem.

ijzerbloem: Heerlen, Waubach en Wijlre.

varkensbloem: Meeswijk.

igel: Limburgs Id.

reugel (ook reul): Stramproy en Tungalroy.

baron: Haspengouwsch Id.

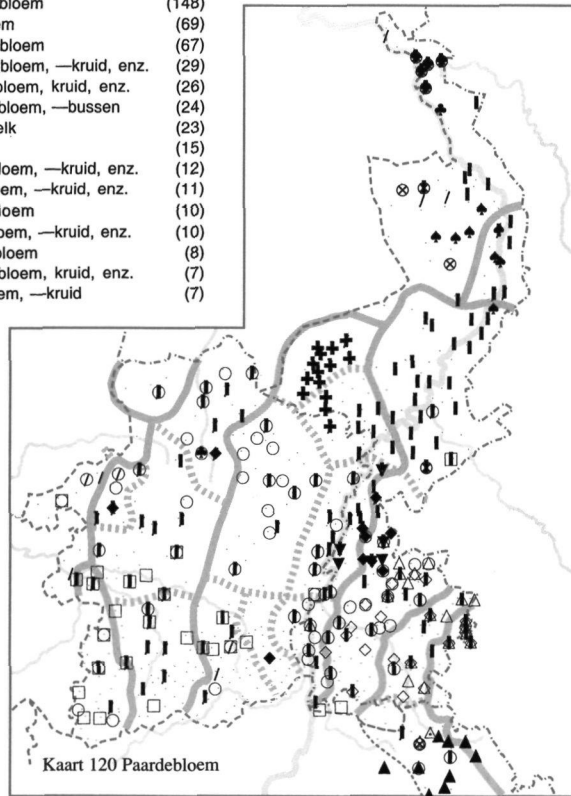
weidebloem: Gennep Wb.

PAARDEBLOEM

■ paardsbloem	(148)
○ pisbloem	(69)
/ paardebloem	(67)
□ suikerrijbloem, —kruid, enz.	(29)
△ kettenbloem, kruid, enz.	(26)
✚ kankerbloem, —bussen	(24)
◇ zoermelk	(23)
✚ gal	(15)
△ ketenbloem, —kruid, enz.	(12)
▲ ketsbloem, —kruid, enz.	(11)
⊗ boterbloem	(10)
◆ melkbloem, —kruid, enz.	(10)
♣ hondsbloem	(8)
▼ kettingbloem, kruid, enz.	(7)
♣ koebloem, —kruid	(7)

Baader 10 (zj) (add.), DC 13 (1945) (015), DC 47 (1972) (011b), DC 50 (1975) (005b, 005c), DC 60a (1985) (add.), N 82 (1981) (125 add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914), ZND 05 (1924) (039), ZND 15 (1930) (013); Beverlo Wb. (197), Bree Wb. (223), Echt Wb. (091), Eupen Wb. (080), Genk Wb. (086, 249), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (346, 354), Hamont Wl. (340, 355), Hamont-Achel Wb. (042, 087), Hasselt Wb. (338, 351), Heerlen Wb. (032, 041), Kerkrade Wb. (148, 222, 318), Lommel Wl. (233), Maaseik Wb. (037), Maastricht Wb. (307, 321), Meeuwen Wl. (173), Niel-bij-St.Truiden Wl. (IL366), Roermond Wb. (213, 222), Sint-Truiden Wb. (192, 210), Sittard Wb. (175, 302, 317), Stokkem Wb. (086), Tegelen Wb. (089), Tongelroy Wb. (186, 186-7, 187), Uikhoven Wl. (128), Valkenburg Wb. (136), Venlo Wb. (209), Weertlands Wb. (B1-04, B1-05, B1-08), Zonhoven Wb. (072, 356); Achten, P. (1995) (inl.), Beenen, P. (1973) (124), Beets, A. (1918), Goossens, H. (1981) (017, 024,

030), Goossens, P. (eigen opname), Houben, J.H.H. (1905) (114), Hs. Weert, Litjens, G en A. van Soest (1990) (065), Pauwels J.L. (1933) (128, 129, 132, 134, 135, 136, 137, 142, 143, 144, 145, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155), Reumers, P. (1987) (090), Roukens, W. (1937) (367, krt. 76), Stroop, J. (1969) (074), Vromen, W. (1948-51) (094), Zits, E. (1989-90) (017).

De paardebloem (*Taraxacum officinale*) is een alom bekende overblijvende composiet met felgele bloemen; de bloeitijd loopt van maart tot augustus. In alle delen van de plant, vooral in de dikke holle stengel, zit een bitter wit melksap. De paardebloem heeft een bladrozet van lancetvormige ingesneden bladeren, direct boven de penwortel. Na de bloei vormen de vruchtjes met een parachuutje van haartjes een bol van zaadpluis. Paardebloemen groeien overal waar gras groeit: in tuinen, bermen, parken, weiden en op akkers.

In de volksgeneeskunde geldt de plant als middel om urine af te drijven en het bloed te zuiveren; de benaming **kankerbloem** zou wijzen op de genezende werking bij deze ziekte. De bloemen lenen zich goed voor het maken van kransen, vandaar de benamingen met *ketting*, *keten*, enz.

Voor de pluisbol van zaadjes van de paardebloem, zie de inleiding bij deze paragraaf.

cf. WLD.I. afl. 5, 145.

paardebloem: verspr. Horns,

Centr.Maaslds., Tongerlds.,
Dommellds., Demerkemp.,
Lonerlds. en Kleverlds., zeldz. in
de rest van heel Lb.

paardsbloem (ook *paadsbloem*,
paarsbloem, *paasbloem*, *pjaads-*
bloem, *pjaardsbloem*, *pjaars-*
bloem): alg. Noord.Oostlb. en
Horns, freq. Ripuar., Oost.Zuidlb.,
Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr.
Maaskemp., Trichterlds.,
Dommellds., Demerkemp.,
Lonerlds. en Truierlds.; ook in
Weertlands Wb. en in Hombourg,
Walhorn, Bilzen, Beverst,
Vliermaal, Koninksem, Paal,
Beringen, Leopoldsburg en
Lommel.

paardsroos: Kerkrade.

paardsboon: Maastricht.

paardenoog: As en Bilzen.

paardsoog (ook *paardsoog*): As en
Bilzen.

paardsmuil (ook *pjaardsmuil*): Sint-
Truiden.

paardsvlees: Mechelen.

cichoreibloem: Waltwilder.

cichoreikruid: Hasselt.

cichoreistruik: Beringen.

suikerijbloem: verspr. Tongerlds.,
Demerkemp., Lonerlds. en
Truierlds.; ook in Moelingen,
's-Gravenvoeren, Martenslinde en
Tessenderlo.

suikerbloem: Vliermaal.

suikerijplant: Beverst.

suikerijstruik: Rekem, Hasselt,

Nieuwerkerken en Niel-bij-
St.-Truiden.

suikerkruid: Posterholt.

pisbloem: freq. Zuid.Oostlb. en
Maaskemp., verspr. Centr.Maaslds.,
Trichterlds., Dommellds.,
Demerkemp. en Truierlds.; ook in
Heerlerheide, Gulpen, Walhorn,
Welkenraedt, Roermond, Hoeselt,
Tongeren, Heppen, Beverlo, Sint-
Lambrechts-Herk, Leopoldsburg,
Kwaadmechelen, Tessenderlo en
Lommel.

pissebloem: Tessenderlo en Neerpelt.

pitsbloem: Tessenderlo, Riksingen en
Vijlen.

piskous: Mielen-boven-Aalst.

pissebed: Genk.

zeikbloem: Gulpen, Valkenburg,
Amby, Bree en Rekem.

strontbloem: Meijel.

stinkbloem: Beringen.

melkstruik: verspr. Zuid.Oostlb.; ook
in Guttecoven.

melkbloem: Peer, Lutterade en
Vlijtingen.

melkkruid: Beringen.

zoermelk (ook *zoermennich*): freq.
Ripuar., verspr. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Montzen.

zoermelksbloem: Klimmen.

zure bloem: Tessenderlo.

kettingbloem: Sittard, Geleen,
Munstergeleen, Echt/Gebroek en
Stein.

kettingstruik: Geleen.

ketting: Urmond.

kettenbloem: verspr. Zuid.Oostlb.;

ook in Schaesberg en Eupen.
kettenkruid: freq. Ripuar., Oost.-Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Borgharen.
kettenstruik: Sittard.
kettelbloem: Rosmeer.
ketenbloem: verspr. Geullds.
ketenkruid: Moresnet, Montzen en Hergenrath.
ketsbloem: verspr. Geullds.
ketskruid: Kelmis en Hergenrath.
ketsstok: Hergenrath, Hauset, Raeren, Welkenraedt en Herbesthal.
klettingbloem: Schimmert.
schevenbloem: Opglabbeek.
schevertenbloem: Tongerlo.
ganstongbloem (ook *gauwstombloem*): Lanklaar en Beegden
ganstongenbloem: Rotem.
ganzentongenbloem: Rotem en Lanklaar.
ganzestruik: Wijer.
gal: Weertlands Wb. en in Stramproy, Tungelroy en Molenbeersel.
koebloem: Gennep Wb. en in Afferden.
koe-oog: Bommershoven.

koekruid: Wijchmaal.
hondsbloem: verspr. Kleverlds.; ook in Tegelen, Lottum, Grubbenvorst en Velden.
blaarbloem: Sint-Truiden.
boterbloem: Venray Wb. en in Montzen en Putbroek.
boterstangetjes: Hamont.
kankerbloem: Weertlands Wb.
kankerbussen: Weertlands Wb.
vlekkenbloem: Schaesberg.
stobbenbloem: Meerlo.
tjaatsbloem: Koninksem.
krauwbloem: Membach en Eupen.
kruidkoekbloem: Paal en Bos.
luisbloem: Heerlen, Waubach, Vijlen en Echt/Gebroek.
meibloem: Maasbree.
papenkruid: Nederweert.
papenmuts: Laak.
vraag: Ophoven.
wiele: Wellen.
mispel: Gennep Wb.
paap: Pey, Stevensweert, Laak, Genooi/Ohé en Echt/Gebroek.
elier: Bocholt.
fontania (spottend): Maastricht.

BLADROZET VAN DE PAARDEBLOEM

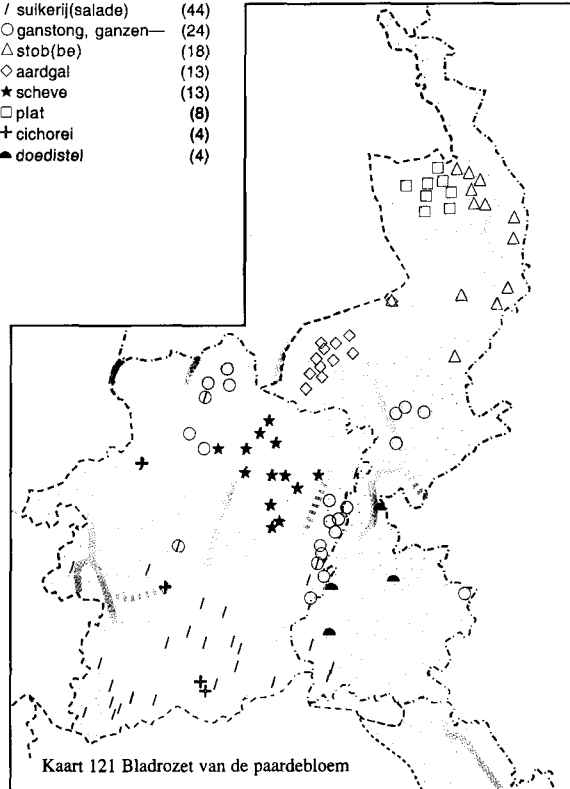
De grondstandige bladrozet van lancetvormige ingesneden bladeren van de paardebloem werd vroeger als salade gegeten en wordt tegenwoordig nog als konijnenvoer uitgestoken. Als het jonge blad onder de aarde blijft, bijv. in een molshoop, smaakt het door gebrek aan zonlicht minder bitter. Overeenkomst met benamingen van de melkdistel (doedistel) komen voort uit de sprekende gelijkenis van de bloemen van de twee planten.
Goudstang in Achel en Hamont is wel te beschouwen als een volksetymologische herinterpretatie van *gauwstam* uit **ganstong**.

cichorei: Piringen, Koninksem, Hasselt en Leopoldsburg.

suikerij: freq. Tongerlds., Lonerlds. en Tuierslds.; ook in Bree Wb. en in Gronsveld, Rijckholt, Maaseik, Maastricht, Overpelt, Zonhoven, Leopoldsburg en Halen.
wilde suikerij: Wellen en Val-Meer.
suikerijsalade (*suikerijsalaat, suikerijsalaast*): freq. Tongerlds.; ook in Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie, Kuringen en Zonhoven.
wilde suikerijsalade (*wilde suikerijsalaat*): Hasselt.
aardgal: Limburgs Id., Weertlands Wb. en in Meijel, Nederweert en Weert.
doedistel: Nieuwstadt, Schinnen, Amby en Geulle.
doordissel: Niel-bij-St.-Truiden.
ganstong (ook *gaadston, gaarstom*,

/ suikerij(salade)	(44)
○ ganstong, ganzen—	(24)
△ stob(bè)	(18)
◇ aardgal	(13)
★ scheve	(13)
□ plat	(8)
+ cichorei	(4)
● doedistel	(4)

Kaart 121 Bladrozet van de paardebloem

Baader 10 (zj) (add.), DC 13 (1945) (015), DC 60a (1985) (add.), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (add.), ZND 05 (1924) (039), ZND 15 (1930) (013); Bree Wb. (248, 266), Gronsveld Wb. (476), Hamont-Achel Wb. (042), Limburgs Id. (070), Maaseik Wb. (044), Maastricht Wb. (379), Meerlo-Wanssum Wb. (277), Meeswijk Wl. (214, 427), Niel-bij-St.Truiden Wl. (I.290, II.366), Sint-Truiden Wb. (356 add.), Stokkem Wb. (045), Tegelen Wb. (120), Tongeren Wb. (517), Venlo Wb. (252), Venray Wb. (358), Weertlands Wb. (B1-01), Zonhoven Wb. (131);

Achten, P. (1995) (inl.), Beenen, P. (1973) (124), Clout, C. (1990) (219), Hs. Venlo, Litjens, G en A. van Soest (1990) (085), Pauwels

J.L. (1933) (138, 141, 142, 143, 147, 149, 151, 152, 153), Roukens, W. (1937) (366).

gauwstem, gauwstom, gauwstomp, gauwstong: verspr. Dommellds.; ook in Waubach, Beegden, Heel, Herten (bij Roermond), Maasbracht, Rotem, Stokkem en Grevnbicht/Papenhoven.

ganzentong (ook *gauwzentong*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Neerharen, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Wijchmaal en Zonhoven.

goudstang: Achel en Hamont.

panstong: Achel.

kettingsalade (*kettingsalaat*): Rosmeer.

kettingpol: Mook.

konijnsblader (*knijnsblaar*): Echt/Gebroek.

konijnsvoer (*knijnsvoer*): Gronsveld en Rijckholt.

kruidkoek: Eksel.

molsla: Horst, Meeswijk en Wijer.

molsalade (*molsalaat*): Wijer, Hasselt en Sittard.

krampkruid: Klimmen.

plat: Venray Wb.

scheve: Bree Wb. en in Niel-bij-As en Peer.

stob: Meerlo-Wanssum Wb. en in Tegelen, Beesel, Arcen en Venlo.

stobbe: verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

GELE MORGENSTER

DC 60a (1985) (179), N 92 (1982) (179);
Echt Wb. (112), Heerlen Wb. (075).

De gele morgenster (*Tragopogon pratensis*) wordt 30 tot 70 cm hoog. De stengels zijn meestal onvertakt. Het melksap in de stengel en de wortel smaakt zoet; de hele plant is eetbaar. De lancetvormige bladeren zijn niet ingesneden en hebben een brede voet, die de stengel omvat. De gele bloemen lijken op die van de paardebloem en alleen geopend bij zonnig weer en meestal 's morgens; de bloeitijd duurt van mei tot augustus. De gele morgenster groeit in weiden en bermen.

gele morgenster: Schimmert en Bergen-Terblijt.

morgenster: Vijlen, Swalmen, Montfort, Lutterade, Schimmert, Tungalroy, Stein en Meijel.

bokbaard: Heerlen.

boksbaard: Echt/Gebroek.

ooievaarsbek: Vlodrop.

ijsbloempjes (*ijsbloemkes*): Oirlo.

melkster: Beesel.

slaapmutsje (*slaapmutske*): Urmond.

spenderik: Echt/Gebroek.

MADIELIEFJE

Het madeliefje (*Bellis perennis*) is een algemeen klein plantje (max. 15 cm hoog) in weiden, parken en gazons. Het margrietachtige bloemetje is wit (soms met roze aan de tippen van de straalbloempjes) met een geel hartje en draait zich naar de zon; bij vochtig weer en 's nachts is de bloem gesloten. Het madeliefje bloeit vrijwel het hele jaar door.

cf. WLD.I. afl. 5, 144.

madeliefje (ook *madeliefke*): verspr. Centr.Maaslds., Dommellids., Demerkemp., Lonerlds en

Truierlds; ook in Bree Wb. en in Gulpen, Helden/Everlo, Weert, Geistingen, Neerharen, Bilzen, Heppen, Beringen, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Lommel en Maasbree.

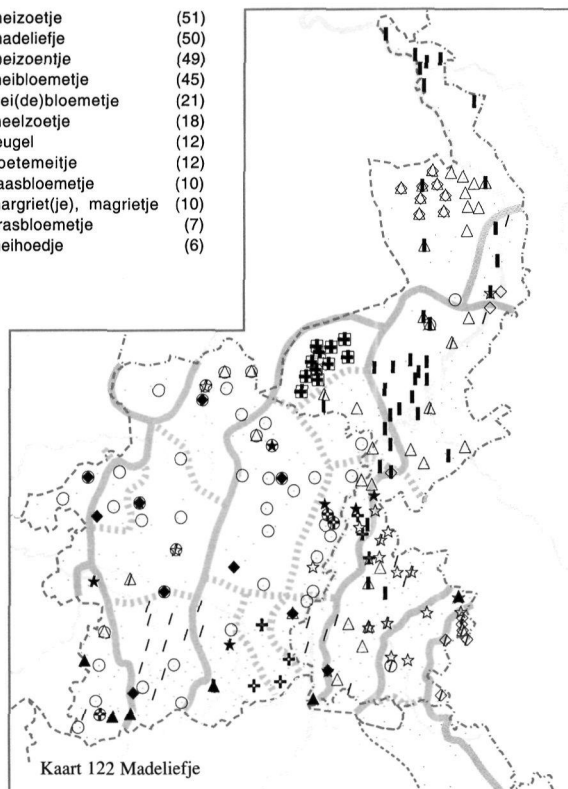
grote madelief: Velm.

meizoentje: freq. Noord.Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weertlands Wb. en in Echt/Gebroek en Tongeren.

meizoen: Maasniel.

meizoetje (ook *meizoeteke*): freq. Ripuar., Zuid. Oostlb., Tongerlds.

/ meizoetje	(51)
○ madeliefje	(50)
■ meizoentje	(49)
△ meibloemetje	(45)
☆ wei(de)bloemetje	(21)
◇ meelzoetje	(18)
□ reugel	(12)
— zoetemeitje	(12)
✦ kaasbloemetje	(10)
◆ margriet(je), magrietje	(10)
★ grasbloemetje	(7)
▲ meihodje	(6)

DC 17 (1949) (001a), DC 49a (1974) (001a), DC 60a (1985) (add.), N 82 (1981) (157 add.), N 92 (1982) (add.), ZND 40 (1942) (081); Echt Wb. (080), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (284), Haspengouws Id. (142), Hasselt Wb. (287), Heerlen Wb. (071), Kerkrade Wb. (185, 189), Limburgs Id. (213, 294), Maaseik Wb. (013), Maastricht Wb. (248, 255), Meerlo-Wanssum Wb. (193), Meeswijk Wl. (288, 398, 405), Meeuwen Wl. (146), Niel-bij-St. Truiden Wl. (II.025), Roermond Wb. (177), Sint-Truiden Wb. (168), Sittard Wb. (236, 485), Stokkem Wb. (049, 057), Tegelen Wb. (102), Tongeren Wb. (346), Tungalroy Wb. (187), Uikhoven Wl. (105), Venlo Wb. (187), Venray Wb. (283, 291), Weertlands Wb. (B1-07, B1-09, B1-11), Zonhoven Wb. (283, 291); Abrahams, P. (1981) (127), Achten, P. (1995) ((inl.)), Alsters-van der Hor, J. (1987) (012), Beenen, P.

(1973) (179), Boer, F. de & Z. Zoons (1988) (032), Delsen, L. (1982) (030), Goossens, H. (1981) (024, 025, 049), Houben, J.H.H. (1905) (108), Hs. Venlo, Reumers, P. (1987) (090), Theunissen (1979) (6,18), Veldeke 38 (1963) (081), Zits, E. (1989-90) (017).

en Lonerlds., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Haspengouwsch Id. en in Gulpen, Tungalroy, Echt/Gebroek, Maastricht, Borgharen, Eigenbilzen, Neerpelt, Overpelt, Kermt, Zonhoven, Hasselt, Herkde-Stad, Niel-bij-St.-en Arcen.

meizoet: Vijlen.

meizoetje: Hoepertingen.

zoetemeitje (zoetemeike): Limburgs Id. en Weertlands Wb.

melezoetje: Susteren en Eisden.

meelzoetje: freq. Ripuar.; ook in Haspengouwsch Id. en Venray Wb. en in Tegelen, Pey en Venlo.

molenzoetje: Stevensweert en Echt/Gebroek.

meerzoetje: Blerick, Hout-Blerick en Opgrimbie.

amezoetje: Eygelshoven.

meelzaadje: Meeswijk.

meerhodje: Uikhoven.

meikoetsje: Sint-Truiden.

meihodje: Waubach, Eijsden, Tongeren, Mechelen-Bovelingen, Wilderen en Jeuk.

meiklokje: Kerkrade.

meisjots: Tongeren.

meibloemetje (meibloemke, meibloempke): verspr. Oostlb., Weertlds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Tungalroy, Hunsel, Stevensweert, Reppel, Roosteren, Lanaken, Achel, Hamont, Kermt,

Zonhoven en Nieuwerkerken.
meibloemetje (*meibloemke*): Sittard.
weibloemetje (*weibloemke*):
 Broeksittard, Munstergeleen,
 Gronsveld, Neerpelt en Zonhoven.
weidebloem: Wijlre.
weidebloemetje (ook *weidebloemke*,
weidebloempke): verspr.
 Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook
 in Eygelshoven, Guttecoven,
 Mechelen-aan-de-Maas en Blerick.
grasbloemetje (*grasbloemke*, *gras-*
bloempke): Susteren, Bree, Rotem,
 Buchten, Hoeselt, Koersel en Herk-
 de-Stad.
zonnebloemetje (*zonnebloemke*):
 Kuringen.
bleekbloemetje (*bleebloemeke*, *blee-*
bloemke, *bleebloempke*): Maaseik,
 Genk en Eisden.
koebloemetje (*koebloemke*): Neer-
 oeteren.

kraibloemetje (*kraabloempke*):
 Houthalen.
ganzebloemetje (*jansebloemke*):
 Eupen.
greensjebloemetje (*greensjebloemke*):
 Stokkem.
molenbloemetje (*melenbloemke*):
 Sint-Lambrechts-Herk.
kermisbloemetje: Opitter.
paasbloemetje (*paasbloemke*): Bree,
 Neeroeteren, Zutendaal en Peer.
kaasbloemetje (ook *kaasbloemeke*,
kaasbloemke): verspr. aan de taal-
 grens en langs de Maas in Belg.
 Lb.: Einighausen, Geleen, Dilsen,
 Stokkem, Born, Vroenhoven,
 Eigenbilzen, Zichen-Zussen-
 Bolder, Millen en Borlo.
kaasbloem: Meeswijk en Berg-en-
 Terblijt.
mariabloemetje (*mariabloemke*):
 Waubach.
margriet: Neerglabbeek.
margrietje (ook *magrietje*, *margriete-*
ke): Genk, Lanaken, Koersel, Paal,
 Groot-Gelmen, Gronsveld,
 Overpelt, Hasselt en
 Kwaadmechelen.
mezenhoedje: Stein.
mieziekje: Stokrooie.
paardebloem: Hasselt.
witkapje (*witkapke*): Kuringen.
reugel: Limburgs Id. en Weertlands
 Wb.

KAMILLE (ALG.)

De algemene termen voor planten van de geslachten *Matricaria* en *Anthemis*. Ze worden tot 80 cm hoog en hebben heel fijn geveerde blaadjes. De margrietachtige bloemen hebben witte straalbloemetjes met als hart een gele bolle schijf.

De meest verbreide soort is de echte kamille (*Matricaria recutita*, voorheen *Matricaria chamomilla*), die van andere kamillesoorten is te onderscheiden

door de kegelvormige schijf (bij andere soorten is de schijf minder bol), de teruggeslagen straalbloemen (bij andere soorten staan ze wijd uit) en de typische geur. In de volksgeneeskunde wordt thee van deze plant o.m.

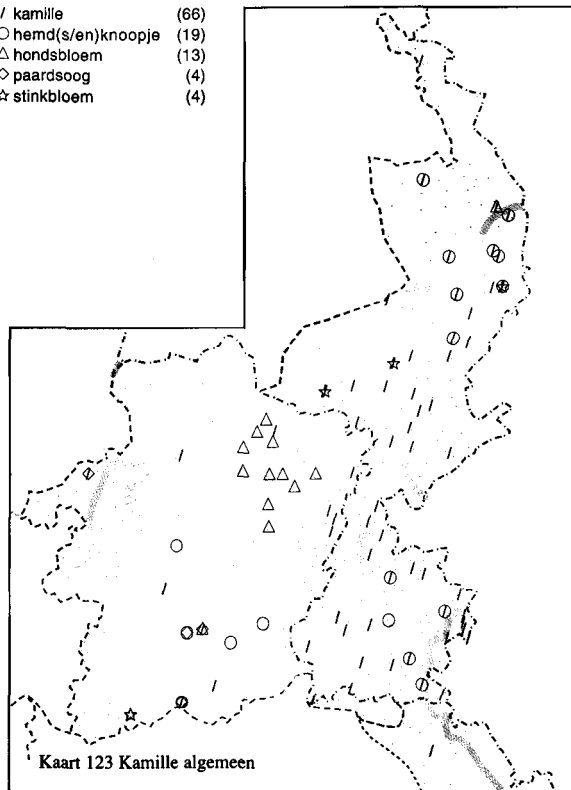
gebruikt tegen infecties, koorts, kramp en maagklachten.

Ook andere kamillesoorten/variëteiten zijn in dit lemma ondergebracht.

Specifieke benamingen voor een van

/ kamille	(66)
○ hemd(s/en)knoopje	(19)
△ hondsbloem	(13)
◇ paardsoog	(4)
☆ stinkbloem	(4)

DC 28 (1956) (010a), DC 50 (1975) (001, 002, 004, 005a, 005b, 005c), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (024);
 Bree Wb. (130), Gronsveld Wb. (281), Kerkrade Wb. (142), Maastricht Wb. (212), Meeswijk Wl. (293), Tongeren Wb. (257, 368), Zonhoven Wb. (167);
 Achten, P. (1995) (inl.), Beenen, P. (1973) (151), Houben, J.H.H. (1905) (103), Maar, H.v.d. (zj.hs) (016), Theunissen, J. (1979) (018, 025, 034), Veldeke 40 (1965) (017).

Kaart 123 Kamille algemeen

hen staan achter in het lemma. Het zijn:

- Roomse kamille (*Anthemis nobilis*) is te onderscheiden van de echte kamille doordat de bloembodem niet hol is, maar gevuld met merg.
- De stinkende kamille (*Anthemis cotula*) kan van andere kamillesoorten worden onderscheiden door zijn onaangename geur, de gevulde bloembodem en de vliezige stroschubben tussen het gele hartje. Het is minder geneeskrachtig dan echte kamille, maar kan worden gebruikt tegen zwaarmoedigheid.
- Valse kamille, vroeger wilde kamille genoemd, (*Anthemis arvensis*) heeft net als stinkende kamille een gevulde bloembodem en stroschubben, maar geurt nauwelijks (de geur is niet onaangenaam, maar meer zoals die van de echte kamille).
- Gele kamille (*Anthemis tinctoria*) is

in onze streken zeldzaam. Deze soort is gemakkelijk te herkennen omdat de blaadjes minder fijn geveerd zijn en de straalbloemen geel zijn; bij alle andere kamillesoorten zijn ze wit.

De lexicale variant *hemd(s)knoopje* e.d. is hier opgevat als een verkorte verkleiningsvorm van **hemd(s)knoopje** omdat dit vernederlandst trefwoord in dezelfde omgeving ook is opgegeven; formeel zou men de vorm ook als **hemd(s)knoopje** kunnen interpreteren.

kamille (ook *kamilje*, *kamillie*): freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

kamille (dim.) (*kamilkes*): Maastricht.

kamillebloem: Geistingen en Stokkem.

kamillebloemetje (ook *—bloemekes*, *—bloemkes*): Venlo, Hechtel en Houthalen.

wilde kamille: Heythuysen en Baexem

karmille (ook *kermil*): Kortessem en Tongeren.

karmillebloem (*kermillebloem*): Tongeren.

camomille (fr.): Mechelen-Bovelingen en Hasselt.

hemdsknoopje (ook *hemdsknopke(s)*): Schaesberg, Schinnen, Klimmen, Eigenbilzen, Hoeselt, Zonhoven, Kortessem en Vechmaal.

hemdenknoopje (ook *hemdenknopke(s)*): Eys, Vijlen, Kessel, Arcen, Venlo, Venray, Sevenum en Maasbree.

hemdknoopje (*hemdknopke(s)*): Grubbenvorst, Maasbree en Velden.

knoopje (*knopke(s)*): Montfort.

hondsbloem: Bree Wb. en in Vliermaalroot en Broekhuizen.

paardsbloem (*paasbloem*): Brunssum.

paardsoog (ook *paadsoog*, *pjaads-oog*): Vliermaalroot, Kortessem, Vechmaal en Kwaadmechelen.

koemuil: Tongeren.

koeoog: Arcen en Vechmaal.

wormkruid: Neeritter.

dapert: Panningen.

kruidwis: Velden en Maastricht.

mater (ook *motter*): Tongeren en Gronsveld.

theebloem: Eijsden.

wilde margriet: Vechmaal.

roomse kamille: Linne en Maastricht.

stinkende kamille: Merkelbeek en Meerssen.

stinkbloem: Heythuysen, Tungalroy, Mechelen-Bovelingen en Venlo.

valse kamille: Maasbree en Merkelbeek.

geel kamillebloemetje (*—bloemkes*): Vechmaal.

gele kamille: Meerssen.

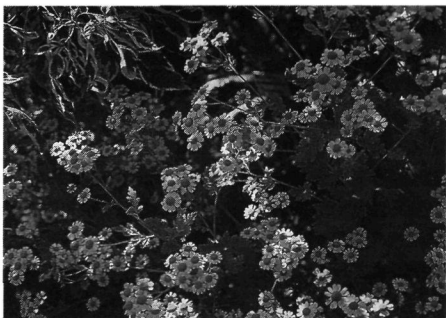
gele sint-jansbloem: Mheer.

goudbloem (ook *goldbloem*): Sevenum en Arcen.

goudsbloem: Maasbree en Neeritter.

MOEDERKRUID

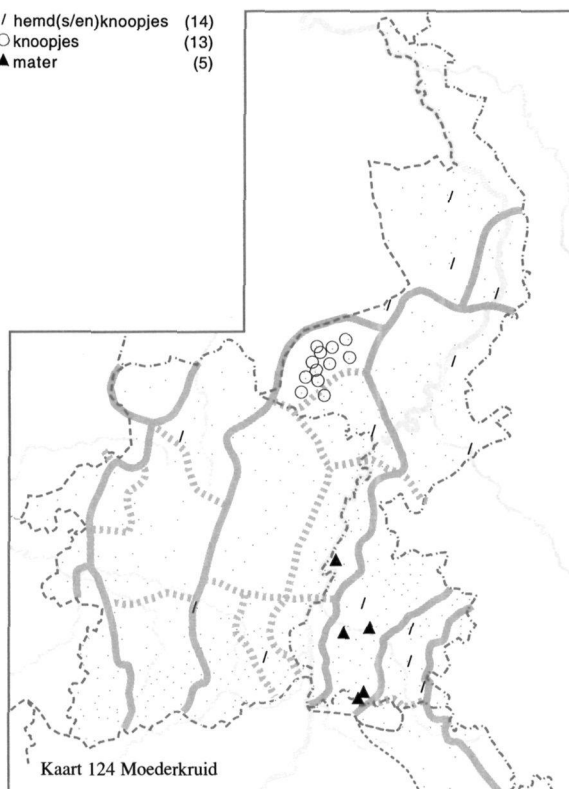
Het moederkruid (*Chrysanthemum parthenium*, voorheen *Tanacetum parthenium*) is een overblijvende compo-

siet van ongeveer 45 cm hoog. De bladeren zijn geveerd. De plant bloeit rijkelijk met kleine bloempjes ("hemdenknoopjes") in losse platte trossen; de straalbloemen zijn wit, het hartje is geel. Er is ook een gekweekte vorm in tuinen met gevulde bloempjes. De plant heeft een onaangename geur en werd bij kwalen van de baarmoeder toegepast. Moederkruid is ingevoerd uit de Oriënt en is een populaire plant in de boerenhof geworden, maar komt nu ook vaak verwilderd voor. Zie ook WLD.I. afl. 5, 140.

/ hemd(s/en)knoopjes (14)
 ○ knoopjes (13)
 ▲ mater (5)

DC 60a (1985) (180), N 92 (1982) (180);
 Tongeren Wb. (356), Valkenburg Wb. (119), Weertlands Wb. (B1-06).

moederkruid: Echt/Gebroek.
moorkruid: Montfort.
meugenmoeder: Tongeren.
mater: verspr. Zuid.Oostlb. en in Stein.
hemdsknoop: Kunrade.
hemdsknoopjes (*hemdsknoopke(s)*, *hemdsknopke(s)*): Eys, Beesel, Schimmert, Thorn, Vlijtingen,

Diepenbeek, Eksel, Oirlo en Meijel.
hemdenknoopjes (*hemdenknoopke(s)*, *hemdenknopke(s)*): Vijlen, Vlodrop, Blerick en Sevenum.
knoopjes (*knoopke(s)*): Weertlands Wb.en in Tungelroy.
schummel: Heerlen.
goudsbloem: Jeuk.

KAAL KNOPKRUID

DC 28 (1956) (010a), Goossens 1b (1960);
 Tungelroy Wb. (186);
 Hs. Weert.

Kaal knopkruid (*Galinsoga parviflora*) is een hardnekkig onkruid van tuinen en akkers, vooral aardappelvelden, dat uit Zuid-Amerika werd ingevoerd en hier snel is verwilderd. Het composietje heeft kleine bloempjes met vijf

witte stralbloempjes om het gele hartje. De bladeren zijn getand.
 cf. WLD.I. afl. 5, 109.

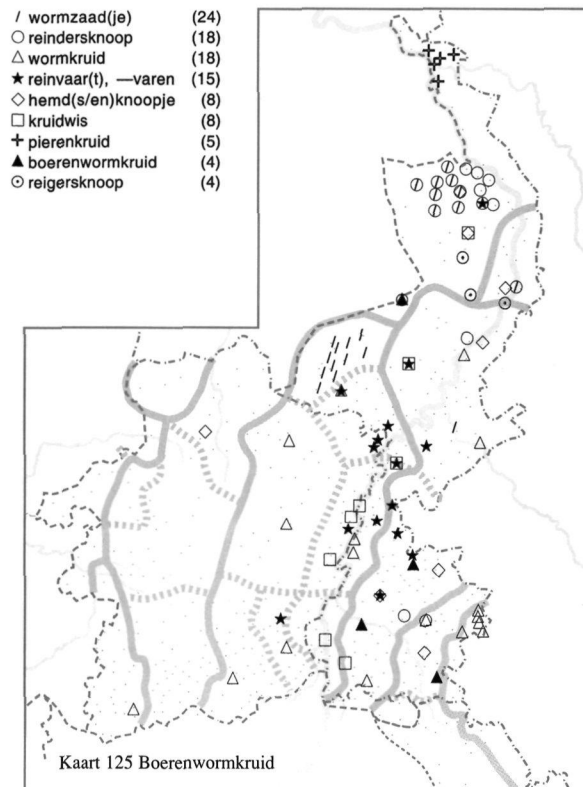
knopkruid: Kerkrade, Vijlen, Beesel, Beek, Brunssum, Nuth/Aalbeek, Wessem, Maasbracht en Maastricht.
knoopkruid: Maasbracht.
knoopjeskruid: Stevensweert.

knoopjes: Tungalroy.
franse drek: Weert.
amerikaanse drek: Lottum en Maasbree.
wijedrek: Maasbree.
schijtkruid: Berg en Ketsingen.
duivelskrallen: Gennep en Venlo.
duivel: Sevenum.
kattokruid: Eys.
kazenkruid: Eys.
fransozenkruid: Echt/Gebroek.
patattenkruid: Blerick.
kaasjekruid: Eys.
kamilkruid: Vechmaal.
kruisjeskruid: Maasbracht.

kruiskruid: Vaals.
scheerling: Blerick.
boterbloem: Gulpen.
kamille: Gennep.
kamillebloempje: Kanne.
nachtegaal: Hout-Blerick.
nachtegaalskruid: Panningen.
nachtschade: Bree.
nachtschalige: Wijchmaal.
reuts: Spaubeek en Nuth/Aalbeek.
reutsel: Vliermaalroot.
wild viooltje: Makset.
wilde boekweit: Dilsen.
wilde margriet: Bree.

BOERENWORMKRUID

DC 60a (1985) (080), N 92 (1982) (080, add.);
 Echt Wb. (072, 098), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (248), Kerkrade Wb. (313), Meerlo-Wanssum Wb. (236), Meeswijk Wl. (519), Sittard Wb. (339, 494), Stokkem Wb. (064), Tegelen Wb. (110), Tongeren Wb. (683), Tungalroy Wb. (187), Venlo Wb. (225, 289), Venray Wb. (375, 547), Weertlands Wb. (B1-11);
 Veldeke 09 (1934) (462).

Het boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) is een forse struikachtige plant en wordt 50 tot 120 cm groot. De stengels groeien rechtop. De bladeren zijn

geveerd met langwerpige, gezaagde slippen en lijken op die van varens. De gele en sterk geurende bloemen staan in knoepvormige hoofdjes met velen

bijeen in een platte tros; de straalbloemen ontbreken (het zijn dus hartjes zonder bloemblaadjes).

Boerenwormkruid bloeit van juli tot september en was een gezocht huismiddel tegen ingewandswormen en maden. Het groeit op stortplaatsen en langs wegen en spoordijken.

Voor **reinvaar** en var. zie het WNT sub reinvaar: *vaar* (varen) van de *rein* of *reen* 'akkergrensvoor'.

cf. WLD.I. afl. 5, 140.

boerenwormkruid: Vijlen, Oirsbeek, Berg-en-Terblijt en Meijel.

wormkruid: Kerkrade Wb. en in Kunrade, Beesel, Vlodrop, Mheer, Tungelroy, Bree, As, Urmond, Stein, Vlijtingen, Tongeren en Jeuk.

wormzaad: Venray Wb., Weertlands Wb. en in Melick en Sittard.

wormzaadje: Meijel en Venlo.

wormbloem: Swalmen.

wormkoekjes: Weert.

pierekruid: Gennep Wb.

reigersknoop: Tegelen, Meijel, Sevenum en Maasbree.

reindersknoop: freq. Kleverlds.; ook in Kunrade, Kessel, Klimmen en Venlo.

ringbeestknoop: Wijlre.

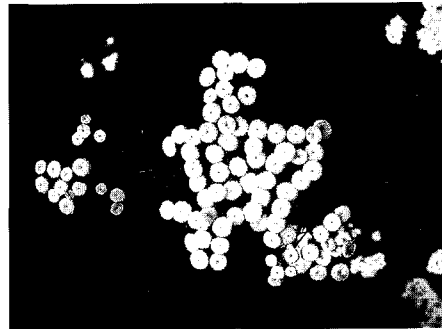
roversknoop: Maasbree.

hemdsknoop: Oirlo en Schimmert.

hemdsknoopje (*hemdsknopke*): Eksel en Eys.

hemdenknoopje (*hemdeknopke*): Horst en Blerick.

hemdknoopje (*hemdknopke*): Reuver en Brunssum.

knoopjesbloem (*knoopkesbloem*):

Lutterade.

koperknoop: Posterholt.

matersknoop: Heythuysen en Tungelroy.

mopjeskruid: Thorn.

remuur: Rosmeer.

reinvaar: Heythuysen, Tungelroy, Thorn, Echt/Gebroek, Meeswijk en Guttecoven.

reinvaren: Tienray, Ophoven en Geistingen.

reinvaart: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Montfort.

reinvaam: Eigenbilzen.

kruidwisbloem: Noorbeek, Terlinden en Vijlen.

kruidwis: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Heythuysen, Gronsveld, Maastricht en Horst.

kruidwijn: Posterholt.

donderkruid: Maastricht en Berg-en-Terblijt.

hommelskruid: Ransdaal en Kunrade.

stinkkruid: Swalmen.

weikruid: Diepenbeek.

geel: Thorn.

DUIZENDBLAD

DC 42b (1967) (004ab), DC 60a (1985) (add.), N 82 (1981) (157 add.), N 92 (1982) (add.); Echt Wb. (053), Kerkrade Wb. (100, 128, 251), Limburgs Id. (084), Sittard Wb. (128), Tongeren Wb. (256), Venray Wb. (195), Weertlands Wb. (B1-04), Zonhoven Wb. (104, 141); Abrahams, P. (1981) (127), Goossens, H. (1981)

(014), Hs. Weert, Theunissen, J. (1979) (016), Vromen, W. (1948-51) (094).

Het gewoon duizendblad (*Achillea millefolium*) is een overblijvende, behaarde composiet met kruipende

wortelstok, die niet hoger wordt dan 50 cm. De fijne blaadjes zijn dubbel of drievoudig geveerd en de kleine witte of roze bloemen met een klein geel hartje staan in schermvormige pluimen dicht bijeen. Het is een algemene plant van graslanden, bermen en spoordijken. cf. WLD.I. afl. 5, 138.

duizendblad: Beesel, Geleen, Schinnen, Ophoven, Bree, Maaseik, Echt/Gebroek, Stokkem, Eijsden,

Diepenbeek, Zonhoven en Meijel.
duizendblader (*duizendblaar*): Hasselt.

duizendschoon: Meterik.

hazegerf: freq. Oostlb.; ook in Kerkrade Wb., Weertlands Wb., Venray Wb. en in Waubach, Maasbracht, Echt/Gebroek, Arcen en Maasbree.

gerf: Limburgs Id., Kerkrade Wb. en in As en Zonhoven.

hazegras: Echt/Gebroek en Geleen.

hazeklee: Tungelroy.

hazedistel: Panningen.

hazenbrood: Oirlo.

hazehut: Neerpelt.

hazedoorn: Panningen.

kerfjeskruid (*kerfkeskruid*): Tongeren.

schaapsgerf: Kerkrade Wb. en in Hoensbroek.

klaverbloem: Gors-Opleeuw.

DONDERKRUID

Het donderkruid (*Inula conyza*, voorheen *Inula vulgaris*) is een in onze streken zeer zeldzame composiet die 90 cm hoog kan worden. Het donderkruid groeit langs wegkanten en heeft langwerpige bladeren en lichtbruin getinte bloemhoofdjes, waarvan sommige met gele straalbloemen.

donderkruid (ook *donnerkruid*): verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Horns en Zuidgeld.Lb.; ook in Schimmert, Berg-en-Terblijt, Bree, Genk, Bolderberg, Zonhoven, Borlo, Kwaadmechelen en Ottersum.

donderbloem: Leopoldsburg en Zolder.

donderbloempje (*donderbloemke*): Meerlo.

donderwortel: Nunhem.

donderbaard: Eksel en Maastricht.

donderpoezen: Neeritter en Thorn.

donderteur: Thorn.

bliksemkruid: Sittard.

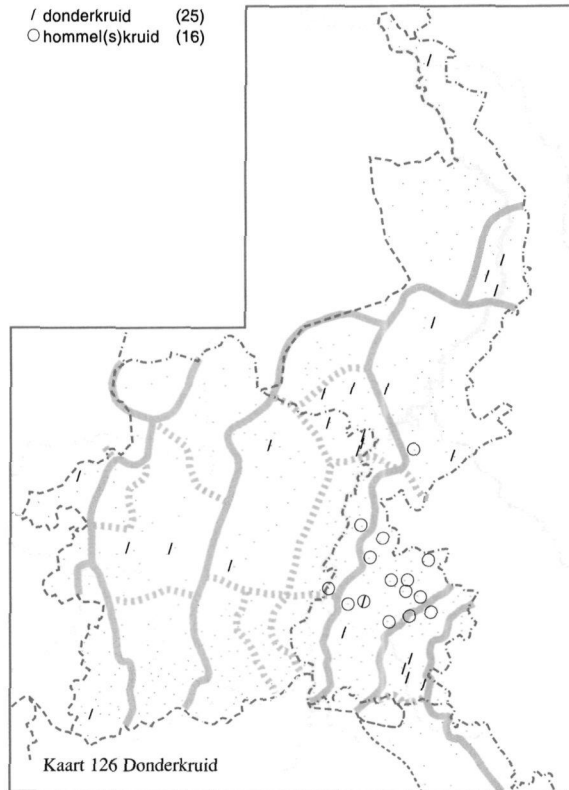
hondskruid: Vliermaalroot.

hondsoog: Donk (bij Herk-de-Stad).

hommelkruid: Montfort, Sittard, Geleen en Geulle.

/ donderkruid (25)
○ hommelskruid (16)

DC 46 (1971) (007), N 37 (1971)
(016d);
Heerlen Wb. (027).

hommelskruid: freq. Zuid.Oostlb.,
verspr. Oost.Zuidlb.; ook in
Guttecoven.
hommelspoezen: Nieuwstadt en
Sittard.
honnelekeur: Vlodrop.
hazenbrood: Middelaar.
hazegerf: Maasbracht.
heelblad: Beesel.

maria kruidwis: Maastricht.
kruidwis: Weert.
schaapsoren: Panningen.
stoeben: Arcen.
tuindistel: Dilsen.
alant: Valkenburg.
boerenwormkruid: Meijel.
reinvaart: Buchten.
onkruid: Jeuk.

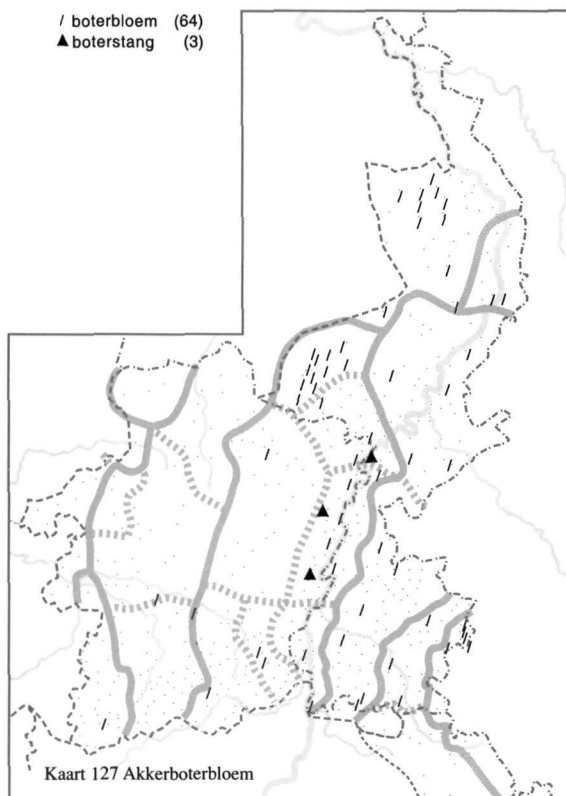
AKKERBOTERBLOEM

Boterbloemen zijn licht giftige planten met opvallende, glanzend gele bloemen met vijf kelkblaadjes. Ze groeien in weiden, bermen en bosranden en worden niet hoger dan een meter. Boterbloemen bloeien van mei tot september. De bloemen werden vroeger gebruikt om boter te kleuren.
Een bekende soort is de akkerboterbloem (*Ranunculus arvensis*) met drie-

delige blaadjes waarvan de segmenten gesteeld zijn. Andere regelmatig in onze streken voorkomende soorten komen na dit lemma afzonderlijk aan bod.
cf. WLD.I. afl. 5, 148.

boterbloem: freq. in heel Lb.
boterstang (ook *boterstan*): Stevensweert, Rotem en Mechelen-aan-de-Maas.

/ boterbloem (64)
 ▲ boterstang (3)

DC 60a (1985) (039, 040, 060, 061, 104, add.), N 92 (1982) (060, add.);
 Heerlen Wb. (008), Kerkrade Wb. (065), Meeswijk Wl. (117, 118), Sittard Wb. (054), Tongeren Wb. (084 add., 716 add.), Tungleroy Wb. (186), Venray Wb. (128), Weertlands Wb. (B1-01);
 Achten, P. (1995) (incl.), Beets, A. (1918), Dols, W. (1953) (219), Reumers, P. (1987) (090), Theunissen, J. (1979) (006), Veldeke 38 (1963) (081), Vromen, W. (1948-51) (094).

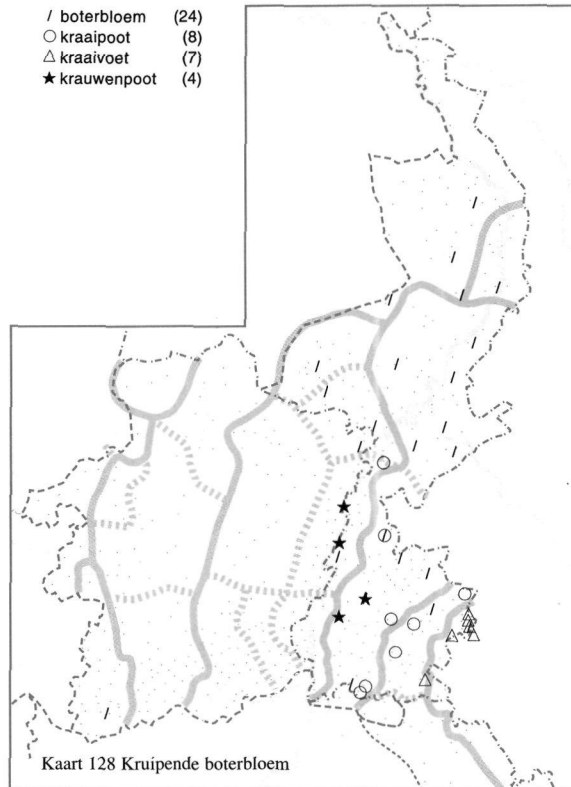
boterjennen: Hoeselt.
bootselbloem: Tongeren.
kraaienpoot (*kraaenpoot*):
 Diepenbeek en Meerssen.
kraaienteen (*kraaenteen*):
 Diepenbeek.

kraaipoot (*kraapoot*): Echt/Gebroek
 en Munstergeleen.
kakenpoot: Echt/Gebroek.
paddenvoet: Tongeren.
weihanenvoet: Beesel.
mezenootje: Stein.

KRUIPENDE BOTERBLOEM

/ boterbloem	(24)
○ kraaipoot	(8)
△ kraivoet	(7)
★ krauwenpoot	(4)

N 82 (1981) (157 add.), N 92 (1982) (061, add.);
 Echt Wb. (071), Kerkrade Wb. (169), Meeswijk Wl. (346), Sittard Wb. (196).

De kruipende boterbloem (*Ranunculus repens*) heeft lange, wortel schietende uitlopers en handvormige bladeren; hij lijkt sterk op de scherpe boterbloem. Voor **kraag-** en **krauw-** zie het lemma KRAAI in WLD.III.4, afl. 1.

kruipende boterbloem: Meijel.

boterbloem: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Heerlen, Weert, Tungalroy, Ophoven, Thorn, Stein, Jeuk en Blerick.

dotterbloem: Vlodrop.

boerbloem: Eys.

paddenvoet: Tongeren.

kraaienvoet: Bree en Montfort.

kraivoet (*kraavoets*, *kraavoet*):
 Kerkrade Wb. en in Vijlen.

kraaienpoot: Thorn en Geleen.

kraaipoot (*kraapoot*): verspr.

Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Echt/Gebroek.

kraagspoot: Meeswijk.

krauwenpoot: Schimmert, Meerssen, Grevenbicht/Papenhoven en Urmond.

hanenvoet: Beesel.

hennenvoet: Oirlo.

SCHERPE BOTERBLOEM

N 92 (1982) (104).

De scherpe boterbloem (*Ranunculus acris*), die handvormig gedeelde blaadjes heeft waarvan de segmenten ongesteeld zijn, is de meest voorkomende boterbloemsoort. De plant heeft het een tijdlang moeilijk gehad en leek sterk terug te lopen, maar is sinds kort weer volop in opmars langs bermen en in weilanden.

boterbloem: freq. in heel Lb.

wilde boterbloem: Meijel.

boterbloempje (*boterbloemke*):
Blerick.

boterstangetje: Thorn en Schimmert.

goudbloem: Tungelroy.

gouden knop: Jeuk.

kraaienvoet (*kraaënpoot*):
Diepenbeek.

kraaipoot (*kraapoot*): Wijlre.

kraaivoet (*kraavos*): Kerkrade.

saffelaar: Jeuk.

EGELBOTERBLOEM

DC 60a (1985) (040), N 92 (1982) (040).

De egelboterbloem (*Ranunculus flammula*) wordt 15 tot 50 cm groot en is te vinden op moerassige plaatsen, in vochtige weilanden en langs sloot- en greppelkanten. Deze soort wijkt af van de scherpe boterbloem, de akkerboterbloem en de kruipende boterbloem doordat de kruipende of rechtopstaande

stengels hol zijn en de bladeren niet gedeeld maar lancetvormig zijn.

egelboterbloem: Echt/Gebroek.

weiboterbloem: Montfort.

kruipende boterbloem: Sittard.

boterbloem: verspr. in NI. Lb.; ook in Bree.

kraaienvoet: Mheer.

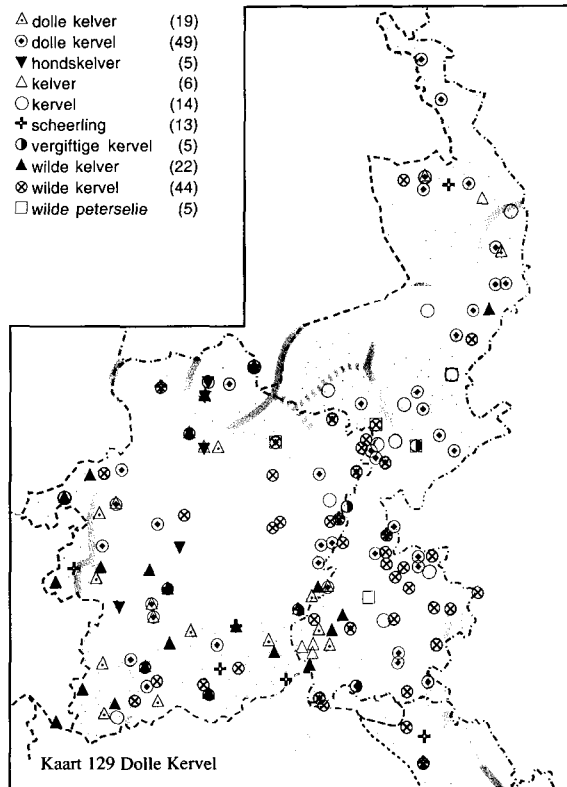
kraaipoot (*kraa-poot*): Sittard.

DOLLE KERVEL

Dolle kervel (*Chaerophyllum temulum*) is 30 tot 120 cm groot. Het is een op fluitekruid lijkende schermbloemige; de bloeiwijze bestaat uit vlakke schermen van witte bloemetjes op stengeltjes die allen uit hetzelfde punt vertrekken. In knop hangen de bloemetjes. De vruchtjes zijn langwerpig geribd. Het blad lijkt op dat van de fijne kervel (*Anthriscus sylvestris*), het keukenkruid dat verwant is aan de

△ dolle kavel	(19)
⊙ dolle kavel	(49)
▼ hondskavel	(5)
△ kavel	(6)
○ kavel	(14)
+ scheerling	(13)
⊙ vergiftige kavel	(5)
▲ wilde kavel	(22)
⊗ wilde kavel	(44)
□ wilde peterselie	(5)

DC 60a (1985) (016), N 92 (1982) (016, 016 add.), SGV (1914) (007 add.), ZND 06 (1924) (035), ZND 15 (1930) (008 add.);
Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.516),
Sittard Wb. (370).

Kaart 129 Dolle Kavel

dolle kavel, maar de laatste is niet eetbaar, integendeel: hij is giftig. Hij groeit in heggen, lichte bossen, kreupelhout en langs wegkanten.
cf. WLD.I. afl. 5, 137.

dolle kavel: verspr. Oostlb., Centr.Maaslds., Dommelds., Lonerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Wijlre, Gulpen, Vijlen, Molenbeersel, Hunsel, Bree, Neeroeteren, Eijsden, Schalkhoven, Zolder, Lummen, Heppen, Beringen en Tessenderlo.

dolle kavel: Heer, Uikhoven, Lanaken, Neerharen, Limmel, Rosmeer, Koninksem, Overpelt, Wijchmaal, Peer, Paal, Beringen, Veulen, Kortessem, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Borlo, Velden en Venray.

wilde kavel: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Horns,

Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Hombourg, Welkenraedt, Reuver, Borgharen, Eijsden, Piringen, Koninksem, 's-Herenelderen, Eksel, Houthalen, Gelinden, Hoepertingen, Voort, Oostham, Lommel en Merselo.

wilde kavel: Steyl, Meerssen, Amby, Rekem, Kanne, Bilzen, Vlijtingen, Koninksem, Hamont, Overpelt, Eksel, Schulen, Kuringen, Hasselt, Hoepertingen, Wellen, Velm, Mielen-boven-Aalst, Kwaadmechelen, Tessenderlo en Loksbergen.

witte kavel: Houthalen.

witte kavel: Jeuk.

vergiftige kavel: Montfort, Mheer, Grevenbicht/Papenhoven, Lanaken en Hasselt.

vergiftige kavel: Sint-Lambrechts-Herk, Sint-Truiden en Hoeselt.

kavel: Panningen, Beegden, Swalmen, Brunssum, Heek,

Tungelroy, Maasbracht,
Stevensweert, Rotem, Hamont,
Jeuk, Tessenderlo, Arcen en
Venray.

kelver: Wolder/Oud-Vroenhoven,
Maastricht, Sint-Pieter, Sint-
Lambrechts-Herk, Alken en
Swolgen.

muizekervel: Maasbree.

hondskervel: Bree en Mechelen-aan-
de-Maas.

hondskelver: Neerpelt, Overpelt,
Wijchmaal, Zonhoven en Wijer.

hondsdolkelver: Wijer.

rode kervel: Zonhoven.

stinkkelver: Peer.

hondspeterselie: Heythuysen en
Schimmert.

dolle peterselie: Beesel en
Schimmert.

wilde peterselie: Swalmen, Montfort,
Schimmert, Thorn en Bree.

witte peterselie: Sittard.

kromme peterselie: Stein.

peterselie: Blerick en Venlo.

wilde persil (fr.): Niel-bij-St.-Truiden.

parapluitjes: Opglabbeek.

paraplu's: Stokkem.

toetenkruid: Membach.

toetenloof: Herbesthal, Kettenis en
Eupen.

scheerling: Montzen, Welkenraedt,
Sittard, Stokkem, Lanaken, Bilzen,
Zichen-Zussen-Bolder, Riksingem,
Hamont, Hasselt, Halen, Lommel
en Oirlo.

dronker: Tungelroy.

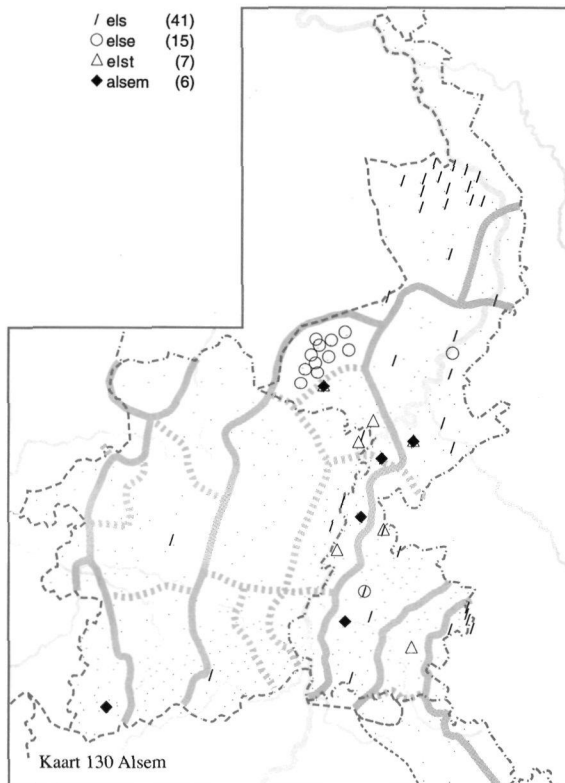
ijzerbloem: Valkenburg en Margraten.

watergier: Weert.

wilde poten: Wijer.

ALSEM

Baader 10 (zj) (513, 580), DC 60a
(1985) (172, add.), N 92 (1982)
(172);
Echt Wb. (020), Kerkrade Wb.
(083), Limburgs Id. (031), Meerlo-
Wanssum Wb. (104), Meeswijk
Wl. (001), Sittard Wb. (013),
Tegelen Wb. (082), Tongeren Wb.
(230, 502), Tungelroy Wb. (186),
Valkenburg Wb. (050), Venray Wb.
(157), Weertlands Wb. (B1-01),
Zonhoven Wb. (183);
Hs. Venlo, Reumers, P. (1987)
(090).

Alsem is een composietengeslacht van geheel witviltig behaarde planten. De roodbruine stengels zijn onderaan houtig en de bladeren zijn zeer diep ingesnedden met draaddunne slippen. De kleine bloemen staan in gesteelde hoofdjes aan meestal overhangende takken; de kleur van de bloemen is geel met wat rood en de geur is sterk kruidig. Alsem bloeit van juli tot oktober. Er wordt brandewijn (het bekende Limburgse elske of elsenbitter) en thee van getrokken om de spijsvertering te bevorderen.

De twee bekendste soorten zijn de bijvoet (*Artemisia vulgaris*), een algemeen onkruid langs wegen en spoorlijnen en tussen kreupelhout, en de veel zeldzamere absintalsem (*Artemisia absinthium*).

bijvoet: Sittard en Rosmeer.

alsem: Montfort, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Echt/Gebroek, Guttecoven en Jeuk.

els: freq. Kleverlds., verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade

Wb. en in Tungelroy, Geistingen, Tongerenen Zonhoven.

wilde els: Echt/Gebroek.

else: Limburgs Id. en Weertlands Wb.en in Beesel en Schimmert.

elst: Eys, Montfort, Sittard, Tungelroy, Ophoven, Thorn en Stein,

balsem: As.

kruidwijn met els: Herten (bij Roermond).

kruidwis: Vlijtingen.

kruidwisplant: Heythuysen.

lieievrouw: Diepenbeek.

reindersknoop: Venlo.

sint-janskruid: Rosmeer en Tongeren.

RAKET

DC 60a (1985) (062), N 92 (1982) (062, add.); Reumers, P. (1987) (090).

De gewone raket (*Sisymbrium officinale*) wordt 30 tot 70 cm groot. De stengels zijn behaard en de zijtakken groeien afstaand. De bladeren zijn geveerd met gezaagde blaadjes. De bloemen zijn klein en lichtgeel van kleur; de vruchten zijn hauwen die rechtopstaand tegen de stengel zitten aangedrukt.

raket: Echt/Gebroek.

rattekruid: Beesel, Swalmen, Montfort, Sittard, Schimmert, Ophoven, Thorn, Stein en Meijel.

ijzerkruid: Maasbree, Posterholt en Vijlen.

vlierkruid: Jeuk.

vlieskruid: Maasbree.

hennekruid: Tungelroy.

hennenvoet: Jeuk.

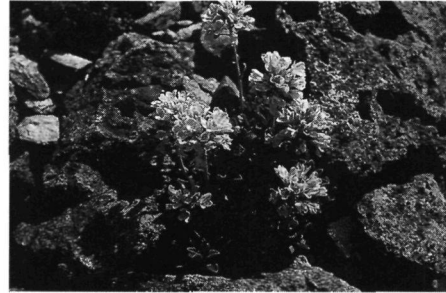
WITTE KRODDE

DC 60a (1985) (063), N 92 (1982) (063).

De witte krodde (*Thlaspi arvense*) is een kale, geelgroene plant van 15 tot

40 cm groot. Ze behoort tot de kruisbloemigen en lijkt op het herderstasje en de waterkers. De stengels groeien rechtop. De wortelbladen zijn langwer-

pig en gesteeld; de stengelbladen zijn stengelomvattend, pijlvormig en getand. De bloemetjes zijn wit en bloeien van mei tot september. De hawtjes zijn groot, rond, breed gevleugeld en aan de top diep ingesneden. Witte krodde groeit op bouwland en langs wegen en dijken.

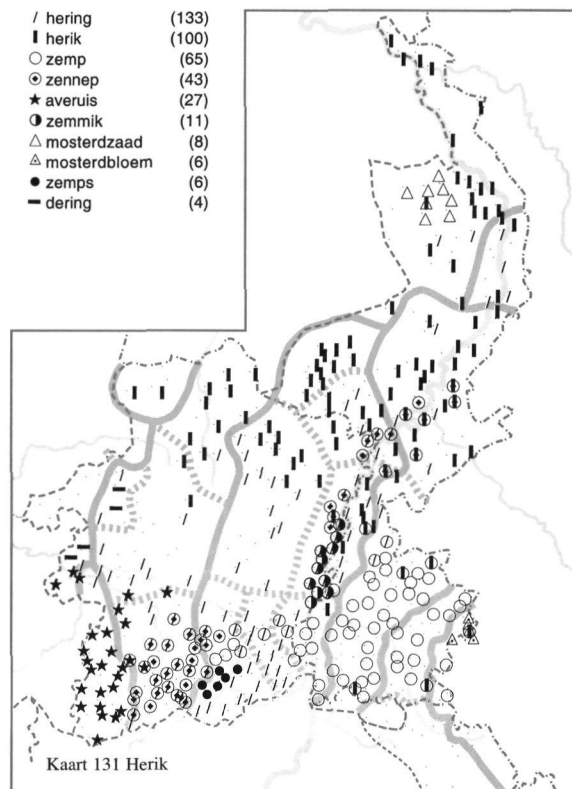

witte krodde: Echt/Gebroek.
witkrot: Tungelroy.
witte kiek: Stein.
boerenkers: Sittard.
herderstasje (ook *herderstaske*):
 Thorn, Schimmert en Wijlre.
herdentasje (*herdentaske*): Vlodrop.

taskruid: Tungelroy en Schimmert.
tasjes (*taske(s)*): Beesel, Swalmen, Montfort en Schimmert.
palmkruid: Echt/Gebroek.
truweeltje (*truweelke*): Jeuk.

HERIK

DC 17 (1949) (012), DC 28 (1956) (010a), DC 43 (1968) (012), Goossens 1b (1960), N 92 (1982) (add.);
 Echt Wb. (135), Gronsveld Wb. (571), Haspengouws Id. (295), Kerkrade Wb. (199), Meerlo-Wanssum Wb. (138), Meeswijk Wl. (258, 769), Sint-Truiden Wb. (051), Sittard Wb. (502), Tongeren Wb. (210, 698), Tungelroy Wb. (186), Uikhoven Wl. (060), Valkenburg Wb. (205), Venray Wb. (287), Weertlands Wb. (B1-04);
 Veldeke 31 (1956) (073), Veldeke 41 (1966) (072).

De herik (*Sinapis arvensis*) is een op koolzaad en raapzaad gelijkend

onkruid uit de kruisbloemenfamilie dat groeit op bouwland. De bloemen zijn

geel en hebben vier kroonblaadjes; de zaden zitten in hauwen met een taps toelopende snavel. De behaarde stengels staan rechtop en zijn sterk vertakt. De onderste bladeren zijn gelobd en de bovenste getand; alle bladeren zijn behaard. Herik kan 80 cm hoog worden. Voor de knopherik (*Raphanus raphanistrum*) die veel op de herik lijkt, maar lichtgele of witte bloemen heeft met paarse adertjes en i.p.v. horizontaal afstaande kelkblaadjes rechtopstaande kelkblaadjes, zie de inleiding van deze paragraaf.
cf. WLD.I. afl. 5, 114.

herik (ook *herk*): freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Dommellds. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Kerkrade, Vijlen, Bunde, Hechtel, Helchteren, Lommel, Stevensvennen, Arcen en Blerick.

derik: Kwaadmechelen, Oostham en Tessenderlo.

hering (ook *ering*, *herin*): freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds., verspr. Oostlb., Horns, Trichterlds., Truierlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nederweert, Ospel, Peer, Heppen,

Paal, Linkhout, Loksbergen en Halen.

dering: Beverlo, Beringen, Zelem en Meldert.

gering: Heusden en Zolder.

gerf: Zolder.

helderik: Nederweert.

herrie: Margraten.

helmherik: Ottersum en Milsbeek.

knophering: Rukkelingen-Loon.

zemp (ook *zem*): alg. Zuid.Oostlb., Oost.Zuidlb. en Trichterlds., verspr. Tongerlds.; ook in Haspengouwsch Id. en in Kerkrade, Bocholtz, Vaals, Echt/Gebroek, Guttecoven, Geulle, Bilzen, Mopertingen en Vechmaal.

zennep: alg. Lonerlds., freq. Tongerlds., verspr. Noord.Oostlb., Horns, en Centr.Maaslds.

zemps: freq. Tongerlds.

zeems: Tongeren.

zemmik: freq. Centr.Maaslds.; ook in Neerharen.

knopzemp: Bocholtz.

mosterdzemp: Ransdaal.

mosterdbloem: Kerkrade Wb.

mosterdzaad: Venray Wb.

wilde mosterd: Middelaar en Ulestraten.

mosterd: Maastricht.

averuis: alg. Truierlds., verspr. Lonerlds.; ook in Stevoort, Hasselt, Loksbergen en Halen.

haveruis: Alken, Montenaken en Hasselt.

ageruis: Linkhout.

alverdrijf: Klimmen en Heerlen.

albederf: Schimmert.

reuts: Arcen.

reugel: Weert.

reut: Einighausen.

rijf: Sittard.

gele gansbloem: Neer.

gele bloem: Stokkem.

kranenburgse bloemen: Middelaar.

vetbloemen: Mechelen.

kattenstaart: Helden/Everlo.

rattenstaart: Weert.

smele: Heijen en Venlo.

trosjes: Blerick.

kruidwis: Maastricht.
koolzaad: Stevensweert.

onkruid: Waubach.
wildgroen: Heppen en Koersel.

JUDASPENNING

DC 60a (1985) (137), N 92 (1982) (137);
Kerkrade Wb. (135), Valkenburg Wb. (089),
Zonhoven Wb. (192).

De wilde judaspenning (*Lunaria rediviva*) is de verwilderde vorm van een sierplant van het boerenerf (*Lunaria annua* of *biënnis*) met grote bladeren en donkerpaarse bloemen (er is een variëteit met witte bloemen), die 1 m hoog kan worden. De onderste bladeren en die van de rozet zijn diep ingesneden bij de steel en spits aan de top; de bovenste zijn haast ongesteeld. De plant wordt gekweekt om de grote ronde tussenschotten van de hawtjes, die als zilveren munten glanzen en voor winterboeketten worden gebruikt en komt, zoals gezegd, ook verwilderd voor langs wegen en op spoordijken.

judaspenning (ook *judaspennik*): freq.
in heel Lb.

zilverpenning: Maasbree.

zilvertjes (*zilverkes*): Vlijtingen.

centen: Jeuk, Diepenbeek en
Eigenbilzen.

centenkruid: Diepenbeek.

geld: Jeuk.

jodenoer: Valkenburg.

droogpiket: Meijel.

HERDERSTASJE

DC 58 (1983) (004), N 92 (1982) (add.);
Sittard Wb. (334), Tongeren Wb. (552), Tungalroy
Wb. (187), Venlo Wb. (108), Weertlands Wb. (B1-
07), Zonhoven Wb. (168);
Hs. Weert, Reumers, P. (1987) (090).

Het gewone herderstasje (*Capsella bursa-pastoris*) is een 50 cm hoog wit-
bloeiend plantje uit de kruisbloemen-

familie. Uit een grondstandig rozet van
diep ingesneden langwerpige bladeren
komt een rechte bloeistengel, waaraan
het hele jaar door bloemtjes kunnen
komen. De vrucht is een hartvormig
hawtje met verschillende zaadjes
erin.

herderstasje (ook *herderstaske*): ver-

spr. Nl. Lb.; ook in Ophoven,
Stokkem en Mechelen-Bovelingen.
scheberstasje (*scheberstaske*):
Posterholt.
schepersschopje (*schepersschupke*):
Tongeren.
lepeltjeskruid (*lepelkeskruid*):
Maasbracht.
vingerhoedje: Rotem en Hoeselt.
ratelaartje (*ratelaarke*): Sittard.
portemonneetje (*portemonneeke*):
Lommel.
kalebasje (*kalbaske*): Klimmen.
mager mannetje (*—manke, —manne-
ke*): Weertlands Wb.en in
Tungelroy.
broodjes: Venlo, Echt/Gebroek en
Genk.
broodjesplant: Blerick.
ganzentong: Ophoven, Zonhoven en
Uikhoven.

kruidkers: Maasbree.
drek ('onkruid'): Meijel.
aardsjallen: Meijel.

OOIEVAARSBEK

DC 60a (1985) (065), N 92 (1982) (065).

Ooievaarsbekken, zoals de zachte ooievaarsbek (*Geranium molle*), de kleine ooievaarsbek (*Geranium pusillum*) en het robertskruid (*Geranium robertianum*; zie de inleiding van paragraaf 3.2), zijn 5 tot 40 cm hoge plantjes die kort behaard zijn. Er zijn ook grotere soorten met grotere bloemen, maar die zijn in onze streken erg zeldzaam. De bladeren zijn gespleten in vijf tot zeven delen met driedelige slippen. De bloemen zijn

klein en bleekpaars van kleur en de langwerpige vruchten zijn behaard. De bloeitijd duurt van mei tot september. De hierboven genoemde soorten ooievaarsbekken groeien vooral op zandig bouwland en langs wegkanten.

ooievaarsbek: Swalmen, Montfort, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Bree, Echt/Gebroek, Jeuk, Tienray en Maasbree.

ooievaarsbek: Vlodrop.
reigersbek: Meijel.

duivenbek: Wijlre, Montfort,
Tungelroy en Oirlo.
duivenmuil: Beesel.
hanenkam (*hanenkamp*): Mechelen-
aan-de-Maas.
kammen: Jeuk.

duivelsbloem: Ophoven, Thorn en
Schimmert.
duivelskruid: Schimmert.
kersjes (*keskes*): Jeuk.
scharrekruid: Meijel.
voerkettinkjes (*voerkettekes*): Jeuk.

ZILVERSCHOON

DC 60a (1985) (066), N 92 (1982) (066).

Het zilverschoon (*Potentilla anserina*) maakt deel uit van het geslacht van de ganzeriken. De stengels zijn kruipend met lange wortelende uitlopers. Zilverschoon kan tred verdragen en groeit dan laag bij de grond; anders kan het tot 50 cm hoog worden. De bladeren zijn het belangrijkste kenmerk om zilverschoon te onderscheiden van andere ganzeriken; ze zijn oneven geveerd, de blaadjes zijn gezaagd en aan de onderkant wit zijdeachtig behaard. De bloemen hebben vijf gele kroonblaadjes, groeien afzonderlijk en zijn groot en lang gesteeld. Zilverschoon groeit in bermen, heggen, zandige gronden en oevers.

zilverschoon: Vijlen, Berg-en-Terblijt,
Echt/Gebroek, Urmond, Oirlo,
Meijel en Maasbree.

zilverblad: Tungelroy.
zilverkruid: Beesel, Schimmert,
Tungelroy, Thorn, Bree, Stein,
Jeuk, Oirlo en Maasbree.
gele ganzebloem: Sittard.
ganzentong: Waubach.
ganzerik: Wijlre, Swalmen, Montfort,
Vlodrop, Mheer en Blerick.
ledderkruid: Diepenbeek.
alverdrijf: Sittard.
reinvaar: Echt/Gebroek.

VIJFVINGERKRUID

DC 60a (1985) (067), N 92 (1982) (067).

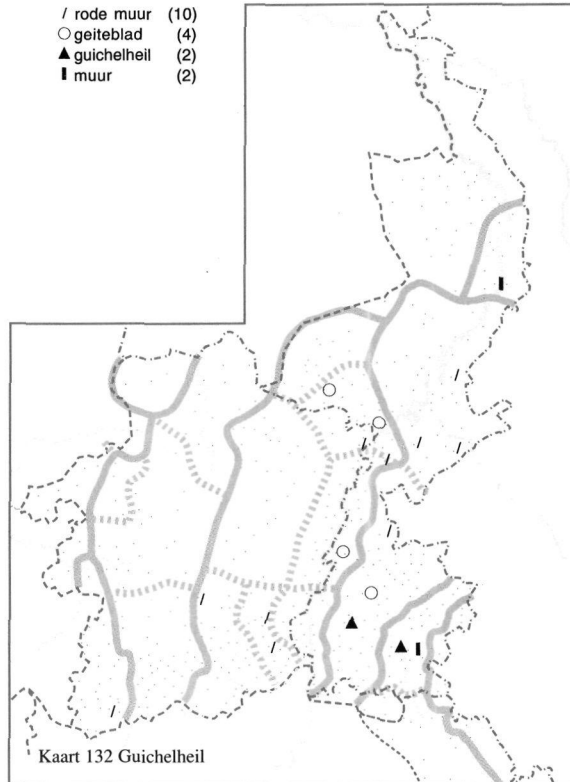
Het vijfvingerkruid (*Potentilla reptans*) wordt 30 tot 60 cm groot en behoort tot het geslacht van de ganzeriken. De stengels zijn lang, kruipend, onvertakt en meestal wortelend. De handvormige, lang gesteelde bladeren hebben vijf tot zeven gezaagde blaadjes die aan de onderkant spaarzaam zacht behaard zijn. De gele bloemen groeien afzonderlijk of in paren; ze zijn vrij groot, hebben vijf kroonblaadjes en bloeien van juni tot september. Het vijfvingerkruid groeit langs wegkanten en dijken.

vijfvingerkruid: Beesel, Montfort, Sittard, Schimmert, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Ophoven, Bree, Echt/Gebroek, Stein, Jeuk, Oirlo en Meijel.

vingerkruid: Wijlre, Vijlen, Vlodrop, Schimmert, Thorn, Stevensweert en Maasbree.

GUICHELHEIL

- / rode muur (10)
- geiteblad (4)
- ▲ guichelheil (2)
- ┆ muur (2)

DC 60a (1985) (068), N 92 (1982) (068, add.);
Reumers, P. (1987) (090).

Het guichelheil (*Anagallis arvensis*) is een 5 tot 40 cm lage plant met liggende stengels dat tapijten vormt. De

bladeren zijn eivormig en ongesteeld en groeien tegenoverstaand. De rode of vleeskleurige bloemen groeien in de bladoksels en hebben vijf kroonblaadjes. De bloemen zijn alleen bij zonnig weer in de voormiddag geopend. De bloeitijd duurt van mei tot september. Guichelheil groeit op bouwland, in moestuinen en grazige zandterreinen.

guichelheil: Berg-en-Terblijt en Wijlre.
guichel: Tungelroy.
gagelhei: Meijel.

geiteblad: Schimmert, Tungelroy,
Thorn en Stein.

ganzemuur: Schimmert.

muur (ook *mier*): Blerick en Eys.

blauwe muur (— *mier*): Beesel.

kwade muur (— *mier*): Meerssen.

rode muur (ook *roo mier*, *rooie mier*):

Swalmen, Montfort, Posterholt,
Sittard, Ophoven, Echt/Gebroek,
Eigenbilzen, Vlijtingen,
Diepenbeek en Jeuk.

roodwier: Vlodrop.

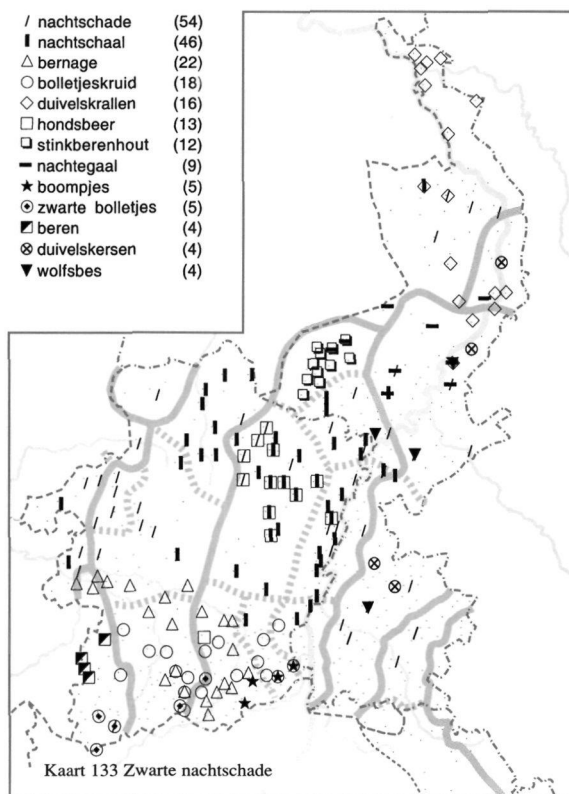
rode pimpernel: Maastricht.

tikkels: Meijel.

ZWARTE NACHTSCHADE

/ nachtschade	(54)
■ nachtschaal	(46)
△ bernage	(22)
○ bolletjeskruid	(18)
◇ duivelskrallen	(16)
□ hondsbeer	(13)
▣ stinkberenhout	(12)
— nachtegaal	(9)
★ boompjes	(5)
⊙ zwarte bolletjes	(5)
■ beren	(4)
⊗ duivelskersen	(4)
▼ wolfsbes	(4)

DC 28 (1956) (010a), DC 60a
(1985) (069), Goossens 1b (1960),
N 92 (1982) (069, 069 add.);
Bree Wb. (130), Genk Wb. (038),
Gennep Wb., Hamont Wl. (306),
Meeswijk Wl. (437), Meeuwen Wl.
(155), Tungelroy Wb. (187),
Weertlands Wb. (B1-10),
Zonhoven Wb. (351);
Goossens, J. (1959).

Kaart 133 Zwarte nachtschade

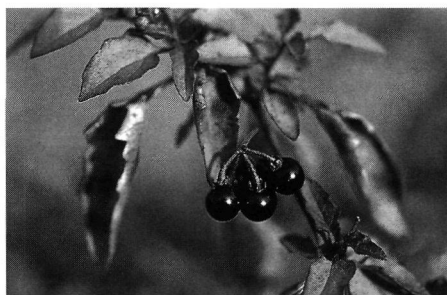
De zwarte nachtschade (*Solanum nigrum*) is een tot 80 cm hoog onkruid, dat groeit op akkers, ruigten, langs wegkanten en in moestuinen. De bladeren zijn eivormig en gaafrandig of iets bochtig getand. De bloemen groeien in schermvormige trossen en bloeien van juni tot oktober. De kroonblaadjes zijn wit en de grote meeldragers geel; de bloem lijkt veel op de bloesem van de nauw verwante aardappelplant. De bessen zijn eerst groen

en later glanzend zwart en zeer giftig. cf. WLD.I. afl. 5, 110.

zwarte nachtschade (ook — *nachtscha*): Kunrade, Montfort, Berg-en-Terblijt en Echt/Gebroek.

nachtschade (ook *nachscha*, *nachschaai*, *nachschaai*): alg. Lommels, Beringerlds., het westen van Demerkemp. en in Brab.Lb., freq. Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., verspr. Oostlb.,

- Dommellds. en Kleverlds.; ook in Wijlre en Jeuk.
- aschade:** Stokrooie.
- nachtschaal** (ook *achschaal*, *nachtschaal*): freq. Maaskemp., Centr., Maaslds. en Dommellds., versr. Horns; ook in Baexem, Pey, Lanaken, Neerharen, Munsterbilzen, Hechtel, Zonhoven, Tessengerlo, Zelem en Venray.
- bernachtschaal:** Bilzen.
- lachschaal:** Opgrimbie.
- nachtegaal:** verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nederweert, Ospel, Hout-Blerick en Meijel.
- nachtegaalskruid:** Panningen.
- zwarte nachtegaal:** Binderveld.
- duivelskruid:** Arcen en Oirsbeek.
- duivelskers:** Reuver, Geleen, Schinnen en Velden.
- duivelskrallen:** freq. Kleverlds.; ook in Tegelen, Baarlo, Beesel, Blerick en Venlo.
- wolfsbes:** Beesel, Montfort, Schimmert en Thorn.
- wolfskers:** Lutterade.
- hondskers:** Helden/Everlo en Roggel.
- hondsbeer:** Bree Wb. en in Dilsen en Vliermaalroot.
- stinkberenhout:** Weertlands Wb.
- berenkruid:** Stevoort en Aalst-bij-St.-Truiden.
- beertjeskruid:** Melveren.
- beren:** freq. in het westen van het Truierlds.
- barstberen:** Loksbergen.
- barstekruid:** Hees.
- hondskrallen:** Meijel, Sevenum en Tegelen.
- kralskruid:** Martenslinde.
- krallen:** Kessel.
- zwarte krallen:** Sevenum en Helden/Everlo.
- kersjeskruid:** Waltwilder.
- vergiftigde kersjes:** Hulsberg.
- vergifbolletjes:** Hoepertingen en Mechelen-Bovelingen.
- bolletjes:** Heks.
- bolletjeskruid:** verspr. in heel Haspengouw.
- zwart bollenkruid:** Veldwezelt.
- zwarte bolletjes:** Overrepen, Horpmaal, Buvingen, Jeuk en Vorsen.
- balletjeskruid:** Hees en Vlijtingen.
- patattenkruid:** Blerick.
- wilde aardappelen:** Zichen-Zussen-Bolder.
- wilde tomaten:** Vliermaalroot.
- zwarte wiemelen:** Martenslinde en Kanne.
- bernage** (ook *brenaas*): freq. Tongerlds., Lonerlds. en het zuiden van Demerkemp.; ook in Herk-de-Stad en Donk (bij Herk-de-Stad).
- vernage:** Kuringen.
- marnas:** Gors-Opleeuw.
- renas:** Alken.
- petunietje** (*petunnekes*): Zonhoven.
- blaaipitje:** Stein.
- tinkruid:** Wijer.
- gerf:** Borgloon.
- boompjes:** Vroenhoven, Riemst, Genoelselderen en Mal.
- smerig kruid:** Herderen.
- wild gras:** Aalst-bij-St.-Truiden.

BILZEKRUID

DC 60a (1985) (070), N 92 (1982) (070).

Het bilzekruid (*Hyoscyamus niger*) ruikt onaangenaam en is zeer giftig. Het wordt 30 tot 80 cm groot en behoort tot de nachtschadefamilie. De gehele plant is wollig behaard en kleverig door de klierharen; de bladeren zijn eivormig en grof bochtig getand. De trechtersvormige bloemen groeien in vrij dichte trossen. Ze zijn fletsgeel, meestal met paarse aderen, en bloeien van juni tot september. Het bilzekruid groeit op puinhopen, mesthopen en langs wegkanten en is zeldzaam in Nederland en België.

bilzekruid: Beesel, Lutterade, Schimmert, Tungalroy, Geistingen, Thorn, Echt/Gebroek en Stein.
malle willemkruid: Echt/Gebroek.
varkensboon: Montfort.

BERNAGIE

DC 60a (1985) (071), N 92 (1982) (071);
Genk Wb. (314).

De bernagie (*Borago officinalis*) is een forse, soms 50 cm hoge plant met grote blauwe, soms witte, knikkende bloemen als vijfpuntige sterren, waaruit vijf lange, tegen elkaar gedrukte helmknoppen als een snavel vooruitsteken. De onderste bladeren zijn langgesteeld en breed, de hogere zijn korter gesteeld en smaller, de bovenste ongesteeld. De bladeren smaken naar komkommer en kunnen worden gegeten als salade. Daarom werd bernagie

soms in moestuinen gekweekt. Vervolgens is de van oorsprong Zuid-Europese plant in onze streken verwilderd.

bernagie: Jeuk en Berg-en-Terblijt.
bernagiekruid: Schimmert.
borage: Vijlen, Heythuysen, Meerssen en Meijel.
boerinnetje (boerinneke): Thorn en Schimmert.
komkommerkruid: Thorn.
komkommerplant: Echt/Gebroek.
komkommerplantje: Echt/Gebroek.
nachtpit: Montfort.
nachtpitje: Stein.
steekneus (steknaas): Beesel.
steekneusje (stekneuske): Genk.

STALKAARS

DC 60a (1985) (072), N 92 (1982) (072).

De stalkaars (*Verbascum densiflorum*) is een zeldzame 30 tot 180 cm grote plant op droge zandige plaatsen en langs grote rivieren. De bladeren zijn langwerpig, gekarteld, langs de stengel aflopend en witviltig. Van die witte 'wol' maakte men vroeger lampenpitten. De plant heeft een lange, dichte aar met grote, uitgespreide bloemen; de bloem heeft vijf gele kroonblaadjes, twee lange en kale meeldraden en drie korte, wollig behaarde meeldraden. De bloeitijd duurt van juli tot oktober.

stalkaars (ook *stalkeets*): Sittard, Maastricht en Vijlen.

koningskaars (*koningskeets*): Kunrade.

maagdenkaars: Jeuk.

paaskaars (ook *paaskees*): Jeuk.

gele kaars: Jeuk.

kaars (ook *keets*): Jeuk, Oirsbeek en Kerkrade.

kaarsenbloem: Swalmen.

grote toorts: Montfort.

toorts: Berg-en-Terblijt, Swalmen, Montfort en Guttecoven.

vuurtoren: Vlodrop.

vossenstots: Wijlre.

kattenkop: Beesel, Schimmert,

Tungelroy, Thorn, Bree, Stein en Jeuk.

lammetjesblaren (*lammerkensblaren*): Jeuk.

lammetjesoren (*lammerkensoren*): Jeuk.

zokkenblaren: Jeuk.

zoklappenen: Jeuk.

zokken: Jeuk.

zokjes (*zokskens*): Jeuk.

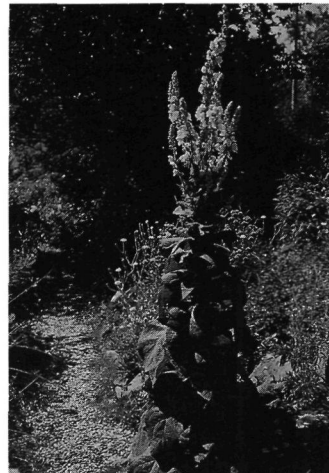
wilde zokken: Jeuk.

wilde tabak: Jeuk.

wolharen: Jeuk.

wolplant: Jeuk.

gele thee: Jeuk.

KONINGSKAARS

DC 60a (1985) (073, add.), N 92 (1982) (073); Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.516); Theunissen, J. (1979) (018), Veldeke 14 (1939) (035).

De koningskaars (*Verbascum thapsus*) is nauw verwant aan de stalkaars (zie het vorige lemma), maar heeft kleinere, trechtersvormige bloemen en ongekartelde bladeren. De plant is algemeen op ruderaal plaatsen.

koningskaars (ook *koningskeerts*, *koningskees*, *koningskeets*): Vijlen, Beesel, Meerssen, Geistingen, Thorn, Maastricht, Eijsden, Eksel en Oirlo.

koningtoorts: Guttecoven.

grote toorts: Berg-en-Terblijt.

toorts: Swalmen, Montfort en Berg-en-Terblijt.

koningskruid: Geleen.

paaskaars (ook *paaskees*): Montfort, Jeuk en Sittard.

stalkaars: Echt/Gebroek.
gele kaars (ook *geel keets*):
Echt/Gebroek, Jeuk en Eys.
grote kaars: Swalmen.
kaars (ook *keerts*): Jeuk en Mheer.
maagdenkaars: Jeuk.
wolfsstaart: Thorn en Schimmert.
wolvenstaart: Schimmert.
vossenstots: Wijlre.
kattenkop: Jeuk.
lammetjesblaren (*lammerkensblaren*): Jeuk.
lammetjesoren (*lammerkensoren*):
Jeuk.
wolblad: Ophoven.
wolharen: Jeuk.
wolplant: Jeuk.
wilde tabak: Niel-bij-St.-Truiden en
Jeuk.
wilde zokken: Jeuk.
zokkenblaren: Jeuk.
zokklappen: Jeuk.

zokken: Jeuk.
zokjes (*zokskens*): Jeuk.
hemelsbrand: Stein.
gele thee: Jeuk.

HONSDRAF

De hondsdrif (*Glechoma hederacea*) is een wintergroen onkruid uit de lipbloemfamilie van 20 tot 60 cm groot. De stengels zijn kruipend en wortelend, waardoor de plant tapijten vormt. De bladeren zijn rond of niervormig met een hartvormige voet, de bladrand is gekarteld. De takken die bloeien zijn opgericht; de paarse of blauwe bloemen groeien in kransen in de bladoksels. Hondsdrif groeit in weiden, bermen en bossen.

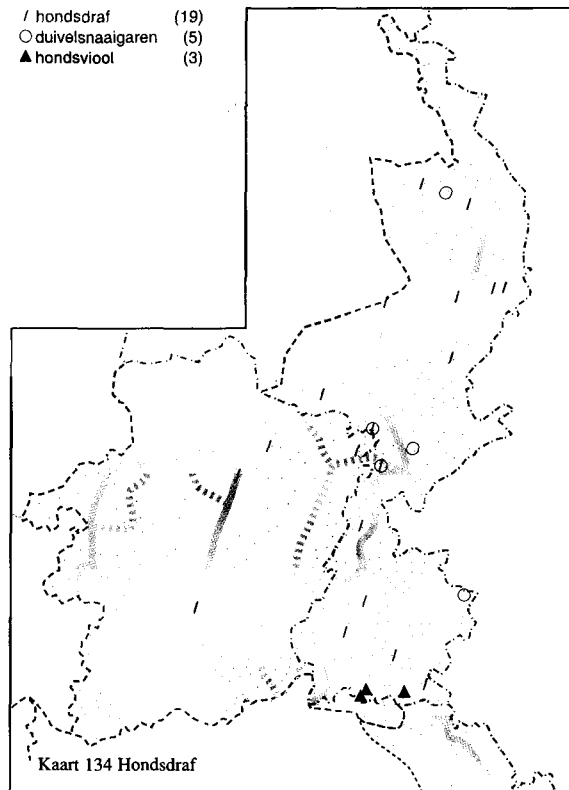

Hondsdrif werd vroeger gebruikt bij slecht genezende wonden. De woordtypen **hondsdrif**, **onderhaaf** en **onderhaag** worden geacht voort te komen uit verbasteringen van een Middelnederlandse benaming **gondrave** dat letterlijk 'wondrank' betekent.

hondsdrif: verspr. Kleverlds.; ook in Wijlre, Vijlen, Beesel, Schimmert, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Ophoven, Thorn, Bree, Meeuwen, Echt/Gebroek, Guttecoven, Diepenbeek, Blerick en Venlo.
hondsdrifje (*hondsdrifke*): Tongeren.
honddrif: Stein.
drif: Diepenbeek.
hondskruid (ook *hongskruid*, *hongstkruid*): Sevenum en Stevensweert.
hondsviool: Noorbeek, Terlinden en Epen.
heggenkruipertjes: Swalmen.
kruip door de tuin: Echt/Gebroek en Jeuk.

/ hondsdraf (19)
 ○ duivelsnaagaren (5)
 ▲ hondsviool (3)

DC 60a (1985) (074), N 92 (1982)
 (074);
 Tongeren Wb. (219).

kruipt door de haag: Jeuk.
kruip: Meijel.
onderhaaf: Jeuk.
onderhaag: Jeuk en Diepenbeek.
blauwe mier: Echt/Gebroek.

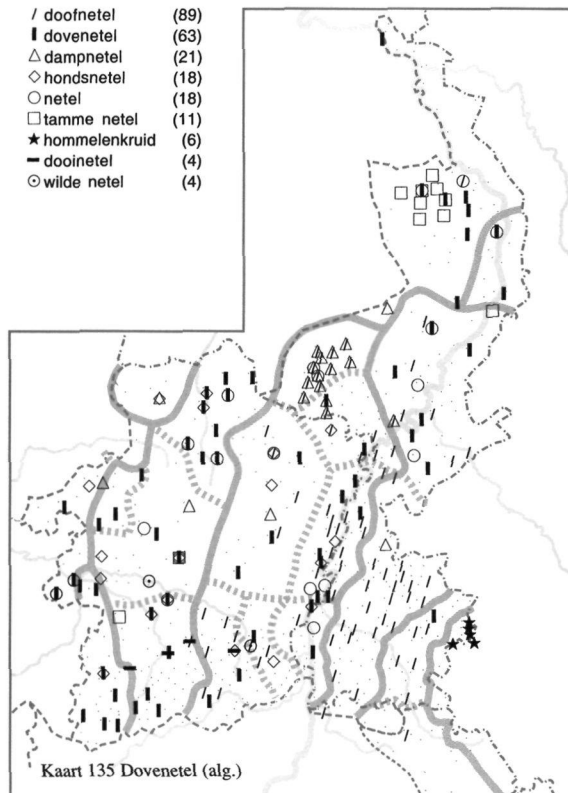
duivelsnaagaren: Waubach,
 Montfort, Thorn, Echt/Gebroek en
 Oirlo.
leeuwenbek: Vlodrop.

DOVENETEL (ALG.)

Het geslacht van de dovenetels (Lamium) behoort tot de familie van de lipbloemigen. Dovenetels lijken op brandnetels, maar hebben geen brandharen. Ze zijn zeer algemeen in heggen, bermen en aan slootkanten. In onze streken komen vooral de witte en de paarse dovenetel veel voor; van de benamingen van die plant is een afzonderlijk lemma gemaakt; de gele dovenetel, die van vochtige bosgrond houdt, is zeldzaam.
 cf. WLD.I. afl. 5, 134.

dovenetel: freq. Dommellds. en in het zuiden van Lonerlds. en Truierlds., verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Tungalroy, Geistingen, Tongerlo, As, Genk, Maastricht, Neerharen, Waltwilder, Koninksem, 's-Herenelderen, Zolder, Zonhoven, Hasselt, Paal, Beringen, Leopoldsburg, Tessenderlo, Loksbergen, Halen, Lottum en Venlo.
dove brandnetel: Eys.

/ doofnetel	(89)
▬ dovenetel	(63)
△ dampnetel	(21)
◇ hondnetel	(18)
○ netel	(18)
□ tamme netel	(11)
★ hommelenkruid	(6)
— dooinetel	(4)
⊙ wilde netel	(4)

DC 13 (1945) (012a), DC 60a (1985) (075), N 92 (1982) (075, add.), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 15 (1930) (003); Gronsveld Wb. (104), Hamont Wl. (095), Kerkrade Wb. (110), Maastricht Wb. (076), Roermond Wb. (066), Sittard Wb. (067), Tegelen Wb. (122), Tongeren Wb. (114), Tungalroy Wb. (186), Venray Wb. (449), Weertlands Wb. (B1-02, B1-03), Zonhoven Wb. (098).

dove-etel: Riksingén.

doofnetel: alg. Zuid.Oostlb., freq.

Weertlds., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Maaskemp., Bilzerlds. en

Tongerlds.; ook in Kerkrade, Hombourg, Lanaken, Maastricht, Hamont, Kortessem en Wanssum.

doofneteltje (*doofnetelke*):

Diepenbeek.

doof-etel: Bommershoven en Heugem.

doofbrandnetel: Geulle.

doof broedse: Walhorn en Herbesthal.

dooinetel: Alken.

dooinetel: Hoeselt, Zepperen, Kortessem en Wellen.

dooi-etel: Mielen-boven-Aalst en Vliermaal.

suikernetel: Overpelt.

honingnetel: Herten (bij Roermond).

theenetel: Schinnen.

dampnetel (ook *damnetel*, *dannetel*):

Weertlands Wb. en in Heel, Sittard, Stramproy, Tungalroy, Opglabbeek, Helchteren, Oostham, Lommel en Meijel.

doenetel: Maasbree, Oostrum en Tungalroy.

kiesnetel: Stokkem.

hondsnetel: verspr. Demerkemp.; ook in Molenbeersel, Bree, Gruitrode, Meeswijk, Vucht, Neerharen, Vlijtingen, Hoeselt, Neerpelt, Overpelt, Sint-Lambrechts-Herk, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Lommel.

netel: Helden/Everlo, Haelen, Montfort, Weert, Hushoven, Bree, Opgrimbie, Boorseme, Borgharen, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Peer,

Heusden, Zonhoven, Hasselt, Lottum, Venray en Wanssum.

tamme netel: Venray Wb. en in Tegelen, Zonhoven en Wijer.

wilde netel: Martenslinde, Kuringen, Loksbergen en Halen.

netelbrandnetel: Montzen.

broensel die niet brandt: Kettenis.

tuinbroedsel: Hauset.

zoete broensel: Membach en Eupen.

tam broedsel: Hergenrath en Raeren.

doedissel: Hoepertingen en Voort.

hommelekruid: Kerkrade Wb.

tengel: Montfort.

WITTE DOVENETEL

DC 13 (1945) (012a), ZND 01 (1922) (a-m).

De witte dovenetel (*Lamium album*) is de bekendste en meest algemene dovenetel. Zij kan 80 cm hoog worden en lijkt op de brandnetel, maar bezit geen brandharen en heeft grote witte bloemen met een dubbele lip in schijnkransjes in de bladoksels, van mei tot december. Tussen de bloemen, die rijk aan nectar zijn, staan zachte stekels. De stengels groeien rechtop; de tegenoverstaande bladeren zijn spits met een gezaagde rand. De witte dovenetel groeit vooral in berm en heggen. cf. WLD.I. afl. 5, 136.

witte dovenetel: Wijlre, Sint-Odiliënberg, Sittard, Geleen, Valkenburg, Maastricht, Blerick en Maasbree.

witte doofnetel: verspr. Zuid.Oostlb.;

ook in Gulpen en Ospel.

witte doenetel: Heerlen.

witte netel: Doenrade, Mheer, Thorn, Opglabbeek, Stokkem, Eisdén, Schalkhoven, Houthalen, Lummen en Venlo.

witte brandnetel: Gennep en Vijlen.

witte barnnetel (—*bornetel*): Dieteren.

witte broedsel: Welkenraedt.

PAARSE DOVENETEL

DC 60a (1985) (075), N 92 (1982) (075); Meeswijk Wl. (100).

De paarse dovenetel (*Lamium purpureum*) lijkt veel minder op de brandnetel dan de witte dovenetel en is kleiner;

10 tot 30 cm groot. De gesteelde stompe bladeren zijn hartvormig; de bladrand is gekarteld. De bloemen zijn purperrood en ook de stengel en de bovenste blaadjes zijn vaak wat purperrood aangelopen. De bloeitijd is van maart

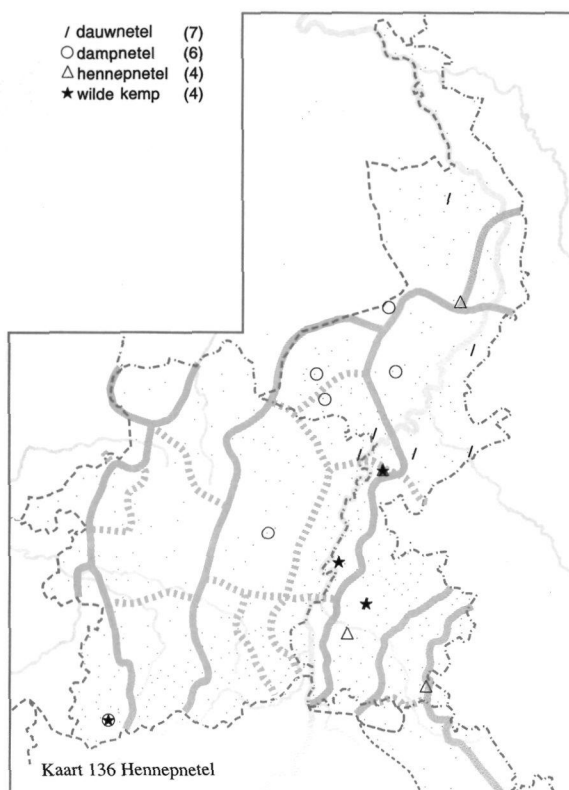

paarse dovenetel: Echt/Gebroek, Stein, Venlo en Sevenum.
paarse doofnetel: Heerlen, Swalmen, Echt/Gebroek en Urmond.
paarse netel: Beesel, Swalmen en Montfort.
paarse brandnetel: Maastricht.
blauwe netel: Ophoven.
blauw neteltje (blauw netelke): Meeswijk.

tot oktober. De paarse dovenetel groeit in akkers, bermen en moestuinen. cf. WLD.I. afl. 5, 136.

HENNEPNETEL

- / dauwnetel (7)
- dampnetel (6)
- △ hennepnetel (4)
- ★ wilde kemp (4)

DC 60a (1985) (076, add.), N 92 (1982) (076).

De hennepnetel (*Galeopsis tetrahit*) kan tot 80 cm groot worden, maar blijft vaak klein, tot 20 cm. De stengels van deze lipbloemige hebben ver-

dikkingen onder de tegenoverstaande bladeren en zijn daar stijf behaard. De bladeren zijn langwerpig, spits en behaard. De bloemen zijn paarsrood of

wit met rode en gele vlekjes op de lip. De hennepnetel bloeit van juli tot oktober. Het is een lastig akkeronkruid dat ook op ruigten, in bosranden en bermen voorkomt.

De zeldzame dauwnetel (*Galeopsis speciosa*) (vergelijk de twee laatste trefwoorden van het lemma) lijkt veel op de hennepnetel, maar heeft bleekgele bloemen met een paarse vlek op de lip.

hennepnetel: Vijlen, Berg-en-Terblijt, Echt/Gebroek en Maasbree.

kempnetel: Echt/Gebroek.

dauwnetel (ook *daufnetel*): Reuver, Montfort, Vlodrop, Schimmert, Ophoven, Thorn en Oirlo.

zwijsnetel: Maasbree.

wilde netel (*wil netel*): Beesel.

witte netel: Swalmen.

dampnetel (ook *damnetel*, *dannetel*): Heythuysen, Weert, Tungelroy, As, Jeuk en Meijel.

dovenetel: Meijel.

netel: Bree en Montfort.

wilde kemp: Schimmert, Echt/Gebroek, Stein en Jeuk.

wilde kennep: Eksel.

hennep: Rotem.

dauwdissel: Diepenbeek.

dampdissel (*dandissel*): Diepenbeek.

BRANDNETEL

Brandnetels (*Urtica*) hebben rechtopstaande stengels en gezaagde hartvormige bladeren, die geheel zijn bedekt met borstelvormige netelharen, die bij aanraking een branderig gevoel aan de huid veroorzaken. De onopvallende kleine groene bloemetjes hangen in trossen aan loten. Jonge scheuten kunnen worden gegeten.

De grote brandnetel (*Urtica dioica*) is een overblijvende plant tot 150 cm hoog en de kleine brandnetel (*Urtica urens*) is eenjarige, maar lijkt verder sterk op de grote soort.

brandnetel (ook *brannetel*): verspr. in heel Lb. behalve in het Bilzerlds., Dommellds, Lonerlds., Lommels en Brab.Lb.

brandnittel (ook *brannittel*): Kerkrade Wb. en in Maastricht, Vliermaal, Eksel en Sint-Lambrechts-Herk.

brandnetteltel: Paal en Tongeren.

brandnistel: Hoensbroek.

barnnetel (*bornetel*): Dieteren.

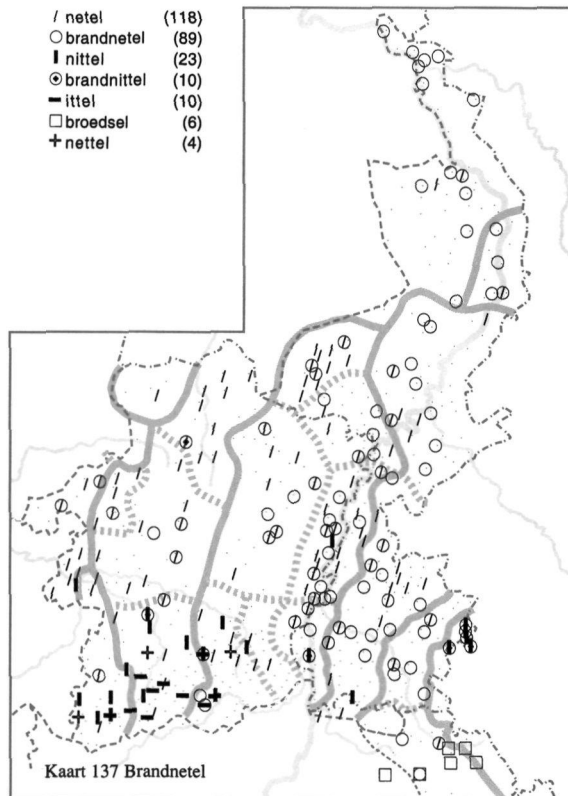
steeknetel: Roermond.

steeknittel: Hoeselt.

stekel: Leopoldsburg.

/ netel	(118)
○ brandnetel	(89)
■ nittel	(23)
⊙ brandnittel	(10)
— ittel	(10)
□ broedsel	(6)
+ nettel	(4)

DC 13 (1945) (011a), N 92 (1982) (add.), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 15 (1930) (002); Beverlo Wb. (172), Echt Wb. (085), Genk Wb. (217), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (312), Kerkrade Wb. (066, 203), Lommel Wl. (207), Maastricht Wb. (050), Meeswijk Wl. (442), Sint-Truiden Wb. (174), Sittard Wb. (262), Stokkem Wb. (077), Tongeren Wb. (086, 376, 592), Tungalroy Wb. (186), Weertlands Wb. (B1-08).

bijtende netel: Opglabbeek.
brand: Sint-Huibrechts-Lille.
berenbroedsel: Eupen.
broedsel: Hergenrath, Hauset, Raeren, Walhorn, Welkenraedt en Herbesthal.
broensel: Membach en Kettenis.
dampnetel (ook *dannetel*): Meijel en Helden/Everlo.
doofnetel: Lottum, Bocholt en Lanklaar.
troepnettel: Tongeren en Koninksem.
varkensnetel: Lottum en Schinnen.
grove netel (*grof netel*): Panningen.
netel: freq. in heel Lb. behalve in het

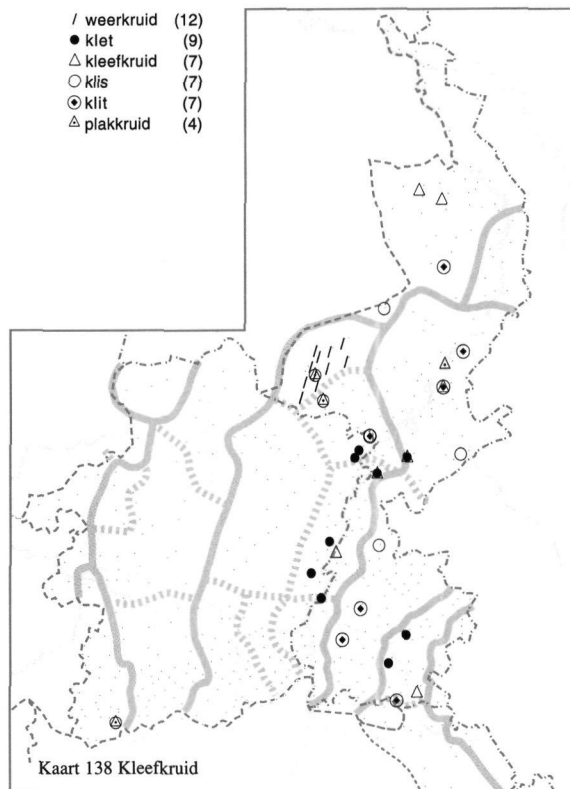
Kleverlds. waar het zeldz. is.
nettel: Hoeselt, Tongeren, Ulbeek en Gingelom.
nittel: verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Kerkrade Wb. en in Mheer, Meeswijk, Maastricht, Martenslinde, Beverst, Vliermaal en Tongeren.
etel: Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder en Heugem.
ittel: freq. Lonerlds., verspr. Tongerlds.; ook in Mielen-boven-Aalst.
nekel: Lommel.

KLEEFKRUID

Het kleefkruid (*Galium aparine*) heeft vruchtjes die klitten aan de vacht van dieren en de kleding van mensen. De tot wel twee meter lange stengels lig-

gen of klimmen en zijn ruw door naar onder gerichte stekeltjes. De bladeren staan in kransen van 6 tot 8 lancetvormige, stekelpuntige bladeren. De blad-

/ weerkruid	(12)
● klet	(9)
△ kleefkruid	(7)
○ klis	(7)
⊙ klit	(7)
△ plakkruid	(4)

DC 60a (1985) (079), N 92 (1982) (079);
Genk Wb. (101, 284), Meeswijk
Wl. (320), Tongeren Wb. (220,
303), Uikhoven Wl. (079),
Weertlands Wb. (B1-11).

rand is behaard. De bloemetjes staan
in kleine groepjes en zijn wit.

kleefkruid: Vijlen, Swalmen, Montfort,
Echt/Gebroek, Urmond, Venray en
Oirlo.

kleef: Schimmert.

klitkruid: Echt/Gebroek en Kunrade.

klitwortel: Sittard.

klit: Epen, Reuver, Swalmen, Schim-
mert, Berg-en-Terblijt, Thorn en
Sevenum.

klits: Blerick.

klitsers: Blerick.

klis: Vlodrop, Sittard, Weert,
Tungelroy, Thorn, Jeuk en Meijel.

kleine klis: Diepenbeek.

klettenkruid: Geistingen.

klet: verspr. Centr. Maaslds.; ook in
Kunrade, Wijlre, Montfort,
Ophoven en Geistingen.

klad: Stevensweert.

plakkruid: Beesel, Weert, Tungelroy

en Jeuk.

plakbolletjes (plakbollekes):
Diepenbeek.

plakgroen: Weert.

plakplant: Brunssum.

honingskruid: Tongeren.

weerkruid: Weertlands Wb.

knoopjeskruid: Sevenum.
kretsjeskruid (*kretskeskruid*):
Tongeren en Vlijtingen.
miauwkje (*miaake*): Beringen.

schelmenhik: Genk.
mele: Herten (bij Roermond).
tongel: Stein.

RIDDERSPOOR

DC 60a (1985) (130), N 92 (1982) (130);
Tongeren Wb. (482).

Het wilde ridderspoor (*Consolida regalis* of *Delphinium consolida*) is een eenjarige, meest kale plant van ongeveer 50 cm hoog. De stengel is alleen in de bovenste helft vertakt, de bloemen zijn gewoonlijk blauw of violet, gespoord en in een losse tros, de vruchtjes zijn kaal en hangen in trossen. Het is een oud, nu grotendeels verdwenen korenonkruid, alleen in Zuid-Limburg komt het nog regelmatig voor.

Het hoog ridderkruid (*Delphinium elatum*), tot 150 cm hoog met handvormige bladeren, is een bekende sierplant in tuinen.

ridderspoor: verspr.Noord.Oostlb.;
ook in Heerlen, Berg-en-Terblijt,
Weert, Tungelroy, Echt/Gebroek,

Stein, Maastricht, Blerick, Venray
en Meijel.

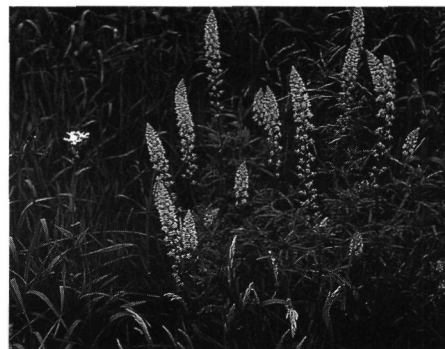
riddersporen: Jeuk en Tongeren.
ezeloor: Thorn en Schimmert.
ezeloor: Oirlo.
rose d'égypte (fr.) (*rozezjiep*): Sittard.

RESEDA

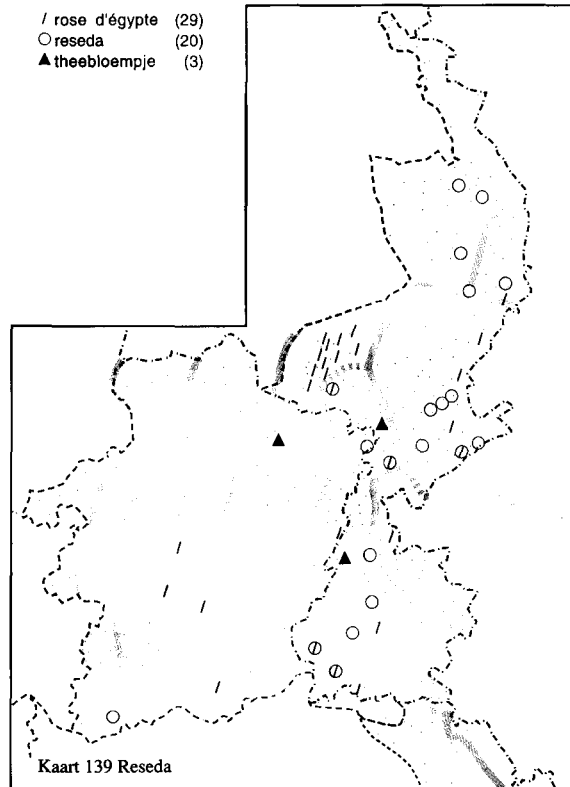
De wilde reseda (*Reseda lutea*) is een 20 tot 60 cm grote plant van ruigten en langs wegen en spoordijken. De stengels groeien rechtop en zijn sterk vertakt; de bladeren zijn enkelvoudig geveerd. De bleekgele bloemetjes groeien in lange pluimen; ze hebben zes gespleten kroonblaadjes. De bloeitijd van reseda duurt van juni tot september. De vruchten zijn van boven open.

In onze streken vindt men naast de wilde reseda ook nog de de welriekende reseda (*Reseda odorata*), een tuinplant die sterk geurt en groenachtige

bloempjes heeft en de wouw (*Reseda luteola*) met dubbel geveerde blaadjes.

/ rose d'égypte (29)
 ○ reseda (20)
 ▲ theebloempje (3)

DC 60a (1985) (139), N 92 (1982) (139, 139 add.);
 Echt Wb. (102), Gronsveld Wb. (383, 396), Hasselt Wb. (374),
 Heerlen Wb. (022), Maastricht Wb. (348, 354), Meeswijk Wl. (536),
 Roermond Wb. (243), Sittard Wb. (339), Tegelen Wb. (111), Tongeren Wb. (490),
 Tungalroy Wb. (187), Valkenburg Wb. (150), Weertlands Wb. (B1-09),
 Zonhoven Wb. (396); Reumers, P. (1987) (090).

reseda: freq. Oostlb., verspr. Kleverlds.; ook in Tungalroy, Ophoven, Echt/Gebroek, Maastricht, Jeuk en Blerick.
rose d'égypte (fr.) (*rezeziep, reziep, rozeziep, rozezieps*): verspr. Oostlb.; ook in Weertlands Wb. en in Tungalroy, Echt/Gebroek,

Meeswijk, Maastricht, Diepenbeek, Tongeren, Zonhoven en Hasselt.
égypte-douw (*gipsjendouw*): Heerlen.
theebloem: Montfort.
theebloempje (ook *theebloemke*): Bree, Thorn en Stein.
hondsviool: Klimmen.

KRUISBLADIGE WOLFSMELK

DC 60a (1985) (149), N 92 (1982) (149);
 Meeswijk Wl. (427, 433), Tongeren Wb. (473, 658),
 Zonhoven Wb. (302).

De kruisbladige wolfsmelk (*Euphorbia lathyris*) is een forse, giftige plant van 1 m hoogte met grote, vaak 6-8 cm lange en omstreeks 2 cm brede, grijsachtige groene bladeren en op hortensia-trossen lijkende "bloemen", eigenlijk een bloeiwijze

bestaande uit één stamperbloem omringd door enkele losstaande meeldraden, het geheel omgeven door een klokvormig omwindsel. De plant bevat wit melksap dat giftig is. Ze wordt soms in tuinen aangeplant om mollen te verjagen.

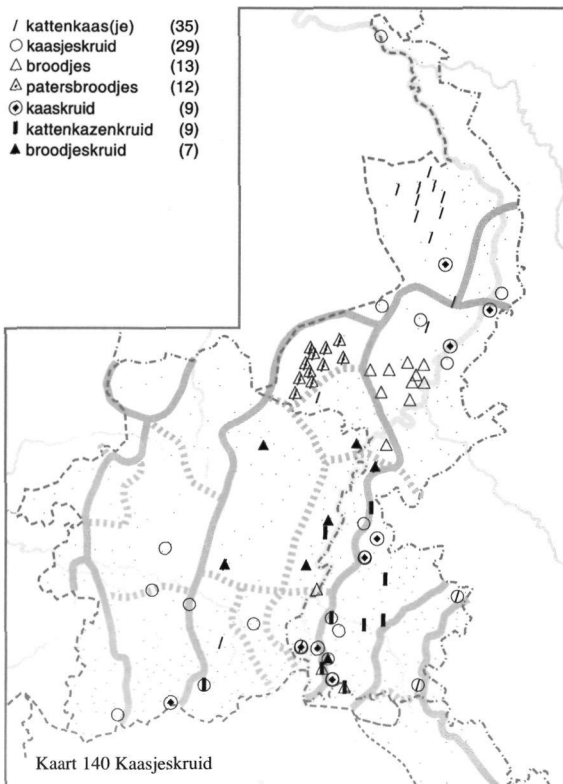
kruisblad (*kruitsblad*): Montfort.
wolfsmelk: Kunrade, Montfort, Tungalroy, Blerick en Meijel.

koffieboonwolfsmelk: Echt/Gebroek.
heksenmelk: Echt/Gebroek.
zuurmelk: Montzen.
wrattenkruid: Tongeren.
rattekruidd: verspr. Noord.Oostlb.;
 ook in Eys, Sittard, Schimmert,
 Thorn, Bree, Stein, Vlijtingen,
 Tongeren en Jeuk.
muizekruid: Meeswijk.
woelmuizekruid: Vijlen.
molmuizekruid: Mheer.
molskruid: Meeswijk.
mollekruid: Jeuk.
molleplant: Echt/Gebroek en
 Posterholt.
molleplantje: Echt/Gebroek.
moerpskruid: Zonhoven.
waterzak: Vlijtingen.

KAASJESKRUID

DC 52 (1977) (010a, 010b), DC
 60a (1985) (add.), N 92 (1982)
 (add.), ZND m (Michiels);
 Echt Wb. (063), Genk Wb. (048,
 069, 150), Gronsveld Wb. (083,
 203), Hasselt Wb. (202, 288),
 Heerlen Wb. (052), Maastricht Wb.
 (167, 177, 249), Meeswijk Wl.
 (301), Niel-bij-St.Truiden Wl.
 (1.598), Sint-Truiden Wb. (157),
 Tongeren Wb. (248, 260),
 Tungalroy Wb. (174, 177, 186,
 187), Valkenburg Wb. (093),
 Valkenburg Wb. (093), Venlo Wb.
 (164), Venray Wb. (228),
 Weertlands Wb. (B1-05, B1-08),
 Zonhoven Wb. (196, 285);
 Abrahams, P. (1981) (128),
 Goossens, H. (1981) (017), Hs.
 Weert, Veldeke 33 (1958) (074).

Het kaasjeskruid (*Malva*) is een plant van ruigten en bermen met licht behaarde, rechte stengels. De bladeren zijn vijflobbig en de grote bloemen zijn lichtpaars met donkere aderen. Ze staan in kluwens in de bovenste bladoksels. De vrucht is gesplitst in segmenten, die als partjes van een kaas uiteenvallen. In feite zijn dat de zaden; ze zijn eetbaar. Kaasjeskruid stond vroeger in hoog aanzien tegen allerlei ziekten en kwalen.

De bekendste soorten in Nederland en België zijn het groot kaasjeskruid (*Malva sylvestris*), een overblijvende plant tot 90 cm hoog, en het klein kaasjeskruid (*Malva neglecta*), een lage, soms kruipende, eenjarige plant met kleinere en blekere bloemen. cf. WLD.I. afl. 5, 140.

- kaasjeskruid** (ook *kaaskeskruid*): Vijlen, Beesel, Limbricht, Cadier, Sint-Geertruid, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Tongeren, Zonhoven, Hasselt, Mechelen-Bovelingen, Venlo, Mook en Meijel.
- kaasjeskruidje** (*kaaskeskruidje*): Meijel.
- kaaskruid**: verspr. Oostlb.; ook in Maastricht en Vechmaal.
- kaaskruidje**: Sevenum.
- kattenkaasjeskruid** (*kattenkaaskeskruid*): Genk en Hoeselt.
- kattenkazenkruid**: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Meeswijk en Tongeren.
- kattenkaas**: Weertlands Wb. en in Waubach, Vijlen, Helden/Everlo, Tungelroy, Maastricht, Tongeren en Maasbree.
- kattenkaasje** (*kattenkaaske*): Venray Wb. en in Weert, Tungelroy, Echt/Gebroek, Meterik en Maasbree.
- kaasje** (*kaaske*): Sevenum en Venlo.
- paddenkaas**: Tungelroy.
- broodjeskruid**: Cadier, Geistingen,

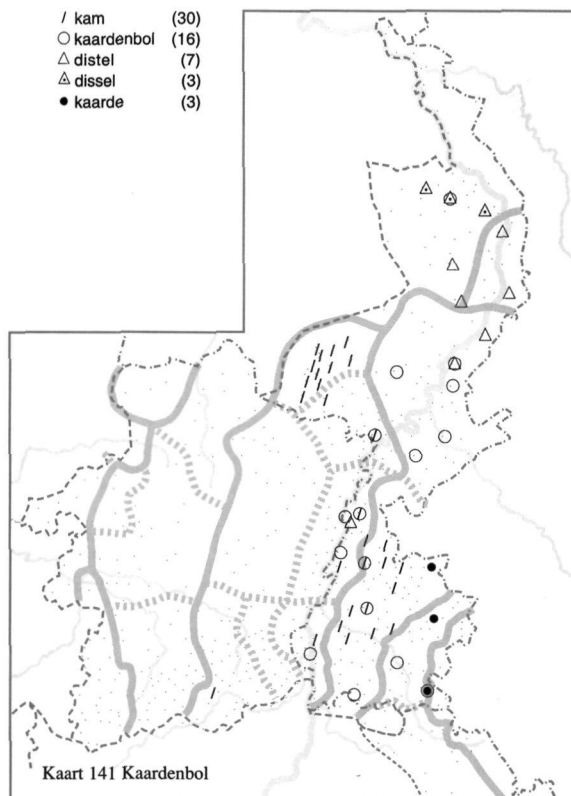

Bree, Genk, Echt/Gebroek, Stokkem en Mechelen-aan-de-Maas.

- broodjesbloem**: Swalmen.
- broodjes**: freq. in het centrum van Noord.Oostlb.; ook in Gronsveld, Mheer en Uikhoven.
- patersbroodjes**: Weertlands Wb.
- ware broodjes**: Maasbracht.
- koekjeskruid** (*koekskeskruid*): Niel-bij-St.-Truiden en Hasselt.
- koekje** (*koekske*): Niel-bij-St.-Truiden.
- hemdenknoopjes** (*hemdenknopkes*): Vijlen.
- malrove**: Mechelen-Bovelingen.
- malf**: Wellen.
- ringrank**: Heerlen.
- hop**: Tungelroy.
- kleis**: Vliermaalroot.
- groot kaasjeskruid** (ook — *kaaskeskruid*): Waubach, Panningen, Geleen, Meerssen, Berg-en-en Mechelen-Bovelingen.
- klein kaasjeskruid** (ook — *kaaskeskruid*): Waubach, Panningen, Geleen, Meerssen, Berg-en-Terblijt, Diepenbeek en Venlo.
- klein kattenkaasje** (— *kattenkaaske*): Helden/Everlo.

KAARDENBOL

/ kam	(30)
○ kaardenbol	(16)
△ distel	(7)
△ dissel	(3)
● kaarde	(3)

DC 60a (1985) (169, add.), N 92 (1982) (169), SGV (1914) (016); Sittard Wb. (366), Tongeren Wb. (242), Tungalroy Wb. (186), Weertlands Wb. (B1-05); Hs. Weert.

De wilde kaardenbol (*Dipsacus sylvestris* of *Dipsacus fullonum*) is een plant van 120 tot 150 cm groot, die wat op een distel lijkt. Hij bloeit in juli en augustus. De paarse bloem heeft stekelige stroschubben en een krans van lange, rechtopstaande, stekelige schutbladeren. De stengel en de bladeren zijn ook gestekeld. In het wild groeit hij bij ons in bermen en puinplaatsen.

De weverskaarde (*Dipsacus sativus*) werd vroeger gekweekt, omdat de bloemen werden gebruikt om wollen stoffen te kaarden; ze is sporadisch verwilderd. De weverskaarde lijkt veel op de wilde kaardebol, maar heeft uitstaande en hardere schutbladeren om de bloem.

kaardenbol: verspr. Oostlb.; ook in

Wijlre, Vijlen, Thorn, Grevenbicht/Papenhoven, Buchten, Urmond, Maastricht en Oirlo.

kaardendistel: Mheer.

kaarddistel: Blerick.

kaarddissel: Diepenbeek.

kaarde (kaad): Schinveld, Heerlen en Vijlen.

weverskaarde: Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.

weverkaarde (weverkaar): Echt/Gebroek.

distel: Belfeld, Beesel, Obbicht, Lottum, Venlo, Sevenum en Maasbree.

dissel: Venray, Oirlo en Swolgen.

doofdistel: Amby.

melkdistel: Brunssum.

zoutdissel: Wellerlooi.

zouwdissel: Heijen.

zouwdissel: Well.

kamdistel: Geleen en Puth.
kam (ook *kamp*): freq. Zuid.Oostlb.;
 ook in Weertlands Wb. en in
 Tungalroy, Thorn, Buchten, Stein,
 Limmel en Tongeren.
wilde kam: Echt/Gebroek.
volderskruid: Jeuk.

scharkretserd: Sittard.
wijwaterborstel: Jeuk.
distelkop: Gulpen.
helmstruik (*hemstruik*): Simpelveld.
kelken: Hunsel.
klit: Thorn.
krats: Schinveld en Rimborg.

LEEUWENBEK

Leeuwenbekken zijn overblijvende planten met bloemen, die een honingdragend spoor en twee lippen hebben die geheel over de kroonbuis gesloten zijn. De bloemen staan in trossen aan de stengeltoppen. De onderste bladeren staan bijna altijd kruisgewijs, de bovenste verspreid.

Bekende soorten zijn het vlasbekje (*Linaria vulgaris*) met smalle blaadjes en gele bloemen met een oranje bobbel op de onderlip, de muurleeuwenbek (*Linaria cymbalaria* of *Cymbalaria muralis*), een kruipertje met vijflobbige blaadjes en lila bloempjes met een gele bobbel, en de grote leeuwenbek (*Antirrhinum majus*), een gekweekte tuinplant met grote bloemen in verschillende kleuren.

leeuwenbek (ook *levenbek*): verspr. in heel Lb.

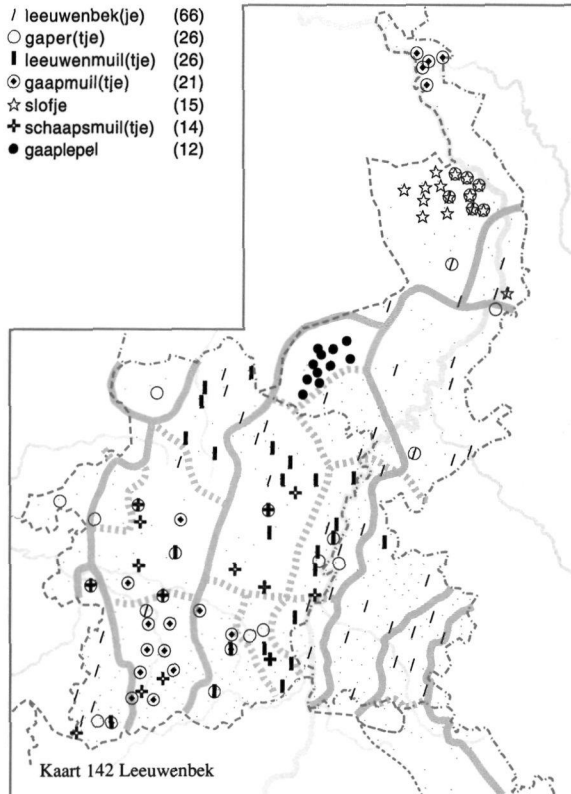
grote leeuwenbek: Venlo en Echt/Gebroek.

leeuwenbekje (*leeuwenbekske*, *levenbekske*): verspr. Zuid.Oostlb., Dommellds. en Truierlds., zeldz. in de rest van Lb.

leeuwenmuil (ook *levenmuil*): Opitter,

- / leeuwenbek(je) (66)
- gaper(tje) (26)
- ! leeuwenmuil(tje) (26)
- ⊙ gaapmuil(tje) (21)
- ☆ slofje (15)
- + schaapsmuil(tje) (14)
- gaapplepel (12)

DC 49 (1974) (015), DC 60a (1985) (160), N 92 (1982) (160), ZND 40 (1942) (082); Gennep Wb., Hamont Wl. (263), Hasselt Wb. (268), Maastricht Wb. (227), Meerlo-Wanssum Wb. (114, 263), Meeswijk Wl. (214, 373), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.649), Sittard Wb. (215), Stokkem Wb. (069), Tegelen Wb. (084), Venlo Wb. (184, 346), Venray Wb. (415), Weertlands Wb. (B1-11), Zonhoven Wb. (267); Achten, P. (1995) (inl.).

Neerglabbeek en Zichen-Zussen-Bolder.

leeuwenmuiltje (*leeuwenmuilke*, *levenmuilke*): verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Dommellds.; ook in Sittard, Lanaken, Vroenhoven, Rosmeer, Vlijtingen, Hoeselt, Tongeren, Zonhoven en Jeuk.

levermuiltje (*levermuilke*): Wilderen.
muiltje (*muilke*): Opitter, Kuringen en Kortessem.

slofje (*slofke*): Meerlo-Wanssum Wb., Venray Wb. en in Venlo.

schaapsmuil: Opglabbeek, Montenaken en Genk.

schaapsmuultje (ook *schaapsmuilke*): Opoeteren, Zutendaal, Rekem, Vlijtingen, Koersel, Heusden, Hasselt, Borgloon en Herk-de-Stad.

schaapmuiltje (ook *schaapmuilke*): Stokrooie en Mettekoven.

schapertje (*schaperke*):

Grevenbicht/Papenhoven.

koeiensmoel: Opglabbeek.

kalvermuil (*kavermuil*): Opglabbeek.

kalvermuiltje (*kavermuilke*): Tongeren.

konijnenbekje (*knijnenbekske*): Herk-de-Stad.

konijnenmuiltje (*knijnenmuilke*): Tongeren.

konijnensnuitje: Kwaadmechelen.

gaapmuil: Gennep Wb. en in Groot-Gelmen.

gaapmuiltje (ook *gaapmuilke*): freq. Lonerlds.; ook in Bilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Kermt, Hasselt, Herk-de-Stad en Jeuk.

gaapsmoeltje (*gaapsmoelke*): Borgloon.

gaapbloempje (*gaapbloemke*): Kunrade.

gaapplepel: Weertlands Wb.

gaperd: Meeswijk.

gaper: Meerlo-Wanssum Wb. en in Tongeren en Zonhoven.
gapertje (ook *gaperke*): Tegelen, Montfort, Opglabbeek, Vucht, Stein, Waltwilder, Eigenbilzen, Koersel, Zonhoven, Hasselt, Paal,

Sint-Lambrechts-Herk, Borlo, Tessengerlo, Lommel en Oirlo.
kwakertje: Genk.
apenbakkes: Tessengerlo.
kaardenbol: Jeuk.
ratel: Opitter.

HERFSTTIJLOOS

DC 60a (1985) (117), N 92 (1982) (117);
 Kerkrade Wb. (103), Valkenburg Wb. (103);
 Achten, P. (1995) (inl.), Theunissen, J. (1979) (018).

De herfsttijloos (*Colchicum autumnale*) is een knolgewas met zachtlila bloemen, die veel op die van een crocus lijken, maar aan de 3 draadvormige stijlen en de 6 meeldraden (de in de lente bloeiende krokus heeft er 3) dadelijk te herkennen zijn. De bloemen verschijnen in de herfst en de tulpenbladachtige bladeren en de drie-

kantige vruchten in het voorjaar. De zeer giftige herfsttijloos groeit in bevoeid hooiland en vochtige bosranden en is bij ons in het wild zeldzaam, maar is als tuinplant vrij populair.

herfsttijloos (ook *herfststijloos*):
 Echt/Gebroek en Jeuk.
tijloos: Diepenbeek, Tongeren en Eijsden.
herfstbloem (*herfsbloem*): Kerkrade Wb.
naaktbloeier: Montfort en Meijel.
naaksbloeier: Beesel, Schimmert en Thorn.
naakte begijn: Ophoven en Jeuk.
naakse kindjes: Sevenum.
naakse madam: Hoeselt.
kale juffer: Echt/Gebroek.
moedernaakse: Diepenbeek.
droogbloeier: Stein.
droogbloem: Vijlen.
koekoekenei: Valkenburg.
kuifje: Wijlre.

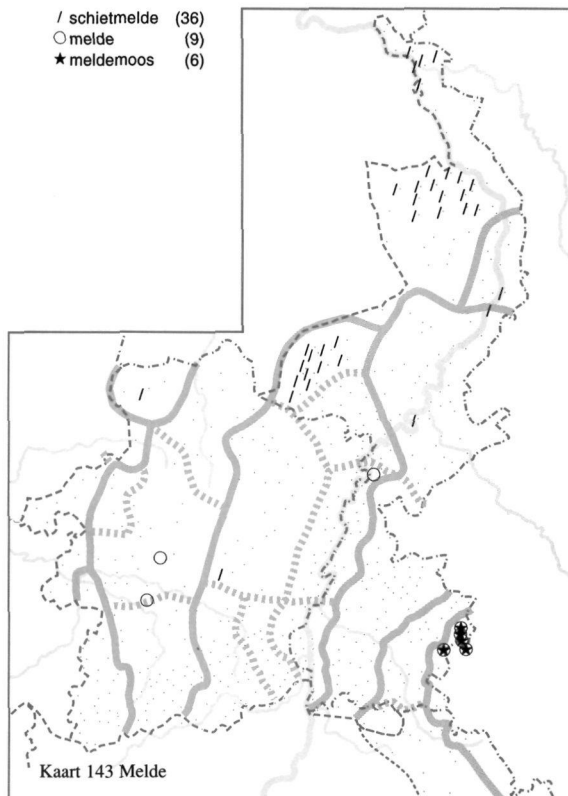
MELDE

De melde (*Atriplex*) is een geslacht van de ganzevoetfamilie. De meest bekende is de glanzende melde (*Atriplex nitens*) die tot 150 cm hoog wordt. De vertakte stengel draagt belobde driehoekige bladeren die meelachtig bestoven zijn. De bloemen zijn klein en groenachtig; de vrucht wordt omgeven door eironde schutbladen die langer zijn dan de vruchtstelen. Hij bloeit van juli tot september

/ schietmelde (36)
 ○ melde (9)
 ★ meldemoos (6)

Echt Wb. (080), Genk Wb. (101, 286), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (044), Hasselt Wb. (018 add., XVIII), Kerkrade Wb. (189, 192), Lommel Wl. (282), Meerlo-Wanssum Wb. (250), Tegelen Wb. (114), Tungelroy Wb. (187), Venlo Wb. (345), Venray Wb. (398), Weertlands Wb. (B1-09), Zonhoven Wb. (132);
 Beenen, P. (1973) (224), Goossens, J. (1959).

en komt voor op ruigten en wegbermen.

melde (ook *mel*, *meld*): Kerkrade Wb. en in Echt/Gebroek, Zonhoven en Hasselt.

meldemoes (*melemoos*): Kerkrade Wb.

schietmelde (ook *schietmel*, *schiet-*

meld): Weertland Wb, Gennep Wb., Venray Wb. en Meerlo-Wanssum Wb. en in Tegelen, Herten (bij Roermond), Genk, Lommel en Venlo.

schietmelde (*schietmelie*): Tungelroy.

rub: Tungelroy.

belboom: Gronsveld.

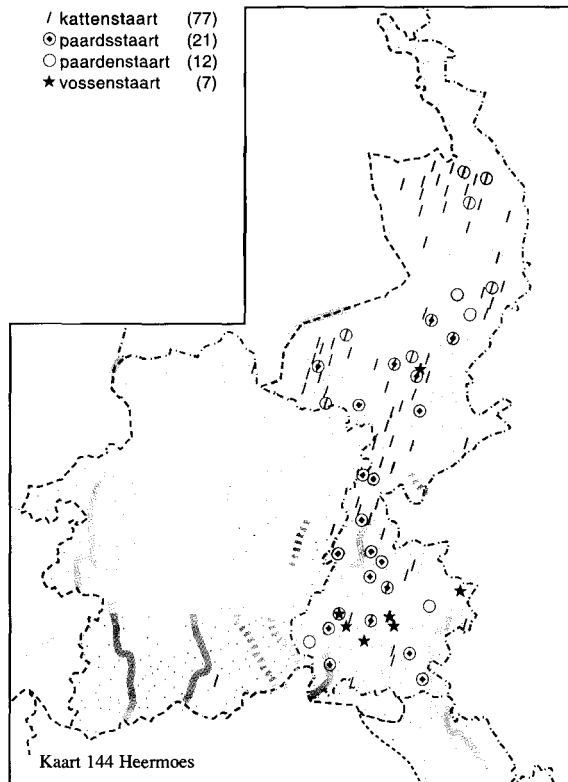
3.4 Planten van heide en van droog en schraal grasland

In deze paragraaf komen planten aan de orde die een voorkeur hebben voor voedselarm terrein, zoals schrale zandgronden, stenige plaatsen en heide.

Naar de volgende begrippen uit deze paragraaf is onderzoek gedaan, maar dit leverde onvoldoende verschillende opgaven voor een lemma op; in alfabetische volgorde: BITTERKRUID (*Picris hieracioides*) (**donderkruid** en **hommelskruid** in Klimmen); BUNTGRAS (*Corynephorus canescens*); DRAVIK (*Bromus arvensis*); HONINGBLOEM (*Hoya carnos*); SMELE (*Deschampsia flexuosa*); STEKELBREM (*Genista anglica*) (**knupertjes** in Zonhoven en **kroeshei** in Posterholt); VARKENSGRAS (*Polygonum aviculare*) (**kroepgras** in Waubach en **weegtraan** in Tegelen); VOGELWIKKE (*Vicia cracca*) (**rijf** in Weertlands Wb.) en VOSSENSTAART (*Alopecurus pratensis*).

HEERMOES

/	kattenstaart	(77)
⊙	paardsstaart	(21)
○	paardenstaart	(12)
★	vossenstaart	(7)

DC 17 (1949) (005);
Hamont Wl. (202), Hamont-Achel
Wb. (118, 129), Meerlo-Wanssum
Wb. (153), Meeswijk Wl. (302),
Tegelen Wb. (092), Tungalroy Wb.
(186), Venray Wb. (229),
Weertlands Wb. (B1-05);
Abrahams, P. (1981) (128),
Beenen, P. (1973) (201), Hs. Weert.

Heermoes (*Equisetum arvense*) behoort tot de familie van de paardenstaarten, planten die zich net als varens en mossen met sporen voortplanten en

dus geen bloemen dragen. Heermoes heeft snel groeiende wortelstokken, waardoor het een lastig onkruid kan zijn. Het heeft groene stengels met tal-

rijke kransen van zijtakken. De sporen worden gevormd in kegeltjes op speciale ('fertiele') bruinige stengels, die vroeg in het voorjaar voor de gewone stengels verschijnen en kort daarna afsterven.

Vergelijk ook het lemma SCHAAFSTRO in paragraaf 3.5.

Kattenstaart is een geheel ander kruid (zie de volgende paragraaf); de benaming voor heermoes zal door vormgelijkenis met **paardenstaart** zijn ontstaan en hetzelfde geldt voor **vossen-**, **lammen-** en **rattenstaart**.
cf. WLD.I. afl. 5, 119.

paardenstaart: verspr. in Nl. Lb.

paardsstaart (ook *paardstaats*, *paardstoets*): freq. in Zuid.Oostlb., verspr. in overig zuidelijk Nl. Lb.

paardskruid: Sint-Geertruid.

kattenstaart (ook *kattenstaat*): freq. in heel Nl. Lb.; ook in Hamont en Tongeren.

kattenstots (ook *kattenstaats*, *kattenstoets*): Kerkrade, Wijlre en Gulpen

vossenstaart: Nunhem, Meerssen, Sibbe, Berg-en-Terblijt, Klimmen,

Ransdaal en Waubach.

rattenstaart: Venray, Hasselt en Vaals.

lammenstaart: Borlo.

dennetjes: Tongeren.

klokken: Venray.

tiktak: Achel.

wekker: Achel.

vlokruid: Maastricht.

brem: Blerick.

OOT

Oot (*Avena fatua*) is een aan haver verwante grassoort van 5 tot 20 cm groot. De aartjes bevinden zich in dichte pluimen; ze zijn klein, lichtgroen tot grijsachtig van kleur en kort genaald. Oot bloeit van april tot en met juni en is te vinden op open, droge zandgrond. Het is een algemeen zodevormend onkruid in onze streken.

Wilde haver (*Avena sterilis*) en evene (*Avena strigosa*) zijn in de botanische literatuur andere, zij het sterk verwante kruiden; in de etnobotanie worden de benamingen niet exclusief aan de onderscheiden begrippen toebedeeld, vergelijk het Ten Geleide.

cf. WLD.I. afl. 5, 108.

oot: Kessel, Herten (bij Roermond), Sittard, Meeswijk en Oirlo.

wilde haver (ook *wil* —): freq. Horns, verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Vaals, Vijlen, Remersdaal, Ospel, Leuken, Meeuwen, Neeroeteren, Diepenbeek, Rutten, Achel, Hamont, Hasselt, Jeuk, Hout-Blerick en Venlo.

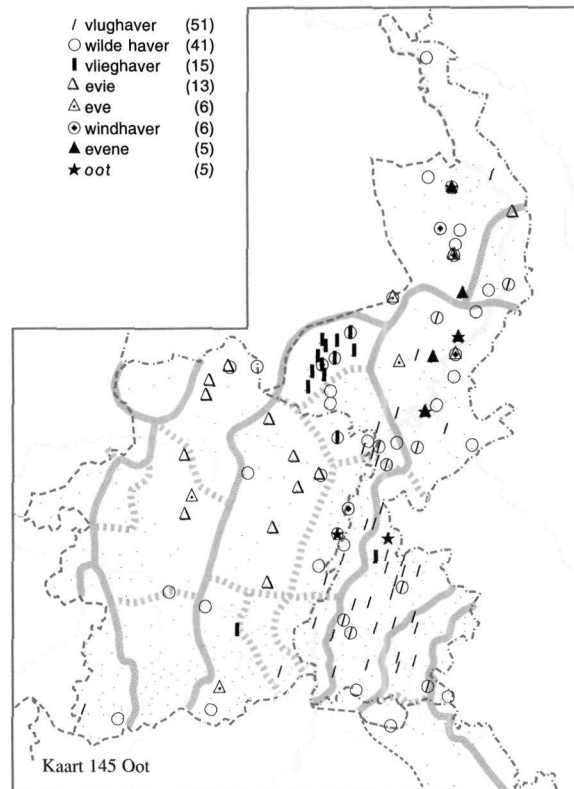
valse haver: Maasbree.

zwarte haver: Tegelen.

fijne haver: Herten (bij Roermond).

vlughaver (ook *vlukhaver*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds; ook in Weert, Hushoven, Borgharen, Riemst,

DC 30 (1958) (002), DC 60a (1985) (081), N 92 (1982) (081, 081 add.), ZND 49 (1958) (002); Haspengouws Id. (092), Sittard Wb. (469), Valkenburg Wb. (192), Weertlands Wb. (B1-11); Reumers, P. (1987) (090); Vromen (1948-77) (094).

Gingelom, Venlo, Wellerlooi en Maasbree.
vluggras: Roggel.
vlieghaver: Weertlands Wb. en in Geleen, Kinrooi en Bilzen.
windhaver (ook *winkhaver*): Beesel, Weert, Grevenbicht/Papenhoven, Oirlo, Meterik en Sevenum.
doofhaver: Beek, Berg-en-Terblijt en Klimmen.
vloshaver: Remersdaal.
ezelhaver: Meeswijk.
moerhaver: Tegelen.
mussehaver: Stokkem.
reeghaver: Noorbeek en Terlinden.
evie (ook *hevie*): verspr. Maaskemp.; ook in Achel, Neerpelt, Overpelt, Hechtel, Houthalen, Arcen en Sevenum.
eve: Heythuysen, Beesel, Tongeren, Helchteren, Meijel en Sevenum.
evene: Neer, Kessel, Herten (bij Roermond), Oirlo en Maasbree.

wilde evene (*wil* —): Panningen en Helden/Everlo.
ever (ook *hever*): Haspengouws Id. en Posterholt.
zwaai gras: Opoeteren.
haartjes gras (*haarkes gras*): Hoepertingen.

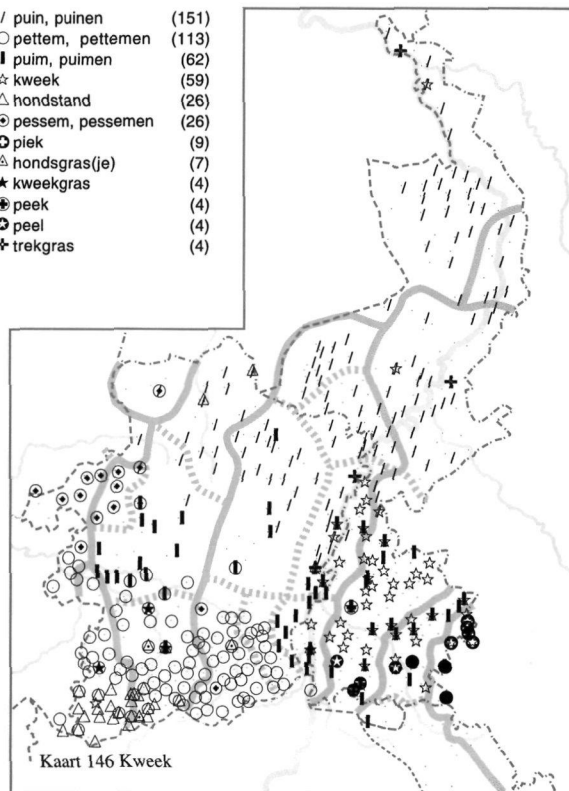

windhalm: Meijel.
palmgras: Rutten.
wild koren: Heks.
wilde hanen (*wil* —): Zonhoven.
hanenkul: Zonhoven.
moederkoren: Maastricht.
brand: Mechelen-aan-de-Maas.
doord: Heythuysen.
draf: Meeuwen.

draft: Diepenbeek.
gree: Halen.
herik: Linne.
hondstand: Heers.
peel: Mheer.
poes: Sevenum.
puin: Blerick.
schom: Beringen.
wikke: Geleen.

KWEEK

/ puin, puinen	(151)
○ pettem, pettemen	(113)
▮ puim, puimen	(62)
☆ kweek	(59)
△ hondstand	(26)
⊙ pessem, pessemen	(26)
⊕ piek	(9)
△ hondsgras(je)	(7)
★ kweekgras	(4)
⊕ peek	(4)
⊕ peel	(4)
+ trekgras	(4)

DC 26 (1954) (009), Goossens 1b (1960), Lk 04 (1953) (009), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (052); Beverlo Wb. (142), Bree Wb. (215), Echt Wb. (096), Genk Wb. (241, 246), Gronsveld Wb. (372), Hamont Wl. (373), Hamont-Achel Wb. (093), Hasselt Wb. (261, XVI), Heerlen Wb. (039), Kerkrade Wb. (172, 223), Lommel Wl. (228), Maastricht Wb. (219), Meerlo-Wanssum Wb. (230), Meeswijk Wl. (362, 506), Meeuwen Wl. (170), Sittard Wb. (205, 330), Stokkem Wb. (065, 090), Tegelen Wb. (110), Tongeren Wb. (438), Uikhoven Wl. (133), Valkenburg Wb. (112), Venlo Wb. (222), Venray Wb. (344), Weertlands Wb. (B1-09), Zonhoven Wb. (258, 348); Clout, C. (1990) (221).

Kweek (*Elymus repens*, vroeger ook *Triticum repens*, *Elytrigia repens* of *Agropyron repens*) is een enigszins op tarwe lijkende grassoort, die door zijn snelgroeiende sterke witte wortelstokken een moeilijk uit te roeien onkruid is. De bladeren zijn ruw en dof blauwgroen. De aren zijn afgeplat. cf. WLD.I. afl. 5, 120.

kweek: alg. Zuid.Oostlb., freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Heythuysen, Maastricht, Borgharen, Muizen en Heijen.

kweekgras: Maastricht, Sint-Lambrechts-Herk, Wellen en Sint-Truiden.

boskweek: Ulestraten.

- puinen:** freq. in de noordelijke helft van beide provincies.
- graspuinen:** Kinrooi.
- puinengras:** Nunhem en Susteren.
- grondpuinen:** Kinrooi.
- puin:** Venray Wb. en in Nederweert, Weert, Grathem, Sint-Lambrechts-Herk, Beek (bij Bree), Opglabbeek, Niel-bij-As, Maaseik, Neerpelt, Kerkhoven, Lommel, Velden, Venlo, Heijen, Afferden en Meijel.
- puimen:** freq. Trichterlds. en Demerkemp., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb.en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Sint-Pieters-Voeren, Beek (bij Bree), Opglabbeek, Genk en Wellen.
- puim:** Gronsveld, As, Genk, Veldwezelt, Houthalen en Zonhoven.
- puims:** Opgrimbie.
- puiten:** Stokkem.
- pemen:** Genk en Gellik.
- peem:** Zonhoven en Genk.
- pelen:** Gulpen.
- peel:** Gulpén, Cadier, Mheer en Banholt.
- peelgras:** Sint-Pieters-Voeren.
- peek:** Bocholtz, Vaals, Eys en Ulestraten.
- piek:** freq. Ripuar.; ook in Eys.
- pennen:** Bergen.
- pettemen:** freq. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Bilzerlds., Demerkemp. en Getelds.
- pettems:** Kermt.
- pettem:** freq.. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Truierlds.; ook in Genk, Hasselt en Godschei.
- pettemgras:** Hasselt en Vlijtingen.
- pessemen:** verspr. Beringerlds.; ook in Diepenbeek, Koersel, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Oostham, Tessenderlo, Meldert en Lommel.
- pessem:** verspr. Beringerlds. en Zuiderkemp.; ook in Tongeren, Koersel, Wellen, Leopoldsburg en Meldert.
- peremgras:** Borlo.
- pert:** Montfort.
- riemen:** Wanssum.
- schoonriem:** Arcen.
- reepgras:** Sint-Pieters-Voeren.
- rig:** Eisden.
- hondstand:** alg. in het zuiden van het Lonerlds en Truierlds.
- hondsgras:** Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Hamont, Overpelt, Ulbeek en Batsheers.
- hondsgrasje:** Hoeselt.
- hondsribben:** Lommel, Beringen en Helchteren.
- hoenderdarm:** Vijlen.
- kattenstaart:** Stevensweert.
- geitenvoet:** Eynatten.
- berentand:** Gingelom.
- molmoeskruid:** Ten-Esschen/Weustenrade.
- nachtschaal:** Dilsen.
- schietvuil:** Panningen en Helden/Everlo.
- vogelvoet:** Kermt.
- slingerkruid:** Raeren.
- varkensgras:** Heythuysen.
- knoopgras:** Heerlen.
- trekgras:** Swalmen, Maaseik, Mechelen-aan-de-Maas en Middelaar.
- wieken:** Vaals.
- wilde wijden** (*wil wijen*): Neeroeteren.
- winde** (*win*): Venlo en Dilsen.
- zuring:** Heerlen.
- wilde staartel:** Rosmeer.
- witte wortels:** Wanssum.
- onkruid:** Blerick, Grathem en Roermond.

ZEGGE

Hamont Wl. (438, 556), Hamont-Achel Wb. (108, 130), Zonhoven Wb. (399, 434).

Zegge (*Carex*) is een zeer veel soorten omvattende wilde grassenfamilie, waarvan de bekendste de zwarte of gewone zegge (*Carex nigra*) is. Het is een overblijvende, tot 70 cm hoge grijsgroene plant met een wortelstok met ondergrondse uitlopers. De bladeren zijn vlakken ruw. Hij bloeit in mei en juni langwerpige aartjes in een losse tros.

snijgras: Achel, Hamont en Zonhoven.

zaargras: Achel en Hamont.
zaar: Zonhoven.

PIJPENSTROOTJE

Echt Wb. (109), Genk Wb. (055), Limburgs Id. (101, 235), Lommel Wl. (050), Meerlo-Wanssum Wb. (263, 264), Meeswijk Wl. (116), Sittard Wb. (379), Tegelen Wb. (115), Venray Wb. (353, 417), Weertlands Wb. (B1-01, B1-10), Zonhoven Wb. (168, 354).

Het pijpenstrootje (*Molinia caerulea*) mist, hoewel onmiskenbaar een grassoort, een van de hoofdkenmerken van de grassen, de knopen in de stengel. De lange (tot 200 cm) gladde stengel was bijzonder geschikt om pijpenstelen mee schoon te maken, maar wordt ook gebruikt voor het opbinden van leiplanten. Het pijpenstrootje groeit in pollen en heeft een onregelmatige leiblaauwe pluim.

pijpenpier: Venray Wb. en in Zonhoven.

hengstenspier: Zonhoven.

pijpenhengsten: Zonhoven.

hengst: Limburgs Id.

smele (ook *smelie*): Limburgs Id., Weertlands Wb., Venray Wb. en Meerlo-Wanssum Wb. en in Tegelen, Sittard en Echt/Gebroek.

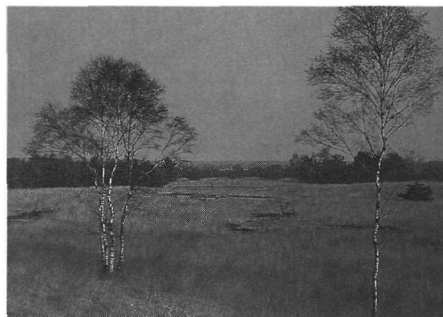
smelenwortel: Meerlo-Wanssum Wb.

smelentos: Meerlo-Wanssum Wb.

bosbies: Meeswijk.

bunt: Weertlands Wb. en in Lommel.

buntgras: Genk.

BEVERTJES

N 92 (1982) (add.);
 Echt Wb. (086, 100), Gronsveld Wb. (054),
 Haspengouws Id. (299), Hasselt Wb. (468), Sittard
 Wb. (340), Stokkem Wb. (033), Tegelen Wb. (110),
 Tongeren Wb. (068), Weertlands Wb. (B1-09),
 Zonhoven Wb. (044);
 Achten, P. (1995) (inl.), Zits E. (1989-90) (037).

Beventjes (*Briza media*) is een trilgras-
 soort met hartvormige aartjes die aan
 een sierlijk vertakte pluim hangen. het
 een typische plant van het blauwgras-
 land, dat aan schrale grond de voor-
 keur geeft. De bloeitijd is mei en juni.

bevernel: Gronsveld.
bevernelletje (*bevernelleke*):

Haspengouws Id.
bibbermientje (*bibbermieneke*):
 Zonhoven.
bibbelemientje (*bibbelemieneke*):
 Hasselt.
bibbelhandje: Hoeselt en Tongeren.
rijerhandje: Echt/Gebroek en Susteren.
rijertje (*rijerke*): Weertlands Wb.
razelaar: Tegelen.
daverel: Stokkem.
daverdelletje (*daverdelleke*): As.
nimmerstil: Echt/Gebroek.
rammeltje (*remmelke*): Sittard.
trommelgras: Waubach.
broodjesgras: Klimmen.

ORCHIS

DC 60a (1985) (126), N 92 (1982) (126, add.);
 Tungelroy Wb. (187).

Een orchis (*Orchis*) is een plant uit de
 orchideeënfamilie met een aarvormige
 bloeiwijze. De meestal paarse of roze
 bloemen zijn zeer bijzonder van vorm;
 de lip is getekend en in verhouding
 heel groot.

Tot de bekendste inheemse soorten
 behoren de gevlekte orchis (*Dactyl-*
orchiza maculata) met bruinegevlekte bla-
 deren, de vliegeorchis (*Ophrys insectif-*
era), met bloemen die in hun vorm een
 insect nabootsen om zo bestuivers te
 lokken, en de harlekijn (*Orchis morio*).
 Van de benamingen van de harlekijn is
 een afzonderlijk lemma gemaakt.

orchidee: verspr. in heel Lb.
lievrouwehandjes: Diepenbeek.
koekoeksbloem: Swalmen.
koekoekslelie: Oirlo, Beesel en
 Montfort.
slofje (*slofke*): Tungelroy.

HARLEKIJN

DC 60a (1985) (082), N 92 (1982) (082).

De harlekijn (*Orchis morio*) is een 10 tot 30 cm grote plant die bloeit van april tot juni. De purperroze of lichtroze bloemen groeien in korte, vrij ijle aren en zijn tamelijk groot. De helm van de bloem is groen gestreept, de lip is zeer breed en licht ingesneden drielobbig en het spoor staat horizontaal af. De harlekijn groeit in Nederland en België vrij zeldzaam op graslanden en in struwelen.

harlekijn: Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.

koekoeksbloem: Wijlre, Beesel, Swalmen, Montfort, Schimmert, Tungalroy, Thorn, Bree, Geulle,

Jeuk en Oirlo.

koekoeksklokje: Stein.

dagkoekoek: Meijel.

gemene veldkers: Jeuk.

hyacint: Vlodrop.

orchidee: Maasbree.

MELGANZENVOET

De melganzenvoet (*Chenopodium album*) is een tot 150 cm hoge eenjarige plant. De stengels staan rechtop en zijn sterk vertakt. De dofgroene bladeren zijn onregelmatig getand; de onderkant wit-melig bestoven. Bij alle soorten van dit geslacht zijn de bloemen heel klein; ze groeien in trosjes, tot aren of pluimen verenigd, groenachtig en melig bestoven. De bloeitijd duurt van juni tot september. Melganzenvoet is een wijd verbreid onkruid en kan gegeten worden (spinazie is ook een ganzenvoetsoort). Vergelijk ook het lemma MELDE in paragraaf 3.3. cf. WLD.I. afl. 5, 115.

melganzenvoet: Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.

ganzenvoet: Jeuk, Schimmert en Wijlre.

ganzenpoot: Tungalroy en Schimmert.

hanenpoot: Beesel, Schimmert, Thorn, Bree, Maaseik, Stein en Oirlo.

melde (ook *mele*, *melie*): freq. Demerkemp. en Getelds., verspr.

Lonerlds. en Truierlds.; ook in Vlodrop, Smeermaas, Eksel, Paal, Lommel en Meijel.

wilde melde: Linkhout en Munsterbilzen.

meldekruid: Smeermaas.

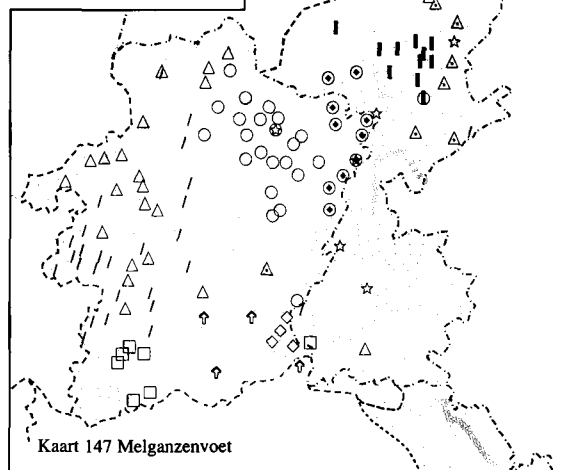
meldestam: Diepenbeek.

schietmelde: freq. Noord.Oostlb., verspr. Kleverlds.; ook in Nederweert.

mel (ook *meel*, *mil*): freq. Demerkemp., verspr. Dommellds. en Zuiderkemp.; ook in Margraten, Diepenbeek, Heppen, Beringen, Kozen en Kerkhoven.

/ melde	(28)
○ smeel	(23)
△ mel	(20)
▬ schietmelde	(19)
△ schietmel	(12)
⊙ schietsmeel	(10)
☆ hanenpoot	(7)
□ schijtkruid	(7)
◇ boompjeskruid	(4)
† hoogop	(4)

DC 60a (1985) (083), Goossens 1b (1960), N 92 (1982) (083); Zonhoven Wb. (291); Reumers, P. (1987) (090).

Kaart 147 Meiganzenvoet

wilde mel (ook *wilde meel*): Beverlo en Heusden.

brede mel (— *mil*): Montfort.

melstam: Diepenbeek.

schietmel (ook *schiekmil*, *schietmeel*, *schietmil*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Zutendaal, Lommel, Meijel en Maasbree.

schijtmel (ook *schijtmeel*): Hasselt, Vucht en Diepenbeek.

schemel: Heesveld-Eik.

schaapmel (*schiepmil*): Diepenbeek.

zaadmél (*zaadmil*): Diepenbeek.

pardelwortelsmel: Diepenbeek.

pardelwortel: Munsterbilzen.

pardelle: Wintershoven.

smeel: alg. Maaskemp., verspr.

Dommellds.; ook in Herten (bij Roermond) en Lanaken.

schietsmeel (ook *schietsmelie*): freq.

Horns en aansluitend Centr.Maaslds.

schietsmeer: Dilsen.

malom: Rotem.

murit: Zonhoven.

meeskruid: Vijlen.

schietkruid: Martenslinde.

schijtkruid: freq. Lonerlds.; ook in Sint-Pieter, Ordingen en Brustem.

sint-janskruid: Heks en Vechmaal.

wild sint-janskruid: Horpmaal.

trechterkruid: Mopertingen.

ijzerkruid: Grote-Spouwen.

grijskruid: Hoeselt.

boompjeskruid: Veldwezelt, Hees, Vroenhoven en Vlijtingen.

boompjes: Bevingen en Buvingen.

aardappelkruid: Mielen-boven-Aalst.

pulpkruid: Vorsen, Berg en Nerem.

wild kruid: Herderen.

kruid: Munsterbilzen.

reutsel: Heesveld-Eik.

rib: Tungelroy.

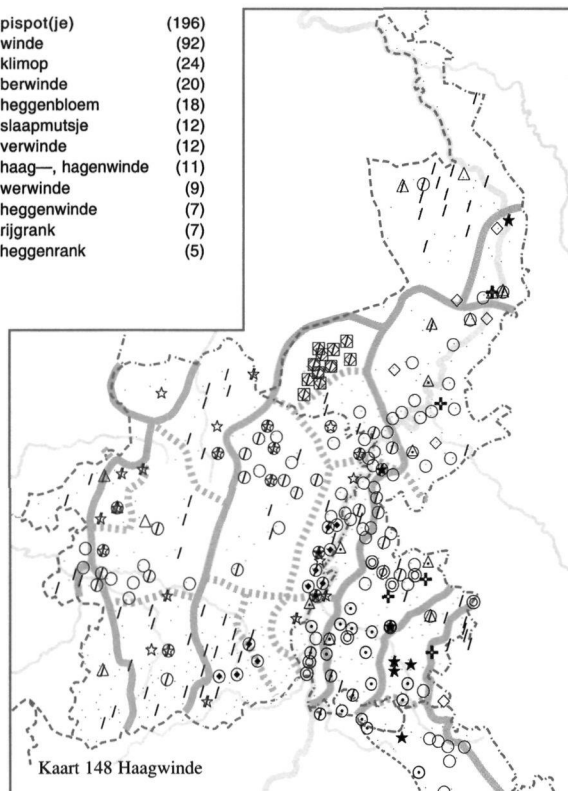
karmille (*kermil*): Diepenbeek.

wilde spinazie: Tongeren.
wilde els: Romershoven.
dauwkool: Ophoven en Schimmert.
koebaard: Piringen.
rattenstaart: Montenaken.

dikkop: Hamont.
hoogop: Waltwilder, Vliermaalroot
 Ketsingen en Tongeren.
vroegop: Stokkem.

HAAGWINDE

/ pispot(je)	(196)
○ winde	(92)
☆ klimop	(24)
⊙ berwinde	(20)
◇ heggenbloem	(18)
□ slaapmutsje	(12)
⊙ verwinde	(12)
△ haag—, hagenwinde	(11)
⊙ werwinde	(9)
△ heggenwinde	(7)
★ rijgrank	(7)
✦ heggenrank	(5)

DC 17 (1949) (006a), DC 60a (1985) (add.), Goossens 1b (1960), N 92 (1982) (add.), SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (a-m); Bree Wb. (223), Echt Wb. (132), Genk Wb. (086, 138, 249, 379), Gronsveld Wb. (354), Hamont Wl. (356), Hasselt Wb. (167), Kerkrade Wb. (224), Limburgs Id. (153), Meeuwen Wl. (173), Sint-Truiden Wb. (192, 213), Sittard Wb. (317, 486), Tongeren Wb. (444), Tungalroy Wb. (187), Valkenburg Wb. (026), Venlo Wb. (215), Venray Wb. (355), Weertlands Wb. (B1-04, B1-08, B1-10), Zonhoven Wb. (356); Achten, P. (1995) ((inl.)), Delsen, L. (1982) (030), Hs. Weert, Pauwels J.L. (1933) (031, 032, 034, 037, 038, 041, 047, 050-57, 059, 063, 071, 073), Reumers, P. (1987) (090).

De haagwinde (*Calystegia sepium*, vroeger *Convolvulus sepium*) heeft dunne windende stengels die 3 meter lang kunnen worden. Het blad is hartvormig en de 5 cm grote bloem is wit en trechtervormig. De haagwinde groeit in bermen, ruigten, riet en heggen, maar kan door zijn ondergrondse wortelstokken ook een lastig tuionkruid zijn. Veel woordtypen benoemen in eerste instantie de opvallende bloem van de haagwinde, zoals **pispotje**, **toeter** en **tuitje**.

cf. WLD.I. afl. 5, 126.

haagwinde: Wanssum en Venlo.
hagenwinde (ook *hagenwin*): Heerlen, Baarlo, Amby, Heusden, Beringen, Sint-Truiden, Oostham, Blerick en Merselo.
hegwinde (*hegwin*): Hunsel en Nielbij-As.
heggenwinde (ook *heggenwin*, *heggenwing*): Helden/Everlo, Buggenum, Montfort, Schinveld, Urmond, Neerharen en Venlo.

heggenberwinde (*heggenbrewing*): Berg-en-Terblijt.

berwinde (*berwin, berwing, brewing*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Mechelen, Epen, Sint-Martens-Voeren, Sint-Pieters-Voeren, Welkenraedt, Maastricht en Borgharen.

verwinde (*verwin, verwing*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Martenslinde, Grote-Spouwen, Riksingen en 's-Herenelderen.

werwinde (*werwin, werwing*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Rimborg, Sint-Pieter en Kanne.

werenwinde (*werewin, werewing*): Rekem en Mopertingen.

wiewinde (*wiewin*): Sint-Pieter.

merwinde (*merwin, merwing*): Gelinden en Berlingen.

merewinde (*merewing*): Rekem.

weiewinde: Sint-Pieter.

wierwinde: Voort.

hazewinde: Zonhoven.

klokjeswinde: Weert.

klokje: Achel.

wilde winde (— *wing*): Neeroeteren, Meerssen en Kerkrade.

wilde wingerd: Wellerlooi.

winde (ook *win, wing*): verspr. in heel Lb. behalve in Haspengouws en Kleverlds. waar het zeldz. is.

windsel (ook *wingsel*): Hauset, Gruitrode en Hauset.

windring: Zonhoven.

duivelsgaren: Heerlen.

duivelsnaaigaren: Heerlen en Waubach.

pispotje (ook *pispotteke*): freq. in heel Belg. Lb., Zuid.Oostlb., Weertlds., Horns en Kleverlds., verspr. in overig Nl. Lb.

pispot: freq. Ripuar., Tongerlds., Dommellids. en Demerkemp., verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Schaesberg, Ophoven, Lanklaar, Lanaken, Bilzen, Waltwilder, Martenslinde, Leopoldsburg,

Kwaadmechelen, Oostham, Loksbergen, Halen en Venray.

spispot: Mettekoven.

pisbloem: Spaubeek.

potje: Rotem en Lanklaar.

toeter: Mook.

tuitje: Tungelroy.

paraplutje (*parapluuke*): Haelen.

slaapmutsje (*slaapmutske*): Weertlands Wb.

vingerhoedje: Rotem en Dilsen.

haagklimop: Leopoldsburg.

klimopbloem: Stokkem.

klimop: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Molenbeersel, Ophoven, Bocholt, Bree, Gruitrode, Lanaken, Koninksem, Hamont, Kleine-Brogel, Peer, Lummen, Hasselt, Heppen, Paal, Beringen, Ulbeek, Wellen, Leopoldsburg en Lommel.

klimot: Lummen.

wintergroen: Bree en Neerharen.

klimbloem: Mechelen-aan-de-Maas.

klimplant: Helden/Everlo.

klimwinde: Arcen.

rijgrank (*rijrank*): Wijlre, Eys, Gulpen, Hombourg, Klimmen, Echt/Gebroek en Arcen.

leirank: Valkenburg.

leiding: Heusden en Tungelroy.

wierank: Nuth/Aalbeek.

weierank: Nuth/Aalbeek.

windrak: Zonhoven.

heggenrank: Simpelveld, Maasniel, Brunssum, Nuth/Aalbeek en Blerick.

hoppensrank: Schimmert.

rinksrank: Heerlen.

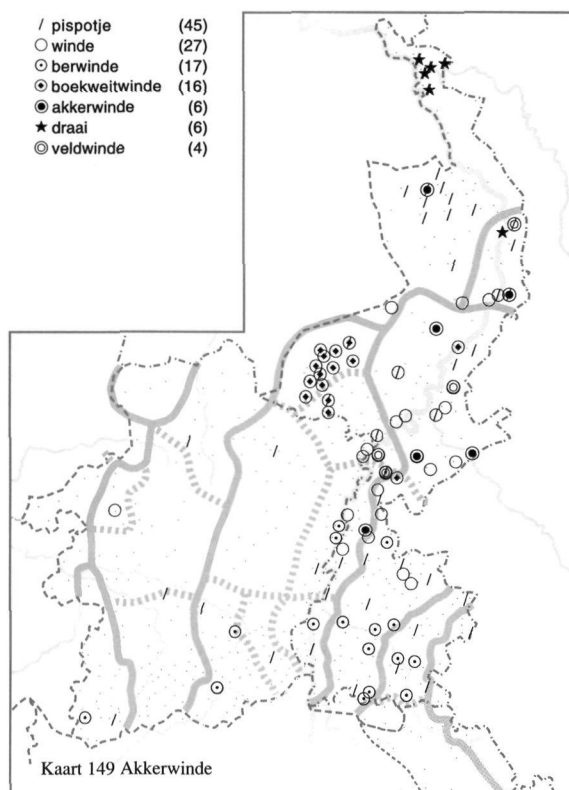
rank: Halen.

rampel: Hergenrath.
slingerbloem: Gulpen.
slingerroos: Niel-bij-As.
slingerkruid: Raeren.
slinger: Gennep.
heggendraai: Lottum.
draai: Broekhuizen.
lopertje: Mechelen-aan-de-Maas.
hoppentouw: Arcen.
afloper: Vlijtingen.
fleper: Vlijtingen.
geestentrap: Vaals.
haagkruid: Blerick.
hegkruid: Blerick.
hegroos: Weert.

heggenbloem: Weertlands Wb. en in Vaals, Heythuysen, Steyl, Sint-Odiliënberg, Lottum en Maasbree.
kapper: Uikhoven.
kattenkazenstruik: Valkenburg.
kattenstaart: Gronsveld.
paddebloem: Maasbree.
neusbloem: Well en Wellerlooi.
ploffer: Leopoldsburg.
sleur: Sint-Truiden en Hasselt.
lijnen: Montenaken.
waterbloem: Hamont.
wilde boekweit (—bochet): As.
wilde bonen: Loksbergen en Halen.
lis: Limburgs Id.

AKKERWINDE

DC 17 (1949) (006b), DC 60a (1985) (093, add.), N 92 (1982) (093, add.), SGV (1914) (-); Echt Wb. (099, 132), Gennep Wb., Haspengouws Id. (141), Limburgs Id. (102), Meeswijk Wl. (702), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.032), Roermond Wb. (222), Stokkem Wb. (118), Tongeren Wb. (672), Tungelroy Wb. (186, 187), Valkenburg Wb. (026), Venlo Wb. (215), Venray Wb. (355), Weertlands Wb. (B1-01); Delsen, L. (1982) (030), Litjens, G en A. van Soest (1990) (068), Pauwels J.L. (1933) (057-63).

De akkerwinde (*Convolvulus arvensis*) lijkt veel op de haagwinde. De stengels groeien vaker liggend dan windend en worden minder lang dan die

van de haagwinde. De trechtervormige bloem is lichtroze met witte strepen en is 2.5 cm in doorsnee. De bladeren zijn pijlvormig. Akkerwinde is een

algemeen onkruid op akkers en in ruigten en heggen.
cf. WLD.I. afl. 5, 128.

akkerwinde (ook *akkerwin*, *akkerwing*): Helden/Everlo, Montfort, Vlodrop, Guttecoven, Venlo en Venray.

veldwinde (ook *veldwin*, *veldwing*): Swalmen, Stevensweert, Echt/Gebroek en Arcen.

berwinde (*berwin*, *berwing*, *brewing*, *rewin*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Wijlre, Eys, Epen, Echt/Gebroek en Borgharen

kleine berwinde (— *berwing*): Houthem.

verwinde (*verwin*, *verwing*): Stokkem, Meeswijk, Meerssen, Bilzen en Tongeren.

werwinde (*werwin*, *werwing*): Ransdaal en Sittard.

merwinde (*merwing*): Niel-bij-St.-Truiden.

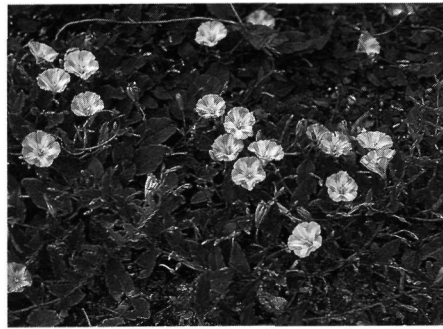
herewinde (*herewin*): Limburgs Id.

meermin: Haspengouws Id.

meervin: Haspengouws Id.

boekweitwinde (*bokeswin*, *bokeswinde*): WeertlandsWb. en in Kessel, Pey, Stramproy en Tungalroy.

winde (ook *win*, *wing*): verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Tongeren, Beringen, Blerick, Hout-Blerick, Meijel en

Maasbree.

draai: Gennep Wb. en in Lottum.

draaiom: Maasbree.

rijf: Echt/Gebroek.

ring: Schimmert.

rij: Rotem.

rijgrank (*rijrank*): Berg-en-Terblijt.

pispotje (ook *pispotteke*): verspr. over heel Lb.

pispot: Horst, Jeuk en Geulle.

klein pispotje: Kerkrade, Beesel, Vlijtingen en Diepenbeek.

kleine pispot: Montfort.

klein pisbloemetje (—*pisbloemke*): Diepenbeek.

pisbloem: Heerlen.

bonenkruid: Meijel.

klimplant: Helden/Everlo.

korenbloem: Sittard.

parapluitje (*parapluike*): Reuver.

klokje (*klokske*): Maastricht.

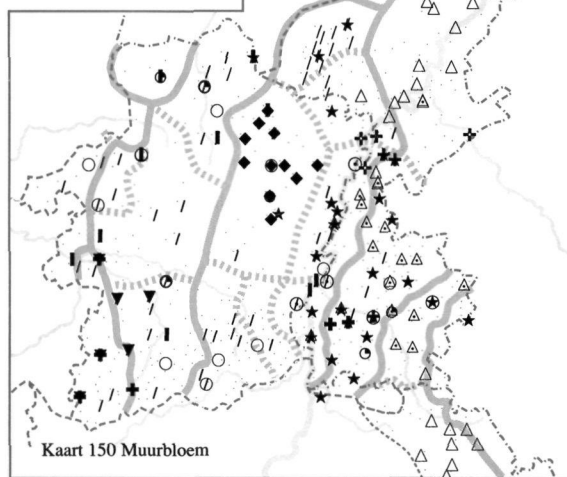
tuitje: Tungalroy.

MUURBLOEM

De muurbloem (*Cheiranthus cheiri*, voorheen *Erysimum cheiri*) is een tweejarige struikvormige plant met smalle blaadjes uit de familie der kruisbloemigen. De kleur van de sterk geurende bloemen varieert van roestig geel tot roodbruin; de bloem glanst fluweelachtig. Ze bloeit van april tot en met juni. In het wild groeit de muurbloem zeer zeldzaam op oude, verweerde muren; als tuinplant is ze populair in de boerenhof.

De muurbloem heeft lang violier geheuten, hetgeen tegenwoordig de officiële naam is van *Matthiola incana*, voorheen *Cheiranthus annuus*, een tuinplant die sterk lijkt op de muurbloem. Een opmerkelijk verschil tussen beide planten is de houtige stengel van de tweejarige muurbloem, terwijl de stengel van de eenjarige violier groen blijft. Daarnaast is de bloem van de violier meestal paars of wit en de bloem van de muurbloem meestal

/ flier	(59)
★ muurbloem	(34)
△ steenviool	(27)
△ muurviool	(19)
○ vlier	(13)
◇ griffaet	(11)
◆ kernoffel	(11)
I flierenbloem	(10)
⊕ stokflier	(7)
⊙ vierbloem	(7)
⊕ muurflier	(6)
▼ steenflier	(6)
○ violier	(6)
▲ stinkviool	(4)

DC 17 (1949) (010), N 73 (1975) (032b-4), N 92 (1982) (add.); Bree Wb. (117, 148), Echt Wb. (044, 114), Genk Wb. (027), Maastricht Wb. (272, 473), Meeswijk Wl. (434, 707), Sittard Wb. (244), Tegelen Wb. (086, 120), Tongeren Wb. (256), Tungalroy Wb. (186), Valkenburg Wb. (057, 166), Weertlands Wb. (B1-11), Zonhoven Wb. (308); Beenen, P. (1973) (182, 237), Goossens, H. (1981) (026), Heynen, P. (1960sq), Hs. Venlo, Hs. Weert, Maar, H.v.d. (zj.hs), Pauwels J.L. (1933) (266-71, 275-77, 287, 289-91), Reumers, P. (1987) (091), Simons-Stienen, L. (1982) (027), Zits, E. (1989-90) (028, 032).

roodbruin of geel. Zie ook de lemma's VIOLIER en ANJELIER in de paragraaf over de tuin in de aflevering over de woning.

muurbloem: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Heerlen, Ospel, Weert, Molenbeersel, Niel-bij-As, Maastricht, Borgharen, Hamont, Blerick en Venlo.

muurbloemetje: Arcen en Heythuysen.

muurviool: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Wijlre, Eys, Herten (bij Roermond), Meeswijk, Buchten, Born, Maastricht en Blerick.

muurviooltje: Lottum en Meerssen.

muurflier: Amby, Berg-en-Terblijt, Schulen, Gelinden, Gingelom en Sint-Truiden.

muurkruid: Montzen.

flier: verspr. in Belg. Lb. en

Zuid.Oostlb.; ook in Maasbracht, Stevensweert, Echt/Gebroek en Maastricht.

fliertje (fleeke, flierke): Weertlands Wb. en in Stramproy, Tungalroy, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille en Peer.

flierenbloem: Bocholt, Rekem, Neerharen, Hamont, Peer, Lummen, Wellen, Leopoldsburg, Halen en Lommel.

flierenbloemetje: Peer.

vlier: Nuth/Aalbeek, Gruitrode, Boorseme, Grote-Spouwen, Riksingen, Koninksem, Overpelt, Kleine-Brogel, Hasselt, Paal, Borgloon, Leopoldsburg en Kwaadmechelen.

vlierbloem: Klimmen, Margraten, Opglabbeek, Overpelt, Hasselt, Lommel en Venray.

viool: Roermond.

violier: Heerlen, Valkenburg, Maaseik,

Uikhoven, Lanaken en Leopoldsburg.

steenflinter: Schulen, Wijer, Sint-Lambrechts-Herk, Zepperen, Gingelom en Sint-Truiden.

steenviool (ook *steeviool*): alg. Geulds., freq. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Hergenrath, Hauset, Raeren, Vijlen, Dieteren,

Susteren, Hunsel en Wessem.

steenbloem: Sevenum.

stokflinter: Vlodrop, Pey, Valkenburg, Ophoven, Stevensweert, Roosteren en Echt/Gebroek.

stokviool: Vlodrop en Posterholt.

stokviooltje: Vaals.

stokkroos: Posterholt.

stinkviool: Tegelen, Lottum, Arcen en Melderslo.

stankviool: Geysteren.

theebloem: Weert.

winterflinter: America.

kerkbloem: Tongeren.

koekenbloem: Roggel.

grifiaat: Bree Wb.

heulenteul (*eulenteul*): Lanaken.

floers: Leopoldsburg.

golden laken: Tegelen.

goldlack: Moresnet, Hergenrath en Hauset.

jonkertje (*jonkerke*): Maasbree en Tungenroy.

kernoffel: Bree Wb.

klimop: Helden/Everlo.

stoefer: Lanaken.

STINKENDE GOUWE

De stinkende gouwe (*Chelidonium majus*) is een 30 tot 90 cm grote, behaarde plant die tot de papaverfamilie wordt gerekend. De bladeren zijn diep ingesnedden, soms bijna samengesteld, met grof gekartelde blaadjes; de onderkant is blauwgroen. De bloemen groeien in schermen, met vier gele kroonbladeren en twee spoedig afvallende kelkbladeren. De doosvruchten hebben de vorm van een houw met twee kleppen die van beneden naar boven loslaten. Stinkende gouwe is vrij algemeen in bermen, heggen, parken, bij gebouwen en zelfs op muren. De stengels en bladeren hebben giftig oranje melksap, dat in de volksgeneeskunde als een goed middel tegen wratten wordt beschouwd.

stinkende gouwe: Berg-en-Terblijt, Thorn, Maastricht, Sint-Truiden, Jeuk, Blerick en Meijel, Maasbree.

stinkende gowland: Sint-Truiden.

stinkende goliat: Sint-Truiden.

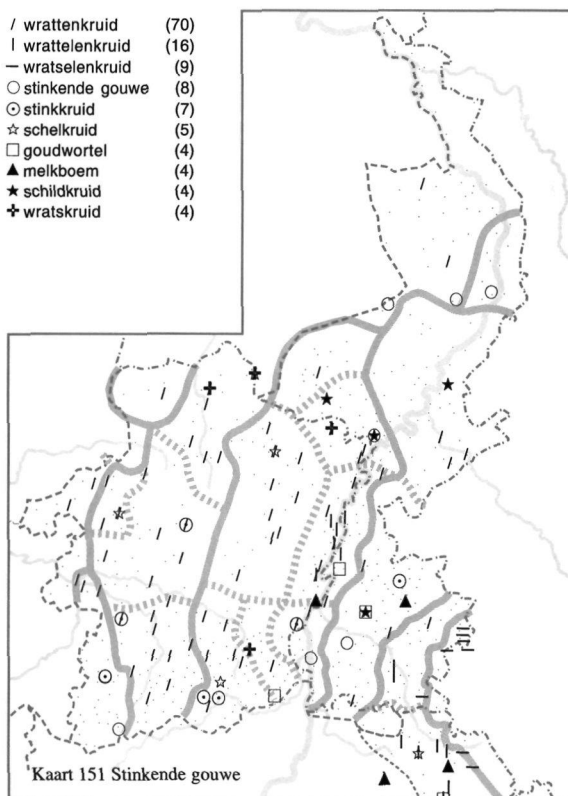
stinkende gier: Bilzen.

stinkende juffrouwen: Sint-Huibrechts-Lille.

/ wrattenkruid	(70)
l wrattelenkruid	(16)
— wratselenkruid	(9)
○ stinkende gouwe	(8)
⊙ stinkkruid	(7)
☆ schelkruid	(5)
□ goudwortel	(4)
▲ melkboem	(4)
★ schildkruid	(4)
✚ wratskruid	(4)

DC 60a (1985) (084), N 92 (1982) (084, add.), ZND 06 (1924) (036), ZND 15 (1930) (021); Genk Wb. (099, 134, 369), Kerkrade Wb. (300), Meeswijk Wl. (760), Tongeren Wb. (224, 532, 551), Tungalroy Wb. (186).

stinkend kruid: Herk-de-Stad, Schulen en Kanne.

stinkkruid: Oirsbeek, Lanaken, Piringen, Tongeren, Houthalen, Wijer en Sint-Truiden.

stinkbloem: Niel-bij-As en Lanaken.

stinkblader: Hasselt.

stinkding: Heusden.

stinkers: Leopoldsburg en Borlo.

goudwortel: Eupen, Schimmert, Stein en Val-Meer.

gouwe: Montfort.

wrattenkruid (ook *wartenkruid*):

freq. in Belg. Lb., zeldz. in Nl. Lb.

wrattelkruid: Lanaken en Moelingen.

wrattelenkruid: freq. Geulldds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Kelmis, Hergenrath, Wijre en Gulpen.

wratselenkruid: freq. Ripuar.; ook in Vijlen.

wratkruid: Stokkem.

wratskruid: Molenbeersel, Martenslinde, Hamont en Neerpelt.

wrattenbloem: Peer.

wegenkruid: Vlijtingen.

wegenblad: Neerharen.

zwalgkruid: Montfort.

zwalberekruid: Beesel.

schildkruid: Swalmen, Schimmert en Tungalroy, Thorn.

schelkruid (ook *schelle kruid*):

Montzen, Bree, Riksingen, Hamont en Beringen.

schelletjeskruid (*schellekeskruid*): Tongeren.

kraaienpoot: Lanklaar.

rattekruid: Vliermaal en Vlijtingen.

kattekruid: Eisden en Mechelen-aan-de-Maas.

kattenkazenkruid: Leut en Koninksem.

kaasjeskruid (*kaaskeskruid*): Helchteren.

bruinheilige: Montfort.

duivelsmelk: Tungalroy.

melkkruid: Martenslinde.

melkbloem: Walhorn, Herbesthal,
Hoensbroek en Rekem.
verfkruid: Welkenraedt.
geelverf: Welkenraedt.
wilde gier: Bilzen.
bloedwortel: Mheer.

boterbloem: Maaseik.
hazenpeper: Tongeren.
rijkskruid: Paal.
rijdekekruid: Hasselt.
kapucijners: Eksel.

DUIVEKERVEREL

DC 60a (1985) (085), N 92 (1982) (085);
Gennep Wb., Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.516), Sint-
Truiden Wb. (077), Tongeren Wb. (101).

De duivekervel (*Fumaria officinalis*) wordt 10 tot 40 cm groot en bloeit van mei tot oktober. De langwerpige bloemen die in losse trosjes groeien, zijn lichtrood tot violet van kleur met bijna zwarte top; ze zijn kort en stomp gespoord. De stengels groeien rechtop of liggend en de bladeren zijn zeer fijn verdeeld met langwerpige, lijnvormige slippen. Duivekervel is een algemeen onkruid van braakliggend terrein.

duivekervel (ook *duivekrivel*): Wijlre,
Eys, Lutterade, Schimmert, Berg-
en-Terblijt en Jeuk.

duivekruid: Echt/Gebroek, Hasselt,
Tongeren en Vijlen.

duivekrop: Echt/Gebroek.

kattekervel: Schimmert.

wilde kervel: Geistingen.

wilde kelver: Niel-bij-St.-Truiden.

kervel: Swalmen, Tungalroy,
Stevensweert en

Grevenbicht/Papenhoven.

koegras: Beesel, Montfort,
Schimmert, Tungalroy, Thorn en
Oirlo.

smoorkruid: Stein.

assekruid: Gennep Wb.

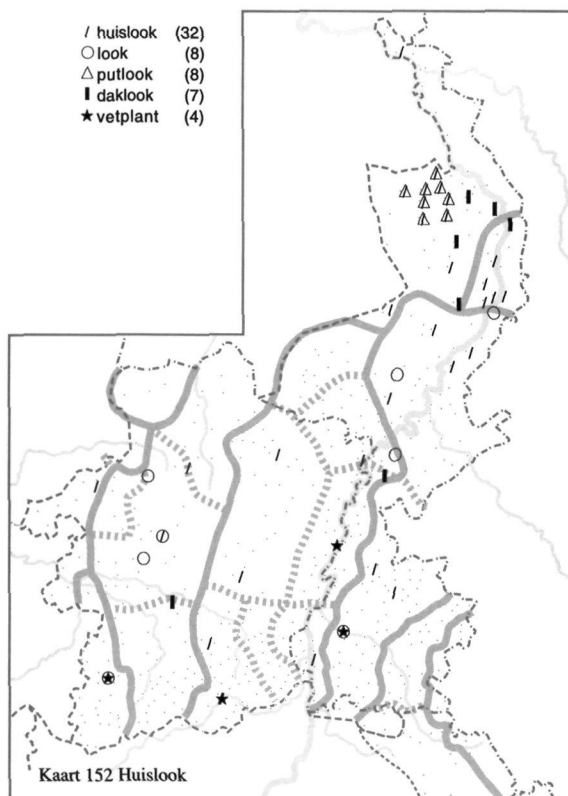
HUISLOOK

Het huislook (*Sempervivum*) is een plantengeslacht waarvan de bekendste soort het donderkruid (*Sempervivum tectorum*) is, een op gesteente groeiende zodevormende vetplant, die dikvlizige bladrozetten heeft. In juli en augustus komen er stervormige bloemen op rechte bloeistengels. Huislook werd vroeger veel door mensen op het dak geplaatst, waar het

gewoon door kan groeien, omdat het tegen blikseminslag ("de donder") zou beschermen.

huislook: freq. Kleverlds., Zuid-
geld.Lb. en aansluitend Noord-
Oostlb.; ook in Geleen, Schinnen,
Ophoven, Bree, Genk, Maastricht,
Vliermaalroot, Tongeren, Zolder,
Hechtel en Kwaadmechelen.

- / huislook (32)
- look (8)
- △ putlook (8)
- ▬ daklook (7)
- ★ vetplant (4)

DC 46 (1971) (008);
 Echt Wb. (056), Genk Wb. (140),
 Meeswijk Wl. (704), Tongeren Wb.
 (111, 206, 644), Valkenburg Wb.
 (122), Venray Wb. (209, 370),
 Zonhoven Wb. (092);
 Delsen, L. (1982) (030), Veldeke
 33 (1958) (074).

daklook: verspr. Kleverlds.; ook in
 Echt/Gebroek, Hasselt en Arcen.

dakloof: Heppen en Donk (bij Herk-
 de-Stad).

dakplant: Baarlo.

dakruit: Helchteren.

dakenloop: Velden.

putlook: Venray Wb.

metselboom: Valkenburg.

hommelskruid: Geleen.

donderbaard: Belfeld.

donderkruid: Zonhoven en Tongeren.

donderplant: Sint-Truiden.

donderblad: Achel, Helden/Everlo en
 Valkenburg.

hommelsknoop: Echt/Gebroek.

hommelenpoes: Susteren.

vetplant: Meerssen, Meeswijk,
 Tongeren en Sint-Truiden.

vetkruid: Vijlen.

look: Tegelen, Heythuysen, Meerssen,

Maasbracht, Zolder, Bolderberg,
 Sint-en Leopoldsburg.

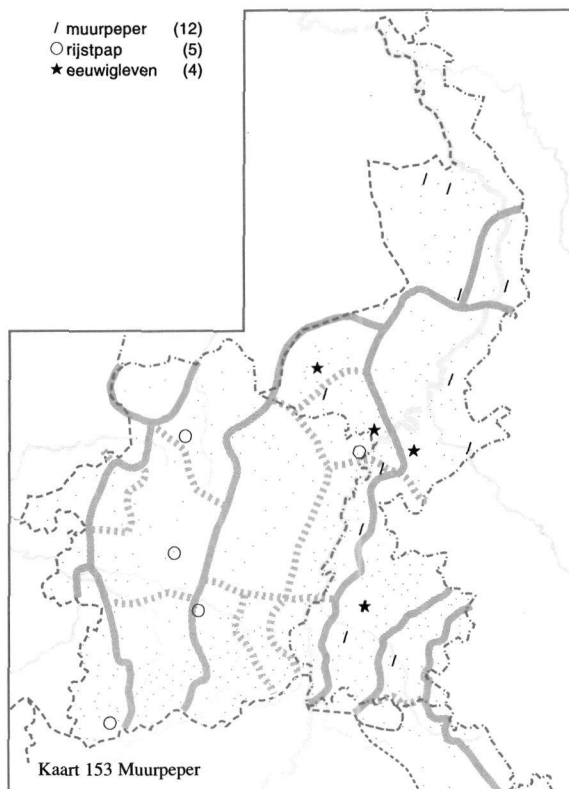
loof: Zonhoven.

MUURPEPER

/ muurpeper (12)
 ○ rijstpap (5)
 ★ eeuwicleven (4)

DC 60a (1985) (087), N 92 (1982)
 (087);
 Zonhoven Wb. (308).

De muurpeper (*Sedum acre*) is een klein zodevormend vetplantje van 5 tot 15 cm groot. De stengels zijn kruipend en kort. De lichtgroene bladeren zijn kort en bolrond, staan dicht opeen en bedekken elkaar dakpansgewijs. De bloeiende stengels verschijnen in juni en juli en groeien rechtop; de stervormige bloemen zijn geel en hebben vijf kroonblaadjes. De muurpeper smaakt scherp en is giftig. Hij groeit op droge, zandige open plaatsen.

muurpeper: Wijlre, Swalmen, Vlodrop, Schimmert, Berg-en-Terblijt, Tungalroy, Echt/Gebroek, Guttecoven, Venlo, Venray, Oirlo en Maasbree.

gele muurpeper (— *muurpeffer*):
 Vijlen.

muurkruid: Beesel.

geel muurbloempje: Kerkrade.

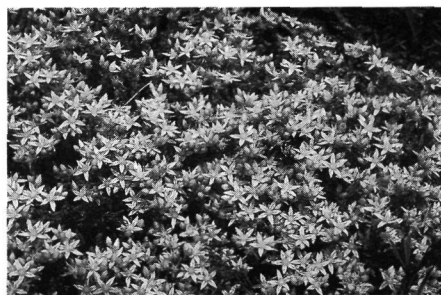
muur (*meer*): Bree.

eeuwigleven: Montfort, Schimmert, Weert en Thorn.

jodenbaard: Maasbree en Mechelen-aan-de-Maas.

rijstpap (ook *rijspap*): Ophoven, Diepenbeek, Eksel, Zonhoven en Jeuk.

vetplantje: Maastricht

HEMELSLEUTEL

DC 60a (1985) (086), N 92 (1982) (086);
Heerlen Wb. (029), Meeswijk Wl. (253), Zonhoven
Wb. (234).

De hemelsleutel (*Sedum telephium*) is een gewas uit de vetplantenfamilie dat 10 tot 40 cm hoog wordt. De stengels groeien rechtop en de dikvlezige sappige bladeren groeien tegenoverstaand en hebben een vettige glans; ze zijn eivormig en gezaagd. De bloemen groeien in dichte trossen en in het wild zijn er variëteiten met purperrode en met geelgroene bloemen. De bloeitijd duurt van juli en augustus. De hemelsleutel komt voor op zandige plaatsen in bossen, struikgewas, duinen en wegkanten, maar is tevens populair als tuinplant.

hemelsleutel: Tienray.
hemelsleuteltje (*hemelsleutelke*):
Berg-en-Terblijt.
gewone hemelsleutel: Echt/Gebroek.
sleutelbloem: Mheer.
kerkensleutel: Stein.
sint-janskruid: Wijlre, Reuver,
Swalmen, Montfort, Lutterade,

Schimmert, Ophoven, Thorn, Bree,
Jeuk, Blerick, Oirlo en Meijel.
sint-jansbloem: Sittard.
janskruid: Eys.
jansesbloem: Heerlen.
geneskruid: Jeuk.
heelblaadje: Meeswijk.
heelkruid: Beesel.
heksenkruid: Waubach.
duivelskruid: Waubach.
koedemmen: Eigenbilzen.
koetetten: Zonhoven.
porseleinbloem (*posseleinbloem*):
Vijlen.
vetplant: Maastricht.

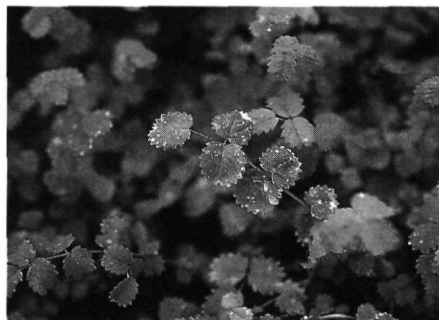

PIMPERNEL

DC 60a (1985) (089, 106), N 92 (1982) (089, 106,
add.);
Reumers, P. (1987) (090).

De pimpernel (*Sanguisorba*) heeft dunne rechtopstaande stengels. De bladeren van de pimpernel zijn oneven geveerd; de blaadjes zijn langwerpig en gezaagd. De bloemen groeien in dichte aren en zijn klein. De bloeitijd duurt van juni tot september. De kleine pimpernel (*Sanguisorba minor*) is een 15 tot 60 cm grote plant met groenachtige rood aangelopen bloemen in bolvormige aren met veel meeldraden. Ze hebben veel meeldra-

den, maar geen kroonblaadjes. Zij is vrij algemeen en is te vinden op droge, grazige en zandige plaatsen en in kalkrijke duinen.

De grote pimpernel (*Sanguisorba officinalis*) is een plant van 30 tot 140 cm in vochtige weilanden, vooral langs grote rivieren. De kleine diep bruinrode bloemen staan in eivormige hoofdjes en hebben geen kroonblaadjes.

pimpernel: Eys, Beesel, Montfort,

Lutterade, Sittard, Schimmert, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Thorn, Echt/Gebroek, Stein, Jeuk en Meijel.

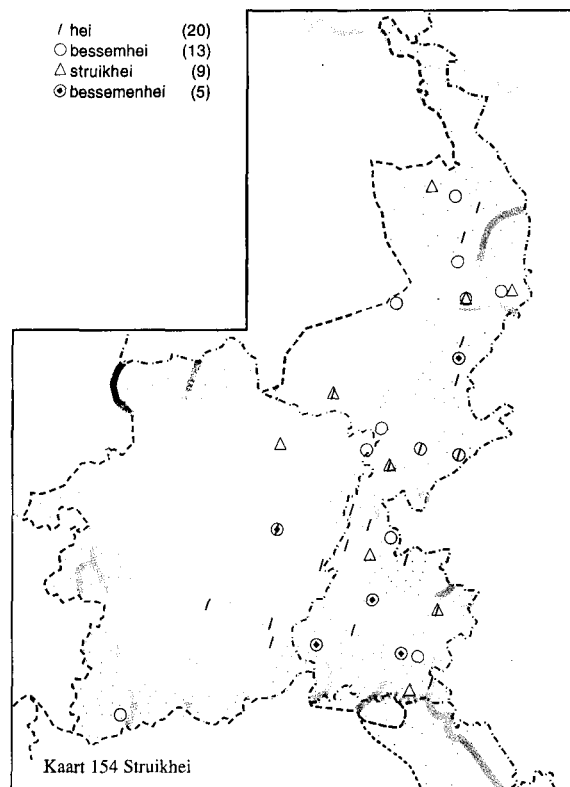
kleine pimpernel: Montfort.

ijzerknoop: Vlodrop en Posterholt.

knapperd: Meijel.

STRIUKHEI

DC 60a (1985) (092), N 92 (1982) (092, add.);
Reumers, P. (1987) (090).

De struikhei (*Calluna vulgaris*) is een groenblijvend, sterk vertakt heestertje van 20 tot 100 cm met smalle ongesteelde bladeren. Deze staan in vier rijen. De paarsroze bloemen staan in rijke trossen en zijn naar één kant gericht. Struikhei bloeit van juli tot oktober en is de dominante soort op droge, voedselarme heidevelden. Van struikhei worden bezems vervaardigd.

struikhei: Heerlen, Epen, Lutterade, Tungelroy, Bree, Echt/Gebroek, Venlo, Venray en Maasbree.

bezemhei (bessemhei): verspr.

Kleverlds.; ook in Eys, Montfort, Posterholt, Sittard, Schimmert, Ophoven, Thorn, Jeuk en Blerick.

bessemenhei (bessemenhei): Wijlre, Beesel, Schimmert, As en Maastricht.

dessemhei: Oirsbeek.
bokhei: Meijel.
krakkehei: Stein.
schaaphei: Vlodrop.
strohei: As.
drooghei: Posterholt.
hei: verspr. Noord.Oostlb. en

Centr.Maaslds.; ook in Heerlen,
Vijlen, Doenrade, Berg-en-Terblijt,
Tungelroy, As, Eigenbilzen,
Rosmeer, Diepenbeek, Tienray en
Horst.
heibloem: Jeuk.

DOPHEI

DC 60a (1985) (045), N 92 (1982) (045, add.);
Weertlands Wb. (B1-10).

De dophei (*Erica tetralix*) is een 10 tot 50 cm laag groenblijvend heestertje met stijf behaarde stengels. De smalle ongesteelde bladeren bevinden zich in viertallige kransen; ze zijn aan de rand donzig behaard. De urnvormige roze bloemen hangen in kluwens aan de stengeltop; de bloeitijd is van juni tot oktober. Dophei is te vinden op vochtige heide en hoogveen.

dophei: verspr. Noord.Oostlb. en

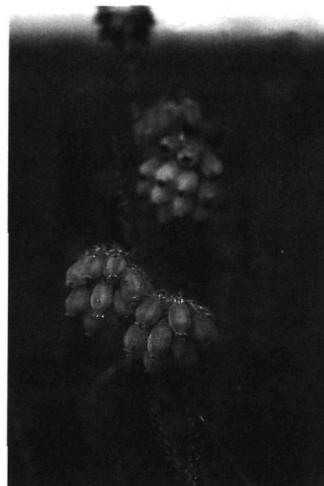
Kleverlds.; ook in Heerlen, Vijlen,
Tungelroy, Ophoven, Bree, As,
Blerick en Venlo.

gewone dophei: Echt/Gebroek.

belletjeshei (*bellekeshei*): Ell en
Schimmert.

bolletjeshei (*bollekeshei*): As.

tonnetjeshei: Thorn en Schimmert.

toethei: Weertlands Wb.

hommelhei: Wijlre, Beesel, Montfort,
Lutterade, Sittard, As, Stein en
Oirlo en Maasbree.

hommellehei: Diepenbeek.

natte hei: Melick en Posterholt.

dikke hei: Diepenbeek.

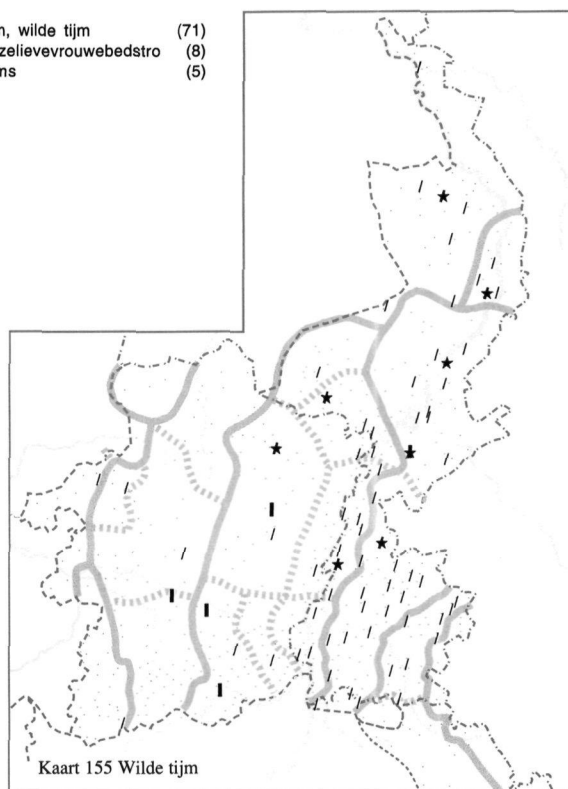
bezemhei (*bessemhei*): Meijel en
Sevenum.

hei: verspr. Oostlb.; ook in Kunrade,
Epen, Tungalroy, Guttecoven,
Urmond, Maastricht, Eksel, Jeuk,
Blerick en Meijel.

erica: Swalmen.

WILDE TIJM

/ tijm, wilde tijm (71)
★ onzelvevrouwebedstro (8)
I tijms (5)

DC 60a (1985) (096), N 82 (1981)
(154), N 92 (1982) (096);
Beverlo Wb. (259), Genk Wb.
(171), Hasselt Wb. (458), Sittard
Wb. (205), Tongeren Wb. (568).

Wilde tijm (*Thymus serpyllum*) is een struikachtig vaak zodevormend plantje van 5 tot 30 cm groot. Tijm is groenblijvend en behoort tot de lipbloemigen. De stengels zijn liggend of opstijgend, behaard en onderaan meestal houtig. De bladeren zijn smal, elliptisch en klein. De roze of lila bloemen staan in trosjes aan de stengeltop of in kransen in de bladoksels; ze zijn sterk geurend. De bloeitijd duurt van juni tot september. Wilde tijm groeit op droge

graslanden en langs wegen.

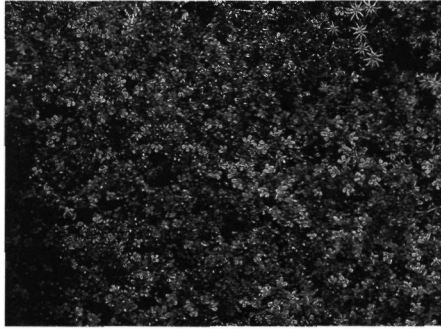
Wilde tijm is nauw verwant aan het keukenkruid tijm (*Thymus vulgaris*), dat in het wild alleen in het Middellandse-Zeegebied voorkomt.

wilde tijm: Swalmen, Ophoven, As en
Echt/Gebroek.

wilde tijmoes: Diepenbeek.

tijm: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg.
Lb.

tijmoes (*tijms*): Montfort,

Opglabbeek, Loksbergen,
Diepenbeek, Tongeren en Hasselt.

tsient: Vaals.
onzelievevrouwebedstro (ook *onslie-
vevrouwwebedstro*): Beesel,
Montfort, Sittard, Tungalroy, Bree,
Stein, Blerick en Oirlo.
bedstro: Eys.
heikruid: Thorn, Vlodrop en
Schimmert.
koenjel: Genk.
kwendel: Sittard.
woskruidje: Diepenbeek.
els: Vlodrop.

BREMRAAP

DC 60a (1985) (094), N 92 (1982) (094);
Genk Wb. (070), Haspengouws Id. (167),
Valkenburg Wb. (092).

De grote bremraap (*Orobancha rapumgenistae* of *Orobranche major*) is een plant die parasiteert op de wortels van brem. De forse, soms wel 80 cm hoge stengel is, waar hij op de bremwortel zit, verdikt tot een dik beschubde knol. De bloemen zijn tweelippig met een gebogen kroonbuis. Zij zijn licht roodbruin of vleeskleurig en 2 cm lang.

bremraap: Oirlo en Tungalroy.
grote bremraap: Echt/Gebroek.
bremtol: Beesel, Montfort,
Schimmert, Thorn en Stein.
bremappel: Genk.
brem: Guttecoven en Lutterade.

kanker: Valkenburg.
paddenvoet: Haspengouws Id.
smeerwortel (*smeerwottel*): Jeuk.

KLAVERVRETER

DC 60a (1985) (095), N 92 (1982) (095);
Limburgs Id. (228), Maastricht Wb. (370), Sittard
Wb. (165), Valkenburg Wb. (092);
WLD.I.5 (110).

De klavervreter (*Orobancha minor*) is net als de bremraap een parasitaire plant zonder bladgroen. De klavervre-

ter woekert op peen en vlinderbloemi-
gen en kan vooral op klavervelden
zeer schadelijk zijn. De stengel wordt
niet hoger dan 50 cm. De geel en pur-
per getinte bloeitros is los; de bloeitijd
duurt van mei tot augustus.
cf. WLD.I. afl. 5, 110.

klavervreter: Echt/Gebroek en Bergen-Terblijt.
kleewolf: Echt/Gebroek en Val-Meer.
wolf: Grevenbicht/Papenhoven.
kanker: Margraten.
kanker: Sittard, Valkenburg en Wijlre.
schimmel: Maastricht.
schurft: Limburgs Id.
armoedslidder: Beesel.
doodskop: Montfort, Schimmert, Thorn en Stein.
kattenstaart (*kattenstaat*): Jeuk.
top: Jeuk.
topklaver: Jeuk.
wielen: Jeuk.

KATTEKRUID

DC 60a (1985) (097), N 92 (1982) (097).

Het wild kattekruid (*Nepeta cataria*) is een scherpruikend kruid van 45 tot wel 100 cm hoog dat bloeit van juni tot september met witte, van binnen roodgestippelde bloemen. De rechtopgaande stengel is tot aan de voet behaard en verhout in de herfst,

de bladeren zijn eirond, gekarteld tot getand. Kattekruid komt voor op krijthellingen, in ruigten en struweelranden.

kattekruid (ook *katsekruid*): verspr. in heel Lb.

wild kattekruid: Echt/Gebroek.

kruidjesbloem: Jeuk.

paardskruid: Stevensweert.

BRUNEL

DC 60a (1985) (110), N 92 (1982) (110, add.).

De brunel (*Prunella vulgaris*) wordt 5 tot 25 cm groot en hoort bij de lipbloemenfamilie. De kruipende en wortelende stengels zijn meestal zwak

behaard. De bladeren zijn eivormig en gesteeld; de bladrand is gaafrandig of iets gekarteld. De blauwpaarse bloemen staan in dichte, korte trossen aan de toppen van opgerichte bloeistengels; de kelk is bruinachtig. Brunel

bloeit van juni tot september en groeit op oevers en in bermen, maar ook in gazons.

brunel: Beesel, Berg-en-Terblijt, Tungalroy, Echt/Gebroek, Guttecoven, Jeuk en Meijel.

bruinheilige: Klimmen en Wijlre.

koekoeksklokje: Stein.

bijenkorf: Montfort.

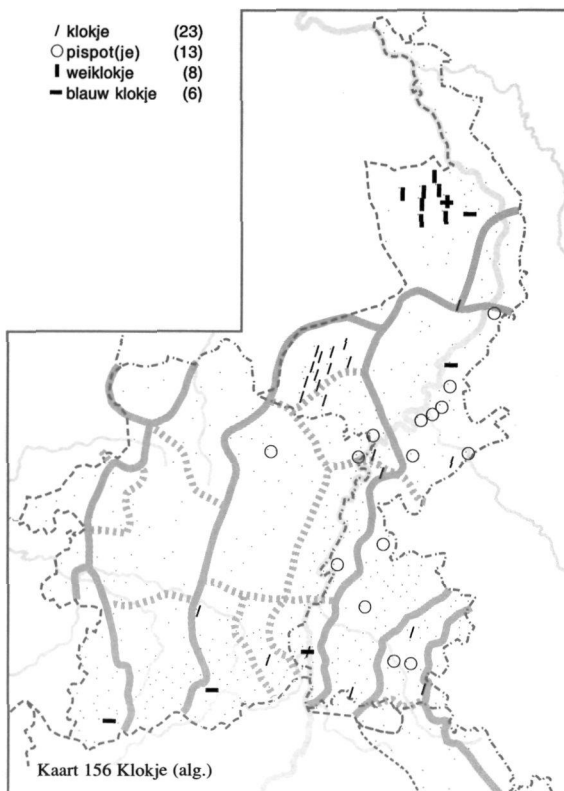
bijenkorfje (*bijenkorfke*): Thorn en Schimmert.

paardsbit: Schimmert.

puitenbeet: Jeuk.

KLOKJE (ALG.)

/ klokje	(23)
○ pispot(je)	(13)
■ weiklokje	(8)
— blauw klokje	(6)

DC 60a (1985) (098, 165), N 92 (1982) (165, add.); Meeswijk Wl. (706), Tegelen Wb. (108), Tongeren Wb. (072), Tungalroy Wb. (186), Venray Wb. (533), Weertlands Wb. (B1-06); Beenen, P. (1973) (206), Hs. Weert, Reumers, P. (1987) (090).

De gewoonlijk blauwe bloemen van het geslacht van de klokjes (*Campanula*) zijn vergroeid tot een klokvorm. Er groeien verschillende soorten in onze streken. Het grasklokje (*Campanula rotundifolia*) is een tenger plant van heide, droog grasland en wegkanten; de grondblaadjes zijn hartvormig en de stengelblaadjes zijn smal als grassprietten. Het ruig klokje (*Campanula trachelium*) groeit in bos-

randen en heggen en wordt soms aan-geplant in tuinen. Het heeft netelachtig blad en zowel de stengel, de bladeren als de bloemen zijn behaard. Het akkerklokje (*Campanula rapunculoides*) heeft smallere bladeren en onbehaarde bloemen en groeit aan de rand van korenvelden.

Aan het rapunzelklokje (*Campanula rapunculus*) is een apart lemma besteed.

klokje (*klokske(s)*): Weertlands Wb. en in Kunrade, Vijlen, Posterholt, Mheer, Tungelroy, Stevensweert, Echt/Gebroek, Maastricht, Vlijtingen, Diepenbeek en Maasbree.

klokjesbloem (ook *klokskesbloem*): Tungelroy, Echt/Gebroek en Bergen-Terblijt.

blauw klokje (*blauw klokske(s)*): Beesel, Maastricht, Tongeren, Jeuk, Oirlo en Tienray.

blauwe klokjesbloem (*blauw klokskesbloem*): Meijel.

weiklokje (*weiklokske*): Venray Wb.
pispot: Montfort, Sittard, Schimmert en Thorn.

pispotje: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Wijlre, Eys, Schimmert, Ophoven, Bree en Stein.

tuitje: Posterholt.

vingerhoedskruid: Tienray.
vingerhoedje: Meeswijk.

RAPUNZELKLOKJE

DC 60a (1985) (098), N 92 (1982) (098).

Het rapunzelklokje (*Campanula rapunculus*) wordt 30 tot 90 cm groot. Het heeft een dikke, kruipende wortelstok. De stengel is kortbehaard en de onderste bladeren zijn ei- tot hartvormig en langgesteeld; de bovenste zijn langwerpiger ongesteeld en kortbehaard. De bloemen staan in een tros en zijn naar één zijde gericht; hun kleur is blauw-violet. Het rapunzelklokje is vrij zeldzaam in onze streken.

klokje (*klokske*): Berg-en-Terblijt en Mheer.

groot klokje (— *klokske*): Wijlre.

blauw klokje (— *klokske*):

Echt/Gebroek.

blauw vingerhoedje (— *vingerhoeke*):

Eksel.

vingerhoed: Eys, Montfort, Vlodrop,

Schimmert, Thorn, Urmond en

Jeuk.

vingerhoedje: Heythuysen, Beesel,

Lutterade, Ophoven, Bree, As,

Mechelen-aan-de-Maas, Stein,

Oirlo en Maasbree.

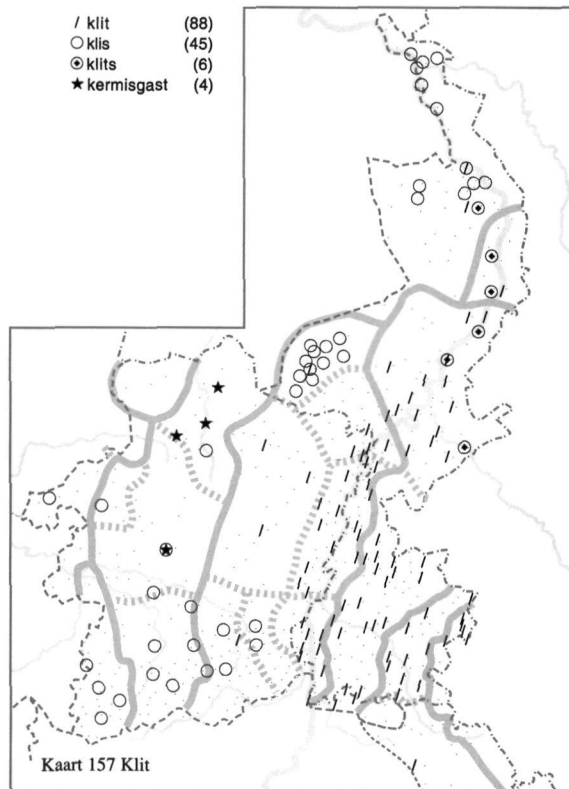
naaihoedje: Swalmen.

veldblauwtje: Oirlo.

zandklokje (*zandklokske*): Oirlo.

KLIT

/ klit	(88)
○ klis	(45)
⊙ klits	(6)
★ kermisgast	(4)

DC 60a (1985) (099, add.), N 92 (1982) (099, add.), SGV (1914) (018), ZND 01 (1922) (a-m); Echt Wb. (066), Gennepe Wb., Gronsveld Wb. (221), Hasselt Wb. (227), Kerkrade Wb. (153), Limburgs Id. (164), Sint-Truiden Wb. (140), Sittard Wb. (183), Tegelen Wb. (113), Valkenburg Wb. (099), Weertlands Wb. (B1-06), Zonhoven Wb. (212, 224); Daelen, J.v. (1933-41), Reumers, P. (1987) (090), Veldeke 15 (1940) (036), Zits, E. (1989-90) (040).

De klit (*Arctium*) of klis is een plant met distelachtige bloemen van 1 tot 2 cm in doorsnee (en daarmee veel groter dan de vruchtjes van het kleeftkruid met dezelfde eigenschap) die in de vacht van dieren of aan kleding kunnen blijven kleven; zo worden de zaden verspreid. De plant is 50 tot 130 cm groot. De bladeren lijken niet op die van de distel; ze zijn aan de onder-

kant viltig behaard. De bloemhoofdjes staan in schermvormige trossen. De bloemen zijn donkerrood en bloeien van juli tot september.

Er zijn drie inheemse soorten: de grote klit (*Arctium lappa*), de kleine klit (*Arctium minor*) met kleinere bloemen en de donzige klit (*Arctium tomentosum*), welke wit spinnenwebachtig behaarde bloemen heeft.

klit: alg. in Nl. Lb. met uitzondering van het Kleverlds. en het Weertlds., waar het zeldz. is; ook in Welkenraedt, Ophoven, Bree, Neeroeteren, As, Maaseik, Rotem, Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas, Opbrimbie, Rekem en Martenslinde.

klitkruid: Tungalroy en Schimmert.

klitwortel: Sittard.

klis: freq. Belg. Lb. en Kleverlds.; ook in Weertlands Wb. en in Blerick.

donzige klis: Echt/Gebroek.

klissenstruik: Rosmeer.

klister: Bilzen.

klitser: Lottum en Velden.

klits: Belfeld, Beesel, Vlodrop, Grubbenvorst, Blerick en Swolgen.

pannenklits: Kessel.

pikkel: Wijchmaal.

stekel: Halen.

stekelvarkentje (*stekelverkske*): Weert.

heggenspeld (*hekkespel*): Hamont.

bedelaarsluis: Thorn.

soldatenluis: Stein.

soldatenknoop: Tegelen en Schimmert.

kermisgast: Sint-Huibrechts-Lille, Kleine-Brogel, Eksel en Zonhoven.

kermisgasten: Zonhoven.

kleefpleister: Montzen.

plakmadam: Montzen.

plakaan: Opglabbeek.

mop: Halen.

stopje (*stopke*): Loksbergen.

miauwjtje (*miaake*): Limburgs Id.

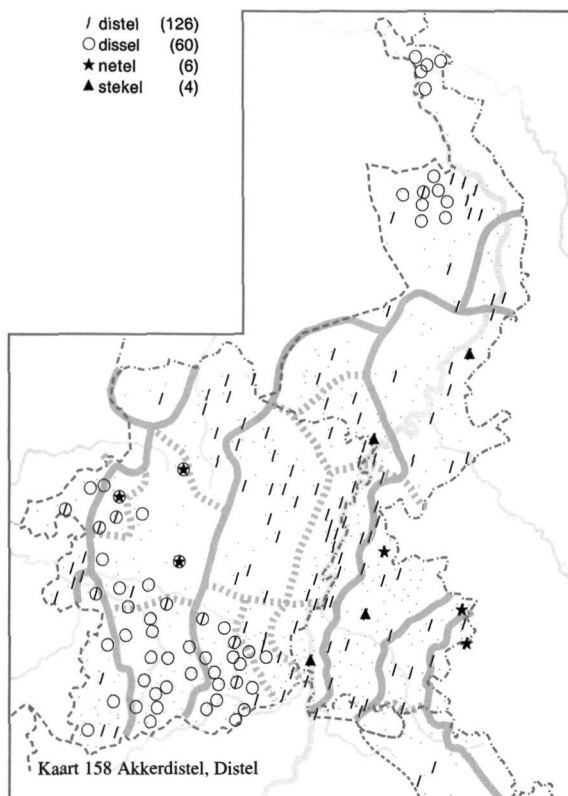
AKKERDISTEL, DISTEL

Een distel is een forse plant met ingesneden bladeren, die stekels aan de rand hebben. Ze worden gerekend tot de composietenfamilie; er zijn twee geslachten, nl. distels (*Carduus*) en vederdistels (*Cirsium*).

De bekendste soort is de akkerdistel (*Cirsium arvense*) van 50 tot 150 cm groot. De paarse bloemen staan van juni tot september in kleine hoofdjes, die zich weer met enkele bijeen in

DC 60a (1985) (100), DC 69 (1994) (041), N 92 (1982) (100, add.), ZND 01 (1922) (a-m); Beverlo Wb. (061), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (096), Lommel Wl. (063), Meerlo-Wanssum Wb. (091), Meeswijk Wl. (166), Meeuwen Wl. (050), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.274), Roermond Wb. (063), Sittard Wb. (072, 302), Stokkem Wb. (110), Tongeren Wb. (108, 230), Tungalroy Wb. (186), Uikhoven Wl. (031), Venray Wb. (142), Zonhoven Wb. (088); Goossens, J. (1959).

groepjes bevinden. De wortels zijn tot diep in de grond sterk vertakt, waardoor de akkerdistel een moeilijk te verwijderen akkeronkruid is. cf. WLD.I. afl. 3, 12.

akkerdistel: Montfort.

velddistel: Maasbree en Vijlen.

paardsdistel (*paarsdistel, paasdistel*):
Echt/Gebroek en Sittard.

ezelsdissel: Tongeren.

sladistel: Baarlo.

melkdistel: Kessel.

tuindistel: Stokkem.

distel: alg. in Nl. Lb. (met uitzondering van het uiterste noordwesten) en in de noordoostelijke helft van Belg. Lb., verspr. in Brab.Lb. en Truierlds.; ook in Lontzen, Welkenraedt, Diepenbeek, 's-Herenelderen en Millen.

dissel: alg. in de zuidwestelijke helft van Belg. Lb. en in Gennep Wb. en Venray Wb.

honddissel: Diepenbeek.

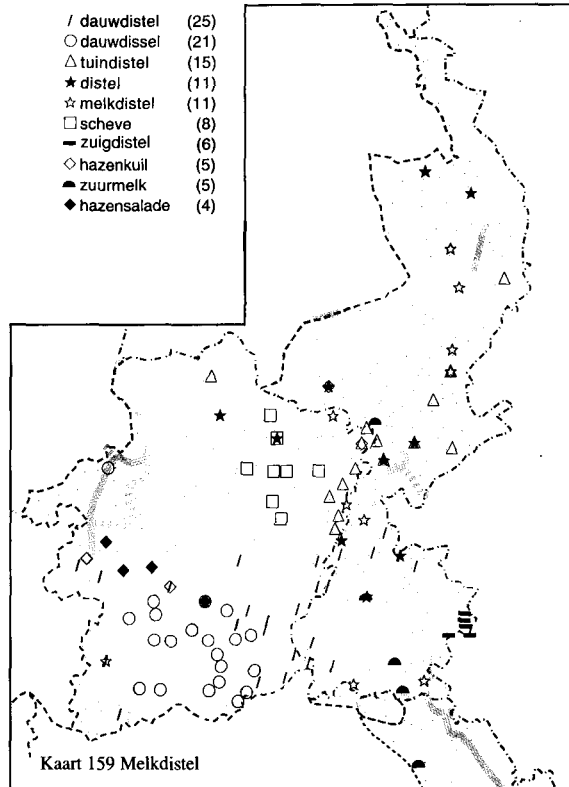
netel: Kerkrade, Waubach, Sittard, Hechtel, Zonhoven en Beverlo.

stekele: Reuver, Schimmert, Thorn en Maastricht.

onkruid: Venlo.

MELKDISTEL

/ dauwdistel	(25)
○ dauwdisseel	(21)
△ tuindistel	(15)
★ distel	(11)
☆ melkdistel	(11)
□ scheve	(8)
— zuigdistel	(6)
◇ hazenkuil	(5)
▲ zuurmelk	(5)
◆ hazensalade	(4)

DC 60a (1985) (101), N 82 (1981) (157 add.), N 92 (1982) (101, add.), ZND 01 (1922) (a-m); Gronsveld Wb. (098), Haspengouws Id. (049), Kerkrade Wb. (319), Maastricht Wb. (061), Meeswijk Wl. (663), Roermond Wb. (291), Sint-Truiden Wb. (077), Sittard Wb. (073), Tongeren Wb. (019, 100), Uikhoven Wl. (031), Venlo Wb. (259), Zonhoven Wb. (237); Veldeke 33 (1958) (029).

Kaart 159 Melkdistel

De melkdistel (*Sonchus oleraceus*) is een slordig ogend akkeronkruid van de composietenfamilie van ten hoogste 100 cm groot. De dofgroene bladeren zijn meestal ingesneden en zacht stekelig getand. Ze omvatten de holle, breekbare stengel. De plant bevat veel melksap. De bloemen zijn lichtgeel en staan in kleine bloemhoofdjes; melkdistels bloeien van juni tot oktober. De plant vormt een goed veevoer en werd vroeger ook als groente door de mens gegeten.

cf. WLD.I. afl. 5, 148.

melkdistel: Vijlen, Beesel, Swalmen, Montfort, Mheer, Molenbeersel, Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven, Sint-Truiden, Sevenum en Maasbree.

gewone melkdistel: Berg-en-Terblijt.

melkdisseel: Zonhoven.

melkkruid: Oostham.

melkplant: Thorn.

melkspier: Vlodrop.

dauwdistel: freq. Zuid.Oostlb.,

Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds., verspr. Truierlds.; ook in Genk, Millen, Hasselt en Halen.

dauwedistel: Herk-de-Stad.

dauwdisseel: alg. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Martenslinde en Oostham.

daamdisseel: Stevoort.

daandisseel: Hasselt.

auwdistel (metanalyse): Tongeren en Borgloon.

auwtdisseel: Borgloon.

doofdisseel: Rijkhoven en Wijlre.

dovedisseel: Haspengouws Id.

tuindistel: verspr. Noord.Oostlb.,

Horns en Centr.Maaslds.; ook in Neerpelt en Venlo.
tuitdistel: Tungalroy.
hofdistel: Niel-bij-As.
landdistel: Peer.
duivedistel: Nieuwerkerken.
duikdistel: Kaulille.
ezelsdistel: Neerpelt.
konijndistel: Lanaken.
konijnsalade (*konijnsalade*): Kuringen.
konijnsalade (*konijnsalade*): Zonhoven.
konijnekruid: Oostham.
konijnekool: Paal.
konijnsvoer: Maastricht.
hazesalade (*hazesalade*): Diepenbeek, Lummen, Spalbeek en Kuringen.
hazekool: Tungalroy, Ophoven, Diepenbeek, Hasselt en Linkhout.
zuurmelk: Gulpen, Epen, Welkenraedt, Schimmert en Thorn.
zuigdistel (*zouwdistel*): Kerkrade Wb.
paardsdistel: Mheer.
paardsbloem: Zutendaal.
suikerijsalade: Bilzen.

suikerij: Sint-Truiden, Tongeren en 's-Herenelderen.
sutterij: Sint-Lambrechts-Herk.
cichoreistruik: Borlo.
mollesalade (*mollesalade*): Echt/Gebroek.
pisbloem: Zutendaal en Lanaken.
distel: Montfort, Doenrade, Schimmert, Tungalroy, Bree, Echt/Gebroek, Urmond, Diepenbeek, Kleine-Brogel, Venray en Tienray.
dissel: Paal en Oirlo.
lievrouwdistel (ook *livrouwdissel*): Beverlo.
scheve: Bocholt, Bree, Meeuwen, Gruitrode, Neerglabbeek, Neroeteren, Oplabbeek en As.
ganzentong: Kessenich en Mheer.
goudstang: Hamont.
graafstam: Melick.
kruidkoek: Beverlo en Peer.
neet: Tessenderlo.
netel: Hechtel.
vetwortel (*vetwottel*): Spalbeek.
vraag: Ophoven.

MOESDISTEL

N 82 (1981) (129).

De Moesdistel (*Cirsium oleraceum*) is een rechtopgaande plant van natte weiden en venen. De bladen staan ver uiteen, veerdelig met getande slippen. De bloemen zijn geelwit en bloeien van juni tot september; de bloemhoofdjes staan dicht opeen. In Zuid-Limburg komt de plant nog regelmatig voor. Door de vraagstelling en gelijkenis kan er verwarring zijn ontstaan met de wilde artisjok (*Cynara cardunculus*).

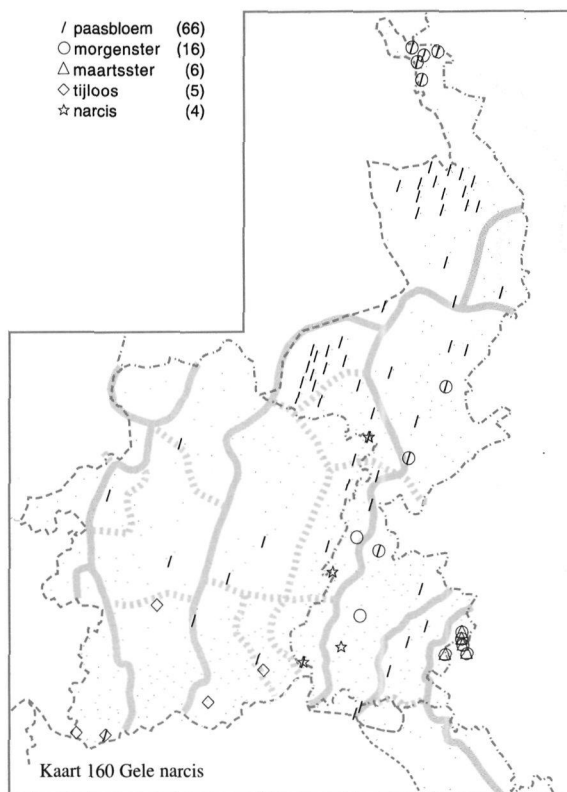
artisjok: Vaals, Voerendaal, Heythuysen, Sittard, Stevensweert, Born, Maastricht, Jeuk, Velden, Venlo en Meijel.
wilde artisjok: Montfort.
kardoen (ook *kardong*): verspr.

Zuid.Oostlb.; ook in Urmond, Stein, Maastricht en Caberg.
paardsdistel: Gulpen.
dopperd: Houthalen.

GELE NARCIS

/ paasbloem	(66)
○ morgenster	(16)
△ maatsster	(6)
◇ tijloos	(5)
☆ narcis	(4)

DC 60a (1985) (120-121, 121), N 92 (1982) (120, 121, add.); Beverlo Wb. (171), Echt Wb. (091), Genk Wb. (089, 256), Gennep Wb., Hasselt Wb. (458), Kerkrade Wb. (189, 199), Maaseik Wb. (037), Maastricht Wb. (308), Meerlo-Wansum Wb. (216), Meeswijk Wl. (469, 573), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.391), Sint-Truiden Wb. (224), Sittard Wb. (252), Tongeren Wb. (568), Tungalroy Wb. (187), Venlo Wb. (210), Venray Wb. (364), Weertlands Wb. (B1-08), Zonhoven Wb. (311, 342); Achten, P. (1995) (incl.), Delsen, L. (1982) (030), Goossens, H. (1981) (026), Hs. Venlo, Hs. Weert, Veldeke 28 (1953) (029), Vrijdag, E. (1950-57).

De geelbloemige wilde narcis (*Narcissus pseudonarcissus*) komt in onze streken als wilde plant nog zelden voor in hooilanden, maar is algemeen bekend als tuinplant. Het is een bolgewas met grijsgroene bandvormige bladeren die in februari, maart en april bloeit met meestal één licht overhangende gele bloem aan elke bloemstengel, zelden twee. De bloem bestaat uit een lichtgele stervormige kroon en een donkergele, nauwe bijkroon die ongeveer even lang is als de bloemdekklippen. De rand van de bijkroon is regelmatig ingesneden.

gele narcis: Venlo en Herten (bij Roermond).

gele paasbloem: Beesel, Vlodrop en Heerlen.

paasbloem: freq. in heel Lb.

paasklok: Hoeselt en Eigenbilzen.

paasklokje (*paasklokske*):

Echt/Gebroek en Mechelen-aan-de-Maas.

gele morgenster: Montfort.

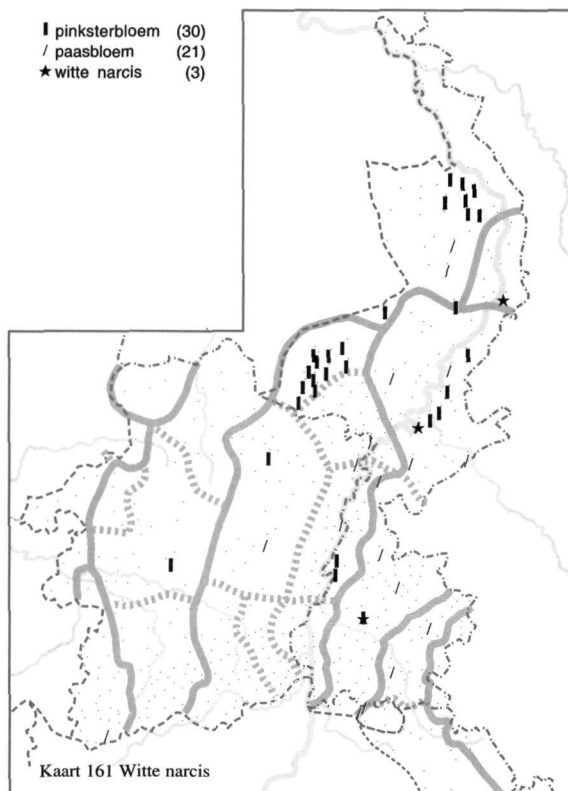

morgenster: Kerkrade Wb., Gennep Wb. en in Swalmen, Montfort, Sittard, Schimmert en Guttecoven.
narcis: Berg-en-Terblijt, Thorn, Stein en Maastricht.
nelk: Waubach.
maartbloem: Sevenum.

maartsster: Kerkrade Wb.
sint-jozefbloem: Meeswijk.
tijloos: Vlijtingen, Tongeren, Hasselt, Niel-bij-St.-Truiden en Jeuk.
gele tijloos: Jeuk en Diepenbeek.
pijloos: Waubach, Mheer en Banholt.

WITTE NARCIS

DC 60a (1985) (120), N 92 (1982) (120, 121);
Meerlo-Wanssum Wb. (222),
Weertlands Wb. (B1-08),
Zonhoven Wb. (311, 356);
Delsen, L. (1982) (030), Hs. Weert.

De witte narcis (*Narcissus poeticus*) komt in onze streken bijna uitsluitend als gekweekte plant in tuinen voor. De bloeistengel is samengedrukt met twee scherpe randen. De bloemen zijn meestal alleenstaand, met sneeuwwitte dekslippen; de bijkroon is geel met rood en de rand van de bijkroon is vliezig doorschijnend.

witte narcis: Venlo, Herten (bij Roermond) en Schimmert.
witte paasbloem: Beesel, Vlodrop en Heerlen.
paasbloem: verspr. in Nl. Lb.; ook in Ophoven en As.
pinksterbloem (ook *pinkstbloem*): verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Weertlands Wb., Meerlo-Wanssum Wb. en in

Schimmert, Bree, Urmond, Stein en Zonhoven.
pinksterbrood (*pinkstebrood*):
 Lutterade.

pinksterlelie: Susteren.
witte morgenster: Montfort.
witte tijloos: Diepenbeek.

BITTERE SCHEEFBLOEM

DC 60a (1985) (138), N 92 (1982) (138).

De bittere scheefbloem (*Iberis amara*) groeit in het wild op zandig bouwland, maar is erg zeldzaam. De stengel is iets houtig en de getande bladeren zijn niet overblijvend; de bloemen zijn wit of iets roze en groeien in langwerpige trossen. De scheefbloemen horen bij de familie van de kruisbloemigen.

bittere scheefbloem: Echt/Gebroek.
scheefbloem: Tungelroy en Montfort.
scheverik: Schimmert.
scheef: Bree.
dukaat: Beesel en Stein.

iberis: Venlo.
patakon: Jeuk.
truweeltje (*truweelke*): Jeuk.

WILDE WINGERD

DC 68 (1993) (023);
 Stokkem Wb. (086), Valkenburg Wb. (201);
 Boer, F. de & Z. Zoons (1988) (032), Houben,
 J.H.H. (1905) (134).

De wilde wingerd (*Parthenocissus*) is een als een liaan groeiende klimplant met takken tot wel 12 m lang, ranken met 3 tot 5 zijtakken die onderling een hoek van 90° maken. De groene bla-

den die in de herfst prachtig kleuren, zijn scherp gezaagd, de bloemen zijn ook groen, de bessen donkerblauw. Verwilderd komt de plant voor in bermen en bosranden, langs spoorwegen en afrastreringen.

wilde wingerd: Beesel, Swalmen, Posterholt, Eijsden, Lommel en Venlo.

wingerd: Tegelen, Roermond,
Valkenburg, Nederweert, Venlo,
Meijel en Maasbree.
wilde druif: Maaseik.
wilde wieger: Hasselt.
wieger: Klimmen.
wilde wiegerd: Bilzen.
wiegerd: Maastricht.
wilde wie: Klimmen.
rode klimop: Maastricht.
klimop: Dilsen, Itteren, Diepenbeek
en Venlo.
wintergroen: Itteren.
leiding: Ell.
pispotje: Stokkem.

3.5 Planten van beemden en moeras en in het water

In deze paragraaf worden de benamingen van planten aan de orde gesteld die in vochtige weiden of veen, op oevers, in het moeras of in het water voorkomen.

Van de volgende begrippen uit deze paragraaf is wel materiaal verzameld, maar dit leverde geen lemma op; in alfabetische volgorde: BERENKLAUW (*Heracleum sphondylium*) (**foep** in Genk en Hasselt, **toethorens** in Zonhoven); BINGELKRUID (*Mercurialis*) (**schijtkruid** in Echt, Gebroek, Valkenburg, Tongeren en Vlijtingen); BLAASSILENE (*Silene vulgaris*) (**tonnetje** in Klimmen); KALMOES (*Acorus calamus*) (**kermiswortel** in Weertlands Wb.); LAMSOOR (*Limonium vulgare*) (**schaapsoren** in Meerlo-Wanssum Wb.); LIESGRAS (*Glyceria maxima*); MOERASVIOOLTJE (*Viola palustris*) (**goedevrijdagbloempje** in As); RIETORCHIS (*Dactylorhiza majalis*); WATERDRIEBLAD (*Menyanthes trifoliata*); WATERPEST (*Elodea*) (**jennegrik** in Zonhoven) en WILGENROOSJE (*Chamerion angustifolium*) (**veerkruid** in As, **wilde floks** in Meeswijk en **wilde wieling** in Haspengouws Id.).

ZONNEDAUW

DC 60a (1985) (064), N 92 (1982) (064).

Zonnedauw (*Drosera*) is een geslacht van insektenetende plantjes van 5 tot 10 cm die zijn te vinden op vochtige veen- en heidegrond. De langgesteelde ronde blaadjes groeien in een rozet en hebben talrijke rode klierharen met kleverige knopjes waaraan insecten blijven plakken; vervolgens krult het blad om het insect heen en wordt het verteerd. De witte bloemetjes hebben vijf kroonblaadjes en bloeien in juli en augustus.

Bij ons groeien de ronde zonnedauw (*Drosera rotundifolia*) en de kleine

zonnedauw (*Drosera intermedia*).

zonnedauw: Tungelroy, Thorn, Meijel en Maasbree.

ronde zonnedauw: Echt/Gebroek.

zonnekammetje (*zonnekampke*): Oirlo.

vliegenvanger: Beesel, Swalmen, Montfort, Schimmert, Ophoven, Thorn, As, Eksel, Jeuk, Oirlo en Meijel.

vliegenvangertje (*vliegenvangerke*): Mechelen-aan-de-Maas.

muggenlepeltes (*muggenlepelkes*): Mechelen-aan-de-Maas.

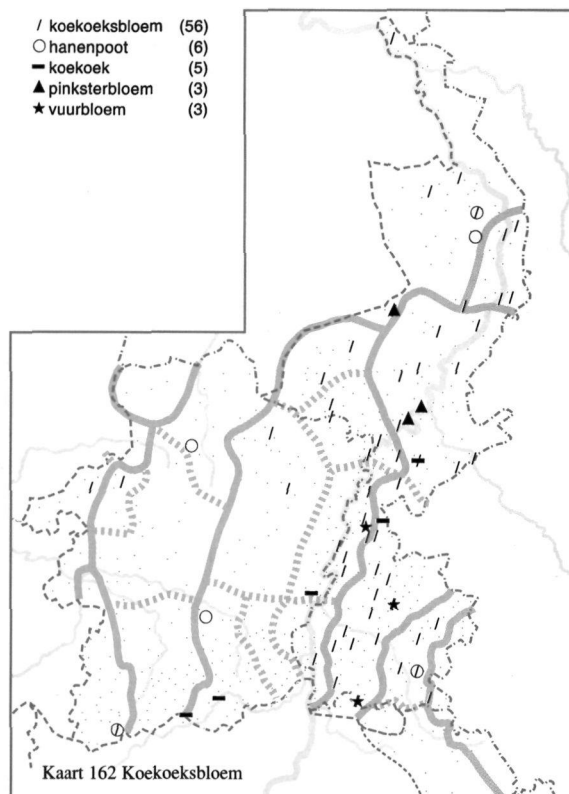
plakkruid: Echt/Gebroek.

stierekruid: Stein.

vleesetende plant: Vlodrop.

KOEKOEKSBLOEM

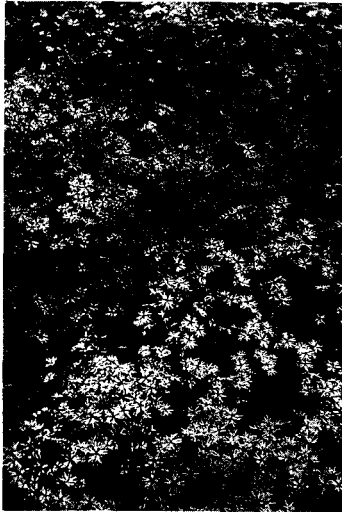
DC 17 (1949) (002), DC 49a (1974) (002), DC 60a (1985) (102), N 92 (1982) (102); Hasselt Wb. (237), Meeswijk Wl. (333), Tongeren Wb. (280, 289).

De echte koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*, vroeger ook *Coronaria flos-cuculi*) is een algemene plant van vet en moerassig grasland en venen en wordt 30 tot 80 cm hoog. De koekoeksbloem behoort tot de anjerfamilie. De stengels zijn ruw behaard; de bladeren zijn smal lancetvormig en tevens ruw behaard. De vleesroze bloemen groeien in losse schermen en zien er grafeld uit omdat de vijf kroonbladeren in vier smalle slippen verdeeld zijn. De bloei-stengel en de bloemkelk zijn bruinrood. De koekoeksbloem bloeit van mei tot juli. Zie ook het volgend lemma over de dagkoekoeksbloem.
cf. WLD.I. afl. 5, 143.

koekoeksbloem: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.
echte koekoeksbloem: Venlo en

Echt/Gebroek.
koekoeksbloempje (—bloemke): Leunen.
koekoekbloem (ook *koekoekbloem*): Stevensweert en Tongeren.
koekoekstuit: Hasselt.
koekertenbloem: Herten (bij Roermond).
koekoek (ook *koekoe*): Montfort, Nieuwstadt, Opgrimbe, Tongeren en Vechmaal.
koebloem: Tungelroy en Houthem.
koekenbloem: Tienray.
koekesbloem: Spaubeek.
hanenpoot: Eys, Diepenbeek, Eksel, Jeuk, Tienray en Melderslo.
hanenspoor: Diepenbeek.
hanenklaauw: Ophoven.
hanenkeien: Sevenum.
vuurbloem: Born, Nuth/Aalbeek en Mheer.

pinksterbloem: Meijel, Horn en Beegden.
sterrenbloem: America.
sterretjesbloem (*sterkesbloem*): Swalmen.
sterretjes (*sterkes*): Swalmen.
sterren: Stokkem.
katrienenwiel: Jeuk.
christusogen: Beesel.
constantinopels: Tongeren.
homspeen: Vliermaalroot.
verket: Hout-Blerick.
kermisbloem: Dieteren.
luisbloem: Geleen.
vleesbloem: Thorn en Schimmert.
weikeleerblader: Blerick.
wilde flet: Haelen.

DAGKOEKOEKSBLOEM

DC 60a (1985) (103), N 92 (1982) (103).

De dagkoekeksbloem (*Silene dioica*, ook *Melandrium rubrum*) is een 30 tot 90 cm hoge plant van de anjerfamilie. De stengel en de eivormige bladeren zijn dicht behaard. De rozerode bloemen groeien in losse schermen; de vijf kroonblaadjes zijn ingesneden. De bloemkelk ziet er opgeblazen uit. De vrucht is een doosje met opgerolde tanden, waarin zich kleine zaadjes bevinden. De dagkoekeksbloem bloeit van mei tot september en komt voor in bosranden, heggen en tuinen.

dagkoekeksbloem: Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.
dagkoekeok: Meijel.
koekoeksbloem: verspr. Kleverlds.;

ook in Wijlre, Sittard, Tungelroy en Urmond.

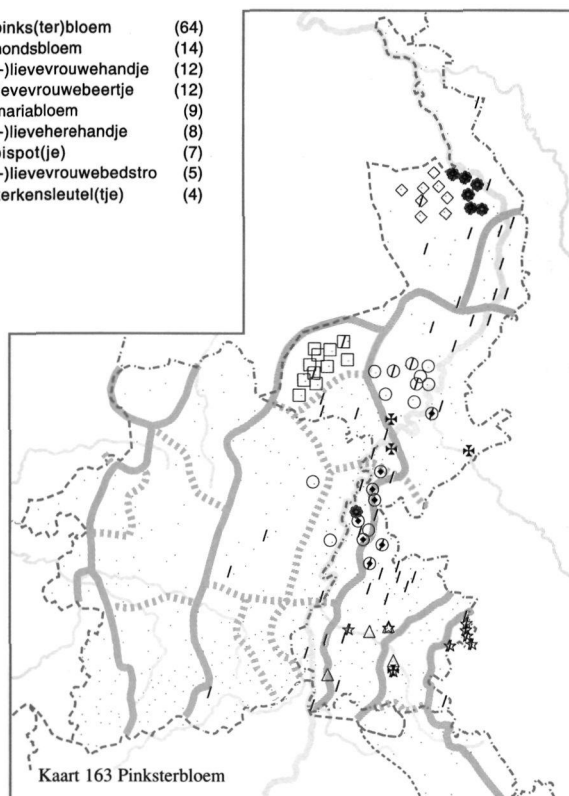
bosroos: Montfort.
bosroosje (*bosrooske*): Eys, Beesel, Bree en Oirlo.
frans roosje (*— rooske*): Jeuk.
hanenklaaw: Ophoven.
hanenpoot: Ophoven, Thorn en Schimmert.

PINKSTERBLOEM

De pinksterbloem (*Cardamine pratensis*) is een kruisbloemig plantje van oevers, bermen en vochtige weilanden en bossen. Het wordt niet hoger dan 50 cm. De pinksterbloem bloeit van

april tot juni met geaderde lila of witte bloemetjes in trosjes op een bloeisteel die opstijgt uit een grondstandig rozet. Deze bestaat uit geveerde bladeren met verschillende paren eironde blaad-

/ pinks(ter)bloem	(64)
◇ hondsbloem	(14)
○ (-)lieievrouwehandje	(12)
□ lieievrouwebeertje	(12)
☆ mariabloem	(9)
⊙ (-)lieveherehandje	(8)
● pispot(je)	(7)
△ (-)lieievrouwebedstro	(5)
* kerksleutel(tje)	(4)

DC 17 (1949) (003), DC 60a (1985) (add.), N 92 (1982) (add.); Echt Wb. (076), Genk Wb. (198), Kerkrade Wb. (187, 224), Maaseik Wb. (030), Maastricht Wb. (320), Meerlo-Wanssum Wb. (142, 222), Meeswijk Wl. (382), Sittard Wb. (216, 309), Tungalroy Wb. (187), Uikhoven Wl. (127), Venray Wb. (206), Weertlands Wb. (B1-07); Abrahams, P. (1981) (129), Achten, P. (1995) ((inl.)), Delsen, L. (1982) (030), Reumers, P. (1987) (090), Theunissen, J. (1979) (006, 034), Veldeke 38 (1963) (081).

jes. De geveerde bladeren aan de stengel hebben smallere blaadjes. De vruchtjes zijn langwerpige hauwtjes die open springen als de zaadjes rijp zijn.

Aan het einde van dit lemma staan enkele woordtypen die wellicht op een vergissing berusten.

cf. WLD.I. afl. 5, 141, waarin aanvullingen op dit lemma staan uit de boerentaal.

pinksterbloem: freq. Oostlb.,

Kleverlds. en Horns, verspr. in overig Nl. Lb.; ook in Genk.

pinksterbloemetje (*pinksterbloemke*): Oirsbeek.

pinkstbloem: Uikhoven en Geleen.

pinkstbloem: As.

pinksebloem: Kerkrade Wb.

pinksbloem: Tongeren.

pinkstroos: Sint-Truiden.

lieievrouwehandje: freq.

Noord.Oostlb.; ook in Limbricht en Meeswijk.

onzelievrouwehandje: Neeroeteren.

lieveherehandje: freq. in het noorden van Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.

onzelieveherehandje: Roermond.

lamhandje: Merkelbeek.

lieievrouweschoentje (*lieievrouweschoenke*, *lievrouweschoenke*): Maaseik.

lieievrouweteentje: Nuth/Aalbeek en Meerssen.

lieievrouwsbloem: Beegden.

onslieievrouwebloem (*slevrouwebloem*): Meerssen.

onzelievrouwebedstro: Wijlre.

lieievrouwebeertje (*lieievrouwebeertje*): Weertlands Wb.

lieievrouwebedstro (*lieievrouwebedstro*): Klimmen.

onslieievrouwebedstro (ook *slevrouwebedstro*): Valkenburg.

beddenstro: Wijlre.
beddenstrootje: Gronsveld.
moedergodsbloem: Eys en Vijlen.
mariabloem: Kerkrade Wb. en in Gulpen, Houthem en Klimmen.
heilighartbloem: Heerlen.
kerkensleutelje (*kerkensleutelke*): Heel, Maasbracht en Vlodrop.
kerksleutel: Gulpen.
paasbloem: Venray.
meibloem: Pey en Genk.
hondsbloem: Meerlo-Wanssum Wb. en Venray Wb.
kalverbloem: Sibbe/IJzeren en Mheer.
pispot: Meerlo-Wanssum Wb.
pispotje: Buchten.
boterbloem: Putbroek.
egelskool: Helden/Everlo.
fletje: Stevensweert.
hanenpie: As.
katrientje (*katrienke*): Hout-Blerick.

vleesbloem: Mheer.
waterbloem: Herten (bij Roermond).
klokje (*klokske*): Venlo.
koekertenbloem: Horn.
koekoeksbloem: Hoeselt.
paardebloem: Blerick.
sleutelbloem: Posterholt en Eijsden.
veldkers: Weert en Hushoven.

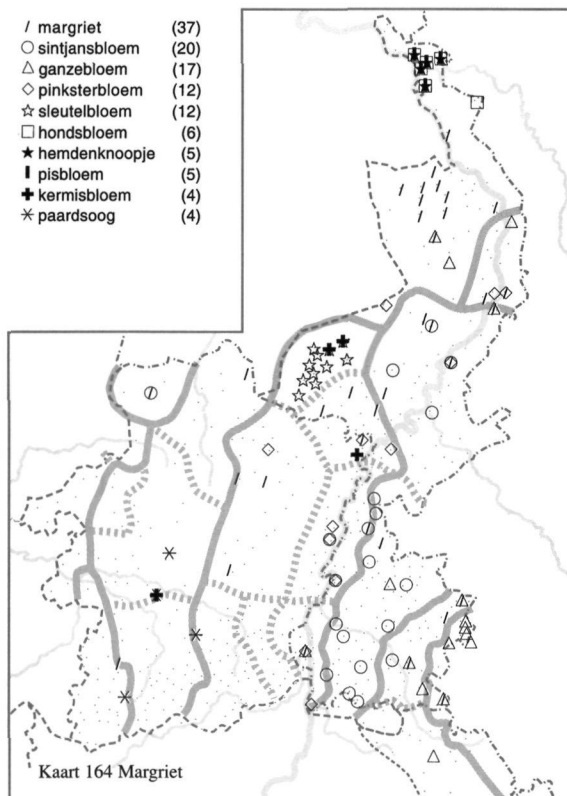
MARGRIET

De margriet (*Leucanthemum vulgare*, voorheen *Chrysanthemum leucanthemum*) is een overblijvende composiet van ten hoogste 70 cm. De aantrekkelijke bloemen zijn 5 cm in doorsnee; rond het hartje, een schijf van gele buisbloemen, staan talrijke witte lintbloemen. De bloemen ruiken naar zweet. Het is een algemene plant van grazige plaatsen, die kan bloeien van mei tot oktober.

margriet (ook *magriet*): verspr. in heel Lb.
margrietje: Kinrooi.
sint-jansbloem: freq. Oostlb.; ook in Wijlre, Meeswijk, Elsloo en Lommel.
witte sint-jansbloem: Ulestraten.
jansbloem: Schaesberg, Gulpen en Lontzen.
sint-katriensbloem: Tungalroy.
pinksterbloem: Beesel, Kessenich, Maasbracht, Bree, Stokkem, Meeswijk, Elsloo, Maastricht,

Eijsden, Blerick, Venlo en Meijel.
kermisbloem: Nederweert, Ospel, Ophoven en Hasselt.
ganzebloem: freq. Ripuar.; ook in Waubach, Eys, Vijlen, Lontzen, Tegelen, Schinnen, Maastricht, Arcen, Meterik en Sevenum.
hondsbloem: Gennep Wb. en in Siebengewalt.
koebloem: Mechelen-Bovelingen.
koe-oog: Zepperen, Hasselt en Vechmaal.
koemuil: Tongeren.
paardsbloem: Arcen.
paardoog: Romershoven.
paardsoog: Vliermaalroot, Zonhoven, Hasselt en Groot-Gelmen.
koekoeksbloem: Zonhoven.
hanenkam (*hanekamp*): Hout-Blerick.
sleutelbloem: Weertlands Wb.
kransbloem: Tongeren.
korenbloem: Maasbracht.
meibloem: Meerlo en Hulsberg.
pisbloem: Gennep Wb.
kaasbloem: Pey.

- / margriet (37)
- sintjansbloem (20)
- △ ganzebloem (17)
- ◇ pinksterbloem (12)
- ☆ sleutelbloem (12)
- hondsbloem (6)
- ★ hemdenknoopje (5)
- ! pisbloem (5)
- ⊕ kernisbloem (4)
- * paardsoog (4)

DC 42 (1967) (021), DC 50 (1975) (005a), DC 60a (1985) (add.), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (038); Genk Wb. (200), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (405), Hamont Wl. (284), Hasselt Wb. (291, 339), Kerkrade Wb. (123), Maastricht Wb. (105), Meeswijk Wl. (486, 573), Roermond Wb. (261), Sint-Truiden Wb. (126), Sittard Wb. (230), Tongeren Wb. (280, 299), Tungalroy Wb. (187), Venray Wb. (291), Weertlands Wb. (B1-10), Zonhoven Wb. (233, 342); Boer, F. de & Z. Zoons (1988) (032), Delsen, L. (1982) (030), Gooren, D. (1974), Goossens, H. (1981) (016), Hs. Weert, Pauwels J.L. (1933) (188), Theunissen, J. (1979) (018), Veldeke 12 (1937) (069), Vromen, W. (1948-51)

(094), Zits, E. (1989-90) (026).

alverdrijf: Munstergeleen.

appelenprats: Swalmen.

grote madelief: Grathem.

hemdenknoopje (*hemdeknopke*):

Gennep Wb.

kamille: Middelaar, Meijel en Waubach.

kruidoorns: Linne.

kruidwis: Linne.

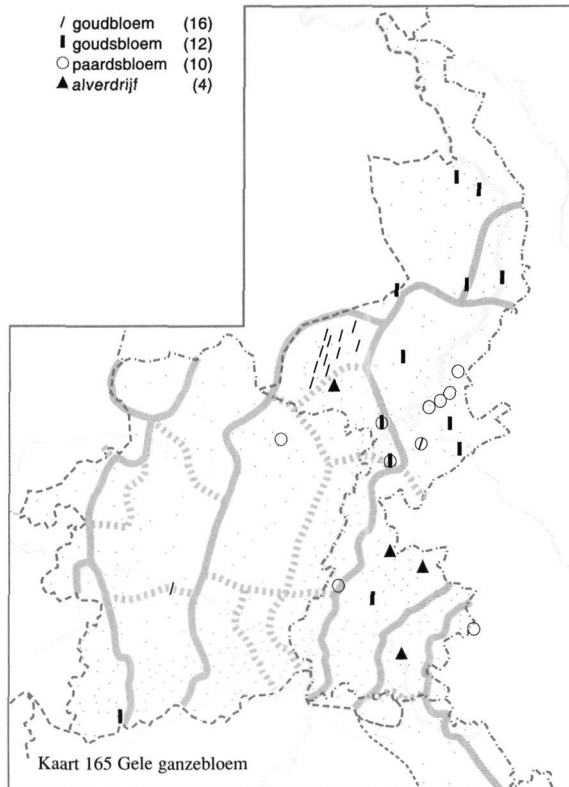
meelzoetje: Venlo.

totskop: Tessenderlo.

GELE GANZEBLOEM

/	goudbloem	(16)
■	goudsbloem	(12)
○	paardsbloem	(10)
▲	alverdrijf	(4)

DC 60a (1985) (170), N 92 (1982) (170, add.);
Sittard Wb. (109, 356), Tungalroy Wb. (185), Valkenburg Wb. (171), Weertlands Wb. (B1-04);
Reumers, P. (1987) (090), Vromen, W. (1948-51) (094).

De gele ganzebloem (*Chrysanthemum segetum*) wordt 20 tot 60 cm groot. De stengel is kaal en blauwgroen gekleurd. De langwerpige bladeren zijn ook blauwgroen; de bovenste zijn vrijwel ongedeeld, getand en iets stengel omvattend, de onderste zijn vaak sterk gedeeld. De bloemhoofdjes zijn heldergeel en de bloeitijd duurt van juni tot september.
cf. WLD.I. afl. 5, 122.

gele ganzebloem: Echt/Gebroek, Vlodrop en Vijlen.

ganzebloem: Sittard, Doenrade en Berg-en-Terblijt.

gansbloem: Tungalroy.

ganzentong: Lutterade, Vlijtingen en Eys.

gele margriet: Diepenbeek.

gele paardsbloem: Diepenbeek.

gele bloem: Maasbree.

goudbloem: Weertlands Wb. en in Montfort, Schimmert, Tungalroy en Hasselt.

goudsbloem: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Schimmert, Thorn, Echt/Gebroek, Jeuk en Blerick.

paardsbloem (ook *paadsbloem*, *paarsbloem*): verspr. NoordOostlb.; ook in Kerkrade, Thorn, Bree, Echt/Gebroek en Geulle.
paardebloem: Beesel en Stein.
sint-jansbloem: Sittard, Geleen en Valkenburg.
sinte-katriensbloem: Valkenburg.
alverdrijf (ook *allevendrijf*):

Munstergeleen, Merkelbeek en Tungalroy.
alverderf: Wijlre.
albederf: Margraten.
dikkopjes (*dikkopkens*): Hasselt.
kattekruid: Kerkrade.
pisbloem: Geulle.
chryasant: Thorn.

FLUITEKRUID

DC 23 (1953) (005), DC 60a (1985) (105), N 92 (1982) (105, add.).

Het fluitekruid (*Anthriscus sylvestris*) wordt 50 tot 150 cm hoog. De holle stengels zijn gegroefd en meestal behaard aan de onderkant. De varenachtige bladeren zijn tot drievoudig geveerd en zacht behaard. Fluitekruid is een van de vroegst bloeiende schermbloemigen; in mei en juni verschijnen schermen van roomwitte bloemetjes. De vruchten zijn langwerpig, niet gegroefd en kort gesnaveld. Fluitekruid is algemeen op vochtige, grazige plaatsen, langs weg- en slootkanten en in bosranden.

fluitekruid: Vijlen, Berg-en-Terblijt, Geistingen, Echt/Gebroek, Guttecoven, Blerick, Venlo en Venray en Meijel.

fluitebloem: Tungalroy.
fluitjeskruid: Schinveld.
toeterkruid: Meijel.
toeter: Beesel.
piepkruid: Echt/Gebroek.
wild moerenkruid: Wijlre.
schalk: Schimmert, Thorn, Stein en Jeuk.
paardsbloem: Montfort.
pisbloem: Sittard.
emmertjes (*ummerkes*): Posterholt.

WARKRUID

DC 60a (1985) (107), N 92 (1982) (107); Genk Wb. (098, 276).

Het groot warkruid (*Cuscuta europaea*) is een eenjarige windende woekerplant zonder bladgroen die tot 140 cm lang kan worden. De dunne stengels hebben zuignapjes en zijn vaak rood van kleur. De bladeren zijn schubvormig en de geelwitte bloemen groeien in kleine, dichte hoofdjes en zijn klokvormig. De

kelk heeft vier of vijf slappen. De bloeitijd duurt van juni tot september. Het groot warkruid klimt vooral in brandnetel en hop; het klein warkruid (*Cuscuta epithimum*) parasiteert met name op struikhei en heeft kleinere roze bloemetjes.

warkruid: Schimmert, Tungalroy, Thorn, Echt/Gebroek en Meijel.
warrank: Sittard.

wrangkruid: Beesel.
wrang: Oirlo en Montfort.
duivelsnaaigaren: Echt/Gebroek,
 Meerssen en Vijlen.
duivelsgaren: Maasbree en
 Echt/Gebroek.
duivelshaar: Kerkrade.
rijf: Wijlre, Melick, Tungelroy en
 Jeuk.
rijfrank (rierank): Berg-en-Terblijt.
ruie: Jeuk.
safraankruid: Genk.
wikke: Tungelroy, Swalmen en Bree.
winde: Montfort.
vossenstaart: Bree en Stein.

MUSKUSPLANTJE

DC 60a (1985) (162), N 92 (1982) (162);
 Tongeren Wb. (371).

Het muskusplantje (*Mimulus moschatus*) heeft kleine bleekgele bloempjes met een dubbele lip. De plant is kleverig behaard en ruikt naar muskus. De stengels worden niet hoger dan 20 cm. De bladeren zijn klein en spits ovaal.

muskusplantje: Echt/Gebroek.
muskus: Montfort, Stein, Tongeren,
 Jeuk en Maasbree.
muiltje: Beesel, Swalmen, Schimmert
 en Thorn.
apebloem: Montfort en Schimmert.

STIJVE OGENTROOST

N 92 (1982) (108).

De stijve ogentroost (*Euphrasia stricta* of *Euphrasia officinalis*) is een klein plantje van 5 tot 25 cm op grazige duin- en heidegrond. De stengels staan rechtop en zijn sterk vertakt. De bladeren zijn langwerpig en spits getand. De bloemen staan in trosjes en zijn wit

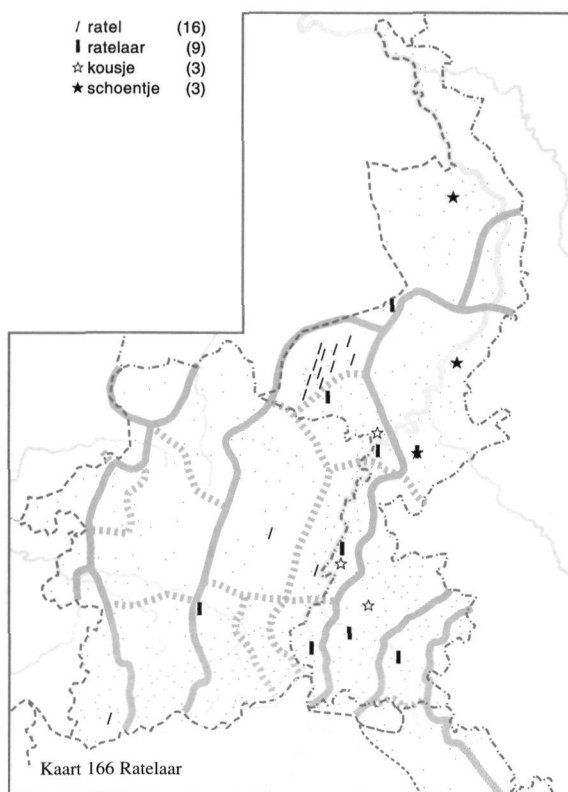
met paarse lijntjes en een gele vlek; de tanden van de kelk- en schutbladeren hebben een lange, naaldvormige punt. De bloeitijd is van juni tot oktober. Ogentroost is een halfparasiet, d.w.z. dat de plant zelf water en voedsel kan opnemen maar dat meestal onttrekt aan de wortels van andere planten. Het kruid werd gebruikt bij oogklachten.

stijve ogentroost: Echt/Gebroek.
lantaarntje (ook *lanteerke*, *lanteernke*): Thorn, Montfort en Schimmert.
luchtertje (*luchterke*): Beesel.
ogenklaar: Stein.
ratelaar: Guttecoven.
rijf: Tungalroy.

RATELAAR

DC 60a (1985) (109), N 92 (1982) (109, add.);
Weertlands Wb. (B1-09).

De ratelaar (*Rhinanthus*) heeft doosvruchten met rammelende zaden. De bloemen staan in korte trossen; de kroonbuis is geel, de bovenlip heeft zeer kleine witte of paarse tandjes. De kelk is na de bloei buikvormig opge-

blazen; de schutbladeren zijn getand, groen met wat bruin op de nerven en tanden. De ratelaar bloeit van mei tot juli. De stengels zijn niet of weinig vertakt. De bladeren groeien kruisgewijs en zijn smal en gezaagd. De rate-

laar is een halfparasiet in grasland. De kleine ratelaar (*Rhinanthus minor*, voorheen *Alectorolophus minor*) wordt 10 tot 50 cm groot en heeft een rechte kroonbuis en de grote ratelaar (*Rhinanthus major* of *Rhinanthus glaber*) wordt iets groter en heeft een iets gekromde kroonbuis.

ratelaar: Wijlre, Montfort, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Stevensweert, Urmond, Maastricht, Diepenbeek en Meijel.

ratelaartje (*ratelaarke*): Jeuk.

kleine ratelaar: Echt/Gebroek.

ratelbloem: Ell.

ratel: Weertlands Wb. en in As,

Mechelen-aan-de-Maas, Diepenbeek en Jeuk.

rateltje (*ratelke*): Swalmen.

rammelaar: Maasbree en Melick.

rammelaartje (*rammelaarke*): Schimmert.

beursjeskruid (*beurzekenskruid*): Jeuk.

geel portemonneetje: Jeuk.

kousje (ook *kouske*): Thorn, Stein en Schimmert.

schoentje (ook *schoenke*): Oirlo, Beesel en Montfort.

kanarietje: Stein.

vogelbekje (*vogelbekske*): Jeuk.

wikke: Tungelroy.

doofnetel: Vlodrop.

WATERMUNT

Watermunt (*Mentha aquatica*) wordt 25 tot 90 cm groot en groeit in moerassen en langs waterkanten. Het is een behaarde plant van de lipbloemenfamilie met kruipende uitlopers. De bladeren zijn eivormig en de bladrand is gezaagd of gekarteld; bij kneuzing komt er een pepermuntgeur vrij. De bloemen staan in dichte bolronde kransen aan de toppen van de rechtopstaande bloeistengels en zijn roze van

kleur. De bloeitijd duurt van juni tot september.

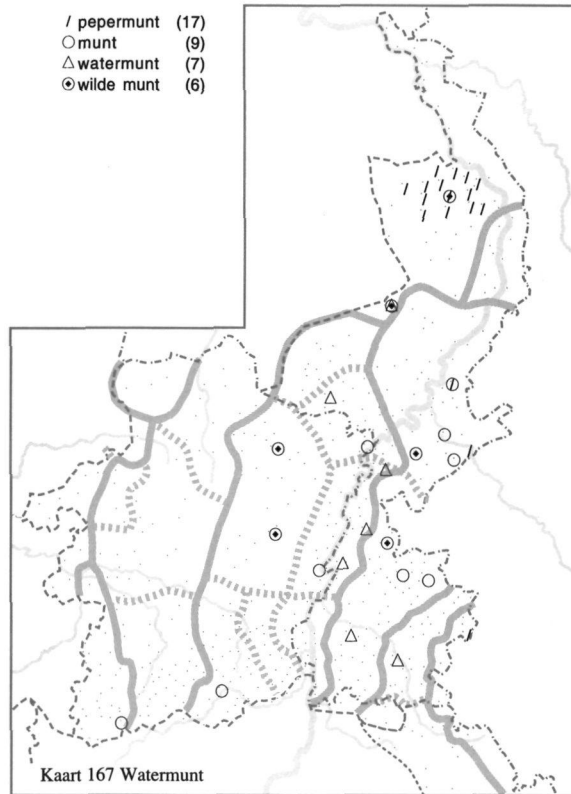
watermunt: Wijlre, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Echt/Gebroek, Guttecoven, Stein en Meijel.

waterpepermunt: Vijlen.

munt (ook *ment*): Swalmen, Melick, Posterholt, Oirsbeek, Brunssum, Geistingen, Mechelen-aan-de-Maas, Tongeren en Jeuk.

- / pepermunt (17)
- munt (9)
- △ watermunt (7)
- ⊙ wilde munt (6)

DC 60a (1985) (049), N 92 (1982) (049);
Tongeren Wb. (350, 370).

wilde munt: Montfort, Sittard, Bree, As, Oirlo en Meijel.
muntkruid: Ophoven en Geistingen.
pepermunt: Venray Wb. en Meerlo-Wanssum Wb. en in Swalmen, Vlodrop en Kerkrade.

pepermuntplant: Echt/Gebroek.
pepermuntplantje: Echt/Gebroek.
broekmunt: Heythuysen en Echt/Gebroek.
kruizenmuntje: Echt/Gebroek.
hondskruid: Echt/Gebroek.
aalkruid: Echt/Gebroek.
bliksemkruid: Montfort.
boerenbalsem: Beesel, Thorn en Schimmert.
wezerik: Schimmert.

KNOOPKRUID

DC 60a (1985) (111), N 92 (1982) (111, add.);
Reumers, P. (1987) (090).

Het gewoon knoopkruid (*Centaurea jacea*) is een tot 80 cm grote, sterk vertakte plant uit hetzelfde geslacht als de korenbloem. De bladeren zijn lancetvormig en ongedeeld; de onderste zijn vaak ingesneden. De samengestelde roodpurperen bloemen staan in bolvormige hoofdjes. De omwindselblaadjes hebben bruine vliezige ahangseltjes. De bloeitijd van knoopkruid duurt van juli tot oktober.

knoopkruid: Tungelroy, Echt/
Gebroek en Berg-en-Terblijt.

knoopjeskruid (*knoopkeskruid*):
Montfort.

paardsknoop: Beesel, Montfort,
Schimmert, Thorn en Meijel.

wambuisknoop (*wammesknoop*):
Thorn en Echt/Gebroek.

knopen: Meerssen.

knuppelbloem: Mheer.

korenbloem: Vlodrop en Jeuk.

valse korenbloem: Maasbree.

flette korenbloem: Ophoven.

ijzerknop: Diepenbeek.

ijzerkruid: Mechelen-aan-de-Maas en
Wijlre.

ijzerbloem: Vijlen.

franse drek: Weert.

fransozenkruid: Posterholt.

gendarme: Bree.

KATTENSTAART

De kattenstaart (*Lythrum salicaria*) is een tot 2 m hoge plant van moerassen, rietkragen en oevers. De stengels staan rechtop, zijn meestal onvertakt en iets behaard; de lancetvormige bladeren zijn tegenoverstaand of staan in kransen van drie. De opvallende paarsroze bloemen groeien in lange aren en hebben zes kroonblaadjes. De bloeitijd duurt van juni tot september.

kattenstaart: freq. in heel Lb. behalve
in het westen van Belg. Lb. waaruit
geen opgaven zijn verkregen.

kattenstots (ook *kattenstaats*):
Heerlen, Waubach, Heerlerbaan,
Kerkrade, Epen en Vijlen.

waterkattenstaart: Meijel.

kattekruid (ook *katsenkruid*):

Schinveld en Waubach.

kattenpis: Maastricht.

donderpoezen: Weertlands Wb.

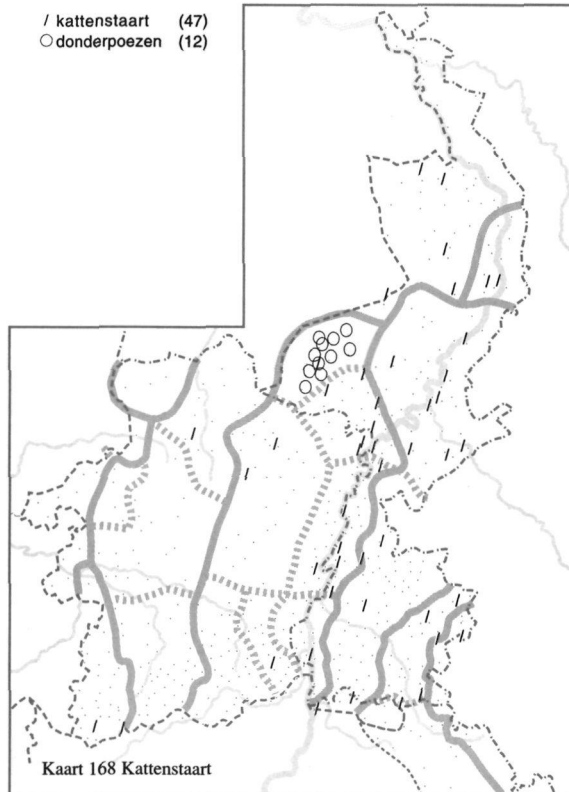
vossenstaart: Echt/Gebroek.

dondertoer: Thorn.

/ kattenstaart (47)
○ donderpoezen (12)

DC 60a (1985) (044), N 92 (1982) (044, add.);
Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.546),
Sittard Wb. (170), Weertlands Wb. (B1-11);
Bosch, J.H.W. (1974a) (332),
Goossens, H. (1981) (017),
Theunissen, J. (1979) (017);
Cobben-Reumers (1983) (101).

MOERASSPIREA

De moerasspirea (*Filipendula ulmaria*, voorheen *Spiraea ulmaria*) wordt 50 tot 120 cm groot. De gezaagde bladeren zijn geveerd met grote driedelige eindlob; de steunbladeren zijn groot en aan de onderkant vaak witviltig. De geelachtig witte, welriekende bloemetjes groeien in grote, dichte vijftallige trossen; de vruchten zijn spiraalvormig gewonden. De moerasspirea is een algemene plant op vochtige weilanden, in natte bossen en langs slootkanten.

moerasspirea: Meijel, Echt/Gebroek en Wijlre.

geitenbaard: Montfort, Schimmert, Eigenbilzen, Diepenbeek, Tongeren, Hoeselt, Eksel, Zonhoven en Jeuk.

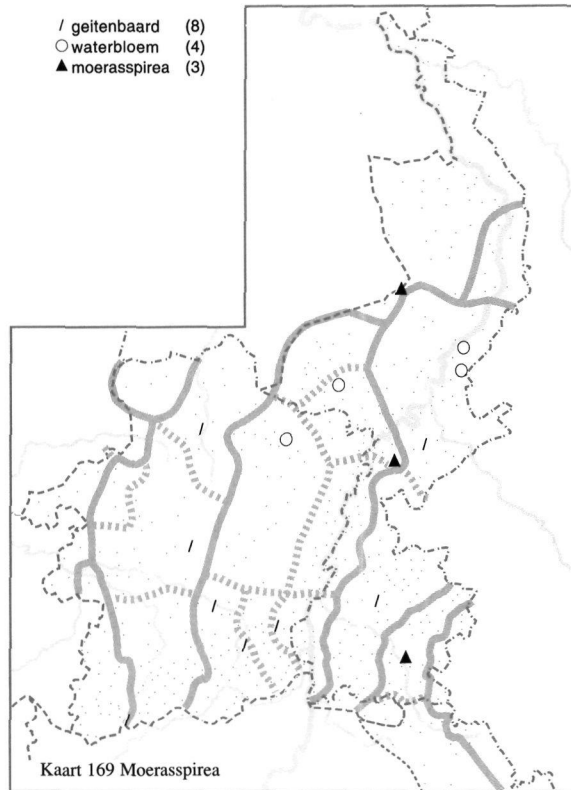
geitebos: Thorn.

geiteblad: Tongeren.
bokkekruid: Schimmert.

/ geitenbaard (8)
 ○ waterbloem (4)
 ▲ moerasspirea (3)

DC 60a (1985) (088), N 92 (1982) (088);
 Tongeren Wb. (005, 172),
 Zonhoven Wb. (137, 300, 356);
 Achten, P. (1995) (inl.).

waterbloem: Beesel, Swalmen,
 Tungenroy en Bree.
ijzerkruid: Tongeren.

koningin der wei: As.
lis: Vlodrop.
piskruid: Zonhoven.

GROTE WEDERIK

DC 60a (1985) (046), N 92 (1982) (046).

De grote wederik (*Lysimachia vulgaris*) is een 40 tot 150 cm hoge plant met kruipende wortelstok. De stengels staan

recht op en zijn onvertakt; de elliptische, kort gesteelde bladeren bevinden zich meestal in kransen of zijn tegenoverstaand. De goudgele bloemen staan in eindstandige pluimen en hebben vijf kroonblaadjes; ze zijn enigszins klokvormig. De grote wederik bloeit van juni tot augustus. De kleine wederik of penningkruid (*Lysimachia nummularia*)

is een bekende bodembedekker.

gele wederik: Echt/Gebroek.

wederik (ook *wenderik*): Montfort, Lutterade, Thorn en Maasbree.

gele sleutelbloem: Sittard.

avondsuil: Beesel en Schimmert.

avonduil: Meijel, Thorn en Schimmert.

eendendarm: Jeuk.

SMEERWORTEL

DC 52 (1977) (009), DC 60a (1985) (047), N 92 (1982) (047);
Haspengouws Id. (259), Tungelroy Wb. (186), Venlo Wb. (215), Weertlands Wb. (B1-04), Zonhoven Wb. (430, 524, 561).

De smeerwortel (*Symphytum officinale*) is een forse ruwharige plant. De stengels zijn sterk vertakt; de langwerpige bladeren hebben dikke nerven. De bloemen zijn hangend; de bloemkroon is buisvormig met omgebogen slippen. De bloemkleur varieert van roodviolet, paars, wit tot geelachtig. De smeerwortel bloeit van mei tot augustus en komt algemeen voor op vochtige plaatsen, langs sloten en greppels. De wortels van de smeerwortel bevatten een gomachtige substantie die vroeger werd aangewend bij botbreuken en zweren.

smeerwortel: verspr. Horns en Kleverlds.; ook in Beesel,

Swalmen, Lutterade, Echt/Gebroek, Urmond, Maastricht, Blerick en Venlo

zweerwortel: Zonhoven en Jeuk.

weerwortel (*weewortel*): Diepenbeek.

vetwortel: Haspengouws Id. en in Sittard, Stein, Zonhoven, Jeuk en Meijel.

heilbeen: Weertlands Wb. en in Tungelroy en Echt/Gebroek.

ezelsoor: Eys, Swalmen, Montfort, Schimmert, Tungelroy, Thorn en Oirlo.

ezeloer: Schimmert.

kalverwortel: Jeuk.

kalvertong: Beesel, Montfort en Jeuk.

wijerwortel: Zonhoven.

scheurwortel: Echt/Gebroek.

tabaksplant: Wijlre.

wilde tabak: Jeuk en Diepenbeek.

patersblaren: Jeuk.

pisbloem: Venlo.

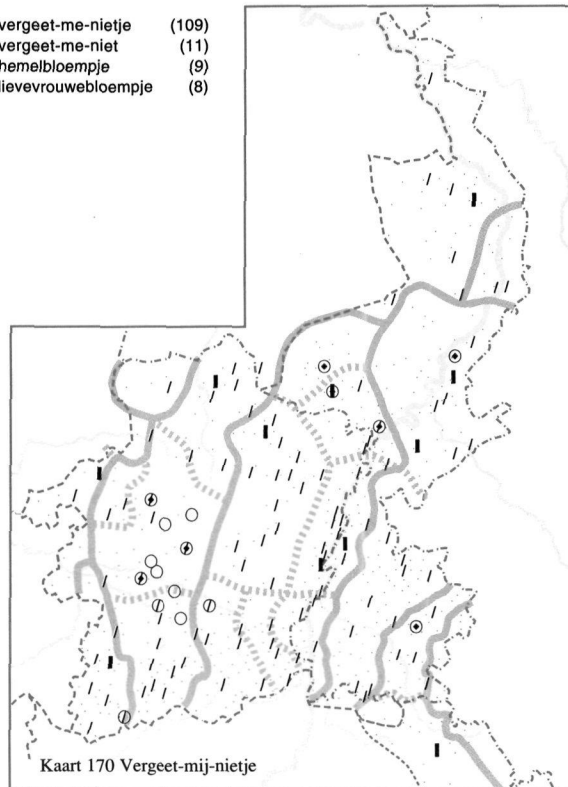

VERGEET-MIJ-NIETJE

/ vergeet-me-nietje	(109)
┃ vergeet-me-niet	(11)
○ hemelbloempje	(9)
⊙ lievevrouwebloempje	(8)

DC 60a (1985) (048), N 92 (1982) (048), ZND 40 (1942) (083); Hasselt Wb. (486), Heerlen Wb. (066), Maastricht Wb. (455), Meeswijk Wl. (690), Tongeren Wb. (620), Zonhoven Wb. (272); Achten, P. (1995) (inl.), Veldeke 41 (1966) (072).

Vergeet-mij-nietjes (*Myosotis*) zijn behaarde planten, die niet hoger dan een meter worden. De bloeistengels zijn opstijgend en vertakt; ze dragen langwerpige bladeren en eindigen in een tros van hemelsblauwe bloemen met een vijflobbige kroon, die tenminste tot een derde is ingesneden, en een geel hartje. Vergeet-mij-nietjes bloeien tussen april en september.

De meest algemene soorten zijn het akkervergeet-mij-nietje (*Myosotis arvensis*) van akkers en graanvelden en het moerasvergeet-mij-nietje (*Myosotis palustris*) met kruipende wortelstok in moerassen en op oevers.

vergeet-me-niet (ook *vergeet-mich-niet*, *vergin-me-nicht*): Lontzen, Swalmen, Montfort, Tungalroy,

Reppel, Mechelen-aan-de-Maas, Urmond, Neerpelt, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Tienray.

vergeet-me-nietje (ook *vergeet-me-nieke*, *vergeet-me-nieteke*, *vergeet-mich-nieke*, *vergeet-mich-niekske*, *vergeet-mich-nietje*): freq. in heel Lb.

me-vergeet-me-nietje: Maastricht.

me-vergeet-nietje: Maastricht.

vergeet: Maastricht.

hemelbloempje (*hemelbloemeke*, *hemelbloemke*): freq. Demerkemp.; ook in Diepenbeek, Sint-Lambrechts-Herk, Wimmertingen en Jeuk.

lievevrouwebloempje (*liefvrouwbloemke*, *liefvrouwebloemke*, *lievevrouwbloemke*, *lievevrouwebloemke*): Kunrade, Beesel, Weert,

Tungelroy, Thorn, Koersel, Kermt
en Zonhoven.
myosotis (fr.): Jeuk.
molenzoetje: Stevensweert.

tijloosje (*tijlooske*): Sint-Lambrechts-
Herk.
bloem: Meeuwen.

KLOKJESGENTIAAN

DC 60a (1985) (050), N 92 (1982) (050);
Tongeren Wb. (178), Valkenburg Wb. (043).

De klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*) groeit vooral op natte heide en wordt 10 tot 60 cm groot. De stengels zijn onvertakt en de lancetvormige bladeren zijn tegenoverstaand en hebben een omgerolde rand. De grote trechtervormige bloemen staan afzonderlijk of met tweeën bij elkaar. De kleur van de bloemen is hemelsblauw, van binnen met groene stippen en van buiten groen gestreept. De bloeitijd van de klokjesgentiaan duurt van juli tot september.

klokjesgentiaan: Meijel,
Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.
klokjeshei (*klokskeshei*): Stein.
klokje (*klokske*): Wijlre, Schimmert,
Mheer en Guttecoven.

grasklokje (*grasklokske*): Sittard.
gentiaan: Maasbree, Jeuk en
Tongeren.

heibloempje (*heibloemke*):
Echt/Gebroek.

heilelie: Montfort, Schimmert,
Tungelroy en Thorn.

kievitsbel: Beesel.

kievitsbloem: Swalmen en Vlodrop.

duizendguldenkruid: Valkenburg.

VALERIAAN

DC 60a (1985) (051), N 92 (1982) (051);
Kerkrade Wb. (052), Tongeren Wb. (607).

De valeriaan (*Valeriana officinalis*)

wordt 50 tot 120 cm groot. De stengels
zijn alleen bovenaan vertakt; de one-
ven geveerde bladeren zijn groot en
tegenoverstaand. De bloemetjes zijn

tweeslachtig en roze van kleur; ze staan in trossen aan het eind van de stengels. De bloemen zijn welriekend en de bloeitijd bestrijkt een periode van juni tot september. De gedroogde wortelstokken stinken echter naar zweet en trekken katers aan. De wortels bevatten kalmerende bestanddelen. Valeriaan groeit in sloten, venen en op natte weiden.

valeriaan (ook *baldriaan*, *faldriaan*,

valdriaan): verspr. in NI. Lb.

valeriaankruid: Schimmert.

zenuwgoed: Stein.

zenuwkruid: Jeuk.

donderbloem: Echt/Gebroek.

donderpoes: Echt/Gebroek.

hommelbloem: Echt/Gebroek.

VEERDELIG TANDZAAD

DC 60a (1985) (052), N 92 (1982) (052);
Zonhoven Wb. (466).

Het veerdelig tandzaad (*Bidens tripartita*), vroeger het driedelig tandzaad geheten, is een composiet van 10 tot 100 cm groot, die aan waterkanten groeit. De bladeren zijn tegenoverstaand en driedelig; de groen- of bruinachtig gele bloemen staan in rechtopstaande hoofdjes, meestal zonder straalbloemen. De vruchten hebben enkele naalden met zeer kleine weerhaakjes, waarmee ze aan de vacht van dieren blijven hangen en voor de ver-

spreiding zorgen. Het veerdelig tandzaad bloeit laat, tussen juli en oktober.

driedelig tandzaad: Echt/Gebroek en Berg-en-Terblijt.

driedelig tandzaam: Vijlen.

tandzaad: Meijel.

klister: Echt/Gebroek.

poppenluis: Diepenbeek.

luis: Jeuk en Stein.

kermisgast: Beesel, Montfort, Thorn, Zonhoven en Jeuk.

steker: Meijel en Jeuk.

trilgras: Vlodrop.

vorken: Schimmert.

WILDE BERTRAM

DC 60a (1985) (053), N 92 (1982) (053).

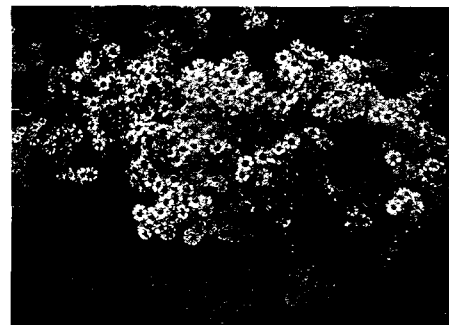
Wilde bertram (*Achillea ptarmica*) is een 20 tot 90 cm grote, kale plant uit de composietenfamilie en maakt deel uit van hetzelfde geslacht als het duizendblad. De bladeren zijn ongedeeld en lijn- tot lancetvormig; de bladrand is fijn

gezaagd. De bloemen staan in hoofjes en hebben ongeveer tien witte straalbloempjes. De bloeitijd van de wilde bertram duurt van juli tot september.

wilde bertram: Vijlen, Berg-en-Terblijt, Echt/Gebroek en Oirlo.

wilde gerf: Beesel.

hazegerf: Montfort.
zweerkruid: Schimmert.
hemdenknoopje: Vlodrop.
hemdsknoopje (*hemdsknoopkes*):
Wijlre.
knoopjeskruid (*knoopkeskruid*):
Meijel.
knoopjes (*knoopkes*): Reuver,
Swalmen, Brunssum, Schimmert,
Tungelroy en Thorn.
rosé-kruid: Stein.
witte theebloempjes (*—theebloemkes*):
Sittard.
kamille: Jeuk.

ZWANEbloem

DC 60a (1985) (029), N 92 (1982) (029).

De zwanebloem (*Butomus umbellatus*) is een 100 tot 150 cm hoge plant, die in de modder van stilstaand of traag stromend water groeit. De stengels zijn rond en de lijnvormige en driekantige bladeren groeien rechtop. De geaderde bloemen groeien in een scherm en zijn roze van kleur; de bloemknoppen zijn voor het ontluiken donkerpaars. De zwanebloem bloeit in de periode van juni tot september.

zwanebloem: Venray, Echt/Gebroek en Vlodrop.
zwanenbrood: Roermond.
waterlis: Beesel, Montfort, Sittard, Schimmert, Tungelroy, Thorn, Bree, Echt/Gebroek en Stein.
waterlelie: Montfort.
lis: Jeuk.
liet: Gennep Wb.
knisperzaad: Meijel.
koffiebloem: Waubach.
koffieboon: Oirlo.
robbendoep: Montfort.

GROTE WATERWEEGBREE

DC 60a (1985) (030), N 92 (1982) (030);
Meerlo-Wanssum Wb. (196).

De grote waterweegbree (*Alisma plantago-aquatica*) groeit in ondiep water. De plant kan een meter hoog worden en heeft grote, boven het water uitstekende bladeren; deze zijn langgesteeld, eirond en overlans generfd. De bloemen hebben drie witte kroonblaadjes en drie kelkblaadjes en groeien in een grote pluim; de bloeitijd duurt van juni tot september.

grote waterweegbree: Echt/Gebroek.

waterweegbree: Thorn.

waterbreed: Swalmen.

weegbree (ook *weebree*): Wijlre,
Sittard, Brunssum, Schimmert,
Tungelroy en Venray.

weegbreed: Thorn.

weegblader: Echt/Gebroek.

weegzaadje: Weert.

lepelblad: Meijel, Beesel en Vlodrop.

lepeltjes (*lepelkes*): Maasbree.

pollepel: Stein.

herdersfluit: Oirlo, Roermond en
Montfort.

mierik (*mierk*): Meerlo-Wanssum Wb.

senfblader: Ell.

spurrie: Jeuk.

PIJLKRUID

DC 60a (1985) (031), N 92 (1982) (031).

Het pijlkruid (*Sagittaria sagittifolia*) is een tot 100 cm hoge waterplant. De stengels zijn driekantig. De bladeren zijn pijlvormig, maar de onderste bladeren zijn lintvormig en stomp. De bloemen groeien in een pluim van kransen van drie en zijn wit met een paarse voet. Pijlkruid bloeit van juni tot augustus.

pijlkruid: Vijlen, Roermond,
Swalmen, Sittard, Schimmert,
Tungelroy, Echt/Gebroek,
Guttecoven, Meijel en Maasbree.

zwaluwstaart: Stein.

zwalberstaart: Schimmert.

zwalgenstaart: Vlodrop.

zwelvenstaart: Sevenum en Thorn.

zwerbelstaart: Beesel.

zwavelstaart: Meijel.

serpentstong: Montfort.

SLANGEWORTEL

DC 60a (1985) (032), N 92 (1982) (032).

De slangewortel (*Calla palustris*) is een 15 tot 30 cm hoge plant die groeit aan plassen, in broek en in modderige greppels. De bladeren zijn hartvormig. De kleine witte bloemen groeien in een kolf, die wordt omgeven door een schedevormig wit schutblad; de rode bessen van de plant zijn giftig.

De slangewortel behoort tot de aronskelkenfamilie, waartoe ook de gevlekte aronskelk (*Arum maculatum*) behoort die gevlekte bladeren en een rode bloeikolf heeft, omgeven door een iets paars aangelopen wit schutblad.

slangewortel (ook *slangewotsel*):

Vijlen, Echt/Gebroek en Guttecoven.

slangekruid: Schimmert.

slangentong: Sittard.

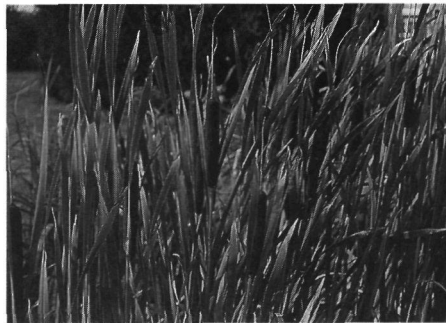
aronskelk (ook *arendskelk*): freq. Oostlb. en Horns; ook in Wijlre, Eys, Bree, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht, Jeuk en Meijel.

calla (*kalle*): Oirlo.

LISDODDE

De grote lisdodde (*Typha latifolia*) en de kleine lisdodde (*Typha angustifolia*) zijn vrij veel voorkomende planten die langs sloten en plassen groeien. Ze hebben een kruipende wortelstok en worden tot 2,5 m hoog. De grasachtige blauwgroene bladeren zijn bij de grote lisdodde tot 2 cm breed en bij de kleine lisdodde tot 1 cm. De vrouwelijke bloemen bevinden zich in stevige, donkerbruine, cilindervormige aren; daarboven zitten de mannelijke bloemen in

een slanker aartje. Deze werden gebruikt om de beroete glazen van petroleumlampen schoon te poetsen. Vroeger hield men de lisdodde voor het wapen waarmee de dood mensen die duizelig waren, op het hoofd had geslagen; woordtypen zoals **duivelsknuppel** zouden aan dit volksgeloof herinneren.

lisdodde: Heerlen, Sint-Odiliënberg, Jeuk en Venray.

lis: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Geulle, Borgharen, Diepenbeek en Tongeren.

waterlis: Oirlo en Thorn.

poellis: Diepenbeek.

luus: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Putbroek en Vlodrop.

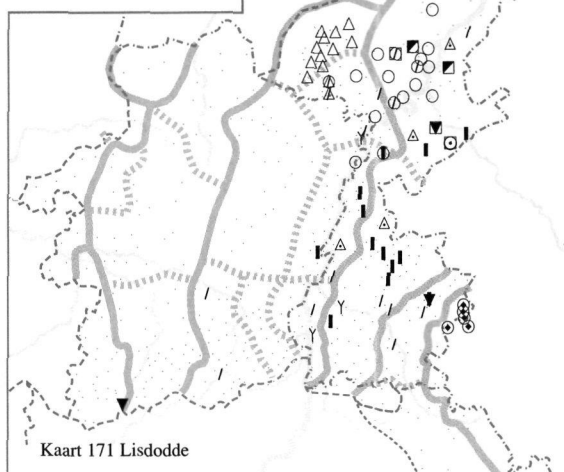
luusel: Einighausen.

luusbloem: Born.

luuskluppel: Dieteren.

duivelskluppel: freq. Noord.Oostlb.;

/ lis	(25)
○ duivelskluppel	(20)
△ duivelskauw	(14)
! luus	(13)
⊙ duivelsknuppel	(11)
□ lampenpoetser	(9)
◇ trommelslager	(9)
★ poesje	(6)
Y riet	(6)
⊙ tanteknuppel	(6)
■ lampenveger	(5)
△ wolvenstaart	(5)
▼ lisdodde	(4)

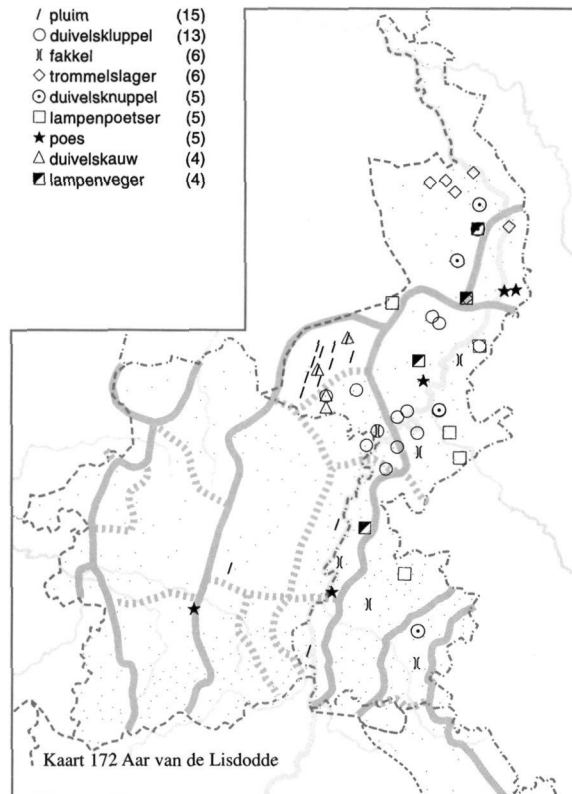
DC 13 (1945) (010a, 010b), DC 60a (1985) (033), N 92 (1982) (033, add.);
 Echt Wb. (040), Gennep Wb., Kerkrade Wb. (270), Maaseik Wb. (016), Tongeren Wb. (328), Tungelroy Wb. (186), Venray Wb. (155, 463), Weertlands Wb. (B1-03), Zonhoven Wb. (089);
 Abrahams, P. (1981) (128), Clout, C. (1990) (218), Delsen, L. (1982) (030), Hs. Weert, Reumers, P. (1987) (090), Zits, E. (1989-90) (030).

ook in Tungelroy, Ell, Thorn, Maaseik, Echt/Gebroek en Maasbree.
duivelsknuppel: Venray Wb. en in Posterholt, Lottum en Castenray.
duivelskaars: Helden/Everlo.
duivelskruid: Stevensweert.
duivelskauw: Weertlands Wb. en in Stramproy en Tungelroy.
wolfsstaart: Thorn en Schimmert.
wolvenstaart: Beesel, Montfort, Sittard, Stein en Meijel.
vossenstaart: Echt/Gebroek en Pey.
kattenstaart: Meijel, Weert en Hushoven.
poezenknuppel: Echt/Gebroek, Putbroek en Pey.
rattenstaart: Ophoven.
paardenstaart: Gennep.
lampenpoetser: Gennep Wb. en in Heythuysen, Sint-Odiliënberg, Posterholt en Meijel.
lampenveger: Roggel, Swalmen, Venlo, Melderslo en Maasbree.

lampenborstel: Amstenrade.
lampenkruid: Vijlen.
trommelslager: Venray Wb. en in Wanssum.
tromslager: Wanssum.
trommenslager: Maasbree.
koelenkluppel: Susteren.
tanteknuppel: Kerkrade Wb.
negerlummel: As.
negerpiemel: Puth.
rietsknuppel: Putbroek.
rietplant: Herten (bij Roermond).
riet: Meerssen, Ophoven, Echt/Gebroek, Maastricht, Lottum en Venlo.
kolfsriet: Schimmert.
dutskolf: Zonhoven en Diepenbeek.
kuis: Melick.
kaars: Heerlerheide en Wijlre.
pluis: Geysteren.
poes: Blerick.
poesje: Gennep Wb. en in Mook.
raffia: Tongeren.
robbendoep: Montfort.

AAR VAN DE LISDODDE

DC 13 (1945) (010b), DC 60a (1985) (034), N 92 (1982) (034); Genk Wb. (252), Stokkem Wb. (087), Weertlands Wb. (B1-08), Zonhoven Wb (089).

De bruine bloeikolf van de lisdodde.

pluim: Weertlands Wb. en in Genk, Stokkem en Maastricht.

pluis: Geysteren en Swalmen.

duivelskluppel: freq. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Echt/Gebroek.

duivelsknuppel: Kunrade, Roermond, Tienray, Melderslo en Sevenum.

duivelsstek: Echt/Gebroek.

duivelskauw: Ospel, Weert, Stramproy en Tungelroy.

fakkel: Eys, Beesel, Montfort, Schimmert, Thorn en Stein.

toorts: Schimmert.

kaars (kaats): Heerlen en Wijlre.

liskaars (—kaats): Welten.

trommelslager: verspr. Kleverlds. ook in Lottum.

koelenkluppeltje (—kluppelke): Maastricht.

voezenkluppel: Pey.

rietenknuppel: Putbroek.

begijnenknuppel: Oirsbeek.

poezenknuppel: Putbroek.

patentknuppel: Kerkrade.

negerpik: Vlodrop.

negerlummel: As.

negerpiemel: Puth en Klimmen.

negerpummel: Diepenbeek.

negerpummeltje (—pummelke): Maastricht.

lampenpoetser: Reuver, Melick, Posterholt, Oirsbeek en Meijel.

lampenveger: Roggel, Guttecoven, Melderslo en Maasbree.

lispoes: Heythuysen.

weerpoes: Diepenbeek.

poes: Haelen, Geulle, Diepenbeek, Blerick en Venlo.

poesje: Mook en Lottum.

poest: Venlo.

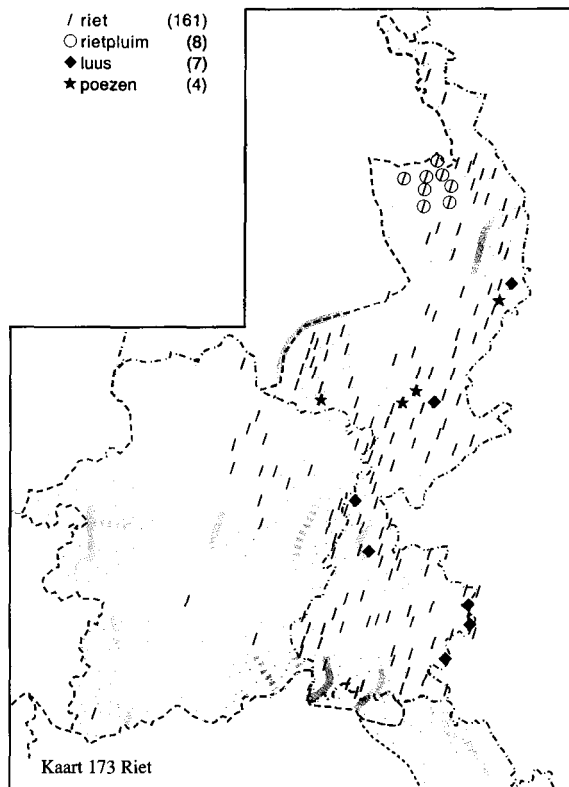

sigaar: Venlo.
kuif: Hulsberg.
pijl: Jeuk.
riet: Meerssen.
stengel: Herten (bij Roermond).
dutskolf: Diepenbeek.
dutsenkolf: Zonhoven.
kalfspoot: Diepenbeek.
kattenstaart: Diepenbeek.

paardenstaart: Gennep.
lisdodde: Sint-Odiliënberg en Heerlen.
lis: Amby.
luus: Guttecoven.
luusel: Einighausen.
zaadkop van de luus: Schinnen.
robbendoep: Montfort.

RIET

/ riet	(161)
○ rietpluim	(8)
◆ luus	(7)
★ poezen	(4)

DC 13 (1945) (010a), DC 25 (1954) (013), DC 60a (1985) (037), N 92 (1982) (037, add.), SGV (1914) (029); Bree Wb. (236), Echt Wb. (098), Gronsveld Wb. (379), Hamont Wl. (388), Kerkrade Wb. (240), Limburgs Id. (068), Maastricht Wb. (350), Meerlo-Wanssum Wb. (238), Meeswijk Wl. (524), Roermond Wb. (169, 244), Sittard Wb. (339), Stokkem Wb. (092), Tegelen Wb. (109), Tongeren Wb. (493), Tungalroy Wb. (187), Venlo Wb. (225, 346), Venray Wb. (378), Weertlands Wb. (B1-09); Clout, C. (1990) (218), Veldeke 38 (1963) (083).

Riet (*Phragmites australis*) is een zeer algemeen gewas dat 80 tot 135 cm, maar soms zelfs 300 cm hoog wordt. De taaie stengels worden o.m. als dakbedekking gebruikt. De plant heeft een kruipende wortelstok en dikwijls bovengrondse uitlopers. De grijsgroene bladeren zijn breed en spits en de randen zijn ruw aan de voet met een haarkrans. De paarsbruine aartjes

bevinden zich in een grote, sterk vertakte pluim. Riet bloeit van juli tot en met oktober en is te vinden langs waterkanten, in moerassen en in vochtige bossen.

riet: alg. in heel Lb.
rietpluim: Venray Wb.
rietstek: Tongeren.
rietpoezen: Maasbree.

waterpoezen: Velden.
poezen: Tegelen, Horn, Beegden en Stramproy.
pluimen: Arcen, Roermond en Einighausen.
bruine pluimen: Blerick.
waterpluimen: Arcen.
pluimgras: Nuth/Aalbeek.
luus: Eygelshoven, Kerkrade, Bocholtz, Guttecoven, Puth, Roermond, Geleen, Buchten en Venlo.

duivelskluppel: Panningen, Ell en Heel.
duivelskauw: Weert en Hushoven.
duivelskuif: Limburgs Id.
patentknuppel: Kerkrade.
koekoeksbloem: Helden/Everlo.
pimpelen: Vaals.
roebedoelen: Montfort.
ruitenwasser: Blerick.
meet: Geistingen.
waterplanten: Gulpen.

BIES

N 92 (1982) (add.), ZND m (Langohr);
Echt Wb. (026, 035), Gennep Wb., Hamont Wl. (046), Hasselt Wb. (071), Heerlen Wb. (004), Lommel Wl. (032), Maastricht Wb. (034), Meeswijk Wl. (182, 293), Meeuwen Wl. (028), Sittard Wb. (037), Tegelen Wb. (076), Tongeren Wb. (070), Tungelroy Wb. (185), Valkenburg Wb. (158), Venray Wb. (118);
Kats, J. (1939).

Biezen (*Scirpus*) zijn grasachtige planten die meestal in het water of een moeras groeien. De mattenbies (*Scirpus lacustris*) heeft ongelede, gladde, ronde stengels en bandvormige bladeren die onder water blijven; de bloeiwijze is samengesteld uit eironde, roodbruine aartjes. De bosbies (*Scirpus sylvaticus*) heeft brede bladeren en een schermvormige bloeipluim. De mattenbies en de bosbies rekent men tot de cypergrassenfamilie.

bies: verspr. in heel Lb.

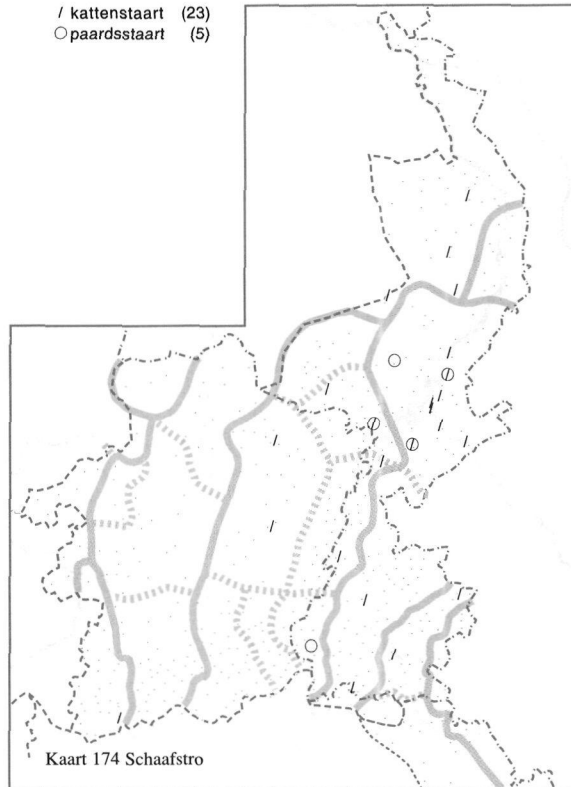
biessem: Hasselt en Tongeren.
broodjes: Echt/Gebroek.
duiveltje (*duivelke*): Meeswijk.
hanenpootje: Klimmen.
kammetje: Meeswijk.
smele: Valkenburg.

SCHAAFSTRO

/ kattenstaart (23)
○ paardsstaart (5)

DC 60a (1985) (004), N 92 (1982)
(004).

Het schaaftro (*Equisetum hyemale*) behoort tot de familie van de paardenstaarten, maar wijkt duidelijk af van bijvoorbeeld heermoes, doordat de kransen van zijtakken ontbreken. De stengels zijn donkergroen of zwart met een gele of wit-achtige dwarsband; ze kunnen een meter lang worden. Aan het uiteinde van de stengels verschijnt de sporenaar (terwijl het heermoes daar speciale stengels voor heeft). Schaaftro groeit op natte bodem.

schaaftro: Echt/Gebroek.

kattenstaart (ook *kattenstaar*, *kattenstaat*): verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Waubach, Wijlre, Schimmert, Mheer, Tungalroy, Thorn, Bree, As, Echt/Gebroek, Stein en Jeuk.

kattenstots (ook *kattenstaats*): Waubach en Vijlen.

paardsstaart (ook *paarsstaart*):

Heythuysen, Swalmen, Montfort, Thorn en Maastricht.

paardsstots (*paadsstots*): Vijlen.

rattenstaart: Tienray en Sittard.

eikvaren: Oirlo.

heermoes: Thorn.

veegkruid: Schimmert.

GROTE EGELSKOP

DC 60a (1985) (035), N 92 (1982) (035).

De grote egelskop (*Sparganium erectum*, voorheen *Sparganium ramosum*) is een 40 tot 150 cm grote plant aan de oevers van stilstaande en traag stromende wateren. De lange bladeren zijn in doorsnede driehoekig. De kleine mannelijke bloeiwijzen staan aan de einden van de vertakte stengels en de vrouwelijke bloemen bevinden zich in 1 tot 3 bolvormige bloeiwijzen daaronder; daaruit vormt zich bij rijping van de vrucht een stekelbolletje. De bloeitijd duurt van juli tot september.

grote egelskop: Echt/Gebroek.

egelskop: Schimmert.

duiker: Thorn, Montfort en Schimmert.

lis: Montfort, Tungalroy, Ophoven en Jeuk.

knoplis: Echt/Gebroek.

waterlis: Roermond, Sittard, Brunsum, Bree, Stein, Oirlo en Meijel.

waterluus: Vlodrop.

driehoek: Beesel.

WOLLEGRAS

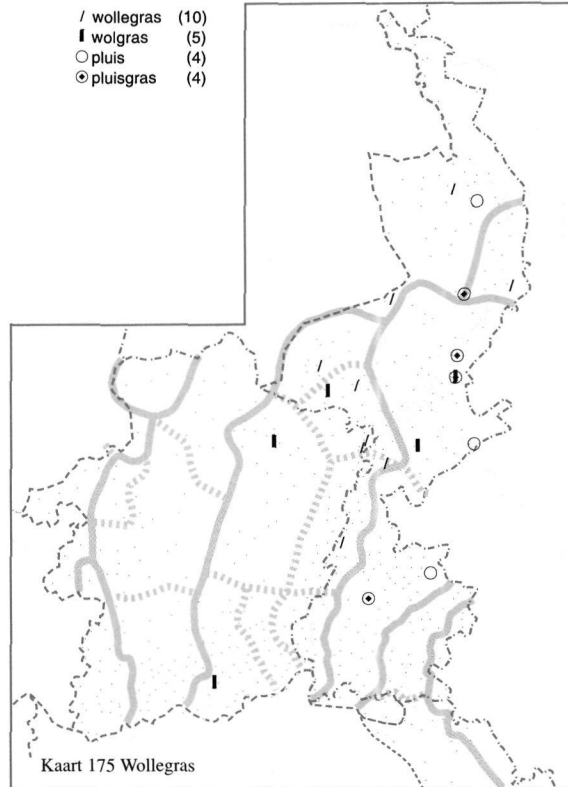
Wollegrassen (*Eriophorum*) zijn 20 tot 60 cm grote dicht zodevormige planten; de bekendste soort is het veenpluis (*Eriophorum angustifolium*). De overhangende aartjes hebben een lange, witte, wollige pluis. De bloeitijd valt in april en mei; de pluis verschijnt

pas in de zomer. Wollegrassen groeien op natte heiden en hoogveen.

wollegras: freq. Horns; ook in Weert, Echt/Gebroek, Urmond, Venlo, Oirlo en Meijel.

/ wollegras (10)
 I wolgras (5)
 ○ pluis (4)
 ⊙ pluisgras (4)

DC 60a (1985) (036), N 92 (1982)
 (036, 036 add.);
 Tongeren Wb. (680).

wolgras: Swalmen, Montfort,
 Tungalroy, Bree en Tongeren.
pluisgras: Beesef, Swalmen,
 Schimmert en Maasbree.
pluis: Vlodrop, Brunssum, Schimmert
 en Tienray.
pluisje: Roermond en Thorn.
vlokgras: Montfort.

vlokje: Stein en Schimmert.
veenvlokken: Maasbree.
venwol: Mechelen-aan-de-Maas.
peelgras: Maasbree.
peelpoezen: Sevenum.
bezems (bessems): Jeuk.
kuif: Meijel.
lok: Meijel.

ENGELS GRAS

N 92 (1982) (112).

Engels gras (*Armeria maritima*) is een 5 tot 40 cm lage plant, die wanneer ze niet bloeit lijkt op een zode gras. De bladeren groeien in een dicht wortelrozet en zijn sprietvormig. De roze bloemen bevinden zich in dichte hoofdjes aan het eind van de onvertakte bladerloze stengels. De bloeitijd is van mei tot september. Engels gras groeit op

ziltige grond langs de kust, op zeedijken en zandige schorren en wordt ook gekweekt in tuinen.

engels gras: Kunrade, Heerlen, Swalmen, Schimmert, Thorn, Guttecoven, Jeuk en Oirlo.

engels lint: Waubach.

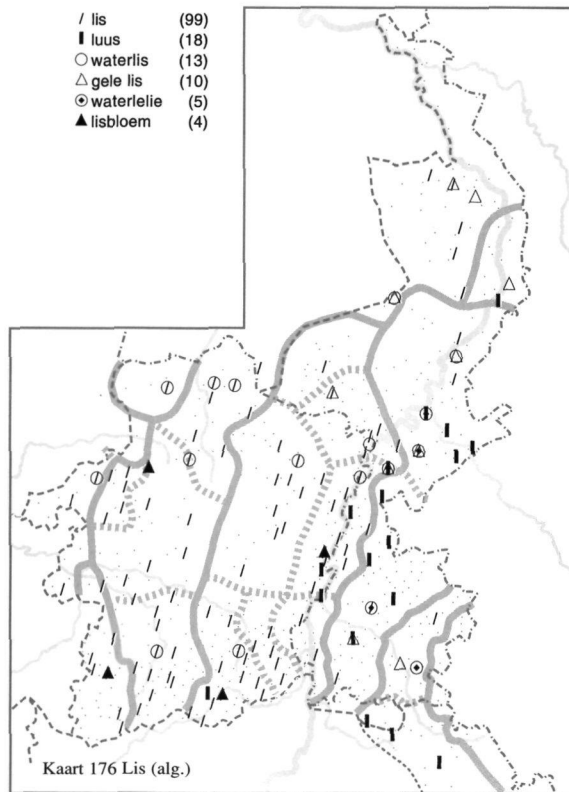
pastoorsgras: Beesel, Swalmen, Montfort, Schimmert en Thorn.

graskarnuffeltje (*graskarnuffelke*): Diepenbeek.

tuiltje: Stein.

LIS (ALG.)

/	lis	(99)
	luus	(18)
○	waterlis	(13)
△	gele lis	(10)
⊙	waterlelie	(5)
▲	lisbloem	(4)

Baader 10 (zj) (580), DC 13 (1945) (010a), DC 60a (1985) (122, 123), N 92 (1982) (122, 123, add.), ZND 29 (1938) (047a, 047b);
 Echt Wb. (078), Gronsveld Wb. (265), Hasselt Wb. (278, 340 add), Heerlen Wb. (040, 041), Maastricht Wb. (237), Meeswijk Wl. (385), Niel-bij-St.Truiden Wl. (L.514), Sint-Truiden Wb. (162), Sittard Wb. (225), Tegelen Wb. (101), Tongeren Wb. (169, 328), Tungelroy Wb. (187), Zonhoven Wb. (274, 561);
 Achten, P. (1995) (inl.), Beenen, P. (1973) (175), Bosch, J.H.W. (1974a) (334), Delsen, L. (1982) (030), Reumers, P. (1987) (090, 091), Zits, E. (1989-90) (016);
 JG 1b (047b).

De gele lis (*Iris pseudacorus*) is een 40 tot 120 cm grote plant met een zeer dikke, kruipende wortelstok, waaruit waaiers van bladeren groeien. De bloemen staan in trossen en hebben zes gele bloemdekbladeren; de drie buitenste zijn groot en bruin gestreept en teruggeslagen, de drie binnenste zijn klein en rechtopstaand. De doosvrucht is driehokkig.

Er zijn ook enkele in tuinen gekweekte lissoorten; de bekendste zijn de

Siberische lis (*Iris siberica*) en de Duitse lis (*Iris germanica*) met blauwe bloemen. Aan het einde van dit lemma (vanaf **blauwe lis**) staan de benamingen die lissen met blauwe bloemen benoemen.

Uit ZND 29, waar de vraagstelling was: "kent gij in uw dialect den naam van een plant die lisch, lesch of lusch heet", zijn alleen termen overgenomen die met een begripsaanduiding werden gegeven.

lis: freq. in Belg. Lb., verspr. in Nl. Lb.

lisplant: Nieuwerkerken.

lisbloem (ook *lisbloem*): Eisden, Tongeren, Sint-Truiden en Leopoldsburg.

lisgras: Eupen.

luus: verspr. Geullds., Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Piringen.

luusbloem: Susteren, Schinveld en Heerlen.

lilie (ook *lilje*): Leopoldsburg, Sint-Lambrechts-Herk en Kunrade.

iris: Thorn, Niel-bij-St.-Truiden en Maastricht.

boerenlis: Meijel.

hoflis: Koersel en Hechtel.

wijerlissen: Zonhoven.

wilde lis: Opglabbeek en Martenslinde.

poellis: Diepenbeek.

waterlis: Beesel, Herten (bij Roermond), Geistingen, Opitter, Maaseik, Hoeselt, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Hechtel, Ulbeek, Kwaadmechelen, Lommel en Meijel.

waterlilie: Eys, Herten (bij Roermond), Montfort, Schimmert en Echt/Gebroek.

watertulp: Diepenbeek.

koffiekruid: Lommel.

metselbloem: Klimmen.

vleermuis: Diepenbeek.

vlereenmuis: Hoepertingen.

bies: Hasselt.

wilde biezen: Lanaken.

bloemen: Opitter en Maasbracht.

gele lis: Wijlre, Beesel, Montfort, Berg-en-Terblijt, Tungelroy, Echt/Gebroek, Venlo, Oirlo, Tienray en Meijel.

gele lisbloem (*geel lisbloem*): Tongeren.

gele luus: Vlodrop.

gele luusbloem: Heerlen.

gele iris: Thorn.

gele tulp: Wellen.

geelschaar: Echt/Gebroek.

gele vleermuis: Diepenbeek.

blauwe lis: Tienray.

blauwe luusbloem: Heerlen.

blauwe tulp: Wellen.

blauwschaar: Echt/Gebroek.

duitse lis: Meijel.

WATERRANONKEL

DC 60a (1985) (039), N 92 (1982) (039);
Roermond Wb. (240);
Heijnen (1991) (028).

De fijne waterranonkel (*Ranunculus aquatilis*) is een waterplant die nauw verwant aan de boterbloemen is. De ondergedoken bladeren zijn slap en fijn verdeeld; de drijvende bladeren zijn ongeveer niervormig met drie tot vijf brede, gekartelde slippen. De bloemen zijn groot en vrij lang gesteeeld; hun kleur is wit met een gele voet. De bloeitijd duurt van mei tot augustus.

waterboterbloem: Oirlo en Montfort.

boterbloem: Swalmen, Melick,
Posterholt, Schimmert en Stein.

waterbloem: Tungelroy en
Schimmert.

dotterbloem: Vlodrop.

palingkruid: Beesel, Montfort,
Schimmert, Thorn en Jeuk.

ranonkel: Venlo en Roermond.

vloot: Swalmen.

DOTTERBLOEM

DC 60a (1985) (041), N 92 (1982) (041).

De dotterbloem (*Caltha palustris*) is een ranonkel van 15 tot 50 cm hoog. De dikke holle stengels zijn opstijgend. De glanzend donkergroene bladeren zijn groot, niervormig, ongedeeld en gekarteld; de onderste zijn gesteeeld, de bovenste ongesteeeld. De grote dooiergele bloemen bloeien van april tot juni en soms in augustus en september weer; de kokervruchten bevinden zich in een krans. Zowel de

kroonblaadjes als de kelkblaadjes van de dotterbloem zijn heldergeel. De dotterbloem groeit in vochtige weilanden en aan waterkanten.

dotterbloem: verspr. Noord.Oostb. en
Kleverlds.; ook in Kunrade,
Heerlen, Eys, Schimmert,
Tungelroy, Thorn, Guttecoven,
Stein, Jeuk en Venlo.

dotter: Brunssum, Ell, Blerick en
Maasbree.

dokterbloem: Sittard.

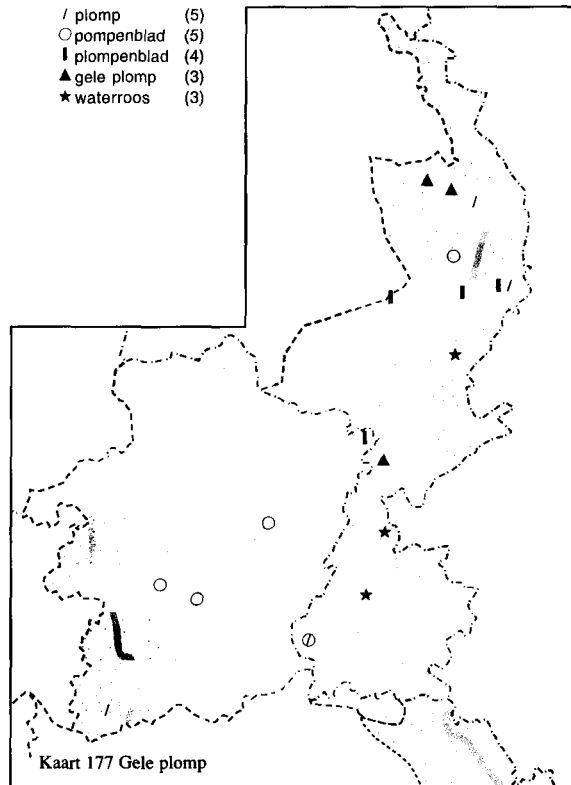

dikke boterbloem: Diepenbeek.
grote boterbloem: As.
waterboterbloem: Echt/Gebroek.
boterbloem: Waubach, Wijlre,

Montfort, Urmond en Tienray.
hondspoot: Schimmert.
tijloos: Vlijtingen.

GELE PLOMP

/ plomp	(5)
○ pompenblad	(5)
▮ plompenblad	(4)
▲ gele plomp	(3)
★ waterroos	(3)

DC 17 (1949) (004), DC 60a (1985) (042), N 37 (1971) (016g), N 92 (1982) (042);
 Hasselt Wb. (021 add, XXII),
 Maastricht Wb. (325).

De gele plomp (*Nuphar lutea*) is een waterplant die is te vinden in plassen en sloten. De dikke leerachtige bladeren zijn eivormig met een hartvormige voet; ze drijven op het water aan lange driekantige stengels. De bloemen drijven ook en hebben talrijke gele kroonblaadjes en vijf gele kelkbladeren. De gele plomp bloeit van mei tot augustus.

gele plomp: Venray, Oirlo en Echt/Gebroek.

plomp: Maastricht, Jeuk, Venlo, Tienray en Meijel.

plompenblad: Geistingen, Blerick, Meijel en Maasbree.

pompenblad: As, Maastricht, Diepenbeek, Hasselt en Sevenum.

pompenroos: Diepenbeek.

gele dodde: Tungalroy.

gele waterlelie: Maasbree en Ophoven.

waterlelie: Vlodrop en Mechelen-aan-de-Maas.

gele waterroos: Montfort.

waterroos: Beesel, Sittard en Schimmert.

gele waterbloem: Tungalroy.

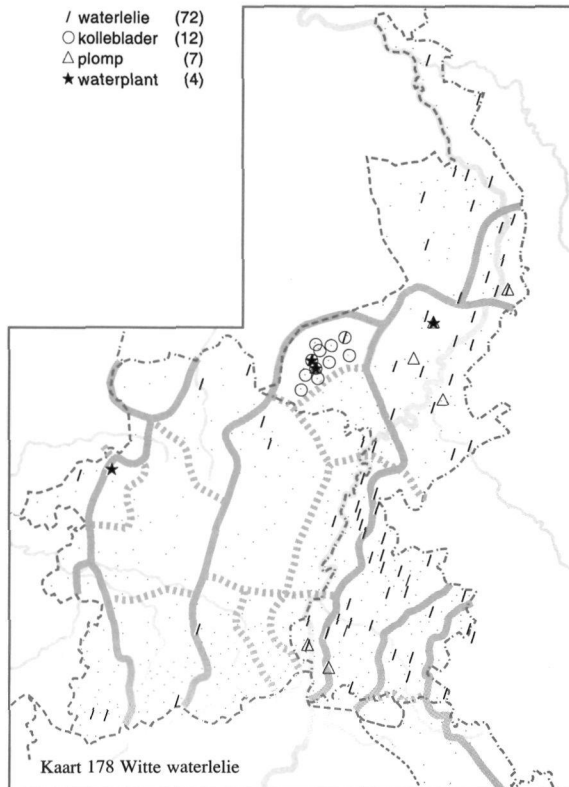
luusbloem: Buchten.

waterflesje: Echt/Gebroek.
waterkol: Neeritter.
boterbloem: Urmond.
boterstang: Maasbracht.
boterstamper: Diepenbeek.
paardenvoet: Stein.
paardsbloem: Schimmert.
kollebloem: Neeritter.
broebel: Montfort.
keukenbloem: Swalmen.
pannenkoek: Thorn.
robbendoet: Montfort.

WITTE WATERLELIE

/ waterlelie (72)
 ○ kolleblader (12)
 △ piomp (7)
 ★ waterplant (4)

DC 17 (1949) (004), DC 49a (1974) (005), N 37 (1971) (016g);
 Genk Wb. (088, 255), Limburgs Id. (051, 139, 253), Stokkem Wb. (088),
 Tungalroy Wb. (186), Weertlands Wb. (B1-06), Zonhoven Wb. (112);
 Hs. Weert.

Zowel de bloemen als de bladeren van de waterlelie (*Nymphaea alba*) drijven op het water. De bloemen die in doorsnee 8 cm halen, hebben veel roomwitte kroonblaadjes en gele stempels; ze bloeien van juni tot augustus. De

grote ronde bladeren zijn bij de voet licht ingesneden.

waterlelie (ook *waterleelje*): freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.
witte waterlelie: Heerlen,

Amstenrade, Berg-en-Terblijt,
Weert en Maastricht.
water-iel: Mechelen-Bovelingen.
waterlis: Munstergeleen.
lis: Geulle.
luusbloem: Buchten.
waterbloem: Stevensweert,
Nieuwstadt en Gulpen.
waterplomp: Venlo.
waterdot: Blerick.
waterkol: Weert, Stramproy en
Neeritter.
kol: Tungalroy en Hunsel.
waterkolk: Ospel.
kolk: Haelen.
waterroos: Nuth/Aalbeek.
waterslei: Blerick.

waterplant: verspr. Weertlds.; ook in
Helden/Everlo en Heppen.
dotterbloem: Stokkem.
plomp: Helden/Everlo, Roggel,
Maasniel, Gronsveld, Weert,
Maastricht en Venlo.
plompenblad: Echt/Gebroek en Pey.
pompenblad: Stokkem.
pompenblader: Dilsen.
pompenbloem: Pey.
pomproos: Genk.
kollebloem: Weert en Neeritter.
kolleblad: Limburgs Id.
kolleblader: Weertlands Wb.
keukenblad: Maasbracht.
keukenblader: Haelen.
keukenbloem: Haelen en Wessem.
boterstang: Limburgs Id., Horn en
Beegden.
boterstangkruid: Beegden.
tienurenknop: Limburgs Id.
elfurenbloem: Houthalen en Zonhoven.
kwekkertenbloem: Herten (bij
Roermond).
kuilbloem: Hout-Blerick.
vuilnisbloem: Putbroek.
wilde canna: Arcen.
nénuphar (fr.) (*nunefar*): Bree.
kouwe: Tungalroy.

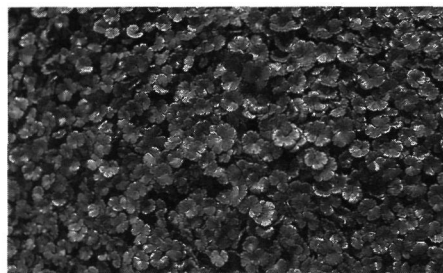
WATERNAVEL

DC 60a (1985) (043), N 92 (1982) (043);
Zonhoven Wb. (492).

De waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*)
is een kruipend plantje van 5 tot 25 cm
groot. De bladeren zijn schildvormig,
lang gesteeld en gekarteld. De kleine,
rozewitte bloempjes staan met weinigen
bijeen in groepjes op dunne steeltjes.
Waternavel groeit op vochtige, venige
grond.

waternavel (ook *wateravel*):
Tungalroy en Echt/Gebroek.
navel: Vlodrop.
schotelblad: Montfort.
schotelkje (ook *schotelke*): Beesel,

Thorn en Stein.
waterschotelkje (—*schotelke*):
Schimmert.
waterpateeltje (—*pateelke*):
Schimmert.
donderpoezen: Weert.
twalfurenbloem: Zonhoven.

WITTE WATERKERS

DC 51 (1976) (039);
Hasselt Wb. (518), Sint-Truiden Wb. (056, 154),
Sittard Wb. (481), Tongeren Wb. (069, 303, 682),
Valkenburg Wb. (090);
Achten, P. (1995) (inl.).

De witte waterkers (*Nasturtium officinale* of *Rorippa nasturtium-aquaticum*), eerder ook echte waterkers genoemd, is een kruisbloemige van natte plaatsen en wordt niet hoger dan 70 cm. De stengels zijn hol en vrij slap en de geveerde blaadjes zijn donkergroen. De blaadjes kunnen gegeten worden tot de plant gaat bloeien (de bloeitijd duurt van mei tot september). De witte bloemetjes staan in trosjes bijeen. De vrucht is een hauwtje. cf. WLD.I. afl. 5, 143.

waterkers (ook *waterkes*, *waterkets*):
Eys, Sittard, Geleen, Schinnen,
Mechelen-aan-de-Maas, Tongeren,
Venlo en Meterik.

witte waterkers: Panningen en
Meerssen.

witte tuinkers: Merkelbeek.

bronnenkers: Nederweert.

bronskers: Tegelen.

beekkers: Hasselt, Hoeselt en
Tongeren.

kers: Valkenburg en Genk.

waterkres: Helden/Everlo.

cresson (fr.): Hasselt en Tongeren.

beeksalade: Mechelen-Bovelingen.

beeksla: Hasselt.

waterbloemetje (*waterbloemke*):
Maasbree.

pasnakelskruid: Klimmen.

ranonkel: Kwaadmechelen.

sterrenkruid: Geistingen.

EENDEKROOS

Het eendekroos is een heel klein schijfvormig plantje dat op het water drijft; de bekendste soort is het klein kroos (*Lemna minor*) dat een diameter van maar 4 mm heeft. Eendekroos groeit in grote groepen in stilstaand water, het oppervlak vaak geheel bedekkend. De bloemetjes zijn miniscuul.

eendekroos: Limburgs Id. en in
Terwinselen, Tegelen, Horn en
Sittard.

eendemoos: Limburgs Id., Weertlands
Wb. en in Heerlen, Waubach,
Sittard, Schinnen, Tungalroy, As,
Stokkem, Meeswijk en Bunde.

eendemoosje: Mheer.

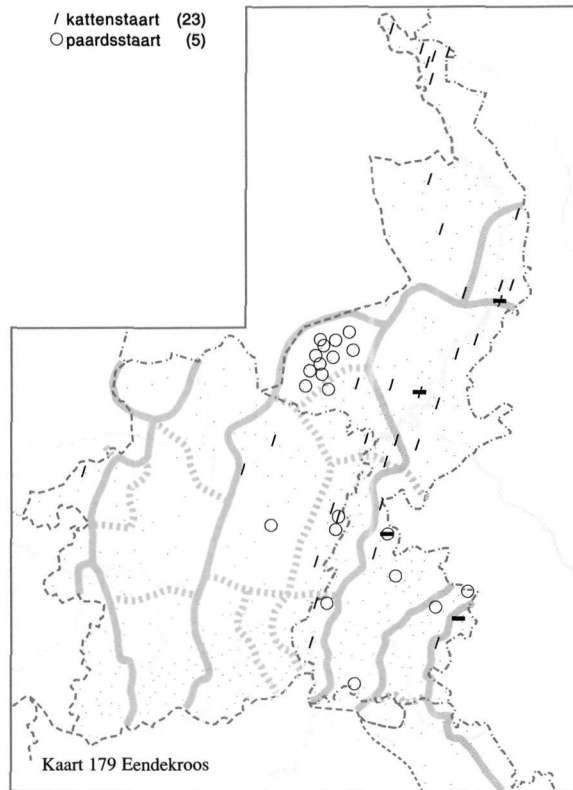
eendegroen: Heerlen en Waubach.

eendesla: Posterholt.

kroos: Gennep Wb. en in Stokkem,
Blerick, Venlo en Venray.

/ kattenstaart (23)
 ○ paardsstaart (5)

DC 56 (1981) (017a), N 92 (1982) (add.), ZND 34 (1940) (081);
 Gennepe Wb., Heerlen Wb. (016),
 Limburgs Id. (069), Maastricht Wb. (213),
 Meeswijk Wl. (188), Sittard Wb. (017),
 Stokkem Wb. (038), Tungelroy Wb. (186),
 Weertlands Wb. (B1-01);
 Beets, A. (1918), Goossens, H. (1981) (008),
 Heyden, L.v.d. (1927), Reumers, P. (1987) (090),
 Vossen, A.F. (1966-68);

kroost: verspr. Oostlb. en Kleverlds.;
 ook in Simpelveld, Ell, Geistingen,
 Maasbracht, Bree, Meeuwen,
 Echt/Gebroek, Dilsen, Mechelen-
 aan-de-Maas, Maastricht, Itteren,
 Kwaadmechelen, Arcen en Venlo.

moos: Mechelen-aan-de-Maas.
watergroen: Maastricht.
waterplanten: Maastricht.
mirabelle: Maastricht.

4 Zwammen en mossen

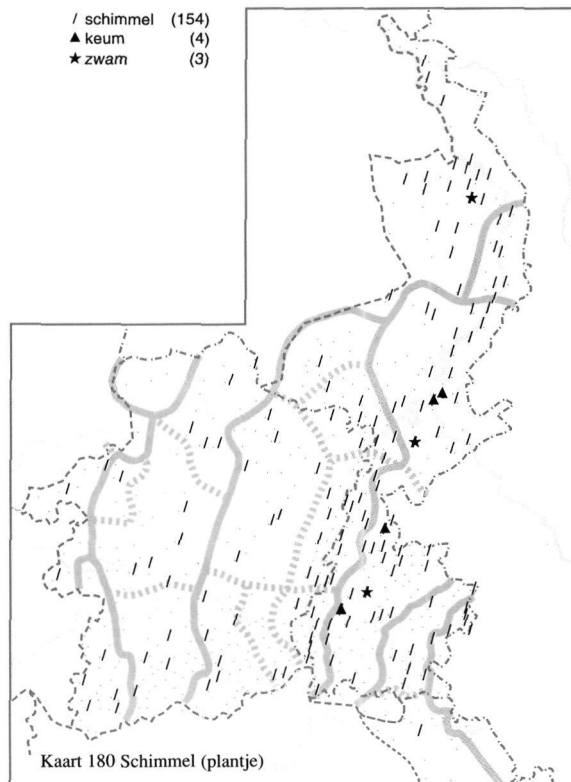
4.1 Algemeen

In deze paragraaf komen algemeenheden die betrekking hebben op zwammen en mossen aan de orde.

Van de volgende begrippen uit deze paragraaf is wel materiaal verzameld, maar dit leverde geen lemma op; in alfabetische volgorde: MEELDAUW (**gelf** in Meerlo-Wanssum Wb. en in Venlo; **gelft** in Venray Wb.); MOS (ALG.) (overal **mos**) en VEENMOS (Sphagnum).

SCHIMMEL (PLANTJE)

N 92 (1982) (182, add.), SGV (1914) (031), ZND 06 (1924) (042a); Beverlo Wb. (231), Echt Wb. (107), Gronsveld Wb. (436), Hamont Wl. (413), Hasselt Wb. (201, 392), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (267), Meerlo-Wanssum Wb. (257), Meeswijk Wl. (556), Meeuwen Wl. (190_1), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.289), Tegelen Wb. (121), Tongeren Wb. (563), Uikhoven Wl. (146), Venlo Wb. (237), Zonhoven Wb. (411); Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Verheggen, P. (zj.hs).

Een schimmel is een draadvormig organisme van het rijk der zwammen zonder bladgroen, bestaande uit een zwamvlok en zwamdraden. Het plant zich voort met behulp van sporen. De meeste soorten leven als parasieten op planten of ontwikkelen zich op vochtige plaatsen waar organische stoffen tot ontbinding overgaan. Sommige soorten bederven etenswaren zoals brood en fruit.

schimmel (ook *schummel*): alg. in heel Lb.

schimmeldraden (*schimmeldrui*):

Meijel.

duivelsspie: Lutterade.

keum: Roermond, Maasniel, Sittard en Rothem.

kaam: Venlo en Hasselt.

raam: Heerlen.

ummel: Meeswijk.

kroddelenkaas: Posterholt.

uf: Amby.

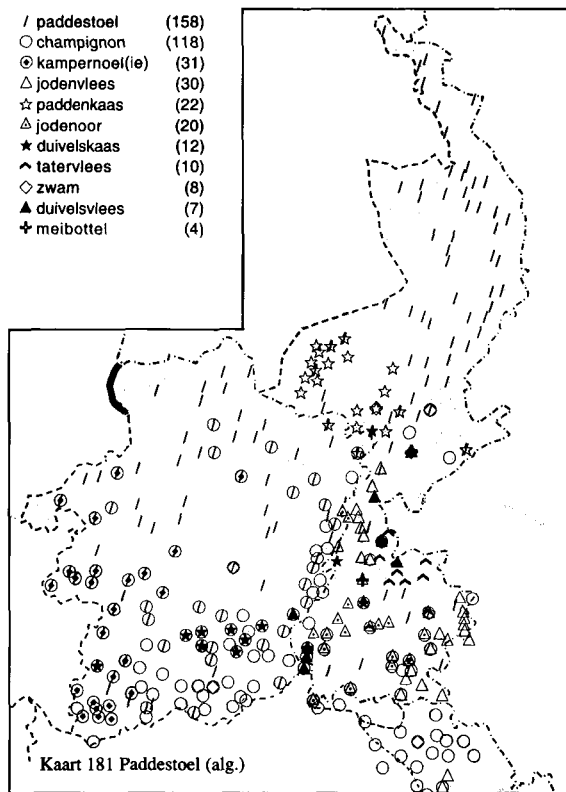
paddestoel: Swalmen en Maastricht.

champignons: Eigenbilzen.

zwam: Tienray, Montfort en Schimmert.

PADDESTOEL (ALG.)

/ paddestoel	(158)
○ champignon	(118)
⊙ kampernoel(ie)	(31)
△ jodenvlees	(30)
☆ paddenkaas	(22)
▲ jodenoer	(20)
★ duivelskaas	(12)
^ tatervlees	(10)
◇ zwam	(8)
▲ duivelsvlees	(7)
✚ meibottei	(4)

Kaart 181 Paddestoel (alg.)

N 92 (1982) (182 add., 183, 184, 185, add.), RND (020d), SGV (1914) (013 add., 028), ZND 15 (1930) (014), ZND m (Franssen, Welter);
 Echt Wb. (059), Genk Wb. (099, 280, 400), Hamont Wl. (341), Heerlen Wb. (024, 029), Kerkrade Wb. (138), Limburgs Id. (187), Lommel Wl. (223), Maastricht Wb. (082, 308), Meerlo-Wanssum Wb. (218), Meeuwen Wl. (167), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.534), Roermond Wb. (213, 336), Sint-Truiden Wb. (129), Sittard Wb. (158, 236, 413), Tegelen Wb. (108), Tongeren Wb. (208, 248, 283, 547, 704), Valkenburg Wb. (176), Weertlands Wb. (B1-08), Zonhoven Wb. (071), Zonhoven Wl. (2.036);
 Achten, P. (1995) (inl.), Cuypers, J. (1890a), Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (z.j.hs), Mertens, A.M. (1885b),

Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (084), Zits E. (1989-90) (033, 036).

Een paddestoel is een parasolvormig vruchtlichaam van een zwam, dat het sporenvormend weefsel aan de onderzijde beschermt en meestal door een centraal geplaatste steel wordt opgehouden.

Het in de vragenlijsten gehanteerde onderscheid tussen de algemene benamingen van eetbare en de giftige paddestoelen en de paddestoel met een hoed bleken in het materiaal onwerkbaar. De opgegeven benamingen lopen door dit onderscheid heen, zonder enige contrastieve gebiedsvorming. Zo komt een term als **duivelsvlees** voor onder de opgaven voor paddestoel in het algemeen, eetbare paddestoel en ook giftige paddestoel; de gebieden overlappen elkaar.

Daarom zijn alle opgaven zonder de uitdrukkelijke vermelding dat het om een eetbare dan wel giftige plant gaat in het onderhavige algemene lemma ondergebracht. Bij de aantekening dat het om een eetbare dan wel giftige paddestoel gaat is de opgave overgeplaatst naar het betrokken lemma. Vergelijk vooral ook de afzonderlijke soorten in paragraaf 4.2.

paddestoel: alg. in heel Lb., exclusief in het noorden, verspr. in het zuiden.

paddestoelt: Beverst.

paddestoeltje (*paddestoelke*): Limburgs Id.

paddebloem: Nederweert.

paddenkaas: Weertlands Wb. en aansluitend Noord.Oostlb. en Horns.

paddenkop: Nederweert.

kroddelenstoel: Amby.

kroddelenkaas: Melick, Sint-Odiliënberg en Posterholt.

kampernoel: freq. Truierlds., verspr. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Heppen, Paal, Loksbergen en Halen.

kampernoelie (ook *kamperfoelie*): Eys, Schimmert, Meeuwen, Maastricht, Zonhoven, Niel-bij-St.-

Truiden, Jeuk, Tessenderlo en Montfort.

kampernoeletje (*kampernulleke*): Schulen.

champignon (ook *sjabeljong*, *sjalberjong*, *sjameljong*, *sjampeljong*, *sjampenjong*, *sjampiljoen*, *sjampisjong*, *sjapeljong*, *skabeljong*, *skampelon*, *stampiljong*): alg. Geullds., Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., freq. Oost.Zuidlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Ripuar., Zuid.Oostlb., Maaskemp., Demerkemp. en Truierlds.; ook in Roermond, Linne, Posterholt, Ophoven, Kleine-Brogel, Peer en Beringen.

champignon blanc (*sjampeljong blanc*): Raeren.

champignonnetje (*sjampeljongske*): Beverst.

steenchampignon: Sittard.

pignons: Bree.

foens: Rukkelingen-Loon.

zwam (ook *zwamp*): Heerlen, Montzen, Roermond, Montfort, Sittard, Grathem, Genk en Tongeren.

duivelse kaas: Sint-Truiden.

duivelskaas: freq. in het noorden van Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Montfort, Schimmert, Thorn, Stein, Kortessem en Sint-Truiden.

duivelsvlees: verspr. Trichterlds.; ook in Susteren, Sittard en Doenrade.

heksenkaas: Tongeren, Mal en Sluizen.

heksenvlees: Val-Meer.

jodenoer: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Grevenbicht/Papenhoven, Urmond, Limmel en Eijsden.

jodenvlees: freq. Ripuar. en Oost.-Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Kettenis, Eupen en Montfort.

joodoor: Obbicht en Amby.

taterkop: Valkenburg.

tatervlees: freq. in het noordoosten van Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen.

tateskop: Klimmen.
tatesvlees: Lutterade.
kaaskop: Vechmaal.
kaasmop: Vliermaalroot.
kattenkaas: Linne en Tongeren.
kekenvlees: Vlijtingen.
hanenkam (*hanenkamp*): Heerlen.

koevis: Tongeren.
heibottel: Doenrade.
meibottel: Montfort, Beek, Sittard en Maastricht.
meimorkel: Heerlen.
stinkers: Berg.
veest: Nieuwerkerken.

PADDESTOEL MET HOED

N 92 (1982) (183), RND (020d), SGV (1914) (028), ZND 15 (1930) (014);
Haspengouws Id. (311).

hoedjeszwam: Beesel.

paraplu: Haspengouws Id. en Thorn.
parapluitje (ook *parapluuke*): Montfort, Zeperen en Vorsen.
pannenstoel: Vijlen.
papermutsje: Puth.

EETBARE PADDESTOEL

N 92 (1982) (184, add.), RND (020d), ZND 15 (1930) (014);
Bree Wb. (287), Maastricht Wb., Tongeren Wb. (342);
Maar, H.v.d. (zj.hs).

Dit lemma bevat de benamingen voor een eetbare paddestoel in het algemeen.

eetbare paddestoel: Blerick, Vlodrop en Schimmert.

bospaddestoel: Hasselt.
ingelegde (—): Hasselt.
inneweggestoken (—): Mechelen-aan-de-Maas.
morielje: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Tongeren, Maastricht en Groot-Gelmen.
truffel: Bree Wb.
kretje: Vlijtingen.
kretsje: Vlijtingen.
pilz (du.): Hergenrath, Raeren en Eupen.

GIFTIGE PADDESTOEL

N 92 (1982) (185), RND (020d), ZND 15 (1930) (014);
Heerlen Wb., Sittard Wb. (175), Tongeren Wb. (079).

Een giftige paddestoel in het algemeen.

giftige paddestoel: Blerick en Thorn.
vergiftigde paddestoel: Diepenbeek en Schimmert.

padstoel: Tessenderlo en Kermt.
giftige champignon (— *sjampeljong*): Welkenraedt.
vergiftigde champignon (— *sjampel-*

jong): Mheer.
slechte champignon: Jeuk.
slechte kampernoelie: Jeuk.
giftige pilz: Hergenrath en Raeren.
bovees: Heerlen, Hoeselt, Tongeren, Berg, Sint-Lambrechts-Herk en Kortesseem.
bovist: Sint-Lambrechts-Herk en Mheer.
duivelsbrood: Mechelen-aan-de-Maas.
duiveltje: Beesel.
kernonkel: Sittard.
oude kazen: Wellen.

4.2 Soorten paddestoelen

In deze paragraaf komen de ellemma's van zes soorten paddestoelen aan bod.

Van de volgende begrippen uit deze paragraaf is wel materiaal verzameld, maar dit leverde geen lemma op; in alfabetische volgorde: **MORIELJE** (*Morchella esculenta*) (**meibottel** en **taterkop** in Valkenburg, **tateskop** in Ransdaal en **oliekop** in Gronsveld) en **STINKZWAM** (*Phallus*) (**koetetten** in Zonhoven, **pestwortel** in Gennep Wb.).

CHAMPIGNON

N 92 (1982) (186);
Bree Wb. (247), Gronsveld Wb. (406), Hamont Wl. (074), Hasselt Wb. (097), Lommel Wl. (052), Maastricht Wb. (308), Roermond Wb. (052), Stokkem Wb. (096), Tongeren Wb. (547).

De champignon is een eetbare paddestoel met een witte hoed op een witte steel en met roze en later donkerbruine plaatjes.

De bekendste wilde soorten zijn bij ons de weidechampignon (*Agaricus campestris*) en de anijschampignon (*Agaricus arvensis*). Champignons worden ook gekweekt voor de consumptie en dan hebben ze een grote vlezige ring.

champignon (ook *sjabbeljong*, *sjampeljong*): freq. in heel Lb.

champignonnetje (*sjampeljonneke*):

As.

paddestoel: Tienray.

kroddelenkaas: Posterholt.

duivelsvlees: Maastricht.

jodenvlees: Waubach.

EKKHOORNTJESBROOD

N 92 (1982) (187, add.).

Het eekhoortjesbrood (*Boletus edulis*) is een zeer smakelijke paddestoel met een bruine hoed en een lichtbruine, witgaderde en knotsvormige voet. In plaats van sporenplaatjes heeft deze paddestoel een 2 cm dikke buisjeslaag met kleine witte poriën. De hoed kan 15 cm breed worden en de hoogte van het eekhoortjesbrood kan ook 15 cm bedragen.

eekhoortjesbrood (ook *eikhoorkesbrood*, *enkhoornkesbrood*): Wijlre,

Vijlen, Beesel, Schimmert, Thorn, As, Maastricht, Eksel, Blerick, Oirlo, Tienray en Meijel.

eekhoornbrood: Montfort.

eekketsjesbrood (*eekketskesbrood*):

Swalmen.

eekketsjebrood (*eekketskebrood*):

Vlodrop.

paddestoel: Urmond.

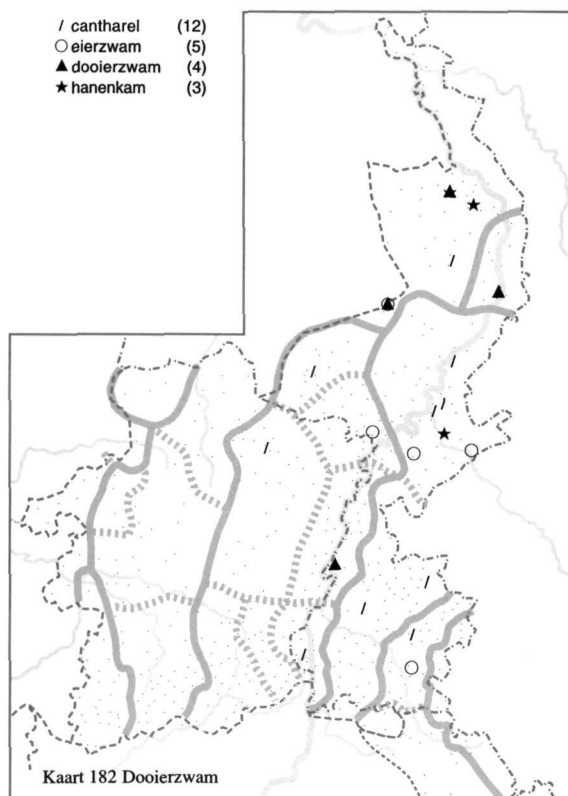
champignon (ook *sjampeljong*): Jeuk, Eigenbilzen en Mheer.

jodenoren: Urmond.

kroddelenkaas: Posterholt.

DOOIERZWAM

N 92 (1982) (188).

De dooierzwam, ook wel hanenkam of cantharel genoemd (*Cantharellus cibarius*), is een goudgele of oranje paddestoel die als zeer smakelijk wordt beschouwd. De hoed is trechtervormig, zodat men tegen de onderzijde aankijkt, die bestaat uit vertakte ribben in plaats van plaatjes. Het vlees is lichtgeel en smaakt peperachtig. Cantharellen groeien in groepjes onder bomen in gemengde bossen.

dooierzwam: Stein, Blerick, Oirlo en Meijel.

eierzwam: Eys, Montfort, Vlodrop, Thorn en Meijel.

hanenkam: Oirlo, Tienray en Melick.

cantharel: Kunrade, Beesel, Roermond, Maasniel, Brunssum, Schimmert, Weert, Bree,

Maastricht, Blerick, Meijel en Sevenum.

elfenbankje: Urmond.

morielje: Jeuk en Wijlre.

tatervlees: Doenrade.

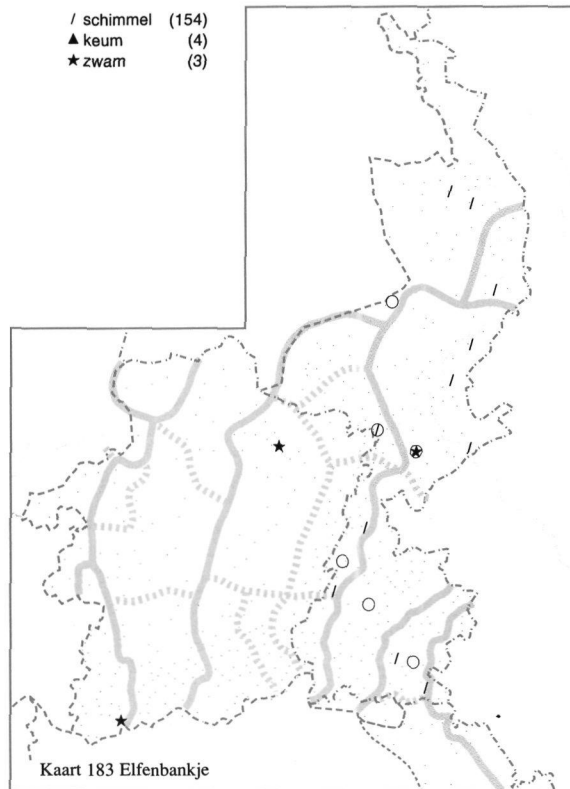
kroddelenkaas: Posterholt.

champignon (ook *sjampeljong*): Jeuk en Mheer.

zwam: Montfort en Sittard.

ELFENBANKJE

N 92 (1982) (189).

Een elfenbankje (*Polyporus versicolor*, ook wel *Trametes versicolor* of *Coriolus versicolor*) is een zwam die niet op de grond groeit, maar op

levende en dode takken en stammen; het komt vaak in groepjes voor. Het vruchtlichaam is heel taai en bestaat uit dakpansgewijs over elkaar groeiende platen, die aan de onderzijde een buisjeslaag hebben.

elfenbankje (ook *elfenbankske*):

Wijlre, Vijlen, Reuver, Swalmen, Vlodrop, Thorn, Guttecoven, Geulle, Blerick, Oirlo en Tienray.

elfenbank: Brunssum.

bankjeszwam (*bankskeszwam*):

Beesel.

pijpzwam: Eys, Montfort, Schimmert, Thorn, Stein en Meijel.

zwam: Bree, Montfort en Jeuk.

jodenvlees: Mheer.

kroddelenkaas: Posterholt.

VLIEGEZWAM

N 92 (1982) (190).

De vliegezwam (*Amanita muscaria*) is de alom bekende giftige paddestoel met een helrode tot oranje hoed met witte stipjes, een kraag om de melkblanke steel, witte plaatjes en een gerande voet. Men kruimelde hem vroeger fijn in melk om insecten te lokken en te doden.

vliegezwam: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Eys, Tungalroy, Thorn, Guttecoven, Stein, Geulle, Blerick, Oirlo, Tienray en Meijel.

vliegekampernoelie: Montfort en Schimmert.

duivelshoed: Weert.

duivelskaas: Thorn, Montfort en Schimmert.

kroddelenkaas: Posterholt.

champignon (*sjampeljong*): Mheer.

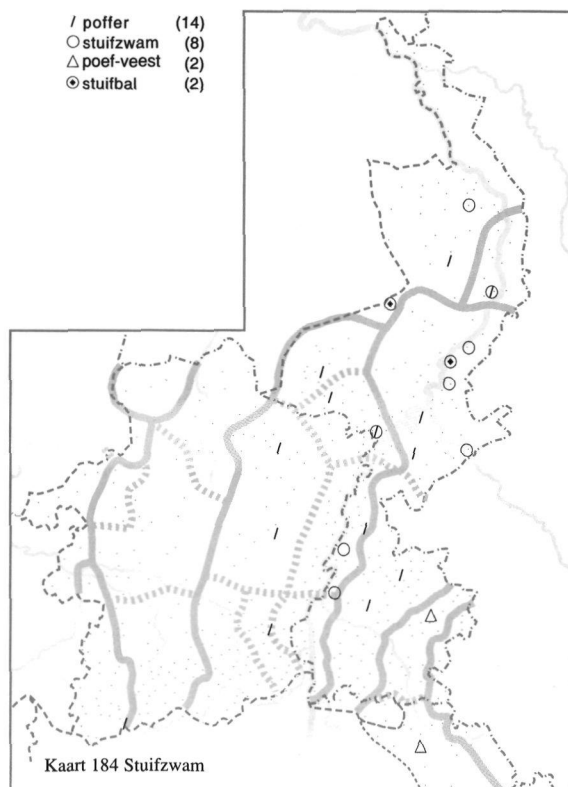
vergiftigde paddestoel: Wijlre.

STUIFZWAM

/	poffer	(14)
○	stuifzwam	(8)
△	poef-veest	(2)
⊙	stuifbal	(2)

N 92 (1982) (191), ZND m (Langohr); Gronsveld Wb. (532, 563), Haspengouws Id. (178), Hasselt Wb. (086), Heerlen Wb. (049), Limburgs Id. (100).

Stuifzwammen (Lycoperdaceae) vormen een groep van paddestoelen, waarvan het witte of lichtbruine vruchtlichaam ei- tot peervormig is en bij rijpheid van de sporen aan de top openscheurt. Vervolgens ontsnapt er een donker wolkje sporen (hetgeen de oude naam wolfsveest verklaart). De steel is heel kort of ontbreekt. Veel voorkomende soorten zijn de aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*) en de afgeplatte stuifzwam (*Vascellum pratense* of *Lycoperdon depressum*).

stuifzwam: Reuver, Swalmen, Vlodrop, Thorn, Urmond, Geulle, Blerick en Tienray.
stuifbal: Meijel en Beesel.
stuifbol: Oirlo.
bovist: Hasselt.
bovees: Diepenbeek.
koe-veest: Mheer.
veest: Gronsveld.

poef-veest (ook *poeveest*):

Haspengouws Id. en in Heerlen en Montzen.

poffer: Herten (bij Roermond), Montfort, Oirsbeek, Schimmert, Weert, Tungelroy, Thorn, Bree, As, Guttecoven, Eigenbilzen, Jeuk, Blerick en Sevenum.

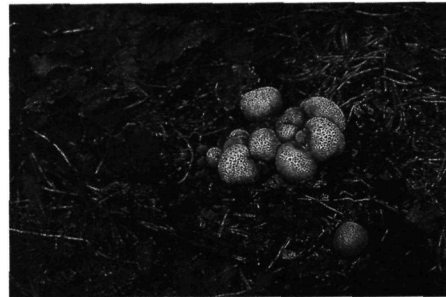
pofferd: Wijlre.

kroddelenkaas: Posterholt.

heksenvlees: Limburgs Id.

wolvenveest: Gronsveld.

zwam: Montfort.

ALFABETISCH REGISTER

van trefwoorden, lexicale varianten (cursief) en lemmatitels (hoofdletters).

A

- aagappel* 139
 aalbeer 156
 aalber 156
 aalkruid 330
 aalsbeer 156
 aambeer 157
 aan het bloeien zijn 36
aanappel 140
aanappelke 140
 aanbrengen, geluk ~ 32
 aangaan, niet ~ 35
 aanwas 68
 aanzetten 42
 AAR VAN DE LISDODDE 342
 aarbel 156
 aard, de ~ niet hebben 35
 aard, geen ~ hebben 35
 aard, zijn ~ niet hebben 35
 aardappelen, wilde ~ 263
 aardappelkruid 291
 aardbeer 152
 aardbeer, wilde ~ 157
 aardbeitje, wild ~ 157
 aardbellen 133
 aardbellenstruik 131
 aardberen 133
 aardberen, zwarte ~ 133
 aardeind 111
 aarden, niet ~ 35
 aardgal 238
aarding 111
 aardklokje 194
 aardsjallen 227, 259
 aardstronk 64
 aardsveilt 198
 aargras 224
 aarsgat 58, 62, 64
 aarzelen 35
 aas 68
aasgat 58, 62, 64
aast 68
aazetten 42
 abeel 117
 ABEEL, WITTE ~ 117
 abelskruid 223
 abundant (fr.) 34
 acacia 123, 127
 acadiaadoorn 139
achschaal 263
 achterblijven 35
 achtuurbloem 225
 adelaarsvaan 190
- ADELAARSVAREN 190
 adelaarsvaren 190
 aderen 49
 aders 49
 af houwen, poest ~ 110
 afgaan 81
 AFGEKNAPE TAK 51
 AFGESCHILDE SCHORS 51
 afgestorven tak 77
 afgestorven 187
 afhouden 110
 afjagen 81
 afkappen 110
 afknotten 110
 afloper 294
 afsterven 43
 afiakelen 43
 afval 86
 afvallen 81
 AFVALLEN VAN BLADEREN 81
 afzetje 42
 afzetsel 42, 72
afzetselke 42
afzetselkes (mv.) 40
 afzetseltje 42
 afzetseltjes 40
 afzetten 41
agelap 140
agelappel 140
agenappel 139
agermonie 206
 ageruis 257
 AGRIMONIE 206
 agrimonie 206
 agrimonie, gewone ~ 206
 ahorn 123
 AKELEI 203
 akelei 203
 aker 123
akkelei 203
 AKKERBOTERBLOEM 249
 akkerdistel 312
 AKKERDISTEL, DISTEL 311
 AKKERHOORNBLOEM 221
 akkermaalshout 87
 AKKERMUNT 221
akkervioolke 216
 akkerviooltje 214, 216
akkerwin 295
 AKKERWINDE 294
 akkerwinde 295
akkerwing 295
 akonie 205
 alant 249
- albederf 257, 326
 ALLEENSTAANDE BOOM 51
 alles, dat wast over ~ heen 34
allevendrijf 326
 ALRUINWORTEL 189
 ALSEM 254
 alsem 255
 alverderf 326
 alverdrif 257, 260, 324, 326
 Amerikaanse drek 246
 Amerikaanse kers 145
amerke 157
amertje 157
 amezeik 229
 amezoetje 241
 amper 222
 ANDOORN 221
 anemoon 195, 201, 203
 anemoontje 201
anenappel 140
anenuil 135
 ang 48
 apeloem 327
 apen 205
 apenbakkes 281
 appel 91, 101, 140, 182
 appel, wilde ~ 223
 appelenpinkje 136
appelenpinkske 136
 appelenprats 324
 appelenteer 136
appelke 140, 174
 appeltje 140, 174
arabel 122
 arbel 156
 arbel, zwarte ~ 156
 arbuste 53
 aren 115
aren, niet ~ 35
arendskelk 340
 arikel 218
arikelke 218
 arikeltje 218
 armetierig 35
 armoedig uitzien 35
 armoedsljder 307
 armzalig 35
 aronskelk 340
ars 82
 artisjok 314
 artisjok, wilde ~ 314
as 74

WLD III, 4.3

aschade 263
 assekruid 299
 assekruis 233
 assekruisjes 233
assekruiskes 233
assenoot 163, 165
assenootboom 163
assenootje 164
assenotenboom 163
assenotenstok 163
assenotenstruik 163
assenstruik 163
assenteer 162
 ast (du.) 74
 ast 82
 auwdistel 313
 auwtdissel 313
avermonie 206
 averuis 257
 avondbrood 141
 avondsuij 334
 avonduil 334
 azelaar 162
 azele 35
azelnoot 164
azelnootenstruik 163
azenoot 165
azenoten 163
azenotenbuijs 163
azenotenstruik 163
azenstruik 163
 azijnboom 129

B

baamberen 132
baldriaan 337
 balesiem 206
 balletjeskruid 263
 balroos 149, 233
 balsem 255
 balsemien 161, 206
 balsemientje 206
 bamboe 221
 bankjeszwam 363
bankskeszwam 363
 barnnetel 271
 barnnetel, witte ~ 269
 baron 235
 barstberen 263
 barstboom 154
 barstekruid 263
bas 64, 66, 94
 bast 64, 66, 94
 bastaard 71
 beddenstro 212, 323
 beddenstrootje 323
bedelaarke 206

bedelaarsluis 311
 bedelaartje 206
 bedijen 32
 bedstro 211, 306
 bedvaren 190
 beekbeer 152
 beekkers 354
 beeksalade 354
 beeksla 354
 beel 117, 120
 beemd 192
 beer 141, 148, 152
 beer, rode ~ 141
 beer, slechte ~ 85
 beer, vergiftigde ~ 85
 beer, vergiftige ~ 85
 beer, wilde ~ 85
 beer, zwarte ~ 152
beerkesstruik 153
 beertje 141
 beertje, rood ~ 141
 beertjeskruid 263
 beertjesstruik 153
 begijnenknuppel 342
 beginnen te spruiten 40
 beginnen te vallen 81
 beginnen uit te lopen 40
 bekelaar 131, 152
 bekelarenbeer 152
 belboom 108, 117, 119, 128, 282
 belenboom 117, 120
belkesboom 175
belkesstruik 175
belladon 208
 belladonna 208
bellekes 203
bellekeshei 304
 belletjes 203
 belletjesboom 175
 belletjeshei 304
 belletjesstruik 175
 belwij 120
belwij 108, 117, 120
 belwijde 108, 117
belze mie 206
belze mien 206
 belzemien 206
 benedijen 32
 benjamin 206
 berber 172
 berberis 172
 berbes 172
 beren 133, 263
 berenbroensel 272
 berenhout 147
 BERENKLAUW 319
 berenkruid 263

berenoor 169
 berenoren 219
 berenstruik 150
 berentand 287
 BERK 103
 berk 103
 berken 104
 BERKENBLAD 88
 berkenboom 103
 berkenmei 104
 berkenrijs 104
berkensnaai 104
 berkensnade 104
 berkensoets 109
 berkentak (mv.) 74
 berkentak 104
 BERKENTAK, GROENE ~ 104
 berkentak, groene ~ 104
 berkenvits 104
 berkenwis 104
 bernachtschaal 263
 bernage 263
 BERNAGIE 264
 bernagie 264
 bernagiekruid 264
 BERTRAM, WILDE ~ 337
 bertram, wilde ~ 337
berwin 293, 295
 berwinde 192, 199, 293, 295
 berwinde, kleine ~ 295
berwing 293, 295
berwing, kleine ~ 295
 bes 85, 136, 141, 148, 152, 154, 175
 bes, giftige ~ 85
 BES, ONEETBARE ~ 85
 bes, rode ~ 141, 158
 bes, vergiftigde ~ 85
 bes, vergiftige ~ 85
 bes, wilde ~ 85
 bes, zwarte ~ 157
 beschaamde meisjes 203
beschaamde metskes 203
 beschuitenbloem 161
 beshulst 176
 besloeierd 186
bessemenhei 303
bessemenkruid 168
bessemgras 192
bessemhei 303, 305
bessemhout 168
bessems 347
 Bethlehem, ster van ~ 225
 Bethlehem, sterretjes van ~ 225
 BEUK 101
 beuk 102, 120, 166
beuk, bruin ~ 102

- beuk, bruine ~ 102
beuk, groen ~ 102
 beuk, groene ~ 102
 beuk, rode ~ 102
beuk, roë ~ 102
beuk, rood ~ 102
beuk, rooi ~ 102
beuk, rooie ~ 102
beuk, wit ~ 102
 beuk, witte ~ 102
beuk, zwart ~ 102
 beuk, zwarte ~ 102, 165
beuke 102
 beukeike 102
 beukeiker 202
 beukel 102
 beukelenboom 102
 beukelenhaag 102
 beukelnootje 102
 beuken 102
 beuken, rode ~ 102
beuken, rood ~ 102
beuken, wies ~ 102
 beukenboom 102
 beukeneikel 102
 BEUKENHAAG 88
 beukenhaag 166
 beukenheg 102, 166
beukennooke 102
 beukennoot 102
 BEUKENNOOTJE 102
 beukennootje 102
 beukennotenboom 102
 beukenstruik 166
 beukentuin 166
 beukheg 166
 beukje 102
 beurs 48
 beursjeskruid 329
beurzekenskruid 329
 bevernel 289
bevernelleke 289
 bevernelletje 289
 BEVERTJES 289
 bewegen 32
 bezemenhei 303
 bezemenkruid 168
 bezemgras 192
 bezemhei 303, 305
 bezemhout 168
 bezems 347
 bezenboom 147
 bezie 141, 157
 bezie van de flikkenteer 152
 bezie, vergiftigde ~ 85
 bezie, zwarte ~ 152
 beziënbos 131
bibbelemieneke 289
- bibbelemientje 289
 bibbelhandje 289
bibbermieneke 289
 bibbermientje 289
 biels 143
 BIES 344
 bies 344, 349
 biessem 344
biessem 344
 biezen, wilde ~ 349
 bijenkorf 308
 bijenkorfje 308
bijenkorfke 308
 bijtende netel 272
 bijvoet 255
 bijwortels 61
bijwottels 61
 bikbeer 141
bikkem 102
bikkemboom 102
 bikkenbrood 141
 bikkenoot 165
 bikker 167
 BILZEKRUID 264
 bilzekruid 264
 binder 192
 bindteen 113
bindwij 107
 bindwijde 107
 bindwijde, witte ~ 107
 BINGELKRUID 319
bingwij, witte ~ 107
 binnenoog 48, 69
 bitter, zoet en ~ 207
 BITTERE SCHEEFBLOEM 317
 bittere scheefbloem 317
 BITTERKRUID 283
 BITTERZOET 207
 bitterzoet 189, 207
 blaadje 49
blaaier 79, 80
blaaieren 80
blaaierkrans 79
blaaierkroon 79
blaaiertak 74
 blaaipitje 263
 blaar (mv.) 49
blaar 80
 blaarbloem 238
 blaas 101
 BLAASSILENE 319
 blad 49
 BLAD (ALG.) 49
 BLAD, NERF VAN EEN ~ 49
 BLAD VAN DE RATELPOPULIER 88
 blader 79, 80
 blader (mv.) 49
- bladeren 80
 BLADEREN, AFVALLEN VAN ~ 81
 bladeren, lange ~ 120
 BLADEREN, RUISEN VAN ~ 80
 bladerkrans 79
 bladerkroon 79
 BLADERLOZE BOOM 54
 bladertak (mv.) 74
 BLADKNOP 48
 bladknop 48
 BLADOKSEL 44
 BLADROZET VAN DE PAARDEBLOEM 238
 BLADVORM 44
 blanc, champignon ~ 359
blanc, sjampeljong ~ 359
 blaren 80
 blaren, boom zonder ~ 54
 blaren, heeft de ~ verloren 55
 blast 64
 blaume 45
 blauw 235
 blauw bolletje 144
blauw druif 196
 blauw druifje 196
blauw druifke(s) 196
 blauw klokje 309, 310
blauw klokske 309, 310
blauw klokskesbloem 309
 blauw maanzaad 234
blauw netelke 270
 blauw neteltje 270
 blauw vingerhoedje 310
blauw vingerhoeke 310
 blauwbloem 234, 235
 blauwbloemetje 235
blauwbloemke 235
 blauwbramel 133
 BLAUWE BOSBES 155
 blauwe bosbes 157
 blauwe bramel 158
 blauwe canada 118
 blauwe druif 196
 blauwe klaproos 234
 blauwe klokjesbloem 309
 blauwe kol 235
 blauwe kolbloem 235
 blauwe korenbloem 235
 blauwe lis 349
 blauwe luusbloem 349
 blauwe mier 267
blauwe mier 262
 blauwe monnikskap 204
 blauwe muur 262
 blauwe netel 270
 blauwe populier 118

WLD III, 4.3

- blauwe tulp 349
 blauwmei 161
 blauwschaar 349
 blauwsporig bosviooltje 214
 blauwsporig viooltje 214
 blazen 81
bleebloemeke 242
bleebloemke 242
bleebloempke 242
 bleek, rode ~ 158
 bleekbloemetje 242
bleemke 182
bleumke 182, 184
 blijven staan 35
 bliksemkruid 248, 330
bloe 37
bloe, in ~ staan 36
bloe, in de ~ staan 36
bloe, in de ~ zijn 36
 bloed 83, 84
 bloedbeuk 102
 bloeden, de boom bloedt 84
 bloedspikkenhout 173
 bloedwortel 299
bloëën 36
 BLOEI 37
 bloei 37, 115
 bloei, in ~ staan 36
 bloei, in ~ zijn 36
 bloei, in de ~ staan 36
 bloei, in de ~ zijn 36
 bloei, in volle ~ staan 36
 bloei, in volle ~ zijn 36
 bloei, in volle ~ 34
 BLOEIEN 36
 bloeien 36
 bloeien, aan het ~ zijn 36
 bloeien, in ~ staan 36
 bloeien, in de ~ staan 36
 bloeien, te ~ staan 36
 bloeitijd 37
 bloem 37, 182, 219, 336
 BLOEM (ALG.) 182
 bloem, gele ~ 257, 325
 bloem, in ~ staan 36
 bloem, in de ~ staan 37
 bloem, in volle ~ staan 37
 bloem, op ~ staan 37
 bloem van de dennen 90
 bloem, vergiftige ~ 205
 bloem, vol ~ staan 37
 bloem, zure ~ 237
 bloemage 182
 BLOEMBOL 184
 bloembol 48, 184
bloemeke 182
 bloemelbol 184
 bloemen 36, 349
 bloemen, boeket ~ 183
 bloemen, bos ~ 184
 bloemen, bosje ~ 184
bloemen, boske ~ 184
 bloemen, *busselke* ~ 184
 bloemen, busseltje ~ 184
 bloemen, kranenburgse ~ 257
 bloemen, kuif ~ 184
 bloemen, pakje ~ 184
 bloemen, poes ~ 184
 bloemen, ruiker ~ 183
 bloemen, struik ~ 184
 bloemen, struis ~ 184
 BLOEMEN, WIEGEN VAN ~ 181
 bloemen, wis ~ 184
 bloemenbol 184
 bloemenknoop 48
 bloemenknop 47
 bloemenkop 48
 bloemenstruik 184
 bloemenstruis 184
 bloemenzwiebel 184
bloemerke 182
 bloemetje 184
bloemke 184
bloemkes, geel ~ 244
 bloemknoop 47
 BLOEMKNOP 47
 bloemknop 47
 bloempje 182
 bloemsel 44
 bloemsteel 45
 bloesem, in de ~ staan 37
bluumke 182
 bobbel 68
bochet, wilde ~ 294
 boddel 48
boekeeke 183
boekent 225
boekent, wilde ~ 225
 boeket bloemen 183
 BOEKET 183
 boeket 183
 boeketje 183
 boekweit 225
 boekweit, wilde ~ 223, 225, 246, 294
 boekweitwinde 225, 295
 boender 192
 boerbloem 251
 boerenbalsem 330
 BOERENJASMIJN 161
 boerenjasmijn 161
 boerenkers 256
 boerenlis 349
 BOERENWORMKRUID 246
 boerenwormkruid 247, 249
boerinneke 264
 boerinnetje 264
boeturke 48
bogeswin 225
boget, wilde ~ 225
boggel 102
 bokbaard 240
bokeswin 295
bokeswinde 295
 bokhei 304
 bokkekruid 332
 boks 44, 55, 58, 61, 62, 64, 95, 112
 boksaard 240
 boksboom 45
 bol 48, 55, 184
 bolderd 230
 BOLDERIK 229
 bolderik 230
bolke 93
 bollebloem 232
bolleke 141, 148
bolleke, rooi ~ 141
bollekeshei 304
bollemke 93
 bollenkruid, zwart ~ 263
 bolletje 93, 141, 148
 bolletje, rood ~ 141
 bolletjes 263
 bolletjes, zwarte ~ 263
 bolletjeshei 304
 bolletjeskruid 263
 bolster 40
 bombaulus 207
 bome (enkelv.) 52
 BOMEN (COLL.) 51
 bomen, wortelen van ~ 63
 bonen, wilde ~ 225, 294
 bonengard 75
bonengeerd 75
 bonenkruid 295
 bonenranken, wilde ~ 225
 bonenstaak 75
 bonknoot 165
 BOOM (ALG.) 51
 boom 52, 53, 99, 102, 107, 110, 117, 178
 BOOM, ALLEENSTAANDE ~ 51
 BOOM, BLADERLOZE ~ 54
 boom, de ~ bloedt 84
 boom, de ~ zetten 42
 boom, dode ~ 54
 boom, dorre ~ 54, 138
 boom, dorse ~ 54
 boom, dunne ~ 53
boom, duzze ~ 54
 boom, gelpse ~ 53
 boom, iele ~ 53
 BOOM, JONGE ~ 51

- boom, kale ~ 54
 boom, kandaalse ~ 120
 boom, kannendaalse ~ 117, 120
 boom, kapotte ~ 54
 boom, kranke ~ 54
 BOOM, KROMME ~ 51
 boom, lange ~ 53
 BOOM, LANGE DUNNE ~ 53
 boom, lange dunne ~ 53
 boom, naakse ~ 54, 78
 boom, smalle ~ 53
 BOOM, STAM VAN DE ~ 55
 boom, vot van de ~ 62
 boom, vot van een ~ 62
 boom, witte ~ 117
 boom, witte canadese ~ 117
 boom, zieke ~ 54
 boom zonder blaren 54
 boomboks 62
 boomgat 62
 BOOMGROEP 51
 boomke 52
 boomknoest 52
 boomkont 62
 BOOMKRUIN 79
 boomkruin 79
 boomlijm 83
 BOOMMERG 51
 boompje 52
 boompjes 263, 291
 boompjeskruid 291
 boompoest 62
 boompost 62
 boomsaf 84
 boomsap 82, 84
 boomschaal 64
 boomschil 64
 boomschors 64, 94
 boomstaart 62
 boomstaat 62
 boomstam 55, 62
 boomstok 62
 BOOMSTRONK 61
 boomstronk 61
 boomtak 74
 boomvot 58, 60, 62
 boomwortel 61, 62
 boomwottel 61, 62
 boontjes, wilde ~ 224
 bootselbloem 250
 borage 264
 bornetel 271
 bornetel, witte ~ 269
 bos 53, 87, 183
 bos bloemen 184
 BOSAADBEI 189
 BOSANEMOON 201
 bosanemoon 201
 bosappel 157
 bosappelscheer 158
 bosarbel 156, 158
 bosbeer 152, 157, 158, 175
 bosbeer, rode ~ 158
 bosber 157
 bosberen 133
 bosbes 137, 157, 158
 BOSBES, BLAUWE ~ 155
 bosbes, blauwe ~ 157
 BOSBES, RODE ~ 158
 bosbes, rode ~ 158
 bosbesje 157
 bosbeske 157
 bosbezie 157
 bosbies 288
 bosbloem 194
 bosbloem, witte ~ 201
 bosboom 154
 bosboom 178
 bosbramelt 158
 bosfletje 214
 boshout 87
 bos-iel 193
 bosieleke 193
 bos-ieleke, wild ~ 192
 bosieletje 193
 bosieletje, wild ~ 192
 bosielke 193
 bosielkje 193
 bos-illeke 193
 bosje 183
 bosje bloemen 184
 bosjes 87
 boske 183
 boske bloemen 184
 boskei 53
 boskers 150
 boskes 87
 bosklis 206
 boskruid 87
 boskweek 286
 boslelie 193
 boslelietje 193
 boslielje 193
 bosmarbartel 157
 bosmarbelt 157
 bosmarmelt 157
 bosmramelt 158
 bosnoot 165
 bosorbel 156
 bospaddestoel 360
 bospest 145
 BOSRANK 196
 bosrank 196
 bosroos 321
 bosroosje 321
 bosrooske 321
 bosthee 206
 bosvaren 190
 bosviolet 214
 bosviool 214
 bosvioolke 202, 214, 216
 BOSVIOOLTJE 214
 bosviooltje 202, 214, 216
 bosviooltje, blauwsporig ~ 214
 boswin 198
 boswinde 198
 boswing 198
 bot 48, 69, 73
 botanische roos 135
 boterbloem 202, 218, 238, 246, 249, 251, 252, 299, 323, 350, 351, 352
 BOTERBLOEM, KRUIPENDE ~ 251
 boterbloem, kruipende ~ 251, 252
 BOTERBLOEM, SCHERPE ~ 252
 boterbloem, wilde ~ 252
 boterbloem, witte ~ 202
 boterbloemke 202, 252
 boterbloempje 202, 252
 boterjennen 250
 boterstamper 352
 boterstan 249
 boterstang 249, 352, 353
 boterstangetje 252
 boterstangetjes 238
 boterstangkruid 353
 bots 92
 botsel 135
 botskuil 137
 botsuul 137
 botte 48
 bottel 48, 69, 135
 bottelbraam 135
 bottelen 38, 40
 bottelroos, wilde ~ 135
 botten 38, 40, 41
 bouquet (fr. dim.) 183
 bouquet (fr.) 183
 boutelaar 147
 bouture (fr.) 40, 42
 bouture-tje (fr. dim.) 48
 bovees 360, 365
 BOVENEINDE VAN DE STAM 57
 bovenste kop 57
 bovenstuk 57
 bovenwortels 61
 bovenwottels 61
 bovist 360, 365
 braa-beren 132
 braak 53

WLD III, 4.3

- braam 53, 152, 157
 braambeer 152, 157
 braambeerstruik 130
 braambeerten 133
 braambeien 131
 braambere 131, 132
 braamberebos 131
 braamberebuist 131
 braambereheg 131
 braamberestruik 130, 153
 BRAAMBES 132
 braambes 132
 braambesjes 131
 braambezem 132
 braambezenen (mv.) 132
 braambezenbuist 131
 braambeziën 131, 132
 braambeziën 132
 braambezingen (mv.) 132
 braambos 131
 braambuist 130
 braambut 131
 braambutenbos 131
 braambutenstruik 131
braamdjoon 131
braamdoon 133
 BRAAMDOORN 129
 braamdoorn 131, 133
 braamdoornstruik 131
braamp 132
 braampelen 131, 133
 braamsbere 131, 133
 braamsberestruik 131
 BRAAMSTRUIK 129
 braamstruik 130
braanbeer 157
braanbere 132
braanberestruik 130
braandjoon 131
braandoonstruik 131
braandoorn 131
braansbere 131, 132, 133
braansberestruik 131
 bramel 137, 147, 152, 158, 159
 bramelen 131, 133
 bramelenbloemen 133
 bramelenhegstruik 131
 bramelenstruik 131
 brameler 131
bramelke 133
 bramelstruik 131
 bramelt 158
 bramelten 131, 133
 brameltenstruik 131
 brameltje 133
 bramen 49, 130, 132, 135
 bramenbere 133
 bramenblader 130
 bramendoorn 131
 bramenroos 135
 bramenroosje 135
bramenrooske 135
 bramenstruik 53, 130
 bramer 132
 bramerenstruik 131
 bramers 131
 bramerstenstruik 131
 bramert 159
 bramerte 152
 bramerten 131, 133
 bramertenstruik 131, 153
 brampel 152
 brand 272, 286
 branden, broensel die niet brandt 269
 brandewijnsbeer 152
 BRANDNETEL 271
 brandnetel 271
 brandnetel, dove ~ 267
 brandnetel, witte ~ 269
 brandnettel 271
 brandnistel 271
 brandnittel 271
branenbeer 133
brannetel 271
brannittel 271
 brede mel 291
 brede mil 291
 bree 227
brek 103
brekkenmei 104
brekkenwis 104
 BREM 167
 brem 168, 284, 306
 bremappel 306
 brembos 168
 brembuist 168
bremmenbessem 168
 bremmenbezem 168
 bremmenbos 168
 bremmenkruid 168
 bremmenstruik 168
brempe 168
 BREMRAAP 306
 bremraap 306
 bremraap, grote ~ 306
 bremstruik 168
 bremtol 306
brennaas 263
 brengen, geen zegen ~ 35
brenoot 102
brewing 293, 295
 brillenboom 122
 brochmiemel 129
 broebel 352
 broedelaar 173
 broedsel 272
 broedsel, tam ~ 269
 broedsel, witte ~ 269
 broei 45
 broek 44
 broek, dikke ~ 61
 broekmunt 330
broekwij 108
 broekwijde 108
 broenkberen 133
 broensel 272
 broensel die niet brandt 269
 broesje 34
 brommel 53, 131, 147
 bronkmei 104
 bronnenkers 354
 bronskers 354
 broodbloem 230
 broodjes 259, 277, 344
 broodjesbloem 230, 277
 broodjesgras 289
 broodjeskruid 230, 277
 broodjesplant 131, 259
 brots wortels 64
bruin beuk 102
 BRUIN WORDEN VAN HAZELNOTEN 129
 bruine beuk 102
 bruine pluimen 344
 bruine zeep 83
 bruinheilige 168, 214, 221, 298, 308
 bruinnoot 102
 BRUNEL 307
 brunel 308
 bruwind 198
 buist 53, 79
 buist van hazenoten 163
 buitenoog 48, 69
bukenboom 102
bukenheg 102
 buks 178
 buksboom 178
 bunt 288
 BUNTGRAS 283
 buntgras 288
 bussel 78, 184
busselke 184
busselke bloemen 184
 busseltje 184
 busseltje bloemen 184
 bussen 129
 bussenhout 147
buuk 102
buuk, rooi ~ 102
buuk, witte ~ 102
 buxus 178

C

cachefooi 84
 calla 340
 camomille (fr.) 244
 canada 117, 118, 119
 canada, blauwe ~ 118
 canada, groene ~ 118
canada, wisse ~ 117
 canada, witte ~ 117
 canada, zure ~ 118
 canadaalder 120
 canadaalder, witte ~ 117
 canadaalder, zwarte ~ 118
 canadaboom 117, 120
 CANADAPOPULIER 119
 canadapopulier 117, 120
 canadas 108, 117, 118, 119,
 120, 121, 126, 127
 canadas, vreemde ~ 117
 canadas, witte ~ 117
 canadasboom 120
 canadashout 120
 canadasse populier 118, 120
 canadasse, zwarte ~ 118
 canadassenboom 117, 118,
 120
canadawij 108
 canadawijde 108
 canadese, witte ~ boom 117
 canna, wilde ~ 353
 cantharel 362
 caoutchouc (fr.) 84
 carliner 108
 cel 55
 centen 258
 centenkruid 258
 CHAMPIGNON 361
 champignon 359, 361, 362,
 364
 champignon blanc 359
 champignon, giftige ~ 360
 champignon, slechte ~ 360
 champignon, vergiftigde ~
 360
 champignonnetje 359, 361
 champignons 358
 chris-oogje 216
 christusogen 321
 christusog 230
 chrysan 326
 cichorei 238
 cichoreibloem 237
 cichoreikruid 237
 cichoreistruik 237, 314
clemantis 196
 clematis 196
 clementine 196

constantinopels 321
 cresson (fr.) 354

D

daamdissel 313
 daandissel 313
 daans 108
 daar zit scheut in 32
 dagkoekoek 290, 321
 DAGKOEKOEKSBOEM 321
 dagkoekoeksbloem 321
 dakenloop 300
 dakloof 300
 daklook 300
 dakplant 300
 dakruit 300
 dallelie 193
 DAMASTBLOEM 189
damnetel 268, 271
 dampdissel 271
 dampnetel 268, 271, 272
dandissel 271
dannetel 268, 271, 272
 dapert 244
daufnetel 271
 dauwdissel 271, 313
 dauwedistel 313
 dauwkool 292
 dauwnetel 271
daverdelleke 289
daverdelletje 289
 daverel 289
 de aard niet hebben 35
 de boom bloedt 84
 de boom zetten 42
 de kreupel inhebben 35
 de prat inzitten 35
 DEN 88
 den 89, 92, 96, 97
 den, fijne ~ 96
 den, grenen ~ 96
 DEN, JONGE ~ 88
 denaar 92
 denappel 91
 dendenaalden 89
 dendepeer 91
denke 89
 denkegel 92
 dennaalden 89
dennalen 89
denneappelke 93
 dennen, bloem van de ~ 90
 DENNENAPPEL 91
 dennenappel 91
 dennenappeltje 93
 dennenbloed 83
 DENNENBOMEN, RUISEN VAN ~

88

dennenboom 89, 96, 97
dennenboomke 89
 dennenboompje 89
 DENNENBOS 88
dennendien 90
 dennendoornen 90
 dennenechelen 90
 denneneikel 91
 DENNENHARS 88
 dennenkat 92
 dennenkegel 92
 dennenklieder 83
dennenkluppelke 92
 dennenkluppeltje 92
 dennenknop 92, 93
 dennenknoppen 90
 dennenkop 92
 dennenkuif 92
 dennenkwakel 92
 DENNENNAALDEN 89
 dennennaalden 89
 DENNENNAALDEN, UITVALLEN
 VAN ~ 88
 dennennaaldjes 89
dennennalen 89
 dennennuzelen 90
 dennenolie 83
 dennenpeer 91
 dennenpoes 92
dennenpoes 95
 dennenpoest 95
 dennenprop 92
 dennenraap 92
 dennensap 83
 dennenschob 92
 dennenschobje 92
dennenschobke 92
 dennenspangen 90
 dennenspelden 90
dennenspielen 90
 dennenstronk 94
 DENNENTAKJE MET EEN HARS-
 KNOPJE 93
 DENNENTAKJE MET EEN PLUIM
 92
 dennentakje 92
dennentakke 92
 dennentoppen 90
 dennenvot 95
 DENNENWORTEL 94
 dennenwortel 94
dennenwottel 94
dennenzaf 83
 dennetje 89, 92
 dennetjes 284
denninneke 96
 denninnetje 96

WLD III, 4.3

- denspeer 91
 derik 257
 dering 257
 dessemhei 304
 dief 71
 diefje 71
diefke 71
diën 49
dienen 90
diënke 49
 dijen 32, 34
 dikke boterbloem 351
 dikke broek 61
 dikke den 89
 dikke hei 305
 DIKKE, KORTE ~ WORTEL 61
 dikke noot 165
 dikke spinnenkop 231
 dikke spinnenkoppen 205
 dikke wortel 60, 61
 dikke wortels 60
dikke wotsel 61
dikke wottel 61
dikke wottels 60
 dikkop 213, 292
 dikkopjes 326
dikkopkens 326
 dikkoppen 224
 dissel 278, 312, 314
 distel 278, 312, 314
 DISTEL, AKKERDISTEL, ~ 311
 distelkop 279
djaan 184
djoon 139
djoones 122
 dobbele kolbloem 234
 dodde, gele ~ 351
 dode boom 54
 dode stek 77
 DODE TAK 77
 dode tak 77
 doedissel 269
 doedistel 238
 doen, het geweldig ~ 32
 doen, het goed ~ 32
 doen, het niet ~ 35
 doen, het niet goed ~ 35
 doen, het slecht ~ 35
 doen, niet ~ 35
 doen, niet goed 35
 doenetel 269
 doenetel, witte ~ 269
 dokterbloem 350
 dolle kelder 253
 dolle kers 208
 DOLLE KERVEL 252
 dolle kervel 253
 dolle peterselie 254
 dolle, vrucht der ~ kers 158,
 donderbaard 248, 300
 donderblad 300
 donderbloem 233, 248, 337
donderbloemke 248
 donderbloempje 248
 DONDERKRUID 248
 donderkruid 219, 247, 248,
 283, 300
 donderplant 300
 donderpoes 337
 donderpoezen 248, 331, 353
 donderteur 248
 dondertoer 331
 donderwis 181
 donderwortel 248
donen 49
donenstruik 53
 donkere populier 118
donnerkruid 248
 donzige klis 311
 dood hout 77
 dood 187
 doodskop 216, 307
 doof broedsel 268
 doof 187
 doofbrandnetel 268
 doofdissel 313
 doofdistel 278
 doof-etel 268
 doofhaver 285
 doofnetel 214, 268, 272, 329
 doofnetel, paarse ~ 270
 doofnetel, witte ~ 269
doofnetelke 268
 doofneteltje 268
dooi 78, 79
 dooienetel 268
 DOOIERZWAM 362
 dooierzwam 362
 dooi-etel 268
 dooinetel 268
 doom 55
doon 49, 53, 139
doonstruik 53
doontje 49
door 49, 122, 139
 door, kruip ~ de tuin 266
 door, kruipt ~ de haag 267
 doorbloeier 182
 doord 286
 doordissel 238
doorke 49
 doorn (mv.) 49
 doorn 49, 131, 139, 166
 DOORN, STEKEL 49
 doornappel 140
 DOORNAPPEL 189
 doornboom 122, 138
 doornbotte 141
 doornen 49, 53, 90, 122, 131
 doornenbos 131
 doornenbraak 131
 doornenbuist 131
 doornenhaag 138, 166
 doornenhaag, rode ~ 139
 doornenhaag, witte ~ 139
 doornenheg 139
 doornenstok 53, 56, 139
 doornenstruik 53, 131, 139,
 166
 doorn-es 122
 doornhaag 138
 doornheg 138, 139
 doornkersenbuist 131
 doornkral 141
 doornroosjes 139
 doorns 49, 131, 152
 doornshag 139
 doornstok 139
 doornstruik 139, 143
 DOORNSTRUIK 53
 doorn (mv.) 49
 DOORN-TAK 51
 doorn-tehaag 49
 doorn-tje 49
 doorn-tuin 139
 doorn-tuin, rode ~ 139
doornrooske 139
 doorschieten 38
doornstruik 53
doostruik 53
 dop 92
 DOPHEI 304
 dophei 304
 dophei, gewone ~ 304
 dopperd 314
 dor hout 77
 dor 187
doren 53
dorenstok 53
dorenstruik 53
dorre 49, 139
 dorre boom 54, 138
 dorre heg 139
 dorre kral 141
 dorre stek 77
 dorre struik 139, 143
 dorre tak 77
dorres 49
 dorse boom 54
 dos 187
 dotter 350
 DOTTERBLOEM 350
 dotterbloem 251, 350, 353
 douw 74, 78, 79

- dove brandnetel 267
dove tak 77
dovedissel 313
dove-etel 268
DOVENETEL (ALG.) 267
dovenetel 267, 271
DOVENETEL, PAARSE ~ 269
dovenetel, paarse ~ 270
DOVENETEL, WITTE ~ 269
dovenetel, witte ~ 269
dovenstrui 53
draai 225, 294, 295
draaiom 295
draf 266, 286
draft 286
dragen 41
DRAVIK 283
drek 214
drek 'onkruid' 259
drek, amerikaanse drek 246
drek, franse ~ 246, 331
drieblad 214
driedelig tandzaad 337
driedelig tandzaam 337
driedoorn 127
driedorentjeshout 127
driehoek 346
driekleur 216
driekleurig vioolke 216
DRIEKLEURIG VIOOLTJE 215
driekleurig viooltje 216
droef wije 108
droefwij 108
droefwijde 108
droeve wijde 108
droevige wij 108
droevige wijde 108
dronker 254
droog 187
droogbloecier 281
droogbloem 281
drooghei 304
droogpiket 258
droum 55
druïdenloof 200
druif, blauw ~ 196
druif, blauwe ~ 196
druif, geen ~ inhebben 35
druif, wilde ~ 318
DRUIFHYACINT 195
druifhyacint 196
druifje, blauw ~ 196
druifje, klein ~ 196
druifjes 196
druifjeshyacint 196
druifke(s), blauw ~ 196
druifke(s), klein ~ 196
druifkes 196
- druifkeshyacint 196
druivenreng (mv.) 46
duikdistel 314
duiker 346
duirs 152
duitse lis 349
duivedistel 314
DUIVEKERVER 299
duivekervel 299
duivekrivel 299
duivekrop 299
duivekruid 299
duivel 246
duivelke 344
duivelsbeer 173
duivelsbloem 260
duivelsbrood 360
duivelsdoorn 169
duivelse kaas 359
duivelsgaren 200, 293, 327
duivelshaar 327
duivelshoed 364
duivelskaars 341
duivelskaas 359, 364
duivelskauw 341, 342, 344
duivelskees 145, 175, 199
duivelskers 86, 143, 144, 145, 148, 150, 152, 173, 175, 199, 263
duivelskersen 199, 200
duivelskersennoot 150
duivelskes 150
duivelskesennoot 150
duivelsklauw 202
duivelskluppel 340, 342, 344
duivelsknop 150
duivelsknuppel 341, 342
duivelskoren 205
duivelskral 86, 144, 150, 152, 173
duivelskrallen 145, 207, 208, 246, 263
duivelskrallenboom 150
duivelskruid 189, 196, 213, 260, 263, 302, 341
duivelskuif 344
duivelsmeirank 196
duivelsmelk 298
duivelsnaaigaren 196, 267, 293, 327
duivelsnes 200
duivelsnest 200
duivelsrank 196
duivelsspie 358
duivelsstek 342
duivelsvlees 359, 361
duiveltje 344, 360
duivenbek 260
- duivenkrop 213
duivenmuil 260
duizendblaar 248
DUIZENDBLAD 247
duizendblad 248
duizendblader 248
duizendguldenkruid 336
DUIZENDKNOOP 221
duizendschoon 248
dukaat 317
dulien 90
dun 49
dunne boom 53
DUNNE, LANGE ~ BOOM 53
dunne, lange ~ boom 53
DUNNE, LANGE ~ TAK 75
dunne, lange ~ tak 75
dunne tak 75
dunne vits 53
dunne wits 53
dur 49
durnt 49
durre 49
durses 49
durs 49
dutsenkolf 343
dutskolf 341, 343
duzze boom 54
dwarse wortel 60
dwarwortels 60
dwasse wottel 60
dwoon 139
- E
- echel 90
echte koekoeksbloem 320
eeberen 133
eech 99
eechel 99
eechenboom 99
eekhoornbrood 361
EEKHOORNTJESBROOD 361
eekhoortjesbrood 361
eekketsjebrood 361
eekketsjesbrood 361
eekketskebrood 361
eekketskesbrood 361
eendegroen 354
EENDEKROOS 354
eendekroos 354
eendemoos 354
eendemoosje 354
eendendarm 334
eendengerek 319
eendesla 354
eendjes, gele ~ 168
eendstruik 168

WLD III, 4.3

- EENJARIGE PLANT 181
 eenjarige scheut 72
eebellen 133
 eersteling 202
eesternes 201
 eesternest 201
eestruik 168
 EETBARE PADDESTOEL 360
 eetbare paddestoel 360
 eeuwigleven 301
 efu (du.) 198
 egelantier 135, 139
 EGELANTIER, WILDE ROOS,
 HONDSROOS, ~ 133
 EGELBOTERBLOEM 252
 egelboterbloem 252
 egelskool 323
 egelskop 346
 EGELSKOP, GROTE ~ 346
 egelskop, grote ~ 346
egerooske 135
eggenappel 140
 égypte (fr.), rose d'~ 274,
 275
 égypte-douw 275
eieboom 99
 eierzwam 362
 EIK 98
 eik 99
 eikappel 99, 101
 eikeker 100
 EIKEL 99
 eikel 91, 99, 101
 eikelappel 99
 eikelboom 99
 eikelenboom 99
eikelke 92, 99
 eikelnootje 99
 eikeltje 92, 99
 eikelvaren 191
eikenappelke 101
 eikenappeltje 101
 eikenboom 99
 EIKENBOOM, STRONK VAN DE ~
 88
eikenboomke 99
 eikenboompje 99
 EIKENBOSJE 88
 eikengal 101
 eikenheg 166
 eikennot 99
 eikennotje 99, 102
eikennostje 102
 eikenschaal 65
 EIKENSCHORS 88
 eikenstruik 99
 EIKENTAK 88
 eikenvaren 191
 eiker 99, 137
eikhoorkesbrood 361
 EIKVAREN 191
 eikvaren 191, 345
 eiletzich 54
 eiloof 198
 eind 58, 110
 eindknop 69
 eindoog 48
eink 110
 eiraap 199
 ekstervoer 141
 elber 189
 elendsklauw 47
 elevroen 157
 elfenbank 363
 ELFENBANKJE 363
 elfenbankje 362, 363
elfenbankske 363
 elfurenbloem 353
 elier 238
 Els 105
 els 52, 105, 115, 117, 123,
 127, 166, 255, 306
 els, kruidwijn met ~ 255
 els, wilde ~ 206, 255, 292
 elsbeer 157
 else 255
 elseik 99
 elst 255
elts 105
 elzenboom 105
 elzenheg 166
 ELZENKATJE 88
 elzenkatje 115
 ELZENPROP 88
 elzenstruik 105, 166
 emmertjes 326
eng 58
 ENGELS GRAS 347
 engels gras 348
 engels lint 348
enkhoomkesbrood 361
 ent 42
 er miserabel uitzien 35
 er opstaan 39
 érable (fr.) 122
 erbel, wilde ~ 189
 EREPRIJS 209
 ereprijs 209
 erica 305
ering 257
 erop staan 37
 ervel 184
 erwteneter 201
 Es 121
 es 117, 121, 122, 127, 164
 esboom 122
esdoon 122
esdoor 122
 ESDOORN 121
 esdoorn 122, 127
 ESDOORNVRUCHT 88
esdore 122
 esp 120
 espenbladeren 120
 espenboom 120
esselde 162
 esselteer 166
 essenboom 121, 122, 126
essenbroek 163
essenoot 163, 165
essennotenstruik 163
 essenstruik 122
 essentak 121
essestruik 163
 estenboom 122
 etel 272
eul 233
eulekop 233
eulenteer 145
eulenteul 146, 297
eulenteulenstruik 146
eulenteun 146
euleteer 145
 eve 285
 evene 285
evene, wil ~ 285
 evene, wilde ~ 285
 ever 285
 evie 285
eweg 187
 ezelhaver 285
 ezeloor 274, 334
 ezelsbloem 231
 ezelsdissel 312
 ezelsdistel 314
 ezelseoor 274, 334
 F
 fak 51
 fakke 53
 fakkel 342
faldriaan 337
 fee 103
 fijnden 96
 fijne den 96
 fijne haver 284
 fijnspar 96
 fiktus 102
 filodendron 99
 fladderaar 121
 fladderhout 121
 fledderaar 118
fleerke 296

- fleper 294
 flet 216
 flet, wilde ~ 321
 fletje 216, 323
 fletjes 135
 flets 47
 flette korenbloem 331
fletteke 216
 fletten, wilde ~ 228
 fletter 216
fletterke 214, 215
 flettertje 214, 215
 fleur 33, 37
 fleur de roche (fr.) 161
 fleur, in volle ~ staan 37
 fleurig 34
 fleut 216
 fleuter 216
 fleuter, spaanse ~ 216
fleuterke 216
fleuterke, riekend ~ 216
 fleutertje 216
 fleutertje, riekend ~ 216
 fleutje 216
 flieder 161
 flier 296
flierekesboom 122
 flierenbloem 296
 flierenbloemetje 296
 fliertjesboom 122
flierke 296
 fliertje 296
 flikkenteer 153
 flikkenteer, bezie van de ~ 152
 flink wassen 32
 floers 297
foes 92
 floks, wilde ~ 319
 float 73
 flotsraap 150
 fluitebloem 326
 FLUITEKRUID 326
 fluitekruid 326
 fluitenhout 108, 150
 fluitenkaas 129
 fluitenstikker 173
 fluitjeshout 147
 fluitjeskruid 326
 FLUWHEELBOOM 129
 foelie 198
 foens 359
 foep 319
 fong 33
 fontania 238
 fors 34
 fougère (fr.) 189
 FRAMBOOS, WILDE ~ 129
- frans groen 154
 frans roosje 321
frans rooske 321
 franse drek 246, 331
 fransozenkruid 246, 331
- G
- gaadston* 238
 gaalhout 169
 gaan, kapot ~ 43
 gaan, niet ~ 35
 gaan, slecht ~ 35
gaapbloemke 280
 gaapbloempje 280
 gaapplepel 280
 gaapmuil 280
gaapmuilke 280
 gaapmuiltje 280
gaapsmoelke 280
 gaapsmoeltje 280
 gaarblok 62
gaarstom 238
 gaffel 58
 GAGEL 169
 gagel 169
 gagelhei 261
 gal 101, 238
 galappel 100
galappelke 100
 galappeltje 100
 galbeer 157
 galblaas 101
galbolke 101
 galbolletje 101
 galbult 101
 galgenoot 100
 GALNOOT 100
 galnoot 100
galstong 227
 gansbloem 325
 gansbloem, gele ~ 257
 ganstong 227, 238
 ganstongbloem 238
 ganstongenbloem 238
 ganzebloem 323, 325
 GANZEBLOEM, GELE ~ 325
 ganzebloem, gele ~ 260, 325
 ganzebloemetje 242
 ganzemuur 229, 262
 ganzenpoot 290
 ganzentong 227, 239, 259, 260, 314, 325
 ganzentongenbloem 238
 ganzenvoet 290
 ganzestik 260
 ganzestruik 238
 gaper 281
- gaperd 280
gaperke 281
 gapertje 281
 gard 53, 74, 75, 114
 gard, lange ~ 53, 75
 gaspel 53, 93
gaspeldoorn 168
 GASPELDOORN 168
 gaspeldoorn 168
 gastappel 101
 gat 62
 gatblok 62
 gateind 62, 64
 gateindje 64
 gatenplant 99
 gating 62, 64
gatingske 64
 gatink 62
 gauwgroot 120
 gauwstem 239
 gauwstom 239
gauwstombloem 238
 gauwstomp 239
 gauwstong 239
 gauwzontong 239
 gazemier 229
geblaaierte 80
 geblaar 80
 geblader 80
 gebladerte 80
 gebloeits 37
 gecht 75
 gedijen 32, 34
 GEDIJEN, NIET ~ 35
 gedijen, niet ~ 35
 gedijen, niet goed ~ 35
gedijen, slech ~ 35
 gedijen, slecht ~ 35
 gedroog 187
 gedroogd 187
geed 75
 geeds 75
 geel 247
geel bloemkes 244
 geel kamillebloemetje 244
geel keets 266
geel lisbloem 349
 geel muurbloempje 301
 geel portemonneetje 329
geel wije 108
 geelschaar 349
 geelster 168
 geelverf 299
 geen aard hebben 35
 geen druif inhebben 35
 geen groei hebben 35
 geen groei inzitten 35
 geen wasdom hebben 35

WLD III, 4.3

- geen zegen brengen 35
 geen zin hebben 35
geer 53
geerd 53, 74, 114
geerd, lang ~ 53
geerd, lange ~ 75
 geestentrap 294
 geier 75
 geiteblad 198, 262, 332
 geitebloem 139
 geitebos 332
 geitekleef, wilde ~ 198
 geitenbaard 224, 332
 geitentroep 214
 geitenvoet 287
 gekattekaas 218
 GEKNOTTE WILG 108
 geld 258
 GELDERSE ROOS 148
 gelderse roos 149
 gele bloem 257, 325
 gele dodde 351
 gele eendjes 168
 gele gansbloem 257
 GELE GANZEBLOEM 325
 gele ganzebloem 260, 325
 gele haag 176
 gele iris 349
 gele kaars 265, 266
 gele kamille 244
 gele lis 349
 gele lisbloem 349
 gele luus 349
 gele luusbloem 349
 gele margriet 325
 GELE MORGENSTER 240
 gele morgenster 240, 315
gele muurpeffer 301
gele muurpeper 301
 GELE NARCIS 315
 gele narcis 315
 gele paardsbloem 325
 gele paasbloem 315
 GELE PLOMP 351
 gele plomp 351
 gele regen 123
 gele sint-jansbloem 244
 gele sleutelbloem 334
 gele thee 265, 266
 gele tijloos 316
 gele tulp 349
 gele vleermuis 349
 gele waterbloem 351
 gele waterlelie 351
 gele waterroos 351
 gele wederik 334
 gele wijde 108
 gelf 357
 gelft 357
 gelk 34
 gelp 33
 gelps 33, 187
 gelpse boom 53
gels 33
 geluk aanbrengen 32
 GEMALEN SCHORS 65
 gemene veldkers 290
 gemengde knop 69
 gendarne 331
 geneeskruid 302
 gentiaan 336
 geppelhout 123
 geraamte 78
 gerardskruid 214
 gerbe (fr.) 184
 gerf 248, 257, 263
 gerf, wilde ~ 337
 gering 257
 GESCHILDE TAK 51
 geschoten zijn 38
gestanje 124
 gestel 78
 gestruiks 86
 gestruikt 34, 52
geulkeswortel 151
 gevig 34
 gewaai 78
 geweldig groeien 34
 geweldig, het ~ doen 32
 gewijde palm 178
 gewone agrimonie 206
 gewone dophei 304
 gewone hemelsleutel 302
 gewone melkdistel 313
 gewone vogelmelk 225
 gewone wilg 106
 geworden 32
geworren 32
 gezapig 34
 gezichten 216
 gezichtentrekker 144
 gier, stinkende ~ 297
 gieter 54
gifappelke 154
gifappeltje 154
 gifboom 154
 giftig zuurmoes 220
 giftige bes 85
 giftige champignon 360
 GIFTIGE PADDESTOEL 360
 giftige paddestoel 360
 giftige pilz 360
giftige sjampeljong 360
 ginster 168
gipsjendouw 275
gjaad 75
 goed groeien 32
 goed, het ~ doen 32
 goed, het niet ~ doen 35
 goed, niet ~ doen 35
 goed, niet ~ gedijen 35
 goed, niet ~ groeien 35
 goed, niet ~ wassen 35
 goed uitkomen 38
 goed wassen 32
 goedevrijdagbloempje 319
 goers 114
goes 74, 75
 goets 53, 74, 75, 114
 goets, wilgenhouten ~ 114
 goetsje 74
goetske 74
goldbloem 244
 golden laken 297
 goldlack 297
 goliat, stinkende ~ 297
golje regen 127
 GOM 84
 gom 83, 84
 gooien, loten ~ 40
 gooien, scheut (mv.) ~ 69
 gooien, scheuten ~ 40
go-regen 123
 gors 74
 goudbloem 244, 252, 325
 gouden knop 252
 gouden regen 123, 127
 goudsbloem 244, 245, 325
 goudstang 239, 314
 goudwortel 298
 gouwe 298
 gouwe, kleine ~ 202
 GOUWE, STINKENDE ~ 297
 gouwe, stinkende ~ 297
 gouwland, stinkende ~ 297
 graafstam 314
 gras 192
 GRAS, ENGELS ~ 347
 gras, engels ~ 348
 grasbloemetje 242
grasbloemke 242
grasbloempke 242
graskarnuffelke 348
graskarnuffeltje 348
grasklokje 336
grasklokske 336
 graspuinen 287
 gree 286
 green 89, 96
greenke 89, 96
 greensjebloemetje 242
greensjebloemke 242
 greentje 89, 96
 grenen den 96

- grenenden 89
 griffel 42
 grifiaat 297
 grijs gras 192
 grijs, oude ~ 213
 grijskruid 291
 grijze noot 165
 grijze notenstruik 164
groe 33
groeën 32
groeën, slech ~ 35
groeën, slecht ~ 35
 groei 33
 groei, geen ~ hebben 35
 groei, geen ~ inzitten 35
 GROEI, WASDOM 33
 groeien wie haar op een hond 34
 groeien wie onkruid 34
 groeien 32, 34
 groeien, geweldig ~ 34
 groeien, goed ~ 32
 GROEIEN, KNOP WAARUIT EEN TWIG GROEIT 69
 groeien, niet ~ 35
 groeien, niet goed ~ 35
groeien, slech ~ 35
 groeien, slecht ~ 35
 groeien, vlot ~ 34
 groeien, volop ~ 34
 GROEIEN, WASSEN 32
 GROEIEND, WELIG ~ 33
 groen 80
groen beuk 102
 groen, frans ~ 154
 groen, het - 78
 groen, spaans ~ 176
groen wije 108
 GROENE BERKENTAK 104
 groene berkentak 104
 groene beuk 102
 groene canada 118
 groene haag 176
 groene heester 176
 groene heg 176
 groene wijde 108
grof netel 272
groffelsnaal 160
 groffelsnagel 160
 groffelsnagelbloem 160
groffelsnarel 160
 grofnagel 160
 grond, het wast over de ~ 61
 grond, post in de ~ 58
 grondheil 209
 grondpuinen 287
 grondwortel 60
groofden 89
 groot kaasjeskruid 277
groot kaaskeskruid 277
 groot klokje 310
groot klokske 310
grose wotsel 94
 grote boterbloem 351
 grote bremraap 306
 grote, een - 107
 GROTE EGELSKOP 346
 grote egelskop 346
 grote kaars 266
 grote klaproos 234
 grote kolle 234
 grote leeuwenbek 279
 grote madelief 240, 324
 grote reinvaart 191
 grote toorts 265
 grote varen 191
 grote viool 216
 GROTE WATERWEEGBREE 339
 grote waterweegbree 339
 GROTE WEDERIK 333
 GROTE WEEGBREE 226
 grote weegbree 226
 grote wortel 94
 grote wortels 61
 grove den 89
 grove netel 272
 grove wortel 61
 gruit 170
grulkeswottel 199
 guichel 261
 GUICHELHEIL 261
 guichelheil 261
 gulikse wortel 150, 151, 199
gulkerswortel 199
gulkeswortel 199
 gummi 84
 H
 haag 138
 haag, gele ~ 176
 haag, groene ~ 176
 haag, kruipt door de ~ 267
 haag, rode ~ 139
 HAAG, STAM UIT EEN ~ 56
 haagappel 139, 145, 150
 HAAGAPPEL, VRUCHT VAN DE MEIDOORN 139
 haagappelenstruik 138
 haagappeltje 139
 haagappeltjes 166
 haagbeer 140
 haagbeertje 140
 HAAGBEUK 165
 haagbeuk 165
 haagboom 138
haagdjoon 138
haagdoon 138
 haagdoorn 138
 haagdoorn, rode ~ 139
 haagdoorn, witte ~ 139
 haagdoorn tuin 138
haagdwoon 138
 haagkampernaal 172
 haagkersje 141
 haagklimop 293
 haagkoot 166
 haagkruid 294
 haagpikken 141
 haagroos 134
 haagstruik 165
haagwij 108
 haagwijde 108
 HAAGWINDE 292
 haagwinde 292
 haamappel 140
 haambeuk 165
 haams 200
 haamscheut 200
 haamsel 200
 haamspeen 200
 haamspoen 200
 haanappel 140
 haanappeltje 140
 haanspikkel 136
 haantjes 168, 202
 haar, groeien wie ~ op een hond 34
 haarappel 140
haarkesgras 285
 haarsenoot 165
 haarsenotenstruik 163
 haartjesgras 285
 haarwortels 44
 haasappeltje 140
 haasgebeks 137
 haasnoot 165
 haasnotenstruik 163
haast 68
 haffel 184
hagel 169
 hagelap 140
 hagelappel 140
 hagelappelenboom 138
hagelappelkesstruik 138
 hagelappeltje 140
 hagelappeltjesstruik 138
 hagelbloem 138
 hagenappel 139
 hagenappeltje 140
 hagenbeer 140
 hagenbeuk 165
 hagenbloem 138
 hagenbloem, rode ~ 139

WLD III, 4.3

- hagenbloemkes* 138
hagenbloempjes 138
hagenbol 141
hagenbottel 135
hagendjoon 138
hagendoorn 138
hagendoorn 138, 145
hagendoorn, rode ~ 139
hagendoorn, witte ~ 139
hagendoornsbeer 141
hagendwoon 138
hagenkul 141
hagenpikkel 172
hagenpinkel 141
hagenprinkel 141
hagenrank 199, 225
hagenroos 134
hagenroosje 134
hagensoek 55
hagenteer 153
hagenteerbeer 152
hagenwikke 220
hagenwin 292
hagenwinde 292
hakhout 87
hakken 95
hals 45
hamelen 139
hampel 184
handaar 95
handvat 64
haneappel 140, 150
haneappeltje 140
hanebezie 136
hanen, wil *hanen* 286
hanen, wilde ~ 286
hanenbul 170
hanenkam 189, 191, 260, 323, 360, 362
hanenkamp 189, 191, 260, 360
hanenkeien 320
hanenkeutel 135, 136
hanenkeutels, roos van de ~ 135
hanenkienen 136
hanenklaauw 320, 321
hanenklootjes 202
hanenkul 135, 141, 172, 286
hanenkulke 136
hanenkulleke 136
hanenkullen 135
hanenkullenstruik 135
hanenkulletje 136
hanenpie 323
hanenpik 136, 141, 172
hanenpikkel 136, 141
hanenpink 136, 141
hanenpoot 214, 290, 320, 321
hanenpootje 344
hanenspoor 320
hanentree 214
hanenvoet 251
hanenvoetje 202
hangwij 108
hangwijde 108
hansbort 152
hansbortel 152
harenteer 123
haring 219
haringskesboom 123
harinkjesboom 123
harinkjeshout 167
HARLEKIIN 290
harlekijn 290
harrenkop 102, 113, 166
harrenkoppenhout 166
HARS 82
hars 82, 84
harsbolke 93
harsbolletje 93
harsbort 152
HARSKNOPIE, DENNENTAKJE
 MET EEN ~ 93
harst 82
hart 67
harts 82
hartwortel 95
has 82
hasselnoot 164
hasselnootje 102
hasselstok 163
hasselstruik 163
hasselteerstruik 163
hasselterenstruik 163
hassenoot 163, 165
hassenootjesboom 163
hassennotenboom 163
hassennotenstruik 163
hassestruik 163
hast 82
hat 67
hats 67
haufig (du.) 34
haus 45
haver zwarte ~ 284
haver, fijne ~ 284
haver, valse ~ 284
haver, wil ~ 284
haver, wilde ~ 284
haver-es 122, 150
havereskers 150
haverkers 150
havermonie 206
haveruis 257
hazeboom 163
hazedistel 248
hazedoorn 248
hazegerf 206, 248, 249, 338
hazegras 248
hazehut 248
hazeklee 220, 248
hazekool 314
HAZELAAR 162
hazelaar 162
hazelaarhout 162
hazelaarstruik 162
hazelaart 115
hazelarenstruik 162
hazelde 162
hazelenoot 165
hazelenstruik 162
HAZELNOOT 164
hazelnoot 102, 128, 163, 164
hazelnootje 164
hazelnootstruik 163
HAZELNOTEN, BRUIN WORDEN
 VAN ~ 129
hazelenotenboom 163
hazelenotenbos 163
hazelenotenbuist 163
hazelenotenstruik 163
hazelstok 163
hazelstruik 163
hazelteer 162
hazelteerstruik 163
hazelterenstruik 163
hazemboom 163
hazenbroek 163
hazenbrood 227, 248, 249
hazenbroodje 220
hazenmuisje 220
hazenmuske 220
hazenooyke 164
hazenooot 163, 165
hazenoootboom 163
hazenoootje 165
hazenoootjesboom 163
hazenoootjesstruik 163
hazenoootstruik 163
hazenotelaar 163
hazenoten 163
hazenoten, buist van ~ 163
hazenotenboom 163
hazenotenbos 163
hazenotenbuist 163
hazenotenhout 163
hazenotenstok 163
hazenotenstruik 163
hazenoter (mv.) 163
hazenpeper 299
hazesalaat 314
hazesalade 314

- hazestruik 163
 hazewinde 293
 hebben, de aard niet ~ 35
 hebben, geen aard ~ 35
 hebben, geen groei ~ 35
 hebben, geen wasdom ~ 35
 hebben, geen zin ~ 35
 hebben, zijn aard niet ~ 35
 heeft de blaren verloren 55
 heelblaadje 302
 heelblad 249
 heelkruid 302
 HEEMST 221
 heen, dat wast over alles ~ 34
 heerdoorn 169
 heergodsjonker 205
 HEERMOES 283
 heermoes 345
 heester 52, 161, 175
 heg 138, 166, 176
 heg, dorre ~ 139
 heg, groene ~ 176
 heg, knuppel uit de ~ 56
 heg, stam van de ~ 56
 heg, stam van een ~ 56
 hegappel 140
 hegappeltje 140
 hegbeuk 165
 hegbloei 138
 hegdoon 138
 hegdoorke 138
 hegdoorn 138
 hegdoortje 138
 heggenappel 140
 heggenappeltje 140
 heggenbeerke 141
 heggenbeertje 141
 heggenberwinde 293
 heggenbeuk 165
 heggenbloei 138
 heggenbloei, rode ~ 139
 heggenbloem 138, 294
 heggenbrewing 293
 heggendoon 138
 heggendoorn 138
 heggendraai, witte ~ 139
 heggendraai 294
 heggenkruipertjes 266
 HEGGENRANK 199
 heggenrank 196, 199, 293
 heggenroos 134, 179
 heggenroosje 135, 138, 141
 heggenrooske 135
 heggensering 176
 heggenspeld 311
 heggenslam 56
 heggenslek 56, 138
 heggenstok 53, 56, 138
 heggenstorkel 56
 heggenstruik 52, 53, 56, 138, 165
 heggenteer 166
 heggenwin 292
 heggenwinde 199, 292
 heggenwing 199, 292
 hegkers 141
 hegkruid 294
 hegroos 294
 hegwin 199, 292
 hegwinde 199, 292
 hei 168, 304, 305
 hei, dikke ~ 305
 hei, natte ~ 305
 heibloem 304
 heibloemke 336
 heibloempje 336
 heibottel 360
 heidoorn 168, 169
 heikruid 306
 heilbeen 334
 heilelie 336
 heilgras 189
 heilighartbloem 323
 heinkeshout 166
 heinkesstruik 166
 heinte 167
 heintjeshout 166
 heintjesstruik 166
 heitijmoes 212
 hekelbloem 135
 hekkespel 311
 heksenbalsem 200
 heksenbessem 200
 heksenbezem 104, 200
 heksenhout 168
 heksenkaas 359
 heksenkruid 168, 189, 200, 213, 302
 heksenmelk 276
 heksennest 200
 heksentak 200
 heksenvlees 359, 365
 helderik 257
 heleboel takken 77
 helmherik 257
 HELMKRUID 189
 helmstruik 279
 hemdeknopke 247, 324
 hemdenknoopje 244, 247, 324, 338
 hemdenknoopjes 245, 277
 hemdenknoopke(s) 245
 hemdenknopke(s) 244, 245
 hemdenknopkes 277
 hemdknoopje 244, 247
 hemdknopke 247
 hemdknopke(s) 244
 hemdsknoop 245, 247
 hemdsknoopje 244, 247, 338
 hemdsknoopjes 245
 hemdsknoopke(s) 245
 hemdsknoopkes 338
 hemdsknopke 247
 hemdsknopke(s) 244, 245
 hemelbloemeke 335
 hemelbloemke 335
 hemelbloempje 335
 hemelsbrand 266
 HEMELSLEUTEL 302
 hemelsleutel 217, 302
 hemelsleutel, gewone ~ 302
 hemelsleutelke 217, 302
 hemelsleuteltje 217, 302
 hemstruik 279
 hengst 288
 hengstenspier 288
 hennebeer 152, 159
 hennebes 207
 hennekersen 147
 hennekruid 255
 hennekruidje 229
 hennenbik 141
 hennendarm 229
 hennenvoet 251, 255
 hennep 271
 HENNEPNETEL 270
 hennepnetel 271
 henneske 209
 hennetjes 168
 herdentasje 256
 herdentaske 256
 herdersfluit 339
 HERDERSTASJE 258
 herderstasje 256, 258
 herderstaske 256, 258
 herent 166
 herenteer 166
 herewin 295
 herewinde 295
 herfsbloem 281
 herfstbloem 281
 herfststijloos 281
 HERFSTIJLOOS 281
 herfststijloos 281
 HERIK 256
 herik 257, 286
 herin 257
 hering 257
 heringskeshout 167
 herk 257
 herrie 257
 hertele 166
 hes 122

- hesselder* 162
hessenoot 165
 het geweldig doen 32
 het goed doen 32
 het heeft een scheur gekregen 34
 het kruid zit er in 35
 het niet doen 35
 het niet goed doen 35
 het niet houden 35
 het slecht doen 35
 het wast over de grond 61
 heul 233
 heulderenteulder 146
 heuldersteulder 146
 heulendenteulder 146
heulender 146
 heuleneer 146
 heulenkop 233
 heulensteulder 146
 heulenteer 131, 145, 150, 166
 heulenteerkaas 129
 heulenteerstruik 146, 150
 heulenterenboom 146
 heulenterenhout 146
 heulenteul 146, 166, 297
 heulenteul, wiemeltjes van de ~ 148
 heulenteulder 146
heulenteulenbolleke 148
 heulenteulenbolletje 148
 heulenteulenboom 146
 heulenteulenstruik 146
 heulenteun 146
 heulenteut 146
 heulenteutenboom 146
 heulenteutenstruik 146
 heuler 146
 heulerenboom 146
 heulerenstruik 146
heulerteul 146
heuleteer 145
heuleteerstruik 146
heuleteul 146
heuleteulder 146
 heuleulder 146
heunkwij 108
 heutelenteut 146
heutetèr 145
hever 285
hevie 285
 hienteteer 166
 himbeer 143
 hinnebeer 129
hjeleer 145
 HOED, PADDESTOEL MET ~ 360
 hoedjesblader 213
 hoedjeszwam 360
hoefblaa 213
 hoefblad 149, 213
hoefblad, klei ~ 213
 HOEFBLAD, KLEIN ~ 213
 hoefblad, klein ~ 213
 hoefkruid 213
 hoekjeskruid 212
hoekskeskruid 212
 hoenderdarm 229, 287
 hoevensblader 213
 hofdistel 314
 hoflis 349
 hofmuur 229
holt, overjarig ~ 74
 holunder (du.) 146, 148, 152
 holunderhout 147
 holunderstruik 147, 153
 hommelmboom 206, 337
 hommelehei 305
 hommelekruid 269
 hommelenpoes 300
 hommeleteur 249
 hommelhei 305
 hommelmkruid 248
 hommelsknoop 300
 hommelskruid 219, 247, 249, 283, 300
 hommelspoezen 249
 homspeen 321
 hond, groeien wie haar op een ~ 34
 honddissel 312
 honddraf 266
 hondhout 150
 hondenbos 192
 honderoos 150
hondkees 144
 hondkers 144
 hondsbeer 145, 150, 152, 158, 173, 263
 hondsberen 147
 hondsbes 150
 hondsblein 215
 hondsbloem 202, 238, 244, 323,
 hondsdoelkelver 254
 HONSDRAF 266
 hondsdrif 266
 hondsdrifje 266
hondsdrifke 266
 hondsfljetje 215
 hondsgras 287
 hondsgrasje 287
 hondshout 145, 173
hondskees 144
 hondskelver 254
 hondskers 144, 263
 hondskerselaar 144
 hondskervel 254
hondskezelaar 144
 hondskrallen 263
 hondskriek 142
 hondskruid 248, 266, 330
 hondsloot 152
 hondsnitel 269
 hondsoog 248
 hondspeterselie 254
 hondspoot 351
 hondscrib 227
 hondscribbe 227
 hondscribben 287
 hondstroos 134, 206
 HONDSROOS, WILDE ROOS, ~, EGELANTIER 133
 hondstroosje 134
hondstrooske 134
 hondstrozenstek 134
 hondstrozenstok 134
 hondssurelle 222
 hondstand 286, 287
 hondsviool 215, 216, 266, 275
hondsvioolke 215
 HONDSVIOOLTJE 215
 hondsviooltje 215
hongshout 173
hongskruid 266
hongstkruid 266
 HONINGBLOEM 283
 honingnetel 268
 honingpotje 154
 honingskruid 273
 honingzuikers 198
honjshout 173
 hoofd 95
 HOOFDWORTEL 59
 hoofdwortel 60, 95
hoofwortel 60
hoofwotsel 60
 hoogop 292
 hoornskral 173
 hop 277
 hop, wilde ~ 199
 hopenrank 293
 hoppentouw 294
 houden, het niet ~ 35
 hout 53, 67
 hout, dood ~ 77
 hout, dor ~ 77
 hout, jong ~ 66, 73
hout, jonk ~ 66
 hout, overjarig ~ 73, 74
 hout, stinkend ~ 207
 hout, tweejarig ~ 74
 houtje 87

- HOUTLAAG, SPINT, ZACHTE ~
 ONDER DE SCHORS 66
 houwen, kort ~ 110
 houwtieten 198
 huilteter, wilde ~ 214
 HUISLOOK 299
 huislook 299
 hul-over-trul wassen 34
huls 176, 201
 HULST 175
 hulst 176, 201
 hulster 176
 hulzenhout 176
 huttentut 168
 hyacint 290
- I**
- iberis 317
 iel 47
 iele boom 53
ieleke 194
ieleke, wild ~ 192
 ieletje 194
 ieletje, wild ~ 192
ielke 194
 IEP 125
 iep 126
 iepenboom 126
 iepenteer 136
 igel 221, 231, 235
 igelbloem 231
 ijf 154
 ijlbloom 54
ijsbloemkes 240
 ijsbloempjes 240
 ijzerbloem 235, 254, 331
 ijzerknoop 170, 303
 ijzerknop 331
 ijzerkruid 255, 291, 331, 333
immergroen 198, 210
 impatience-tjes 206
impatienskes 206
in bloe staan 36
 in bloei staan 36
 in bloei zijn 36
 in bloeien staan 36
 in bloem staan 36
 in, daar zit scheut ~ 32
in de bloe staan 36
in de bloe zijn 36
 in de bloei staan 36
 in de bloei zijn 36
 in de bloeien staan 36
 in de bloem staan 37
 in de bloesem staan 37
 in, schot ~ zitten 42
 in volle bloei staan 36
 in volle bloei zijn 36
 in volle bloei 34
 in volle bloem staan 37
 in volle fleur staan 37
 in volle was zijn 37
 ingelegde (—) 360
 inhebben, de kreupel ~ 35
 inhebben, geen druif ~ 35
inkappel 93, 101
inkappelke 101
inkbeer 152
inkberenbos 153
inkbloem 233
inkbol 148
inkbolke 101
inkbolleke 101
 inkorten 110
inktappel 93, 101
 inktappeltje 101
 inktbeer 152
 inktberenbos 153
 inktbloem 233
 inktbol 101, 148
inktblolke 101
 inktbolletje 101
 inktnoot 101
 inneweggestoken (—) 360
 insnijden 110
 inzitten, de prat ~ 35
 inzitten, geen groei ~ 35
 inzitten, het kruid zit er in 35
 iris 349
 iris, gele ~ 349
 is zo kaal als een luis 55
 italiaander 117
 italiaanse populier 117, 118
 ittel 272
- J**
- jakobskruid 213
 jakobslander 192
 jakobsleier 192
 jan 167
 jansbloem 323
jansbloemke 242
 jansesbloem 302
 janskruid 212, 302
 janten 167
 jantenhaag 167
 jantenhout 167
 jantenplant 167
 jantjes 167
 jarige scheut 74
jasgat 62
jasklokske 194
 jasmijn 160, 161
jazebeer, wil ~ 157
jazeberen 133
jazebieke, wil ~ 157
 jels 105
 jemijn 160
 jenerbes 152
jenevel 152
jenevelbeerke 152
jenevelbes 152
 jenever 152
 jeneverbeer 152
jeneverbeerke 152
 jeneverbeertje 152
 JENEVERBES 151
 jeneverbes 152, 154
 jeneverbessenstruik 153
 jeneverbesstruik 153
jeneverbezeke 152
 jeneverbezie 152
 jeneverbezietje 152
 jeneverbezing 152
 jeneverbol 152
 jeneverboompje 153
 jeneverkral 152
 jeneverstruik 153
jenegrik 319
jeukbelleke 135
 jeukbelletjes 135
 jeuler 146
jeulerenboom 146
 jezusgras 223
 jezusjes-kruid 176
 jikkel 99
jikkelboom 99
jinster 168
 jodenbaard 301
 jodenoor 222, 258, 359
 jodenoren 361
 jodenvlees 359, 361, 363
 jokkel 99
 jong hout 66, 73
 JONGE BOOM 51
 JONGE DEN 88
 jonge loot 72
 jonge scheut 72
 jonge tak 73
 JONGE, TWIJG, ~ TAK 73
jonk hout 66
jonk loot 72
jonkerke 297
 jonkertje 297
 joodoor 359
joonheg 138
 jouwen 81
 jozemijn 160, 161
jroffelsnaal 160
 judasboom 108, 110
judaspennik 258
 JUDASPENNING 258

WLD III, 4.3

- judaspenning 258
 judoorn 168, 169
 juffer, spaanse ~ 54
 juffrouwen, stinkende ~ 297
 juin 184
 juinkers 225
 jun 184
 juzekeskruid 176
- K**
- kaad* 278
kaakvisten 121
kaakvitsen 121
 KAAL KNOPKRUID 245
 kaal worden 81
 kaal, een kale 54
 kaal, is zo ~ als een luis 55
 kaam 358
 kaarddissel 278
 kaarddistel 278
 kaarde 278
 KAARDENBOL 278
 kaardenbol 198, 278, 281
 kaardendistel 278
 kaars 265, 266, 341, 342
 kaars, gele ~ 266
 kaars, grote ~ 266
 kaarsden 96
 kaarsenbloem 265
 kaarsjespoes 92
kaarskespoes 92
 kaas 51, 218
 kaas, duivelse ~ 359
 kaasbloem 242, 323
kaasbloemeke 242
 kaasbloemetje 242
kaasbloemke 242
 kaasje 218, 277
 kaasjekruid 246
 KAASJESKRUID 276
 kaasjeskruid 277, 298
 kaasjeskruid, groot ~ 277
 kaasjeskruid, klein ~ 277
 kaasjeskruidje 277
kaaske 218, 277
kaaskekruid 277, 298
kaaskekruid, groot ~ 277
kaaskekruid, klein ~ 277
kaaskekruidje 277
 kaaskop 360
 kaaskruid 277
 kaaskruidje 277
 kaasmop 360
kaats 342
 kaddel 115
 kakenpoot 250
 kakenspijs 83
- kalbaske* 259
 kale boom 54
 kale juffer 281
 kale knot 111
 kalebasje 259
 kalen 81
 kalernoel 172
 kalfkruid 207
 kalfskruid 207
 kalfspoot 343
 kalfstong 222
 kalishout, wild ~ 207
 kalle 110
kalle 340
 kallen 81, 88
 KALMOES 319
 kalverblad 222
 kalverblader 222
 kalverblaren 222
 kalverbloem 323
 kalvermuil 280
 kalvermuiltje 280
 kalvertong 334
 kalverwortel 334
 kam 191, 279
 kamdistel 279
kamferfoelie 198
kamilje 243
kamilkes 243
 kamilkruid 246
 kamille 243, 246, 324, 338
 KAMILLE (ALG.) 242
 kamille (dim.) 243
 kamille, gele ~ 244
 kamille, roomse ~ 244
 kamille, stinkende ~ 244
 kamille, valse ~ 244
 kamille, wilde ~ 243
 kamillebloem 243
kamillebloemkes 243
 kamillebloemetje 243
 kamillebloemetje, geel ~ 244
kamillebloemkes 243
 kamillebloempje 246
kamillie 243
kamkesvaam 191
kammeke 191
kammekes 189, 191
 kammen 90, 260
 kammetje 191, 344
 kammetjes 189, 191
 kammetjesvaam 191
kamp 191, 279
 KAMPERFOELIE 198
 kamperfoelie 198
kamperfoelie 359
 kamperfoelie, wilde ~ 198
 kampernaal 172
- kampernoel 359
 kampernoelenhaag 172
 kampernoeletje 359
 kampernoelie 172, 359
 kampernoelie, slechte ~ 360
kampernulleke 359
 kamvaren 191
 kanariekruid 213
 kanarietje 329
kandaalse boom 120
kandaalse populier 120
kandaalse, zwarte ~ 118
kanebezie 136
kaneelkes 160
 kaneeltje 160
kanekul 135
kanenkul 172
 kanker 306, 307
 kankerbloem 233, 238
 kankerbussen 238
 kankerd 307
 kankerknop 68
kankernol 171
kannadaal 119
kannendaal 117, 118, 119
kannendaalder 120
kannendaalse boom 117, 120
kannendaalse populier 118
kannendaar 117
kannendas 117
kanstaljeleboom 125
kanstaljelt 125
kanstanjel 125
 kant 189
kapernaal 172
 kapot 187
 kapot gaan 43
 kapotte boom 54
 kapotte tak 77
 kappen 110
 kapper 294
 kappertjes 206
 kapruin 78, 79
 kapucijners 299
 kardinaalshoed 179
 KARDINAALSMUTS 178
 kardinaalsmuts 179
 kardoen 314
kardong 314
 karmille 244, 291
 karmillebloem 244
 karneeltje 160
 karneeltjesboom 160
karstai 125
karstaaieboom 125
karstaain 125
karstaan 125
karstanel 125

- karstang* 125
karstangel 125
karstanje 124
karstanjel 125
karstanjel, wilde ~ 125
karstanjelboom 125
karstanjeboom 125
karstanjelt 125
karstawel 125
kas 74
kastaai 125
kastaai 125
kastaaieboom 125
kastaaiel 125
kastaainel 125
kastaaen 125
kastaaen 125
kastaling 125
kastandel 125
kastanel 125
kastang 125
kastangel 125
kastanje 124
 KASTANJE, PAARDEKASTANJE, ~ 124
 KASTANJE, TAMME ~ 88
kastanje, wilde ~ 125
 KASTANJEBLAD 88
kastanjeboom 125
 KASTANJEDOP 88
kastanjel 125
kastanjel, wilde ~ 125
kastanjelboom 125
kastanjelenboom 125
kastanjelt 125
kat 92, 115
katje 115
katje-knoop 115
katje-miempje 115
katjes 167, 170
katjeswilg 108
katke, 115
katrienenwiel 321
katrienke 323
katrientje 323
katsekruid 307
katsenkruid 331
katsje 115
katsje-knoop 115
katsje-miemke 115
katske 115
 KATTEDOORN 169
kattedoorn 168, 169
katteke 115
kattekervel 299
kattekoes 115
kattekouts 218
 KATTEKRUID 307
kattekruid 246, 298, 307, 326, 331
kattekruid, wild ~ 307
kattel 92, 115
kattemiesje 115
kattemieske 115
kattenkaas 218, 277, 360
kattenkaasje 277
kattenkaasje, klein ~ 277
kattenkaasjeskruid 277
kattenkaaske 277
kattenkaaske, klein ~ 277
kattenkaaskekruid 277
kattenkazenkruid 277, 298
kattenkazenstruik 294
kattenklont 218
kattenkop 265, 266
kattenpis 331
kattenstaar 345
 KATTENSTAART 331
kattenstaart 257, 284, 287, 294, 307, 331, 341, 343, 345
kattenstaat 284, 307, 345
kattenstaats 284, 331, 345
kattenstoets 284
kattenstots 284, 331, 345
kattestekel 169
kavermuil 280
kavermuilke 280
kazen, oude ~ 360
kazenkruid 246
kazia 127
keen 39
keen 66
keer 40, 68
keer 66
keerhout 66
keerts 266
keesbloem 202
keest 40
keets 265
keets, geel ~ 266
kegel 92
keizer 92
kekenvlees 360
kelderhandje 129
kelk 48, 182, 233
kelkbloemetje 161
kelken 279
kelle 48
kelver 254
kelver, dolle ~ 253
kelver, vergiftige ~ 253
kelver, wilde ~ 253, 299
kelver, witte ~ 253
kemen 38
kemp, wilde ~ 271
kemperbloemetje 194
kemperbloemke 194
kemperkesbloemke 194
kempertjesbloemetje 194
kempnetel 271
kenen 38
kenjoel 171
kennep, wilde ~ 271
kenoelje 171
keren 41
kerfjeskruid 248
kerfkeskruid 248
kerjoelje 171
kerkbloem 160, 297
kerkennetel 218
kerkensleutel 213, 217, 302
kerkensleutelke 217, 323
kerkensleuteltje 217, 323
kerkensleuter 217
kerkensneutel 217
kerkfluiten 218
kerkhofboom 154
kerksleutel 217, 323
kerksleutelke 195, 217
kerksleuteltje 195, 217
kerksleuter 217
kerksleuterke 217
kerkwas 182
kermil 244, 291
kermillebloem 244
kermisbloem 160, 321, 323
kermisbloemetje 242
kermisgast 311, 337
kermisgasten 311
kermiskersje 141
kermiswortel 319
kern 66, 141
kerneelke 160
kerneelkesboom 160
kerneik 99
kernholt 66
 KERNHOUT 66
kernhout 66
kernoel 171
kernoeleke 171
kernoelestruik 171
kernoeletje 171
kernoetske 172
kernoffel 172, 297
kernolf 172
kernonkel 360
kers 148, 354
kers, amerikaanse ~ 145
kers, vrucht der dolle ~ 158
kers, wilde ~ 150
kers, zwarte ~ 148
kersboom 89
kersden 89
kersenboom 89, 118

- kersendoorn, rode ~ 139
 kersendoorn, witte ~ 139
 kershout 147
 kersje 141
 kersje, wild ~ 152
 kersjes 260
 kersjes, rode ~ 141
 kersjes, vergiftigde ~ 263
 kersjeskruid 263
kerske, wild ~ 152
kerskes, roo ~ 141
 kerstboom 89, 96
 kerstden 89, 96
 kerstgroen 201
 kerstonzeleboom 88
 kervel 253, 299
 KERVEL, DOLLE ~ 252
 kervel, dolle ~ 253
 kervel, rode ~ 254
 kervel, vergiftige ~ 253
 kervel, wilde ~ 253, 299
 kervel, witte ~ 253
 kesemen 38
keskes 260
 ketenbloem 238
 ketenkruid 238
 ketsbloem 238
 ketserd 174
 ketskruid 238
 ketsstok 238
 kettelbloem 238
 kettenbloem 237
 kettenkruid 238
 kettenstruik 238
 ketting 237
 kettingbloem 237
 kettingpol 239
kettingsalaat 239
 kettingsalade 239
 kettingstruik 237
 keukenblad 353
 keukenblader 227, 353
 keukenbloem 352, 353
 keulderenteulder 139
 keum 358
 kiekenmuur 229
 KIEM 39
 kiem 39
 KIEMEN 37
 kiemen 38, 39
kiemke 39
 kiempje 39
 kiemen 38
 kiesnetel 269
 kiets 57
 kievererhaag 166
 kievitsbel 336
 kievitsbloem 336
 kikkelmuisje 220
kikkelmuske 220
 kindje-roer-me-niet 206
kindjeroermichnie 206
 kits 67
 kjuller 131, 147
klabbeshout 147
 klad 273
 klap 232
 klapbushout 147
 KLAPROOS 231
 klaproos 135, 232, 233
 klaproos, blauwe ~ 234
 klaproos, grote ~ 234
 klaproos, rode ~ 232
 klaproos, witte ~ 234
 klateraar 121
 klaterbeel 117, 120, 121
 klaterboom 120
 klater-es 121, 122
 klaterhout 121
klaterwij 108
 klaterwijde 108
 klatsbal 174
 klatsballetje 174
 klatsbol 174
 klatschmohn (du.) 233
klatsmohnd 233
 klatspijperhout 147
 klatsroos 233, 234
 klattenklaas 218
 klaver 220
 klaver, witte ~ 220
 klaverbloem 248
 KLAVERVRETER 306
 klavervreter 307
 KLAVERZURING 219
 klaverzuring 219
 klaverzuring, witte ~ 219
 kledderplant 31
 klee 220
 klee, wilde ~ 220
 klee, witte ~ 220
 kleeft 273
 KLEEFKRUID 272
 kleeftkruid 273
 kleeftkruidje 206
 kleeftpleister 311
kleeke 220
 kleetje 220
 kleewolf 307
klei hoefblad 213
 klein druifje 196
klein druifke(s) 196
 KLEIN HOEFBLAD 213
 klein hoefblad 213
 klein kaasjeskruid 277
klein kaasjeskruid 277
 klein kattenkaasje 277
klein kattenkaasje 277
 klein pisbloemetje 295
klein pisbloemke 295
 klein pispotje 295
 kleine berwinde 295
kleine berwing 295
 kleine gouwe 202
 kleine klis 273
 kleine maagdenpalm 210
 kleine noot 165
 kleine pimpernel 303
 kleine pispot 295
 kleine ratelaar 329
 kleinwortelen 61
 kleis 277
kleng noot 165
 klet 273
 klettenkruid 273
 klettingbloem 238
 klever 198
 klibber 83
 klie 100
 kliester 184
klijnsterbeer 150, 153
klijnsterberenbos 150
 klijsper 47
 klijnsterbeer 141, 149, 150, 153
 klijnsterberenbos 150
 klijnsterbezie 150
 klimbloem 293
 KLIMOP 197
 klimop 196, 197, 293, 297, 318
 klimop, rode ~ 318
 klimopbloem 293
 klimot 293
 KLIMPLANT 31
 klimplant 293, 295
 klimwinde 293
 klis 83, 85, 93, 273, 311
 klis, donzige ~ 311
 klis, kleine ~ 273
 klisknots 93
 klissenstruik 311
 klist 311, 337
 KLT 310
 klit 83, 212, 273, 279, 311
 klitkruid 273, 311
 klits 273, 311
 klitser 311
 klitsers 273
 klitteklat 218
 klitwortel 273, 311
 klok 182
 klokje 194, 219, 293, 295, 309, 323, 336

- KLOKJE (ALG.)** 308
 klokje, blauw ~ 309, 310
 klokje, groot ~ 310
 klokjes 203
 klokjesbloem 309
 klokjesbloem, blauwe ~ 309
KLOKJESGENTIAAN 336
 klokjesgentiaan 336
 klokjeshei 336
 klokjeswinde 293
 klokkebaas 157
 klokken 137, 195, 284
 klokkenspijs 83
klokkes 195, 203
klokske 194, 295, 309, 323, 336
klokske, blauw ~ 309, 310
klokske, groot ~ 310
klokskes 203, 309
klokskesbloem 309
klokskesbloem, blauw ~ 309
klokskeshei 336
 klomp 64
 klompenhout 107, 121
 klompenpin 129
 klompenpinnenhout 173
 kloof 59
 klos 63, 64
 klosseklat 218
 klot 61, 63, 95
 klotsbeer 141, 148, 173
 klotsberenboom 173
 klotsberenstruik 147
 klotsbes 174
 klotsbezie 174
 klotsboom 147
 klotsenboom 147
 klotsenbos 147
 klotsenhout 147
 klotsenstruik 147
 klotshout 147
 klotshoutenboom 147
 klotteklot 218
 kluisterbeer 150
 kluit 64
kluppel 74
kluppelke 92
 kluppeltje 92
 knaak 68
 knaar 58, 95
 knab 64
 knabbenhout 147
 knabbenhoutenstruik 147
 knabbussenhout 147
 knabhout 147
 knabspuitenhout 147
 knabtoetenstruik 147
 knade 67
knakbolleke 174
knakbollekesstruik 175
 knakbolletje 174
 knakbolletjesstruik 175
 knakker 141, 148, 174
 knakkerd 174
 knakkerstruik 175
 knakkertje 174
 knapbes 174
 knapper 174
 knapperd 212, 221, 303
 knappertje 174
 knapwortel 214
 knar 67
kneepke 174
kneperke 174
 knetser 174
 knetserd 174
 knetsertje 174
 knies 68
knijnenbekske 280
knijnenmulke 280
knijnsblaar 239
knijnsvoer 239
 knikkertje 174
 knipje 174
 knipper 174
 knippertje 174
 knisperzaad 338
knitsappelke 174
 knitsappeltje 174
 knobel 67
 knoel 67, 171
knoelie 171
 knoep 184
 knoepgras 224
 knoer 45, 67
 knoerel 171
 knoereltje 171
knoeretje 171
 knoert 67
knoes 67, 74, 111, 113
 knoespel 67
KNOEST 67
 knoest 55, 61, 67, 74, 110, 111, 113
 knoestwortel 64
knoeswottel 64
 knokkert 184
 knol 61, 184
knolke 184
 knolletje 184
 knolvoet 61
 knook 68
 knoop 48, 68, 69
 knoop (mv.) 48
 knoopgras 224, 287
 knoopje 48, 244
 knoopjes 245, 246, 338
 knoopjesbloem 247
 knoopjeskruid 245, 274, 331, 338
knoopke 48
knoopke(s) 245
knoopkes 338
knoopkesbloem 247
knoopkeskruid 331, 338
KNOOPKRUID 331
 knoopkruid 245, 331
 knoot 110, 111
 knop 47, 48, 68, 69, 70, 92
 knop (mv.) 47
 knop, gemengde ~ 69
 knop, slapende ~ 70
KNOP WAARUIT EEN TWIJG GROEIT 69
 knopel 48
 knopen 331
 knopenknopje 48
knopenknopke 48
KNOPHERIK 221
 knophering 257
 knopje 47, 93
knopke 47, 93
knopke(s) 244
 knopkruid 245
KNOPKRUID, KAAL ~ 245
 knoplis 346
 knoppel 69
 knoppen (mv.) 47
 knoppershoutbeer 153
 knopzemp 257
 knor 63, 64, 113
 knorvel 64, 67
 knot scheren 110
 knot 111, 113
 knots 58, 67, 110, 111, 113
 knotten 110
KNOTTEN VAN WILGEN 110
knotwij 109, 111
 knotwijde 109, 111
 knotwilg 108, 111, 113
KNOTWILG, STAM VAN DE ~ 111
KNOTWILG, STRONK VAN DE ~ 112
 knupertjes 283
 knuppel 56
 knuppel uit de heg 56
 knuppelbloem 331
 kobbel 165
 koebaard 292
 koebloem 238, 320, 323
 koebloemetje 242
koebloemke 242
 koedemen 198

- koedemmen 302
 koeg 150
 koegras 299
 koeienogen 231
 koeiensmoel 280
 koekbloempje 218
 koekeesje 233
koekeske 233
 koekeloerenspijs 83
 koekenbloem 218, 297, 320
koekenbloemke 218
 koekenbloempje 218
koekenoel 171
 koekenoen 172
 koekensbloem 218
koekensbloemke 218
 koekensbloempje 218
koekenschotelke 218
 koekenschotelkje 218
 koekenslijm 83, 84
 koekenstront 84
 koekenwelle 141
koekernoel 171
koekernoelke 172
koekernoelie 171
koekernoelke 172
koekernolke 172
 koekertenbloem 320, 323
 koekesbloem 320
 koekezenspijs 83
 koekje 277
 koekjeskruid 277
koekoe 320
 koekoefenstront 83
 koekoek 84, 233, 320
 koekoekbloem 233, 320
koekoekbloem 320
 koekoekenei 281
 koekoekenspijs 83
 koekoekenstront 83, 84
 KOEKOESBLOEM 320
 koekoeksbloem 218, 233, 289, 290, 320, 321, 323, 344
 koekoeksbloem, echte ~ 320
koekoeksbloemke 320
 koekoeksbloempje 320
 koekoeksklaver 220
 koekoeksklee 220
 koekoeksklokje 290, 308
 koekoekslolie 289
 koekoeksslijm 84
 koekoeksspij 83
 koekoeksspijs 83, 84
 koekoeksstront 83
 koekoekstuit 320
 koekoekszever 45, 83, 84
 koekruid 238
koekske 277
koekskeskruid 277
 koelenkluppel 341
koelenkluppelke 342
 koelenkluppeltje 342
 koemuil 244, 323
 koemuilen 209
 koenjel 306
 koe-oog 238, 323
 koeoog 244
koepwij 109, 111
 koepwijde 109, 111
 koetetten 302, 361
 koe-veest 365
 koevis 360
 koffiebloem 338
 koffieboon 338
 koffieboonwolfsmelk 276
 koffiekruid 349
 kojefooi 83, 84
 kok 110, 112
kokenblaar 227
 kokkelkoren 153
 kokkenslijm 84
kokkernoel 171
kokkernoelie 171
kokkernol 137
 kol 232, 234, 235, 353
 kol, blauwe ~ 235
 kolbloem 232, 234
 kolbloem, blauwe ~ 235
 kolbloem, dubbele ~ 234
 kolbloem, rode ~ 232, 234
 kolfsriet 341
 kolk 353
 kolle 232
 kolleblad 353
 kolleblader 353
 kollebloem 232, 234, 352, 353
 kollebloem, rode ~ 232
 kollefonter 83
 kolsbloem 232
 koltsbuisenhout 147
 komkommerkruid 264
 komkommerplant 264
 komkommerplantje 264
kompernoel 171
kompernoelie 171
 konijndistel 314
 konijneblader 227
 konijnekool 314
 konijnekruid 314
 konijnenbekje 280
 konijnenmuiltje 280
 konijnenstuitje 280
konijnesalaat 314
 konijnesalade 314
 konijnsblader 239
konijnsalaat 314
 konijnsalade 314
 konijnsvoer 239, 314
 koning 60
 koningin der wei 333
 KONINGSKAARS 265
 koningskaars 265
koningskeerts 265
koningskees 265
koningskeets 265
 koningskruid 265
 koningsvaren 190
 koningtoorts 265
konkerboelje 171
konkermoelie 171
 konkernoel 153
 konkernoelje 171
 konkernol 137, 171
konkernolke 172
 konkernollenstruik 172
 konkernolletje 172
 konkernullenspenderik 147
 konkernullenstruik 147
 konkertroel 172
konsternoelie 171
 kont 58, 62, 64
 koolzaad 258
koonbloem 234
 koorddanser 199
 koot 53
 kop 45, 57, 58, 78, 109, 111
 kop, bovenste ~ 57
 kopboom 111
 kop-eik 109
 kopeik 99
 koperknoop 247
 kop-es 109, 121
 kopje 57
kopke 57
 kopoog 48
 koppen 39, 110
kopwij 109, 111
 kopwijde 109, 111, 113
kopwije 111, 113
 kopwilg 109
 koren, wild ~ 286
 KORENBLOEM 234
 korenbloem 232, 234, 295, 323, 331
 korenbloem, blauwe ~ 235
 korenbloem, flette ~ 331
 korenbloem, rode ~ 232
 korenbloem, valse ~ 231, 331
korenbloemke 232
 korenbloempje 232
 korenroos 232
 korentjeskruid 229

- korenvlam 231
korfwij 107
 korfwijde 107
 KORNOELJE (ALG.) 170
 kornoelje 141, 171
 KORNOELJESOORTEN 129
 kornoeljestruik 171
 kornoeltje (dim.) 171
 kornoets 172
 kornoetsje 172
 korstmosbloem 201
 kort houwen 110
 KORTE DIKKE WORTEL 61
 korten 110
 kotbloem 232
 kottebloem 232
 kousje 329
kouske 329
 kouwe 353
kraabloempke 242
kraaenpoot 250
kraaenpoot 252
kraaenteen 250
 kraag 45
 kraagspoot 251
 kraaiappel 101
 kraaibekken 133
 kraaibloemetje 242
 kraaielook 225
 kraaienpoot 202, 214, 250,
 251, 252, 298
 kraaienteen 250
 kraaienvoet 251
 kraailook 225
 kraaipoot 214, 250, 251, 252
 kraaivoet 221, 251, 252
 kraakbes 174
kraapoot 250, 251, 252
kraa-poot 252
kraavoes 251
kraavoet 251
kraavos 252
 kraker 174
 krakkebes 159
 krakkebins 157
 krakkehei 304
 kral 85, 141, 148, 150
 kral, dorre ~ 141
 kral, vergiftige ~ 86
 krallen 263
 krallen, zwarte ~ 263
 krallenbeer 150
 krallenhout 150
 kralletje 141
 kralskruid 263
 krammeskers 150
 krampkruid 239
 kranenburgse bloemen 257
 kranke boom 54
 kransbeer 150
 kransbloem 323
krastanjel 125
 krats 279
 kratsch-roos 233
 krauwbloem 238
 krauwenpoot 251
 kravel 148
 krekkebaas 157
 krekkebeer 157
 krekkebezie 157
 krellekol 232
krenoelje 171
 kretje 360
 kretsje 360
 kretsjeskruid 274
kretskeskruid 274
 kreupel 35
 kreupel, de ~ inhebben 35
kreupelholt 86
kreupelholts 86
 KREUPELHOUT 86
 kreupelhout 86
 kreuperhout 86
 kriek 141, 142, 144, 152
 kriek, wilde ~ 143
 kriekel 142, 144, 152
 kriekelen 133
 kriekelenstruik 143
 krielpruim 142
 krielpruimpje 143
 kriekenboom 142
 kriekenhaag 142
 kriekenstruik 142
 kriekje 152
kriekske 152
 krijgen, het heeft een scheur
 gekregen 34
 krijgen, kroon ~ 69
 krijgen, lopers ~ 40
 krijgen, loten ~ 40, 69
 krijgen, nieuwe scheut ~ 69
 krijgen, oog (mv.) ~ 69
 krijgen, rend ~ 41
 krijgen, scheut (mv.) ~ 69
 krijgen, scheuten ~ 40
 krijgen, spint ~ 41
 krijgen, tak (mv.) ~ 69
 KRIJGEN, TAKKEN ~ 69
 krijgen, takken ~ 69
 krijgen, takker (mv.) ~ 69
 krijgen, uitlopers ~ 40, 69
 krijgen, vruchten ~ 41
 krijgen, waterscheuten ~ 40
 krijgen, wilde scheuten ~ 40
 krijgen, zaad ~ 42
 kroddelenkaas 358, 359, 361,
 362, 363, 364, 365
 kroddelenstoel 359
kroelje 171
 kroepgras 283
 kroeshei 283
 kroezel 172
 kroezel, zwarte ~ 152
 kroezelbeer 172
 krokkebaas 157
 krokkebeer 157
 krokkebes 157
 krokkebezie 157
 krokus 195
 kromhout 164
 KROMME BOOM 51
 kromme peterselie 254
 kronkelboom 164
 kronkelnol 172
 kroon krijgen 69
 kroon 78, 79
 kroonbloem 233
 kroongewas 78
 kroonwortelen 61
 kroos 354
 kroost 355
 krop 48, 78, 79
 krop-es 109
 kropolm 126
kropwij 109
 kropwijde 109
 krot 33
 krots 33
krotsenhout 147
 kruid 80, 291
 KRUID (ALG.) 31
 kruid, het ~ zit er in 35
kruid, schelle ~ 298
 kruid, smerig ~ 263
kruid, stinkend ~ 298
 kruiden 160
 kruidhout 179
 kruidje-door-de-tuin 214
 kruidjesbloem 307
 kruidkers 259
 kruidkoek 239, 314
 kruidkoekbloem 238
 kruidnagel 139, 160, 214
 kruidnagelbloem 160
 kruidnagelboom 160
kruidnagelboomke 160
 kruidnagelboompje 160
kruidnagelke 160
 kruidnageltje 160
 kruidoorns 324
 KRUIDVLIER 129
 kruidwijn met els 255
 kruidwijn 247
 KRUIDWIS 181

WLD III, 4.3

- kruidwis 184, 201, 219, 244,
247, 249, 255, 258, 324
kruidwis, maria ~ 249
kruidwisbloem 247
kruidwisplant 255
kruin 57, 78, 79
kruinagel 160
kruinke 79
kruinrand 79
kruintje 79
kruip 267
kruip door de tuin 266
KRUIPENDE BOTERBLOEM 251
kruipende boterbloem 251,
252
kruipende, wilde ~ 202
KRUIPGEWAS 31
kruipgroen 31, 198
kruipt door de haag 267
kruipwij 108
kruipwijde 108
kruipwilg 108
kruisbezelaar 179
kruisblad 212, 275
KRUISBLADIGE WOLFSMELK
275
kruisbloem 160, 228, 233,
235
kruisbloemenstruik 160
kruisden 89, 96
kruisjesbloem 233
kruisjesbloemen 234
kruisjeshout 179
kruisjeskruid 212, 229, 246
kruiskenshout 179
kruiskesbloem 233
kruiskeskruid 212
KRUISKRUID 212
kruiskruid 212, 246
kruiskruidje 212
kruiswortel 212
kruitsblad 212, 275
kruitsbloem 160, 228
kruitsbloemenstruik 160
kruitsden 89, 96
kruitskeskruid 212
kruitskruid 212
kruitskruidje 212
KRUIZEMUNT 221
kruizenmuntje 330
kruk 230
krukbloem 230, 235
krukkelbloem 230
krukken 224, 230
krukkenbloem 230
kruppel 54
kuif 184, 343, 347
kuif bloemen 184
kuifje 281
kuil 77
kuilbloem 353
kuis 341
kwade mier 262
kwade muur 262
kwakel 92
kwakertje 281
kwas 68
kwast 68
kwee 144, 172
kweedoorn 172
KWEEK 286
kweek 229, 286
kweekgras 286
kweepsel 76
kweerwortelen 60
kweestruik 143
kweken 41
kwekkertenbloem 353
kwelen 31
kwelend 35
kwendel 306
kwijnen 35
KWIJNEN VAN EEN PLANT 31
kwispel 76, 104
kwispelke 115
kwispeltje 115
- L
- laak 56
lachschaal 263
laden 41
laken, golden ~ 297
lamhandje 322
lammenstaart 221, 284
lammerkensblaren 265, 266
lammerkensoren 265, 266
lammerstaart 161
lammerstaat 161
lammertenstaart 161
lammetjesblaren 265, 266
lammetjesoren 265, 266
lampenborstel 341
lampenkruid 341
lampenpoetser 341, 342
lampenveger 341, 342
LAMPIONPLANT 221
lampje 93
lampke 93
LAMSOOR 319
landdistel 314
lang geerd 53
lang leentje 53
lange bladeren 120
lange boom 53
LANGE DUNNE BOOM 53
lange dunne boom 53
LANGE DUNNE TAK 75
lange dunne tak 75
lange gard 53, 75
lange geerd 75
lange piemel 53
lange sliet 53
lange tak 75
lange vits 75
lange wits 75
langer, wie ~ wie lieverke
216
langer, wie ~ wie lievertje
216
lantaarntje 328
lanteerke 328
lanteernke 328
larik 97
lariks 97
laris 97
lark 97
larks 97
läufer (du.) 198
ledderkruid 260
leerlauw 196
LEEUWENBEK 279
leeuwenbek 267, 279
leeuwenbek, grote ~ 279
leeuwenbekje 279
leeuwenbekske 279
leeuwenmuil 279
leeuwenmuilke 280
leeuwenmuiltje 280
legistrum 176
leiding 293, 318
leien (mv.) 46
leier 201
leiertje 31
leirank 196, 293
leiwortels 61
lelie 349
lelieke-van-dalen 193
leliën 161
lelietje 193
lelietje-der-dalen 193
LELIETJE-VAN-DALEN 193
lelietje-van-dalen 193
lelie-van-dalen 193
lepelblad 339
lepelboom 123
lepelenhout 123
lepelenhouts 123
lepelhout 123
lepelke 194
lepelkes 339
lepelkeskruid 194, 259
lepeltje 194

- lepeltjes 339
 lepeltjeskruid 194, 259
 leps 186
lepsz 186
 leseik 99
 leut 65
 leven, het - 33, 66
levenbek 279
levenbekske 279
levenmuil 279
levenmuilke 280
 leverbloem 161
 LEVERBLOEMPJE 189
 leverkruid 206
levemuilke 280
 levermuiltje 280
 leversbloem 161
 levertenbloem 161
 levesbloem 161
levvrouwwebeerke 322
levrouwwebedstro 322
 liaan 196
liefvrouwbloemke 335
liefvrouwbloemke 335
 LIESGRAS 319
 liesje, vlijtig ~ 206
 liest 338
 lieveherehandje 322
 lieveherehennetjes 212
 lieveherekruid 223
lieverke, wie langer wie ~
 216
lievertje, wie langer wie ~
 216
 lievevrouw 255
lievevrouwbedstro 211
lievevrouwbloemke 335
 lievevrouwdissel 314
 LIEVEVROUWEBEDSTRO 211
 lievevrouwwebedstro 211, 219,
 322
 lievevrouwweertje 322
 lievevrouwbloem 212
lievevrouwbloemke 335
 lievevrouwbloempje 209,
 335
lievevrouwblomke 209
 lievevrouwhandje 322
 lievevrouwhandjes 218
 lievevrouwehennetjes 198
 lievevrouwehennetjes 212
 lievevrouwen 212
lievevrouweschoenke 322
 lievevrouweschoentje 322
 lievevrouweteentje 322
 lievevrouwsbloem 322
 lievrouwehandjes 289
lievrouweschoenke 322
- ligholt* 86
 lighout 86
 LIGUSTER 176
 liguster 176
 ligusterheg 176
 ligusterstruik 167
 ligustrum 176
 lijn 83, 84
lijmballeke 93
 lijmballetje 93
 lijnen 294
 lijster 150
 lijsterbeer 150, 153
 lijsterberenboom 151
 lijsterberenstruik 151
 LIJSTERBES 149
 lijsterbes 141, 150, 153
 lijsterbesje 153
lijsterbeske 153
 lijsterbessenstruik 151
 lijsterbezie 150
 lijsterboom 151, 153
 lijsterkaarsje 141
 lijsterkers 150
 lijsterkral 150
 lijsterkrallenboom 151
 lijsterstruik 151
 lilak 161
 lilas (fr.) 161
 lilasbloem 161
lilje 349
 lin 123
 LINDE 123
 linde 123
 LINDEBLAD 88
 LINDEBLOESEM 88
 lindeboom 123
lindj 123
lindjeboom 123
lineboom 123
ling 123
lingeboom 123
linj 123
linjeboom 123
linneboom 123
 lint, engels ~ 348
 lis 219, 294, 333, 338, 340,
 343, 346, 349, 353
 LIS (ALG.) 348
 lis, blauwe ~ 349
 lis, duitse ~ 349
 lis, gele ~ 349
 lis, wilde ~ 349
 lisbloem 349
lisbloem 349
lisbloem, geel ~ 349
 lisbloem, gele ~ 349
 LISDODDE 340
- lisdodde 340, 343
 LISDODDE, AAR VAN DE ~ 342
 lisgras 349
 liskaars 342
liskaats 342
 lisplant 349
 lispoes 342
livreidissel 314
 lok 347
 lokenpijpje 40
lokenpijpke 40
loo 65
 LOOF 80
 loof 78, 79, 80, 300
 loofblad 49
 LOOFBOMEN (ALG.) 88
 loog 65
 looi 45, 65
 looisel 65
 looit 65
 look 300
 lookbloem 225
 loopwortelen 61
 loot 40, 42, 69, 70, 72, 74,
 76
loot 65
 loot, jonge ~ 72
loot, jonk ~ 72
 LOOT, NIEUW UITGELOPEN
 TWIJGJE 72
 loot, nieuwe ~ 72
 LOOT UIT SLAPEND OOG 70
 loot, valse ~ 70
 lootje 72, 92
loow 65
 lopen 38
 lopers krijgen 40
 lopertje 294
 LORK 97
 lork 97
 loten gooien 40
 loten krijgen 40, 69
 lotsoor 227
 lover 80
luchterke 328
 luchttertje 328
 luis 337
 luis, is zo kaal als een ~ 55
 luisbezie 137
 luisbloem 238, 321
 luiskruid 169
 luizekruid 169
 lusgras 192
 luus 340, 343, 344, 349
 luus, gele ~ 349
 luus, zaadkop van de ~ 343
 luusbloem 340, 349, 351,
 353

WLD III, 4.3

luusbloem, blauwe ~ 349
 luusbloem, gele ~ 349
 luusel 340, 343
 luuskluppel 340

M

maagdenbeer 158
 maagdenkaars 265, 266
 MAAGDENPALM 210
 maagdenpalm 167, 176, 210
 maagdenpalm, kleine ~ 210
 maan, rode ~ 233
 maandroos 135
 maankop 233
 maanzaad, blauw ~ 234
 maartak 199
 maartbloem 316
maarts vioolke 216
 maarts viooltje 216
 maartsster 316
maartvioolke 214
 maartviooltje 214
mabert 156
 madelein 219
 madelief, grote ~ 240
 madelief, grote ~ 324
 MADELIEFJE 240
 madeliefje 240
madeliefke 240
 mager 35
mager manke 259
mager manneke 259
 mager mannetje 259
magriet 323
magrietje 242
 maken, scheut (mv.) ~ 69
 maken, scheuten ~ 40
 maken, vrucht ~ 41
 malbeer 156
 malber 156
 malbert 156
 malf 277
 malle willemkruid 264
 malmer 158
 malmert 157
 malom 291
 malrove 277
 mals 34
 malsbeer 156
 mamer, wilde ~ 152
 mampert 153
mandelwij 107
 mandelwijde 107
 mandstenen 107
manke, mager ~ 259
manneke, mager ~ 259
 mannetje, mager ~ 259

mannetjeswortel 199
mansjeswortel 199
 marbel 156, 158
 marbelt 153, 156
 marber 156
 MARETAK 199
 maretak 199
 maretakje 199
maretakske 199
 MARGRIET 323
 margriet 242, 323
 margriet, gele ~ 325
 margriet, wilde ~ 244, 246
margrieteke 242
 margrietje 242, 323
 maria kruidwis 249
 mariabloem 323
 mariabloemetje 242
mariabloemke 242
 mariabloempje 202
 mariëntak 200
 MARJOLEIN 219
 marjolein 219
 marmel 156
 marmelt 156, 158
 marmer 157
 marmol 158
 marnas 263
 marnetak 200
masbeer 156
 mastappel 91
 mater 244, 245
 matersknoop 247
meel 290
meel, wilde ~ 291
 meelappeltje 140
 meelbeer 141
meelbeerkesstruik 139
 meelbeertje 141
 meelbeertjesstruik 139
 MEELDAUW 357
 MEELDRAAD 181
 meelzaadje 241
 meelzoetje 241, 324
meer 229, 301
 meerhoedje 241
 meermin 295
 meervin 295
 meerzoetje 241
 meeskruid 291
 meet 344
 mei 74, 78, 104, 110, 184
 meiblad 49
 meibloem 139, 160, 192,
 194, 238, 323
meibloemeke 194
 meibloemetje 194
meibloemke 192, 194, 241

meibloempje 192, 241
meibloempke 241
 meiboom 104, 108, 160
 meibottel 360, 361
meidoon 137
meidoonstruik 138
meidoorke 138
 MEIDOORN 137
 meidoorn 137, 143
 MEIDOORN, HAAGAPPEL,
 VRUCHT VAN DE ~ 139
 meidoornbes 141
 meidoornstruik 138
 meidoortje 138
 meiebloemetje 242
meiebloemke 242
 meizeoetje 241
 meihodje 241
 meihutje 219
 meijoodje 194
meike 184
 meikevertenhaag 166
 meiklokje 194, 195, 241
meiklokske 194
 meikoetsje 241
 meikruid 212
 meikruidje 212
 meiloot 72
 meimorkel 360
 meiroos 135, 139
 meiroosje 135
 MEISCHEUT 31
 meisjes, beschaamde ~ 203
 meisjots 241
 meisleutel 218
 meitje 184, 194
 meizoen 240
 meizoentje 240
 meizoet 241
meizoeteke 240
 meizoetje 194, 240
mejeke 194
mel 282
 mel 290
 mel, brede ~ 291
 mel, wilde ~ 291
meld 282
 MELDE 281
 melde 282, 290
 melde, wilde ~ 290
 meldekruid 290
 meldemoes 282
 meldestam 290
 mele 274
mele 290
melemoos 282
melenbloemke 242
 melezoetje 241

- MELGANZENVOET 290
 melganzenvoet 290
 melie 290
 melk 45
 melkbloem 237, 299
 melkdissel 313
 MELKDISTEL 313
 melkdistel 278, 312, 313
 melkdistel, gewone ~ 313
 melkkruid 237, 298, 313
 melkplant 313
 melkspier 313
 melkster 240
 melkstruik 237
 melkzuikers 198
 mellekol 232
 melstam 291
 memmenzuikertjes 198
 memzuigers 198
 ment 329
 merelpalm 176
 merewinde 293
 merewing 293
 merwin 293
 merwinde 229, 293, 295
 merwing 293, 295
 messenbraam 131
 met, kruidwijn ~ els 255
 MET, PADDESTOEL ~ HOED 360
 meteuneke 219
 metselbloem 349
 metselboom 300
 metskes, beschaamde ~ 203
 metunietje 219
 meugenmoeder 245
 meuklосke 195
 meulekesboom 123
 meunes 113
 me-vergeet-me-nietje 335
 me-vergeet-nietje 335
 mezenhoedje 242
 mezenootje 250
 miaake 274, 311
 miaawtje 274, 311
 middagbloemkes 225
 middagbloempjes 225
 mie, belze ~ 206
 miemekatje 115
 miemekatsje 115
 miemekatske 115
 miemer 152, 158
 miemer, zwarte ~ 152
 miemert 141, 152
 miemert, zwarte ~ 148
 miemke 115
 miempje 115
 mien, belze ~ 206
 mienekatje 115
 mienekatske 115
 mienekatteke 115
 mieneke 115
 mienke 115
 mientje 115
 miepeteer 136
 mier 229, 262
 mier, blauwe ~ 267
 mier, blauwe ~ 262
 mier, kwade ~ 262
 mier, roo ~ 262
 mier, rooie ~ 262
 mierik 339
 mierk 339
 miesje 115
 miesjeswilg 106
 mieske 115
 mieskeswilg 106
 miezekatje 115
 mieziekje 242
 mik 59
 mikkenbrood 141
 mil 290
 mil, brede ~ 291
 mirabelle 355
 mirre 201
 mirte 170
 miserabel, er ~ uitzien 35
 misereboompje 151
 miserieboompje 129, 153
 mispel 129, 144, 153, 172, 200, 238
 MISPELAAR 129
 mispelaar 200
 mispelen 139
 mispeltoe 200
 misseltoe 200
 mistel 200
 mistelentoe 200
 mistelstruik 200
 misteltak 200
 mistletoe 200
 moedergodsbedstro 211
 moedergodsbloem 323
 moederkoren 286
 MOEDERKRUID 244
 moederkruid 245
 moedernaakse 281
 moekelenstruik 135
 moelbeer 157, 158
 moelber 157, 158
 moelberenbos 158
 moelbert 158
 moelbes 157
 moelbesje 157
 moelbeske 157
 moelver 157
 moemettenzeik 83
 moepel 136
 moeras-akelei 203
 MOERASSPIREA 332
 moerasspirea 332
 MOERASVIOOLTJE 319
 moerbeer 153
 moerbel 157
 moerbellen 133
 moerberenstruik 153
 moerbezie 153
 moerbeziënbos 153
 moerenkruid, wild ~ 326
 moerhaver 285
 moermeet 159
 moerpekruid 189
 moerplant 31
 moerpskruid 276
 moervel 157
 moerviool 210
 MOESDISTEL 314
 moezebeien 133
 moffelkruid 234
 mohn 233
 mohn-bloem 233
 molbeer 153, 157
 molbeerstruik 153
 molber 157, 158
 molenbloemetje 242
 molentjesboom 123
 molenzoetje 241, 336
 molleber 157
 mollekruid 276
 mollenstaart 61
 molleplant 276
 molleplantje 276
 mollesalaat 314
 mollesalade 314
 molmer 157
 molmoeskruid 287
 molmuizekruid 276
 molsalaat 239
 molsalade 239
 molsbeer 157, 158
 molskruid 276
 molsla 239
 mommer, rode ~ 158
 MONNIKSKAP 204
 monnikskap 204
 monnikskap, blauwe ~ 204
 moorkruid 245
 moos 355
 moosbeer 153
 moosberenstruik 153
 mop 311
 mopjeskruid 247

WLD III, 4.3

- morbel 157, 159
 morelboeren 168
 morgenster 195, 225, 240, 316
 MORGENSTER, GELE ~ 240
 morgenster, gele ~ 240, 315
 morgenster, witte ~ 317
 MORIELJE 361
 morielje 360, 362
 mormel 157, 159
 MOS 357
 mos 201, 357
 mosterd 257
 mosterd, wilde ~ 257
 mosterdbloem 257
 mosterdzaad 257
 mosterdzemp 257
 mottekruid 170
motter 244
 muggelbloem 231
muggenlepelkes 319
muggenlepeltes 319
 muguet (fr.) 194
 muguetje 194, 195
muguet-ke 194
mulke 280
 muiltje 280, 327
 muisje 115, 220
 muisoren 231
 muizekervel 254
 muizekruid 276
 muizenoren 231
 munt 329
 munt, stinkende ~ 214
 munt, wilde ~ 330
 muntkruid 330
 murenkruid 229
 murenwinde 229
 murit 291
 muskus 327
 MUSKUSPLANTJE 327
 muskusplantje 327
 mussehaver 285
 muur 229, 262, 301
 muur, blauwe ~ 262
 muur, kwade ~ 262
 muur, rode ~ 262
 MUURBLOEM 295
 muurbloem 229, 296
 muurbloemetje 296
muurbloemke 229
 muurbloempje 229
 muurbloempje, geel ~ 301
 muurflier 296
muurke 229
 muurkruid 296, 301
muurpeffer, gele ~ 301
 MUURPEPER 301
 muurpeper 301
 muurpeper, gele ~ 301
 muurt 229
 muurtje 229
 muurviool 229, 296
 muurviooltje 296
 myosotis (fr.) 336
 myrtille (fr.) 157
 N
 naaihoedje 310
 naaksbloeier 281
 naakse boom 54, 78
 naakse kindjes 281
 naakse madam 281
naaksmanke 195
 naaksmannetje 195
 naaktbloeier 281
 naakte begijn 281
 NAALDBOMEN 88
 NAALDBOMEN, SCHORS VAN ~ 93
 naalden van tannen 89
 naalden 89
 naaldenkruidje 229
nachtschaa 262
nachtschaa 262, 263
nachtschade 262
 nachtegaal 208, 246, 263
 nachtegaal, zwarte ~ 263
 nachtegaalskruid 246, 263
 nachtpit 264
 nachtpitje 264
nachtscha, zwarte ~ 262
nachtschaa 207, 262
 nachtschaal 207, 214, 263, 287
 nachtschade 207, 246, 262
 NACHTSCHADE, ZWARTE ~ 262
 nachtschade, zwarte ~ 262
 nachtschalige 246
 nagelbloem 160
 nagelboom 160
nagelker 160
nagelkes 160
 nagelstruik 160
 nageltjes 160
nalen 89
 narcis 316
 NARCIS, GELE ~ 315
 narcis, gele ~ 315
 NARCIS, WITTE ~ 316
 narcis, witte ~ 316
 nat 45
 natte hei 305
 navel 353
 neet 314
 negerlummel 341, 342
 negerpiemel 341, 342
 negerpik 342
 negerpummel 342
negerpummelke 342
 negerpummeltje 342
neik 99
neikel 99
neikenboom 99
 nek 45
 nekel 272
 nelk 316
 n nuphar (fr.) 353
 nerf 49
 NERF VAN EEN BLAD 49
 nerven 49
 nes 86
 nest 201
 nestelplant 201
 net 64
 netel 49, 269, 271, 272, 312, 314,
 netel, bijtende ~ 272
 netel, blauwe ~ 270
netel, grof ~ 272
 netel, grove ~ 272
 netel, paarse ~ 270
 netel, tamme ~ 269
netel, wil ~ 271
 netel, wilde ~ 269, 271
 netel, witte ~ 269, 271
 netelbrandnetel 269
 neteldoek 192
 neteldoekje 192
neteldoekske 192
netelke, blauw ~ 270
 neteltje, blauw ~ 270
 nettel 272
 neusbloem 294
 neuzenplakkers 123
 niepeter 136, 144
 nies 74
 niet aangaan 35
 niet aarden 35
niet aren 35
 niet, de aard ~ hebben 35
 niet doen 35
 niet gaan 35
 NIET GEDIJEN 35
 niet gedijen 35
 niet goed doen 35
 niet goed gedijen 35
 niet goed groeien 35
 niet goed wassen 35
 niet groeien 35
 niet, het ~ doen 35
 niet, het ~ goed doen 35
 niet, het ~ houden 35

- niet ontgroeien 35
niet tierig 35
niet wassen 35
niet willen 35
niet, zijn aard ~ hebben 35
nieuw hoedje 209
NIEUW, LOOT, ~ UITGELOPEN
  TWIJGJE 72
nieuwe loot 72
nieuwe scheut krijgen 69
nigel 231
nimmerstil 289
nittel 272
noenoeëstruik 176
noenster 225
noest 68
noot 165
noot, dikke ~ 165
noot, grijze ~ 165
noot, kleine ~ 165
noot, kleng ~ 165
noot, roomse ~ 164, 165
nootje 165
nootstruik 164
nop 69
notelbuist 164
notenboom 164
notenbos 163
notenbuist 163
notenhout 164
notenstruik 163
notenstruik, grijze ~ 164
notenstruik, roomse ~ 164
nunefar 353
- O**
- oeslofen 38
ogenklaar 328
OGENTROOST, STIJVE ~ 327
ogentroost, stijve ~ 328
OKSEL TUSSEN STAM EN TAK 51
olbeer 156
olber 156
olcuterenbes 153
olie 234
oliebus 233, 234
olieknop 93, 233
oliekop 93, 361
olielampje 93
olielampke 93
oliestekje 93
oliestekske 93
oliezuiger 234
oliezuiker 233
olifantsbloem 233, 234
olm 126
olmenboom 126
- olmer 157
olsbeer 156
omloop 224
ONDER, SPINT, ZACHTHE HOUT-
  LAAG ~ DE SCHORS 66
onderbos 86
ONDEREINDE VAN DE STAM 57
ondergroei 86
onderhaaf 267
onderhaag 267
onderholt 86
onderhout 86
onderstam 55
onderstuk 57
ondsroos 134
ONEETBARE BES 85
ongerhout 86
onkruid 249, 258, 287, 312
onkruid, dat wast wie ~ 34
onkruid, groeien wie ~ 34
onslievevrouwbedstro 211
onslievevrouwbedstro 211,
  306
onslievevrouwbedstro 322
onslievevrouwbloem 203,
  322
onslievevrouwehennetjes 212
onslievevrouwvingerhoed 209
onsviool 216
ontgroeien, niet ~ 35
ontloken zijn 41
onzelieveherehandje 322
onzelievevrouwbedstro 211
onzelievevrouwbedstro 211,
  306, 322
onzelievevrouwbloemetjes
  161
onzelievevrouwewegras 212
onzelievevrouwehandje 322
oog 47, 48, 69, 70, 73
oog (mv.) krijgen 69
OOG, LOOT UIT SLAPEND ~ 70
oog, slapend ~ 48, 69, 70
oog, vuil ~ 70
oogt, vals ~ 70
ooievaarsbek 259
OOIEVAARSBEK 240, 259
ooievaarsbek 259
OOT 284
oot 284
op bloem staan 37
opbloeien 36
opgaan 32
opgaande wij 106
opgaande wijde 106
opgroeien 39
opkappen 110
opkomen 39
- opschieten 32, 34, 38
opstaan, er ~ 39
opvegen 110
orbel 156, 158
orbel, zwarte ~ 156
orbelenplant 158
orbelte 156
orchidee 289, 290
ORCHIS 289
ossenbreker 169
oude grijs 213
oude kazen 360
over, dat wast ~ alles heen
  34
over, het wast ~ de grond 61
overjarig holt 74
overjarig hout 73, 74
overjarige tak 73, 74
overjarige vits 74
overjarige wits 74
ow 69
- P**
- paadsbloem 237, 326
paadsoog 244
paadsstots 345
paam 178
paamboomke 177
paamke 178
paamstok 178
paamstruik 178
paap 238
paapmuts 204
paard 222
paardeblader 222
PAARDEBLOEM 236
paardebloem 222, 236, 242,
  323, 326
PAARDEBLOEM, BLADROZET
  VAN DE ~ 238
PAARDEBLOEM, PLUISBOL VAN
  DE ~ 221
PAARDEKASTANJE, KASTANJE
  124
paardenoog 237
paardenstaart 284, 341, 343
paardenvoet 352
PAARDEZURING 222
paardezuring 222
paardezuursel 222
paardjes 205
paardoog 323
paardsbit 308
paardsblader 222
paardsbloem 213, 237, 244,
  314, 323, 326, 352
paardsbloem, gele ~ 325

- paardsboon 237
 paardsdistel 312, 314
 paardshoef 213
 paardskastaai 125
 paardskastanjel 125
 paardsknoop 331
 paardskruid 284, 307
 paardsmuil 237
paardsoog 237
 paardsoog 237, 244, 323
 paardsroos 237
 paardsstaart 284, 345
 paardsstots 345
 paardssuiker 220
 paardssurelle 222
paardstaats 284
paardstoets 284
paardsvioolke 214
 paardsviooltje 214
 paardsvlees 237
 paardszuring 222
 paardszurkel 222
 paardszuur 222
 paardszuurmoes 222
paarsbloem 237, 326
paarsdistel 312
 paarse ~ 270
 paarse brandnetel 270
 paarse doofnetel 270
 PAARSE DOVENETEL 269
 paarse dovenetel 270
 paarse netel 270
paarskastangel 125
paarsstaart 345
 paasbloem 161, 218
paasbloem 237, 244
 paasbloem 315, 316, 323
 paasbloem, gele ~ 315
 paasbloem, witte ~ 316
 paasbloemetje 196, 242
paasbloemke 218, 242
 paasbloempje 218
paasdistel 312
 paaskaars 265
 paaskaarsje 196
paaskaarske(s) 196
paaskees 265
 paasklok 315
 paasklokje 194, 315
paasklokske 194, 315
 paddeblader 222
 paddebloem 294, 359
 paddekruid 224
 paddengevaar 191
 paddenkaas 277, 359
 paddenkop 359
 paddenvaal 191
 paddenvoet 250, 306
 paddestoel 251, 358, 359, 361
 PADDESTOEL (ALG.) 358
 PADDESTOEL, EETBARE ~ 360
 paddestoel, eetbare ~ 360
 PADDESTOEL, GIFTIGE ~ 360
 paddestoel, giftige ~ 360
 PADDESTOEL MET HOED 360
 paddestoel, vergiftigde ~ 360, 364
paddestoelke 359
 paddestoelt 359
 paddestoeltje 359
 paddevaan 189
 padstoel 360
 padua 145
 paffertje 174
 pak 184
 pakje bloemen 184
 palingkruid 219, 350
 palingskruid 219
 palm 178, 210
 palm, gewijde ~ 178
 palma 178
 palmboom 177
palmboomke 177
 PALMBOOMPJE 177
 palmboompje 177
 palmbos 178
 palmbosje 178
palmboske 178
 palmbuist 178
palmbuistekte 178
 palmbuistje 178
 palmelaar 178
 palmelaartje 178
palmenbessem 178
 palmenbezem 178
 palmenboom 177
palmenboomke 177
 palmenboompje 177
 palmenbos 178
 palmenhaag 178
 palmenheg 178
 palmenstruik 178
 palmenstruikje 178
 palmgras 286
palmholt 178
 palmhout 178
 palmhoutje 178
 palmij 210
palmke 178
 palmkruid 256
 palmpje 178
 palmstok 178
 palmstruik 178
 palmstruikje 178
palmstruikske 178
 palmtakje 178
palmtakske 178
pameler 178
pamelerke 178
pamenboom 177
pamenboomke 177
pamenstruik 178
pamenstruikske 178
pamentakske 178
 pannenbloem 218
 pannenklits 311
 pannenkoek 352
 pannenstoel 360
pansbloemke 218
 pansbloempje 218
 panstong 239
 pantoffelbloem 203
pantoffelkes 203
 pantoffeltjes 203
 papaver 232, 233
 papaveris 232
papelaar 116
 papelmuts 179
papelwij 116
 papelwijde 116
 papenhoed 179
 papenkeutel 135, 136, 172
papenkeutelke 136
 papenkeuteltje 135, 136
papenkeuter 136
 papenkruid 238
 papenkul 135, 136, 141
papenkulleke 136
 papenkullenbos 135
 papenkullenstruik 135
 papenkulletje 136
 papenmuts 135, 136, 141, 150, 179, 204, 238
 papenmutsenstruik 135
 papenmutsje 136, 150, 179
 papentuitje 136
papermuts 136, 150
papermutsen 135
papermutsenstruik 135
papermutsje 150
 papermutsje 360
 paperwten 233
 papkeutel 135
 paraplu 360
 paraplu's 254
parapluuke 293, 295, 360
parapluukes 233
 parapluutje 233, 293, 295, 360
 parapluutjes 254
 pardelle 224, 291
 pardelwortel 291
 pardelwortelsmel 291

- pasnakelskruid 354
 pastoorsboom 179
 pastoorsgras 348
 patakon 317
 patattenkruid 246, 263
 patentknuppel 342, 344
 paterkap 204
 patersblad 227
 patersblader 222
 patersblaren 334
 patersbroodjes 277
 patershoed 179
 paterskap 204
 patersknop 136
 patience 222
paum 178
paumboomke 177
paumenboom 177
paumenboomke 177
paumenbos 178
paumenheg 178
paumenstruik 178
paumenstruikske 178
paumstruik 178
 pechwortel 59
 peek 287
 peel 286, 287
 peelgras 287, 347
 peelpoezen 347
 peem 287
 peen 59
 pegel 92
peggenholt 173
 peggenhout 173
 peits 74
 PEKBLOEM 189
 pelen 287
 pemen 287
 pen 59
 pennen 287
 pennenwortel 95
pensée (fr.) 216
pensée (fr. dim.) 216
penseeke 216
 penwortel 59, 61, 95
 penworteltje 95
 penworten 59
penwottel 95
penwottelke 95
 pepeltjes 122
 PEPERBOOMPJE 129
 pepermunt 330
 pepermuntplant 330
 pepermuntplantje 330
 peppel 108, 116, 119
 peppelaar 117
 peppelboom 117
 peppelenboom 117
 perche-kruid 223
 peremgras 287
 permentijn 82, 84
 permentijnkopje 93
 permentijnstokje 93
permetijn 82
permetijnkopke 93
permetijnstokske 93
permie 117
 perpentijn 82
perpetijn 82
 persil (fr.), wilde ~ 254
 pert 287
 PERZIKKRUID 223
 perzikkruid 223
 pessem 287
 pessemen 287
pessepliekes 233
 pessepletjes 233
 pest 145
 pestwortel 361
 peterselie 254
 peterselie, dolle ~ 254
 peterselie, kromme ~ 254
 peterselie, wilde ~ 254
 peterselie, witte ~ 254
peteuneke 219
 pettem 287
 pettemen 287
 pettemgras 287
 pettems 287
 petten 227
 petunie 218
 petunietje 219, 263
petunnekes 263
 peulenstruik 164
 peupel 117
 piek 287
 piel 60, 95
 pielwortel 60, 95
pielwortelke 95
 pielworteltje 95
pielwottel 60, 95
 piemel 53
 piemel, lange ~ 53
piepelkes 122
 piepelstruik 129
piepke 198
 piepkruid 326
 piepneuzenboom 123
 piepwortel 95
 pierekruid 247
pieske 115
pietebes 123
 pieterlammerstaart 161
 pietjes 123
 piezel 53
 piezeltje 115
 pignons 359
pijke 100
 pijl 343
 PIJLKRUID 339
 pijlkruid 339
 pijlloos 316
 pijlvaren 190
 pijpen 40
 pijpenhengsten 288
 pijpenkop 209
 pijpenspier 288
 PIJPENSTROOTJE 288
 pijpje 100, 198
 pijpjes 198
pijpkjes 198
 pijpzwam 363
 pik 49
 pikkel 311
 pikkelbladeren 198
 pikkelblaren 176
 pikken 49
 pikken, rode ~ 139
 pikken, witte ~ 139
 pikkenhaag 139
 pikkenhaan 136
 pikkenstruik 53, 131, 198
 pikker 141
 pikkerstuin 139
 pikroos, wilde ~ 134
 pilz (du.) 360
 pilz, giftige ~ 360
 pimpelen 344
 PIMPERNEL 302
 pimpernel 303
 pimpernel, kleine ~ 303
 pimpernel, rode ~ 262
 pin 59, 95
 pin van de post 95
 pinhout 179
 pinksbloem 161, 322
 pinksebloem 322
 pinksen 161
pinkserbloem 160
 pinkstroos 322
pinkstbloem 316
 pinkstbloem 322
 pinkstbloem 322
pinkstebrood 317
 PINKSTERBLOEM 321
 pinksterbloem 139, 160, 316,
 321, 322, 323
 pinksterbloemetje 322
pinksterbloemke 322
 pinksterbrood 317
 pinksterlelie 317
 pinne 59
pinnekeshout 179
 pinnetjeshout 179

WLD III, 4.3

- pinpoes* 95
pinpoest 95
pinwortel 59, 95
pinwotsel 59
pinwottel 59, 95
pioen 182
piramide 117
pisbloem 237, 293, 295, 314, 323, 326, 334
pisbloemetje, klein ~ 295
pisbloemke, klein ~ 295
piskous 237
piskruid 333
pispot 209, 293, 295, 309, 323
pispot, kleine ~ 295
pispotje 210, 219, 221, 293, 295, 309, 318, 323
pispotje, klein ~ 295
pispotjes 199, 203, 225
pispotteke 293, 295
pissebed 237
pissebloem 237
pissen 43
pit 67
pitsbloem 237
pitser 90
pitsers 49
pitsertje 174
pjaadsbloem 237
pjaadsoog 244
pjaardsbloem 237
pjaardsmuil 237
pjaarsbloem 237
plak 85
plakaan 311
plakbollekes 273
plakbolletjes 273
plakgroen 273
plakkruid 273, 319
plakmadam 311
plakplant 273
plaksel 83
plamholtje 178
 PLANT (ALG.) 31
 PLANT, EENJARIGE ~ 181
 PLANT, KWIJNEN VAN EEN ~ 31
 PLANT, STERVEN, GEZEGD VAN EEN ~ 43
 PLANT, VASTE ~ 181
plant, vleesetende ~ 319
plantaan 123, 128
 PLANTEN, SAP IN ~ 45
plantensap 45
 PLANTENSTEK 42
plat 239
 PLATAAN 127
plataan 123, 128
plataanboom 128
platbeer 149
platgras 224
plen 128
ploffer 294
plomp 351, 353
 PLOMP, GELE ~ 351
plomp, gele ~ 351
plompenblad 351, 353
pluim 92, 342
 PLUIM, DENNENTAKJE MET EEN ~ 92
pluimen 344
pluimen, bruine ~ 344
pluimgras 192, 344
pluimke 92
pluimpje 92
pluis 92, 341, 342, 347
 PLUISBOL VAN DE PAARDEBLOEM 221
pluisgras 347
pluisje 115, 347
poef-veest 365
poellis 340, 349
poepappel 101, 145
poes 58, 92, 115, 184, 286, 341, 342
poes 45, 62, 64, 95
poes bloemen 184
poesje 115, 184, 341, 342
poesjes 219
poeske 115, 184
poest 45, 62, 64, 95, 110, 111, 112, 342
poest afhouden 110
poest van een struik 64
poestholt 87
poesthout 87
poet 58
poeveest 365
poezeltje 115
poezemien 160
poezemienetje 115
poezen 344
poezenknuppel 341, 342
poffer 365
pofferd 175, 365
pofferke 175
pofferkens 209
poffertje 175
poffertjes 209
 POL 31
pollengras 192
pollepel 339
pompelen 181
pompblad 351, 353
pompblader 353
pompbloem 353
pompenroos 351
pompensleutel 218
pompernoel 172
pomproos 353
poot 42, 45, 52, 73, 113, 114
poots, stek ~ 42
pootsel 42
pootwij 108
pootwijde 108
poowen 42
popelaar 116, 118, 121
poppel 116, 119
poppelaar 116
poppelier 116
poppelwij 116
poppelwijde 116
poppenhout 84
poppenluis 337
poppenstront 84
popster 117
populier 116, 118
 POPULIER (ALG.) 115
populier, blauwe ~ 118
populier, canadasse ~ 118, 120
populier, donkere ~ 118
populier, italiaanse ~ 117, 118
populier, kandaalse ~ 120
populier, kannendaalse ~ 118
 POPULIER, ZWARTE ~ 118
populierenboom 116
porseleinbloem 302
portemonneeke 259
portemonneetje 259
portemonneetje, geel ~ 329
posseleinbloem 302
post 56, 62, 64, 95
post in de grond 58
post, pin van de ~ 95
poten 61
poten, wilde ~ 254
poten Haag 176
potje 293
prat, de ~ inzitten 35
priemel 218
prik 137
prikhei 168
prikkels 176
primeveer 218
primula 218
primulaar 218
primus 145
pritsberenhout 139
prom 144
pruik 63
pruim, wilde ~ 143
pruimpje 144

- pruimpje, wild ~ 143, 144
 pruimpjeshout 143
 prunelle (fr.) 144
 prunus 145
 puim 287
 puimen 80, 287
 puims 287
 puin 286, 287
 puinen 287
 puinengras 287
 puiten 287
 puitenbeet 308
 pulp 65
 pulpkruid 291
 pungel 115
 putlook 300
- R
- raam 358
 radijs 175
 raffia 341
 RAKET 255
 raket 255
 rammelaar 329
rammelaarke 329
 rammelaartje 329
 rammeltje 289
 rampel 201, 294
 RANK 46
 rank 46, 74, 293
 rankel (mv.) 46
 ranken (mv.) 46
 ranonkel 350, 354
 RAPUNZELKLOKJE 309
 raren 133
 ratel 281, 329
 RATELAAR 328
 ratelaar 117, 120, 328, 329
 ratelaar, kleine ~ 329
ratelaarke 259, 329
 ratelaartje 259, 329
 ratelbloem 329
 ratelboom 120
ratelke 329
 ratelpeppel 120
 RATELPOPULIER 120
 ratelpopulier 120
 RATELPOPULIER, BLAD VAN DE ~ 88
 rateltje 329
 rattekruid 255, 276, 298
 rattenstaart 115, 227, 257, 284, 292, 341, 345
rattenstaat 227
 razelaar 192, 289
 reefdoorn 131
 reeghaver 285
- reepgras 287
 regen, gele ~ 123
regen, golje ~s 127
 regen, gouden ~ 123, 127
 regen, zilveren ~ 127
 reigersbek 259
 reigersknoop 247
 reindersknoop 247, 255
 reindersknoppen 212
 reinvaam 247
 reinvaan 191
 reinvaar 189, 247, 260
 reinvaart 189, 191, 247, 249
 reinvaart, grote ~ 191
 reinvaren 189, 191, 247
rekolbloem 234
 rel 47
 remieskeshout 145
 remmel 56, 74
remmelke 289
 remuur 247
 renas 263
 rend krijgen 41
rend 46
 renen 47
 reng (mv.) 46
 reng (mv.), slappe ~ 46
 renen (mv.) 46
 rens 46
 RESEDA 274
 reseda 275
 reugel 223, 235, 242, 257
reul 235
 reut 257
 reuts 214, 221, 223, 246, 257
reutse 223
 reutsel 223, 246, 291
 reveldoom 131
rewin 295
rezeziep 275
reziep 275
 rib 49, 227, 291
 ribbe 49
 RIDDERSPOOR 274
 ridderspoor 274
 riddersporen 274
riekel 218
riekelke 218
riekend fleuterke 216
 riekend fleutertje 216
 riemen 287
 rierank 199
rierank 327
 RIET 343
 riet 196, 203, 341, 343
 rietenknuppel 342
 RIETORCHIS 319
 rietplant 341
- rietpluim 343
 rietpoezen 343
 rietsknuppel 341
 rietstek 343
 rig 287
 rij 295
 rijdekekruid 299
 rijen 47
 rijerbeel 121
 rijerhandje 289
rijerke 289
 rijertje 289
rijes 47
 rijf 257, 283, 295, 327, 328
 rijfrank 327
 rijgrank 196, 293, 295
 rijkelijk wassen 34
 rijkskruid 299
rijrank 293, 295
 rijns 74, 104, 114
 rijnsde 87
 rijshout 104
rijspap 301
 rijstap 301
 rijzelen 81
 rijzen 81
 rijzendoorn 131
 ring 295
 ringbeestknoop 247 .
 ringen 41
 ringrank 277
 rinkrank 293
 rispel 74
 ritselboom 120
 ritselen 81
 robbendoep 338, 341, 343
 robbendoet 352
 robbesbeer 153
 ROBERTSKRUID 189
 ROBINIA 126
 roche, fleur de ~ (fr.) 161
 rode beer 141
 rode bes 141, 158
 rode beuk 102
 rode beuken 102
 rode bleek 158
 rode bosbeer 158
 RODE BOSBES 158
 rode bosbes 158
 rode, de - 158
 rode doornenhaag 139
 rode doornuin 139
 rode, een - 139
 rode haag 139
 rode haagdoorn 139
 rode hagenbloem 139
 rode hagedoorn 139
 rode heggenbloei 139

WLD III, 4.3

- rode kersendoorn 139
 rode kervel 254
 rode klaproos 232
 rode klimop 318
 rode kol 232
 rode kolbloem 232, 234
 rode kollebloem 232
 rode korenbloem 232
 rode maan 233
 rode mohn 233
 rode mommer 158
 rode muur 262
 rode pikken 139
 rode pimpernel 262
rode wij 108
 rode wijde 108
rode wij 108
 rode wilg 108
 rode worbel 158
 RODODENDRON 129
roë beuk 102
 roebedoelen 344
 roede 74, 75
 roeding 87
roei 74, 75
 roenselbuist 164
 roenselnoot 165
 roesel 49
 roetroebespijs 84
 rogbloem 235
 rolklaver 220
 ronde zonnedauw 319
 rondknop 70
roo mier 262
 rood beertje 141
rood beuk 102
rood beuken 102
 rood bolletje 141
 roodbes 158
 roodwier 262
roodwij 108
 roodwijde 108, 110, 117
roodwij 110
 roodwilg 108, 110
 roof 80
rooi beuk 102
rooi bolleke 141
rooi buuk 102
rooie beuk 102
rooie mier 262
 roomse kamille 244
 roomse noot 164, 165
 roomse notenstruik 164
 roos 135, 182
 roos, botanische ~ 135
 ROOS, GELDERSE ~ 148
 roos, gelderse ~ 149
 roos van de hanenkeutels 135
 roos, wilde ~ 134, 149
 ROOS, WILDE ~, HONDSROOS,
 EGELANTIER 133
 roosje, frans ~ 321
 roosje, wild ~ 134
rooske, frans ~ 321
rooske, wild ~ 134
 rop 57
 rosboes 212
 rose d'egypte (fr.) 275
 rosé-kruid 338
 rot 187
 rotte tak 77
roubel 122
 roversknoop 247
 rozelaar, wilde ~ 134
 rozemien 160
rozenappelke 135
 rozenappeltje 135
 rozenbol 135
 rozenbot 135
 ROZENBOTTEL 135
 rozenbottel 135
 rozenbraam 135
 rozenknoop 135
 rozenknop 135
 rozenknopje 135
rozenknopke 135
 rozenkuif 135
 rozenpopje 135
 rozenstam 135
 rozenstek, wilde ~ 134
 rozenstok, wilde ~ 134
 rozenstruik 135
 rozenstruik, wilde ~ 134
rozeziep 275
rozezieps 275
rozezjiep 274
 rub 282
 ruie 327
 ruiker 183
 ruiker bloemen 183
 ruisen 80
 RUISEN VAN BLADEREN 80
 RUISEN VAN DENNENBOMEN 88
 ruit 170
 ruitenkruid 170
 ruitenwasser 344
 ruitkruid 170
 ruizelen 80, 81

 S
 sacramentsbloemen 161
saf 45, 82
 saffelaar 252
 safraankruid 327
 SALOMONSZEGEL 192
 salomonszegel 192
 sap 45, 82, 84
 SAP IN PLANTEN 45
 sapstekje 93
sapstekske 93
 saptrekker 74
 SCHAAFSTRO 345
 schaafstro 345
 schaal 64, 94
 schaaophei 304
 schaapmel 291
schaapmulke 280
 schaapmuiltje 280
 schaapsdoorn 169
 schaapsgerf 248
 schaapsmuil 280
schaapsmuilke 280
 schaapsmuiltje 280
 schaapsoren 249, 319
 schadoom 176
 schalk 326
 schank 51
 schankel 51
 schans 51, 78
 schansenremmel 77
schaperke 280
 schapertje 280
 schapezuring 222
 scharhout 87
 scharkretserd 279
 scharrekruid 260
 scheef 317
 scheefbloem 317
 SCHEEFBLOEM, BITTERE ~ 317
 scheefbloem, bittere ~ 317
 scheepjesboom 123
scheepkesboom 123
 scheerling 246, 254
 schel 60
schel 64, 94
 schelkruid 298
schelle kruid 298
schellekeskruid 298
 schelletjeskruid 298
 schelmenhik 274
 schepersschopje 259
schepersschupke 259
 scheperstasje 259
scheperstaske 259
 schepmel 291
 scheren 110
 scheren, knot ~ 110
 SCHERPE BOTERBLOEM 252
 scheur, het heeft een ~ gekre-
 gen 34

- scheurwortel 334
 scheut 33, 40, 42, 47, 48, 65,
 69, 70, 71, 72, 74, 76, 110,
 114, 201
 scheut, daar zit ~ in 32
 scheut, eenjarige ~ 72
 scheut (mv.) gooien 69
 scheut, jarige ~ 74
 scheut, jonge ~ 72
 scheut (mv.) krijgen 69
 scheut (mv.) maken 69
 scheut, uitgelopen ~ 72
 scheut, valse ~ 70, 71
 scheut, wilde ~ 70, 71
 scheuten 40
 scheuten gooien 40
 scheuten krijgen 40
 scheuten maken 40
 scheuten, wilde ~ krijgen 40
 scheutje 40, 72, 92
 scheutloot 40
 scheutmaken 40
 scheve 239, 314
 schevenbloem 238
 scheverik 317
 schevertenbloem 238
schiekmil 291
 schiel 48
 schiellak 85
schiepmil 291
schiet (mv.) 40
schiet 48, 65
 schieten 38, 40, 69
 SCHIETEN, WORTEL ~ 31
 schietkruid 213, 291
schietmeel 291
schietmel 282
schietmeld 282
 schietmelde 282, 290, 291
schietmil 291
 schietpijpenhout 147
 schietsmeel 291
 schietsmeer 291
 schietsmelde 282
schietsmelie 282, 291
 schietvuil 287
schietwij 108
 schietwijde 108
 schietwilg 108
 schijtkruid 214, 246, 291,
 319
schijtmeel 291
 schijtmel 291
 schijtmelde 214
 schil 64, 66, 94
 schildkruid 298
 schimmel 307, 358
 SCHIMMEL (PLANTJE) 357
 schimmeldraden 358
schimmeldrui 358
 schip 102
 schob 92
 schobappel 92
 schobje 92
schobke 92
schoenke 329
 schoentje 329
 schoets 110
 schom 286
 schoonogen 231
 schoonriem 287
 schoonvrouw 208
 schorkel 68
 schors 64, 94
 SCHORS, AFGESCHILDE ~ 51
 SCHORS (ALG.) 64
 SCHORS, GEMALEN ~ 65
 SCHORS, SPINT, ZACHTE HOUT-
 LAAG ONDER DE ~ 66
 SCHORS VAN NAALDBOMEN 93
schos 64, 94
 schoss (du.) 40
 schot 33, 40, 72
 schot in zitten 42
 schotelblad 353
schotelke 353
 schoteltje 353
 schoten 40
 schots 64, 94
 schoudeling 65
 schraak 54
 schraal 35
 schraal wassen 35
 schrankel 54, 70
 schriekel 144
 schriekiel 143, 144, 153
 schriekriek 143, 144
 schriekriekel 143, 144
 schriekriekelenstruik 143
 schriekriekelstruik 143
 schrikkriekel 86
 schronkel 53, 61
 schummel 245
schummel 358
 schurft 307
schut (mv.) 40
 senfblader 339
 SERING 159
 sering 160
 serpentstong 339
 sigaar 209, 343
sink 110, 111, 113
sinkbol 110
sinkwijde 113
 sinte-katriensbloem 326
 sint-jakobskruid 213
 sint-janbeer 153
 sint-jansbeer 153, 157
 sint-jansbeer, zwarte ~ 152
 sint-jansbloem 161, 212,
 302, 323, 326
 sint-jansbloem, gele ~ 244
 sint-jansbloem, witte ~ 323
 sint-jansbloemetje 212
sintjansbloemke 212
 SINT-JANSKRUID 189
 sint-janskruid 212, 255, 291,
 302
 sint-janskruid, wild ~ 291
 sint-jansvaan 191
 sint-jorisbloem 161
 sint-jozefbloem 316
 sint-katriensbloem 323
 sint-leversbloem 161
 sint-levesbloem 161
 sint-pietersbloem 230
sjabbeljong 361
sjabeljong 359
sjalberjong 359
sjameljong 359
sjampeljong blanc 359
sjampeljong 359, 361, 362,
 364
sjampeljong, giftige ~ 360
sjampeljong, vergiftigde ~
 360
sjampeljonske 359
sjampeljonneke 361
sjampenjong 359
sjampiljoen 359
sjampisjong 359
sjapeljong 359
sjneekriek 153
sjneekriekel 153
skabeljong 359
skampelon 359
skeut 40, 72
 slaan 34, 110
 slaapbeer 208
 slaapbes 208
 SLAAPBOL 233
 slaapbol 232, 233
 slaapkop 232, 233
 slaapkopbloem 232
 slaapkopje 232
slaapkopke 232
 slaapkoppenbloem 232
 slaapmuts 232
 slaapmutsje 189, 240, 293
slaapmutske 240, 293
 sladistel 312
 slag 87
 slaghout 87
 slak 186

- slang 47
 slangekruid 340
 slangentong 340
 SLANGEWORTEL 340
 slangewortel 340
slangewotsel 340
 slap 187
 slapen 185
 SLAPEND, LOOT UIT ~ OOG 70
 slapend oog 48, 69, 70
 slapende knop 70
 slaper 70
 slappe reng (mv.) 46
 slappe stengel 47
slech gedijen 35
slech groeën 35
slech groeien 35
slech wassen 35
slechgaan 35
 slecht gaan 35
 slecht gedijen 35
slecht groeën 35
 slecht groeien 35
 slecht, het ~ doen 35
 slecht wassen 35
 slechte beer 85
 slechte champignon 360
 slechte kampernoelie 360
 slechte wimber 85
 slee 142, 144
 sleebeer 144, 153
 sleebes 144
 SLEEDOORN 141
 sleedoorn 139, 142, 153, 172
 SLEEDOORN, SLEEPRUIM,
 VRUCHT VAN DE ~ 143
 sleedoornbes 144
 SLEEDOORNDOORN 129
 SLEEDOORNHAAG 129
 sleekiekel 157
 sleekriek 139, 144, 153
 sleekriekel 142, 144
 sleekriekelenstruik 142
 sleekriekenstruik 142
sleembeer 143
 sleen 141, 142, 144, 150,
 153, 157, 168, 172
 sleenbeer 143
sleendoor 123
 sleendoorn 123, 142, 153,
 172
 sleenkers 153
 sleenpruimpje 144
 sleenstruik 142, 153
 sleentdoorn 142
 sleentdoornstruik 142
 sleentpruim 144
 SLEEPRUIM, VRUCHT VAN DE
 SLEEDOORN 143
 sleesmaak 144
 sleestruik 142
 sleevrucht 144
 slenen 142
 slenenboon 153
 slenenstruik 142, 153
 sleur 294
sleutebloom 217
 SLEUTELBLOEM 216
 sleutelbloem 217, 302, 323
 sleutelbloem, gele ~ 334
 sleutelbloem, tamme ~ 217
 sleutelbloem, wilde ~ 217
sleutelbloemke 217
 sleutelbloempje 217
sleutelke 218
 sleulteltje 218
sleuterbloem 217
sleuterke 218
slevrouwebedstro 322
slevrouwebloem 322
 slien 75
 sliepeltje 144
 slieping 57
 sliert 53
 sliet 53, 75, 114
 sliet, lange ~ 53
 slijtgras 229
slindoor 172
 slingen (mv.) 47
 slinger 294
 slingerbloem 294
 slingerkruid 196, 198, 287,
 294
 slingerroos 294
 slofje 280, 289
 slofjes 219
slofke 280, 289
 smalle boom 53
 SMALLE WEEGBREE 227
 smeel 45, 291
 SMEERWORTEL 334
 smeerwortel 306, 334
smeerwottel 306
 SMELE 283
 smele 227, 257, 288, 344
 smelen 192
 smelengras 192
 smelentos 288
 smelenwortel 288
smelie 288
 smerig kruid 263
 smert 224
 smik 53, 108
 smookkruid 299
 smoutbal 101
 smoutbol 101
snaai 53, 74
snaalje (mv.) 74
 snade 53, 74, 114
sneeappelke 174
sneebal 149
sneebeer 153, 174
sneebeerstruik 153
sneebel 149, 174
sneebelke 174
sneeibes 127, 173
sneebol 149
sneebolleke 174
sneebollekes 194
sneeboom 175
sneedoorn 143
sneefklokske 194
sneekers 174
sneeklok 194
sneeklokske 194
sneeknokske 194
sneekriek 143
sneekriekel 143, 144
sneekriekenboom 153
sneekriekenstruik 153
 sneeuwappeltje 174
 sneeuwbal 149
 sneeuwbal, wilde ~ 149
 sneeuwbeer 153, 174
 sneeuwbeerstruik 153
 sneeuwbel 149, 174
 sneeuwbelletje 174
 SNEEUWBES 173
 sneeuwbes 127, 173
 sneeuwbes, witte ~ 174
 sneeuwbol 149
 sneeuwbolletje 174
 sneeuwbolletjes 194
 sneeuwboom 175
 sneeuwdoom 143
 sneeuwkers 174
 sneeuwlok 194
 SNEEUWKLOKJE 194
 sneeuwlokje 194
sneeuwklökske 194
 sneeuwknokje 194
 sneeuwriek 143, 153
 sneeuwriekel 143, 144, 153
 sneeuwriekenboom 153
 sneeuwriekenstruik 153
 sneeuwster 225
 sneeuwwitje 195
 sneurig 34
sneifbes 173
 snijden, wijden ~ 110
snijden, wijen ~ 110
 snijden, wilgentakken ~ 110
 snijgras 288
 snijkriek 141

- snijkriekelaar 139
snoebel 154
snoeën 110
 snoeien 110
snoes 111
 snoets 110, 111
 snoetsboom 110
 snoetse 108
 snotbeer 154
 snotbel 154
 snotbes 154
 snotsbel 141, 154
 snotsneusje 154
 snotterbel 141, 154
 snotterkoek 175
snuifbloemke 194
 snuifbloempje 194
 snuit 88
 snukbeer 141
 snurken 81
 soets 63, 110, 111, 113
 soetsen 110
 soetsenboom 109
 soetsje 109
soetske 109
soetswij 109
 soetswijde 109
 sokkermemmen 198
 soldatenknoop 311
 soldatenkruid 213
 soldatenluis 311
 soldatenmuts 205
 sonk 63, 107, 110, 111, 113
 sonkbol 110
 sonkeik 99
sonkwij 110
 sonkwijde 110, 113
 sop 78
 sopje 57
sopke 57
 spaans groen 89, 176
 spaanse fleuter 216
 spaanse juffer 54
 spangel 90
 spangen 90
 spangenboom 89
 SPAR 95
 spar 89, 96
 sparrenboom 89, 96
 SPECERIJSTRIJK 129
speekruid 202
 SPEENKRUID 202
 speenkruid 202
 spek 66
 spel 222
spel 90
 spelden 90
 speldjes 90
 spelen 41
spellekes 90
spellen 90
 spenderik 240
 spenen 39, 41
 spier 40
 spierekerd 54
 spik 70
 spikkelenbeer 141
 spikken 139, 141, 150
 spikkenhaag 166
 spikstruik, witte ~ 139
 spil 60, 74, 95
 spilwortel 60, 95
spin 66
 spinazie, wilde ~ 292
spink 66
 spinnenkop, dikke ~ 231
 spinnenkoppen, dikke ~ 205
 spint 66
 spint krijgen 41
 SPINT, ZACHTE HOUTLAAG
     ONDER DE SCHORS 66
 spinhout 66
 spispot 293
 spits 57
 spitser 90
spitswij 117
 spitswijde 117
 spitswortel 60
 splitser 59
 splitsing 59
 SPLITSING VAN DE STAM 58
 spoekel 141
 spork 145, 173
 SPORKEHOUT 173
 sporkehout 173
 SPORKEHOUTDOORN 129
 sprenkel 74
 spriet 54
 springbalsemien 206
 springen 40
 springkruid 206
 springplant 206
 SPRINGZAAD 205
 springzaad 206
sprokwij 108
 sprokwijde 108
spruisen 40
 spruit 40, 42, 70, 71, 72, 74,
     75
 spruit, valse ~ 71
 spruiten 38, 40, 69
 spruiten, beginnen te ~ 40
 SPRUITEN, UITBOTTEN 40
 spruitje 69, 72
spruits 75
 spuitenhout 147
 spurrie 339
 staak 53
 staan 35
 staan, blijven ~ 35
 staan, erop ~ 37
staan, in bloe ~ 36
 staan, in bloei ~ 36
 staan, in bloeien ~ 36
 staan, in bloem ~ 36
staan, in de bloe ~ 36
 staan, in de bloei ~ 36
 staan, in de bloeien ~ 36
 staan, in de bloem ~ 37
 staan, in de bloesem ~ 37
 staan, in volle bloei ~ 36
 staan, in volle bloem ~ 37
 staan, in volle fleur ~ 37
 staan, op bloem ~ 37
 staan, te bloeien ~ 36
 staan, vol bloem ~ 37
 staart 62, 64
 staartel, wilde ~ 287
staat 62, 64
 stachel 153
 stachel (du.) 49
 stachelder (pseudo-du.) 176
 STALKAARS 265
 stalkaars 265, 266
stalkeets 265
 stam 45, 55, 56, 58, 110, 111,
     113
 STAM, BOVENEINDE VAN DE ~
     57
 STAM, OKSEL TUSSEN ~ EN TAK
     51
 STAM, ONDEREINDE VAN DE ~
     57
 STAM, SPLITSING VAN DE ~ 58
 STAM UIT EEN HAAG 56
 STAM VAN DE BOOM 55
 stam van de heg 56
 STAM VAN DE KNOTWILG 111
 stam van een heg 56
 stamhout 42
stamke 55, 56
 stamme 55
 stammetje 55, 56
stampiljong 359
stamwij 108
 stamwijde 108
 stamwortel 60
 stankviool 297
 steekbloemen 139
 steeknetel 271
 steekneus 189, 231, 264
 steekneusje 231, 264
steekneuske 264
 steeknittel 271

WLD III, 4.3

- steel 45, 47
 STEEL, STENGEL 45
steelke 47
 steeltje 47
 steen 143
 steenberen 145
 steenbeuk 165
 steenbloem 297
 steenchampignon 359
 steenflier 297
 steenhei 168
 steenstruik 131
 steenviool 210, 297
 steenviooltje 210
steenviool 297
 stek 42, 45, 53, 56, 61, 63, 72, 74, 77, 114
 stek, dode ~ 77
 stek, dorre ~ 77
 stek poots 42
 stekbeer 144
 stekel 40, 49, 271, 311, 312
 STEKEL, DOORN, ~ 49
 stekelblaren 201
 STEKELBREM 283
 stekelen 49
 stekels 49
 stekelvarkentje 311
stekelverkske 311
 steker 337
 stekje 42
 stekkeling 42
steknaas 264
stekske 42
 stel 42
 stemmerling 52
 stengel 45, 56, 75, 343
 stengel, slappe ~ 47
 STENGEL, STEEL, ~ 45
 ster van Bethlehem 225
sterkes 321
sterkesbloem 321
sterrekes 225
 sterren 321
 sterrenbloem 225, 321
 sterrenkruid 354
 sterretjes 225, 321
 sterretjes van Bethlehem 225
 sterretjes, witte ~ 202
 sterretjesbloem 321
 sterven 43
 STERVEN, GEZEGD VAN EEN PLANT 43
 steurkel 68
 stiefmoedertje 216
 stierekruid 319
 STIJVE OGENTROOST 327
 stijve ogentroost 328
 stinkberenhout 263
 stinkblader 298
 stinkbloem 237, 244, 298
 stinkbol 110
 stinkding 298
 stinkend hout 207
 stinkend kruid 298
 stinkende gier 297
 stinkende goliat 297
 STINKENDE GOUWE 297
 stinkende gouwe 297
 stinkende gouwland 297
 stinkende juffrouwen 297
 stinkende kamille 244
 stinkende munt 214
 stinkers 298, 360
 stinkhout 207
 stinkkelver 254
 stinkkruid 247, 298
 stinkroos 233
 stinkviool 297
 STINKZWAM 361
 stob 55, 58, 63, 95, 111, 239
 stobbe 239
 stobbenbloem 238
 stobvits 110
 stoeben 249
 stoefer 297
 stoek 95
 stoet 110
 stoets 111, 113
 stok 55, 56, 63, 64, 110, 111, 112
 stokflier 297
 stokje 56
 stokken 110
 stokroos 233, 297
stokske 56
 stokviool 297
 stokviooltje 297
stokwij 110, 112
 stokwijde 110, 112
 stol 95
 stomp 53, 61, 63, 110, 113
 stompwortel 61
 stonkel 112
stoop 63
 stop 68
 stopje 311
stopke 311
stopwitse 110
 storkel 45, 61, 63, 112
 strabbe 113
 strabbik 113
 strabeke 87
 stramp 63
 strang 47
 stratengras 192
 stravel 87
 streng 47
 streutsel 90
strinkbol 110
 strobbel 61, 74
 stroebel 64, 113
 stroeve 222
 strohei 304
 stronk 45, 53, 55, 56, 58, 61, 64, 68, 94, 110, 111, 112
 STRONK VAN DE EIKENBOOM 88
 STRONK VAN DE KNOTWILG 112
 STRONK VAN EEN STRUIK 63
 stronkbol 110
 stronkel 45, 60, 61, 64, 95
 stronken 61
 stronkje 61
 stronkpost 62
stronkske 61
 strontblad 222
 strontbloem 237
 strooi, strouw/~ 90
 strooisel, strouwel/~ 90
 strouw/strooi 90
 strouwel/strooisel 90
 struifsel 189
 struik 52, 61, 63, 78, 86, 113, 131, 143, 164, 175, 184
 STRUIK (ALG.) 52
 struik bloemen 184
 struik pinksterbloemen 168
 struik, poest van een ~ 64
 STRUIK, STRONK VAN EEN ~ 63
 struiken 40
 struikenhaag 52
 struikgewas 86
 struikgras 191
 STRUIKHEI 303
 struikhei 303
struikholt 86
 struikhout 86
 struikje 52
 struiknoot 165
struikske 52
 struikwortel 63
struikwottel 63
 struis 184
 struis bloemen 184
 STRUISGRAS 191
 struisgras 191
 struweel 53
 stuifbal 365
 stuifbol 365
 STUIFMEEL 44
 STUIFWAM 364
 stuifzwam 365

stuit 73
 sturkel 54
 suikerbloem 237
 suikerij 238, 314
 suikerij, wilde ~ 238
 suikerijbloem 237
 suikerijplant 237
 suikerijsalaast 238
 suikerijsalaat 238
 suikerijsalaat, wilde ~ 238
 suikerijsalade 238, 314
 suikerijsalade, wilde ~ 238
 suikerijstruik 237
 suikerkruid 237
 suikernetel 268
 suizelen 81
 suizen 81
 surelle (fr.) 219, 222
 surelle, wilde ~ 219, 222
 surelle, witte ~ 219
 sutterij 314

T

tabak, wilde ~ 265, 266
 tabaksplant 334
 tak 46, 56, 73, 74, 75, 104, 114
 TAK (ALG.) 74
 tak (mv.) krijgen 69
 tak (mv.) 72, 73, 74, 77, 79
 TAK, AFGEKNAPTE ~ 51
 tak, afgestorven ~ 77
 tak, dode ~ 77
 tak, dorre ~ 77
 tak, dove ~ 77
 tak, dunne ~ 75
 TAK, GESCHILDE ~ 51
 tak, jonge ~ 73
 tak, kapotte ~ 77
 tak, lange ~ 75
 TAK, LANGE DUNNE ~ 75
 tak, lange dunne ~ 75
 TAK, OKSEL TUSSEN STAM EN ~ 51
 tak, overjarige ~ 73, 74
 tak, rotte ~ 77
 tak, tweejarige ~ 73
 TAK, TWIIG, JONGE ~ 73
 tak, verdorde ~ 77
 tak, wilde ~ 71
 takgestel 77
 takhout 77
 takje 72, 73, 74, 75, 104
 takjes 46
 takkelen 69
 takken 69, 77
 TAKKEN (COLL.) 77

takken, heleboel ~ 77
 TAKKEN KRIJGEN 69
 takken krijgen 69
 TAKKENBOS 51
 takker (mv.) krijgen 69
 takker 77
 taks 154
 taks, zaad van de ~ 154
 takshaag 152
 taksje 74
 takske 72, 73, 74, 75, 104
 takskes 46
 tam broedsel 269
 TAMME KASTANJE 88
 tamme netel 269
 tamme sleutelbloem 217
 tamme wij 108
 tamme wijde 108
 tamp 51, 68
 tandzaad 337
 tandzaad, drielidig ~ 337
 TANDZAAD, VEERDELIG ~ 337
 tandzaam, drielidig ~ 337
 tanne (du.) 89
 tannen, naalden van ~ 89
 tannenboom 89
 tannennaalden 89
 tannenseer 92
 tanteknuppel 341
 tasjes 256
 taske(s) 256
 taskruid 256
 taterkop 359, 361
 tatervlees 359, 362
 tateskop 360, 361
 tatesvlees 360
 TAXUS 154
 taxus 154
 TAXUS, VRUCHT VAN DE ~ 154
 taxusbes 154
 te bloeien staan 36
 teen 74, 76, 113
 teenwilg 106
 teer 166
 tek (mv.) 46
 tek (mv.) van de wingerd 46
 tekenbrood 141
 temiejeke 153
 tenen 108
 tenenstruik 113
 tengel 269
 tepelteer 135, 136
 tepeltees 136
 terbetijn 82
 tergeswottelen 60
 termentijn 82
 termetijn 82
 terpentijn 82

terpentijnstekje 93
 terpertijn 82
 terpetijn 82
 terpetijnstekke 93
 thee, gele ~ 265, 266
 theebloem 161, 244, 275, 297
 theebloemke 275
 theebloemkes, witte ~ 338
 theebloempje 275
 theebloempjes, witte ~ 338
 theebloesem 219
 thee-engel 209
 theenetel 268
 tienurenknop 353
 tiepelteer 135, 172
 tiepeterenstruik 135
 tier 33
 tieren, welig ~ 32
 tierig, niet ~ 35
 tijloos 219, 281, 316, 351
 tijloos, gele ~ 316
 tijloos, witte ~ 317
 tijloosje 336
 tijlooske 336
 tijm 305
 TIJM, WILDE ~ 305
 tijm, wilde ~ 305
 tijmoes 305
 tijmoes, wilde ~ 305
 tijms 305
 tikkels 262
 tiktak 284
 tiljender 117
 timpelteer 135, 136, 139, 172
 timpelteertje 136
 timpelterenstruik 135
 tinkruid 263
 tintelteer 136
 tippelteer 136
 tippelteertje 136
 tjaatsbloem 238
 tjansbeer 153
 tjonk 64, 110, 111, 112, 123
 tjonkboom 110
 tjonkwijde 112
 tjonkwilg 112
 tjunkwij 112
 toer 64
 toetelaar 147
 toetelarenhout 147
 toetelarenstruik 147
 toetenhoutenboom 147
 toetenkruid 254
 toetenloof 254
 toeter 293, 326
 toeterkruid 326
 toethei 305

toethorens 319
 tomaat, wilde ~ 207
 tomaten, wilde ~ 263
 tomme 74
 tongel 274
 tonnetje 319
 tonnetjeshei 304
 toorts 265, 342
 toorts, grote ~ 265
 toortsen 209
 top 57, 78, 79, 93, 307
 topeind 57
 tophout 78
 topje 57
 topke 57
 topklaver 307
 toppen 110
 totskop 324
 traal 92
 traineau 220
 trechterkruid 291
 trekgras 287
 trekken 32
 trekker 74
 trekwortelen 61
 trekwortels 61
trekwottels 61
 treuren 35
 treur-es 121
 treurs 108
treurwij 108
 treurwijde 108
 treurwilg 108
 trilboom 121
 trilgras 337
 trisje 184
triske 184
 troepnettel 272
 troetelhout 207
 trommelgras 289
 trommelslager 341, 342
 trommenslager 341
 tromslager 341
 tronk 45, 58, 63, 64, 110, 111, 112
 tros 64, 184
 trosjes 257
 truffel 360
truweelke 256, 317
truweeltje 256, 317
 tsiemelen (mv.) 47
 tsiemt 306
 tsonk 63
 tui 64
 tuil 183
tuilke 183
 tuiltje 183, 348
 tuin 139

tuin, kruip door de ~ 266
 tuinbroedsel 269
 tuindistel 249, 312, 313
 tuingras 192
 tuingroen 198
 tuinkers, witte ~ 354
 tuitdistel 314
 tuitje 293, 295, 309
 tulp, blauwe ~ 349
 tulp, gele ~ 349
 turikel 218
 TUSSEN, OKSEL ~ STAM EN TAK 51
 twaalfurenbloem 353
 tweejarig hout 74
 tweejarige tak 73
 twijg 42, 72, 73, 74, 114
 TWIJG, JONGE TAK 73
 TWIJG, KNOP WAARUIT EEN ~ GROEIT 69
 twijgen 69
 TWIJGJE, LOOT, NIEUW UITGELOPEN ~ 72

U

uf 358
uguetje 195
 ui 184
 uierenzuikel 233
 uileind 110, 112
 uilenschijt 83
ui-lopen 69
 uit, knuppel ~ de heg 56
 UIT, LOOT ~ SLAPEND OOG 70
 UIT, STAM ~ EEN HAAG 56
 uitbollen 41
 uitbotsels 40
 uitbottelen 38, 40
 uitbotten 38, 40, 41
 UITBOTTEN, SPRUITEN, ~ 40
 uitbuisten 39
 uitdunsel 54
 uitgebloeid 186, 188
uitgedroog 188
 uitgedroogd 187, 188
 uitgelopen scheut 72
 UITGELOPEN, LOOT, NIEUW ~ TWIJGJE 72
 uitgroeien 39
 uitkomen 38, 41
 uitkomen, goed ~ 38
 uitlopen 38, 40, 41, 69
 uitlopen, beginnen uit te lopen 40
 uitloper 70, 72
 uitloper, valse ~ 71
 uitlopers krijgen 40, 69

uitpruiten 69
 uitruizelen 81
 uitschieten 38, 40, 69
 uitschieter 70
 uitslaan 39, 41, 69
 uitslagers 87
 uitspringen 39, 40, 69
 uitspringsel 87
 uitspruiten 39, 40
 uitstaan 39
 uittak 76
 UITVALLEN VAN DENNENNAALDEN 88
 uitvallen 81
 uitwas 40, 68
 uitwassen 38
 uitzien, armoedig ~ 35
 uitzien, er miserabel ~ 35
ulen 110, 112
ulster 176
 ummel 358
ummerkes 326
un 184
undj 184

V

vaam 189
 vaan 189, 191
 vaar 189, 191
valdriaan 337
 VALERIAAN 336
 valeriaan 337
 valerianaankruid 337
 vallen 81
 vallen, beginnen te ~ 81
 vals oogt 70
 valse, een - 71
 valse haver 284
 valse kamille 244
 valse korenbloem 231, 331
 valse loot 70
 valse scheut 70, 71
 valse spruit 71
 valse uitloper 71
 vaneven 189
 varen 189, 191
 VAREN (ALG.) 189
 varing 189, 191
 varkensbeer 139, 141
 varkensblader 227
 varkensbloem 235
 varkensboon 264
 VARKENSGRAS 283
 varkensgras 221, 227, 287
varkenskees 145
 varkenskers 139, 141, 145
 varkenskersje 141

- varkenskerske* 141
varkensnetel 272
varkensnootje 100, 101, 102
varkensroos 149
 VASTE PLANT 181
vastenavondzoetje 195
vaverte 189
veefel 198
veegkruid 345
veelvoet 191
veenbeer 158
 VEENBES 129
 VEENMOS 357
veenvaren 190
veenvlokken 347
 VEERDELIG TANDZAAD 337
veerkruid 319
veest 360, 365
vegen 110
veil 197
veiblaren 197, 201
veilt 197
vekelaar 152
veldblauwtje 310
 VELDBLOEM 181
veldboeket 183
velddistel 312
veldkers 323
veldkers, gemene ~ 290
veldlook 225
veldreutsel 223
veldvioolke 216
veldviooltje 216
veldwin 295
veldwinde 295
veldwing 295
venijn 154
venijnboom 154
venwol 347
verarmoeden 35
verarmoeie 35
verdoofd 188
 VERDORD 187
verdord 187
verdorde tak 77
verdorren 43
verdrogen 43
verdroom 186, 187
verdroomd 186, 187
verdrost 187
verduft 187
verduiven 185
veredelde vioolkes 216
veredelde viooltjes 216
verfkruid 299
verflakt 186
verflens 186
verflensd 186
verflensen 185
vergaan 188
vergaffeling 58
vergangen 188
vergeet 335
vergeet-me-nieke 335
vergeet-me-niet 335
vergeet-me-nieteke 335
vergeet-me-nietje 335
vergeet-mich-nieke 335
vergeet-mich-niekske 335
vergeet-mich-niet 335
vergeet-mich-nietje 335
 VERGEET-MIJ-NIETJE 335
vergifbes 85
vergifbolletjes 263
vergiftigde beer 85
vergiftigde bes 85
vergiftigde bezie 85
vergiftigde champignon 360
vergiftigde kersjes 263
vergiftigde paddestoel 360, 364
vergiftigde sjampeljong 360
vergiftige beer 85
vergiftige bes 85
vergiftige bloem 205
vergiftige kelver 253
vergiftige kervel 253
vergiftige kral 86
vergin-me-nicht 335
verket 321
verkrepelen 35
verkreupelen 35
verkreupeld 188
verkruppelen 35
verlengenis 74
verleppen 185
verlepsen 185
verlept 186
verlept 186
verliezen 81
verliezen, heeft de blaren ver-
loren 55
vernage 263
veronica 209
verpieterd 188
verplakken 185
verplakt 186
 VERPLANTEN 31
verrekken, dat wast dat het
verrekt 34
verrekken, het verrekt van de
... 34
verrotten 43
versladden 185
verslak 186, 188
verslakken 43, 185
verslakker 186
verslakkerd 186
verslakkeren 43, 185
verslakt 186, 188
verslens 186
verslensen 185
verslenst 186
versleukeren 185
versloeiend 186
versloeiëren 43, 185
versloepend 186
versloeren 185
versluid 186
vertakken 69
vertakken, zich ~ 69
vertslakken 185
verwekkeld 188
verwelk 186
 VERWELKEN 185
verwelken 43, 185
 VERWELKT 186
verwelkt 186, 188
verwin 293, 295
verwinde 293, 295
verwing 293, 295
vet 34
vetbloemen 257
vetkruid 300
vetplant 300, 302
vetplantje 301
vetwortel 199, 314, 334
vetwottel 199, 314
veuzen 169
viest 75
 VIJFINGERKRUID 260
vijfvingerkruid 261
vilthart 169
vingerhoed 209, 218, 310
vingerhoedje 218, 259, 293, 309, 310
vingerhoedje, blauw ~ 310
vingerhoedjens 209
vingerhoedjes 209
vingerhoedkruid 218
vingerhoedsbloem 209
 VINGERHOEDSKRUID 208
vingerhoedskruid 208, 309
vingerhoedsplant 209
vingerhoedsvoet 209
vingerhoeke, blauw ~ 310
vingerhoeke 209
vingerkruid 261
vingertuiten 209
violetje 216
violetteke 216
violier 296
viol 216, 296
viol, grote ~ 216

WLD III, 4.3

- viool, wilde ~ 214
vioolke 214, 215, 216
vioolke, driekleurig ~ 216
vioolke, maarts ~ 216
vioolkes, veredelde ~ 216
vioolkes, wilde ~ 216
 viooltje 214, 215, 216
 viooltje, blauwsporig ~ 214
 VIOOLTJE, DRIEKLEURIG ~ 215
 viooltje, driekleurig ~ 216
 viooltje, maarts ~ 216
 viooltje, wild ~ 246
 viooltjes, veredelde ~ 216
 viooltjes, wilde ~ 216
 vits 53, 74, 75, 107, 114
 vits, dunne ~ 53
 vits, lange ~ 75
 vits, overjarige ~ 74
 vitsel 74
 vitsen 107, 113
 vitsenboom 107, 110, 111, 113
 vitsenhout 107
 vitsenstok 112
 vitsenstruik 113
 vitsje 74
vitske 74
 vlakwortel 61
 vleermuis 349
 vleermuis, gele ~ 349
 vleesbloem 321, 323
 vleesetende plant 319
vleigenvangerke 319
 vlekkenbloem 238
 vlerenmuis 349
 vleugelhout 167
 vlezige wortel 61
 vlieder 148
 vliegekampernoelie 364
 vliegekruid 170
 vliegenvanger 319
 vliegenvangertje 319
vliegerkes 122
vliegerkesboom 122
 vliegers-es 122
 vliegertjes 122
 vliegertjesboom 122
 VliegEZWAM 364
 vliegezwam 364
 vlieghaver 285
vliegmachienekesboom 122
 vliegmachienboom 122
 vliegmachientjes 122
 vliegmachientjesboom 122
 vliën 198
 VLIER 145
 vlier 145, 148, 149, 150, 214, 296
 vlier, wilde ~ 149
 vlierbeer 147
 VLIERBES 147
 vlierbes 147, 153
 vlierbes, zwarte ~ 147
 vlierbloem 148, 296
vlierbolleke 148
 vlierbolletje 148
 vlierboom 145
 vlierenbeer 148
vlierenbeerke 148
 vlierenbeertje 148
 vlierenbei 148
 vlierenbes 147
 vlierenbloem 148
 vlierenboom 145
 vlierenhout 145
 vlierenkers 148
 vlierenkersje 148
 vlierenkral 148
vlierenkralke 148
 vlierenkralletje 148
 vlierenstruik 145
 vlierenthee 148
 vlierhout 145
 vlierkers 148
 vlierknop 150
 vlierkral 148, 153
 vlierkruid 255
 VLIERMERG 129
 vliermiemert 148
 vlierstruik 145
 vlieskruid 255
 vlijtig liesje 206
vlinderkesboom 122
 VLINDERSTRUIK 129
 vliindertjesboom 122
 vlokgras 347
 vlokje 347
 vlokruid 169, 284
 vlooiëkruid 170, 221
 vlooiëkruid 170
 vloot 350
 vlos 92
 vloshaver 285
 vlot groeien 34
 vluggras 285
 vlughaver 284
vlukhaver 284
voch 45
 vocht 45
voerkettekes 260
 voerkettinkjes 260
 voet 57
 voezenkluppel 342
 vogelbekje 329
vogelbekske 329
 vogelbraambes 150
 vogelbraamhout 151
 vogelenlijm 201
 vogelenvoet 224
vogelkees 144
 VOGELKERS 144
 vogelkers 144
vogelkesmier 229
 vogelkruid 213, 229
 vogellijm 172, 201
 VOGELMELK 225
 vogelmelk 225
 vogelmelk, gewone ~ 225
vogelmier 229
 VOGELMUUR 228
 vogelmuur 229
 vogelnestje 225
 VOGELPOOTJE 221
 vogelsgras 229
 vogelskers 150
 vogelslijm 201
vogelsmier 229
 vogelsmuur 229
 vogeltjesmuur 229
 vogelvoet 224, 287
 VOGELWIKKE 283
 vogelwikke 201
 vogelzaadje 227
 vol bloem staan 37
 volderskruid 279
 volle, in ~ bloei staan 36
 volle, in ~ bloei zijn 36
 volle, in ~ bloei 34
 volle, in ~ bloem staan 37
 volle, in ~ fleur staan 37
 volle, in ~ was zijn 37
 vollopen 41
 volop groeien 34
 vork 58
 vorke 58
 vorken 337
 vormen, vruchten ~ 41
 vossebes 158
 vossenstaart 221
 VOSSENSTAART 283
 vossenstaart 284, 327, 331, 341
 vossenstots 265, 266
 vot 45, 57, 61, 62, 63, 95, 112
 vot van de boom 62
 vot van een boom 62
 vraag 213, 238, 314
 vrak 34
 vrakelder 153
 vreemde canadas 117
 vrijs 231
vringerhoedskruid 208
 vroegop 292

- vrouwebedstro 211
 vrouwenkers 172
 vrouwenteentjes 212
 vrouwentongen 88, 120
 vrucht 40, 86
 vrucht der dolle kers 158
 VRUCHT, HAAGAPPEL, ~ VAN
   DE MEIDOORN 139
 vrucht maken 41
 VRUCHT, SLEEPRUIM, ~ VAN DE
   SLEEDOORN 143
 VRUCHT VAN DE TAXUS 154
 VRUCHT ZETTEN 41
 vrucht zetten 41
 vruchten krijgen 41
 vruchten vormen 41
 vruchten worden 41
 vruchthout 72
 vruchttwijg 72
 vuil oog 70
 vuilbeel 121
 vuilbes 145
 vuilbomenhout 173
 vuilboom 108, 118, 121, 145,
   151, 173
 vuilhout 170
 vuilnisbloem 353
 vuilwij 108, 121
 vuilwijde 108, 121
 vuurbloem 320
 vuurdoorn 168
 vuurkruid 202
 vuurpijl 219
 vuurtoren 265
 vuurwortel 199
- W**
- waai 78
 waai, wil ~ 223
 waalbeer 156
 waalber 156
 waalsbeer 156
 WAARUIT, KNOP ~ EEN TWIJG
   GROEIT 69
 wachel 153
 wachelbeer 152
 wachelberenstruik 153
 wachelder 153
 wachelderbeer 152
 wachelderhout 153
 wachelderkoren 152
 wachelderkorentje 152
 wachelderkiemel 152
 wachelderstruik 153
 wachelenbeer 152
 wachelenkral 152
 wachelenstruik 153
- wachelteer 153
 wachelterbeer 152
 wachelterhout 153
 wacholder 153
 wacholderbeer 152
 wacholderbes 152
 wacholderhout 153
 wacholderkoren 152
 wacholderkorentje 152
 wacholderkiemel 152
 wacholderstruik 153
 wachole 153
 wachozer 153
 walbeer 156, 158
 walber 156
 walbert 156
 walbes 156
 waldbeer 156
 waldmeester 212
 waldbes 156
 waldsbei 156
 waldstro 212
 waleven 191
 walsbeer 156
 wambuisknoop 331
 wammesknoop 331
 wangwij 120
 wangwijde 120
 wanolder 153
 warbel 156, 158
 warbelt 156
 warbert 156
 ware broodjes 277
 WARKRUID 326
 warkruid 326
 warrank 326
 warse wortels 60
 warswortelen 60
 warswottelen 60
 warkenkruid 298
 was 33, 83, 85
 was, in volle ~ zijn 37
 wasbaar 34
 wasbeer 156
 wasdom 33
 wasdom, geen ~ hebben 35
 WASDOM, GROEI, ~ 33
 waskruid 228
 wassen 32, 38
 wassen, dat wast dat het ver-
   rekt 34
 wassen, dat wast over alles
   heen 34
 wassen, dat wast wie onkruid
   34
 wassen, dat wast 34
 wassen, flink ~ 32
 wassen, goed ~ 32
- WASSEN, GROEIEN, ~ 32
 wassen, het - 33
 wassen, het wast over de
   grond 61
 wassen, hul-over-trul ~ 34
 wassen, niet ~ 35
 wassen, niet goed ~ 35
 wassen, rijkelijk ~ 34
 wassen, schraal ~ 35
 wassen, slech ~ 35
 wassen, slecht ~ 35
 wassig 34
 wateravel 353
 waterbladen 221
 waterbloem 294, 323, 333,
   350, 353
 waterbloem, gele ~ 351
 waterbloemetje 354
 waterbloemke 354
 waterboterbloem 350, 351
 waterbreed 339
 waterdot 353
 WATERDRIEBLAD 319
 waterflesje 352
 watergier 254
 watergroen 355
 water-iel 353
 waterkattenstaart 331
 waterkers 354
 waterkers, witte ~ 354
 waterkes 354
 waterkets 354
 waterkol 352, 353
 waterkolk 353
 waterkres 354
 waterleelje 352
 waterlelie 338, 349, 351, 352
 waterlelie, gele ~ 351
 WATERLELIE, WITTE ~ 352
 waterlelie, witte ~ 352
 waterlis 338, 340, 346, 349,
   353
 WATERLOOT 71
 waterloot 70, 71, 72
 waterluus 346
 WATERMUNT 329
 watermunt 329
 WATERNAVEL 353
 waternavel 353
 waterpateelke 353
 waterpateeltje 353
 waterpepermunt 329
 WATERPEST 319
 WATERPLANT 31
 waterplant 353
 waterplanten 344, 355
 waterplomp 353
 waterpluimen 344

WLD III, 4.3

- waterpoezen 344
 WATERRANONKEL 350
 waterroos 351, 353
 waterroos, gele ~ 351
 waterscheut 70, 71, 72, 75, 76, 201
 waterscheuten krijgen 40
 waterscheuten 110
 waterschot 71
waterschotelke 353
 waterschoteltje 353
 waterslei 353
 waterspruit 71
 watertulp 349
 watervits 108
 waterweegbree 339
 WATERWEEGBREE, GROTE ~ 339
 waterweegbree, grote ~ 339
waterwij 108, 145
 waterwijde 108, 145
 waterwilg 108, 110
waterwits 108
 waterzak 206, 276
 wauwelkruid 189
 wedeman 129
 wederik 334
 wederik, gele ~ 334
 WEDERIK, GROTE ~ 333
weebree 226, 339
 weegblad 226
 weegblader 226, 339
 weegbree 226, 339
 WEEGBREE, GROTE ~ 226
 weegbree, grote ~ 226
 weegbreeblad 226
 weegbreed 226, 339
 weegterblad 226
 weegtraan 226, 283
 weegtrede 201
 weegzaadje 226, 339
 weelderig 34
 weer 67, 68
 weerkruid 273
weermanneke 92
 weermannetje 92
weermannetje 92
weermantje 92
 weerpoes 342
 weerrader 92
 weerwas 201
 weerwortel 334
 weerwortelen 224
weerwottel 334
 weg 187
 wegenblad 226, 298
 wegenblader 226
 wegenbree 226
 wegenkruid 298
 wei, koningin der ~ 333
 weibloemetje 242
weibloemke 242
 weiboterbloem 252
 weidebloem 235, 242
 weidebloemetje 242
weidebloemke 242
weidebloempke 242
 weierank 293
 weiewinde 293
 weihanenvoet 250
 weikeleerblader 321
 weiklokje 309
weiklokske 309
 weikruid 168, 247
 wekker 284
 welappel 140
 WELIG GROEIEND 33
 welig tieren 32
 welig 34
 welken 185
wenderik 334
 werenwinde 293
werewin 293
werewing 293
 wering 221
 wervenhout 107
werwin 293, 295
 werwinde 293, 295
werwing 293, 295
weverkaar 278
 weverkaarde 278
 weverskaarde 278
 wezerik 330
 wiantenhout 167
 wie, dat wast ~ onkruid 34
 wie, groeien ~ haar op een hond 34
 wie, groeien ~ onkruid 34
wie langer wie lieverke 216
 wie langer wie lievertje 216
wie, wie langer ~ lieverke 216
 wie, wie langer ~ lievertje 216
 wie, wilde ~ 318
 WIEGEN VAN BLOEMEN 181
 wieger 318
 wieger, wilde ~ 318
 wiegerd 318
 wiegerd, wilde ~ 318
 wieken 233, 287
 wiele 238
 wielen 307
 wieling, wilde ~ 319
 wiemel 158
 wiemelen, zwarte ~ 263
 wiemeltjes van de heulenteul 148
 wiemot 89
 wier 229
 wierank 293
 wierook 82, 85, 88, 93
wierookbolke 93
 wierookbolletje 93
 wierookknobbel 93
 wierookknop 93
 wierooksknop 93
 wierooktakje 93
wierooktakske 93
 wierwinde 293
wies beuken 102
wiewin 293
 wiewinde 293
wij 106, 109, 112, 113, 117, 120
wij, droevige ~ 108
wij, opgaande ~ 106
wij, rode ~ 108
wij, tamme ~ 108
wijboom 106
 wijde 106, 109, 112, 113, 117, 120
 wijde, droeve ~ 108
 wijde, droevige ~ 108
 wijde, gele ~ 108
 wijde, groene ~ 108
 wijde, opgaande ~ 106
 wijde, rode ~ 108
 wijde, tamme ~ 108
 wijde, wilde ~ 223
 wijden 112
 wijden snijden 110
 wijden, wilde ~ 287
 wijdenboom 106, 109, 111
 wijdenhout 107, 112
 wijdenkatje 115
 wijdenkop 111
 wijdenkruid 223
 wijdenpoest 109
 wijdensoets 107, 109
 wijdensonk 107
 wijdenstam 111
 wijdenstek 114
 wijdenstok 107, 109, 111, 112
 wijdenstruik 107, 109
 wijdevot 112
 wijdenwis 114
 wijdetje 106
 wije 229
wije 106, 109, 112
wije, droef ~ 108
wije, geel ~ 108
wije, groen ~ 108

- wije, rode* ~ 108
wije, wilde ~ 223
wijeboom 106, 109, 111
wijedrek 246
wijehout 107, 112
wijehouts 107
wijekatsje 115
wijekop 111
wijen snijden 110
wijen, wil ~ 287
wijenboom 106
wijenhout 107
wijenkruid 223
wijensoets 107
wijenstok 109
wijepoest 109
wijer 106
wijerlissen 349
wijerwortel 221, 334
wijesoets 109
wijestam 111
wijestek 114
wijestok 107, 109, 111, 112
wijestruik 107, 109
wijevot 112
wijewis 114
wijke 106
wijm 114
wijme 107
wijnappel 101
wijngaard, witte ~ 199
wijpalm 178
wijsoets 107
wijsonk 107
wijwaterborstel 279
wikke 225, 286, 327, 329
wil evene 285
wil hanen 286
wil haver 284
wil jazebeer 157
wil jazebieke 157
wil netel 271
wil waai 223
wil wijen 287
wild aardbeitje 157
wild bos 87
wild bos-ieleke 192
wild bosietetje 192
wild gras 192, 263
wild ieleke 192
wild ieletje 192
wild kalishout 207
wild katekruid 307
wild kersje 152
wild kerske 152
wild koren 286
wild kruid 291
wild moerenkruid 326
wild pruimpje 143, 144
wild roosje 134
wild rooske 134
wild sint-janskruid 291
wild viooltje 246
wilde aardappelen 263
wilde aardbeer 157
wilde appel 223
wilde artisjok 314
wilde beer 85
WILDE BERTRAM 337
wilde bertram 337
wilde bes 85
wilde biezen 349
wilde bochet 294
wilde boekent 225
wilde boekweit 223, 225, 246, 294
wilde boget 225
wilde bonen 225, 294
wilde bonenranken 225
wilde boontjes 224
wilde boterbloem 252
wilde bottelroos 135
wilde canna 353
wilde druif 318
wilde els 206, 255, 292
wilde erbel 189
wilde evene 285
wilde flet 321
wilde fletten 228
wilde floks 319
WILDE FRAMBOOS 129
wilde geer 214
wilde geiteklee 198
wilde gerf 337
wilde gier 299
wilde hanen 286
wilde haver 284
wilde hop 199
wilde huilteter 214
wilde kam 279
wilde kamille 243
wilde kamperfoelie 198
wilde karstanjel 125
wilde kastanje 125
wilde kastanjel 125
wilde kelder 253, 299
wilde kemp 271
wilde kennep 271
wilde kers 145, 150
wilde kervel 253, 299
wilde klee 220
wilde kriek 143, 144
wilde kruipende 202
wilde lis 349
wilde look 225
wilde mamer 152
wilde margriet 244, 246
wilde meel 291
wilde mel 291
wilde melde 290
wilde moren 214
wilde mosterd 257
wilde munt 330
wilde netel 269, 271
wilde persil (fr.) 254
wilde peterselie 254
wilde pikroos 134
wilde poten 254
wilde pruim 143, 144
wilde rabarber 213
wilde roos 134, 149
WILDE ROOS, HONDSROOS,
EGELANTIER 133
wilde rozelaar 134
wilde rozenstek 134
wilde rozenstok 134
wilde rozenstruik 134
wilde scheut 70, 71, 201
wilde scheuten krijgen 40
wilde sleutelbloem 217
wilde sleutelbloem, x ~ 334
wilde sneeuwbal 149
wilde spinazie 292
wilde staartel 287
wilde suikerij 238
wilde suikerijsalaat 238
wilde suikerijsalade 238
wilde surelle 219, 222
wilde tabak 265, 266, 334
wilde tak 71
wilde thee 209
WILDE TIJM 305
wilde tijm 305
wilde tijmoes 305
wilde tomaat 207
wilde tomaten 263
wilde viool 210, 214
wilde vioolkes 216
wilde viooltjes 216
wilde vlier 149
wilde wie 318
wilde wieger 318
wilde wiegerd 318
wilde wieling 319
wilde wijde 223
wilde wijden 287
wilde wije 223
wilde wilgen 223
wilde winde 192, 293
wilde wing 293
WILDE WINGERD 317
wilde wingerd 192, 199, 293, 317
wilde zokken 265, 266

WLD III, 4.3

- wildeling 168
 wildernis 34, 87
 wildgroei 34
 wildgroen 258
 wilg 106, 109, 117
 WILG (ALG.) 105
 wilg, gewone ~ 106
 wilg, rode ~ 108
 wilgboom 106
 WILGEN, KNOTTEN VAN ~ 110
 wilgen, wilde ~ 223
 wilgenboom 106, 111
 wilgenhout 107
 wilgenhouten goets 114
 WILGENKATJE 114
 wilgenkatje 115
 wilgenklompen 107
 wilgenknoes 113
 wilgenknoest 113
 wilgenkok 112
 wilgenkont 112
 wilgenpoest 107, 109
 WILGENROOSJE 319
 wilgensoets 109
 WILGENSOORTEN 107
 wilgenstronk 112
 wilgenstruik 113
 wilgentak 114
 wilgentakken snijden 110
 WILGENTEEN 113
 WILGENVELD 88
 wilgje 106
 wilgske 106
 wilgt 114
 wille kees 145
 willemkruid, malle ~ 264
 willen, niet ~ 35
 willing 107
 wilwij 106
 wilwijde 106
 wimber, slechte ~ 85
 win 225, 287, 293, 295
 windbloem 202
 winde 47, 192, 196, 225,
 287, 293, 295, 327
 winde, wilde ~ 192, 293
 windhalm 286
 windhaver 285
 windrank 293
 windring 293
 windsel 293
 wing 293, 295
 wing, wilde ~ 293
 wingerd 196, 318
 wingerd, tek (mv.) van de ~
 46
 WINGERD, WILDE ~ 317
 wingerd, wilde ~ 192, 199,
 293, 317
 wingerdenreng (mv.) 46
 wingsel 293
 winhout 107
 winkhaver 285
 winterflier 297
 wintergroen 198, 293, 318
 wintergroen 198
 wippel 57
 wippelke 57
 wippeltje 57
 wis 53, 71, 74, 75, 104, 113,
 184
 wis bloemen 184
 wisboom 107
 wishout 114
 wisje 75, 184
 wiske 184
 wisse canada 117
 wissen 107
 wissenboom 107, 110
 wissenhout 107
 wissensink 110
 wissensonk 63, 110
 wit beuk 102
 wit bolleke 174
 wit bolletje 174
 witabeel 117
 witappelke 174
 witappeltje 174
 witbeel 117
 witboom 117
 witkapje 242
 witkapke 242
 witkrot 256
 wits 53, 74, 75, 107, 114
 wits, dunne ~ 53
 wits, lange ~ 75
 wits, overjarige ~ 74
 witseboom 111
 witsel 74
 witsen 107, 113
 witsenboom 107, 113
 witsenhout 107
 witsenstok 112
 witsenstruik 113
 witske 74
 WITTE ABEEL 117
 witte barnnetel 269
 witte beuk 102
 witte bindwijde 107
 witte bingwij 107
 witte bollekesstruik 175
 witte bolletjesstruik 175
 witte boom 117
 witte bornetel 269
 witte bosbloem 201
 witte boterbloem 202
 witte brandnetel 269
 witte broedsel 269
 witte buuk 102
 witte canada 117
 witte canaadaalder 117
 witte canadas 117
 witte canadese boom 117
 witte doenetel 269
 witte doofnetel 269
 witte doornenhaag 139
 WITTE DOVENETEL 269
 witte dovenetel 269
 witte haagdoorn 139
 witte hagendoorn 139
 witte heggendoorn 139
 witte kelder 253
 witte kersendoorn 139
 witte kervel 253
 witte kiek 256
 witte klaproos 234
 witte klaver 220
 witte klaverzuring 219
 witte klee 220
 WITTE KRODDE 255
 witte krodde 256
 witte morgenster 317
 WITTE NARCIS 316
 witte narcis 316
 witte netel 269, 271
 witte paasbloem 316
 witte peterselie 254
 witte pikken 139
 witte sierheester 175
 witte sint-jansbloem 323
 witte sneeuwbes 174
 witte spikstruik 139
 witte sterretjes 202
 witte surelle 219
 witte theebloemkes 338
 witte theebloempjes 338
 witte tijloos 317
 witte tuinkers 354
 WITTE WATERKERS 354
 witte waterkers 354
 WITTE WATERLELIE 352
 witte waterlelie 352
 witte wijngaard 199
 witte wortels 287
 witwij 108, 120
 witwijde 108, 120
 wobel 156
 woekeren 34
 woelbeer 156
 woelmuizekruid 276
 woerbel 156, 158
 wolbeer 156
 wolbel 156
 wolber 156, 158

- wolbermei 156
 wolbert 158
 wolblad 266
 wolf 307
 wolfsbes 263
 wolfsblaren 213
 WOLFSKERS 207
 wolfskers 208, 263
 wolfskes 208
 wolfskruid 213
 wolfsmelk 225, 275
 WOLFSMELK, KRUISBLADIGE ~ 275
 wolfsstaart 266, 341
 wolftak 201
 wolgras 347
 wolharen 265, 266
 wollebeer 156
 WOLLEGRAS 346
 wollegras 346
 wolplant 265, 266
 wolsbeer 156
 wolvenstaart 266, 341
 wolvenveest 365
 worbel 156
 worbel, rode ~ 158
 worbelt 156, 158
 worber 156
 WORDEN, BRUIN ~ VAN HAZEL-NOTEN 129
 worden, kaal ~ 81
 worden, vruchten ~ 41
 worf 108
 wormbloem 247
 wormkoekjes 247
 wormkruid 244, 247
 wormpje 141
 wormzaad 247
 wormzaadje 247
 worstenpin 129
 wortel 44, 60, 61, 94
 WORTEL (ALG.) 44
 wortel, dikke ~ 60, 61
 wortel, dwarse ~ 60
 wortel, grote ~ 94
 wortel, grove ~ 61
 wortel, gulikse ~ 150, 151, 199
 WORTEL, KORTE DIKKE ~ 61
 WORTEL SCHIETEN 31
 wortel, vlezige ~ 61
 wortel, zware ~ 61
 wortelemens 61
 wortelen 61, 63
 wortelen van bomen 63
 wortelenbos 63
 wortelenpin 59
 wortelensap 45
 wortelenstronk 58
 wortelgestel 44
 WORTELHALS 45
 wortelhals 45
 wortelklot 63
 wortelkluit 63
 wortelkraag 45
 wortelopslag 71
 wortelpruik 63
 wortels 61, 63
 wortels, brots ~ 64
 wortels, dikke ~ 60
 wortels, grote ~ 61
 wortels, warse ~ 60
 wortels, witte ~ 287
 wortels, zijdelingse ~ 60
 wortelsap 45
 WORTELSTOK 44
 wortelstronk 63
 worteltje 73
 wortelvotje 63
 worvenstruik 108
 woskruidje 306
 wotsel 44, 94
 wotsel, dikke ~ 61
 wotsel, grose ~ 94
 wotselen (ww.) 31
 wotselen 63
 wottel 44, 61, 63, 94
 wottel, dikke ~ 61
 wottel, dwasse ~ 60
 wottelen 61
 wottelklot 63
 wottelpruik 63
 wottels 61
 wottels, dikke ~ 60
 wrang 327
 wrangkruid 327
 wrat 68
 wratkruid 298
 wratselenkruid 298
 wratskruid 298
 wrattel 68
 wrattelenkruid 298
 wratteldkruid 298
 wrattenbloem 298
 wrattenkruid 202, 276, 298
 wring 47
 wummer 157
 wurg 145
 wus 34

Z
 ZAAD 44
 zaad 40
 zaad krijgen 42
 zaad van de taks 154
 zaaddoos 234
 zaadkop van de luus 343
 zaadmel 291
 zaadmil 291
 zaadwin 225
 zaadwinde 225
 zaagmeel 65
 zaagsel 65
 ZAAILING 31
 zaalwijd 108
 zaalwijde 108, 115
 zaalwilg 108
 zaar 288
 zaargras 192, 288
 zaa-wij 115
 ZACHTE, SPINT, ~ HOUTLAAG
 ONDER DE SCHORS 66
 zandklokje 310
 zandklokske 310
 zeegsel 65
 zeems 257
 ZEEPKRUID 227
 zeepkruid 175, 228
 zegen, geen ~ brengen 35
 ZEGGE 288
 zeikappel 101
 zeikbloem 237
 zem 257
 zemel 54
 zemmik 257
 zemp 257
 zemps 221, 257
 zenenkruid 337
 zennep 257
 zenuwgoed 337
 zetten 41
 zetten, de boom ~ 42
 ZETTEN, VRUCHT ~ 41
 zetten, vrucht ~ 41
 zetten, zich ~ 42
 ZEVENBLAD 213
 zevenblad 214
 zeverboom 154
 zich vertakken 69
 zich zetten 42
 zieke boom 54
 ziel 67
 zijbreuk 61
 zijdelingse wortels 60
 zijn, aan het bloeien ~ 36
 zijn aard niet hebben 35
 zijn, geschoten ~ 38
 zijn, in bloei ~ 36
 zijn, in de bloei ~ 36
 zijn, in de bloei ~ 36
 zijn, in volle bloei ~ 36
 zijn, in volle was ~ 37
 zijn, ontloken ~ 41

WLD III, 4.3

- zijzscheut 70, 76
 zijstronken 61
 ZIJTAK 76
 zijtak 76
 zijtakje 76
 zijtakken 61
 zijtakske 76
 zijwortel 44
 ZIJWORTEL 60
 zijwortelen 60
 zijwortels 60
 zijwotselen 60
 zijwottels 60
 zilver 96
 zilverblad 260
 zilverden 96
 zilveren regen 127
 zilver-es 122
 zilverkes 258
 zilverkruid 260
 zilverpenning 258
 zilverpopulier 117
 ZILVERSCHOON 260
 zilverschoon 260
 zilverspar 96
 zilvertjes 258
 zimps 221
 zin, geen ~ hebben 35
 zitten, daar zit scheut in 32
 zitten, schot in ~ 42
 zoekwortel 44
 zoerelle 222
 zoermelk 237
 zoermelksbloem 237
 zoermennich 237
 zoet en bitter 207
 zoete broensel 269
 zoetemeike 241
 zoetemeitje 241
 zoethout 207
 zokjes 265, 266
 zokken 265, 266
 zokkenblaren 265, 266
 zokklappen 266
 zokklappenen 265
 zokskens 265, 266
 zomereik 99
 zonder, boom ~ blaren 54
 zonnebloemetje 242
 zonnebloemke 242
 ZONNEDAUW 319
 zonnedauw 319
 zonnedauw, ronde ~ 319
 zonnekammetje 319
 zonnekampke 319
 zoon-van-de-vader 189
 zoutdissel 278
 zouwdispel 278
 zouwdissel 278
 zouwdistel 314
 zuigdistel 314
 zuiger 45
 zuigwortel 60
 zuigwortels 61
 zuigwottels 61
 zuikerke 198
 zuikerkeshout 198
 zuikermemkes 198
 zuikersmemmetjes 198
 zuikertjes 198
 zuikertjeshout 198
 zuikmet 198
 zuiktieten 198, 206
 zulker 220, 222
 zure bloem 237
 zure canada 118
 ZURING (ALG.) 221
 zuring 220, 222, 287
 zurkel 220, 222
 zuul 105
 zuurampel 222
 ZUURBES 172
 zuurbes 172
 zuurklee 220
 zuurloof 222
 zuurmelk 213, 276, 314
 zuurmoes 222, 227
 zuurmoes, giftig ~ 220
 zwaagras 285
 zwake 74
 zwalbentong 224
 zwalberekruid 298
 zwalberstaart 339
 zwalbertong 224
 zwalgekruid 298
 zwalgenstaart 339
 zwaluwstaart 339
 ZWALUWTONG 224
 zwaluwtong 224
 zwalventong 224
 zwam 358, 359, 362, 363,
 365
 zwamp 359
 ZWANEBLOEM 338
 zwanebloem 338
 zwanenbrood 338
 zware wortel 61
 zwart beuk 102
 zwart bollenkruid 263
 zwarte aardberen 133
 zwarte arbel 156
 zwarte beer 152
 zwarte bes 157
 zwarte beuk 102, 165
 zwarte bezie 152
 zwarte bolletjes 263
 zwarte canaadaalder 118
 zwarte canadasse 118
 zwarte doorn 143
 zwarte haver 284
 zwarte kandaalse 118
 zwarte kers 148
 zwarte krallen 263
 zwarte kroezel 152
 zwarte miemer 152
 zwarte miemert 148
 zwarte nachtegaal 263
 zwarte nachtscha 262
 ZWARTE NACHTSCHADE 262
 zwarte nachtschade 262
 zwarte orbel 156
 ZWARTE POPULIER 118
 zwarte sint-jansbeer 152
 zwarte vlierbes 147
 zwarte wiemelen 263
 zwavelstaart 339
 zweep 76
 zweerkruid 338
 zweerwortel 334
 zwelvenstaart 339
 zwemel 53
 zwerbelstaart 339
 zwerenblad 227
 zwiebel 53
 zwieberl 184
 zwiem 74
 zwiemel 53
 zwiep 53
 zwieper 76
 zwieperd 53
 zwieps 76
 zwierts 54, 76
 zwijnsnetel 271
 zwijnsoren 231
 zwik 53
 zwikkerd 53

Van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* verschenen tot nu toe de volgende afleveringen:

Deel I. Agrarische terminologie

- WLD, Inl. en I.1: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Inleiding en Agrarische terminologie, afl. 1 (bemes-ten en ploegen)*, Assen, 1983 (77 en 166 p.). ISBN 90 232 1820 5.
- WLD, I.2 dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 2 (eggen en slepen)*, Assen, 1984 (80 p.). ISBN 90 232 1819 1.
- WLD, I.3 drs. J. Kruijzen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 3 (weidebouw)*, Assen/Maastricht, 1991 (136 p.). ISBN 90 232 2634 8.
- WLD, I.4 drs. J. Kruijzen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 4 (verbouw van graangewassen)*, Assen/Maastricht, 1992 (202 p.). ISBN 90 232 2751 4.
- WLD, I.5 drs. J. Kruijzen, dr. J. Goossens, dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 5 (verbouw van knol-en andere gewassen)*, Assen, 1994 (210 p.). ISBN 90 232 2890 1.
- WLD, I.6 dr. J. Kruijzen, drs. J. Kokkelmans, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 6 (boerderij, bedrijfsgebouwen)*, Assen, 1995 (176 p.). ISBN 90 232 3009 4.
- WLD, I.9 dr. J. Molemans, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 9 (het paard)*, Assen, 1994 (168 p.). ISBN 90 232 2920 7.
- WLD, I.10 dr. J. Molemans, lic. J. Verbeek, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 10 (paardentuig)*, Assen, 1994 (115 p.). ISBN 90 232 3145 7.
- WLD, I.11 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 11 (rundvee, melk en boter, veeteelt algemeen)*, Assen, 2001 (225 p.). ISBN 90 232 3653 X.
- WLD, I.12 dr. H. Cromptvoets, dr. J. Goossens, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 12 (kleinvee, pluimvee)*, Assen, 1998 (150 p.). ISBN 90 232 3356 5.
- WLD, I.13 Lic. M. Ooms, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 13 (landbouwvoertuigen)*, Assen, 1999 (139 p.). ISBN 90 232 3490 1.

Deel II. Niet-agrarische vakterminologieën

- WLD, II.1 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 1 (huisslach-ter en bakker)*, Assen/Maastricht, 1986 (214 p.). ISBN 90 232 2242 3.
- WLD, II.2 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 2 (bierbrou-wer en stroopstoker)*, Assen/Maastricht, 1988 (70 p.). ISBN 90 232 2410 8.
- WLD, II.3 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 3 (mole-naar)*, Assen/Maastricht, 1991 (242 p.). ISBN 90 232 2669 0.

- WLD III, 4.3
- WLD, II.4 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 4 (*turfsteker en ertsontginner*), Assen/Maastricht, 1987 (132 p.). ISBN 90 232 2306 3.
- WLD, II.5 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, m.m.v. drs. J. Busch, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 5 (*mijnwerker*), Assen/Maastricht, 1989 (293 p.). ISBN 90 232 2469 8.
- WLD, II.6 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 6 (*imker, stro- of buntgrasvlechter*), Assen/Maastricht, 1991 (128 p.). ISBN 90 232 2616 X.
- WLD, II.7 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 7 (*kleermaker, naaister, handspinner, handwever, touwslager, mutsenmaakster*), Assen, 1993 (208 p.). ISBN 90 232 2821 9.
- WLD, II.8 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 8 (*pottenbakker, steenbakker, pannenbakker, gresbuizenindustrie*), Assen, 1994 (136 p.). ISBN 90 232 2872 3.
- WLD, II.9 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 9 (*metselaar, timmerman, dakdekker, loodgieter, stucadoor, huisschilder*), Assen, 1995 (324 p.). ISBN 90 232 3034 5.
- WLD, II.10 dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 10 (*schoenmaker, zadelmaker/gareelmaker*), Assen, 1994 (107 p.). ISBN 90 232 2953 3.
- WLD, II.11 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 11 (*smid, loodgieter, koperlager*), Assen, 1998 (222 p.). ISBN 90 232 3370 0.
- WLD, II.12 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 12 (*houtzager, timmerman, meubelmaker, rad- en wagenmaker, kuiper, klompenmaker, mandenmaker*), Assen, 2001 (277 p.). ISBN 90 232 3732 3.

Deel III, Algemene Woordenschat

- WLD III, 4.1 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Inleiding en Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna*, afl. 1 (*Vogels*), Assen 2001 (50 en 270 p.). ISBN 90 232 3753 6.
- WLD III, 4.2 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna*, afl. 2 (*Overige dieren*), Assen 2001 (260 p.). ISBN 90 232 3754 4.
- WLD III, 4.3 dr. J. Kruijssen, m.m.v. dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna*, afl. 3 (*Flora*), Assen 2002 (416 p.). ISBN 90 232 3754 4.

URL van het ReWo, waar ook links naar de materiaalbases van de Algemene Woordenschat van het WLD verschijnen: <http://www.flwi.rug.ac.be/dialect/>